

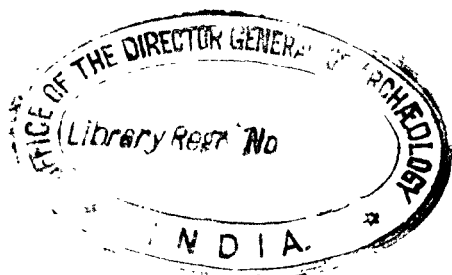
GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA

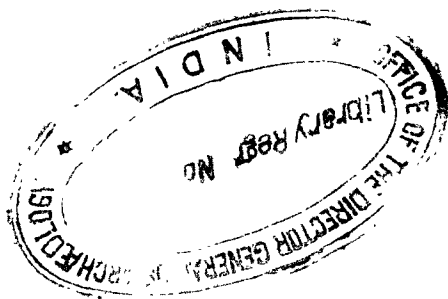
CENTRAL
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

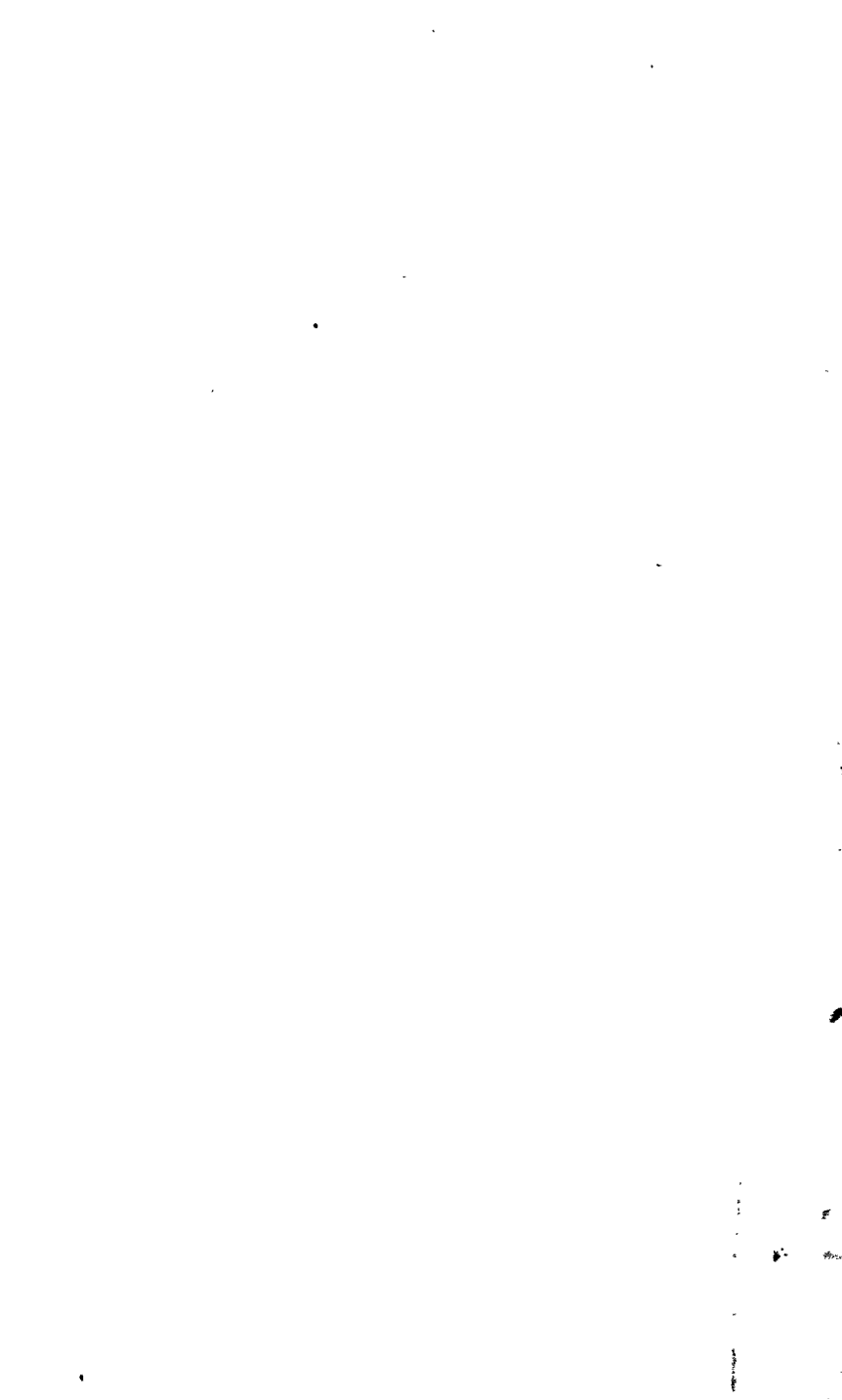
ACCESSION NO. 35820

CALL No. R 491.5332/P.G.E.D

211
~~5253~~

PAHLAVI GUJARATI AND ENGLISH DICTIONARY.

BY

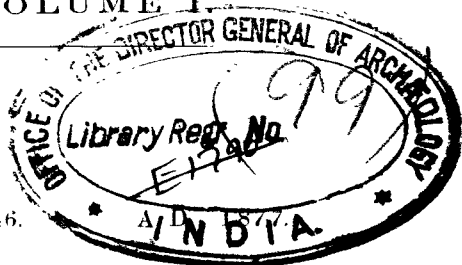
JAMASPJI DASTUR MINOCHEHERJI JAMASP ASANA,

FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY, AND

MEMBER OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY.

35820

VOLUME I.

A. Y. 1246.

A. D. 1877.

AGENTS IN LONDON—MESSRS. TRÜBNER & Co.,

57 & 59, LUDGATE HILL.

(All rights reserved.)

CENTRAL AGRICULTURAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 35820

Date 26.7.61

Call No. R49.5332/P.G.E.D.

BOMBAY

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULJA

. . .

પેટેલવી-ચુજરાતી અને ઇંગ્રેજી શબ્દકોષ.

જામાજી દસ્તુર મીનોજી દસ્તુર જામારૂપ આસાના,
મુંબઈની યુનીવર્સિટીના ફેલો અને મુંબઈની રાયલ એસીઆટીક
સોસાયેટીના મેમ્બર.

દક્ષતર ૧ લું.

સને ૧૨૪૬ યજ્ઞદજરદી.

સને ૧૮૭૭ ઈસવી.

લંદનમાં એજંતો—મીસીઅરસ તુબ્બનરની કુંપની,

૫૭ અને ૫૯, લદગેત હીલ.

(તરજુમો કરવાનો તથા ખીજા સર્વે દક્ષો ગ્રંથકર્તાએ પોતાને સ્વાધીન રાખેલા છે.)

સુંબઈમધ્યે

એન્ડ્રુકેશન સોસાયટીનાં છાપખાનામાં છપાવી પ્રગટ કર્યું છે.

TO

HIS EXCELLENCY

SIR PHILIP EDMOND WODEHOUSE, C.C.S.I., K.C.B.,

&c., &c., &c.,

GOVERNOR OF BOMBAY,

AS AN OFFERING OF RESPECT AND GRATITUDE, AND IN TESTIMONY
OF ESTEEM FOR HIS PRIVATE AND OF ADMIRATION FOR HIS
PUBLIC CHARACTER,

This Work is inscribed . .

BY HIS MOST OBEDIENT AND HUMBLE SERVANT,

JAMASPJI DASTUR MINOCHEHERJI JAMASP ASANA.

નામદાર

હીઝ એકસેલનસી સર ફીલીપ એદમંદ વોડ્હાઉ સ,

અ. સી. એસ. આઈ., કે. સી. બી.,

ઈત્યાદિ, ઇત્યાદિ.

મુંબઈના ગવરનર સાહેબ,

એએમને માન સાથે

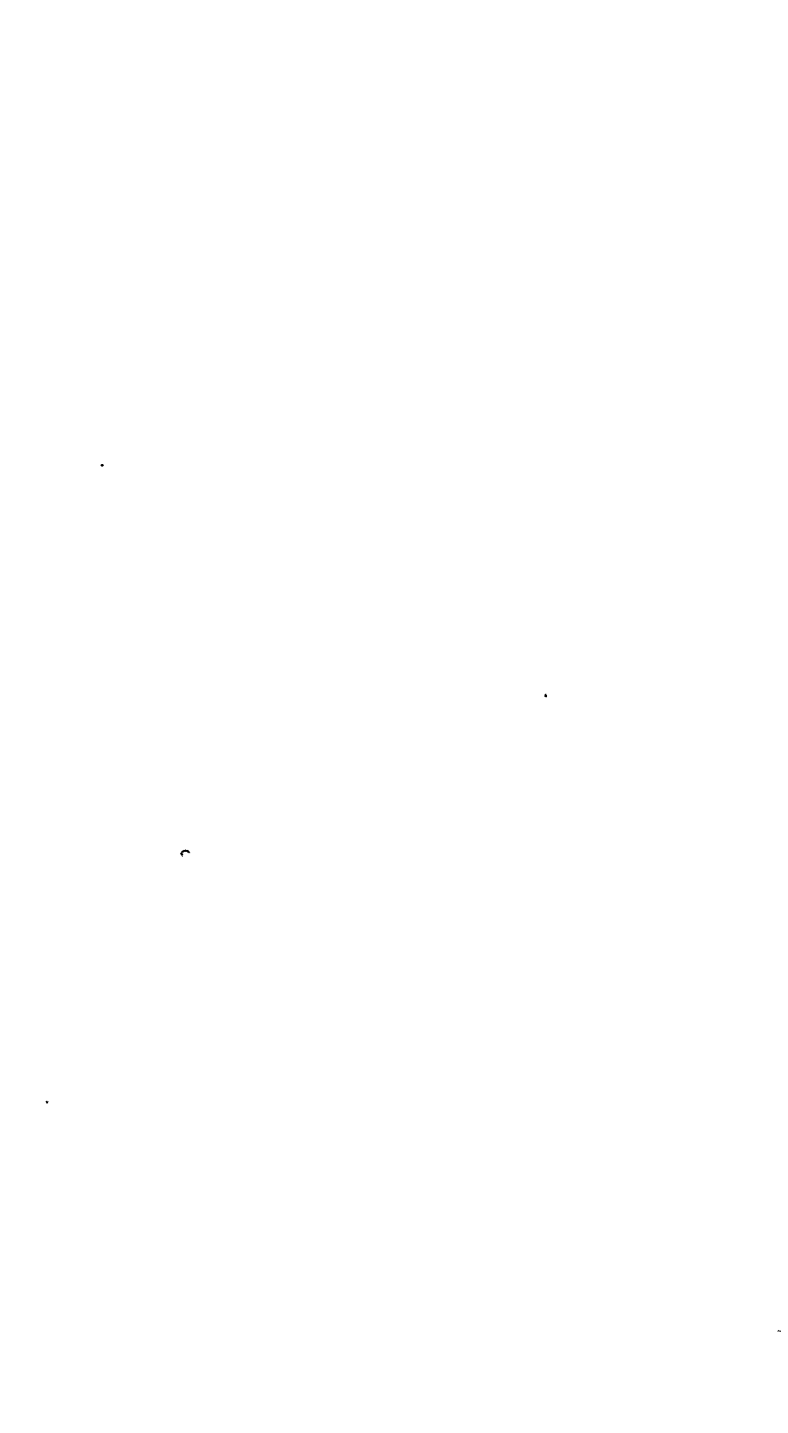
ઉપકાર, અને એએમની ખાનગી આચરણની વખાણ, અને જાહેર કામોની
તાજીબીની ઇધાણી દાખલ

આએ અંથ

એ નામદાર સાહેબનાં અત્યંત તાબેદાર અને નમનતાઈ
ભરેલા સેવક,

જામારૂપજી દસ્તુર મીનોચેહેરજી જામારૂપ આસાના

નરદવી અર્પણ કીધા છે.

PRELIMINARY NOTE.

IT is a fact, admitted by all Oriental scholars, that a complete and accurate dictionary of a language so difficult and obscure as the Pahlvi, is at the present day a great and important desideratum.

The compilation of a dictionary of the Pahlvi language embracing almost all its words must not be looked upon in the same light as an ordinary compilation in respect of a language that is current and universally known. Several circumstances have led me to undertake this work :—

First—That, owing to the study of the language having been almost abandoned by our people, and to the negligence and unwillingness of its teachers in imparting its knowledge to some praiseworthy few who desired to penetrate the mysteries of their ancient tongue, it has day by day sunk into obscurity, and finally has become almost obliterated ; and—

Secondly—That, as at present the language is being studied with great ardour and enthusiasm in certain limited quarters in both Europe and India, a correct and perfect Grammar and Dictionary are indispensable to its students. Of these, the first, a Grammar, has already been published by Mr. Dhanjibhai Framji Patel and Dr. Fred. Spiegel and others ; and the second, a Dictionary, although various attempts have been made towards its compilation in the shape of small glossaries, has not yet been published by anybody in a perfect and exhaustive manner.

The present work was designed by my deceased and respected father, Dasturji Saheb Minocheherji Edalji Jamasp Assana, who had written it after the style of a Persian vocabulary entitled the *Burhâne-Kâte*, and it was owing to his untimely

and lamented death that the work was not published in its Pahlvi words with their Persian meanings.

I therefore undertook to finish this work so well begun, and extended its sphere of usefulness by its adaptation to a Pahlvi-Gujarati form, and its alphabetical arrangement according to the improved system of the present times.

Our well-known citizen and Orientalist Mr. K. R. Kama kindly suggested to me that if the Pahlvi words were translated into English, as well as Gujarati, the work would, no doubt, prove of extended usefulness, both in Europe and India, to students of the Pahlvi language.

This learned scholar also hinted that as various letters of the Pahlvi alphabet, though uniform in shape, differed in their pronunciation, so words consisting of these letters should be arranged in a separate classification according to their spelling; as by having them separately arranged according to the order of their pronunciation it would involve very tedious and wearisome labour upon the students to search them out.

Both the above suggestions appeared to me to enhance the usefulness of my purpose, and I was confirmed in this opinion by the views of my learned friends the late Rev. John Wilson, D.D., Dr. E. W. West, Dastur Hoshangji Jamaspji Jamasp Assana, and Mr. Dhanjibhai Framji Patel. It was likewise warmly approved of by Dr. F. C. Andreas, a learned German scholar, who was in Bombay for a few months last year.

In acting upon these valuable suggestions I was forced to undergo a great deal of arduous work; but, as they appeared to increase the utility of the work, and to make it of great benefit to the student, I very willingly adopted them, and am confident that the dictionary will be thereby found of increased service to the public.

With the view of affording greater facility to the study of the language, I have observed the undermentioned rules in the compilation of this work:—

1. Those words which consist of letters uniform in shape but of different pronunciation I have arranged in consecutive order according as they are spelt, so as not to entail upon students

the difficulty of searching for them in different places, except in such as they would occupy in the order of pronunciation.

2. As many words as I have been able to collect from various ancient books and manuscripts, I have entered here in as many different ways as they are pronounced, at the same time following faithfully their former style and significance.

3. As far as I have been able, I have arranged the words with their pronunciations and meanings according to the improved system observed in modern compilations of the same class, and have compared them with their synonyms in the Aryan and Semitic languages.

4. Several words, the pronunciations and significance of which I have found too obscure to understand have been simply entered in their proper places in this book, with a reference to the books or manuscripts from which they have been collected.

5. Every word in this dictionary is entered here with as many different significations and modes of pronunciation as it is capable of.

6. With regard to those words which have been collected from books, manuscripts, or plates, their ancient pronunciation has been entered first, and then compared with the different modes in which they are pronounced at present.

7. Each word is followed, *1st*, by its pronunciation in Gujarati and English; *2ndly*, by its grammatical signification and translation in both languages; and *3rdly*, by its comparison with synonyms of other languages.

8. As some of the words have not been very explicitly written or printed in the various books and manuscripts from which they have been gleaned, I have entered them here in their old original form, with their pronunciations and meanings, as far as lay in my power, and have given their derivations.

9. Words which I could not clearly understand, and which are very rarely to be found in the literature of the present day, I have simply given here with reference to the various books and sentences from which they have been collected.

10. Words relating to proper names and ceremonies are given here with a brief history added to their meanings.

The English translation of this work was at first kindly undertaken by Mr. Framji Minocheherji Dastur Jamasp Assana, B.A., but, owing to constant indisposition, he was forced to relinquish it soon, when Mr. Kavasji Edalji Kanga, the Head Master of the Mullan Firuz Mudresha, and the author of *Translation of the Vandidad*, obligingly lent me his valuable assistance. For this and for several other suggestions I am greatly indebted to him.

I beg to avail myself of this opportunity to tender my sincere thanks to our respected citizen Dinshawji Maneckji Petit, Esq., for the munificent support he has so generously rendered me in connection with this work; also to the Government of Bombay and the Director of Public Instruction for the liberal patronage they have bestowed on me, with the laudable object of redeeming an ancient classical language from the obscurity of ages.

I also beg to thank most heartily those gentlemen who have kindly supported the undertaking by subscribing for copies of this work.

I am extremely indebted to my learned and venerable friend the late Rev. John Wilson, D.D.,—by whose untimely death a great and unspeakable loss has been occasioned to all Oriental scholars,—for his kind approval of the publication of this work, and for his very willing inspection of and favourable opinion on some of its specimen pages; also to my learned friend Dr. E. W. West, of London, for the valuable loan of his partly-finished Pahlvi Dictionary, a collection of about 6,000 words (most of which have not yet been translated), and for his much-esteemed inspection and approval of manuscript specimens of this work.

My learned friend Dr. F. C. Andreas, whilst in Bombay, obliged me with very valuable suggestions and favourable opinions regarding a manuscript copy I had submitted to him for his inspection, and I have therefore the greatest pleasure in thanking him for his services.

I am also much obliged to my learned friend Mr. Dhanjibhai Framji Patel, an Orientalist of wide reputation, for allowing me the use of very valuable books in his library.

I also thankfully appreciate the suggestions so heartily and constantly rendered to me by my learned friends—Orientalists of very high reputation—Dastur Hoshangji Jamaspji Jamasp Assana and Mr. K. R. Kama.

Mr. Maneckji Limji Hataria, of Persia, has displayed a very deep interest in the progress of this work, and has rendered me invaluable assistance by sending important Pahlvi works from his own library, and those of other learned persons in Persia ; and I here take this opportunity of expressing my warmest thanks to him for the same.

As the compilation of this Dictionary is the first attempt of its kind, I fear several errors may have crept into it, for which I trust my readers will excuse me. I, however, beg to suggest that they will lay me under an obligation by pointing out to me any mistakes which they may discover, so as to enable me to avoid them in the subsequent editions.

JAMASPJI DASTUR MINOCHERJI.

77, Nanabhoy Bamanji Street, Fort,

Bombay, March 1877.

INTRODUCTION.

PAHLVI is the most ancient and difficult of all the languages ever spoken in Persia. It is composed of various elements derived from the Avestâ, Sanskrit, and other languages; and, owing to Semitic people having governed Persia at different periods of its history, it has also received a slight accession of words from Semitic languages. It therefore follows that a thorough and earnest study of the Pahlvi tongue requires for its foundation a well-grounded knowledge of the Avestâ, the Sanskrit, Pâzand, Persian, Arabic and a few other languages of the Semitic family; and without such knowledge it would be impossible to read and comprehend the language.

The Pahlvi characters are adaptations of those of the Avestâ, some of them being still written in their original shape, and others in abbreviated forms. For this latter reason, and on account of peculiar modulations in the pronunciation of various Pahlvi letters, the reading of the language is not so easy as the Avestâ, and, at least in certain cases, the student cannot get through any portion of the written language, unless after great and laborious trials.

The grammar of the language, though inferior in importance to the Avestâ and Sanskrit grammars, is by far the most elaborate of all other languages ever known, because it contains more conjugations, more parts of speech, more affixes, more prepositions, more conjunctions, &c. than those of other languages. As far as has yet been discovered, the syntax and etymology of the Pahlvi bear a close affinity to those of the Avestâ and old Persian writings.

Adverse circumstances, such as the incompetence of some of its teachers, the heedlessness and negligence exhibited by its writers, and the almost total neglect of its literature at the present day, have caused the language to sink into gradual

oblivion, and have even led some people to doubt whether it existed or not in ancient times.

Before entering upon a minute discussion on this point, it would be unjust to omit the mention here of the great and manifold benefits that we have derived from the unremitting energy of some of our late Dasturs in promoting the spread of Pârsi religious writings. It must be acknowledged without hesitation that had not our old, learned Dasturs translated some ancient Avestâs, and Pahlvi and Pâzand books into Sanskrit, Persian and Gujarâti, and had they not imparted the knowledge of those languages to a few European *savans*, probably not the slightest mention or trace of them would have remained at the present day. The recent success achieved by European students of these languages is in a great measure due to this circumstance. We must also acknowledge that the estimation in which the knowledge of Pahlvi literature is held at present is chiefly owing to the munificent patronage of some of the great States of Europe offered to its advancement, and to the unwearied industry and ability of some great and learned students, whose zeal for their work has infused new life, as it were, into the language, and saved it from lapsing into utter obscurity. The Avestâ Grammar and Glossary, the Pahlvi Grammar, and several small glossaries of that language; the versions of different ancient Avestâ and Pahlvi books; the several learnedly-compiled works on the philosophy of the Avestâ; the numerous works on the antiquity of the Avestâ, Pahlvi and Pâzand languages; the recent works on the discoveries of cuneiform and other Pahlvi inscriptions to be found among the mountains and valleys of Persia, and the copies taken of the antique sketches discovered there,—all these we owe to the patronage of some of the great European States, and to the enterprise and labours of European scholars, which command our deepest admiration and gratitude, and which have been the chief incentive to a zealous study of Pahlvi in this country.

In former times, if anybody was desirous of studying the language, the first obstacle to his undertaking it was the

extreme difficulty of procuring Pahlvi works themselves ; and even if he were fortunate enough to overcome this difficulty, he was put to great expense in having written copies of them prepared, and was thus obliged to relinquish all hopes of pursuing the study.

At the present day these difficulties have been to a great extent removed from the path of learning by the recent publication of works under the authority of the European States and scholars of the times ; and a still greater benefit is derived from the preparation of various books of reference, such as grammars, dictionaries, translations, notes, essays, &c. We have now the inestimable advantages of Madreshâs (colleges) established throughout the country, where students may reward their labors by results proportionate to their zeal and energy. Great credit is due to the promoters of these advantages, which are further heightened by the publication of historical works descriptive of the once majestic and powerful rule of our ancestors, which has passed away, and other works on the philosophy of the Zoroastrian religion. One of the effects of these books has been the recognition of our community as a unique and distinct community existing at present in the world. We are also greatly indebted to them for removing the doubts that have been cast on the sanctity of our religion, in some quarters. Had it not been for the munificent aid of some of the great States, and the wonderful labours of the scholars of Europe, we may rest assured that the little we now know of the Avestâ, Pahlvi and Pâzand literature would never have been known at all. Is it not a matter to be deeply grateful for, that the labour and expense which we ourselves must have otherwise undergone should have been so cheerfully and liberally undergone by the professors of other religions, and men of other countries than our own ? Although these enterprising men have pursued their self-appointed work with the view of extending the knowledge and experience of mankind, and of arriving at the kernel of truth from amidst its surrounding husk of falsehood, yet it is our Pârsi community which has derived the greatest benefit and advantage from their invaluable researches. We

cannot, therefore, be said to err, as Dasturs or laymen, in cordially thanking them for the facilities of study they have given us.

European scholars of the present day are not unanimous in their conjectures regarding the origin and the age of the Pahlvi language. Some Orientalists venture to think that the language originated from the Syriac of the times of the Assyrian rulers, while others take it to be a branch of the old Parthian or Chaldæan language; and some go still further in asserting that it was manufactured by the Parsees, after their landing in India, from the Arabic and Persian languages. To this last theory, wild and hasty as it is, very ample and conclusive replies have been furnished by learned scholars of Europe, and also by two well-known gentlemen and Orientalists of our own community, Mr. Dhanjibhai Framji Patel and Dasturji Hoshangji Jamaspji Jamasp Assana. The former gentleman, in his work on *The Origin and Authenticity of the Aryan Family of Languages*, very learnedly and elaborately refutes, by the most conclusive and unimpeachable reasoning, this opinion regarding the fabrication of the language by the Pârsis, and also the opinion attributing its age to the Syriac dynasty. He has proved beyond a doubt that it sprang into existence at a very ancient period, and that it owed its origin to the Aryan people. Dastur Hoshangji, in the preface to his *Old Zend-Pahlvi Glossary*, agrees with Mr. Dhanjibhai as regards the great antiquity of the language, but differs from him in dating its age from the times of the Assyrian dynasty. The learned Dastur's opinion has been confirmed, and cited as authoritative, by the late Dr. Martin Haug, in his essay prefixed to the work under reference.

Now the basis of the supposition that Pahlvi was derived from the Parthian or the Chaldee language is the close affinity that some words of the Pahlvi bear to certain words in those languages. It should, however, be borne in mind by those who uphold this view, that the Parthians and Chaldæans are descended from the ancient race of Persians, and hence it is nothing surprising that they should have retained some traces of

the language of their ancestors in the language they use at the present day. When we find that the Pahlvi is of such antiquity as to have been spoken in the times of the Pêshdâdian rule (proof of which will be presently given), it is much more reasonable to believe that the Parthian and Chaldæan languages should owe a great deal to the Pahlvi for their development, than to suppose that the latter is an offspring of the former. Again, as regards the other theory, that the Pahlvi originated in the times of the Assyrian rule, it should never be forgotten that *that* language was first spoken by the Kayânians. Incontestable proofs of this fact we find given in the 3rd volume of the *Dinkard*, which most important and valuable Pahlvi book, it is well known, was translated from the books of the Avestâ by the disciples of Zoroaster at the desire of the king Gustâsp of Persia. These facts are sufficient to show that both the theories above referred to,—one, attributing the origin of the Pahlvi to the Syriac language of the times of the Assyrian rule, the other, to the Chaldæan language of the times of the Parthian rule,—are utterly groundless and false.

Some learned scholars assert that there is a vast difference between the Pahlvi language as it is found inscribed on the plates and coins, and as it is found written in the books; and on this fact they have started the theory that the book-language was evidently composed at a later period than that of the inscriptions, and it must therefore owe its origin to Persian. This view I consider to be erroneous; because there are various ancient Pahlvi books, such as the *Dinkard*, *Nerangstân* (bearing instances from the Avestâ), the *Bundêhêshnê*, the *Minokherad*, *Pahlvi Shâhnâmeh*, the *Virâfnâmeh*, the *Shâestlâ-shâest*, the *Shêkan Gumâni Vajâr*, the Pahlvi version of the *Vandidâd*, the *Yasna*, *Visparad*, *Khordeh-Avestâ*, the *Avestâ-Pahlvi Kosh* (commonly known as the *Zend-Pahlvi Glossary*), the *Ashirvâd*, *Âfrins*, and some Pahlvi Nirangs, &c., all of which are still extant, and were beyond doubt written contemporaneously with, and in some cases even earlier than, the plates and coins above referred to.

It is true that several of the Pahlvi characters in the inscrip-

tions or plates differ in their formation from those to be found in the books. But this difference surely cannot sufficiently account for the theory that Pahlvi was derived from the Persian. So far from being the case, I am firmly of opinion that the Persian is indebted for much of its growth and development to the Pahlvi. It is undoubtedly the fact that in former days there was a vast difference between the language of the court and the language that was in vogue among the masses of the people, in the same manner as there was a difference between the Vedic Sanskrit and the Sanskrit of common use. The propounders of the theory that I have just adverted to must have formed their opinion from the perusal of some imperfect Pahlvi books; for had they consulted such ancient works as I have named above, and compared the origin of the language, by grammatical and other rules, with the origin of the other languages of the Aryan family, I have no doubt that they would never have seriously started such a baseless theory.

Some further affirm that the Pahlvi inscriptions on the plates differ from the Pahlvi translations of the Avestâ; this I acknowledge to be true in some instances with regard to grammatical significations. If, however, both of them be closely compared, words of Uzvâresh derivation will be found to occur in the inscriptions on the plates, which, again, is an argument in favour of the antiquity of the language. From this I am led to the conclusion that the language of the ancient Pahlvi books was exclusively confined to the priests and the professors of religion, and that the language of the inscriptions was the language of the court.

Some even go to the extreme of asserting that the Pârsi Dasturs, after their landing in India, compiled the Avestâ from the Sanskrit, and the Pahlvi from the Arabic and Persian languages. Such an assertion, if serious, is due to a spirit of jealousy, or at least is calculated to lower the importance of the Pahlvi language, and thus exalt at its expense the Semitic language; or, if neither, it implies an utter ignorance of the recent discoveries of ancient Pahlvi inscriptions. I can, however, hardly imagine that amongst those that share this view there should be

any who have claims to be considered as authorities on Oriental literature ; it is a sheer matter of surprise that such a baseless and ridiculous opinion could ever have been entertained.

The recent discoveries, by travellers in Persia, of inscriptions on the rocks, and of the writings engraved on the ancient coins and gems of the Sāsānian times, conclusively prove that the Pahlvi was spoken at a very early date. The celebrated Orientalist Sir C. H. Rawlinson states, " Before the first emigrants of the Zoroastrian faith went to India, we see the specimen of the Pahlvi characters upon the copper sassanam which they carried with them."* He further goes on to add that " The short legend, again, written on the breast of the king's horse on the great tablet at Shápúr, appears to have been engraved while the Pahlvi was then in a state of transition, and I have impressions of several gems which still further facilitate a connexion between the modern and ancient characters. In the names of the Parsi witnesses attached to the copper sassanam which is at present in the possession of the Syrian Christians of Malabar, we have probably an interesting representation of the Pahlvi character as it was carried to India by the first emigrants of the Zoroastrian faith, when they fled from the Arab army on its approach to Abilah, at the mouth of the Euphrates, and sought refuge at Sindan, a town on the coast of Guzerat, well known in Arab geography, but which without this direct testimony of Hamzeh Isfahâni we should have some difficulty in recognizing in the St. John of the modern maps."

The ancient origin of the Avestâ has been proved by the discovery of the cuneiform engravings, and that of the Pahlvi by various inscriptions upon plates, coins, gems, and *śasanams*, in the most conclusive manner possible. Additional proof of the antiquity of the latter language is furnished by the ancient Pahlvi books yet extant. Sir C. H. Rawlinson, in his book of travels, vouches for the fact that the Pahlvi is still spoken in the village of Dizmar, in Gustâsphi. The modern

* *Jour. R. As. Soc.*, 1846. Vol. X., Pt. I, p. 44.

Persians further testify to the fact that the language is still current in Sâristân and Khordistân. These proofs are a complete answer to the fallacious statements of those who believe in the theory of the fabrication of the Avestâ from the Sanskrit, and of the Pahlvi from the Arabic and Persian languages.

Some hold that the Pahlvi dates its origin from the rule of the Sâsânian dynasty, for the reason that Pahlvi characters are not found on the tablets of Mount Behistun, which contain inscriptions on the same subject in the three different languages that were current in Persia during the time of Darius Hystaspes, and if the Pahlvi tongue had then been in existence, it is impossible that it would have been omitted from the languages of the inscriptions. Such an inference is utterly without foundation, for surely it does not follow that because Pahlvi is not included among the three languages inscribed on the plates of Mount Behistun, it did not exist at the time the plates were engraved. The Avestâ plates are also not inscribed in the Avestâ language: consequently, if we pursue the course of reasoning adopted by the authors of the above supposition, may it not be inferred that the Avestâ itself originated after the rule of the Achæmenian dynasty? Such a supposition would, however, be preposterous and untenable, for we have historical facts to show that the Avestâ was spoken by the Prophet Zoroaster, and that he expounded his sacred and blessed religion in that tongue to the great Darbâr before king Gustâsp. Further confirmation is found in the fact that when the far-famed "Changhraghâch" and "Bayâs" of India, and Tutianus of Greece, had arrived at this grand Darbâr for the purpose of discussion, one of the chief apostles of the Prophet miraculously read to them from an Avestâ-book the questions which were about to be propounded for controversy with him, together with their refutations. Another conspicuous proof of the same kind is found in the fact that when the Prophet introduced himself to the Darbâr and approached near the throne of Gustâsp, he gave blessings and advice to the king in the Avestâ language. The text of

these blessings and advice is still preserved in the historical records of our religion.

These incontrovertible testimonies clearly prove that during the reign of King Gustâsp, Avestâ was a spoken language both in the courts and among the masses of the people. It was also in the same language that our Lord and Prophet Zoroaster propounded the truths of his religion to the populace.

As with the Avestâ, so with the Pahlvi. Is it, moreover, at all wonderful that the same Achæmenian king Darius may have had the plates engraved only in the languages that were in general use at the time, and not in such lofty languages as the Pahlvi, as was the case with the Avestâ plates?

The learned Count A. de Gobineau, and the authors of the Pahlvi *Dinkard*, *Sekandernâme*, *Burhâne-Kâte*, *Farhange Jehângiri*, and *Farhange Rashîli*, state their belief as follows:—Count de Gobineau, in his book of Cuneiform Inscriptions, says that it is proved beyond doubt, from inscriptions on coins, that the Uzvâresh language was in a state of transition during the reigns of the kings Gustâsp, Asphandiâr, and Ardashir Bâbegân.*

Count de Gobineau is perfectly correct in the view he takes that it appears from the 3rd volume of the *Dinkard* that king Gustâsp commanded the original *Dinkard* to be securely preserved in the “*Ganji Spegan*,” or Royal Library, and also commanded its copies to be distributed among the nation, and one to be kept in the fort of Dezenapeshta or Istekher.†

In the time of Alexander the Great, Pahlvi was current in Irân, and it was then that a life of that famous king was

* See Mr. Mansukh's Gujarâti translation of Count A. de Gobineau's *Cuneiform Inscriptions*, printed A.D. 1865, from page 7, line 5.

† *Dinkard*, vol. III.

composed in the same language. A transcript of this life was in the possession of the poet Nizâmi Ganjuvi, who in his *Sekandernâme* states, "I have compiled this book in verse from a complete history which Alexander the Great found in a book, and from various selections from other books, and especially from Unâni (Greek), Nasrâni (Hebrew), and various Pahlvi books written in the time of Alexander."*

The same poet Nizâmi, in his *Sekandernâme*, further states that books on the sciences and arts in Pahlvi (Dari)† were translated into Greek by order of Alexander.‡

The author of the *Burhâne-Kâte*, Mahomed Husain Tabrezi, from the authority of various books in his possession, states that Pahlvi has been frequently described as the court language in the times of the Kayânians.§ This fact has been acknowledged by the authors of the *Farhange Jehângiri* and *Farhange Rashidi*.

ندیدم نکاریده در یک نورد *	اثر بای آن شاه آفاق کرد
بهر نسختی در پراکنده بود	سخنهای که چون کنج آکنده بود
برو بستم از نظم پیرایهها	زهر نسخ بود اشم مایهها
یهودی و نصرانی و پهلوی	زیاده ز تاریخهای نوی
زهر پوست بود اشم مغز او	گزیدم زهر نامه نغز او
وزان جمله سر جمله ساختم	زبان در زبان کنج پرده اختم

Sekandarnâme.

† Nizâmi has in this instance employed the term 'Dari' instead of 'Pahlvi,' and the reader should take it accordingly. Pahlvi was the court language in the times of the Kayânian kings, and Dari was a subsequent adaptation of the same for the current use of the public. This has led some Persian authors to recognize the Dari as the Pahlvi language under another appellation.

خرد نامهاراز لفظ دری بیونان زبان کرد سوت گری ‡
 بعضی گفته اند که لغت پهلوی ربان پای تخت کیان §
 بوده است

Burhâne-Kâte.

It will appear from the preceding remarks in what a maze of complication the origin of the Pahlvi language is involved, chiefly owing to the introduction into it of words of the Semitic and other languages, and also owing to the carelessness in compilation of books published. It is for these reasons that some recent European *savants* are led to imagine that the language is of a very modern date. They are swayed by very conflicting views on the subject, some averring that the language was formed contemporaneously with the Avestâ, some in the times between the reigns of kings Gustâsp and Asphandiâr and Ardashir Bâbegân; some that it was spoken in Syria and in some parts of Persia from five to six hundred years before Christ; some that the inscriptions on the coins of the reigns of the Arsacide kings are inscribed in the characters of the Huzvâresh language; some that the language was formed in the times of the Assyrians; some in the times of the Parthians; some in the times of the Sâsânians; and others have even the boldness to consider it to have been fabricated by the Dasturs from the materials of the Arabic language, after the fall of the Persian empire and during the reign of king Yezdazard.

It is these conflicting suppositions which have rendered the inquiry into the origin of the language a mass of almost inextricable confusion.

So far for the antiquity of the Pahlvi language itself. We now proceed to examine the various opinions held by European and Indian writers regarding the different languages from which they affirm the Pahlvi to have taken its rise. Anquetil du Perron says that it is derived from the Zend. Professor Westergaard says that the inscriptions on plates and coins of the Sâsânian rule are in the ancient Pahlvi language, which took its origin among the Syro-Arabian nation. The Pahlvi translations and books now in possession of the Zoroastrians are, according to him, not in the ancient Pahlvi, but in the 'Dari,' the style of which is said to have been altered by the Zoroastrian priests to conceal their artifice and exhibit their cleverness, and that it was to promote these two ends that they are said to have written the Persian language in Zend characters,

or in characters resembling them. Professor Olshausen says that the language inscribed on the Pahlvi coins bears a likeness to the modern Persian, or the language of the Aryan people, thus agreeing with the opinions of other writers. Dr. Spiegel considers that the numerous modes of pronouncing words in the Pahlvi render it probable that it has sprung from the Scythic or Turanian, but that the language also resembles the Persian (the syntax of the Persian grammar being similar to that of the Pahlvi), and is at present greatly disguised by its extensive mixture with words of the Zend and Semitic languages. Other authors have written much to the same purpose.

I now beg to suggest to the supporters of the above opinions, that were they to compare carefully the language of the now existing Pahlvi books, inscriptions, and coins, with its synonyms in the Uzvâresh language, they would undoubtedly be satisfied that it owes its origin to the Aryan family. I must acknowledge, as appears from historical facts, that from periods of very dark ages up to the fall of the Persian empire—the last 1200 years ago—the realms of Persia, owing to constant attacks of foreigners, had remained at different periods under their sway. On this account this pure and sacred language received, as I have said above, a slight sprinkling of words from the Semitic branches of languages;—just as we find the Gujarâti language of the present day mixed up with Persian and Arabic words on account of the Muhammadan rule, and with English words owing to the British rule in India.

Now, before giving my humble opinion on the antiquity and origin of the language, it would not be amiss to travel a little away from the high-road of the present discussion by entering into a brief sketch of the history of primeval man, his first residence, and the origin of the Avestâ language and the Mazdayasnian religion, both of which were emanations from him. This course I hope my readers will not consider as useless or unnecessary, for it will serve to show whether the Aryan family of languages is not more ancient than the Semitic.

Some European and Indian authorities, when writing on the

subject of the Pahlvi language, in a great measure confine their considerations within the narrow limits of the Semitic tongues alone, as they assume the Pahlvi to have been one of their branches. It is impossible that this should be the case, as there is undoubted evidence to show that the different branches of the Aryan are more ancient than those of the Semitic, as may be easily seen from the study of the Avestâ, Pahlvi, Pâzand, and Persian books.

The preceding sketch is confirmed by passages from the Avestâ and various Pahlvi and Persian books, in which we clearly find it stated that God at the commencement of the universe created Gayemarathna or Gayomard, the first man on earth (whom the Christian religion designates as Adam), in Aryanavaezo. The word Gayemarathna belongs to the Mânthrâ (Avesta) language. In Pahlvi or Huzvâresh he is called Gayekmarthnâ, Gayokmard, Gailshah, Tinâmalkâ, and Ashoegabrâ. In Persian he is termed Gayomard, Kayumars, Kayâmars, Kemart, Irân, &c. From the last term it appears that his place of birth, Aryana or Irân, is called after his own name. From him descended the pair of 'Mashi' and 'Mashiâne,' who first saw life in the same holy land of Irân. From these descended seven other pairs, and from them several others. The seven pairs were descended from Mashi and Mashiâne, at the order of Serosh Yazad, one of the angels, and the chief messenger of errands to the universe, and settled themselves on seven different parts of the world, and thus the whole human creation now on earth was generated from Gayemarathna.*

* See the Pahlvi *Dinkard* and *Bundeheshne*, &c. In the *Dinkard* is the following :—

၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်နေ့၊ နံနက် ၈ နာရီခန့်တွင်
 နယ်လုပ်ငန်းစဉ်များကို စောင့်ကြည့်ရန် နယ်လုပ်ငန်းစဉ်များကို စောင့်ကြည့်ရန်

“ All the human creation has descended from Gayomars, and the glorious generation of the kings who ruled after him came from ‘ Parvâk ’ (Siâmak).”—*Dinkard*, vol. III.

from that of the ancient Aryans. In a similar manner the great Shah Faredun bestowed Turkestan and Rûm on his eldest and second sons, Tur and Selam, and when these eventually embraced the faith of non-Zoroastrians they made great innovations in their native religion and language. Instances like these are many, but our limited space will not permit of further enumeration.

In the account of Gayomarad, given in the Persian *Shâh-nâmeh*, Siamak is said to have fallen in a battle between him and the 'Devs.' By 'Devs' is meant the wicked and evil-looking people of that period. They were first inhabitants of Aryana, which they subsequently abandoned on account of enmity and disagreement. In those days the Aryans bestowed the name of 'Devs' on all such wicked, evil-looking, and quarrelsome characters as had left their ancient homes. As the Aryans advanced the limits of their dominions further and further, the Devs retreated to barren parts of the country; and such of them as had settled in their native 'Aryanavaezo' or 'Aryâ' effected vast changes both in their language and religion, in order to show their hatred towards their Aryan brethren. Their ancient religion was the worship of God, and their language was "Mânthrâ, which at the present day is known by the name of Avestâ."

In support of this view we have the authority of the *Avestâ*, *Dinkard*, and various other religious books. The following is a well-connected account taken from those sources:—

The first created being, Gayemarathna, worshipped God, and was the first to whom the Almighty showed the path to heaven, and who first originated the most righteous, truthful, and pure religion for the worship of God.*

... * ...

Dink., vol. I.

... ..

... ..

Dink., vol. VII.

In the commencement of the human creation, Gayemarathna, by the promulgation of Gâthâvâni (sacred hymns), overthrew all sinfulness, and it is only through his agency that human qualities acquired purity and perfection*.

Gayemarathna promulgated purity of thought or *Humatapâe*†, of words by the chanting of holy and auspicious Avestâ hymns, and lastly of deeds, prayers, and virtues; in other words, he was the first man who observed the righteousness of prayers by the reciting of the Gâthâvâni or sacred hymns.‡

עצמאות ישראל ופיתוח המדינה

Dûd.

וְעַתָּה מֵעַתָּה לֹא יִשְׁמַע ה' אֶת הַקוֹל הַזֶּה וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקוֹל הַזֶּה.

Dād.

* 5. וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל וְהָיָה אֲנִי וְאַתָּה יְהוָה יְהוָה וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל וְהָיָה אֲנִי וְאַתָּה יְהוָה יְהוָה

1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2

-11914 11904

Bink., vol. III.

† 'Humatapâe' is also called 'Behmanpâe,' such as Satarpâe, Mahâpâe, and Khoreshdpâe. Humatapâe was declared by God to Behman Amshâspand after the creation, for the introduction and spread of the Mazdayasnian religion among heavenly beings, and regarding which religion Behman Amshâspand prophesied. This religion is called Humatapâe, and the same was shown in this world to Gayomaratihna and his descendants through 'Sarosh Yazad,' and lastly to our Lord and Prophet Zoroaster, as given by whom we now believe in it. It is this very religion that will be brought to the earth by 'Hushedar,' 'Hushedar Mâh,' and 'Soshisô,' at the second creation, or the end of the present world.

[illegible][illegible]

Yas., chap. XIX.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

[illegible]

• ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ၁၁၀ နှစ်အထိ အသက်ရှင်သူများ၏ အသက်ပိုကြောင်းကို အသိပေးရန်

Yas., chap. XIX.

Gayemarathna exerted a beneficent influence over the world by the observance of religious ceremonies,—the sacred and ancient Jasans (religious assemblages), such as the Nôroz, Meheranjân, and others, which were instituted from the beginning of creation by the said Kayâni* Gayomarad.

By his radiant glory, righteousness, and justice, he was always utterly removed from falsehood and tyranny. In this world he performed holy and virtuous deeds, and, by means of his bounteous munificence, preserved human beings in purity and happiness; he it was who first scattered the blessings of justice and piety over the earth, and who never strayed from the golden path of love and worship of God.

From the time of this holy and heavenly-minded prophet Kayomars up to that of Kay Lohrâsp, the Poriodakeshi religion of Khorde Avestâ was the prevailing religion, comprising the prayers before Khorshed (the sun) and prayers for the Mehr Yazad, the ceremonies of hand and face washing, and the tying of the sacred thread (Kushti), all the Afringâns and several other prayers and Nirangs, the observance of the Gahâmbârs, the prayers appropriate to the five divisions of the day, the keeping aloof from women during the menstrual period, and the exclusive devotion to divine worship during the ten days of Muktâd (the observance of feasts in commemoration of the dead, who are said to revisit the world invisibly on those days).

In his time was instituted the reckoning of the twelve months, the thirty days, the five Gâthâs, and the twelve Jasans, also the celebration of 'Akad' or marriage.†

* ‘Kayânî’ is the term by which kings were distinguished,—such, for instance, as Kay Kâus, Kay Khoshro, Kay Lohrâsp, and Kay Gustâsp; and the author of the *Dinkard* has called Gayomarathna the first of all such ‘Kays’ or kings. By reason of this, other Persian authors have called him ‘Kayumaras.’

3. אגב חזק ואלוהים יאמר וישמע
 ואלוהים יאמר וישמע

نخستین پادشاه آمد بد انگاه
ز نور و داد و فرازیدی بود
بکیمی نیکوی در داده بود زود
نخستین دادودین زو شد پدیدار

کیومرث اشوی پاکیز شاه
زگتری درواز جوراوبری بود
دل مردم بخشش شاد بزود
نکشتا ز راه دین به ز دادار

باید دانست که ابتدای آدم از زمان حضرت کیومرث تا بسلطنت لهراسپ دینی پور بود کیش و خورده اوستا و خرشید نیایش و مهر نیایش و اوستای دست و روی و پهر آفرنگان مثل اینها بود

پاسخ انکه از زمان کیومرث تا آمدن زرتشت پیش
ویشناسپ شاه اوستا و ستایش و افسان اندکی بود
و گهنبار بود و کستی داشتن بود و دیگر تمام اوستا و زند
بیمست و یک نسک زرتشت آورد

از زمان حضرت کیومرث تا امروز نوروز قدیم که مراد از نوروز عامه باشد برنهیج دین وه مازدیسنان نخستین کیومرث این مدت ماها بدو ازده قسمت کرد اول مبطاء تاریخ پدید آورد

Vazarkard (Persian).

“Hoshang on golden throne (Indhola), on golden seat (Khoân) and golden musnud, with bound Baresma, and flowing fulness, adored the ‘Vae’ or ‘Râm Yazad’ near Taer, the mountain of iron mines.”*

It appears from the Mânthra or Avestâ that at a very ancient period, prior to the advent of Zoroaster, the spiritual and auspicious Mânthras of the *Dâtahevidaeva*† came into existence for the purpose of promulgating the belief in the purer Mazdayasna religion.

It is clear, then, so far as the accounts go, that the creation of the universe commenced with the birth of Gayemarthna. To him was at first delivered the true religion of God. This religion was declared to him in the Mânthra or Avestâ lan-

𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 *
 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵
 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵
 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵

Râm Yasht.

† *Dâtahevidaeva* or *Javidshidâd* is what we at present know as the *Vendidad*. From the term *Dâtahevidaeva*, which occurs in the sacred Avestâ tracts, translations of which are appended below, it appears that considerably prior to the *Dâtahevidaeva* brought by Zoroaster there existed a collection of Mânthra or Avestâ tracts also termed *Dâtahevidaeva*, *Javidshidâd*, or *Vendidad* (‘the way to abolish vice’). The exact period of its existence has not yet been clearly ascertained, but it plainly appears to have existed at a very remote age, and long before Zoroaster introduced his religion. It further appears from the preceding history of Gayomarthna and Hoshang that some compilation similar to the *Vendidad* existed in the Avestâ language either during the reigns of these kings, or of some other king immediately succeeding them.

𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵
 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵
 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵

guage, from which we gather that that language was his own native tongue. It is also clear that Gayemarthna was the first progenitor of the whole human race. The preceding facts lead us inevitably to the conclusion that the whole of the Semitic family of languages derives its origin from the Aryan, for the first progenitor of the human species being Aryan, it follows as of course that the first language and religion on earth must also have been Aryan.

Now since we have ascertained that the Mânthra or Avestâ language was spoken by the first man and king, Gayemarthna, we must also rest assured of the fact that the Pahlvi language belongs to the Aryan branch.

Some European *savans* place the origin of the Pahlvi in the times of the Assyrians or Sâsânians, considering that the Avestâ originated in the time of Zoroaster, and so reduce the Pahlvi to be of a very recent date. If the Avestâ had derived its origin from the time of Zoroaster, then they certainly might have had grounds for inferring the Pahlvi to be a modern language. But such is really not the case, for we have already seen that the Avestâ originated from Gayemarthna, the first man on earth : and therefore the origin of the Pahlvi must be of far greater antiquity than the times of the Assyrians or the Sâsânians. We have also further seen from the Pahlvi *Dinkard*, *Sekândarnâmeh*, *Farhange Jahângiri*, *Farhange Rashidi*, and *Burhâne-Kâte*, that the Pahlvi was the language of the court in the reign of king Gustâsp, and that several centuries afterwards Alexander the Great caused Pahlvi books to be translated into Greek. From these undoubted facts it is evident that the Pahlvi language existed during the times of king Gustâsp, and that the language originated in the commencement of the Peshdâdian supremacy ; for, if it had risen to the importance of a court-language in the reign of king Gustâsp, it must have originated at a period long preceding that reign.

As another proof in support of the same view, we may mention the circumstance that king Faredun, for the purpose of overthrowing the immoral and wicked influence of 'Zahâk,' framed some Nirangs (charms) in the Avestâ and Pahlvi

languages at the dictation of God's great messenger, the celestial Sarosh Yazad. Of these Nirangs a few still remain to the present day.*

* Եւրոպայի մէջ ընկած քանի մը ճիւղերով (արեւմտեան) Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ (արեւմտեան) Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ

Westergaard, vol. I.

Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ

Révâyat.

(արեւմտեան) Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 (արեւմտեան) Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ

Révâyat.

Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ
 Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ Եւրոպայի մէջ

Yasht Vanant.

In addition to these Nirangs there exist several others, also bearing the name of the great king Faredun, and gathered from several books, but limited space precludes me from quoting them. The reader, however, will observe that as the above-quoted Nirangs bear only the name of king Faredun, they must surely have been composed by him; for had they been composed by any other equally pious man, his name would have appeared on them, or at least in conjunction with that of Faredun. Had they been compositions of Zoroaster, or of any one who lived after him, they would also have assuredly borne the name of either that holy and virtuous prophet, or some other author; but such is not the case.

In the same way as we see the names of Amshâspands, Angels, and the holy Prophet Zoroaster remembered in the prayers of the Avestâ, so do we find king Faredun's name mentioned in the Nirangs, from which it is evident that they must have been composed by the holy and mighty king Faredun.

Firdosi Tusi, in his story of king Faredun as told in the *Shâhnâmeh*, makes the following allusions to Nirangs:—

“ When Kaveänger was conveying Faredun to Persia from the Alborz mountain for the purpose of giving battle to king Zahâk, they took a little rest near the foot of a mountain situated in Navand, during which one of the angels, a great messenger of the Almighty, the Sarosh Yazad, favoured Faredun with certain forewarnings, and, as a safeguard to preserve him from dangers and the wickedness of ‘ Zahâk,’ taught him

רנצואי סף טטטו איז-לסן אדל בלאמאסן שטוט וו 1440 וואו- לעמאנע נאטעס וועל-

מאז טאווטעל טאג איינפאכע וועג וועט זיין ערשטעלעכע.

Yasht Varant.

[illegible][illegible]

Yasht Vanant.

Of these the 4th, 5th, and 6th are the Nirangs that occur in the *Vanant Yasht*, and which we recite with closed lips

certain Nirangs (charms). The brothers of Faredun, by name Kyânush and Purmâye, were present with him on the occasion, and, on account of their jealousy of him, had intended to put him to death on the very day that Sarosh Yazad taught him the Nirangs. In pursuance of their foul design, they ascended the mountain till they were immediately above Faredun's tent, and loosening a large block of stone from the soil, sent it rolling down upon the tent, that it might crush their brother to death. Harm, however, never happens to those on whom the Almighty has bestowed his favour, and so it was in this case. Faredun during slumber was by a vision forewarned of the murderous plot, and immediately awoke and recited the Nirangs taught him by Sarosh Yazad, by the power of which the stone was stayed in its course, and thus the fortunate king escaped death.”*

From the above quotation it will be seen that, according to Firdosi's account, Sarosh Yazad, the powerful emissary of God, taught king Faredun certain Nirangs, but it is not perfectly clear which particular Nirangs they were. I am, however, of opinion that they were those I have just now quoted, besides several others, which space will not permit me to note down. At any rate the fact seems to be incontrovertible that king Faredun was the author of certain Nirangs both in the Avestâ and Pahlvi languages.

A third proof that the Pahlvi dates its origin before the time of the Kayânian rule is that Pahlvi inscriptions were discovered in king Jamshed's palace, as appears from the following books.

The author of the ancient Persian book *مجمل التواریخ* Majmal-

* There are several other verses referring to this incident in king Faredun's history, but only those which appertain to the Nirangs are here quoted.

سروشي بد آن آمده از بهشت	تاباز گوید و خوب وزشت
سوئي مهتر آمد بسان پري	نهانش بياموخت افسونگري
که تابندہا را بداند کلید	کشاده بافسون کند ناپديد
بفرمان ايزدان سرخفته مرد	خروشیدن سنگ بيداد کرد
بافسون همان سنگ برجاي خویش	به بست و نه غلطيد بکز رؤپيش

ul-tavârikh,* in his description of اسطخر 'Istakher' or Persopolis, thus refers to Hamzeh Isphahâni's Persian book :—

"In Isphahâni's† book mention is made of the 'Kurshi' or 'Takhte Jamshid' as follows :—

"In the palace of the Takhte Jamshid there are Pahlvi inscriptions regarding which it is said that a priest was once called to read them. The subject of the inscriptions was to the purport that the building was erected in the time of king Jamshid in a certain year and a certain month. Besides this there were several other records, which I am unable to mention here, on account of the text not being legible and capable of comprehension."‡

* This work was edited in A.D. 1126, and in it are given several instances regarding the *Târikhe Tabri*.

† اندر حال کرسی در کتاب الاصفهانی همی شرح دهد بر آنجا
 به نبشتها هست به پهلوی و همی گوید در روزگار موبدی
 را بیاورند که آنرا بخواند در جمله این لفظ بود
 که گردش این زمان جم بفلان عباد و فلان روز به
 بهلوی نبشتست این کلمتهای و بسیاری دیگر و من از
 جهت ناداستن عرف آن نه نوشتم که از صورت
 عرضی برنخیزد

‡ It appears from the account of Hamzeh Isphahâni that about a thousand years ago the Pahlvi plates in question were in the palace of Takhte Jamshid in Persia, but it is extremely to be regretted that celebrated and learned Europeans, such as Ker Porter and Sir William Ouseley, did not discover them in their travels ; for had they chanced to find them, they would assuredly have given a description of them. It therefore appears that the plates were not kept in the palace of Takhte Jamshid in the time of these travellers : had they remained there to the present day, much light would have been thrown on the theme of inscriptions. How unfortunate we Zoroastrians are ! But we must still be thankful that so celebrated an author as Hamzeh Isphahâni has at least copied the inscriptions of the plates in his work. It is extremely improbable that he could have drawn upon his imagination in so doing.

A further proof in favour of the view that the origin of the Pahlvi was long prior to the time of the Kayânian rule may be elicited from the tradition of king Tehmuras, as described in several books. King Tehmuras, it is said, lived a life of exceeding piety, and stern repression of his passions. He was gifted with angelic grace from God, by virtue of which he was enabled to accomplish the subjugation of the evil beings both of this and the other world, and even of their chief, Anremainyu (the devil). This divine blessing also brought to perfection the resources of his mind, conferring upon him, amongst other things, the knowledge of the art of writing.

A corroboration of the above account is found in an Âfrin entitled the 'Ogemadechâ,' written in Avestâ and translated into the Sanskrit and Persian languages. It is a treatise inculcating a sort of serene resignation to death; it enumerates the names of various Peshdâdian kings, and gives a brief account of king Tehmuras as follows:—

"Tehmtan ('brave') Tehmuras captured the Ganâmino (Anremainyu) of hell, and kept him under his 'ride' thirty years, during which he obtained from him the books describing the art of writing in thirty different languages."*

A similar but slightly longer account is given by the great poet Firdosi Tusi in his *Shâhnâmeh*, which is a translation of the account from the Pahlvi *Bâstânnâmeh*. It is as follows:—

"When king Tehmuras conquered the iniquitous Ganâmino and kept him under his 'ride,'† and also subdued the wicked legions of the universe, these latter conceived a deadly hatred for their conqueror, and whilst trying to escape from his power conspired together to effect his destruction. News of this conspiracy having reached the king in time, he frus-

* *Sehmtan* ('brave') *Tehmuras* captured the *Ganâmino* (Anremainyu) of hell, and kept him under his 'ride' thirty years, during which he obtained from him the books describing the art of writing in thirty different languages."

† *Sehmtan* ('brave') *Tehmuras* captured the *Ganâmino* (Anremainyu) of hell, and kept him under his 'ride' thirty years, during which he obtained from him the books describing the art of writing in thirty different languages."

Âfrine Ogemadechâ.

trated their evil designs by suddenly involving them in warfare and defeating them, and made a large number of them prisoners. Some of them begged of the king to spare their lives, in consideration of which they agreed to teach him a new art from which he would derive numerous benefits. On this the king promised to spare their lives, and inquired of them their secret, whereupon they divulged to him the art of writing. This they did not teach to him according to one method, but in thirty different methods, such as Greek, Arabic, Persian, Sanskrit, Chinese, *Pahlvi*, and others.”*

The preceding instances from the *Pahlvi Âfrin* ‘Ogema-dechâ,’ and the *Shâhnâmeh* of Firdosi Tusi, make it clearly evident that king Tehmuras acquired the art of writing from the Devs whom he captured in warfare. This gives rise to two conclusions:—1st, that we must accept the assertion of the Semitic race claiming that the Aryans acquired the art of writing from them, as in those ancient times all foreigners were included under the designation of ‘Devs’;—2ndly, that the thirty

* By the expression that king Tehmuras kept Ganâmino under his ‘ride’ is meant that he had so curbed his own concupiscence and irregular desires as to conduce greatly to holiness of living, purity of mind, and strength of body. His senses being thus purified from all dross or taint of sin, he was endowed with the sacred gift of prophecy, which opened to him all the mysteries and secrets of the earth, and enabled him to see the events of the future as clearly as though he personally took part in them. This, then, is the meaning of the term employed by the author of the *Shâhnâmeh*, Firdosi Tusi, where he says that King Tehmuras ‘rode’ over the Ahereman (Ganâmino), and trod the wickedness of the world beneath his feet. By this exemplary king conquering the unclean desires of the flesh, his mind attained a high standard of perfection, by which he was enabled to propagate the art of writing in thirty different languages, to the great improvement of the human mind.

All the verses on this subject are not quoted here, as they extend to too great a length, but only those which refer to the origin of the thirty languages.

نوشتن يکي نه که نزدیک سي
 چه رومي چه تازی و چه پارسی
 چه ہندی و چینی و چه پہلوی
 نگاریدن آن کجا بشنوي

languages the art of writing which was acquired by Tehmuras must have existed previous to Tehmuras's age, and that Pahlvi was undoubtedly included among them, because Firdosi, in the account he compiled from Pahlvi histories, declares that the language existed in the time of Tehmuras.

From the preceding testimonies, it is therefore perfectly clear that the origin of the Pahlvi dates from the times of the Peshdadian dynasty, and that the conflicting opinions offered by various authors are proved to be incorrect and unworthy of belief.

Pahlvi is also otherwise known by the names of 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 Uzvâresh, 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 Uzvâreshna, 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 Uzvârinê, and 𐭥𐭥𐭥 Zand. *Pahlvi* itself is a Persian word. In the same manner as *Avestâ* is called 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 Mânthra in *Avestâ* books, so are the above denominations given to Pahlvi in Pahlvi books. The term 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 'Pahlvi' is employed in Persian writings simply because the word owes its derivation to that language.

As different authorities offer different opinions upon the subject of the Pahlvi language and the period of its origin, so have various points of discussion been raised regarding the origin of the word 'Pahlvi,' and the characters in which it is written. Some historians and authors of glossariës are of opinion that as the word 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 'Pahlv' means 'at' or 'towards,' so the language spoken in Persia and the surrounding territories is called 'Pahlvi.' Others think that because 'Pahlv' or 'Pahlvân' means 'brave,' the word 'Pahlvi' or 'Pahlvâni' was conferred upon the language used by brave Persian kings and their subjects. Others, again, suppose that as 'Pahlu' or 'Pahlv' signifies 'country' or 'city,' the Pahlvi is a 'language of the country.'

Dr. Spiegel compares the word 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 'Pahlv' with the *Avestâ* word 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 'Pêrêthu,' signifying 'large' and 'expansive:' he compares it with the word 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 'Pahulum,' derived from 𐭥𐭥𐭥 'Ahul,' and 'Ash' in the Pâzand word 'Pashum.'

Professor Max Müller takes the derivation of the word פֶּהְלִי 'Pehlvi' from the Semitic word פֶּרֶשׁ 'Farash,' which signifies 'explanation' or 'extent.'

The late Dr. Martin Haug was of opinion that, from the use of the word پهلوي 'Pahlvi' in the *Shāhnāme*, the various languages in Persia were generally included in the term 'Pahlvi.'

Anquetil du Perron believes that the word 'Pahlu' is derived from 'Pahlu,' 'the boundary or frontier,' and refers to the tongues used within the limits of Persia.

Dastur Peshotanji Beramji says that if we take the word پهلوي 'Pahlvi' as derived from the Avesta word پەرەتھوا 'Pêrêthva,' it is the same as employed in the 2nd Fargard of the *Vendidad*, and signifies 'road' or 'way,' the *ô th*, according to Pahlvi rule, being altered into *ha*: consequently the word 'Pahlvi' would literally mean 'pertaining to a road or way,' and the Pahlvi language would therefore mean 'a practical or current language.'

An author by name Aban Haukal,* in his Arabic writings concerning the languages spoken in Persia, states the derivation of 'Pahlvi' to be as follows, basing his opinion on the authority of the learned Hamzeh-ul-Isphahâni:—

“فهلو، 'Fahalva' or 'Pahalva' is derived from فہلہ 'Fahelah.' Hamzeh-ul-Isphahâni affirms that there were formerly five current languages spoken in Persia, viz. Pahlvi, Dari, Farsi, Khôji, and Saryânî; of these the Pahlvi was spoken in the royal courts and belonged to the province of فہلہ 'Fahelah,' which contained within its limits the five cities of Isphahan, Raê, Hamdân, Mâhânêhâvand, and Âzarbâezan.†”

* A Persian author during the fourth Hijri century.

† فہلو—بلفتح ثم والسكون ولام يقال فہلہ فال حمزہ الا
سفہانی کان کلام الفوس قديہا یجری علی خمسہ السنتہ
الفہلویۃ ولدیریۃ ولفارسیۃ ولخوزیۃ ولسوریانیۃ فاما الفہلویۃ فکان

Firdosi Tusi, the author of the *Shāhnāmeḥ*, in his history of king Kay Kâns, compiled from the Pahlvi *Bâstānnāmeḥ*, corroborates the statement of Hamzeh Isphahâni given in the preceding account of Aban Haukal, regarding the province of 'Pahalava.'

Mr. Jamsetji Palanji Kaparia, a living reliable authority on the Avestâ, Pahlvi, Persian, and other languages, has recently been writing on these languages in the *Vidyâ Mitra*, a periodical in extensive circulation. In the 3rd volume, Part IV., he has commenced writing upon the subject of the 'Pahlvi.' From the 22nd line in the same page the accomplished author thus states his opinion regarding its derivation:—

"In the *Rāmāyan*, *Mahābhārat*, *Manusmṛiti*, and other books of the ancient Hindus, the ancestors of the Pârsis are in several places denominated 'Pahalvâs' for their great strength and valour; and in the *Athurva Vedânta*, another book of authority among the ancient Hindus, the ancient Bactrians are called Balhik, and their capital, Balakh, called 'Bahal,' or 'Bahagh;' and here, he says, was the royal residence of the great Arsaces, the founder of the Arsacide dynasty. From this and similar writings of other Armenian authors, Dr. Mordtmann is of opinion that 'Pahlvi' means the language of the Bactrians. *

* * * Now after comparing the different opinions of these authorities, and judging liberally the merits of their arguments, I think it right to coincide with M. Quatremère in saying that the word 'Pahlvi' means the language of the Parthians. The bravery of this nation was widely celebrated, and they subsequently became very conspicuous for their deeds among the Sâsânians. I consider, therefore, that 'Pahlvi' means the language that was current in the times of the valorous races of the Parthians and Sâsânians."

يجريها ملام الملوك في مجلسهم وهي نعت منسوبة الي
فهل و بواجم يقع علي خمسة بلدان اصبهان والري و همدان
و ماه نهاوند و آذربيجان

Having considered the several opinions of these learned authorities, I may state that my own opinion coincides with the opinions of Dr. Spiegel and Dastur Peshotanji. The word Pahlvi, I think, means 'expanded,' 'diffused' or 'current language;' for, according to the authorities I have cited in the preceding pages regarding the great antiquity of the Pahlvi, it appears that that language was from a very ancient period spoken throughout the length and breadth of Persia.

The opinions of learned men on the meaning and derivation of **سکړدښه** 'Uzvâresh' are equally various as those on the Pahlvi. The following are among the leading writers on the subject:—

Dr. Westergaard believes that the word **سکړدښه** 'Uzvâresh' must have been derived from the Avestâ word 'Havâra,' signifying 'strength' or 'command.'

Professor Joseph Müller reads the word as **سکړدښه** 'Azvâresh,' 'Huzurash,' or 'Huzorash,' and compares it with the Avestâ word **هڙوثره** 'Huzaothra,' and considers it to mean 'great strength.'

Dr. Spiegel is of opinion that, whatever may be the derivative of the word, there is no doubt that 'Huzvâresh' corresponds to, or is equivalent to, the Avestâ word 'Huzaothra.'

Dr. Martin Haug agrees to some extent with Dr. Westergaard, who traces the word 'Huzvâresh' to the Sanskrit root 'Varana' (वरन) or 'Khata' (खन); he also states that although the term is frequently applied to the Pahlvi language, this application is not correct.

He further gives in his essay the original text, with its translation, of the passage regarding the word **زوارش** 'Zavâresh,' obtained from the book of an Arabian author named Ibne Makufâ, which gives the account as he received it, some 800 years ago, from the learned Persian priests of the time. This word **زوارش** 'Zavâresh,' says Dr. Haug, is a compound name. Adverting to the discussions arising from the account of Ibne Makufâ, he affirms that the word 'Huzvâresh' has no particular

signification. But he inclines to the views of other scholars who consider that 'Huzvâresh' has taken its origin from the Avestâ term 𐬨𐬰𐬭𐬀𐬭𐬀𐬰𐬀 'Huzvârena,' signifying 'great strength.' Finally, the learned doctor definitively assumes that by uniting the Pahlvi prefix 𐬨𐬰 'Huz' to the root 𐬬𐬀𐬭𐬀 'Vârsh,' and further the Avestâ prefix 𐬰𐬀 'Uz' to the root 𐬬𐬀𐬭𐬀 'Var,' and then comparing the two together, it will be found that the meaning of the word 'Huzvâresh' is 'open' or 'public.'

My cousin, the learned Dastur Hoshangji Jamaspji, in his *Zend-Pahlvi Glossary*, published under the auspices of Government, expresses his opinion of the meaning of the word 'Huzvâresh' in the following words:—

“This word, which has been a great puzzle to European scholars, can be explained in a very simple and, I think, satisfactory way. ‘Huzvâresh’ means nothing, and can neither be explained from the Persian, nor from a Semitic language; it is simply a mispronunciation of ‘Huzvânesh,’ which is to be divided into ‘Huzvân-ash,’—that is, ‘the language of Ash,’ which can be only Assyria; the full form may have been ‘Hazvân-Ashar,’ which was afterwards shortened and corrupted. To this interpretation I was led by Dr. Haug, who, during our frequent conversations, several times directed my attention to the fact that the Pahlvi was more closely related to the Assyrian than to any other Semitic language. As regards the syllable 𐬨 in ‘Huzvânash,’ it is to be remarked that the Pahlvi ‘an’ is always changed to ‘ar’ in Persian or Dari; as ‘Matan’ to ‘Mehar,’ ‘Atan’ to ‘Adar,’ ‘Shatan’ to ‘Shahar,’ &c. Accordingly ‘Huzvânash’ became ‘Huzvârash.’” [See Introduction, p. 3.]

Dastur Peshotanji Beheramji Sanjana, in the English introduction to his Pahlvi Grammar, printed in 1871, writes thus regarding Huzvâresh :—

“In Pahlvi this word is written in three ways, ‘𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥,’ ‘𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥,’ and ‘𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥,’ and their phonetic rendering would be ‘Huzvâresh,’ ‘Huzvârshen,’ and ‘Huzvârin.’ The last

syllables of the second and third terms, viz. 𐬰𐬀 and 𐬀𐬰𐬀 may easily be converted into 'Khaldee,' and the term would thus be 'Huzve-Khaldee,' 'Huzve-Khaldæa,' which means 'the Chaldee language or language of Chaldæa.'" (Page 15.)

Mr. Jamsetji Palanji Kâpadia, in the *Vidyâ Mitra*, in refuting the arguments of Dastur Peshotanji, says :—

"Dastur Peshotanji reads this word as 'Huzve Khaldea,' or 'the language of the Chaldæans,' and attempts to prove his point in the introduction to his Pahlvi Grammar. Now, the provinces of Parthia and Chaldæa being immense distances apart, we are unable to understand, either in an historical or geographical sense, how it could have been possible for the Parthians to obtain a copy or facsimile of the original language of the Chaldæans." (Vol. III., Part IV., p. 126.)

Mr. Dhanjibhai Framji Patel is of opinion that the version of the Pahlvi language, the composition of which has connection with the Avestâ, is known as 'Huzvâresh,' or singular Pahlvi, and it is quite different from the common Pahlvi."

Such are the conflicting views of various Orientalists as regards the meaning of the word 𐬰𐬀𐬰𐬀 'Uzvâresh.' I now proceed to state my own humble opinion on the subject. I will first consider from what language the word is derived, and what is its correct signification.

The word 𐬰𐬀𐬰𐬀 'Uzvâresh,' 𐬰𐬀𐬰𐬀𐬀 'Uzvâreshna,' and 𐬰𐬀𐬰𐬀𐬀𐬀 'Uzvârîne' are derived from the Mânthra or Avestâ language; it seems that from the Avestâ and Sanskrit prefixes 𐬰𐬀 'Uj' and 𐬰𐬀𐬀 'Ud' respectively the Pahlvi 𐬰𐬀 'Uz' is derived, which means 'high,' 'grand,' or 'magnificent;' also that from the Avestâ and Sanskrit roots 𐬰𐬀𐬀𐬀 'Vâr' and 𐬰𐬀𐬀𐬀 'Vâr' (signifying 'to sprinkle water' or 'to rain') the Pahlvi 𐬰𐬀𐬀𐬀 'Vâresh' and 𐬰𐬀𐬀𐬀𐬀 'Vâreshna' must have been derived. These words 𐬰𐬀𐬀𐬀 'Vâresh' and 𐬰𐬀𐬀𐬀𐬀 'Vâreshna' apparently are the

same as the Arabic word وارث 'Vâres' and the Gujarati word 'Vârso' (વારસો) 'inheritance'. Now by uniting the prefix س 'Uz' with the root وادش 'Vâresh' or وادشنا 'Vâreshna' we make them وادش س 'Uzvâresh' or وادشنا س 'Uzvâreshna,' which means 'descending from sublimity,' or 'the heir who succeeds to the estate.' This meaning, 'succeeding heir,' should not be lost sight of in the present discussion, as it distinctly shows that the Uzvâresh or Pahlvi language was the earliest that succeeded the وادش Mânthra or Avestâ language.

In the brief history of Gayemarathna, the first man, given in the preceding pages, it has been seen that he was the originator of the وادش Mânthra or Avestâ language, which is therefore the source or fountain of all other languages on earth: consequently it is plainly proved that وادش س 'Uzvâresh' ('succeeding heir'), which we now call Pahlvi, has taken its origin from the Mânthra language. Indeed, the word 'Uzvâresh' itself clearly signifies that the Uzvâresh or Pahlvi can claim priority to all other existing languages except the Mânthra or Avestâ.

I will now treat succinctly of the word زان 'Zand,' giving its derivation, its original meaning, and the change which has taken place in its signification in modern times.

The word زان 'Zand' belongs to the Avestâ language. Of late this word has been used to denote وادش Mânthra or Avestâ language, but originally it was employed to denote the Pahlvi, which owes its derivation to the Mânthra language. The word is mostly used in the Pahlvi language thus:—

زان وادش وادشنا which signifies 'this Avestâ and Pahlvi book.' The authors of Persian dictionaries define the term 'Zand' as equivalent to the Pahlvi language,—such as زان وادش which means 'in the Pahlvi and Pâzand words.'

Let us now examine how this term came to acquire this mean-

ing, and what is the meaning of the Pahlvi passage just quoted. The word 𐬰𐬀 'Zand' is derived from 𐬰𐬀 'Zan' in the Mānṭhra or Avestā language, and the Sanskrit root ज्ञा ('dnya'). 𐬰𐬀 'Zan' signifies 'to acquire,' 'to learn,' 'to think,' or 'to possess knowledge.' To this root is united the terminal 𐬀 ('d'), a nasal sound meanwhile being imparted to the penultimate 𐬀 ('n'), and thus is formed the word 𐬰𐬀 'Zand.' The Pahlvi passage, therefore, when read together, may thus be rendered :—

"This book of Zand Avestā, or of the knowledge of the religion of God."

It follows, therefore, from the preceding arguments, that the term 𐬰𐬀 ('Zand') is applied not to the Avestā, but to the *Pahlvi* (into which were translated the books of the Avestā language). In fact the term 'Zand' must have been formed particularly to distinguish these Pahlvi translations from the Avestā at the period they were written, because the term 𐬰𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀 'Uzvēresh' was formerly used to designate generally the Pahlvi language.

In conclusion, it may be well to recapitulate, as briefly as I can, the various points which I have attempted to consider and treat in this Introduction. First, Pahlvi requires, for the purposes of a scholarlike study, a knowledge of those Aryan and Semitic tongues which have contributed to its formation. Its letters are adaptations of those of the Avestā, and its grammar is the most complicated and elaborate of any existing in any language. The facilities, however, for prosecuting the study of it have of late years been much increased, owing to the invaluable results arrived at by European linguists, and the patronage afforded to students of the language by European Governments. There are still many difficulties and uncertainties left in the accounts of the origin of the Pahlvi language, the date of its commencement, the languages out of which it took its rise, the meaning of the term Pahlvi, and the

equivalent terms by which it was known in ancient Persian literature.

There are no less than six distinct theories as regards the date of the origin of Pahlvi, which may be described as follows :—

- 1, That it was contemporaneous with the Avestâ ;
- 2, That it was in use in the time of kings Gustâsp, Aspan-diâr, and Ardeshir Bâbegân ;
- 3, That it was current 500 or 600 B.C. in Syria and parts of Persia ;
- 4, That it arose in the times of the Parthian dynasty ;
- 5, That it arose in the Sâsânian times ;
- and 6, That it was invented by Dasturs, and adapted from Arabic and Persian.

Of these the three principal theories are the third, the fourth, and the sixth ; namely :—

- (1) That it arose in Assyrian times out of the Syriac tongue ;
- (2) that it is a branch of the Parthian or Chaldæan ; (3) that it is a fabrication of the Pârsis of India from Arabic and Persian.

(1.) Dastur Hoshangji, Dr. Haug, and Mr. Dhanjibhai Framji Patel agree in considering that Pahlvi is of Aryan origin ; but the last-mentioned authority differs from the former two in denying that it sprang into existence in the Assyrian times. There is little doubt, however, that Pahlvi was in vogue in the age of the Kayânians.

(2.) The Parthian or Chaldaic theory owes its origin to the affinity of a few Pahlvi words to those of the Parthian and Chaldæan tongues. This affinity of language is the result of the affinity of race among the Parthians, Chaldæans, and ancient Persians. The fact, therefore, seems to be that Pahlvi was, if not the fountain, the principal feeder, of the Parthian and Chaldæan tongues.

(3.) The fabrication theory is too absurd and ridiculous to bear a serious thought. It is based on the false assumption that the Pahlvi of the books is different from, and later than, the Pahlvi of the inscriptions. The difference between the book-language and the language of the coins can, of course, never be denied for a moment ; for, during the times in

which the coins were inscribed, there was a considerable degree of dissimilarity between the Pahlvi dialect as it was in use among the polished courtiers and noblemen of Persia, and the Pahlvi dialect of the *oi polloi*. The pure Pahlvi was, however, confined to the priests and professors of religion, who wrote some of the books still extant; and the Pahlvi which we find engraved on the plates and tablets to be met with on the mountain-slopes of Persia was in fact the court-language and nothing else.

The discovery of cuneiform writings has placed beyond doubt the high antiquity of the Avestâ tongue. In like manner, the discovery of inscriptions on the plates, coins and *sasanams* of Persia has rendered the same service to Pahlvi.

It is now fairly established that it dates its origin from a remote age, and, notwithstanding the lapse of centuries, has struggled successfully to survive to this day.

It is now a living language, according to Sir Henry Rawlinson, in Dismar and in Saristân and Khordistân. It is true that Pahlvi does not find a place among the three languages in which are engraved the inscriptions on the famous tablets of Mount Behistûn. But the same is also the case with the Avestâ language, though it was the language of Zoroaster himself, and was in use in the time of king Gustâsp. The Behistûn plates, strictly speaking, contained none other than those languages which were most largely used in the Persian empire.

In the times of Alexander the Great, Pahlvi was a current tongue in Irân, and there is found mention made, in the books now extant, of a Pahlvi life of that great Macedonian conqueror. Modern writers, like Nizâmi Ganjanavi and others, call it Dari. But Dari was simply a late modification of the old court language of the times of the Kayânian kings.

So far for the antiquity of the language.

There is a diversity of view among scholars, especially European, as respects the tongues from which Pahlvi is supposed to have been derived. Mons. Anquetil du Perron traces it to Zand; Professor Westergaard to Syro-Arabic; Professor Olshausen to Persian; and Dr. Spiegel to Scythic or Turanian origin. My

own opinion, humble as it is, is based on, if not directly confirmed by, the authority of the religious and historical works of orthodox repute among the Pârsis (including the *Dinkard*, the *Avestâ*, and the sacred legends), and it is this:—that Pahlvi is essentially Aryan in its origin, though it has assimilated into itself, in progress of time, words of Semitic roots; and, further, that it dates from the age of the Peshdâdian kings, and long prior to that of the Kayâniâns.

The meaning of the term *Pahlvi* is, in like manner, lost in confusion. It is strictly a Persian word. Some say that it means *at* or *towards*, and denotes the tongue spoken in Persia and its neighbourhood. Others suppose that it means *brave*, and denotes the language of warriors or brave men,—that is, the ancient Persians. Others, again, assert that it signifies *a country*, and indicates the language of the whole of Persia. Dr. Spiegel treats it as analogous to the Avestâ word *Peréthu*, and says that it means *large* or *expansive*. Professor Max Müller holds that *Pahlv* = ‘true,’ and *Pahlvi* means ‘explanation.’ Dr. Haug thinks that it means and includes all the languages of Persia; Anquetil du Perron, the languages within the frontier or boundary line of Persia; Dastūr Peshotanji, the practical or ancient language (from the Avestâ word *Peréthva* = ‘road’ or ‘way’); Aban Haukal (on the authority of Hamze-ul-Esphahâni), the language of that province of ancient Persia which contained the five cities of Isphahân, Rae, Hamdân, Mahanehâvand, and Azar-bejân; and lastly Mr. Jamshedji Kâparia (on the authority of Mons. Quatremère) thinks that the word *Pahlvi* denotes the language of the Parthians or Chaldæans. I agree with Dr. Spiegel and Dastur Peshotanji in their view that *Pahlvi* signifies ‘the spread or diffused language,’ because at one period of its history it spread itself throughout the length and breadth of the country.

In the Pahlvi language itself it is known by the names of *Uzvârêsh*, *Uzvârêshna*, *Uzvârîne*, and *Zand*, which are all more or less equivalent expressions. Dr. Spiegel compares *Uzvârêsh* to

the Avestâ word *Huzaóthra*, but considers its meaning to be uncertain. Dr. Haug and Professor Westergaard trace it to the Sanskrit root *Varan*. They think it, however, incorrect to apply it to Pahlvi. Dr. Haug is of opinion that it means 'open' or 'public.' Dastur Hoshangji connects it with the word *Huzvânêsh*, of which it is a corrupted form, and holds that it signifies the language of Ash or Assyria, on account of the stronger affinity of Pahlvi to the Assyrian than to any other branch of the Semitic family of languages. Dastur Peshotanji derives it from *Huzre-Khaldea*, which means the Chaldæan language; and Mr. Dhanjibhai Framji Patel observes that the term *Huzvârêsh* applies to the Pahlvi versions of the Avestâ, and has no connection with the Pahlvi of general use. I believe that *Uzvârêsh* is a derivative term, composed of the Avestâ and Sanskrit roots *Var* and *Vahar*. It corresponds to the Arabic *Vâres* and the Gujarâti *Vârso*; and it means the language that succeeded or came after the Avestâ. *Zand* is an Avestâ word. It originally denoted Pahlvi. *Zan* in the Avestâ tongue means 'to think,' 'to learn,' 'to know;' and hence *Zand Avestâ* is, literally, 'the knowledge of the religion of God.' The word *Zand* is restricted to the Pahlvi translations of the Avestâ books, and is correlative with the word *Uzvârêsh*, which strictly is applied to the Pahlvi language in general.

J. M.

March 1877.

TABLE OF THE PAHLVI ALPHABET.

Compound forms of Letters.

Pahlvi.	Initial.	Medial.	Final.	English.
Vowels.				
𐭠	𐭠 𐭠	𐭠	𐭠 𐭠	a.
𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥	𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥	𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥	𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥	â.
𐭦 𐭧 𐭨	𐭦 𐭧 𐭨	𐭦 𐭧 𐭨	𐭦 𐭧 𐭨	i = 𐭠
𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	î = 𐭠
𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	u = 𐭠
𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	û = 𐭠
𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	ê.
𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿	ô.

(1) 𐭠 is the corruption of 𐭠 as in 𐭠𐭠 = gavi.

(2) 𐭠 is always used in compound forms; as in 𐭠𐭠𐭠 = ahelub.

(3) 𐭠 is the corruption of 𐭠 as in 𐭠𐭠𐭠 = gunihâ.

(4) 𐭠 is sometimes used in proper nouns; as in 𐭠 = de.

(5) 𐭠 is found written in MSS. of modern dates; as in 𐭠 = vô.

(6) 𐭠 is the corrupt form of 𐭠 as in 𐭠𐭠 = gôft.

Compound forms (continued).

Pahlvi.	Initial.	Medial.	Final.	English.
𐭠 𐭡	𐭠	𐭡		an.
𐭠 𐭢		𐭢	𐭠 𐭢	ân.
Consonants.				
𐭣 𐭤 (1) 𐭥 (2)	𐭣	𐭣 𐭤	𐭣 𐭤	ka.
𐭦 𐭧	𐭦 𐭧	𐭦	𐭦 𐭧	kha.
𐭨 𐭩 𐭪 (3)	𐭨 𐭩	𐭨 𐭩 𐭪	𐭨	kha=𐭪
𐭫 𐭬	𐭫 𐭬	𐭫	𐭫	ga.
𐭭 𐭮	𐭭	𐭭 𐭮	𐭭 𐭮	gha.
𐭯	𐭯	𐭯	𐭯 𐭯	cha.
𐭰 𐭱 𐭲	𐭰 𐭱 𐭲	𐭰 𐭱 𐭲 𐭳	𐭰 𐭱	ja.
𐭴 𐭵 𐭶	𐭴 𐭵	𐭴 𐭵	𐭴 𐭵 𐭶	za = 𐭶
𐭷 𐭸 𐭹	𐭷	𐭷 𐭸	𐭷 𐭸	zha = 𐭹 = 𐭺
𐭻	𐭻	𐭻	𐭻	ta.
𐭼 𐭽 𐭾 (4)	𐭼 𐭽	𐭼 𐭽 𐭾	𐭽	tha.
𐭿 𐮀 (5) 𐮁	𐭿 𐮀	𐭿 𐮀 𐮁	𐮁	da.

(1) 𐭣 is always used in compound forms ; as in 𐭣𐭤𐭥𐭦 = khâkâni.

(2) 𐭥 is the corruption of 𐭣 as in 𐭥𐭦 = yak.

(3) 𐭪 is found written in MSS. of modern dates ; as in 𐭪𐭫𐭬 = hakhô.

(4) 𐭾 is found written in MSS. of modern dates ; as in 𐭼𐭽𐭾𐭿 = gabâhthakâ.

(5) In some cases this mark (𐮁) is used over 𐭿 and 𐭽.

Compound forms (continued).

Pahlvi.	Initial.	Medial.	Final.	English.
۱ ۱ (1) ۱ (2) ۱ (3)	۱	۱ ۱ ۱	۱ ۱	na.
۱ ۱	۱	۱ ۱	۱ ۱	pa.
۱ ۱	۱	۱ ۱	۱ ۱	fa.
۱ ۱	۱ ۱	۱ ۱	۱	ba.
۱ ۱	۱ ۱	۱ ۱	۱ ۱	ma.
۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	ya.
۱ ۱ ۱ ۱ (4)	۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	ra.
۱ (5)	۱	۱	۱	la.
۱ (6)	۱	۱	۱ ۱	va = ۱
۱ ۱	۱ ۱	۱ ۱	۱	va = ۱
۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	sa.
۱ ۱	۱ ۱	۱ ۱	۱ ۱	sha.
۱ ۱ ۱ ۱ (7) ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	ha.

(1) ۱ is found in MSS. of modern dates ; as in ۱ = en.

(2) ۱ is a corrupt form as used in ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ = ai-byâ-gahânashni.

(3) ۱ is used only in compound forms ; as in ۱ = na.

(4) ۱ is found only in old MSS.

(5) In some MSS. ۱ is used for ۱.

(6) ۱ is found written in MSS. of modern dates ; as in ۱ = gav.

(7) ۱ is found written in MSS. of modern dates.

There are 35 letters in the above table, of which 10 are vowels and 25 consonants.

The phonetic powers of these 35 letters is represented in only 7 letters, as shown below:—

1. $\text{𐭠} - \text{𐭡} = \text{𐭠 a}, \text{𐭡} \hat{\text{a}}, \text{𐭢 kha}, \text{𐭣 kha}, \text{𐭤 ya}, \text{𐭥 sa}, \text{𐭦 ha}.$

2. $\text{𐭧} = \text{𐭧 i}, \text{𐭨} \hat{\text{i}}, \text{𐭩} \hat{\text{e}}, \text{𐭪 ga}, \text{𐭫 za}, \text{𐭬 da}, \text{𐭭 ba}, \text{𐭮 sha}.$

3. $\text{𐭯} = \text{𐭯 u}, \text{𐭰} \hat{\text{u}}, \text{𐭱} \hat{\text{o}}, \text{𐭲 an}, \text{𐭳 na}, \text{𐭴 ra}, \text{𐭵 la}, \text{𐭶 va} = \text{𐭷}$

4. $\text{𐭸} - \text{𐭹} = \text{𐭹 an}.$

5. $\text{𐭺} = \text{𐭺 ka}, \text{𐭻 gha}.$

6. $\text{𐭼} = \text{𐭼 cha}, \text{𐭽 ja}, \text{𐭾 zha}, \text{𐭿 pa}, \text{𐮀 pha}, \text{𐮁 va} = \text{𐮂}$

7. $\text{𐮃} = \text{𐮃 ta}, \text{𐮄 tha}, (1) \text{𐮅 da}.$

Some of the letters are read in many ways, as will be seen below:—

$\text{𐭠} - \text{𐭡}.$ This is read in 9 different ways:— $\text{𐭠 a}, \text{𐭡} \hat{\text{a}}, \text{𐭢 i}, \text{𐭣} \hat{\text{e}}, \text{𐭤 kha}, \text{𐭥 kha} = \text{𐭦 ya}, \text{𐭧 sa}, \text{𐭨 ha}.$

$\text{𐭧} - \text{𐭨}.$ This is read in 9 different ways:— $\text{𐭧 i}, \text{𐭨} \hat{\text{i}}, \text{𐭩} \hat{\text{e}}, \text{𐭪 ga}, \text{𐭫 ja}, \text{𐭬 za} = \text{𐭭 da}, \text{𐭮} - \text{𐭯 ba} (2), \text{𐭰 ya}.$

$\text{𐭱}.$ This is read in 9 different ways:— $\text{𐭱 i}, \text{𐭲 u}, \text{𐭳} \hat{\text{e}}, \text{𐭴} \hat{\text{o}}, \text{𐭵 na}, \text{𐭶 ra}, \text{𐭷 la}, \text{𐭸 va}.$

$\text{𐭺} - \text{𐭻}.$ This is read in 4 different ways:— $\text{𐭺 i}, \text{𐭻} \hat{\text{e}}, \text{𐭼 ka}, \text{𐭽 gha} = \text{𐭾}.$
 $\text{𐭼} \text{ ,, ,, ,, ,, 4 ,, ,, } \text{𐭿 cha}, \text{𐮀 ja}, \text{𐮁 za}, \text{𐮂 zha} = \text{𐮃}.$

$\text{𐮄} (3).$ This is read in 6 different ways:— $\text{𐮄 cha}, \text{𐮅 ja}, \text{𐮆 zha} = \text{𐮇}, \text{𐮈 pa}, \text{𐮉 fa}, \text{𐮊 va} = \text{𐮋}$

(1) 𐮄 is the corrupt form of 𐮅 .

(2) 𐭮 is read as 𐭭 'ba' when compound.

(3) 𐮄 is only used in compound letters.

𐬀 This is read in 3 different ways:—𐬀 ta, 𐬀 tha, 𐬀 da.

𐬁 " " " 𐬁 pa, 𐬁 fa, 𐬁 va = 𐬀

𐬂 " " " 𐬂 na, 𐬂 ra, 𐬂 la.

𐬃 This is read in 5 different ways:—𐬃 î, 𐬃 ê, 𐬃 zha = 𐬃
𐬃 ya, 𐬃 sha.

𐬄 This is read in 6 different ways:—𐬄 î, 𐬄 ê, 𐬄 tha, 𐬄
ya, 𐬄 sa, 𐬄 ha.

We have seen above that each letter is read in so many different ways; which is no doubt a great difficulty to the student in the correct reading and understanding of the language. This I suppose is owing to the careless and misapprehended writings, for some time ago I saw one or two books written at very old dates, in which the phonetic powers of the letters were not of so many different ways as we now find; each letter therein had its own form separate from the others. For instance '𐬀' is now read in 3 different ways, as 'ta', 'tha', and 'da'—whereas in those old books it was only used for 'ta,' and 'tha' and 'da' were represented by the letters '𐬀' and '𐬁' respectively; such was the different way in which those books* were written. Books of modern dates do not appear to be written in this way, and it immediately points out the carelessness and raw experience of the writers. It is on this very account that each Pahlvi letter is read in so many different ways, as shown in the tables given above.

* The reason of my not giving here more than one example of such letters is that for certain reasons the books are not now procurable; also that some of the words therein were not clearly explicable to me. If, in the course of preparation of the future volumes of this work, I should be fortunate enough to obtain the use of these books, I will not fail to serve the public.

Combination of Letters explained.

	Initial.	Medial.	Final.
<p>asêj. 𐭠𐭡𐭣</p> <p>âsmân 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>asp. 𐭠𐭡𐭣</p> <p>âthash 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>âsh- uftan. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>𐭠𐭡𐭣, â.</p>	<p>asêj. 𐭠𐭡𐭣</p> <p>âsmân 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>asp. 𐭠𐭡𐭣</p> <p>âthash 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>âsh- uftan. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p>	<p>bu- shâsp. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>jâm- âsp. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p>	<p>anshutâ 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>shaknâ. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>kludâ. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>péhnâ. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>= kanâ. 𐭠𐭡𐭣</p>
<p>âgh 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>âvâji 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>âyâm 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>âyanda. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>𐭠𐭡𐭣-𐭠𐭡𐭣-𐭠𐭡𐭣-â</p>	<p>âgh 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>âvâji 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>âyâm 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>âyanda. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p>	<p>varâg 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>niâj 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>arumâê 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>ga- bâthakâ. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p>	<p>hamâ 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>ra 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>gêrâ 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>bâjâ. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p>
<p>ihân 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>isadvâstar 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>𐭠𐭡𐭣-𐭠𐭡𐭣-𐭠𐭡𐭣-i</p>	<p>ihân 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>isadvâstar 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p>	<p>ristê. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>airân. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>gihâ. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>pish. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p>	<p>mâi 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>shâi 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>amîri. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p> <p>ahukî- nashni. 𐭠𐭡𐭣𐭠𐭡𐭣</p>

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
<p>د-د-د-د-د س-س-س-س-س î.</p>	<p>د-د-د-د-د ivârê. د-د-د-د-د ihud. د-د-د-د-د in.</p>	<p>د-د-د-د-د aîbâr. د-د-د-د-د yâîzê. د-د-د-د-د shôî- د-د-د-د-د dan د-د-د-د-د darâîdan د-د-د-د-د khâîê د-د-د-د-د barîn د-د-د-د-د vîn د-د-د-د-د gabu- nîhâ.</p>	<p>د-د-د-د-د bâmî د-د-د-د-د khâvî د-د-د-د-د ba- râhî د-د-د-د-د gurî. د-د-د-د-د dâêtî. د-د-د-د-د gavî د-د-د-د-د tanâî.</p>
<p>د-د-د-د-د u.</p>	<p>د-د-د-د-د us د-د-د-د-د uth د-د-د-د-د ul.</p>	<p>د-د-د-د-د pus د-د-د-د-د bus د-د-د-د-د bum د-د-د-د-د bundê د-د-د-د-د ahê- lub.</p>	<p>د-د-د-د-د tanû د-د-د-د-د kanu</p>
<p>د-د-د-د-د û.</p>	<p>د-د-د-د-د ûghan. د-د-د-د-د ûn.</p>	<p>د-د-د-د-د rân. د-د-د-د-د gûnîhâ. د-د-د-د-د ga- lûîhâ.</p>	<p>د-د-د-د-د ânû. د-د-د-د-د bazânû. د-د-د-د-د vahâmû.</p>

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
<p>۱-۹-۵-۳-۲-۱ ۴-۵-۳-۲-۱ ê.</p>	<p>س ē. ē س ēsam س ēhēr س ēsh س ēbgad.</p>	<p>س aēbi س shâêd. س bēhēr. س aēsh. س ēhēr. س nêâz. س gab- nâânêvar.</p>	<p>س bēhêrê س dâdê س pâê س gabnâ- âne س de س naê س vaê.</p>
<p>۳-۱-۱۱-۱۱-۱۱-۱۱ ۱-۱-۱-۱-۱-۱ ô.</p>	<p>س ô. س stardan س ôshê.</p>	<p>س jôt س gôshôd- س vâk س gôft س tarô- mêtê.</p>	<p>س do. س akhô. س vô.</p>
<p>۳-۱ an.</p>	<p>س andarg. س angôpâ</p>	<p>س nêrang. س parvand س nang.</p>	

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
𐭠𐭥 an.		𐭠𐭥𐭠𐭥𐭠𐭥 ahunânvaî- rân.	𐭠𐭥𐭠𐭥 āsmân. 𐭠𐭥𐭠𐭥𐭠𐭥 pûstân.
𐭠𐭥𐭠 ka.	𐭠𐭥 kâmê. 𐭠𐭥 kâr.	𐭠𐭥 khâ- kânî. 𐭠𐭥- 𐭠𐭥 khêsh- kârî.	𐭠𐭥𐭠𐭥 tanhâk. 𐭠 yak.
𐭠𐭥 kha.	𐭠𐭥 khâs- tê. 𐭠 khâ. 𐭠 khâr. 𐭠𐭥 kha- dîtunatan.	𐭠𐭥- akheshkârî 𐭠𐭥 âkhe zîdan 𐭠𐭥 akhân 𐭠- farâkhî.	𐭠𐭥 vastâkh 𐭠 âkh.
𐭠𐭥- kha.	𐭠 khâiya 𐭠 khâ- kânî 𐭠 khîzîdan.	𐭠 hakhî. 𐭠 ākh- târ 𐭠 sô- khrê.	𐭠 sôkh. 𐭠 pêkh.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
د-د ga.	𐭩𐭥 gayû. 𐭩𐭥𐭥𐭥 gazî- dan. 𐭩𐭥 gande.	𐭩𐭥𐭥𐭥 dadîgar 𐭥𐭥𐭥𐭥 peshgâs.	𐭩𐭥𐭥𐭥 farhang. 𐭩𐭥 gôrg.
غ-غ gha.	𐭩𐭥 ghan. 𐭩𐭥𐭥𐭥 gha- nashnê.	𐭩𐭥𐭥𐭥 vagha- dân. 𐭩𐭥𐭥𐭥 mârgghan 𐭥𐭥 𐭩𐭥 ashô- ghanî. 𐭩𐭥 aghadîn.	𐭩𐭥 magh. 𐭩𐭥 yôgh. 𐭩𐭥𐭥𐭥 } âharmôgh 𐭩𐭥𐭥𐭥 }
چ-چ cha.	𐭥𐭥 châh. 𐭥𐭥 chabna	𐭥𐭥𐭥 jân- charunatan. 𐭥𐭥𐭥𐭥 mā- nashchêhêr.	𐭥 gach. 𐭥𐭥 âhêrich 𐭥𐭥𐭥 khachâchcha.
ج-ج-ج ja.	𐭥𐭥 jasta. 𐭥𐭥 jînâk. 𐭥𐭥 jaja.	𐭥 jôjên. 𐭥 𐭥𐭥 sujâk. 𐭥 𐭥𐭥 tōjed 𐭥 𐭥𐭥𐭥 dajba- munatan.	𐭥𐭥 jôdâj. 𐭥 arja. 𐭥𐭥 sîj.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
د-ز-ا za.	ز zak. ز-ب zabza- bâ. ز-ا zâ- mât.	ز-ا-ز tôzî. ز-ا-ر tazaru. ز-ا-س tarâzu.	
و-ز-ا zha	و-ز zhanû.	و-ا-ز avîzhê. و-ز-ا-ز dôzha- khûnê. و-ز-ا-س yôzhdâsra.	و-ا-ز taudêzh و-ا-ز-ا dêzh و-ا-ز gazh و-ا-ز azh.
ن ta.	ن tund. ن têz.	ن-ا-ز dâêtî ن-ا-ز-ا-ز da- pînastân.	ن-ا-ز dôsta. ن-ا-ز darakht.
و-ن-ا tha	و-ا-ن thanê- shna. و-ن-ا thêsh. و-ن-ا thanur.	و-ا-ن gâthâ. و-ن-ا-ز âthru- ni. و-ن-ا-ز-ا-ز yathâhûverîô و-ن-ا-ز-ا-ز ga- bâthakâ.	و-ا-ن gâth. و-ا-ن uth

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
<p>𐭠-𐭡-𐭢 da.</p>	<p>𐭠 dast. 𐭠𐭡 dōst. 𐭠𐭢-𐭢 dē- hêshnê.</p>	<p>𐭠𐭢𐭢 dâdan. 𐭠𐭢𐭢 bundê. 𐭠𐭢𐭢 dudê.</p>	<p>𐭠 vâd. 𐭠𐭢𐭢 dahîôpad</p>
<p>𐭠-𐭡-𐭢 na.</p>	<p>𐭠𐭢 na- khôst. 𐭠 nad. 𐭠𐭢 nang. 𐭠 na.</p>	<p>𐭠𐭢𐭢𐭢𐭢 padîâvanda- tar. 𐭠𐭢 ênman. 𐭠𐭢𐭢 anâkî. 𐭠𐭢𐭢𐭢-𐭢𐭢 aîbyâ- gahânashnî.</p>	<p>𐭠𐭢 gadman 𐭢 ên.</p>
<p>𐭠-𐭡 pa.</p>	<p>𐭠𐭢𐭢 patkâr</p>	<p>𐭠𐭢𐭢 gôspand 𐭠𐭢 rapîâ. 𐭠𐭢 rapasvan</p>	<p>𐭠𐭢𐭢 gôsh- tâsp. 𐭠𐭢𐭢 bushî- âsp.</p>

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
<p>fa. 𐎱𐎠</p>	<p>𐎱𐎠𐎼𐎿 farâ-khî.</p>	<p>𐎱𐎠𐎺 âfrîn. 𐎱𐎠𐎺𐎠 darafsh. 𐎱𐎠𐎺𐎠𐎺𐎠 faref-târ. 𐎱𐎠𐎺𐎠𐎺𐎠𐎺𐎠 hun-bêfarêftê.</p>	<p>𐎱𐎠 bôf. 𐎱𐎠 } 𐎱𐎠 } karfa.</p>
<p>ba. 𐎠𐎡𐎹</p>	<p>𐎠𐎡𐎹𐎠 bâs-tan. 𐎠𐎡𐎹𐎠 be-bâkht.</p>	<p>𐎠𐎡𐎹𐎠 kalaba. 𐎠𐎡𐎹𐎠 êbgad.</p>	<p>𐎠𐎡𐎹 garôb. 𐎠𐎡𐎹 namb.</p>
<p>ma. 𐎡𐎹</p>	<p>𐎡𐎹𐎠 mîân. 𐎡𐎹𐎠 mòru.</p>	<p>𐎡𐎹𐎠 guman. 𐎡𐎹𐎠 zarman.</p>	<p>𐎡𐎹 dam. 𐎡𐎹𐎠 ésam.</p>
<p>ya. 𐎡𐎹𐎠𐎺𐎠 𐎡𐎹𐎠𐎺𐎠 𐎡𐎹𐎠𐎺𐎠 𐎡𐎹𐎠𐎺𐎠</p>	<p>𐎡𐎹𐎠 yân. 𐎡𐎹𐎠𐎺𐎠 yôz- 𐎡𐎹𐎠𐎺𐎠 dâsra ya- 𐎡𐎹𐎠𐎺𐎠 vak yâ- 𐎡𐎹𐎠 ijê.</p>	<p>𐎡𐎹𐎠𐎺𐎠 mayân 𐎡𐎹𐎠𐎺𐎠 ayâfta</p>	<p>𐎡𐎹𐎠 sâya</p>

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
1-1-3 ra.	rad. rôchan.	arj sharm. kardan atarepât.	khâvar gavar ar âkher.
la.	lagra- man. lâlâ.	kalbâ. albôrj.	hajal. hamimâl.
1-1 va.	vim. vazagh.	gôsh- vâr. orvar.	gav. gav. sarv.
e-e va = ڪ		gavar. avar. vashô vashnê.	sev. âsîâv.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
𐭪-𐭮-𐭮 sa. 𐭪𐭮𐭮 sêtârê. 𐭪𐭮𐭮 sêrdâr. 𐭪𐭮𐭮 sôkhra. 𐭪𐭮𐭮 sâ- tunatan. 𐭪𐭮 sâj.	𐭪𐭮 asp. 𐭪𐭮 esam. 𐭪𐭮 a-has- nat.	𐭪𐭮 pās. 𐭪𐭮 sas.	
𐭪 sha. 𐭪𐭮 sharm.	𐭪𐭮 hasht. 𐭪𐭮 arash- ka.	𐭪𐭮 vakhsh. 𐭪𐭮 darafsh.	
𐭪-𐭮-𐭮 ha. 𐭪𐭮 hehar. 𐭪𐭮 sôhar. 𐭪𐭮 haê.	𐭪𐭮 pêhê- lum. 𐭪𐭮 khâhanda.	𐭪𐭮 gâh.	

Explanation of the Alphabetical order in the work.

The order of the compilation is arranged according to the following list of initials:—

۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞
 ۞ ۞, ۞, ۞ }
 ۞ }

۞, ۞, ۞, ۞, &c.

۞, ۞, ۞, ۞, &c.

۞, ۞, ۞, ۞, ۞ } ۞, ۞, ۞, ۞, ۞ }
 ۞ } ۞ }

۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞.

۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞.

۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞, ۞.

Thus follows the compilation of all other consonants.

The following is the order in which alphabets are arranged with respect to their various pronunciations:—

۞ = read in eight different ways:—a, â, i, ê, kha, ya, sa, and ha; all these pronunciations are arranged under the head of ۞ a.

۞, ۞, ۞ = i, î, ê, ga, ja, da, ba, ya,—under the head of ۞ i. Under the same class 'd' = i are comprised the letters ۞ ja, ۞ da, ۞ ba, ۞ sa, ۞ tha-sa, and ۞ sha-za.

۞ = u, i, ê, ô, an, na, ra, la, va,—under the head of ۞ u.

۞ = ka, i, ê, gha,—under the head of ۞ ka.

ㄨ = cha, ja, za, zha,—under the head of ㄨ cha.

• = sha, i, é, zha, ya,—under the head of • sha, and so on with all other letters.

To ensure a clearer understanding of the above, I give below a few examples :—

מ	מ	מ	מ
מ	מ	מ	מ
מ	מ	מ ⁽³⁾	מ
מ	מ	מ	מ
מ	מ	מ	מ ⁽⁵⁾
מ ⁽¹⁾	מ	מ	מ
מ	מ	מ	מ
מ	מ	מ	מ
מ	מ	מ	מ ⁽⁶⁾
מ	מ	מ ⁽⁴⁾	מ
מ	מ	מ	מ
מ	מ	מ	מ
מ	מ	מ	מ

(1) ~~v~~. This compound letter, although pronounced in many ways, has been entered here in the order of its pronunciation 'i' and 'a.'

(2) \mathcal{Y} = to be read as 'a' and u.'

(3) $\text{J} =$ although read as 'ba,' is here entered under the head of 'i.'

(4) \mathfrak{u}_j = to be read as 'i' and 'a.'

(5) y = to be read as 'i' and 'u.'

(6) ι = to be read as 'n.'

ખુલાસો.

પાક, સ્વામી, મહાજ્ઞાની, સર્વવ્યાપી, સર્વ શક્તિમાન, નિરાકાર, તમામ ખેલકતનો પેદા કરનાર નૂરૂલ અનવાર “અહુર” યાને ખોદા તઆલાના અ-રકતી ભરેલા મુખારક નામે કરી, અને તે સાહેબની પરસ્તેશ કરવાની ભલી યજ્ઞદા પરસ્તી દીનને સંપૂર્ણ હાલતમાં લાવનારો, તમામોને યુમરાહીથી છોડવનારો, તમામ આદમોનો સરદાર, ગરોસ્માન બેહેસ્તને જોખાએશ આપનારો, અષો અહુરમજ્દથી યજ્ઞદનો ખેતાબ પામેલો, કુલ્લે પેગમખ-રોનો પેગમખર અષો જરથુસ્ત રપેતમાનના પવિત્ર રહેની બરકતે કરી આએ પુસ્તકનો દીખાચો હમો મુર કરીએ છીએ.

આટલું તો આલમાએને જાણીતું છે કે પેહેલવી જેવી એક દીકર અને પરાગંદેહ થયલી પુરાની ભાષાના આખા રાબ્દકોષની ઘણી અગત્ય છે. ભાષાના તમામ બોલોનો એક કોષ બનાવવો, એ કાંઈ થોડી મેહેનતનું કામ નથી. એ રાબ્દકોષ બનાવવાની મેહેનતની સરજત હમોએ હમારે સર એચી લીધી છે. એ મેહેનત એચી લેવાનું પેહેલું કારણ એ છે કે, એ ભાષાનો અભ્યાસ ઘણી લાંબી મુદત થઈ આપણા લોકોમાંથી નિકલી ગયાને લીધે અને જે લોકોએ થોડો ઘણો અભ્યાસ કર્યો હતો, તેએ ખીજાએને પુરતી રીતે નહીં શિખવવાને લીધે એ પુરાંની ભાષા દીનઉપર દીન મરુંદ થઈ ગઈ છે; અને ખીજું કારણ એ છે, જે, હાલે પુરોપ તથા હિંદમાં એ ભા-ષાનો અભ્યાસ વધારે ઉલટથી ચાલુ થયો છે, તેથી એ ભાષાના અભ્યાસિ-એને સવળ પડવા માટે સહી આકરણ તથા સંપૂર્ણ રાબ્દકોષની અગત્ય છે; એ અગત્ય મધ્યેની પેહેલી અગત્ય પુરી પાડવાને શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ, દાકતર ફ્રેડ્રીક સ્પીગલ, ઈત્યાદિ ગૃહસ્થો ભાગ્યશાલી થયા છે. એમાંની ખીજી અગત્ય રાબ્દકોષની છે, તે, જો કે, કેટલાક ગૃહસ્થોએ.

થોડા થોડા રાખ્દોનાં કોષો છપાયા છે, પણ હજુ લગણુ કોષ એ એ ભાષાનો આખો રાખ્દકોષ છપાવી, એ અગત્ય પુરી પાડી નથી.

એ રાખ્દકોષ બનાવવાનો પેહેલો વિચાર હમારા મરહુમ પિતા દસ્તુરજી સાહેબ મીનોચેહેરજી એદલજી જમારુપ આસાનાનો હતો. એવણુ સાહેબે “ખુરહાને કાતે” નામની ફારશી ફરહંગની ઢપમાં ઘણાક બોલોનો સંગ્રહ તેના ફારશી અર્થ સાથે કર્યો હતો. પણ લખવાને અત્યંત દલગીરી ઉત્પન્ન થાયછે, કે, તેવણુના કવખતના અચ્ચુઅ મરણથી તે કામ ઘણું અધૂરું રહી ગયું છે. ત્યાર બાદ હમોએ એ કામ હમારે સર ગિદાલું, અને હાલની સુધરેલી રીતી મુજબ, મૂળાક્ષરોનાં કાયદા પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષામાં બનાવવા માંડ્યો હતો.

આપણા જાણીતા શેહેરી તથા ઝોરીએન્ટલ સ્કૉલર શેઠ ખુરશેદજી રસ્તમજી કાંમાજીએ હમોને એવી ભલામન કરી કે, જો તમો તમારો કોષ ગુજરાતી ભાષા સંગ્રાહિ ઇંગ્રેજી ભાષામાં પણ કરાવશો તો યુરોપ તેમજ હિંદુસ્તાનનાં સર્વ લોકોને આ પુસ્તક ઘણું ઉપયોગી થશે. અને ખીજી ભલામન એ કરી કે, પેહેલવી મૂળાક્ષરો મધ્યેના કેટલાક ઘણી તરેહથી વંચાય છે; અને જો એ રાખ્દકોષ ખીજી ભાષાઓની રીતી મુજબ અક્ષરો પ્રમાણે જ ગોઠવવામાં આવશે તો, શિખનારાઓને ઘણો ગુંચવોડો થઈ પડશે, કારણ કે, એ પેહેલવી હરફોમાં એકેકો હરફ ઘણી તરેહથી વંચાય છે, અને તેથી ઘણી શીકલો એક જાતની આવશે. બ્યારે ઘણી તરેહથી વંચાતી એકજ શીકલ જુદે જુદે કોષો આવશે ત્યારે વિદ્યાર્થીઓને એ જાતના બોલો રોઢવાને ગુંચવોડો તથા કંટાળો થઈ પડશે, માટે હું ભલામન કરું છું કે, તમો હરફોની શીકલો પ્રમાણે કોષ બનાવો, કે, જેથી પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓને તથા એ કોષને ઉપયોગમાં લાવનારાઓને એકેકી શીકલનાં બોલોનો સંગ્રહ એકજ જગ્યાએ મળી આવે.

ઉપલી બેડુ ભલામનો હમારા ધ્યાનમાં દરેક લાગ્યાથી હમોએ તેમ કરવાને તુરત કચ્છલ કર્યું. એ મધ્યેની છેલ્લી ભલામન વિશે હમોએ હમારા ખીજા કામેલ અને અનુભવી મિત્રો મરહુમ દાકતર જૉન વિલસન, દાકતર. ઇ. ડબલ્યુ. વેરત, દસ્તુર હોરાંગજી જમારુપજી જમારુપ આસાના, અને

શેઠ ધનભાઈ દુરામભ પટેલ, ઝિઝિનો વિચાર લેવાથી ઝિ સાહેબોઝિ પણ ઉપલી રીતને પસંદ કીધી હતી. અને ગયે વરસે ન્યારે દાકતર ઝિક્. સી. ઝિન્દ્રીઆસ નામનો જરમન વિદ્વાન યુંબઈ ખાતે આવ્યો હતો ત્યારે તેણે પણ ઝિજ રીત પસંદ કીધી હતી, જોકે, ઝિ ભલામણો કયુલ કરવાથી હમોને ગોઠવણી કરવાની ધણી મેહેનતમાં પડ્યું પડ્યું છે; પણ ઝિ ભલામણો હમારા ગ્રંથને ધણી ગુણકારી હોવાથી, હમોઝિ આ કોષ હમારી શક્તિ મુજબ તે ધોરણ ઉપર બનાવ્યો છે, જે, હમો ધારીઝિ છીઝિ કે ખાસોઆમને ઉપયોગી થઈ પડશે.

શિખનારાઝિને સવલ પડવા માટે આ કોષ બનાવવામાં હમોઝિ આ નિચલી મતલબો સાચવી છે.

૧.— ઝિ કોષનાં બોલોની ગોઠવણી ઝિવી કીધી છે, કે, ઝિકજ નજ્યાઝિ ઝિકજ જાતની શીકલના બોલો કોષના કાયદા પ્રમાણે મળી આવે, કે જેથી ઝિનો ઉપયોગ કરનારાઝિને જુદે જુદેઠોકાણે બોલયું ન પડે.

૨.— જેટલાખી બોલો જુના પુરજઝિ ઉપર તથા કેતાબોમાં લખાયલા મળી આવ્યા છે, અને અસલી ઉચ્ચારો તથા અર્થો જેવી રીતે અને જેટલાખી મળી આવ્યા છે, તેટલા અસલ મુજબ ઝિમાં દાખલ કર્યા છે.

૩.— હમારીથી જેમ બની આવ્યું છે, તેમ હાલની સુધરેલી રીતી મુજબ પણ ઉચ્ચારો તથા અર્થો કર્યા છે, અને તેને બની આવ્યું છે તેમ, ઝિયંત તથા સેમેટીક ભાષાઝિના બોલો સાથે સરખાવ્યા છે.

૪.— જે બોલોનાં ઉચ્ચાર તથા અર્થ હમોને સમજ નહીં પડવાથી, તે બોલને અસલ રૂપમાંજ તેનુંઠોકાણું જણાવી મુકેલા છે.

૫.— ઝિક બોલની શીકલ જેટલી તરેહથી વંચાઈ છે, તે વાંચી તેના અર્થો કરીને તેને ઝિ કોષમાં દાખલ કરી છે.

૬.— જે બોલનાં અસલ ઉચ્ચારોને ચોપડીઝિ, કાગળોનાં પુરજઝિ, તથા તપ્તીઝિમાંથી લીધા છે, તેઝિને પેહેલાં મુકવામાં આવ્યા છે, અને સેવટે હમોઝિ હમારી તરફનાં ઉચ્ચારો ટાંક્યા છે.

૭.— બોલોનાં ઉચ્ચારો પેહેલાં મુજરાની પછી ઈંગ્રેજીમાં મુક્યા છે; પછી

ગુજરાતીનું વ્યાકરણ જણાવી ગુજરાતી અર્થો જણાવ્યા છે, ત્યારબાદ ઇંગ્રેજીનું વ્યાકરણ જણાવી ઇંગ્રેજી તરજુમો મુકયો છે. ત્યાર પછી જે બોલોની સરખામણી મળી આવી છે તે મુકી છે.

૮.—કેટલીએક શીકણો લખનારાઓની ખામીને લીધે બગડેલી મળી છે, તેને પણ તેનાં અસલ આકારમાંજ મુકી છે, અને તેના ઉચ્ચારો તથા અર્થો પણ મુક્યા છે અને બગડેલાં રૂપને તેનાં અસલ સાથે જોડવું બની શક્યું છે તેટલું સરખાવું છે.

૯.—હમોને જે બોલો ઘણા વપરાસમાં નહીં આવેલા જણાયા છે, અને અધરા લાગ્યા છે, તેવા કેટલાકને માટે કેતાબોનાં નામો જણાવ્યાં છે, અને કેટલાકને માટે જે વાક્યોમાં તે વપરાયલા છે તે અસલ વાક્યો ઠાંડ્યા છે.

૧૦.—વિષેશ નામો અને ક્રિયાને લગતા જે જે બોલો આવેલા છે, તેને લગતી ટુંક તવારીખ આપી છે, તથા ખોલાસો પણ કર્યો છે.

એ કોષનો ઇંગ્રેજી તરજુમો પેહેલવેહેલાં અરવદ ફરામજી મીનોચેહેરજી દસ્તુર જમારખ આસાના, ખી. એ. એ કરવા માંડયો હતો; પણ ત્યાર પછી થાડી મુદતમાં એ બાઈની તખ્તિઅત નાદરસ્ત ચાલવાથી એ વણુથી એ કામ નહીં બની આવવાને લીધે હમોને ના કહેવાથી, એ કામ અરવદ કાવસજી એદલજી કાંગા, તે મુદ્દાં શીરોઝ મદરૈસાના વડા શિક્ષક તથા તમામ વંદીદાદનો અસલ અવસ્તા ઉપરથી ફરહંગ સાયનો તરજુમો કરનાર પાસે કરાવીએ છીએ, એ બાઈએ કામ દીલસોજી રાખી કરે છે તેથી તથા ખીજી કીમતી મદદ કરે છે તેથી, હમો એ વણુનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

આપણા માનવંતા અકાબર સાહેબ રોઝ દીનરાજી માણુકજી પીટીટ આ ગ્રંથના સંબંધમાં મન, તન, અને ધનથી જે મ્હોટી ઉલટ અને દીલસોજી બતલાવી છે, તેથી આ જોગવાઈએ હમો તે વણુ સાહેબનો મ્હોટાં માન સાથે આભાર માનીએ છીએ.

મુંબાઈની નામદાર સરકાર તથા “દાયરેક્ટર આવ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શન” તરફથી, પુરાની પેહેલવી જાણને લગતા એલમનો વધારો કરવાની બલી

ઉલટ અને સારી દીલસોજીથી, હમોને કીમતી મદદ અને આગ્રો મળ્યો છે, તે માટે હમો તેઓનો મ્હોટાં માન સહીત ઉપકાર માનીએ છીએ.

જે ગૃહસ્થોએ આએ ગ્રંથની નકલો ખરીદીને હમોને મદદ આપી છે, તે માટે હમો તેમનો આ જોગવાઈએ આભાર માનીએ છીએ.

હમારા પંડીત મિત્ર મરહુમ દાકતર જૉન વિલસને આ કોષના સંબંધમાં ઘણી સારી દીલસોજી બતાવી હતી; અને એ ગ્રંથ બાબદમાં હમોએ એક ચીઠ્ઠી સાથે હમારા આ કોષનો નમુનો મોકલી, એ કામેલ ગૃહસ્થનું મત માગ્યું હતું, તે, મ્હોટી ખુશી અને ઉલટ સાથે તપાસી, કેટલીક સ્વચના સાથે પોતાનું કીમતી મત હમો ઉપર લખી મોકલીને હમોને ઉપકારી કર્યો છે, તેથી આ જોગવાઈએ ખોલી રીતે તે મરનાર વિદ્વાનનો હમો આભાર માનીએ છીએ. આ બધો પૈપકારી ગૃહસ્થ આ હમારો ગ્રંથ જલદીથી બાહર નીકળેલો જોવાને, બનતી મદદ કરવા તથા કરાવવાને ઘણો ઉમેદવાર હતો, પણ હમારા કમનસીબને લીધે તે ઉતાવળે ગુજરી ગયાથી હમો નિઃશય દલગીર છીએ.

લંડનવાળા હમારા કામેલ મિત્ર દાકતર ઈ. ડબ્લ્યુ. વેસ્ટે, પોતે બનાવવા મોડેલા પેહેલવી કોષનાં આસરે છ હજાર ખોલોનો મ્હોટો જથ્થો (જે માંનો મોહોટો ભાગ અર્થ વગરનો છે) પોતાની ખુશીથી હમારા ઉપયોગને માટે આપ્યો છે તેથી, તથા હમારા ગ્રંથ બાબદમાં ઘણી સારી સ્વચનાઓ કરીને હમોને મદદ કરી છે તેથી, તથા મજકુર ગ્રંથનો નમુનો તપાસીને પોતાનું કીમતી મત આપ્યું છે તેથી, હમો એ વિદ્વાનના મ્હોટાં આભારી થયા છીએ.

જર્મનીવાળો હમારો કામેલ મિત્ર દાકતર એફ. સી. એન્ડ્રીયાસ બ્યારે મુંબાઈ આવ્યો હતો ત્યારે આ ગ્રંથ બાબદમાં હમોને કેટલીક બધી સ્વચનાઓ કરી હતી તેથી તથા હમોએ મોકલેલો નમુનો તપાસીને એ ગ્રંથ વિશે જે કીમતી મત આપ્યું છે, તેથી હમો તે ગૃહસ્થનો મ્હોટો આભાર માનીએ છીએ.

હમારા ફાજેલ મિત્ર, અને આપણા જાણીતા રહેરી તથા ઝોરીએન્ટલ સ્કૉલર શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલે પોતાના કીમતી પુસ્તકખાનાં મધે-

થી આ હમારા કોષને માટે હમોને કેટલીક કીમતી કેતાબોની મદદ આપી છે, તેથી અમે કાબેલ શેઠનો હમો મહેરો આભાર માનીએ છીએ.

હમારા કાબેલ મિત્રો તથા ઝીરીએન્ટલ સ્કૉલરો દસ્તુર હોસંગજી જમારુપજી જમારુપ આસાના તથા શેઠ ખુરશીદજી રસ્તમજી કામાજીએ આ કોષ બાબદ માં કેટલીક સારી સલાહ આપી છે. તેથી અમે કાબેલ ગૃહસ્થોનો આ જોગવાઈએ હમો આભાર માનીએ છીએ.

ઈરાનવાળા મોંઝાએકજી લીમજીભાઈ હાતયાં પોતાના કીમતી કેતાબખાનાની જે જે કેતાબો હમારા ઉપયોગને સારૂ મોકલે છે, તથા નવી કેતાબો ગયા છેનાની દીલસોજી રાખી તસદી લીએ છે, તે માટે હમો અતરે એકને મોંઝાએકાર માનીએ છીએ.

આવી જાતનો રાખ્દકોષ રચવાનાં કામની કોશીશ પહેલ પેહેલીજ હોવાથી અમે માં ઘણી બુલો રહી જવી જોઈએ, માટે હમારા વાંચકોએ તે માટે દરચુજર કરવી. અને હમો તેમને એલતેમાસ કરીએ છીએ કે, એ બુલોથી હમોને વાકેફ કરી ઉપકાર કરવો, કે જેથી અમે ગ્રંથની બિજી આવૃત્તિઓમાં તે બુલો સુધારવાને હમોથી બની આવે.

જમારુપજી દસ્તુર મીનોએહેરજી.

૭૭, નાનાભાઈબમનજી સ્ક્રીટ, કોટ,

મુંબઈ, માર્ચ ૧૮૭૭.

દીપા યો.

પેહેલવી ભાષા ઇરાનને લગતી ખીજી ભાષાઓમાંની એક સર્વેથી જુની અને ખીકટ ભાષા છે. અસલ એ ભાષાની રચના, અવસ્તા તથા સંસ્કૃત, ઇત્યાદિ, ભાષાનાં તત્ત્વો મળીને થયેલી છે, પણ ધણીક વેળા ઇરાનમાં પારકા દેશનાં લોકો, જુદે જુદે વખતે, ઘણું સુધી રાજ્ય કરી ગયાનાં સખખોને લીધે એ ભાષામાં કેટલાંક “સેમેટીક” તત્ત્વો પણ દાખલ થયાં છે; તેથી એ ભાષાનો પુખ્ત રીતે અભ્યાસ કરનારાઓને, અવસ્તા, સંસ્કૃત, પાંજદ, ફારસી, અરબી અને થોડી ધણી “સેમેટીક” ને લગતી ભાષાઓની ખી માહેતગારી મેળવવી જોઈએ છે; કારણ કે ઉપલી ભાષાઓનો અભ્યાસ કરવાથી, એ ભાષા શિખનારાઓને વાંચણમાં તેમજ સમજવામાં ધણી સહેલાઈ થાય છે.

એ ભાષાનાં અક્ષરોની ઉત્પત્તિ અવસ્તા અક્ષરો ઉપરથી થયેલી છે; તેમાં કેટલાક અક્ષરો અસલ રૂપમાં વપરાયલા છે અને કેટલાક ટુંકા રૂપમાં વપરાયલા છે; એ ટુંકા રૂપને લીધે તથા એક અક્ષર વધારે રીતે વંચાઈ શકવાને લીધે, જે મ અવસ્તા સહેલી રીતે વંચાઈ શકાય છે તેમ, પેહેલવી ભાષા સહેલી રીતે વંચાઈ શકાતી નથી; જો કે એ ભાષાનો શિખનાર વિદ્યાર્થી ગમે તેવો ખી પ્રવિણ હોય તોપણ, કેટલાક શબ્દોનો થોડો ધણો વિચાર કર્યા વિના, ઘુરત ઉકલાવી શકે એમ નથી.

પેહેલવી ભાષા વ્યાકરણની બાંધણીમાં, અવસ્તા તથા સંસ્કૃતથી ઉતરતો, તથા ખીજી સઘળી ભાષાઓથી ચઢતો દરજ્જે ધરાવે છે; કારણ કે તેમાં રૂપાખ્યાપન અર્થ પ્રત્યય, ઉપસર્ગ, અવ્યયો, અને શબ્દોનાં બિજા વર્ગો ખીજી ભાષાઓ કરતાં વધારે છે, એ ભાષામાં જે જે વ્યાકરણરૂપી જોડણીઓ છે, તે ધણી ખરી સઘળી અવસ્તા તથા કદીમ ફારસી લેખોની સાથે મળતી આવે છે.

ધણી મુદત થઈ એ ભાષા હોદેશાઓને લીધે, તથા તેને શિખનારાઓની

કાચી સમજને લીધે, તથા તેનાં લખાણો વગર સંભાળે કરવાને લીધે, તથા એનો વપરાસ કમ થવાને લીધે પડતી હાલતમાં આવતી ગઈ છે; અને ઉપલા સંખ્યોને લીધે, એ ભાષા જાણે કે આગલા જમાનામાં હસ્તીજ પામેલી ન હોય, એમ કેટલાકો શક મેંદ થયા છે.

હવે પેહેલવી ભાષા વિશેનું ખીજું બયાન કરવાની આગમજ આગલા મરહુમ દસ્તુર સાહેબોની આપણાં ધર્મને લગતી ભાષાઓ બાબેની મેહેનત વિશે, જે હમે આ જોગવાઈએ તેઓનાં ઉપકાર વિશે કાંઈ ન બોલીયે તો, તે ઘણું અપ્રમાણીક કહેવાય. આટલું તો આપણને માન સાથે કબુલ કરવું જોઈયે કે, આગલા કાબેલ દસતુરો, જે અવસ્તા, પેહેલવી અને પાજંદ જમાનની કેતાબોનાં, સંસ્કૃત તથા ફારસી અને યુજરાતી ભાષામાં તરજુમાં-એ ન કરી ગયા હોતે, અને આપણાં દસ્તુરો મધેથી કોઈ પણ દસ્તુરે યુરોપ-ખંડનાં કોઈ પણ કાબેલ વિદ્વાનને એ ભાષાઓના અભ્યાસ ન કરાવ્યો હોતે તો, એ ત્રણે ભાષાઓમાંની એક ભાષા ટુટી ભાગી પણ આજ હસ્તીમાં રહેતે નહીં, એ ચોક્કસ સમજવું. આજ યુરોપખંડનાં વિદ્વાનો એ ભાષાઓ સમજવામાં મોટી ક્ષેત્ર પામ્યાની ખુબી પણ દસ્તુર સાહેબોનાં તરજુમાં-ઓની છે; અને કેટલાક યુરોપીયનોને શિખવ્યાની છે.

આટલું તો આપણને માન સાથે કબુલ કરવું જોઈયે છે કે, યુરોપખંડનાં કેટલાંક રાજ્યોની મેહેરબાની અને મદદથી અને ત્યાંનાં ઉજમાર અને નામીયા વિદ્વાનોની અથાગ મેહેનત અને કોશીશથી અવસ્તા તેમજ પેહેલવી, પાજંદ ભાષાના એલમની રંગોને ગોયા નવું લોહી મળવાથી, એ ભાષાઓને નવી હસ્તી મળી હોય તેવી રીતે, એ એલમ અને એને લગતી ભાષાઓ આજ પૃથ્વીનાં મોટા ભાગ ઉપર માન સાથે ફેલાવે પામી છે. અવસ્તાનું વ્યાકરણ અને કોષ, પેહેલવી વ્યાકરણ, અને નહાનાં નહાનાં બે ત્રણ કેષિ, તથા ઘણાંખરા અવસ્તાઓનાં તરજુમાંઓ, તથા કેટલીક પેહેલવી કેતાબોનાં તરજુમાંઓ અને કેટલાંક અવસ્તાની શીલસુશી ઉપર ઉમદા વિચારો સાથે રચાયલાં પુસ્તકો અને અવસ્તા, પેહેલવી, પાજંદભાષાનાં પુરાતમપણા વિશે રચાયલાં પુસ્તકો, ઇત્યાદિ; તથા ઇરાનને લગતા પહોડા અને ઓહોમાં કોતરાયલા ખીલારોડા તથા પેહેલવી ઇત્યાદિ

લેખોનાં છપાયલાં પુસ્તકો, અને તે સાથે તે ખોલે તથા પહોડામાંથી ચિતારેલાં નકશાનાં ચિતાર લીધેલાં પુસ્તકો, યુરોપનાં રાજ્યનાં તથા ત્યાંનાં વિદ્વાનોનાં સહાસિક કામો આપણને દેખાડી આપે છે; અને એ કામોએ આપણને મોટી અચરતીમાં નાંખ્યા છે, અને આપણને ખરેખર તેઓનાં હેસાનમાં દટાયલા કર્યા છે. આ હિંદમાં આજ એ ભાષાઓના અભ્યાસ ચાલુ થવાની ઉલટનું મુખ્ય કારણ, તે યુરોપખંડનાં વિદ્વાનોની ઉસ્તાદી છે. આગલા વખતમાં જો કોઈ બીલટ કરી, ઉપલી ભાષાઓ શિખવાની હોંશ કરતો તો, પેહેલાં, તેને અસલ પુસ્તકો મળવાં મુશ્કેલ પડતાં; અને જો, કોઈ મેહેરબાની કરી આપતું તો, તે લખતાં મેહેનત પડતી, અને જો લખાવવી પડતી તો, ખરચની જોગવાઈ ન બનવાને લીધે અટકવું પડતું હતું; પણ તે વિશેનું સંઘર્ષ સુખ યુરોપખંડનાં કેટલાંક નામાંકીત રાજ્યો, તથા ત્યાંનાં નામાંકીત વિદ્વાનોની કોશોશથી ચોપડીઓ છપાઈ બાહર પડવાથી થયું છે: અને બિજું મોટું સુખ શિખનારાઓને મોટે યુરોપખંડની દોલતથી એ થયું છે કે, તેને લગતાં સાધનો, જેહેવાં કે, વ્યાકરણ, કોષા, તરજુમાઓ, નોટો, રસાળાઓ વગેરે સહેલી અને સુધરેલી રીતે શિખવાને, થોડે પૈસે ખરચે મનમાનતી રીતે મળી આવે છે, આજ એ બાબેની અતરે મદરેસાઓ નીકળી છે, અને તે મનમાનતી રીતે ચાલે છે, અને શિખનારાઓ શુભ ફલ મેળવે છે, તેનું મુખ્ય માન યુરોપને ઘટે છે. આપણાં આગલા ન્યાગાંનોની કેટલીક નવી તવારીખો, લેખો, અને તેઓનાં દબદબા અને મરતબાનાં બયાનો, અને જરથુસતી ધર્મની ખુખી, શીલસુધી અને મોટાઈ વિશેનાં બયાનો આજ પૃથ્વીનાં મોટા ભાગે ઉપર વંચાય છે, અને આપણુ લોકો આજે વધારે આરાકારા થયા છે, તેનું મોટું માન પણ યુરોપખંડને ઘટે છે. આગલ કરતાં આજ આપણુ જીવાન લોકોમાંથી આપણાં પવિત્ર ધર્મવિશે જે રાક દુર થયો છે, તેનું મુખ્ય માન પણ યુરોપખંડને ઘટે છે. જે યુરોપનાં કેટલાંક રાજ્યોએ તથા યુરોપનાં વિદ્વાન ઉસ્તાદોએ અવસ્તા, પેહેલવી, અને પાળંદ ભાષા તથા વિદ્યા વિશે, તથા એ વિદ્યાની ખુખીઓ વિશે, તથા એને લગતાં સાધનો વિશે, તથા એ વિદ્યાને લગતાં કોતરકામો વિશે, તથા નકશાઓ વિશે મોટો જર ન ખરચ્યો.

હતે, અને અથાગ મેહેનત ન કરી હતે તો, હમો ખચીત કરી કહીયે છેયે કે, આજ આપણુ, ધર્મ તથા આપણુને લગતી ભાષાઓ, વિદ્યા તથા માન વિશે જે હાલતમાં છેયે, તે હાલતમાં કદી આવતે નહીં. જે કામોની મેહેનત, અને જે જરૂરો ખરચ આપણુને પોતાને કરવો જોઈયે છે, તે કામો અને તે ખરચો દીલચુરદા ભરેલી રીતે, અને સારા મનથી, પારકી કોમનાં તથા પરાયા દેશનાં પુતો કરે, એ કાંઈ તે લોકોનો આપણાં ઉપર થોડો આભાર થાય છે? જે કે તે વિદ્યાનાં શોખીલા, પોતાનાં એલમ તથા જ્ઞાનનો વધારો કરવા માટે, તથા પોતાને ફાયદા થવાની શોધને માટે, તથા ખર્ચ ખોટું શોધવા માટે, તેઓ જરૂર ખરચી મેહેનત કરેછે; પણ તેમાં તેઓ કરતાંને આપણો મોટો લાભ તો આપણુને તથા આપણાં પવિત્ર ધર્મને લગતી વિદ્યાઓને થાયછે. માટે, આપણી કોમને લાયક છે કે, એ બાબતમાં જરૂર ખરચનારાં રાખ્યોનો, તથા અથાગ મેહેનત કરનારાં વિદ્વાન ઉસ્તાદોનો, જાહેર રીતે ઉપકાર માનવો જોઈયે છે.

પેહેલવી ભાષાની ઉત્પત્તિ અને તેના જમાનાં વિશે યુરોપનાં વિદ્વાનો પોતાનાં મતો, એક રીતે આપતા નથી, પણ એકેકથી જુદી જુદી રીતે આપે છે. એ મત આપનારાઓમાં કેટલાક ઉગમણ પ્રાંતની ભાષા જાણનારા વિદ્વાનો પેહેલવી ભાષાની ઉત્પત્તિનાં જમાના વિશે જણાવેછે કે, એ ભાષા “આસીરીયન” ટોલાના પાદરાહોનાં વખતમાં “સીરીઆક” ભાષા ઉપરથી ઉત્પન્ન થઈ છે! અને કેટલાકો એને “પારથ્યન” અથવા “આલદી” ભાષાને નામેજ ઓળખે છે! અને કેટલાકો તો એનાં જમાના વિશે એવો આરોપ મુકે છે કે, પારશીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવીને, એ પેહેલવી ભાષા, અરબી અને ફારશી ભાષાઓ ઉપરથી ઉત્પન્ન કરી છે. એ છેલ્લા, વગર સહમજે, આરોપ મુકનારાઓનાં જવાબો પુખ્ત રીતે યુરોપનાં વિદ્વાનોમાં અને આપણુ જરૂર મતીઓમાં વધારે જાણીતા ગૃહસ્થો તથા ઓરીએન્ટેલિસ્ટો, જેવા કે રોઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ અને દરજી સાહેબ હોસંગજી જમારપજી દરજી જમારપ આસાનાં એઓએ આપ્યા છે. ઈ. સ. ૧૮૯૧ માં રોઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ “એરીઅન ભાષાનું મૂળ, તથા અસલપણું” (The origin and authenticity of the

Arian family of languages) એવે નામની ચોપડીનાં દીબાચામાં લખે છે કે, “પેહેલવી ભાષા પારસીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવીને અરબી ઉપરથી કે કોઈ ખી ભાષા ઉપરથી બનાવી નથી, પણ એ અસલ જમાનામાં, ઇરાનનાં મુલકોમાંજ બનેલી છે; અને પેહેલવી ભાષા “સીરીઆક” ઉપરથી નહીં પણ “એરીયન” ભાષા ઉપરથી થયલી છે” એવી રીતે માઅકુલ દાખલાઓ સાથે આપ્યા છે, ૬૦ સં ૧૮૬૭ માં દસ્તુર હોશંગજી જમાસ્પજી દસ્તુર જમાસ્પ આસાજીનાં એ, “એક જુની જંદ પેહેલવી શબ્દકોષ” (An old Zand Pehlvi Glossary) એવે નામની ચોપડીનાં દીબાચામાં લખે છે કે, પેહેલવી ભાષા પારસીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવીને ઉભી નથી કીધી, પણ એ “આસીરીઅન” ટોલાની પાદશાહીનાં વખતમાં થયલી છે, એવી રીતની દલીલો સાથે આપ્યા છે એ કાબેલ દસ્તુરજીનાં મતને મરહુમ વિદ્વાન દાક્ટર મારટીન હોંગે એજ ચોપડીમાં આવેલાં, પેહેલવી ભાષાનાં પોતાનાં નીઅંધમાં સ્વીકાર્યું છે.

હવે, હમો જણાવિએ છીએ કે, જે કાબેલ વિદ્વાનો પેહેલવી વિશે લખે છે કે એ ભાષાની ઉત્પત્તિ “પાર્થન” અને “આલદી” ભાષા ઉપરથી થઈ છે; એવું જે મત તેઓ જણાવે છે તે, પેહેલવી ભાષામાં કેટલાક શબ્દો તેઓની ભાષાને મળતા આવે છે તે ઉપરથી જણાવતા હશે; પણ તે ગૃહસ્થાને આટલું તો અંબણયું નહીંજ હોયું જોઈએ કે, “પાર્થનો” અને “આલદીઓ” જુનાં વખતનાં ઇરાનીઓનાં વંશ છે, અને તેઓ છુટા પડ્યા પછી પણ, જુનાં ઇરાનીઓનીજ ભાષા બોલતા હોય તેમાં કોઈ ખી અજ્ઞયબ થવા જોગ નથી, કારણ કે જો પેહેલવી ભાષાજ ઘણી પુરાણી છે; અને તે લગભગ “પેશદા-દયાન” પાદશાહોઓનાં વખતની છે; (તે આગલ આલતાં વાંચકોનાં વાંચવામાં આવશે) તેથી કોઈ એમ નહીં દરવું જોઈએ કે, પેહેલવી ભાષા “પાર્થનો” અને “આલદીઓ” ઉપરથી આગલા ઇરાનીઓએ ચોરી લીધી હોય; પણ તેથી તો ખોટું દીશે છે કે, “પાર્થનો” અને “આલદીઓ” પોતે એ પુરાતમ ભાષાનાં આભારી છે. અને જે વિદ્વાનો “આસીરીયન” વંશનાં વખતમાં પેહેલવી ભાષા બનવા વિશે પોતાનું મત જણાવે છે, તેવું મત જણાવનારા ગૃહસ્થાને હમો નમનતાઈ સાથે જણાવિએ છીએ કે, એ પુરાતમ

પેહેલવી ભાષા “કયાન્-યાન” વંશની પાદશાહાતનાં વખતમાં ખુદ બોલાતી ભાષા હતી; તેનો દાખલો જોવો હોય તો, અસલ પેહેલવી “દીનકર્દ” કેતાબ, પાદશાહ ગુરાતારપનાં વખતમાં, તે નેક બખ્તશાહે પોતે પેગમબર સાહેબ જરથુસ્તનાં શાગેરદો પાસે અવસ્તાનાં દફતરો ઉપરથી પેહેલવી ભાષામાં લખાવી હતી; એવું એ નામીયાં પુસ્તકનાં ત્રિજો દફતર મધે ખોલું જણાવું છે આ ઉપરથી જણાશે કે, જે ગૃહસ્થો પેહેલવી ભાષાના જમાનાં તથા તેની બનાવટ વિશે જાણે છે કે, તે “આમીરીયન” પાદશાહનાં વખતમાં “સીરી-આક” ભાષા ઉપરથી બનેલી છે, અને “પાર્થન” પાદશાહાતનાં વખતમાં “ખાલદી” ભાષા ઉપરથી બની છે, તે પણ વગર આધારનું છે.

કેટલાક વિદ્યાશાસ્ત્રીઓ, પથરની તખ્તીઓ તથા શીફકા ઉપરનાં પેહેલવી લેખો કેતાબી પેહેલવી લખાણો સાથે સરખાવી, પોતાનો એવોબી વિચાર આપે છે કે, પથર અને શીફકા ઉપરની પેહેલવી અને ચોપડીઓમાં લખાયેલી પેહેલવી, એક બીજાથી ઘણી જુદી જણાય છે; તેથી એવું જણાય છે કે-પુસ્તકોમાં લખાયેલી પેહેલવી ભાષા ફારશી ભાષા ઉપરથી નીકળી છે. હમારે જણાવવું જોઈએ છે કે, એમ બોલવામાં પણ તે ગૃહસ્થોએ ખુલ કરી છે, કારણ કે, જે વખતમાં તખ્તીનાં લેખો કોતરાયા છે, તેનાંજ બલકે તેથીબી આગમજનાં વખતમાં કેટલીક પેહેલવી કેતાબો બનેલી હોયે ખોજુદ છે; જેવી કે, “દીનકર્દ,” નેરંગસ્તાન (અવસ્તાની શાહાદતો સાથની), “ખુન્દેહેશને,” “મીનોખેરદ,” પેહેલવી “શાહાનામું” પેહેલવી “વીરાફનામું,” “રાયેસ્તલાશાયેસ્ત” અને “શેકન ગુમાની વજર” વગેરે; તથા પેહેલવી “વંદીદાદ,” “યજરને,” “વીસ્પરદ,” ખુરદેહ અવસ્તા,” અને “અવસ્તા પેહેલવી કોષ” જે “જંદ પેહેલવી ગલાસરી” ને નામે ઓલખાય છે તેની પેહેલવી; તથા આશીરવાદ,” “આફરીના” અને કેટલીક “નેરંગો” પેહેલવી ભાષામાં બનેલી છે. પેહેલવી તખ્તીનાં હરફો અને કેતાબી હરફોની વચ્ચે અને કાંઈક ભાષા, જો કે, કેટલીક રીતે જુદી છે, તેથી કાંઈ એમ નહીં કરવું કે; કેતાબી પેહેલવી ફારશી ભાષા ઉપરથી નીકળી હોય, પણ હમારે આધીન મત તો એ છે કે, ફારશી ભાષા પેહેલવી ભાષાની આભારી છે. આગલા જમાનામાં આટલું તો ચોકસ હતું કે, દરબારી ભાષા અને આમી

ભાષામાં ધણુક પ્રેર હતા; જેમ કે, “વેદશાસ્ત્ર”ની સંસ્કૃત ભાષા અને હિંદુઓમાં ચાલુ વપરાતી સાધારણ સંસ્કૃત ભાષા છે તેમ. હમો ધારીએ છીએ કે, એવી રીતના વિચાર આપનારા ગૃહસ્થોએ કોઈ અપૂર્ણ પેહેલવી ચોપડીએ વાંચી વિચાર આપ્યો હશે, કારણ કે, જે પેહેલવી “દીનકર્દ,” “નરંગસ્તાન,” “બુન્દેહેશને,” અને પેહેલવી “શાહાનામું,” અને પેહેલવી “વીરાકનામું” ઇત્યાદિ ચોપડીએ વાંચી હતા, અને વળી તે સાથે એક ભાષાનું પુરાતમપણું તપાસવાની જેવી રીતી છે તેવી રીતે વ્યાકરણને કાયદે એ ભાષાને બીજી એરીઅન ભાષાએ સાથ સરખાવી હતા, તો હમો ધારીએ છીએ કે તેઓ એવા બેઠેલા વિચાર ક્વચિત પણ આપે નહીં. કેટલાકો કેહે છે કે, પેહેલવી લેખો અને જંદ અવસ્તાનો પેહેલવી તરજુઓ એક બિબ્લથી જુદો પડે છે, તે હમો કબુલ કરીએ છીએ કે, વ્યાકરણ સંબંધી કેટલાક દાખલાઓમાં “એ અને જુદો પડે છે, પણ જે એ ભાષાનાં બોલો સરખાવવામાં આવશે તો, તે ઉપરથી જણાશે, કે પેહેલવી તખ્તીઓમાં “ઉજવારેશ” મુળ ધાતુએ તેઓને મળી આવશે, આએજ એ ભાષાનું પુરાતમપણું તુરત દેખાડી આપે છે; તેટલા માટે હમને મત બાંધવું જોઈએ કે, કેતાબી પેહેલવી ધર્મશાસ્ત્રને લગતી અને તખ્તીની પેહેલવી શેહેરનાં રાજ્ય કારોબારને લગતી ભાષા હોવી જોઈએ.

વળી, કેટલાક ગૃહસ્થો કેહે છે કે, અવસ્તા તથા પેહેલવી ભાષા પાશ્ચીઓનાં દસ્તુરોએ હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા પછી, અવસ્તા સંસ્કૃત ઉપરથી અને પેહેલવી અરબી અને ફારસી ભાષાએ ઉપરથી બનાવટ કીધી છે. એવું કેહનારાઓ અગર જાણી જોઈ એ ભાષાઓને હલકી પાડી, આપણાં ધર્મની તાસુખી રાખી પોતાનાં ધર્મની ભાષાને ચઢતી જણાવવા માગતા હોએ, અને પેહેલવી કરતાં પોતાની સેમેટીક ભાષાને ચઢાવવાને માટે તાસુખીથી એવું લખાણ કહ્યું હોય, યા તો તે લોકો પેહેલવી લેખોનાં કોતરકામથી ખીલકુલ અનજાણ હોએ. હમો ધારીએ છીએ કે, એમ તો કદી બનવુંજ ન જોઈએ, કારણ કે, જે લોકો એવા વિચાર જણાવે છે તેઓ, ઉગમણ પ્રાંતની વિદ્યામાં પ્રવિણ અને સોખીલ ગૃહસ્થો છે. એવા કાબેલ ગૃહસ્થો થઈને એવા કંઠેલા વિચાર આપે એ ઘણું અચરત થવા જોગ છે ! આજે, પાહોડા ઉપર

અને ખોહોની અંદર, જે લેખો કોતરાએલા મુસાફરોને માલુમ પડે છે; અને સાસાન્યાંન વખતનાં શિક્કાએ, અવેરો ઇત્યાદિ ઉપરની પેહેલવી આપણને દેખાડી આપે છે કે, તે ભાષા લોકોનાં વપરાસમાં આવતી હતી, અને વળી ઉગમણ પ્રાંતની ભાષાનો શાસ્ત્રી સર રોલીસન કહે છે કે, “જરથોસ્તી મજહબનાં લોકો હિન્દુસ્તાનમાં પેહેલે આવ્યા, તેની આગમજનાં જે ત્રાંખાનાં સસનમો (વાસણો) તેઓ પોતાની સાથે લાવ્યા હતા, એ સસનમ (વાસણ) ઉપરનાં પેહેલવી અક્ષરોનાં નમુનાં હાલે મોજુદ છે. મજકુર નામાંકીત ગૃહસ્થ એ બાબે નીચે પ્રમાણે પોતાનું મજબુત એકીન જણાવે છે. “શાહા-
 “પુર તરફ આવેલી તપ્તી ઉપરનાં પાદશાહનાં ઘોડાની છાતી ઉપર જે ટુક
 “કથા લખેલી છે, તે જે આરે પેહેલવી વપરાતી હાલતમાં હતી, તે વખતે
 “કોતરેલી માલુમ પડે છે, અને માહારી પાસે કેટલાંક રતનો છે, તે ઉપરનાં
 “છાપો હાલનાં તેમજ જુનાં હરજો વચ્ચે જે સંબંધ છે તે વધારે સહે-
 “લાઈથી દેખાડી આપે છે. ત્રાંખાનાં સસનમ (વાસણ) જે મલબારના
 “સીરીઅન ખ્રીસ્તીઓનાં હાથમાં છે, તેનાં ઉપર આવેલાં પારસી શાહેદાનાં
 “નામોમાં પેહેલવી હરફોનો એક મનોરંજક નમુનો આપણી પાસે છે. આ-
 “એ (સસનમ) જરથોસ્તી મજહબનાં લોકો જે આરે આરબ લશકર
 “યુફ્રેતીસ નદીનાં મુખ ઉપર આવેલાં અખ્મીલા શહેર ઉપર આવી પોહ્યાંથી ઉં-
 “ત્યારે ત્યાંથી નાહામી હિન્દુસ્તાનમાં યુજરાતનાં કોરતા ઉપર આવેલા સીંદાન
 “(સનજાણ) નામના શહેરમાં વાસો લીધો તે વખતે લાવવામાં આવ્યું હતું.
 “આએ સીંદાન (સનજાણ) શહેર અરબ લોકોની બૂગોલમાં સારીકાંણી
 “જણાએલું છે, જે વિશે “હમજહએએસકહાંની “એ જે પાધરી
 “નીશાંની નહીં આપી હતે તો, આપણને હાલ જમાનાનાં નકશાઓમાં
 “સેતજેનમાં એકાખી કાઢવાને કંઈ એક મુશ્કેલી પડતે.

અવસ્તાભાષાનાં પુરાતમપણાં માટે ખીલારોડી તપ્તીએ આજે પેહેલ-
 વાંની દરજ્જા ઉપર ઉભી રહીને, આપણને શાહાદત આપે છે અને પેહેલવી
 ભાષાનાં પુરાતમપણાં માટે, પેહેલવી તપ્તીએ, શિક્કાએ, અવેરો, સીલા
 અને સસનમ યાને વાસણો ખરપાઈ પણે શાહાદત આપે છે; પેહેલવી ભાષા
 વિશે એ ખલી તપ્તીએ, શિક્કાએ, અવેરો, સીલા અને સસનમજ શાહેદી

આપેછે એટલુંજ નહીં; પણ ધણીક જુની પુરાણ વખત ઉપર બનેલી ઉપર જણાવ્યા મુજબની ચોપડીઓ હાલે હયાત છે; તથા સર સી. એચ. રૉલી-સન પોતાની મુશાફરીનાં ગ્રંથમાં હાલે બોલાતી પેહેલવી વિશે કયુલ કહે છે કે, “દીઝમાર” નાં ગામડામાં અને “ગુરાતાસ્કી” નામનાં મોલકમાં લોકો પેહેલવી ભાષા બોલેછે હાલનાં ઇરાણીઓ પોતે કહેછે. કે, “સારીસ્તાન” અને “ખુરદીસ્તાન” માં એ પેહેલવી ભાષા હજુર સુધી બોલાય્તે. આ ઉપલા મઆકુલ બોલાસાથી વાચકોને જણાશે કે, જે વિદ્વાન ગૃહસ્થો અવસ્તા અને પેહેલવી ભાષા ઉપર તોહોમત મુકેછે કે, પારશીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા પછે અવસ્તા સંસ્કૃત ઉપરથી અને પેહેલવી અરબી, ફારશી ઉપરથી બનાવી છે, તે તોહોમત રદ બાતલ છે.

વળી કેટલાક ગૃહસ્થો પેહેલવી જબાન સાસાન્યાન પાદશાહ ઓનાં વખતની જણાવતાં તેઓ મોતાનાં ટેકામાં એવો દાખલો જણાવે છે કે, “પેહેલવી “ભાષા કએઓની પાદશાહો તો શું બલકેહ પાંમનીઆંન ટોલાનાં દોરની “શરઆતમાં ઇરાન સરજમીનમાં જે ધણીએક ભાષાઓ બોલાતી હતી “તેઓમાં એ ભાષાની અગર જે આંમી લોકોમાં વપરાતી હતે તો બેહીસ્તુન “પાહાડ ઉપર કોતરાવેલા લેઓમાં રોહનશાહ દરાયશ હીસ્તાસ્પીસનાં જમાં- “નામાં બોલાતી ત્રણ જુદી જુદી ભાષાઓમાં એકજ આબદ શર તપ્તીઓ “જે કોતરાએલી છે તેઓ સાથે બિજા એક તપ્તી પેહેલવી ભાષામાંથી આપ- “વાને એ નામવર પાદશાહ બુલી બય એ બનાવ એ પાદશાહની વર્તણુક “તરફ જેતાં તો નહીં બની શકે એવો છે.” એ પ્રમાણે બોલનારાઓની મોટી ભુલ છે, કારણ કે બેહીસ્તુન પહાડ ઉપર કોતરાએલી ત્રણ ભાષાની તપ્તીઓ સાથે પેહેલવી ભાષામાં તપ્તી કોતરી નથી, તો તેથી કાંઈ એવું નહીં હરતું કે તે વખતમાં પેહેલવી ભાષા નહીં હશે તેથી નહીં કોતરાઈ હોએ. એમ તો અવસ્તા હરફે અવસ્તા ભાષા મધેની તપ્તી નથી કોતરી, તેથી શું તેઓ એમજ દાખલો આપશે કે, બેહીસ્તુનના પાહાડ ઉપર હપ્પામીશ પાદ- શાહ ઓનાં દોરની શરઆતમાં ત્રણ બતની ભાષામાં તપ્તીઓ કોતરાઈ છે, તેઓ અવસ્તા હરફે તે ભાષાની તપ્તી કોતરાઈ નથી; તેથી, એ ભાષા પણ હપ્પામીસ વર્ગે પછી કોઈ જમાનામાં ઉભી થઈ હશે? એવો કાંએ નહીં

કોઈ સવાલ કરશે. જો કે એ સવાલનો જવાબ તો ધણું ટુંકો અને સહેલ છે; તે એ કે, શહેનશાહ યુસતાસ્પનાં વખતમાં બ્યારે પેગમબર સાહેબ જરથુસ્ત સ્પેતમાન, તે બુજેરગ શહેનશાહની દરબારમાં, પવિત્ર યજ્ઞદાંથી દીન લઈ આવ્યો, તે વખતમાં, અવસ્તા ભાષા બોલાતી હતી, કારણ કે જ્યારે હિંદુસ્તાનનો યુર “ચંદ્રધામ” અને “બયાસ” અને યુતાંની યુર “તુત્યાનુરા” પેગમબર જરથુસ્ત સાથે તકરાર કરવાને, મજકુર શહેનશાહની દબદબા ભરેલી દરબારમાં, આવ્યા હતા; ત્યારે, પેગમબર જરથુસ્તનાં હોકમથી, તેનાં એક ખેરદમંદ શાગેરેદ, તેઓ શું શું સવાલ કરવા આવ્યા હતા, તેનો મનપતીજ ભરેલો બોલાસો, તે લોકોનાં વગર સવાલ કરવે કે બોલવે, એક અવસ્તાના નાશક મધેથી વાંચી સંભળાવ્યો હતો. વળી બિજો મોતેબર દાખલો એ છે કે, જ્યારે પેગમબર સાહેબ અરો જરથુસ્ત, શહેનશાહ યુસતાસ્પની દરબારમાં તેનાં તત્તની નજદીક દાખલ થયો, તેવારે તુરતજ, તે પવિત્ર પેગમબરે, શહેનશાહ યુસતાસ્પને અવસ્તા ભાષામાં દોઝા તથા નસીહતો કરી હતી, તે દોઝા તથા નસીહતો હણિ મોજુદ છે. એ દાખલાઓ ઉપરથી ચાકસ થાય છે કે શહેનશાહ યુસતાસ્પનાં વખતમાં અવસ્તા ભાષા દરબારી યા આંખી લોકોમાં બોલાતી હતી; તે બોલાતી બુજેરગ ભાષામાંજ, પેગમબર સત જરથુસ્તે યજ્ઞદાંની ધર્મ ખાસો આંખોને સમજાવ્યો હતો; એટલું છતાં, હખાંમીરા વર્જીરાનાં શહેનશાહ દરાયરો, એ ભાષામાં અને એજ હરે તત્તી કાંએ નહીં કોતરાવી હરો? પેહેલવી ભાષા વિશે સવાલ કરનારાએ એવો સવાલ કાંએ નહીં થાએ. પેહેલવી વિશે સવાલ કરનારાએ જાણવું જોઈએ છે કે, મજકુર હખામીશ વર્જીરાનાં શહેનશાહે પોતાના વખતમાં, લોકોનાં જાહેર વપરાસમાં આવતી ભાષાએનીજ તત્તીએ કોતરાવી કાંએ નહીં હોએ? શહેનશાહ દરાયરો, જેમ અવસ્તા ભાષામાં તત્તી નહીં કોતરાવી, તેમજ, કદાચ પેહેલવી ભાષામાંની નહીં કોતરાવી હોએ એમાં અચરત શાનું થવું! પણ જુવો, પેહેલવી ભાષા કીઆ જમાનામાં ચાલુ થઈ છે તે વિશે, કાઉન્ટ એં દીંગોબીન્યું નામનો કામેલ વિદ્વાન, તથા પેહેલવી “દીનકર્દ” તથા “શેકંદરનામાં” તથા ફરહંગે “બુરહાને કાતે,” ફરહંગે “જેહાંગીરી” તથા ફરહંગે “રશીદી” નાં, કામેલ ગ્રંથકરતાએ શું લખે છે.

કાઉન્ટ ઝ્મિં દીં ગોખીન્ધુ નામનો કાખેલ ગ્રંથકરતા લખે છે કે:—“પા-
“દશાહ ‘ગુસતાસ્પ’ અથવા ‘અરપંદીઆર’ અને ‘અરદશીર ખાખકાન’ નાં
“જમાનાંની વચેજ હુજવરૈશ ભાષા શ્રી ઇશિનની સર જમીનમાં આહુ
“અથવા રૈવાજ પાંમેલી હતી હેવું તે વખતનાં શિક્ષાઝ્મિનાં લખ ઉપરથી
“વગર શક અને શોખેહ ભરૈલી રીતે સાબેત થઈ શકે છે.”*

કાઉન્ટ ઝ્મિં દીં ગોખીન્ધુનું ખોલવું ખરહક છે; કારણ કે, પેહેલવી દીન-
કર્દનાં ત્રીજ દફતરથી ખોલું જણાવ્યું છે કે:—“બુજેરગ દરજનાં શોહેનશાહ
“ગુસતાસ્પે તે અસલ (દીનકર્દ) કેતાખ ઉપરથી નકલ કરવા તથા અસલને
“ગંજશાસ્પીગાંન” (યાને પાદશાહી પુસ્તકખાનાં) માં રાખવાને ફરમાવું,
“અને તે ઉપરથી નકલોનો ફેલાવો કરવાને ફરમાવું; અને ત્યાર પછી તેની
“ઝ્મિક નકલ ‘દેઝેનપેસ્તે’ (ઇસ્તખરનાં) કીલ્લામાં મોકલી ને તેને ત્યાં જાલવી
“રાખવાનો હોકમ થયો.”†

વળી, શેકંદર રૂમીનાં વખતમાં યરીઅન ખાતે પેહેલવી ભાષા આહુ હતી,
અને તે મધે ઝ્મિં પાદશાહાની તવારીખ પણ લખાઈ હતી; તેની લખાવ્યેલી
ઝ્મિક નકલ શાઝ્મિર “નીજંમી” ગંજનવીને મળી હતી; તે વિશે, ઝ્મિં શાઝ્મિ-
“ર નેજંમી” ગંજનવીઝ્મિ ખનાવેલાં શેકંદરનામાં મધે લખે છે કે:—“તે
“બુજેરગ પાદશાહને લગતો સઘણો હેવાલ બંધ બેસતી ઝ્મિક કેતાખુની અંદર
“મને લખેલો ન મળીઝ્મિ, તેથી છુટું છુટું જે જે કેતાખમાં તેને લગતું વરણુ-
“ન હતું, તે દરૈક કેતાખમાંથી ચુંટી કહાડીને તે ઉપરથી આઝ્મિ પુસ્તક મેં
“બેતામાં ખનાવું છે; તેમાં અગત્ય કરીને શેકંદરનાં વખતની તુરતની યુનાની

* (જુલો કાઉન્ટ ‘ઝ્મિં દીં ગોખીન્ધુના ખોલસા હકીકાના લેખોનો ગુજરાતી તરજુમો મીં
મનશુખ શાઝ્મિર ઇં મં ૧૮૬૫ માં લખાવ્યો છે તેને સદે ૭ મેના શેં ૫ મીયો.)

† ૧૧૧૧૭૭૭ ૧૭૭૭૭ ૭૭૭ ૭ ૧૧૧ ૧૧૧ ૧૧૧૧૧૧ ૧૭૭૭૭૭ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧૧ ૧
૧૧૧૧૧ ૧૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧ ૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧૧ ૧૧૧૧૧ ૧૧૧૧

“(ગરીક) નશરાંની (હીબર) અને પેહેલવી ભાષામાં લખાઈએલી કેતાબો
“ઉપરથી આ અંગે કેતાબ બનાવી છે.”*

ઉપલોભ “નેજાંમી” શાસ્ત્રેર શેકંદરનામાં મધે લખે છે કે:—“અલમને
“લગતી કેતાબોના દરી+ (પેહેલવી) ભાષામાંથી યુનાંની (ગરીક) ભાષામાં
“સેકંદરે” તરજુમો કરાવ્યો હતો.”

ફરહંગે જુરહાને કાતિના બનાવનાર મોહમદ હોસેન તખરેજી, પોતાને મ-
સેલાં પુરાણાં પુસ્તકોની દલીલ ઉપરથી લખે છે કે:—

“કેટલાક લોકો અંગે કહી ગયા છે કે, પેહેલવી ભાષા કા અંગે આંની આંની
“દરબારને લગતી ભાષા છે.”† ફરહંગે જુરહાને કાતિના કાબેલ અંથકરતાનાજ
જેવા વિચાર ફરહંગે જેહાંગીરી તથા ફરહંગે રશીદીનાં કાબેલ અંથકરતા-
આ અંગે પણ આપેલો છે.

વાંચકો અંગે ઉપર વાંચી જોયું હશે કે, હાલે પેહેલવી ભાષા ઉપર કેવી રી-
તનાં સુંથાણાં પડે છે; અંગે સુંથાણાં પડવાનું મુખ્ય કારણ પેહેલવી જુબા-

ندیدم نگاریده در یک نور	* اثر های آن شاه آفاق کرد
بهر نسختی در پراکنده بود	سخنهای که چون کج آکنده بود
برو بستم از نظم پیرا پیرا	ز هر نسخه برداشتم مایها
یهودی و نصرانی و پهلوی	زیاده ز تاریخ های نوی
ز هر پوست برداشتم مغز او	گزیدم ز هر نامه تغز او
وزان جمله سرچشمه ساختم	زبان در زبان کج برداختم

સેકંદર નામું.

† નેજાંમી એ પેહેલવીને દેકાણે “દરી” નો બોલ વાપરેલો છે, પણ દરી ભાષાની મતલબ
પેહેલવી ભાષાની સહમજબી; કારણ કે પેહેલવી ભાષા ઇરાનનાં કાબેલાંના પાદશાહોના વખતમાં
દરબારી ભાષા તરીકે વપરાતી હતી અને દરી ભાષા એક પદ્ધતિનાં વખતમાં બોલાતી હતી, એ
ઉપરથી કેટલાક ફારશી અંથકારો પેહેલવીને “દરી” ભાષાને નામે આપી ગયા છે.

خود نامهار! لفظ دري يونان زبان کرد کسوت کوي
સેકંદર નામું.

† بعضی گفته اند که لغت پهلوی زبان پای تخت کیان
بوده است. جُરહانے کاتے.

નમાં દાખલ થઈલા સેમેટીક ભાષાઓને લગતા કેટલાક રાષ્ટ્ર તથા વગર સંભાળથી પછવાડેથી લખાયલી કેટલીએક કેતાઓને લીધે છે. એજ સમયે ઉપરથી યુરોપનાં વિદ્વાનો પેહેલવી ભાષાનાં જમાનાંને છેક પછવાડેનાં જમાનામાં લઈ જાય છે, પેહેલવી ભાષાનાં જમાનાંને પછવાડે લઈ જનારા સઘળા એકમતથી એકજ જમાનો ખતલાવતા નથી; પણ ઘણીક તડ થઈ છે. કોઈકેહે છે કે પેહેલવી જ્યાન અવરતાનાં જમાનાની સાથ-નીજ છે. કોઈકેહે છે કે પેહેલવી ભાષા પાદશાહ યુસતારૂ અથવા એસ્પંદી-આર અને અરદશીર બાબકાનનાં વખત વચ્ચેની છે. વળી કોઈકેહે છે કે પેહેલવી ભાષા ઇસુની ૫૦૦ થી તે ૬૦૦ વરસ આગમજ “સીરી-આ” દેરામાં તથા તેની નજદીકનાં ધરાંનનાં પ્રાંતો મધે બોલાતી હતી. કોઈકેહે છે કે, “આરસાસાઈદિ” (Arsasido) ટોળાંનાં પાદશાહઓનાં શિ-ફકાઓ ઉપરનાં નામોનાં અક્ષરોનો આકાર “હુજ વરેસ” ભાષાનાં હરફોને અકસર કરી મળતો આવે છે. વળી કોઈકેહે છે કે, પેહેલવી ભાષા “એરાસી-અન” ટોળાંના જમાનામાં થઈ છે. વળી કોઈકેહે છે કે, પેહેલવી ભાષા “પારથ્યન” ટોળાંના જમાનામાં થઈ છે. વળી કોઈકેહે છે કે, પેહેલવી ભાષા “સાસાન્યન” ટોળાંનાં વખતમાં થઈ છે. વળી કેટલાકો કેહે છે કે પેહેલવી ભાષા યજ્ઞદજ્ઞરદની પાદશાહી ગયા પછે દસ્તુરેએ અરબી ભાષા ઉપરથી બનાવી છે. એવી એવી રીતનાં જુદાજુદા ગૃહસ્થોનાં જુદે જુદે વખતે લખાણો થઈને એ બિચારી લાચાર ભાષાને ઘણી રીતે વધનમાં નાંખી છે.

વાંચકોએ જાણવું જોઈયે છે કે, એ તો તમોએ પેહેલવી ભાષાનાં જમાનાં વિશેનાં વિચારો જોયા; હવે પેહેલવી ભાષા કેઈકેઈ જ્યાનો ઉપરથી ઉત્પન્ન થઈ છે, તે વિશેનાં યુરોપ તથા હિંદના વિદ્વાનોનાં વિચારો જાણવીએ છીએ.

આંકુ વીટીલ કુ. પેરોન જાણવે છે કે, પેહેલવી ભાષા જંદમાંથી નીકળી હતી. પેસ્તર ગાર્દ પેહેલવી જ્યાન વિશે લખે છે કે, ઇરાન મધે તખ્તીઓ ઉપર તથા શિકાઓ ઉપર શાગાંની અમલનાં જે લેખો કોતરેલા છે, તે અસલ પેહેલવી જુઆન છે, અને તે જુઆન “સીરી એરખ્યન” ટોળાંની છે, પણ જરથુસ્ત્રીઓ પાસે હવડાં જે પેહેલવી તરજુમા તથા પુસ્તકો છે તે કાંઈ અસલ પેહેલવી જુઆનમાં નથી, તે તો “દરી” જુઆનમાં છે, અને

તે જીબાનને જરથુસ્તીઓનાં મોર્બેદાએ પોતાનો એકલમ છુપાવવા સાર તથા વધારે જુજેરગી બતલાવવા સાર થોડોએક ફેરફાર કરીને તેની ઢપ બદલી નાંખી છે, અને તે મતલબથી તેઓએ ફારશી ભાષાને માત્ર “જંદ” નાં અક્ષરો તથા તેને મળતા અક્ષરોથી લખી છે. પ્રોફેસર આલરાશેન પેહેલવી શિક્ષાઓની જીબાન વિશે લખે છે કે, એ શિક્ષાઓની જીબાન હવેડોની ફારશી જીબાન સાથે મેળાપ રાખે છે. પ્રોફેસર આલરાશેન બિજા ગ્રંથકરતાઓ સાથે એકમળતા થઈને એ શિક્ષાઓની જીબાનને ફારશીને મળતી ઈઆને એરીઅન ટોલાંની ભાષા કબુલ રાખે છે. ડાક્ટર સ્પીગલ પેહેલવી ભાષા વિશે લખે છે કે, પેહેલ પેહેલાં જ્યારે એ ભાષાના ઉચ્ચાર તદન જીદી જીદી રીતે કરતા હતા, તે ઉપરથી એવું ધારવામાં આવતું હતું કે, એ ભાષા “સીથીક” (તુરાંની) લગતી હશે; પણ એ તદન ફારશીને મળતી છે અને એની syntax (વાક્યરચના) ઉપરથીજ ફારશીની syntax (વાક્યરચના) નિકળેલી છે, પણ એમાં સેમેટીક રાખેદો ઘણાં બેળાઈ ગયા છે, તેમ ઘણાંજરો ભાગ જંદનાં રાખેદોનો છે. ઉપર પ્રમાણેનાંજ બિજા ગ્રંથકારોએ પણ જીદાં જીદાં મતો આપ્યાં છે.

પેહેલવી ભાષા વિષે ઉપર પ્રમાણેનાં વિચારો આપનાર હયાત ગૃહસ્થાને હમો નમનતાઈથી બલામણુ કરીએ છીએ કે, જો તેઓ ચાલુ પુસ્તકોની પથ્થરની અને શિક્ષાની પેહેલવી, ઉજવારેશ ધાતુઓ સાથે સંબાળથી સર-આવી જોરો, તો તેઓને ખાતરી પૂર્વક માલુમ પડશે કે, એ ઉપલી ત્રણ ભાગની પેહેલવીઓ પુરાંણી એરીઅન ભાષા ઉપરથી ઉત્પન્ન થએલી છે. આટલું તો હમુને કબુલ કરવું જોઈએ છે કે, છેક પુરાતમ જમાનાંથી તે ગયાં ખારસો વરસ સુધીમાં ઇરાનનાં ઉપર જીદદીન લોકોના કેટલાક હુમલાઓ થવાથી, જીદા જીદા વખતો મળી ઘણી વખતે ઇરાનનું રાજ્ય તેઓનાં સ્વાધીનમાં રહ્યું હતું; એવું તવારીખો ઉપરથી આપણને ખાલું જણાયું છે. એવા સંબંધોને લીધે એ નિર્મળ એરીઅન ભાષામાં ઘણાંક સેમેટીક ધાતુઓ દાખલ થયા છે; જેમકે હાલિ, ગુજરાતી ભાષામાં મહમદીઅન લોકોનાં દોરને લીધે, અરબી અને ફારસી ભાષાનાં, તથા ઇંગ્રેજી દોરને લીધે, ઇંગ્રેજી ભાષાનાં ઘણાક બોલો તથા ધાતુઓ બેળાયા છે તેમ.

હવે પેહેલવી ભાષાનાં જ માતા વિશે, હમે હમારો નકિશ વિચાર આપીએ તેની આગમજ, લગાર અસલ બાબતથી હમુને આકું ફાટવું પડેછે. તેમ કરવાનું મુખ્ય કારણ એ કે આદમની શુરૂઆત ક્યારથી અને તેનું મથક ક્યાંથી તથા મજદયસ્તી (યજદાં પરસ્તી) ધર્મનું પુરાતમપણું ક્યારથી અને તે કોણથી એ હમો ટુંકમાં જણાવવા માંગીએ છીએ તેથી હમારા અશરાફ વાંચકોએ એવા વિચાર ન કરવો કે હમો કોઈ બાતનું ટાલેલું કરીએ છીએ. હમોએ ઉપર જણાવેલી બાબતોનો ટુંકમાં ખોલાસો થવાથી વાંચકોને માલુમ પડશે કે, એમર્યન લોકો પેહેલા અને તેઓની ભાષા પેહેલી, કે સેમેટીક લોકો પેહેલા અને તેઓની ભાષા પેહેલી છે.

યુરોપ તથા હિંદનાં કેટલાક વિદ્વાનો પેહેલવી વિશેની બાબતો લખતાં જગો જગોએ, સેમેટીક ભાષાની ઘણીજ આરાધનાં કરેછે, કારણ કે તેઓ એવું સહમજે છે કે, પેહેલવી ભાષા ઘણીખરી સેમેટીક ઉપરથી થઈ છે. હવે, બ્યારે એમજ છે ત્યારે આપણને જાણવું જોઈએ કે, એમર્યન ભાષાઓની શાખા સહથી પેહેલી કે સેમેટીકની, તો આપણને જણાવે છે કે, એમર્યન ભાષાઓની શાખા પેહેલી છે ; કારણ કે, અવરતા, પેહેલવી, પાજંદ અને ફારશી કેતાબોનો શોગલ કરવાથી આપણને ખોલું જણાય છે કે, એમર્યન ભાષાઓનું મૂળ અસલ છે.

આજ આપણને અવસ્તાઓનાં એશારાઓ ઉપરથી તથા પેહેલવી, ફારશીમાં લખાએલી તવારીખો ઉપરથી ખોલું જણાવે છે કે, આએ દુનિયાનાં ચાલુ દોરની શુરૂઆતમાં “અમર્યન વૈજો” માં “ગયેમરથન” યાને ગયોમરદને પાક ખોદાવંદ તાલાએ, પેહેલો પેદા કરવો હતો, કે જેને બિજા કોમવાળાઓ બાવા આદમને નામે ઓળખેછે. એ “ગયેમરથન” માંજ (અવરતા) જબાનનો ખોલંછે. એને પેહેલવી અથવા “ઉજવારૈશ” ભાષામાં “ગયેમરથન,” “ગયોમરદ,” “ગેલશાહ” “તીનામલકા” અને “અશોએગપ્પા” કરી કેહે છે. ફારશી ભાષામાં “ગયોમરદ,” “કંયુમરસ,” “કયામરસ,” “કેમરત” અને “ઘરિન.” ઇત્યાદિ કરી કેહેછે. વળી, એમખી જણાવવામાં આવ્યું છે કે, એનું અસલ નામ “ઘરિન” હોવાથી એનાં રેહેણાણું નામ “અમર્યન”

ધરાન “ગયેમરશન”નું રેહેઠાણ હોવાથી પડયું છે, કારણ કે, તે દીનદારી અને ખોદાદારિહ ઉપર ચાલવાથી “ધરાન”ને નામેખી ઝાલખાતો હતો. સીઆમકનું રેહેઠાણ એક પહાડ ઉપર હતું, તેથી તે પાહડનું નામ “સીઆમકો” ને નામે ઝાલખાયાં છે “કેકાઉરા”નું અસલ મથક પહાડ ઉપર હોવાને લીધે એક પાહડનું નામ “કેકહીઉરા” કરીખી છે. તેમજ વળી, “તાજ” નામનું એક મનુષ્ય જે જગો ઉપર જઈરહયું, તે જગો “તાજી” (અરબસ્તાન) ને નામે ઝાલખાયાં છે; એ “તાજ” નામનો રાખસ “મશી” અને “મશીઆને” ને પેટે અવતરયો હતો, અને એ “જહાક” નો વડો કેહેવાય છે, એ ઉપરથીજ જહાક “જહાકે તાજી” ને નામે ઝાલખાતો હતો. એવી રીતે જગાઓનાં, પાહડોનાં અને રેહે-રોનાં નામો પડેલાં છે,† એ સરવેકોઈને રોશન છે. હવે, એ ઉપરથી હમારૂં બોલવું સિદ્ધ થાય છે કે, જે મ જે મનુષ્ય જે જગા ઉપર જતો ગયો, તેમ તે પોતાની બાપીકી ભાષા તથા બાપીકો ધર્મ પણ મુકતો ગયો. દાખલા બેવા હોય તો એ છે કે, “તાજ” નામનો રાખસ તો “અધ્યર્થનવૈઝ” નામનાં મોલોકમાં “મશી” થી પેદા થયો હતો, તે જ્યારે ધરાનથી નિકલી ગયો અને તે જે જગા ઉપર જઈને રહ્યો, તે જગાનું નામ “તાજી” કરીને ઝાલખાયાં છે. હવે, એની ભાષા તો અસલ એર્થન હતી અને “તાજી” માં વસેલી તેની ઝાલાદ તો હીબરૂ અથવા અરબી ભાષા બોલતા આબ્યાં છે અને બોલે છે, અને તેઓનો ધર્મ પણ એર્થન લોકોથી જુદોજ છે. તેમજ, પાદશાહ ફરુડુને પોતાના વડા તથા વચલા બેટાઓ “તુર” તથા “સેલમ” ને “તુરક-

* પરાડોનાં પ્રશસ્તિ નામો “જમીઆદ” યશતમા તથા “હુનદેહોશન” મા આવેલાં છે.

† જમીઆદ પશત મધે લખેલે કે—

ଅପସ୍ତମ୍ବ.

[illegible]

உயர்நீதிமன்றம், சென்னை.

અર્થ.

જે પાહોડાનાં નામો અગાઉનાં માણસોએ તેઓનાં દેખાવ અને નજદીક મલતી આવતી ચીજો ઉપરથી આપેલાં છે.

સ્તાન” તથા “૩મ” નાં મોલકો આપવાથી તેઓ આપ સાથે નાકરમાન થવાને લીધે પોતાની આપીકી બાપાઓમાં અને ધંધામાં પણ પ્રેરકાર કરતા ગયા. એવી રીતનાં બિજા દાખલાઓ ઘણાંબી મલી આવેછે, પણ લમ-બાણુ થવાને લીધે અત્રે ખતમ કરીએ છીએ.

સીઆમકની સાથે દેવોને લડાઈ થઈ અને તે દેવોને હાથ માસ્યો ગયો; એવું ફારશી શાહાનામાં મધે, ગયોમરસનાં દારતાનમાં આવેલું છે, તે દેવો પણ એરીઅનનાં ભાગમાં રહેલા ખુરા તથા બદ રોકલ લોકો તથા બિજા મોલકમાં દુશમનીથી નિકળી ગયેલા લોકોજ સહમજવા; કારણ કે “અઠ-ર્યન વૈઝ” અથવા એર્યનનાં લોકો ખુરી ચાલનાં ખુરા, બદ અથવા ડરામણી રોકલનાં અને પ્રેશાડચા લોકોને દેવોને નામેજ આલખતા હતા. જેમ જેમ લોકો “અઠર્યન વૈઝ” થી આગળ વધતા ગયા, તેમ તેમ બિજા પેરાન જગા-ઓ વસ્તી ગઈ, અને જે લોકો “અઠર્યન વૈઝ” અથવા “એરીઆ” થી બાહેર જતા ગયા, તે લોકો એર્યન લોકો સાથે દુશમની રાખવાથી પોતાનો ધર્મ તથા બાપામાં પણ પ્રેરકાર કરતા ગયા. અસલ તેઓનો ધર્મ યજ્ઞદાં-પરસ્તીનો હતો અને અસલ તેઓની બાપા માંજ જે હાલે અવસ્તા-ને નામે આલખાય છે તે હતી. એનાં દાખલા જોવા હોએ તો અવસ્તા, “દીનકર્દ તથા દીનની બિજા કેતાઓ મધે નીચે મુજબ આવેલું છે. દુનિયાં-“નું પેહેલું આદમ જે ગયેમરઘન” છે, “તે ખરો યજ્ઞદાંપરસ્ત હતો, તેણે “આએ ખાકી દુનિયામાં સરવેથી પેહેલાં તે દીન, પેદા કરનાર હોરમજદથી “કબુલ કીધી હતી, અને તેણે પેહેલાં અશોહની બરતર રાસ્ત અને ખાલેસ “દીન દાદાર હોરમજદને આહવાની સેતાએરા કરવાની વમાસી”* “તે

જાણ્યું નહોતું કે જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું *

દી. ૬૦ ૧ લું.

જાણ્યું નહોતું કે જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું

જાણ્યું નહોતું

દી. ૬૦ ૭ મું.

જાણ્યું નહોતું કે જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું

દી. ૬૦ ની.

“પેદાઝ્મિરાની શુદ્ધઆતમાં, પ્રથમ “ગયેમરથન” બરતર ગાથા વાણીને
 “પઢાંણુ ઝને કરાંણુથી, હલ્લતને ટાલનારો હતો; ઝને ઝ્મિ ઝ્મિક (ગયેમરથન)
 “થી, આદમીનાં વિચારવા, બોલવા, ઝને કરવાનો, દરેક નેક વિચાર, નેક
 “વાણી ઝને નેક કરણીની સમપુર્ણતાઈ જાહેર થઈ છે”* “પેદાઝ્મિરાનાં
 “પેહેલાં ગયેમરથન” ઝ્મિ નેક મનરાત્રીને (હુમત પાઝ્મ દીનને)† વમાસી
 “બુજેરગ અવસ્તા વાંણીની નેક વાચા પઢીઝ્મો, સેતાઝ્મિરા ઝને સવાખની
 “નેક કુનરાત્રી ઝ્મિખતીઆર કીધી યાને સઘળાઝ્મોમાં પ્રથમ યજ્ઞરાનેનો
 “સવાખ ગાથા વાણીથી તેણે કીધો.”‡

સુભત પાઝ્મ ને જોહમન પાઝ્મ ને કોરેયલ ગણાઈ મુઝાઈય મુઝાઈ

દી૦ દીની.

સુભત ફાલેલ જોહમન મુઝાઈયલ સુભત સુભત કોરેયલ સુભત સુભત †

સુભત ફાલેલ ગણાઈ સુભતસુભત ફાલેલ મુઝાઈયલ સુભત મુઝાઈયલ ‡

સુભત સુભત

દી૦ ૬૦ ૩ જુનું.

† “હુમતપાઝ્મ” તે “જોહમન પાઝ્મ” ને કહેજે, જોમડે, “સતરપાઝ્મ,” “માહપાઝ્મ” “સુરશી
 દપાઝ્મ” તેમ “હુમતપાઝ્મ દીન” તે એ કે, પાક પરવરદેગારસાહેબે સઘળી મીનાઈ બેલકતા પેદા
 કરીને, તે મીનાઈ લોડામાં પોતાની મજદયરની દીનનો ફેલાવો કરવા માટે, તે બુજેરગ દીનને પ્ર-
 થમમાં જોહમન અમેશાસ્તંદને દેખાડી હતી, અને તે જોહમને મીનાઈના લોડાની પેગમખરી કુશી હતી,
 તેથી તેની દીનને “હુમત પાઝ્મ” દીનને નામે બોલખવામાં આવેજે. એજ દીન પ્રથમ આજે દુ-
 નિયામાં “ગયમરથન” અને તેની બોલાદને સરોશ યજ્ઞદની મારફતે દેખાડી હતી; અને તેજ દીન
 સેવટ પેગમખર સાહેબ જરયુસ્તને મળી હતી, જે હાલે આપણ જરયુસ્તીઓ પાલીએ ધીએ અને
 એજ દીન આખેરને વખત “હોરોદર,” “હોરોદરમાહ” અને સોષરોશ પછ આજે દુનિયાનાં લોડા
 માટે લાવશે.

ફેલ્લેલલ ફેલ્લેલલ ફેલ્લેલલ મુઝાઈયલ મુઝાઈયલ મુઝાઈયલ મુઝાઈયલ †

મુઝાઈયલ મુઝાઈયલ મુઝાઈયલ મુઝાઈયલ મુઝાઈયલ ‡

૬/૪૦ ૬૧૦ ૧૬ મો.

ફાલેલ સુભતફાલેલ સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત †

સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત ‡

સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત સુભત ‡

૬/૪૦ ૬૧૦ ૧૬ મો.

કીરીઆ સાથની યજ્ઞશતે કરવાની સુરઆત વિશે, ગયેમરથનનો જ-
માનો જણાએએ નથી. પણ એની સુરઆત પાદરાહ હોરાંગથી થઈ છે ;
એવું 'રામયજ્ઞનાં' બિજા કરદાનાં નીચલાં બયાનથી આપણને જણાય
છે કે:—

“તે ‘વએયજ્ઞ’ (રામયજ્ઞ)ને પેરાદાદ હોરાહંગે લોહોડાંની આણવાલા

ફોમર્થ અશોય પાક્ટર શાહ	ફોમર્થ પાદશાહ અમદ બદ અંગાહ
ઝઘરી દોરોઝ જોરાબરી બોદ	ઝઘરી દોરોઝ ફોરોઝી બોદ
દલ મરદમ બેજશશ શાદ બઝદોદ	બકીયી નીકોયી દોરોઝ બોદ ઝોદ
નગશત ઝરાહ દીન બે ઝદોદાર	ફોમર્થ દોદોદીન ઝોશદ પેદીદાર

જરૂર નામે. ૬૦ જરૂર એ.

બાઈદ ડાનસ્ટ કર અબ્તદાય આદમ ઝર ઝમાન ફરત કીમર્થ
તા બસલ્ટન્ટ લેરાસપ દીની બોરોદકીશે ઝ ખોરોદે
ઝોસ્ટા ઝ ખોરશીદ નીયીશ ઝ મેર નીયીશ ઝ ઝોસ્ટાય ડસ્ટ ઝ
રોય ઝ હમર ઝફરંગાન મશલ અીનહા બોદ
૬૬૦ હરાત પુ. ૫૦ નો ૬૫ મો જબાબ.

પાસંખ અંકર ઝર ઝમાન કીમર્થ તા આદમ ઝરતશત પેશ
ઝીશ્તાસપ શાહ ઝોસ્ટા ઝોસ્ટાયશ ઝ અફસાન અંદકી બોદ
ઝ ગેખબાર બોદ ઝ કસ્ટી ડાશ્તન બોદ ઝ ડીગર તમામ ઝોસ્ટા ઝ ઝંદ
બીસ્ટ ઝ યીક નસક ઝરતશત ઝોરોદ
આલા. ૬૦

ઝર ઝમાન ફરત કીમર્થ તા અરોઝ નોરોઝ કદીમ કર મરાદ
ઝર નોરોઝ ઝામર બાશદ બરેખેજ દીન ઝે મારડીસાન
૬૬૦ ૬૦ મી. “૫૫૬”

નાસ્ટીન કીમર્થ અીન અદત માપા બોઝોદે કસમ્ટ કરો
ઝોલ અબ્દા તારીખ પેદીદ ઝોરોદ
૬૧૦ ૧૫૦

“તચ્ચેર’ પાહાડની નજદીક સુનેરી તખ્ત (ઢંઢોલા) ઉપર, સુનેરી બાજટ,
 “ (જોઆંન) ઉપર, અને સુનેરી ખીસતરા ઉપર બોલંદ બાંધેલી ‘બરસમે’
 “વેહેતી પુણીતાની તરફ ઢંજી ચ્યો.”* બિજું માંઝ (અવસ્તા) ઉપરથી માલુમ
 “પડેછે કે:— “જરથુસ્તી ન્યાયધર્મ વિશે ઘણીજ લાંબી મુદત આગ-
 “મજનો ચાલુ કરેલો, બલી મજદયસ્તી દીનનાં ચાલુ રેવાજનો, નિર્મલ
 “પસંદ ભાવ ‘દાતહચ્ચેવીદેવ’ નાં વૃદ્ધિ કરનાર ‘માંઝા’ નો હતો.†

ચ્ચે ગયેમરઝન વિશે અવસ્તાનાં તથા બિજા કેતાખી દાખલાચ્ચે
 ઉપરથી વાંચકોચ્ચે ઉપર જોયું કે, અસલ દુનિયાંની શુરઆત યુજેરગવાર

—જરથુસ્તી દ્વારા લખેલું જરથુસ્તીનું પુસ્તક જેમાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૬૧૦*

—અને ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦

જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦

રામ. યજ્ઞ.

† “દાતહચ્ચેવીદેવ” જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦
 એટલે ન “વંદીદાદ” જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦
 પવિત્ર અવસ્તાનો “દાતહચ્ચેવીદેવ” બોલ આવેલો છે; એ ઉપરથી એવું જણાય છે કે, જરથુ-
 સ્તનાં લાવેલા “દાતહચ્ચેવીદેવ” જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦
 “દાતહચ્ચેવીદેવ” જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦
 ન “વંદીદાદ” જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦
 (અવસ્તા) હતા. એ “માંઝા” ડાહ્યાનાં વખતમાં હતા, એ કાંઈ આપણને જોલાસાથી જણાતું
 નથી, પણ એટલું તો ચોક્કસ જણાયે છે કે, પવિત્ર જરથુસ્તનાં લાવેલા ધર્મની ધણી લામની મુદત
 આગમજ, “દાતહચ્ચેવીદેવ” જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦
 “વંદીદાદ” જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦
 જણાવેલી “ગયેમરઝન” અને “હાશહગ” ની ખામતો ધ્યાનમાં લેતાં એટલે કરી શકાયે છે કે,
 “ગયેમરઝન” યા “હાશહગ” ના જમાનામાં યા ત્યાર પછી કોઈ નજદીક જમાનામાં “વંદી-
 દાદ” નો જાની અવસ્તા હતા.

જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦

જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦

જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦ જાણીતાં જરથુસ્તીનાં જીવનનાં વર્ણનમાં ૭૦૦૦

“ ગયે મરથનથી થઈ છે, યજ્ઞદાંતો ધર્મ પેહેલો એ અશો ગયે મરથનને મલ્યા હતો. તે ધર્મ “ માંત્ર ” યાને અવસ્તા જાપાનમાં મળ્યા હતા; તેની ભાષા પણ “ માંત્ર ” (અવસ્તા) હતી અને તે અશો મરદથી તમામ આદમોની પેદાએશ થઈ છે. હવે એ ઉપરથી તપાસવાનું એટલું જ છે કે “ સેમેટીક ” ભાષાની ઉત્પત્તિ પણ અસલ “ એર્યન ” ભાષા ઉપરથી જ થવી જોઈએ; કારણ કે, અસલ આદમનું મૂલજ “ એર્યન ” છે. અને તેમજ છે ત્યારે તો તેની અસલ ભાષા તથા ધર્મ પણ એર્યનને લગતો જ હોવા જોઈએ, એ આકૃતાબની મીસાલે ખોલું થાય છે.

હવે, ઉપલાં વર્ણન ઉપરથી વાંચકોની આતરી થઈ હશે કે, “ માંત્ર ” (અવસ્તા) જાપાન, પેહેલાં આદમ, પાદશાહ ગયે મરથનનાં વખતથી જ છે. ન્યારે એમજ છે ત્યારે, તે જાપાન ઉપરથી જ અસલ પેહેલવી ભાષા થઈ છે એમ ચોકસ થાય છે.

યુરોપખંડનાં ઘણાંક વિદ્યાર્થીઓ પેહેલવી જાપાનનાં જમાનાંને છેક “ એસીરીઅન ” તથા “ સાસાન્યાન ” નાં વખતમાં લઈ જાય છે, તેનું કારણ તેઓ એવું સહમત છે કે, અવસ્તા જાપાન પેગમબર અશો જરથુસ્તનાં જમાનાંથી જ ચાલુ થઈ છે, તેની આગમજ નહીં હતી, એવા વિચારથી તેઓ પેહેલવીનાં જમાનાંને છેક પાછળ લઈ જવા માગે છે. ન્યારે જરથુસ્તનાં જમાનામાં અવસ્તા ભાષાની શરૂઆત થઈ હોય ત્યારે તો હમો પણ કબુલ કરીએ કે, પેહેલવીનો જમાનો છેક પછવાડે જોવા જોઈએ, પણ તેમ તો નથી જ, કારણ કે, “ માંત્ર ” (અવસ્તા) જાપાનનો જમાનો, હમોએ ઉપર જણાવેલી દલીલો પ્રમાણે, આએ ભવનું, દુનિયાનું પેહેલું આદમ અને સરવેનાં બાપ પાદશાહ ગયે મરથનનાં જમાનાંથી છે, ન્યારે એમજ છે ત્યારે તો, પેહેલવી ભાષાનો જમાનો પોતાની મેળે “ સાસાન્યાન ” તથા “ એસીરીઅન ” વંશની પાદશાહીની આગમજ જોવા જોઈએ છે અને તેજ પ્રમાણે હમોએ, પેહેલવી “ દીનકર્દ, ” “ રોકંદરનામું ” “ ફરહંગે જેહાંગીરી ” — “ રશીદી ” અને “ ફરહંગે ખુરહાંને કાતિ ” ની શાહાદતો ઉપરથી ઉપર સાબેત કીધું છે કે, પેહેલવી ભાષા કએઓની યુરાતાસ્પનાં જમાનામાં, રાન્ય દરબારી એક ચાલુ ભાષા હતી; અને ત્યારબાદ રોકંદો વરશે પાદશાહ રોકંદર

રૂમીએ અવસ્તા તથા પેહેલવી કેતાઓ ઉપરથી રૂમી (ગરીક) ભાષામાં તરજુમો કરાવ્યો હતો. ઉપલાં વરણુન પ્રમાણે તો પેહેલવી ભાષા કચ્છેઆની ગુરાતાસ્પની પાદશાહીનાં વખતમાં મોજુદ હતી એ સાબત થાય્છે.

હવે, નીચલાં વરણુન પ્રમાણે એનો જમાનો છેક પેશાદાદીઆન પાદશાહીની શુરૂઆતથી થય્છે જણાય્છે, તેનું પેહેલું કારણ એ કે, જ્યારે કયાંની ગુરાતાસ્પની પાદશાહીનાં વખતમાં એ ભાષા દરબારમાં ચાલુ હતી; ત્યારે એ ભાષા તેની આગમજનાં જમાનામાં હોવી જોઈએ.

પેહેલવી ભાષાનો જમાનો કચ્છેઆની પાદશાહતની આગમજ હતો, તેહેનું બિજું કારણ એ કે, પાદશાહ ફરૈદુને, પાદશાહ જિહાકની શુમીઆત તોડવા માટે, શરૈરાયજદની મદદથી કેટલીએક નેરંગો અવસ્તા તથા પેહેલવીમાં બનાવી હતી; તે મથેની હાલ કેટલીએક આપણ સોડે મોજુદ છે, તે હમો સદાચરી વાંચકોની આતરી માટે નીચે ઉતારી લીજીએ છે:—

ફૈઝીયુઝ ફૈઝીયુઝ... (અ) ફૈઝીયુઝ...
 ફૈઝીયુઝ (અ) ફૈઝીયુઝ...
 ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ...
 ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ...
 ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ...
 ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ...

પેસ્તરગાર્ડ વાં ૧ લું.

ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ...
 ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ...
 ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ...
 ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ...
 ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ... ફૈઝીયુઝ...

રૈવાએત.

[illegible]

रेवाञ्छित.

וּבְשִׁלְשִׁית הַשָּׁנָה אֲחֵרָה יִשְׁלַח הָאֶדְוָדִים וְיִשְׁלַח הָאֶדְוָדִים וְיִשְׁלַח הָאֶדְוָדִים
וְיִשְׁלַח הָאֶדְוָדִים וְיִשְׁלַח הָאֶדְוָדִים וְיִשְׁלַח הָאֶדְוָדִים וְיִשְׁלַח הָאֶדְוָדִים

५० वनंत.

[illegible]

५० वृत्त.

[illegible]

એ નરંગો ઉપરાંત બિજા ઘણીક નરંગો એ નામાંકીત પાદશાહાને નામે કેતાબોમાં આવે છે; પણ ઘણું લમબાણ થવાને લીધે અત્રે લેવાને હિમાયે દરૂસ્ત જોયું નથી.

વાંચકોએ જાણવું જોઈએ છે કે, ઉપલી નરંગો મધે, આગ્રીઆમાં
એપ્પલ ક્વેટ મંદ પાદશાહ ફરેડુનનું જ નામ આવેલું છે ; તથા જાણ્યો છે
કે, એ નરંગો ક્વેટ મંદ પાદશાહ ફરેડુનની જ બનાવેલી હોવી જોઈએ.
જો એ નરંગો કોઈ બિન પવિત્ર રાખસની બનાવેલી હોત તો, તે
મધે તેનું જ નામ આવવું જોઈતે, યા અગર ફરેડુનની સાથે પણ
તેનું નામ આવવું જોઈતે, પણ તેમ તો નથી જ. અગર જો પેગમબર

† ૪) ૫) એને ૬ ઠા આંડવાલી નેરંગો વનંતયશત મધે મોહોદું બંધ કરીને પાનમાં પઢવામાં આવેછે. એ ઉપલી ત્રણે નેરંગો, હાલે, પાનદ લાધામા પઢવામા આવેછે.

જરથાસ્તે તે બનાવી હતે તો, તે નેક પેગમબરનું પવિત્ર નામ આવવું જોઈતું હતું, તેમ પણ નથીજ, અગર જો કોઈએ પેગમબર જરથાસ્તનાં જમાનાં પછી એ નરંગો બનાવી હોય તો, એ નેક અને પવિત્ર પેગમબર જરથાસ્ત સાહેબનું નામ પણ આવવું જોઈતું હતું, પણ તેમ નથીજ. અવસ્તા મધે, જેમ બિજલ યજ્ઞદ અમેશાસ્પદોની તથા પેગમબર અશો જરથાસ્તની ખરાનુંમનો આવેછે; તેમજ કૃતેહમંદ પાદશાહ ફરેદુનનીખી ખરાનુંમનો, તેની બનાવેલી નરંગો સાથે આવેલી છે; તે ઉપરથી પણ જણાયું છે કે, એ નરંગો કૃતેહમંદ પાદશાહ ફરેદુનનીજ બનાવેલી હશે.

નરંગો વિશે શીરદાસી તુસી પોતાનાં બનાવેલાં સાહાનામાં મધે, કૃતેહમંદ પાદશાહ ફરેદુનનાં દાર્તાનામાં નીચે મુજબ એશારો જણાવતાં લખેછે કે:—જ્યારે કવેઆહંગર, અલબોરજ પાહાડ ઉપરથી ધરાન તરફ પાદશાહ ફરેદુનને પાદશાહ જહાક સાથે લડાઈ કરવાને લઈ જતો હતો, તે વેલાએ તેઓએ એક ‘નવંદ’ નામનાં ગામમાં એક પાહાડની હેઠે વાસો કર્યો હતો; તે વખતે પાક પરવરદેગારની કામેલ શક્તિ સરોશ યજ્ઞદે આવી ફરેદુનને કેટલીએક અગમચેતી આપી; તે ઉપર આવતી આકૃતોને ટાલવા માટે તથા ખુરો જહાકની શુભીચ્છતને ટાળવા માટે, નરંગો શિખવી હતી. ફરેદુનનાં ભાઈએ ક્યાનુશ તથા પુરમાએ નામનાં તેની સાથે હતા, તેઓ ફરેદુન ઉપર અદેઆઈ લઈ જતા હતા; તેઓએ તેને મારી નાખવાનો એમણે કર્યો હતો. જે દિવસે સરોશ યજ્ઞદે ફરેદુનને નરંગો શિખવી હતી, તેજ દિવસની રાતનાં તેનાં ભાઈએ ફરેદુનને મારવાનો એવો એલાજ કીધો કે, જ્યાં ફરેદુનનો તંબુ હતો તેનાં મથાલાં ઉપર જઈને એક મોટો ભારી પથ્થર કોતરી કાઢાડ્યો અને તે પથ્થર તે ફરેદુનનાં તંબુ ઉપર ગગડાવ્યો કે તેથી ફરેદુન કચડાઈ મરે; પણ જેની ઉપર પાક યજ્ઞદાંની મોહર્યાંની હોય, તેને હેરાંન કરનારાએ કદી પણ કાવતા નથી, તેજ પ્રમાણે થયું; તે એ કે, જેહવી ફરેદુનને ખરાત થઈ કે તુરત ઊઠ્યો અને જે નરંગો ‘સરોશ’ યજ્ઞદે શિખવી હતી તે તુરત પડ્યો, કે જેથી પેલા ગગડતો પથ્થર અટકી રહ્યો અને પાદશાહ ફરેદુનને કરો આશિષ ન

પોહોંચ્યો* શ્રીરદાસી તુસોના ઉપલા ખોલાસાથી બ્વાંચકોની ખાતરી થઈ હશે કે, ખોદા તાલાની કામેલ રાક્તિ સરૌરા યજ્ઞદે, ફતેહ મંદ પાદશાહ ફરૈ-દુનને નેરંગો શિખવી હતી. તે નેરંગો કેઈ તે હણે આપણને માલુમ પડતું નથી; પણુ ધારવામાં આવેછે કે, ઉપર જણાવેલી નેરંગો મધેની, યા બિજી (આર્યે ખયાન જણાવતાં, લમખાણુ થવાને લીધે, જણાવી નથી તે મધેની) કોઈખી નેરંગો હશે; પણુ આટલું તો ચાકસજ થાચ્છે કે, અવસ્તા તથા પહેલવી મધે કેટલીક નેરંગો પાદશાહ ફરૈદુને ખનાવી હતી.

પહેલવી ભાષાનો જમાનો કચ્છેઆંની પાદશાહાતની આગમજ હતો, તેનું ત્રીજું કારણુ ચ્છે કે, તખ્તે જમશીદવાલા મેહેલમાં કેટલાક પહેલવી લેખો હતા; ચ્છેવું નીચલી કેતાખની ચ્છેખારત ઉપરથી માલુમ પડે છે :—

“મજ મલુલ તવારીખ,” مجمل التواريخ † નામની જુની ફારશી કેતા-ખ મધે તેના ખનાવનારે, “ચ્છેસ્તેખર” استخر અથવા પરસી પોલીસનો હેવાલ જણાવતાં, “હેમજહ ચ્છેચ્છેસફહાંની” ‡ નાં ખ તપેલા ફારશી ગ્રંથનો

* પાદશાહ ફરૈદુનની આચે ખાતતને લગતા સમજાં ખેતો લમખાંચ થવાને લીધે અત્રે લેવાને માડીવાલીયાં છે; પછ કકત જ “નેરંગ” ને લગતા ખેતો છે તેજ હમો, વાચકોની ખાતરી માટે નિમે જણાવીએ છીએ.

سروشي بد آن ۴۵۴ از بهشت	کمر تاباز گوید بد و خوب وزشت
سوئی مهتر آمد بسان پری	نهانش بیاموخت افسونگری
که تابند را بداند کلید	کشاده بافسون کند ناپدید
بفرمان ایزدان سرخفذه مرد	خروشیدن سنگ بیدار کرد
بافسون همان سنگ برجای خویش	به بست و نه غلطین بکزر پیش

† એ કેતાખ સને ૧૧૨૬ ઈસવીના સાલમા નનેલી છે અને તે મધે “તારીખેતખરી” નાં દા-ખલાઓ જગોજગોએ ટાડેલા છે.

‡ “હેમજહચ્છેસફહાંની” નાં લખવા ઉપરથી જણાચે છે કે, ઈરાન માંહેલા “તખ્તેનંમશીદ” નામનાં મેહેલમાં, આજ આદરે એક હજારથી વધુ વરરાની વાત ઉપર ઉપલી પહેલવી તખ્તી હતી, પછ અફશોશકારક, એ છે કે, યુરોપખંડના નામાડીત વિદ્વાનો; જેવા કે, “ડેરપારદર” તથા “મર ઉલીઅમ આઉસલી” ને તેઆની સુસાદરને વખતે એ તખ્તી મલી નહીં આવી. જો તે-આને એ મલી હતે તો, તેઆ એ ખાતતમા કાઢખી ખાલાસો કરતે. તે ઉપરથી એવું ધારવામા આવેછે કે, એ નામાડીત સુસાદરના વખત સુધી તે સચવાઈ નહીં રહેલી; જો તે આજ સુધી સચવાઈ રહી હતે તો આજ એ ખાતતમા એક મોટું અજવાણું થતે, પછ કમ ભાયગ આપણાં જરયુસ્તી-આના. આપણને હજુર ખોદાવદ તાલા તાંશોકર યુનર થયુ જોડયે છે કે, “હેમજહચ્છેસફહાંની”

આધાર બતલાવીને લખેછે કે:—‘એસફહાંની’ની કેતાબ મધે કુરશી (તખ્તે જમશીદ) નાં હેવાલની અંદર હાવી તરેહનું બયાન કરચું છે કે:—ત્યં “(તખ્તે જમશીદનાં મેહેલમાં) પેહેલવી ભાષાની અંદર લખાણુ છે, જે વિશે “હેવું કેહેછે કે, એક વેળા એક માએદને તે લેખો વાંચવા સારૂ બોલાવ્યો હતો. “તે લખાણુની અંદર મતલબ એ હતી કે, આએ બાંધણી “જમશીદ” “નાં વખતમાં ફલાણુ શેજે અને ફલાણુ મહીને કરેલી છે. આએ “પેહેલવી લખાણુ ઉપરાંત બિશું ઘણુંક લખેલું હતું: પણ તે હરશે ન ઉકલવાને “લીધે મેં તે લખી લીધું નથી; કેમકે, આકાર ઉપરથી મતલબ ઉઠી નહીં.”*

પેહેલવી ભાષાના જમાના કએઆન્યાંન પાદશાહાતની આગમજ હતો; તેનું ચોથું કારણ એ કે, પાદશાહ ટેહેમુરસ્પે દેવ બંદને માટે કેતાબોમાં એવું જણાવેલું છે કે, તેણે અંધ્રે મધન્યુશ (શિતાન) ને, બદરહેને, એવી ખુરી રાહે ચાલનારા દુન્યાઈ દેવોને પોતાની પવિત્રાઈનાં બલે કરી, અને પોતાનાં ખુરા નફ્સોને પોતાને તામે કરવાથી, બદ રાહાથી દુર થયો હતો. તેથી યજ્ઞદી નુર તે ઉપર વારેદ થયું હતું, અને તેનાં બળે કરી તેણે તમામ બદરહે દેવોને પોતાને તામે કસ્યા હતા; અને તે સાથે સઘળા બદરહે દેવોનો સરદાર જે ગનામીનો કેહેવાએ છે, તેને પણ પોતાને તામે કર્યો હતો. તે નુરની બરકતથી તેનું મગજ ઘણું ખીલતું થયું અને તેનાં બળે કરી તેણે લખવાનો હોનર પેદા કસ્યો હતો. હાલે, ઉપર જે હમાએ બોલાસો કસ્યો, તેને મળતું બયાન અવસ્તાનાં કલાંમો સાથેની એક આફરીન, જે ‘આગે મદેઆ’ને નામે આલ-

જવા નામાંડીત ગ્રહલ્યે પોતાનાં નામીયા બ્રંચમાં ઉપલો કરેરા ટાકી લીધો છે. એ કરેરા “એસફહાની” એ પોતાની તરફથી જોડી તો નહીંજ કાઢાડ્યા હાએ એ તો ચોક્કસ છે.

* اندر حال کرسی در کتاب الاسفہانی چہی شرح دہد بر آنجا
نہشتہا ہست بفلوی و چہی گوید در روزگار موبدی
را بیاوردند کہ آنرا بخواند در جملہ این لفظ بود
کہ گردش این زمان جم بفلان ماد و فلان روز بر
پہلوی نہشتست این کلمتہای و بسیاری دیگر و من از
جہت نادانستن حرف آن نہ نوشتہم کہ از صورت
عرضی برنابخیزد

ખાચ્છે છે ; અને જેના સંસ્કૃત તથા ફારશી ભાષાઓમાં તરજુમાંઓ પણ થયા છે ; તે મધે, મોહોત ઉપર રાજ રહેવાની ખાખત આવેલી છે ; તેનાં દાખલામાં કેટલાક નામાંકીત પેશદાદીઓનાં પાદશાહઓનાં નામો જણાવેલાં છે ; તે મધે પાદશાહ તેહેમુરુપ વિશે ટુંક બયાન આવેલું છે, તેમાં નીચે મુજબ જણાવેલું છે કે :—

“તેહેમતન તેહેમુરુપે સધલા દેવાનો દેવ—દાજખી, ગજસ્તે “ગનામીના” “ને પકડયો અને ત્રીસ વરસા સુધી તેને પોતાની સવારી માં રાખ્યો અને ત્રીસ “લખવાનાં હોનરોની કેતાબ તેથી પોતાને હાથ લાવ્યો.”*

ઉપલીજ ખાખતને મલતું, પણ લગાર લાંબું બયાન, શાચ્છેરોનાં શાચ્છેર શીરદાસી તુસીએ, શાહાનામાં મધે, પેહેલવી ખાસ્તાનનામાં ઊપરથી, જણાવું છે ; તે નીચે મુજબ આવેલું છે :—

“જ્યારે પાદશાહ તેહેમુરુપે બદકાર ગનામીના હેરેમનને પોતાને તાબે કરી, “તેની ઉપર સવારી કરવા લાગ્યો,† અને ખુરા દેવાને પણ જોર કર્યા ; ત્યારે “તેઓ મજકુર પાદશાહ સાથે ઘણી દુરામની રાખવા લાગ્યા અને મજકુર “પાદશાહ સાથે બેઘીલ થયા અને તેઓ સધળા એકઠા થાઇ પાદશાહ તેહે- “મુરુપને મારી નાખવાનો એલાજ કરીધો. એ ખખર મજકુર પાદશાહને “થવાથી તેઓનાં તમામ કામોને ખરહમ માર્યા અને તે દેવાનાં મોટા ભાગને

કોઈક કોઈક વખતે જણાવ્યું હતું હતું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું *

જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું જણાવ્યું

આં એકો મદેઆ.

† રાજખી ગનામીના હેરેમનને પાદશાહ તેહેમુરુપે ત્રીસ વરસા સુધી પોતાની સવારીમાં રાખ્યો હતો ; તેટલું સહજવું એ છે કે, તેહેમુરુપે પોતાનાં નફસોને અને ખુરા હવસોને મારી એટલા તો પોતાને તાબે રાખ્યા, કે તેથી, તેની પરહેજગારીમાં મોટો વધારો થયો, અને મગજ નિર્મોલ રહેવાથી તેને ઘણી કલત થઈ, અને તેમ થવાથી તેની અકકલ ખીસી નિકલી અને તેથી આગાહવંત થયો, અને તે આગાહીનાં બલથી તમામ દુનિયાનાં ભેદો સહમજવા લાગ્યા, અને તેથી ગોચેઆ તે સધલી દુનિયામાં ફરીને ભેદો જોતો હોય તેવું તેને લાગતું હતું. એ ઉપરથી શાહાનામાંનો બનાવનાર શીરદાસી તુસી લખી ગયો છે કે, પાદશાહ તેહેમુરુપે હેરેમન ઉપર સવારી કરીને તમામ દુનિયાં ઉપર ફરતો હતો, એવું જણાવ્યું છે. એ મોખારક કાલનાં પાદશાહે પોતાનાં નફસને પોતાને તાબે રાખવાથી તેની અકકલ ખીસી નિકલવાથી તેણે ત્રીસ બાખાનો લખવાનો હોનર પદા ડીધો, કે તેથી દુનિયામાં બિન્ને મોટો સુધારો થયો.

“પોતાનાં હોનર અને કલાથી ખાંધી લીધા અને બાકીનાં ઝમીને લડાઈ કરીને જે
 “કીધા; કેટલાકોએ જીવતદાન માંગી લઈ પાદશાહને અરજ કીધી કે, જે
 “તું હમારા ઉપર રહે મ કરે તો તુંને હમો એક નવી કલા બતલાવીએ.
 “કે તેથી તુંને ધણું ફાએદા હાંસલ થશે. એ સાંભળી પાદશાહ એ તેઓને
 “જીવતદાન બદલું અને તેઓ સંગાથે તેણે કોલ કીધો. બ્યારે તેઓનાં
 “ધુપા બેદો શાહે જાણવા માંગ્યા ત્યારે તેઓએ તેને લખવાનો હોનર
 “રાખ્યો; તે હોનર એક જાતનો નહીં પણ ત્રીશ તરાંહનો હતો; જેણે કે,
 “‘રમી’ (ગરીક), ‘તાજી’ (અરબી), ‘પારશી’ (ફારશી), ‘હિંદી’ (સંસ્કૃત),
 “‘ચીની’ અને પેહેલવી અને એવીજ રીતનો ખીજેખી હોનર રાખ્યો.”†

‘એગેમદેઆ’ નામની પેહેલવી આફરીનનાં તથા શીરદાસી શામ્પરનાં
 ઉપલાં વરણન ઉપરથી જાણ્યું છે કે, લખવાનો હોનર, હેરેમન
 તથા દેવાને તેહેમુરસ્પે પોતાને તામે કીધાથી, તેઓથી મલ્યો હતો. એ
 ઉપરથી બે બાબદો સાબેત થાય છે; એક તો એ કે, હાલે સેમટીક લોકો
 એવો દાવો કરે છે કે, યરીઅન લોકો લખવાનો હોનર હમારેથી રાખ્યા છે
 તે વાત ચોકશ ઠરે છે, કારણ કે, અસલ જમાનાનાં લોકો, કેટલાંક પરદેશનાં
 લોકોને તથા જુરા લોકોને દેવાને નામે એલખતા હતા. અને બિજું તો એ
 કે, તેહેમુરસ્પને લખવાનો હોનર મલવાની આગમજ, તે લખ્યાંણને લગતી
 ભાષાએ પણ હોવીજ જોઈયે; અને તેમાં પેહેલવી ભાષા પણ હોવી જોઈયે,
 કારણ કે, શીરદાસીએ પેહેલવી તવારીખ ઉપરથી પોતાનાં લખ્યાંણમાં તેહે-
 મુરસ્પનાં વખતમાં પેહેલવી લખવાનો હોનર હતો, હેલું જાણ્યું છે.

ઉપલાં સઘળાં વરણન ઉપરથી સાબેત થાય છે કે, પેહેલવી ભાષા પેશદા-
 દીઆંન પાદશાહ ઝમીનાં વખતથી છે. જે ગૃહસ્થોએ ભાષા વિશે શકમંદ
 થઈને પોતાને મનબાવતા જુદા જુદા જમાનાના જુદાં જુદાં મતો જાણ્યાં છે
 તે રદ છે.

† આજે બાબદને લગતાં સઘળાં મેત્ર અતરે લેવાનાં ખતમ કર્યા છે, કારણ કે, એ બાબદ-
 ને લગતાં સઘળાં મેત્રો લેવાથી ધણું લમબાથ થાય છે; તેથી નેટલા મેત્રો ત્રીશ ભાષાનાં લખાણો
 વિશે; એ દાસ્તાનમાં આવેલાં છે, તેટલાંજ અને ટાંડો દેખાડેલાં છે.

نوشتن یکی نه که نزدیک سے چه رومی چه تازی و چه پارسی
 چه ہندی و چینی و چه پہلوی نکاریدن آن کجا بشنوی

પેહેલવી ભાષા, *پهلوی* 'ઉજવારેશ' *پهلوی* 'ઉજવારેશન,' *پهلوی* 'ઉજવારીને' તથા *پهلوی* નામે પણ ય્યોલખાય્યે છે. ય્યે *پهلوی* 'પેહેલવી' શબ્દ ફારશી ભાષાનો છે. જેમ, અવસ્તા ભાષામાં તે ભાષાને ય્યોલખાવવા માટે *پهلوی* માંત્ર શબ્દ વપરાય્યેલો છે, તેમ *پهلوی* 'ઉજવારેશ,' *پهلوی* 'ઉજવારેશન' અને *پهلوی* 'ઉજવારીને' શબ્દો પેહેલવી ભાષાને ય્યોલખાવવા માટે, ખુદ પેહેલવી ભાષામાં વપરાય્યેલા છે. ય્યે *پهلوی* 'ઉજવારેશ,' *پهلوی* 'ઉજવારેશન' અને *پهلوی* 'ઉજવારીને' ભાષા ય્યોલખાવવા માટે, ફારશી ભાષા મધે *پهلوی* 'પેહેલવી' શબ્દ વપરાય્યેલો છે. પેહેલવી ભાષા તથા તેનાં જમાનાં વિશે, જેમ યુરોપખંડનાં તથા ય્યેસિઆખંડનાં કાબેલ ગૃહસ્થો અટકલથી પોતાનાં મતો જુદાં જુદાં આપેછે; તેમજ પેહેલવી શબ્દની ઉત્પત્તિ વિશે તથા ય્યે ભાષાને ય્યોલખાવનારા મજકુર શબ્દો વિશે અટકલથી પોતાનાં મતો જુદાં જુદાં આપેછે. કેટલાક તવારીખ તથા કોરાલખનારાય્યાનું ય્યેવું મત છે કે, *پهلوی* 'પેહેલવ' શબ્દનો અર્થ 'તરફ' અથવા 'બાજુ' નો થાય્યે છે, માટે, ઇરાનનાં દેશોની આસપાસ બોલાતી ભાષાનું નામ પેહેલવી કરીને છે. બિજું, 'પેહેલવ' અથવા 'પેહેલવાન' નો અર્થ બાહાદુર અથવા પેહેલવાનનો થાય્યેછે, તેથી 'પેહેલવી' અથવા 'પેહેલવાંની, ય્યે આગલા ઇરાંની પેહેલવાંનો તથા પાદશાહ ય્યોને લગતી ભાષા છે. ત્રીજું *پهلوی* 'પેહેલુ' અથવા 'પેહેલવ' શહેર અથવા દેશને કહેછે, માટે, 'પેહેલવી જખાન' નો અર્થ 'દેશીભાષા' નો થાય્યેછે.

ડાકટર સ્પીગલ *پهلوی* 'પહલવ' શબ્દને અવસ્તાનાં *پهلوی* 'પેરેથુ' શબ્દ સાથે મેલવે છે, જેહેનો અર્થ 'બોહોલું' અથવા 'વિસ્તારવાલું' હોવો થાય્યેછે. વળી, ઉપલા વિદ્વાન ગૃહસ્થે, પાજંદ ભાષા મધેનાં, *پهلوی* 'પાશુમ' શબ્દ ઉપરથી *پهلوی* 'અરા' નો *پهلوی* 'અહલ' અનેલા *پهلوی* 'પહલુમ' શબ્દ સાથે *پهلوی* 'પહલવ' ને સરખાય્યો છે.

પ્રોફેસર મેક્સમુલર *پهلوی* 'પહેલવ' શબ્દની ઉત્પત્તિ સેમેટીક *فرش*

‘ફરશ’ જેના અર્થ જોવાસો અથવા ‘વિસ્તાર’ નો થાય છે, તે ઉપર થયેલી ગણે છે.

મરહુમ ડાક્ટર મારટીન હાઉગ શાહાનામાં મધે વપરાયેલા *فهلوى* ‘પેહેલવી’ જોલને લગતો એવો સાર કાઢો છે કે, એ ‘પેહેલવી’ લોગટ અસલી ઇરાંની એમની ભાષાએને સાધારણ રીતે લગાડવામાં આવતો હતો.

ફુપેરોન કેહેછે કે, એ શબ્દ અસલમાં ‘પેહેલુ’ યાને બાજુ એટલે જે સરહદ આગલનાં પ્રાંતોમાં જોલાતી ભાષા; એ ઉપરથી ઉત્પન્ન થયેલો છે.

દસ્તુર પેશુતનનું એ જોલ વિશે એવું કેહેછે કે, *فهلوى* ‘પેહેલવી’ ની ઉત્પત્તિ અવસ્થાનાં *فهلوى* ‘પેરેથવ’ શબ્દ ઉપરથી થઈ હોય છે જે આપણે માનીએ તો, વંદીદાદની બીજી પરગરદમાં ‘રસ્તા’ અથવા ‘મારગ’ ને માટે *فهلوى* ‘પેરેથવ’ શબ્દ વપરાયેલો છે, અને તેમાં વપરાયેલા ઠંથ, ને બદલે પેહેલવીમાં કાએદાસર *ه* હ, થાયેલો છે; માટે એ ઉપરથી જો આપણું ‘પેહેલવી’ જોલનો અર્થ કરીએ તો તેનો અર્થ “રસ્તા અથવા મારગને લગતું” હોયો થાયેલો, અને તેનાં આધાર ઉપરથી *فهلوى* પેહેલવી જબાનનો મોરોદી માએનો “રેવાજ અથવા ચાલુ ભાષા” નો થઈ શકે છે.

એબન હઉકલ* નામનો એક ગ્રંથકાર, ઇરાન દેશમાં વપરાતી ભાષાએ વિશેનું, અરબી ભાષામાં વરણન આપતાં, હમજેઝલએસફહાંની નામનાં કાબેલ ગ્રંથકારનાં પુરતક ઉપરથી, પેહેલવી વિશે લખેછે કે :—

“ફહલવ” યાને ‘પહલવ’ જોલ ‘ફહલહ’ ઉપરથી નિકલેલો છે. હમજેઝલએસફહાંની કેહેછે કે, ઇરાનની કદીમ ચાલુ ભાષા પાંચ હતી; “પેહેલવી, દરી, ફારશી, જોજ અને શરીઆંની; તેમાં પેહેલવી ભાષા “પાદશાહ એમની દરબાર ખાતે જોલાતી હતી અને તે ‘ફહલહ’ ને લગતી હતી; જેને લગતાં એસફેહાંન, રએ, હમદાંન, માહનેહાવંદ અને અજ-રએજેન નામનાં પાંચ રોહેરો છે.”†

એ ‘પહલવ’ પ્રાંતનું નામ જે હમજેઝલએસફહાંનીએ ઉપર જણાવ્યું

* આજે શુદ્ધ હિન્દી સનેની ચોથી સદીમાં ઇરાન મધે થઈ ગયો છે.

† فهلوى — بلفتح ثم والسكون ولا م يقال فهل قال حمزة.

છે; તેજ મુજબ પેહેલવી આસ્તાનનામાં ઉપરથી શાહાનામાંનો ખનાવનાર શીરદાસી તુસીએ પાદશાહ કાઉરાનાં હેવાલમાં પણ જણાવ્યું છે.

મી. જમશેદજી પાહાલજી કાપડિયા કે જેણે અવસ્તા, પેહેલવી, ફાર-શી અને બિજી ભાષાઓનો સારો અભ્યાસ કર્યો છે; તેણે “વિદ્યામિત્ર” નામનાં માહાવારી ચોપાનિયાં મધે કેટલુંક થયું, ઉપલી ભાષાઓ વિશે સારી કાબેલીઅતથી લખાણો કર્યા જાએ; તે ચોપાનિયાંનાં ત્રિજન દફતરનાં ચોથા આંકવાલાં ચોપાનિયાંને સરે ૧૨૨ મેની પેહેલી કાલમની રોતર ૨) ૭થી ‘પેહેલવી’ શબ્દ વિશે લખાણ કરેલું છે તે મધે, મજકુર સફાની રોતર ૨૨) થી, “એ ભાઈ, પેહેલવી શબ્દ વિશે પોતાનું એવી રીતનું મત લખે છે કે:— “રામાયણ” તથા “મહાભારત” અને “મનુસ્મૃતિ” તથા પાછલા હિંદુઓની “પોથીઓ”માં પણ કેથે કેથે પારશીઓનાં અસલી નીઆએગાનોને તેઓની “અત્યંત બાહાદુરી તથા જોર (બળ) ને લીધે હમેશા “પેહેલવાસ” કરી “લખવામાં આવેલા છે. અને “અથર્વ વેદસંહિતામાં” તો કદીમ બાપત્રીઅ- “નો ને “બલહીક” તથા તેઓનાં પાએતત્ત રોહેર બલખને બહલ કરી “આગલા હિંદુઓ લખી ગયા છે. મોઝીસ ખોરીની પોતાની આરમીની- “આદેશની તવારીખમાં એ રોહેરને બહલ અથવા બહલ કરી કેહેતા હતા, “એમ જણાવી જાએ અને અહિંયાંજ એનાં કહયા પ્રમાણે આરસસીસ “વંશનાં મૂળ પુરૂષ નામદાર આરસીસનું પાએતત્ત પણ હતું. આરમાની “અંથકારોનાં આવાં લખાણો ઉપરથી ૩૧૦ મારડતમેન પેહેલવીનો અર્થ “બાપત્રીઅનોની ભાષા એમ ઊઠાડવા મળે છે. હવે એ (પેહેલવી) વિશે “જુદા જુદા લખનારાઓનાં વિચારોનો સારીકાની મુકાબલો કરવાથી તથા “સમ્બલી ખોરડવાલાઓની તકરારોને પુરતો ઇનસાફ આપ્યા ઉપરથી હું

الاسفهانى كان كلام الفوس قديها يجري على خمس السنته
الفهلوية ولدريه ولفارسية ولخوزية ولسوريانية فاما الفهلوية فكان
يجريها ملام الملوك في مجلسهم وهي نعت منسوبة الي
فهلهم و جوام يقع على خمسة بلدان اصبهان والري و همدان
و ماه نهاوند و آذربيجان

“મીઠું કુઆતરમેર સાથે ઝમકમલતો થઈ ઝમેનો અર્થ પાર્થીઆ દેરાન
 “ભાષા ઝમેમ કરવા દુરસ્ત વિચારુંછું. ઝમે ટોલાનાં પેહેલવાંની રુ
 “તમામ લોકોમાં મશહુર હતા, અને પાછળથી તેજ ગુણે સાસાનીઝમા
 “પણુ પ્રકાશી નિકળ્યા હતા. માટે પેહેલવીનો અર્થ પારથીઆન તથા સાસા
 “નીઆન જેવા પેહેલવાંનોનાં દોરની વેળાની ચાલુ ભાષા ઝમેમ થાઝમેછે.”

હવે, ઉપર જણાવેલા વિદ્વાનોનાં, પેહેલવી શબ્દ વિશે આપેલા વિચારો હમો
 ધ્યાનમાં લઈ, ઝમે પેહેલવી શબ્દના અર્થ વિશે હમો હમારો નાકેરા વિચાર
 ઝમેવો જણાવીઝમે છીઝમે કે, ઝમે શબ્દ વિશે જે વિચારો, ડાકટર સ્પીગલ
 અને દસ્તુર પેસુતનજીઝમે જણાવેલા છે તે વિચારોને હમો પણ સ્વીકારી,
 જણાવીઝમે છીઝમે છે કે, પેહેલવી જાપાનનો અર્થ ‘ઓહોલાઈ,’ ‘વિસ્તાર
 પામેલું,’ તથા ‘ચાલુ ભાષા’નો થવો જોઈઝમે છે; કારણ કે પેહેલવીનાં જમાનાં
 વિશે જણાવતાં, હમોઝમે જે દાખલાઝમે હમારા જોલવાના ટેકામાં લીધા
 છે, કે જે ઉપર વાંચકોનાં વાંચવામાં આચ્યા છે; તે ઉપરથી જણાઝમે છે
 કે, પેહેલવી ભાષા ઘણા પુરાણાં જમાનાંથી, ધરાન મધે ઘણી ખરી, લોકોનાં
 રૈવાજમાં આવતી હતી.

જેમ, પેહેલવી શબ્દનાં અર્થ તથા તેની રચના વિશે કાબેલ ગૃહસ્થોનાં
 વિચારો જુદા જુદા છે, તેમજ, ^{જાપાનીઝ} ‘હજવારેરા’ શબ્દ વિશે પણ
 છે. ઝમે ^{જાપાનીઝ} ‘હજવારેરા’ શબ્દ વિશે, અને ઝમેની રચના કેઈ ભાષા
 ઉપરથી થઈ છે તે વિશે, નિચલા કાબેલ ગૃહસ્થો પોતાનાં વિચારો ઝમેવી
 રીતે જણાવે છે:—ડાકટર વેશતર ગાર્ડ ‘હજવારેરા’ ^{જાપાનીઝ} શબ્દ વિશે
 પોતાનો ઝમેવો અભિપ્રાય જણાવે છે કે, ઝમે શબ્દ અવસ્તાનાં “હજવારન”
 યાને જોર (બલીશક્તિ) ઉપરથી ઉત્પન્ન થવો જોઈયે.

પ્રોફેસર જોસફ મુલર ઝમે શબ્દને ^{જાપાનીઝ} ‘અજવારેરા’ ‘હજ્જરેરા’
 અથવા ‘હજ્જરેરા’ કરીનેખી વાંચેછે અને ઝમે શબ્દ અવસ્તાનાં ^{જાપાનીઝ}
 “હજ્જોથર”ને મળતો ગણે છે; અને ઝમેનો અર્થ ‘સારો જોર’ નો કરે છે.

ડાકટર સ્પીગલ ઉપલા શબ્દ વિશે કેહેછે કે, જેમ પ્રોફેસર જો. મુલર
 ઝમે શબ્દને હજ્જોથર ઉપરથી નિકલેલો કેહેછે, તે વાત બનેલી હોઝમે કે

નહીં ; તો પણ હુજ્જારેશ બોલ હુજ્જારેશ શબ્દને મળતો આવેછે એમાં તો શક નથી.

મરહુમ ડાક્ટર હાઝીગે, ડાક્ટર વેસ્ટરગાર્ડનાં ઊપલા એશારા ઉપરથી સંસ્કૃત શબ્દ 'વરન' યાને 'સ્વન' એવાં મૂલમાંથી એનો અર્થ કાઢાડવાની કોશિશ કરી છે. અને વળી એજ કાબેલ ગૃહસ્થ એ હુજ્જારેશ શબ્દ વિશે લખેછે કે, હુજ્જારેશ બોલનો અર્થ વારેઘડીએ પેહેલવી ભાષાને લાગુ પાડયામાં આવેછે; પણ તેથી સિદ્ધ કરવું ઘણું મુશ્કેલ છે." એજ કાબેલ ગૃહસ્થે, પોતાનાં રૈસાલામાં, ગયાં આડેશો વરશ ઉપર થઈ ગએલા એએ-નેમકુશા નામના એક અરબ ગ્રંથકારે, તે વખતનાં ઇસ્લામનાં કાબેલ માખ-દોથી, زوارش 'જ્જારેશ' બોલ વિશે જે ખુલાસો મેલવ્યો હતો, તે તેની અસલ એઆરત અને તરજુમાં સાથે, આપ્યો છે; જેમાં, મજકુર માખદોએ જણાવેલો زوارش 'જ્જારેશ' બોલનો અર્થ એ મરહુમ ડાક્ટરે 'શબ્દોનાં વર્ણુની જોડણી' એવો પોતાનાં રૈસાલામાં લખ્યો છે, ઉપલા એએનેમકુશાનાં વિચારોને લગતી સઘલી તકરાર ઉપરથી વલી મરહુમ ડાક્ટર હોંગ લખેછે કે, "હુજ્જારેશ બોલનો અર્થ કોઈખી ભાષાનો થઈ શકતો નથી." વળી એ મરહુમ ઉસતાદે હુજ્જારેશ બોલને બિન્ન વિદ્યાર્થીએ અવસ્તાનાં ماہرالمعانی 'હુજ્જારેન' શબ્દ ઉપરથી બનેલો વિચારે છે, અને જેનો અર્થ 'સારાં કહવત' નો થાયછે તે જણાવ્યું છે, અને તેવાર પછે એ મરહુમ કાબેલ ગૃહસ્થે પોતાની તરફથી હુજ્જારેશ બોલનો અર્થ કરવાની તજવીજ કરી છે, તેમાં તેણે પેહેલવી ۛ 'હુજ' ને અવસ્તાનાં ۛ 'હજ' ઉપસર્ગ સાથે, તથા 'વારેશ' ۛ ۛ ને ۛ 'વર' ધાતુ સાથે મેલવીને, તેનો અર્થ 'ખાહુ' અથવા 'જાહેર' હેવો કર્યો છે.

હમારા કાબેલ એશ દસ્તુર હોરાંગજી જામાસ્પજીએ સને ૧૮૬૭ નાં સાલમાં મુંબઈની નામદાર સરકારનાં હુકમથી છપાવી પ્રગટ કરેલી જંદ પેહેલવી ગલાસરીનાં દીબાચાને સરે ૩ જેની નોટમાં હુજ્જારેશ બોલનો અર્થ તથા ખુલાસો નિચે જણાવ્યા પ્રમાણે કર્યો છે.

“આએ (હુજ્જારેશ) બોલ, જેણે યુરોપમાંડનાં વિદ્વાનોને એક ઘણી

- “ગુન્થવણમાં નાખ્યા છે, તેહેનો ખુલાસો ઘણી સહેલાઈથી થઈ શકે છે, એ
 “હું ખાતરીથી વિચારું છું. હુજ્જારેશ બોલ કરી માયા પુંજી ધરાવતો
 “નથી, અને કોઈની ધરાની કે સેમેટીક ભાષાની મારફતે તેહેનો ખુ
 “લાસો થઈ શકતો નથી; કારણ કે તે માત્રે હુજ્જવાનશનો અશુદ્ધ ઉચ્ચાર
 “છે, હુજ્જવાનશ, નો અર્થ ‘અરાની જખાન’ નો થાય છે, કે જે
 “એસીરીઆ (દેશ) ની થઈ શકશે; એનો પૂરો આકાર હુજ્જવાન અશ
 “કરીને હોલો જોઈએ, પણ પાછળથી તે ટુંકો અને ખરાબ થયો છે
 “આએ સહમજ (મરહુમ) ડાકટર હૉગની મારફતે મળે મળી છે, કે
 “તેણે દર વખતની મારી સાથની વાતચીતમાં કેટલીએક વેલા આએ
 “બાબત ઉપર મારું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું, કે પેહેલવીને અતલગનો સંબંધ
 “બિજી સેમેટીક ભાષાનાં કરતાં ‘એસીરીઅન’ ભાષાની સાથે વધારે છે.
 “હુજ્જવાનશ બોલમાં વપરાયેલા ‘આન,’ અક્ષર વિરો (માહારી તરફથી)
 “ખુલાસો કરવામાં આવે છે કે પેહેલવી ‘આન,’ હમેશાં ‘ફારશી’ અથવા
 “દરી’ ભાષામાં આર, થાય છે; જેમ કે (પેહેલવી) ‘મતન’નું ‘મેહેર,’
 “‘આતન’નું ‘આદર,’ ‘શતન’નું ‘શેહેર,’ ઇત્યાદિ; તેમજ ‘હુજ્જ-
 “વાનશ’નું ‘હુજ્જવરશ,’ થાય છે.”

એ હુજ્જારેશ રાખ્દ વિરો, દસ્તુર પેસુતનજી બેહેરામજી સનજાણાએ,
 ઇસવી સને ૧૮૭૧ નાં સાલમાં પેહેલવી ભાષાનું વ્યાકરણ છપાવ્યું છે; તેનાં
 દીબાચાને સરે ૨૬ મેની સેતર ૧૩ મીથી નીચે મુજબ લખે છે કે :—

- “પેહેલવી લખાણોની અંદર 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴 , 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴 અને 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴 હેવા ત્રણ
 “તરેહનાં ઇમિલાએ વપરાયેલા આપણને મળે છે, તેહેને વગર વિચારે જો
 “આપણે વાંચીએ તો તેહેમાંનો પેહેલો આકાર હુજ્જારેશ, ખીજો હુજ્જ-
 “વારશન, અને ત્રીજો હુજ્જવારીને કરી વંચાઈ શકે છે; પણ જો તે માહેનાં
 “ખીજા તથા ત્રીજા ઇમિલામાં 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴 હુજ્જવારની પછી વપરાયેલા તથા
 “જા, નાં આકારને જો ને બદલેકાંઈએક શેરવાઈને બનેલા આકારો ગણીએ
 “તો તે બનીશકે હેવું છે, અને તે ઉપરથી જો 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴 અથવા 𐎠𐎼𐎷𐎡𐎴
 “નાં ઇમિલાને આપણ હુજ્જવેખલદીય, ઇઆને “ખાલદી ભાષા” કરીને
 “વાંચીએ તો તે વાંચવું ખરેખર અને વગર શકવું છે.”

મજકુર દસતુરનાં ઉપલા વિચારને, મી० જમશેદજી પાહાલજી કાપડિ-
આચ્છે, વિદ્યામિત્ર નામનાં માહાવારી ચોપાનિઆનાં પુસ્તક ૩ જનાં અંક
૪ થાને સપે ૧૨૬ મેની બિજ કાલમની સેતર ૨) જીથી, નિચે લખ્યા પ્રમાણે
જોટા પોડેછે કે :—

“દસતુર પેસુતનજી ચ્મે રાખ્દને “હુજવેખલદીય” યાને ખીઆલદી
“ભાષા કરી વાંચેછે ને તે વિશેના કેટલાચ્છિક પુરાવા પોતાનાં પેહેલવી ભાષાના
“વ્યાકરણનાં પુસ્તકના દિઆઆમાં ઠાંકી ખતાવે છે; પણ પારથીઆ તથા
“ખીઆલદીઆનાં પ્રાંતો ચ્છિક ચ્છિકથી ઘણાં દુર આવવાને લીધે ખીઆલ-
“દીઆનો સોડેથી પારથીઆનો તેઆની ભાષા અસલમાં કેમ નકલ કરી
“જાચ્છે તે વાતની સમજણ આપણને તવારીખ તથા જૂગોળને અર્થે સેહેલથી
“ઉતરી શકતી નથી.”

શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ ચ્મે હુજવારેશ રાખ્દ વિશે પોતાનો
ચ્છેવા અભિપ્રાય આપેછે કે, “જે પેહેલવી ભાષા અવસ્તાનાં અર્થોથી
“રઆચ્છેલી છે તે પેહેલવીને હુજવરશ યાને વિશેશ પેહેલવી કરી કેહેછે ને
“ચ્મે ભાષા સાધારણ પેહેલવીથી જુદી છે.”

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ઉગમણ પ્રાંતનાં વિદ્યાભ્યાસીઆ, ઉજવારેશ
રાખ્દ વિશે, પોતપોતાનાં વિચારો જુદી જુદી રીતે આપેછે. ચ્મે ۞۞۞
ઉજવારેશ તરીકે ઓલાતો રાખ્દ, કેઈ ભાષાનો છે અને ચ્મેના ખરો અર્થ શું
થાચ્છે તે વિશે હમો હમારો, નખજો આવાજ નીચે મુજબ જણાવીચ્છે
છે. ۞۞۞ ‘ઉજવારેશ,’ ۞۞۞ ‘ઉજવારમ,’ અને ۞۞۞ ‘ઉજવા-
રીને, ચ્મે રાખ્દ માંત્ર યાને અવસ્તા ભાષા ઉપરથી ઉત્પન્ન થચ્છેલા છે.
અવસ્તા ભાષાનાં ۞ ‘ઉજ’ અને સંસ્કૃત ઉદ્ ઉપરથી પેહેલવી ઉપસર્ગ
۞ ‘ઉજ’ ચ્છેટલે ‘અઢતું’, ‘ઓલદ’ ‘ઓલદીથી’ અને અવસ્તા તથા સંસ્કૃત
ભાષાનાં ધાતુ ۞ વાર ચ્છેટલે ‘પાણી છુટવું’—આવવું, ‘વરસાદ વરસવો’;
ચ્મે ઉપરથી પેહેલવી ۞ ‘વારેશ,’ ۞ ‘વારમ’ કે જેનાં ઉપરથી
અરબી ۞ ‘વારસ’ અને ગુજરાતી વારસો રાખ્દો નીકલેલા લાગે છે, અને
જેના અર્થ ‘ઉતરવું’, ‘વરસવું’ તથા ‘વારેસ’ ચ્છેવા થાચ્છે. ۞ ‘ઉજ’

ઊપસર્ગ અને 'ગીત' 'વારસ' 'ગીત' 'વારસ' એ બન્ને સંધી થકીને 'ગીતવારસ' અથવા 'ગીતવારસ' બોલો નિકળેલા છે; કે જે અર્થ 'બોલંદીથી ઊતરતું', 'બોલંદ—ચઢતો વારસ' એવો થાય છે. 'ગીતવારસ' એટલે 'બોલંદીથી ઊતરતું', 'ચઢતો વારસ', તે કોણના વારસ? એ દુર અદેશીથી આપણે વિચાર કરીએ છે તો બોલંદી રીતે જણાય છે કે, 'માંત્ર' એટલે યાને અવસ્તા ભાષાનો ચઢતો વારસ તે 'ગીતવારસ' યાને પેહેલવી ભાષા છે.

હમોએ ઊપર, ગયમરથન વિશેનું ટુંક બયાન જણાવતાં સામેન કીધું કે, એટલે 'માંત્ર' યાને અવસ્તા ભાષા તે બુલેગવારથી ચાલુ થયેલી છે. એ ઉપરથી જોણું જણાય છે કે, દુનિયાંની સગથી પેહેલી ભાષા તે 'માંત્ર' યાને અવસ્તા ભાષા છે; અને જ્યારે એ મજ છે ત્યારે એ ભાષા ઊપરથી 'ગીતવારસ' યાને ચઢતો વારસ, એટલે આપણે જેને પેહેલવી કરી કહીએ છે તે ભાષા નિકળી છે. અને એ 'ગીતવારસ' 'ગીતવારસ' નામ ઊપરથી જોણું જણાય છે કે, એટલે 'માંત્ર' ભાષાનાં જે વારસો છે, તે મધે સગથી ચઢતો વારસ તે 'ગીતવારસ' યાને પેહેલવી ભાષા છે.

કે 'જંદ' એ શબ્દ કેઈ ભાષાનો છે, એ અસલ કેઈ ભાષાને આલખાવનારો શબ્દ છે અને હાલે એ શબ્દ કેઈ ભાષાને આલખાવવાનાં વપરાસમાં આવે છે તે વિશે હવે હમો હમારી નાકેસ કલમ ચલાવીએ છીએ.

કે 'જંદ' એ શબ્દ અવસ્તા ભાષા ઉપરથી નિકળેલો છે. એ શબ્દ, છેક પાછલા જ માનાંથી તે હાલે સુધી ઘણાંપરો એટલે 'માંત્ર' યાને અવસ્તા ભાષાને આલખાવવાના માહાવરામાં આવ્યો છે; પણ અસલ એ શબ્દની ઉત્પત્તિ, જ્યારથી એટલે 'માંત્ર' યાને અવસ્તા ભાષાની નીચે, પેહેલવીનું લખાણ થતું આવ્યું છે; ત્યારથી તેને આલખાવવા માટે થયું છે. અને એ શબ્દનું ઘણું ખરું વપરાણ, પેહેલવી ભાષામાં, આવ્યે મુજબનું થયેલું છે કે:—

કે 'જંદ' એ શબ્દ એટલે જે, 'આવ્યે પુસ્તક અવસ્તા અને પેહેલ-

વીનું. એ રાખ્દને ફારશી ભાષાની ફરહંગ યાને ફોરાનાં બનાવનારાઓ પણ, પેહેલવી ભાષા માટેજ વાપરતા આવ્યાછે; જેમ કે, *بلغت زنده و پیاوند* એટલે જે, 'પેહેલવી અને પાજંદ રાખ્દ માં.'

હવે, એ ડોર્ડ 'જંદ' રાખ્દની ઉત્પત્તિ કેહેવી રીતે થઈ છે, તથા એ રાખ્દની ઉત્પત્તિ ઉપરથી ઉપલા પેહેલવી ફકરાની માંએની કેહેવી રીતે થાએછે, તે આપણે તપાસીએ. એ ડોર્ડ 'જંદ' રાખ્દની ઉત્પત્તિ *مذہب* 'માંઝ' યાને અવસ્તાનાં *جن* 'જન' અને સંસ્કૃતાં જ્ઞા ધાતુ ઉપરથી થઈ છે. *جن* 'જન' એટલે 'જ્ઞાન કરવું,' 'જાણવું,' 'વિચારવું,' 'સહમજવું' અને 'બાધ મજાવવો' એવો અર્થ થાએછે. એ *جن* 'જન' ધાતુને કરત *ند* પ્રત્યય લાગી ધાતુનાં ઉપાન્ત્ય *ند* નો *ند* એ બંને બની ડોર્ડ 'જંદ' રાખ્દ ઉપલેજ અર્થે સિદ્ધ થયોછે. હવે એ ઉપરથી ઉપલા પેહેલવી ફકરાનો અર્થ, જે આપણે નીચે મુજબ કરીએ તો તે કાંઈ વાંધા ભરેલું નહીં કેહેવાશે. ડોર્ડ *مذہب* *مذہب* *مذہب* 'આએ પુસ્તક અવસ્તાઓ જંદનું યાને ઈશ્વરસ્તુતિ જ્ઞાનનું.'

ડોર્ડ 'જંદ' વિશેનાં ઉપલા બોલાસાથી સિદ્ધ થાએછે કે, એ રાખ્દ અવસ્તા જબાનને એમોલખાવવાને બદલે, અવસ્તાની નીચે જે પેહેલવી લખાએલી કેતાઓછે તેને, એ નામે એમોલખવી જોઈએ. અને એ રાખ્દ અવસ્તાનાં પેહેલવી તરજુમાને એમોલખાવવા માટે, એ તરજુમા બનવાનાં જમાનામાંજ ઉત્પન્ન થયો હશે; કારણકે પેહેલવી જબાનને એમોલખાવવા માટે તો *مذہب* *مذہب* *مذہب* 'ઉજવારેશ' રાખ્દ અસલ હતો.

સેવટે આએ દિબાચામાં જે જે બાબદો હોએ એ સમાવી છે તેનો એક કુંક સાર આપણે ફરી તપાસીએ:—

પેહેલવી ભાષાના પુણ્ત અભ્યાસને વાસ્તે એરીઅન અને સેમેટીક ભાષાઓની કેટલીક માહેતગારી મેલવવાની જરૂરજ છે, કારણકે, એ પેહેલવી ભાષાની રચનામાં એ ભાષાઓનાં કેટલાક બોલો દાખલ થયા છે. પેહેલવી ભાષાનાં હરફોની ઉત્પત્તિ અવસ્તાપરથી થઈ છે, અને એ ભાષાનું આકરણ ઘણુંજ કઠણ, યુચવાડા ભરેલું, અને હાલના જમાનાની ખીજ કે-
ઈબી ભાષાઓ કરતાં ચઢે દરજ્જેનું છે. એટલું છતાં એ ભાષાનો

અભ્યાસ, આજ કેટલુંક થયું, યુરોપખંડનાં રાજ્યોની મદદ, અને રાસ્ટ્રી-
ઓની અથાગ અને એકીમતી મેહેનતનાં પરિણામોથી ઘણાજ સેહેલા
થયો છે. પણ હજી સુધી એ ભાષાનું અસલપણું, તેની ઊત્પત્તિનો વખત, કેઈ
ભાષાઓમાંથી એ નિકલી છે, પેહેલવી એ રાખ્દનો ખરો અર્થ શું, અને
અસલી ઇરાંની ભાષાઓમાં એ ભાષાને કીએ નામે ઓળખતા હતા, એ
સમજી જાણવાને હજી ઘણું દરજ્જે કંઈ ચોકરા હયું નથી. એ ભાષાની
ઊત્પત્તિ વિશે જુદાં જુદાં મત નીચે પ્રમાણે પડ્યાં છે:—

૧ થું—કે એ ભાષા અવસ્તા ભાષાનાં વખતથીજ ચાલુ છે.

૨ જું—કે એ ભાષા પાદશાહ ગુરતારપ, એસ્ફંદીઆર, અને અરદેશાર
બાએકાનનાં વખતમાં વપરાતી હતી.

૩ જું—કે એ ભાષા સીરીઆ અને ઇરાંન દેશનાં કેટલાક ભાગોમાં ૪૦૦
૫૦૦ થી ૬૦૦ વરસ પુર્વે ચાલતી હતી.

૪ થું—કે એ ભાષા પાર્થીઅન વંશના વખતમાં રેવાજ પામી છે.

૫ થું—કે એ ભાષા સાસાનીઅનોના વખતમાં ઊત્પન્ન થઈ હતી.

અને ૬ થું—કે એ ભાષા દસ્તુરેએ અરબી તથા ફારશી ભાષાઓપરથી
ઊભી કીધી છે.

જાપલાં છએ મતોમાં ત્રીજું, ચોથું અને ૬ થું એ ત્રણ મતો મુખ્ય છે.
એ ત્રણ મતમાંનાં પેહેલાંને માટે દસ્તુર હોરાંગજી, દાકતર હોંગ, અને શેઠ
ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ એકસરખી રીતે ધારે છે કે, પેહેલવી ભાષાનું
મૂલ એરીઅન ભાષાઓ ઉપરથી છે, પણ શેઠ ધનજીભાઈ બિજા બે
સાહેબોથી એક બાબદમાં છુટા પડે છે, અને એવું કહે છે કે, એ ભાષા
એસીરીઅન ટોલાંનાં વખતમાં જનમ પામી નથી, તો પણ આટલું તો
ચોકરા છે કે, એ ભાષા કેઆની ટોલાંનાં વખતમાં ચાલુ હતી.

ઉપર કહેલાં ત્રણે મતમાંનું બિજું મત ઊત્પન્ન થવાનો સબબ એ છે કે,
કેટલાક પેહેલવી બોલોનો પાર્થીઅન અને ખાલદી ભાષાઓનાં બોલો સાથે
કેટલેક દરજ્જે સંબંધ છે. આએ સંબંધ પાર્થીઅન, ખાલદી, અને
અસલી ઇરાંની લોકનાં સંબંધને લીધે થયેલો છે. એ ઉપરથી એવું ઠરે છે કે,
પેહેલવી ભાષા, જો કે, પાર્થીઅન અને ખાલદી ભાષાઓની માતા નથી, તો

પણ પેહેલવી ભાષાથી પાર્થીઅન અને ખાલદી ભાષાઓને મુખ્ય આધાર મલેલો છે.

ત્રીજું મત કે જે એવું છે કે, દસ્તુરેએ પેહેલવી ભાષાને અરખી તથા ફારશી ભાષાઓ ઉપરથી ઊભી કીધી છે, એ મત તો ઘણુંજ ઉધું અને હસી કાઢાડવા જેવું છે. એ મત એવા વિચાર ઉપરથી ઊભું કીધું છે કે કેતાખી પેહેલવી ભાષા તખ્તી પરની ભાષાથી જુદી અને પાછલનાં જમાનાંની છે. એટલું તો ચોકસા છે કે, કેતાખી ભાષા અને શિકાઓની ભાષા જુદી છે, એવું તો કોઈથી ના કેહેવાશે નહીં, કારણ કે જે જમાનામાં શિકાઓપરની ભાષાકોતરાઈ તે જમાનામાં ધરાનદેશનાં દરબારીઓમાં જે પેહેલવી ભાષા વપરાતી હતી; તે આમ લોકોની ભાષાથી જુદી હતી. વળી શુદ્ધ પેહેલવી ભાષા ફક્ત અથારનાન ટોલામાં અને ધરમગુરુઓમાંજ વપરાતી હતી, કે જે લોકોએ કેટલીક કેતાખો લખી હતી, અને તે કેતાખો હાલે મોજુદ છે. અને જે પેહેલવી ભાષા ધરાનનાં પહોડોમાં કોતરાએલી છે, તે ભાષા ફક્ત દરબારની ભાષા હતી.

હાલનાં જમાનામાં જે ખીલારૌકા લેખોની શોધ થઈ છે, તેથી કરીને અવસ્તા ભાષાઓનું પુરાતનપણું બેશક માલમ પડી આવેછે. એજ રીતે ધરાનદેશમાં જે તખ્તીઓ, શિકાઓ, અને સસનમો મલી આવ્યા છે, તેથી પેહેલવી ભાષાનું પુરાતનપણું પણ માલમ પડેછે. એ ઉપરથી ચોકસ થાયછે કે, એ ભાષા કોઈ ઘણુંજ અસલી જમાનામાં ઊભી થયલી છે, અને જોકે સેંકડો વરસ વિતી ગયાં, તોએ હાલનાં જમાનામાં એ ભાષા હજી જીવતી છે. સર હેનરી રૉલીનસનનાં કેહેવા પ્રમાણે પેહેલવી ભાષા દીજમાર, સારૈસ્તાન, અને ખુરદીસ્તાનમાં આવે બોલાય છે. આએ વાત ખરી છે કે, ખીલીસ્તુન પાહાડ ઉપર જે નામીચી તખ્તીઓ કોતરાએલી છે, તેમાંની ત્રણે ભાષાઓમાં પેહેલવી ભાષા જણાતી નથી, અને એજ રીતે અવસ્તાભાષા પણ નથી, જોકે એ ભાષા પેગમ્બર જરતોસ્તની પોતાની હતી, અને પાદશાહ યુસ્તાસ્પનાં વખતમાં વપરાતી હતી. ખીલીસ્તુન પાહાડ પરની તખ્તીઓ તો, ખરેખરે જોતાં ધરાનનાં રાજમાં તે વખત ઉપર વપરાતી ભાષાઓમાં કોતરાએલી છે.

સેંકદર પાદશાહનાં વખતમાં પેહેલવી ભાષા ધરાનમાં ચાલુ હતી, અને

એ બાબદની સાહાદત, હાલની કેતાઓમાં એ નામદાર સાહાનું વૃત્તાંત પેહેલવી ભાષામાં લખાયલું હતું તેની યાદી આવેલી છે, તે છે નીબન મી ગંજન અને હાલી જમાનાનાં બિબ્લ ગ્રંથકારો એ ભાષાને 'દરી' ને નામે આપેલ છે, પણ 'દરી' જબાનને નામે તો ફક્ત કેઆનીઆના વખતની દરબારી જબાનને આલખવામાં આવતી હતી.

આપણે એ ભાષાનું પુરાતમપણું તપાસ્યું, હવે પેહેલવી ભાષા કેઈ કેઈ ભાષાઓપરથી નિકલી છે તે વિશે કેટલાક અભ્યાસીઓ અને ચોકસા કરીને યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓમાં જુદાં જુદાં મત છે, તે જોઈએ. એનકવેલીલ દુપેરોન કેહે છે કે, એ ભાષા અંદરથી નિકળી છે. પ્રોફેસર વેસ્ટર ગાંડ કેહે છે કે, સિરો-એરેબીક પરથી નિકળી છે; પ્રોફેસર આલસાસન કેહે છે કે, એરીઅનપરથી નિકળી છે; અને ડાક્ટર સ્પીગલ કેહે છે કે, સીથીક અને તુરાની ભાષાઓ ઉપરથી નિકળી છે. હવે હમારું નાકેસ મત, જોકે ખીજી કોઈ પુખ્ત રીતે ચોકસ થાય નહીં, તોપણ તે કેટલેક દરજ્જે, પારસીઓના ધર્મ અને તવારીખ સંબંધી કેતાઓ જેવી કે દીનકર્દ, અવસ્તા, અને બિબ્લ કેટલાંક ધર્મપુસ્તકોનાં આધાર ઉપરથી હમા આવીએ છીએ; અને તે એ કે, પેહેલવી ભાષા ચોકસા કરીને એરીઅન ભાષા ઉપરથી નિકળી છે, જોકે વખત જતે એ ભાષામાં કેટલાંક સેમેટીક તત્વો ભેરાએલાં છે, અને વલી એ પેરાદાદીઅન પાદસાહઓનાં વખતથી અને કયાંનીઓનાં વખતની ઘણી આગમજ જન્મ પામી છે.

પેહેલવી બોલનો ચોકસા અર્થ પણ ઉપર પ્રમાણે જ ગુંચવણમાં પડ્યો છે. એ બોલ ચોકસા ફારશી ભાષાનો છે; કેટલાકો એનો અર્થ 'તરફ' તરફિ કરે છે, અને એ ઉપરથી એવું કેહે છે કે, દરિન દેશમાં અને તેની પોડાશનાં દેશોમાં બોલાતી ભાષાનું નામ પેહેલવી હતું. બિબ્લમાં કેહે છે કે, એનો અર્થ 'બાહાદુર' એવો થાય છે, અને તે ઉપરથી લડાયક અને બહાદુર લોકો (અસલી દરિનીઓ) ની ભાષા એવે નામે આલખાતી હતી. વળી બિબ્લમાં એવું બતાવે છે કે, પેહેલવીનો અર્થ 'દેશ' તરફિનો થાય છે, અને એ ઉપરથી એવું કેહે છે કે, એ આપ્પા દરિનદેશની ભાષા છે. ડાક્ટર સ્પીગલનું મત એવું છે કે, એ બોલ અવસ્તા ધાતુ, ૧૦૧૭ ઉપરથી નિકલેલો છે, અને

અંતેના અર્થ 'બોહોલું,' 'વિસ્તારવાલું' અર્થે થાયછે. પ્રાચીન સંસ્કૃત મુલક કેહેછે કે, પેહેલવ અર્થે 'સાચું' અને પેહેલવી અર્થે 'સહમજલ' અર્થે થાયછે. ડાકટર હોંગનો વિચાર અર્થે છે કે, અંતે બોલનો અર્થ ઇરાન દેશની સમગ્ર ભાષાઓ થાયછે, અંતેકવેતીલ દુષ્ટેશન કેહેછે કે, અંતેના અર્થ ઇરાનદેશની સરહદની ભાષાઓ થાયછે, દસ્તુર પેશોતનજી કેહેછે કે, અંતે બોલ અવસ્તા ધાતુ યજુર્વેદ પરથી નિકળ્યા છે અને અંતેના અર્થ 'આલુ' અથવા 'અસલી ભાષા' નો કરેછે. અંતેના અંતકલ, હમજે ઇસ્ફહાનીને આધારે, અંતે બોલનો અર્થ અંતે કરેછે કે ઇરાનદેશનો અંતે પ્રાંત, કે જ્યાં ઇસ્ફહાન, રય, હમદાન, મહાનેહાવંદ, અને આઝરબેઈજન આવેલાં છે. અને છેલ પેહેલે શેઠ જમશેદજી કાપડિયા મોં કવાતરેમીઅરનાં આધારપરથી કેહેછે કે, પેહેલવી અંતે પાર્થીઅન અને ખાલદીઅનોની ભાષા છે. હમો ડાકટર સ્પીગલ અને દસ્તુર પેશોતનજીનાં મતને મલતા છીઅં કે, પેહેલવી બોલનો અર્થ "વિસ્તાર પામેલી ભાષા" અર્થે થાયછે, કારણ કે અસલ જમાનામાં અંતે વખત અંતે હતા કે, આખાં ઇરાનદેશમાં અંતે ભાષા રેવાજ પામેલી હતી.

પ્રુદ પેહેલવી ભાષામાં અંતે પેહેલવી શબ્દને 'હુજવારેશ,' 'હુજવારેશને,' 'હુજવારીને' અને 'હંદ' ને નામે અંતેખવામાં આવ્યા છે. અંતે ત્રણ નામોની મતલબ અંતેકસરખીજ છે. ડાકટર સ્પીગલ 'હુજવારેશ' બોલને અંતેસ્તાનાં યજુર્વેદ સાથે સરખાવે છે, પણ અંતે વિચારમાં અંતે ગૃહસ્થ પૌતેજ ચોકરા નથી, ડાકટર હોંગ અને પ્રાચીન વેસ્ટર ગાઉ અંતે બોલને સંસ્કૃત ધાતુ વરન્ ઉપરથી લે છે. અંતે ગૃહસ્થ અંતે પણ વિચારે છે કે, અંતે ધાતુ પેહેલવી બોલને લગાડવો અંતે અશુદ્ધ છે. ડાકટર હોંગ અંતેવું વિચારે છે કે પેહેલવીનો અર્થ 'પ્રુદલું' અથવા 'જહેર' થાય છે, દસ્તુર હોરાંગજી અંતે બોલને 'હુજવાનેશ' ની સાથે સરખાવે છે, અને કેહેછે કે, 'હુજવારેશ' બોલ હુજવાનેશનો ખગેડો આકાર છે. અને 'અરા' ની અથવા "અંતેસીરીઆની ભાષા" અંતેના અર્થ કરેછે, અને તેનાં કારણમાં અંતેવું જણાવે છે કે, પેહેલવી ભાષા સેમેટીક ભાષાઓમાંની કોઈખી ખિજી ભાષા કરતાં અંતેસીરીઅન સાથે વધારે સંબંધ ધરાવે છે. દસ્તુર પેશોતનજી 'હુજવે ખાલદી' અર્થે ખાલદી-

અનોની ભાષા, એ ઉપરથી એ બોલ નિકળ્યો છે, એવું કહેછે. અને શ્રી
ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલનું મત એવું છે કે, હુજ્જારેશ એ બોલથી અ-
વસ્તાનાં પેહેલવી તરજુમાને એલખવામાં આવતા હતા, અને વલી એવુંખી
કહેછે કે, સાધારણ વપરાતી પેહેલવી ભાષા સાથે એને કરો સંબંધ નથી.
હમા એવું ધારીએ છીએ કે, 'હુજ્જારેશ' એ બોલ અવસ્તા અને સંસ્કૃ-
તમાં અને વહર એ ઉપરથી નિકળ્યો છે, અને વલી અરબી
وال, અને ગુજરાતી બોલ 'વારસો' સાથે મળતા આવેછે. એના અર્થ
'અવસ્તાની પછી બીબી થયલી ભાષા' નો થાયછે.

'ઝંદ' એ અવસ્તા બોલ છે. અસલમાં પેહેલવી ભાષાને એ બોલથી
એલખતા હતા. અવસ્તા ભાષામાં એ એના અર્થ 'વિચારવું,' 'શિખવું'
અથવા 'જાણવું' એવો થાયછે, અને એ ઉપરથી ઝંદ અવસ્તાનો મૂલ
શબ્દ પ્રમાણે અર્થ "ઈશ્વરસ્તુતિરાન" એવો થાયછે. 'ઝંદ' એ
બોલ અવસ્તાની કેતાબોના પેહેલવી તરજુમાને માટે વપરુતો હતા; અને
'હુજ્જારેશ' બોલ કે જે સાધારણ રીતે પેહેલવી ભાષાને માટે વપરાયે છે,
તે બોલની સાથે એ 'ઝંદ' બોલ સંબંધ રાખેછે.

જાન મીન

માર્ચ ૧૮૭૭ ઈસવી.

પેહેલવી ભાષાનાં મૂળાક્ષરોનો કોઠો.

જોડાતા આકારો.

પેહેલવી.	આગરો.	વપરો.	કેલો.	ગુજરાતી.
સ્વર.				
س	س	س	س	અ.
س س س س س	س س س س س	س س س س س	س س س س س	આ.
ا ا ا	ا ا ا	ا ا ا	ا ا ا	ઇ = ૧
و و و و و } س س س (૧) }	و و و } س س س (૧) }	و و و و و } س س س س س (૧) }	و و و و و } س س س س س (૧) }	ઈ = ૨
ا ا (૨)	ا	ا ا	ا	ઉ = ૧
ا ا ا (૩)	ا	ا ا ا	ا ا	ઊ = ૧
ا ا ا ا } س س س (૪) }	ا س	ا س س س	س س س س	એ.

(૧) س આર્યે આકાર س નાં બગેડેલા તરફિ આવેછે, જેમ કે, 'ગવી.'

(૨) . આર્યે આકાર બેડાક્ષરમાંજ વપરાયેછે, જેમ કે, 'અહેલુબ.'

(૩) ا આર્યે આકાર ا નો બગેડેલો આવેછે, જેમ કે, 'ગુનીહા'

જેથે તેને ઠેકાણે 'ગુનીહા' ખી આવેછે.

(૪) س આર્યે આકાર કોઈ કોઈ ઠેકાણે વિશેષનામમાં આવેછે, જેમ કે, 'દ'.

જોડાતા આકારો.—

પેહેલવી.	આગલો.	વચ્ચો.	પેલ્લો.	ગુજરાતી.
𐭑 𐭓 𐭓 (૧) 𐭑 𐭓 (૨) 𐭓 𐭑 𐭑 𐭓 વ્યંજન.	𐭑 𐭑 𐭑	𐭑 𐭓 𐭓 𐭓 𐭑 𐭓	𐭑 𐭓 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓	ઓ. અં. આં. ડ. બ. બ=ક ગ. ઘ. ચ. જ.
𐭑 𐭓 (૩) 𐭓 (૪) 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭓 (૫) 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭓	𐭑 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭓	𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭓 𐭑 𐭑 𐭓 𐭑 𐭑 𐭓 𐭓	𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭑 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓 𐭑 𐭓	ડ. બ. બ=ક ગ. ઘ. ચ. જ.

(૧) કે આર્યે આકાર પાછલા જમાનાની લખાઈલી કેતાઓમાં મળેછે, જેમ કે 'વા'.

(૨) 𐭑 આર્યે આકાર 𐭑 નેડેકાણે બગડાઈલા તરીકે આવેછે, જેમ કે, 𐭑 'ગોફત,' 𐭑 'દા'.

(૩) 𐭑 આર્યે આકાર હમેશાં જોડાક્ષર તરીકે જોડાઈને આવેછે, જેમ કે, 𐭑 'ખાકાની.'

(૪) 𐭑 આર્યે આકાર 𐭑 નાં બગડેલા આકારમાં આવેછે, જેમ કે, 𐭑 'યક'.

(૫) 𐭑 આર્યે આકાર પાછલા જમાનાની લખાઈલી કેતાઓમાં આવેછે, જેમ કે, 𐭑 'હખે'.

જોડાતા આકારો.

પેહેલવી	આગલો.	વચ્ચો.	છેલ્લો.	ગુણરાતી.
د س ع	س د	س ع	س ع ع	જ = z
د ع و	د	ع و	ع و	ઝ = dz
ن	ن	ن	ن	ત.
ن و و (૧)	ن و	ن و و	و	થ.
ذ ذ (૨) ن	ذ ذ	ذ ذ ن	ن	દ.
ر (૩) و (૪) ر (૫)	ر	ر و	ر	ન.
و و	و	و و	و و	પ.
و و	و	و و	و و	ફ.
ز ز	ز ز	ز ز	ز	ખ.
ز ز	ز	ز ز	ز	મ.
ز ز و و	ز و و	و و	و	ય.
ز ز, ز (૬)	ز ز	ز, ز	ز ز	ર.

(૧) ઠ આગ્ને આકાર પછવાડેની લખાગ્નેલી કેતાઓમાં આવેછે, જેમ કે, **ن و و** 'ગપાહથકા'.

(૨) ડ-ડ આગ્ને અક્ષર ઉપર કેટલીક વેલા (ن) આગ્ને નિરાંતી મેલ્યામાં આવેછે, અને કેટલીક વખત નહીંપી મેલ્યામાં આવતી.

(૩) ر આગ્ને આકાર પછવાડેની કેતાઓમાં નજર આવેછે, જેમ કે, **ر** 'એન.'

(૪) ر આગ્ને આકાર બગડેલા તરીકે આવેછે, જેમ કે, **و و و و و و و و** 'અહબ્યા ગહાનરાની'.

(૫) ر આગ્ને આકાર હમેશાં જોડાક્ષર તરીકેજ આવેછે, જેમ કે, **ر** "ન"

(૬) ز આગ્ને આકાર ઘણીખરે જુની કેતાઓમાં આવેછે.

ઝોડાતા આકારો.

પેહેલવી.	આગલો.	વચ્ચલો.	ઊલ્લો.	યુનરાતી.
𐭥 (૧)	𐭥	𐭥	𐭥	લ.
𐭥 (૨)	𐭥	𐭥	𐭥	વ=લ
𐭥 𐭥		𐭥 𐭥	𐭥	વ=લ
𐭥 𐭥 𐭥 𐭥	𐭥 𐭥 𐭥	𐭥 𐭥	𐭥 𐭥 𐭥	સ.
𐭥	𐭥	𐭥	𐭥	શ.
𐭥 𐭥 𐭥 (૩)	𐭥 𐭥	𐭥 𐭥	𐭥	હ.
𐭥 𐭥				

ઉપલા કોડામાં સર્વ મલીને ૩૫) અક્ષરો છે: તેમાં સ્વર ૧૦) અને વ્યંજન ૨૫) છે. પેહેલવી ભાષાનાં ૩૫) અક્ષરો છે, પણ તે ક્રકત નિચલા ૭) આકાર ઉપરથી વાંચ્યામાં આવે છે.

૧. 𐭥 - 𐭥 = 𐭥 અ, 𐭥 આ, 𐭥 ખ, 𐭥 બ, 𐭥 ય, 𐭥 સ, 𐭥 હ.

૨. 𐭥 - 𐭥 = 𐭥 ઇ, 𐭥 ઈ, 𐭥 ઊ, 𐭥 ઋ, 𐭥 ૠ, 𐭥 ઇ, 𐭥 ઋ, 𐭥 ઋ.

૩. 𐭥 = 𐭥 ઉ, 𐭥 ઊ, 𐭥 ઋ, 𐭥 ઋ, 𐭥 ન, 𐭥 ર, 𐭥 લ, 𐭥 વ = 𐭥

૪. 𐭥 - 𐭥 = 𐭥 આં.

૫. 𐭥 = 𐭥 ક, 𐭥 ખ.

૬. 𐭥 = 𐭥 ચ, 𐭥 જ, 𐭥 ઝ, 𐭥 પ, 𐭥 ફ, 𐭥 વ = 𐭥

૭. 𐭥 = 𐭥 ત, 𐭥 થ, (૪) 𐭥 દ.

(૧) કેટલીએક વખત લખાણમાં 'લ' ને કેટલાયે 'ર' ખી આવે છે.

(૨) 𐭥 આએ આકાર પાછલા વખતની કેતાઓમાં આવે છે, જેમ કે, 𐭥 'ગવ.'

(૩) 𐭥 આએ આકાર પાછલા જમાનાંની લખાએલી કેતાઓમાં મળે છે.

(૪) 𐭥 આએ આકાર અસલ ૭ નો બગડેલો લાગે છે.

મૂળાક્ષરો મધેનાં કેટલાક અક્ષરોની શિકલનાં ઉચ્ચારો ધણી તરેહથી થાયછે, તે આઝ્મે નિચે વાંચવાથી વાંચકોને માલુમ પડશે.

૫ - ૫. આઝ્મે હરફની શિકલ ૯ તરેહથી વંચાયછે:—૫ અ, ૫ આ, ૫ ઈ, ૫ ઝે, ૫ ખ, ૫ બ = ળ, ૫ ય, ૫ સ, ૫ હ.

૬ - ૬. આઝ્મે હરફની શિકલ ૯ તરેહથી વંચાય છે:—૬ ઈ, ૬ ઈ, ૬ ઝે, ૬ ગ, ૬ જ, ૬ જ = ળ, ૬ દ, ૬ - ૬ બ (૧), ૬ ય.

૭. આઝ્મે હરફની શિકલ ૯ તરેહથી વંચાય છે:—૭ ઈ, ૭ ઉ, ૭ ઝે, ૭ ઝો, ૭ અં, ૭ ન, ૭ ર, ૭ લ, ૭ વ.

૮. આઝ્મે હરફની શિકલ ૪ તરેહથી વંચાય છે:—૮ ઈ, ૮ ઝે, ૮ ક, ૮ ધ = ૨.

૯. આઝ્મે હરફની શિકલ ૪ તરેહથી વંચાય છે:—૯ ચ, ૯ જ, ૯ જ, ૯ ઝ = ળ.

૧૦. આઝ્મે હરફની શિકલ ૬ તરેહથી વંચાય છે:—૧૦ ચ, ૧૦ ઝ, ૧૦ ઝ = ળ, ૧૦ પ, ૧૦ ફ, ૧૦ વ = ળ.

૧૧. આઝ્મે હરફની શિકલ ૩ તરેહથી વંચાય છે:—૧૧ ત, ૧૧ થ, ૧૧ દ.

૧૨. આઝ્મે હરફની શિકલ ૩ તરેહથી વંચાય છે:—૧૨ પ, ૧૨ ફ, ૧૨ વ = ળ.

૧૩. આઝ્મે હરફની શિકલ ૩ તરેહથી વંચાય છે:—૧૩ ન, ૧૩ ર, ૧૩ લ.

૧૪. આઝ્મે હરફની શિકલ ૫ તરેહથી વંચાય છે:—૧૪ ઈ, ૧૪ ઝે, ૧૪ ઝ = ળ, ૧૪ ય, ૧૪ શ.

૧૫. આઝ્મે હરફની શિકલ ૬ તરેહથી વંચાય છે:—૧૫ ઈ, ૧૫ ઝે, ૧૫ થ, ૧૫ ય, ૧૫ સ, ૧૫ હ.

હાલે, દરેક હરફની શિકલો કેટલી તરેહ વંચાય છે તે તમાઝ્મે ઉપર જોયું, પણ ઝિકેક હરફ ધણી તરેહથી વંચાવવાને લીધે, ઝેના અબ્યાસીઝ્માને વાંચન તથા અર્થો કરવામાં કેટલી મુશ્કેલી નડતી હશે. હમો ધારીઝ્મે છીયે

(૧) ૫ આઝ્મે શિકલ જોડાક્ષરોમાં ૫ 'બ' તરીકે વંચાઝ્મે છે.

(૨) ૯ ઝે શિકલ જોડાક્ષરોમાં જ આવેછે.

કે, એક જાતનાં હરફની ધણી શિકલો બનવાનું મૂલ કારણ તે કેતાઓ લખનારાઓની બેદાદી છે, કારણ કે, ઘણું થયું બિજા ગૃહસ્થની ધણી પુરાંણી એક યા બે ધણી સંભાળથી લખેલી પેહેલવી ચોપડીઓ હમારા જોવામાં આવી હતી, તે મધેનાં હરફોની વલાણ, જેમ હમણાં એક જાતની શિકલ ધણીએક તરેહથી વંચાય છે તેમ તેમધે જોવામાં આવતું ન હતું; તે મધે દરેક જાતની શિકલ જુદી જણાતી હતી. દાખલા તરીકે એક હરફની શિકલ બરાબર હમારા ધ્યાનમાં હોવાથી અત્રે હમો ટાંકી દેખાડીએ છીએ. તે ઉપરથી તમોને ખુલાસો જણાશે, જે હાવી જાતની શિકલ હાલે ત્રણ તરેહથી વંચાય છે, “ત,” “થ,” અને “દ” તેમ તે મધ્યે ન જણાતું હતું; તેમધ્યે જે આએ જાતની શિકલ “ત” તરીકે અને જે હાવી જાતની શિકલ “થ” તરીકે, અને જે હાવી જાતની શિકલ “દ” તરીકે વંચાતી હતી. હાવી રીતનો લખાણમાં ફેર માલુમ પડતો હતો, * પણ તેમ પાછલા જમાનાની કેતાઓમાં જણાતું નથી. તેથી સાબિત થાય છે કે, કેતાઓનાં લખનારાઓની કાચી સહમજ અને બેદરકારીને લીધે, જુદા જુદા આકારોને એકમાંજ લાવી મુક્યા છે. એજ મુજબ ઊપલા કોડાઓમાં જણાવેલી દરેક શિકલ ધણી તરેહથી વંચાય છે, તે વિશે પણ એમજ સહમજવું.

* કોઈ સાદમ એવો સવાલ કરશે કે, જેમ એક હરફની શિકલનો ખુલાસો સમજાવ્યો તેમ બિજાઓનો કોઈ નહીં સમજાવ્યો? તો હમો તેઓને નમનતાથી જણાવિએ છીએ કે, હાલે તે ચોપડીઓ, કેટલેક સંસ્કારને લીધે, હમને મલી નથી આવી, તેથી હમો સમજાવી શકતા નથી; બીજું હરફોની શિકલો હમારા ધ્યાનમાં બરાબર નહીં હોવાને લીધે પણ હમો જણાવી શક્યા નથી; પણ જો, આ કોષના બિજાં વાલમો ઉપાશે ત્યાં સુધીમા હમને તે મલી આવશે તો, હમો ખચીત આલમની સેવા બળવવાને કદી મુકશું નહીં.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચ્ચલો.	છેલ્લો.
અ-પ અ, આ.	<p>અમ અસેજ.</p> <p>અમ અસ્માન</p> <p>અમ અસ્ય.</p> <p>અમ આયશ.</p> <p>અમ આશુ- કતનં.</p>	<p>અમ અસ્ય.</p> <p>અમ અમા- સ્ય.</p>	<p>અમ અનુ તા.</p> <p>અમ શકના.</p> <p>અમ અદા.</p> <p>અમ પેદના.</p> <p>અમ કના.</p>
અ-પ-અ આ.	<p>અ આધ અમ</p> <p>આવાજ. અમ</p> <p>આયામ. અમ</p> <p>આયન્દ.</p>	<p>અ વરાગ</p> <p>અ નીઆજ</p> <p>અ અરમા</p> <p>એ. અમ</p> <p>ગખાયકા.</p>	<p>અ હમા. અ</p> <p>ગોમા રા.</p> <p>અ ગેરા. અ</p> <p>ખાખ.</p>
અ-પ-અ ઈ.	<p>અ ઈહાન.</p> <p>અ અસવાસ્તર.</p>	<p>અ રિસ્તે.</p> <p>અ અઈરાન.</p> <p>અ ગિહા.</p> <p>અ પિશ.</p>	<p>અ માઈ. અ શોઈ.</p> <p>અ અમીરિ.</p> <p>અ અહુકીન- શનિ.</p>

અપસરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચરો.	કેરલો.
<p>અ-ગ-અ-પ અ-અ-પ-અ ઈ.</p>	<p>અઈવારે. અઈહુદ. ૧૫ ઈન.</p>	<p>અઈવાર અઈજે. ૧૧૯૭૭૭ શોઈ- દંન ૧૧૯૭૭૭ દરાઈદંન. અ- ૧૭ આઈએ ૧૧૭ બરીન. ૧૫ વીન. અઅઅ ગજુ- નીહા.</p>	<p>અમી. અમ આવી. અમ બ- રાહી. અમ ગુરી. અમ દાએતી. અમ ગવી. ૧૭૭૭ તનાઈ.</p>
<p>૧-૧ ઉ.</p>	<p>૭ ઉસ ૭ ઉય. ૫ ઉલ.</p>	<p>અથ પુસ ૭ પુસ. ૭ પુમ. અ પુન્દે. અઅ અહે- પુપ.</p>	<p>૧૧૭ તનુ. ૧૧૭ કનુ.</p>
<p>૧૧-૧૧ બ.</p>	<p>૧૧૧ બિધન. ૧૧૧ બિન.</p>	<p>૧૧ રન. ૧૧- અ ગૂનીહા. અઅઅ ગલૂ- ઈહા.</p>	<p>૧૧ આનૂ. અઅ અજનૂ. અઅ વહામૂ.</p>

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચ્ચલો.	છેલ્લો.
૨-૫-૫-૭-૧ ૬-૭-૫ એ.	સ એ. ૫૫૫ એસમ ૧-૫-૫ એહર ૫-૫ એશ ૧૫ એખગદ.	૫-૫ અએબિ ૧૫-૫-૫ શાએદ. ૧-૫-૫ એહર. ૫-૫-૫ અએશ. ૧-૫-૫ એહર. ૫-૫ નઆજ. ૧-૫-૫ ગબના- આનેવર.	૧-૫-૫ એહર. ૧૫ દદે ૫-૫ પાએ. ૫-૫-૫ ગબના- આને દદે ૫ નએ ૫-૫ વએ.
૧૦-૧-૧૧-૧૧-૨ ૩-૩ એ	૧૧-૧-૧૧-૧૧ એ- સ્તરદન ૧-૫-૧ એશે.	૧૧-૧ એત ૧-૧-૧- ૧-૧-૧ ગોશોદવાક. ૧-૧-૧ ગોકત. ૧-૧-૧ તરો- એતે.	૧-૧-૧ દો. ૧-૧- આખો. ૩-૧ વો.
૧૦-૧ એ.	૧-૧-૧ અંદર્ગ. ૧-૧-૧ અંગોપા.	૧-૧ નરંગ. ૧-૧ પરવંદ. ૧-૧ નંગ.	

અપશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગળે.	વચ્ચે.	છેલ્લે.
મ-ફ આં.		મફમફમ અહુનાંન્વર્ધરાં.	મફમ આસ્માંન્. મફમ પૂસ્તાંન્.
ગ-ડ ક.	ગફ કામે. ગફ કાર.	ગમમ આકા- ની. ગમ- ગમ ખેશકારી.	ગમ તંનહાક. મ થક.
મ-મ ખ.	મમ આસ્તે. મ આ. મ આર. મમ ખદી- ગુનતન.	મમ-મમ અખેશકારી. મમ આખે- જદન્ મમ અખાંન્ મમ- મ કરાખી.	મમ વસ્તાખ. મ આખ.
મ-મ-મ ખ.	મમ આઈય. મમ આ- કાની મમ ખીઝીદન્.	મમ હખી. મમ આ- ખતાર મમ સોખે.	મમ સોખ. મમ ચેખ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
૫-૩ ગ.	૧૫૭ ગયુ. ૧૧૯૬ ગજુદં. ૭૩૫ ગંદે.	૧૫૯ દદીગર. ૭-૭-૭૭૭ ચેશગાસ.	૭૫૭૭ કરહંગ. ૭૫ ગોર્ગ.
૬-૭ ધ.	૧૨ ધન. ૧૫૭૧ ધનશને.	૧૫૭૭૧ વધદાં. ૧૧૭૭૭ મારધન. ૭૭૧૭૭ અ- શોધની. ૧૫૭૭ અધદીન.	૬૬ મધ. ૭૭૭ યોધ. ૭૭૭૭ } આહરમોધ ૭૭૭૭ }
૭-૭ ચ.	૫૭૭ ચાહ. ૧૧૭ ચબન.	૧૧૭૭૭૭ અ- ચરનતં. ૧૭૭૭૭૭ માં- નશચેહેર.	૭ ગચં. ૭૭૭૭ આહેરીચ. ૭૭૭૭ અચાચચ.
૭-૭-૭-૭ જ.	૭૭૭ જસ્ત. ૭૭૭ જનાક. ૭૭ જજ.	૫૫ જોજેન. ૫- ૭-૭ સુઅક. ૧૭- ૭૭૭ તોજેદ. ૭- ૧૧૭૭૭ દજઅયુ- નતં.	૭૭૭ જોદાજ. ૭૭૭૭. ૭૭ સીજ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	ઐદલો.
૩-૬-૭ જ.	૭૬ જ.ક. જ.ક.જ.ખજ. ખા. જ.ખજ. જ. માત.	જ.ક.જ.તોજ. જ.ક.જ.તજ.ક. જ.ક.જ.તરાજ.	
૩-૪-૭ જ.	૭૭૭ જ.નૂ.	૭૭૭ અવીઝે. ૭૭૭૭ દોઝજુને. જ.૭-૭-૭ ચોઝદાસ.	૭૭૭ તન્દેઝ. ૭ દંઝ. ૪૭ ગઝ. ૭ અઝ.
૭ ત.	૭૭ જુદ. ૭૭ તેઝ,	જ.૭-૭દાએતી જ.૭૭૭૭૭ દયી- નસ્તાંન,	જ.૭૭ દોસ્ત. જ.૭૭ દરખત.
૭-૭-૭ થ.	જ.૭૭૭ થનેશન. જ.૭૭૭ થેશ. જ.૭૭ થનુર.	જ.૭-૭ ગાયા. જ.૭-૭ આઝુની. જ.૭૭૭૭૭૭ યથાહૂવેરીઓ. જ.૭-૭-૭ ગબા- થકા.	૭-૭ ગાય. ૭ ઉથ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	બેલલો.
૬-૬-૧૦ દ.	જુઅ દોસ્ત. જુઅમ દેહુશને. ૧૪૭-૭ દસ્ત.	૧૧જુઅ દાદંન. અાજુ બુન્દે. ૭૧૪ દુદે.	જુઅ વાદ. જુઅમુઅ દહીઓપદ.
૧-૧-૧-૧ ન.	જુઅમ નખોસ્ત. ગ નદ. ગા નંગ. ન.	જુઅમુઅમુઅ પાદીઆવન્દતર. જુઅ એન્મન જુઅમ અનાકી. જુઅમુઅમુઅ જુઅ અઈબ્યા- ગહાનશની.	જુઅ ગદમન. એન.
૭-૭ પ.	જુઅમુઅ પત્કાર.	ગાઅમ ગોસ્પંદ. જુઅ રપીઆ. જુઅ રપસ્વન.	જુઅમુઅમુ ગોશતા- સ્પ. જુઅ-જુઅ બુશી- આસ્પ.

અપશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	ઘેલો.
૭-૯ ક.	અપશરોની આ.	૧૫૧૭ આકરીન. અપશરોની દરકશ. ૧૫૧૭૭૭૭૭ કરેક- તાર. ૧૫૧૭૭૭૭૭ અન- બેકરેકતે.	૭૭ બોક. ૭૭ } કફ.
૧-૩ બ.	૧૫૧૭૭૭ બા- સ્તાન. ૧૫૧૭૭૭ બે- બાપત.	૧૫૧૭ કલબા. ૧૫૧૭ એબગદ.	૧૫૧૭ ગરોબ. ૧૫૧૭ નમબ.
૬ મ.	૧૫૧૭ મીઆન. ૧૫૧૭ મોહં.	૧૫૧૭ શુમાન. ૧૫૧૭ જરમાન.	૧૫૧૭ દામ. ૧૫૧૭ એસમ.
૩-૫-૭-૯ ય.	૧૫૭ યાંન. ૧૫૭-૭-૭-૭ યોઝ- દાસ. ૧૫૭ યવક. ૧૫૭-૭ યાઈજે.	૧૫૭ મયાંન. ૧૫૭ અયાકત.	૧૫૭ સાય.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચ્ચો.	પેલ્લો.
૧-૧-૩ ર.	રે રાદ. રે રોચન.	રે અર્જ. રે-ર શર્મ. ૧૧૧૧ કર્દન. રેર૧૧૧૧ આતરે પાત.	રે ખાવર. રે ગવર. રે અર. રે આખર.
૬ લ.	રે લગરમન. રે લાલા.	રે કલખા. રે અલ- ખોર્જ.	રે હનલ. રે હમીમાલ.
૧-૧ વ.	રે વીમ. રે વજધ.	રે ગોશ- વાર. રે ઓધર.	રે ગવ. રે ગવ. રે સર્વ.
૯-૯ વ. = ૯૯		રે ગવર. રે અવર. રે વશો- વશને.	રે સેવ. રે આસી આવ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
અ-ઉ-અ સ.	<p>૧૧૧૧૧૧ સેતારે.</p> <p>૧૧૧૧૧ સેરદાર.</p> <p>૧૧૧૧ સોખ્ર.</p> <p>૧૧૧૧૧૧૧૧ સાતુ-</p> <p>નતંન ૧૧૧૧ સાજ.</p>	<p>૧૧૧ અસ્પ.</p> <p>૧૧૧૧ એમ્મ.</p> <p>૧૧૧૧૧૧-હસ્નત</p>	<p>૧૧૧૧ પાસ.</p> <p>૧૧૧ સમ્.</p>
અ શ.	<p>૧૧૧ શર્મ.</p>	<p>૧૧૧૧ હશત.</p> <p>૧૧૧૧૧ અરશક.</p>	<p>૧૧૧૧ વખશ.</p> <p>૧૧૧૧ દરકશ.</p>
અ-અ-અ હ.	<p>૧૧૧૧ હહર.</p> <p>૧૧૧૧ સોહર.</p> <p>૧૧૧૧ હએ.</p>	<p>૧૧૧૧૧૧૧૧ પેહેલુમ.</p> <p>૧૧૧૧૧૧ ખાહ-દ.</p>	<p>૧૧૧ ગાહ.</p>

આએ કોષમાં મૂલાક્ષરોની ગોઠવણીની સહમજબા.

આ પેહેલવી કોષ, નિચલી શિક્ષોથી શુર થતા હરફો પ્રમાણે, અને કોષનાં કાચ્ચેદા પ્રમાણે પુરો કરવામાં આવશે.

૫-અ, ૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫
૫૫૫ ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫ }
૫૫૫ }

૫૫૫, ૫૫૫૫, ૫૫૫૫, ૫૫૫૫, &c.

૫૫૫૫, ૫૫૫૫૫, ૫૫૫૫૫, ૫૫૫૫૫, &c.

૫, ૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫ } ૫, ૫૫, ૫૫, ૫, ૫ }
૫ }

૫, ૫૫, ૫, ૫, ૫૫, ૫૫, ૫, ૫, ૫૫, ૫૫, ૫, ૫.

૫, ૫૫, ૫, ૫, ૫૫, ૫૫, ૫, ૫, ૫૫, ૫૫, ૫, ૫.

૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫.

એજ મુજબ સઘળા વ્યંજનોનાં હરફોની ગોઠવણી પણ સહમજબી.

વાચકોએ હમેશો ધ્યાનમાં રાખવું કે, હજોએ કોષની ગોઠવણી કરવામાં

નિચે પ્રમાણેની તદખીર રાખી છે; જેમ કે, ૫-અ આએ શિક્ષણનાં અ,

આ, ઈ, એ, બ, ય, સ, હ, એટલા ઊચ્ચારો થાએ છે; તેમજ ૫-૫

આએ શિક્ષણનાં; ઈ, ઈ, એ, ગ, જ, દ, બ, ય, ઊચ્ચારો થાએ છે. એ

સઘળા ઊચ્ચાર થતા હરફોની શિક્ષણને ગોઠવણીનાં કાચ્ચેદામાં ૫-અ 'અ'

તરીકેનીજ અને એને ૫-૫ 'ઇ' તરીકેનીજ શિક્ષણમાં ગણેલી છે. એ

શિક્ષણનાં ઊચ્ચાર થતા દરેક હરફને કોષને લગતી ગોઠવણીનાં કાચ્ચેદા

પ્રમાણે ગોઠવવામાં આવ્યા છે. ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫.

અ, એ હરફોની શિક્ષણને ગોઠવણીનાં કાચ્ચેદામાં ૫ 'ઇ' તરીકેનીજ શિક્ષ-

ણમાં લીધેલી છે. તેમજ, ૫ 'ઉ' આએ શિક્ષણનાં ઈ, ઉ, એ, એ, અ,

ન, ર, લ, વ, એટલા ઊચ્ચારો થાએ છે, એ સઘળા ઊચ્ચાર થતા હરફો

કોષની ગોઠવણીમાં ૧ 'ઊ' ની શિકલમાંજ ગોઠવવામાં આવ્યા છે. તેમજ, ૧ 'ક' આઝ્મે શિકલનાં ઊરચારો ઇ, ઝ્મે, ક, ઘ, ઝ્મેટલા થાઝ્મે છે, ઝ્મે ઊરચારો થતા હરફેને ગોઠવણીમાં ૧ 'ક' નીજ શિકલમાં ગોઠવવામાં આવ્યા છે. તેમજ વલી, ૯ 'ચ' આઝ્મે શિકલનાં ઊરચારો, ચ, જ, જ, ઝ, ઝ્મેટલા થાઝ્મે છે, ઝ્મે ઊરચારો થતા હરફેને ગોઠવણીમાં ૯ 'ચ' નીજ શિકલમાં ગોઠવવામાં આવ્યા છે. તેમજ ૧૦ 'શ' આઝ્મે શિકલનાં ઊરચારો, ઇ, ઝ્મે, ઝ, ય, શ, ઝ્મેટલા થાઝ્મે છે, પણ ઝ્મે શિકલનાં બાલાતા બિજા ઊરચારોને, ગોઠવણીમાં ૧૦ 'શ' ની શિકલમાંજ ગોઠવવામાં આવ્યા છે. ઝ્મેજ પ્રમાણે બિજા શિકલો વિશે પણ સહમજબું.

વાચકોને ઝ્મે ગોઠવણીની પુરતી સહમજ પડવા સાર, ટુક શિકલોને નમુના, હમો અન્ને આપીઝ્મે છીઝ્મે.

س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س
س	س	س	س	س

(૧) ૧૦ ઝ્મે શિકલ જ્યાં આવી હોઝ્મે ત્યાં 'ઇ' ને 'અ' ની જગોઝ્મે ગોઠવવામાં આવી છે, જે કે ઝ્મેનાં ઊરચારો જુદા જુદા થાઝ્મે છે.

(૨) ૧૦ ઝ્મે શિકલ જ્યાં આવે ત્યાં 'ઇ' ને 'અ' ને 'ઊ' તરફ ગોઠવાઝ્મેલી સહમજબી.

(૩) જે કે ૧૦ આઝ્મે શિકલ 'અ' તરફ વંચાઝ્મે છે, પણ ગોઠવણીમાં 'ઇ' ની જગો પર ગોઠવી છે.

ન ૫૫-૫૬	ન ૫૬-૫૭	ન ૫૭-૫૮	ન ૫૮-૫૯	ન ૫૯-૬૦
ન ૬૦-૬૧	ન ૬૧-૬૨	ન ૬૨-૬૩	ન ૬૩-૬૪	ન ૬૪-૬૫
ન ૬૫-૬૬	ન ૬૬-૬૭	ન ૬૭-૬૮	ન ૬૮-૬૯	ન ૬૯-૭૦
ન ૭૦-૭૧	ન ૭૧-૭૨	ન ૭૨-૭૩	ન ૭૩-૭૪	ન ૭૪-૭૫
ન ૭૫-૭૬	ન ૭૬-૭૭	ન ૭૭-૭૮	ન ૭૮-૭૯	ન ૭૯-૮૦
ન ૮૦-૮૧	ન ૮૧-૮૨	ન ૮૨-૮૩	ન ૮૩-૮૪	ન ૮૪-૮૫
ન ૮૫-૮૬	ન ૮૬-૮૭	ન ૮૭-૮૮	ન ૮૮-૮૯	ન ૮૯-૯૦
ન ૯૦-૯૧	ન ૯૧-૯૨	ન ૯૨-૯૩	ન ૯૩-૯૪	ન ૯૪-૯૫
ન ૯૫-૯૬	ન ૯૬-૯૭	ન ૯૭-૯૮	ન ૯૮-૯૯	ન ૯૯-૧૦૦
ન ૧૦૦-૧૦૧	ન ૧૦૧-૧૦૨	ન ૧૦૨-૧૦૩	ન ૧૦૩-૧૦૪	ન ૧૦૪-૧૦૫
ન ૧૦૫-૧૦૬	ન ૧૦૬-૧૦૭	ન ૧૦૭-૧૦૮	ન ૧૦૮-૧૦૯	ન ૧૦૯-૧૧૦
ન ૧૧૦-૧૧૧	ન ૧૧૧-૧૧૨	ન ૧૧૨-૧૧૩	ન ૧૧૩-૧૧૪	ન ૧૧૪-૧૧૫
ન ૧૧૫-૧૧૬	ન ૧૧૬-૧૧૭	ન ૧૧૭-૧૧૮	ન ૧૧૮-૧૧૯	ન ૧૧૯-૧૨૦
ન ૧૨૦-૧૨૧	ન ૧૨૧-૧૨૨	ન ૧૨૨-૧૨૩	ન ૧૨૩-૧૨૪	ન ૧૨૪-૧૨૫
ન ૧૨૫-૧૨૬	ન ૧૨૬-૧૨૭	ન ૧૨૭-૧૨૮	ન ૧૨૮-૧૨૯	ન ૧૨૯-૧૩૦
ન ૧૩૦-૧૩૧	ન ૧૩૧-૧૩૨	ન ૧૩૨-૧૩૩	ન ૧૩૩-૧૩૪	ન ૧૩૪-૧૩૫
ન ૧૩૫-૧૩૬	ન ૧૩૬-૧૩૭	ન ૧૩૭-૧૩૮	ન ૧૩૮-૧૩૯	ન ૧૩૯-૧૪૦
ન ૧૪૦-૧૪૧	ન ૧૪૧-૧૪૨	ન ૧૪૨-૧૪૩	ન ૧૪૩-૧૪૪	ન ૧૪૪-૧૪૫
ન ૧૪૫-૧૪૬	ન ૧૪૬-૧૪૭	ન ૧૪૭-૧૪૮	ન ૧૪૮-૧૪૯	ન ૧૪૯-૧૫૦
ન ૧૫૦-૧૫૧	ન ૧૫૧-૧૫૨	ન ૧૫૨-૧૫૩	ન ૧૫૩-૧૫૪	ન ૧૫૪-૧૫૫
ન ૧૫૫-૧૫૬	ન ૧૫૬-૧૫૭	ન ૧૫૭-૧૫૮	ન ૧૫૮-૧૫૯	ન ૧૫૯-૧૬૦
ન ૧૬૦-૧૬૧	ન ૧૬૧-૧૬૨	ન ૧૬૨-૧૬૩	ન ૧૬૩-૧૬૪	ન ૧૬૪-૧૬૫
ન ૧૬૫-૧૬૬	ન ૧૬૬-૧૬૭	ન ૧૬૭-૧૬૮	ન ૧૬૮-૧૬૯	ન ૧૬૯-૧૭૦
ન ૧૭૦-૧૭૧	ન ૧૭૧-૧૭૨	ન ૧૭૨-૧૭૩	ન ૧૭૩-૧૭૪	ન ૧૭૪-૧૭૫
ન ૧૭૫-૧૭૬	ન ૧૭૬-૧૭૭	ન ૧૭૭-૧૭૮	ન ૧૭૮-૧૭૯	ન ૧૭૯-૧૮૦
ન ૧૮૦-૧૮૧	ન ૧૮૧-૧૮૨	ન ૧૮૨-૧૮૩	ન ૧૮૩-૧૮૪	ન ૧૮૪-૧૮૫
ન ૧૮૫-૧૮૬	ન ૧૮૬-૧૮૭	ન ૧૮૭-૧૮૮	ન ૧૮૮-૧૮૯	ન ૧૮૯-૧૯૦
ન ૧૯૦-૧૯૧	ન ૧૯૧-૧૯૨	ન ૧૯૨-૧૯૩	ન ૧૯૩-૧૯૪	ન ૧૯૪-૧૯૫
ન ૧૯૫-૧૯૬	ન ૧૯૬-૧૯૭	ન ૧૯૭-૧૯૮	ન ૧૯૮-૧૯૯	ન ૧૯૯-૨૦૦

અંગ્રેજીમાંથી સંકલ્પ સવરો તથા વ્યંજનોને લખતા બોલોની ગોઠવણી તથા ઉચ્ચારો સમજવા.

- (૧) ૫ અંગ્રેજી શિકલ 'ધ' ને 'અ' તરીકેની સહ મળવી.
- (૨) ૭ આઅંગ્રેજી શિકલ 'ધ' ને 'ગ' તરીકેની સહ મળવી.
- (૩) ૧ અંગ્રેજી શિકલ ન્યાંખી આવી હશે ત્યાં 'ગ' ની જગ્યાએ ગોઠવી છે.
- (૪) ૭ અંગ્રેજી શિકલ ન્યાંખી આવી હોઅંગ્રેજી ત્યાં દીર્ઘ 'ધ' તરીકે ગોઠવવામાં આવી છે.
- (૫) ૭ અંગ્રેજી શિકલ ન્યાં આવી હોઅંગ્રેજી ત્યાં દીર્ઘ 'ધ' તરીકે ગોઠવવામાં આવી છે.

OPINIONS OF ORIENTAL SCHOLARS.

I append below the opinions of a few learned gentlemen on my work, to whom I had submitted my MSS. for examination and report.

Bombay, 6th April 1875.

Dustoor JAMASPJEE MINOCHERJEE has kindly shown me in manuscript some specimens of the Pehlvi Dictionary which for some time he has been engaged in preparing, and which, on his receiving adequate encouragement, he intends to publish. His work appears to me to be of a very commendable character, and likely to prove an important help both to native and European Orientalists, provided he gives (as I believe he intends to do) authorities for his renderings and explanations. He has a good standing in the Parsi community, and is much respected for his urbanity, and knowledge of the Zoroastrian literature, ancient and modern.

JOHN WILSON, D.D.

Bombay, April 20th, 1875.

To

DUSTOOR JAMASPJEE MINOCHERJEE JAMASP-ASANA.

DEAR SIR,—I have carefully examined a manuscript specimen containing 260 words of the Pehlvi Dictionary you propose to publish, and regarding which you have asked my opinion. Having been for some time engaged in assisting Professor Haug and Dustoor Hoshungjee Jamaspjee to publish similar works on a smaller scale, I am well aware of the need for such an extensive dictionary as you are preparing, and of the difficulty of the work.

Dictionaries may be divided into two classes, scientific and popular,—the former for the use of advanced scholars and philologists, the latter for students and the public at large. Your

dictionary is of the latter class, and addresses itself to a larger number of readers, and is likely to be more practically useful, than a more scientific work.

The chief desiderata in a popular dictionary are copiousness and correctness, and your work appears likely to supply these wants in a very satisfactory manner. It contains a much larger number of words than any Pehlvi vocabulary with which I am acquainted, and these are arranged alphabetically according to the forms of the original characters, and not according to their supposed sounds : so that it will be comparatively easy for a student to find a word which he cannot pronounce, which is a matter of great practical convenience.

You give the pronunciation of each word both in Gujarati and Roman characters, and its meaning both in Gujarati and in English ; the meaning is very correctly given, so far as I can judge from the specimen before me, but you will have to be careful that your English translator understands the exact meaning of the Pehlvi word, as well as of the Gujarati, otherwise he may use English synonyms that will mislead ; it is also not desirable to mingle in the same paragraph totally distinct meanings of the same Pehlvi word.

In many places you have given the etymology of the word ; this is useful, but is perhaps better adapted to a more scientific work. References to the books where rare words are to be found would be useful to the advanced scholar, but they are difficult to give in a convenient form, and are also not well suited to a popular dictionary.

You would, however, confer a favour upon European Orientalists if you gave them the full benefit of your special knowledge, as a Parsi high-priest, by explaining in detail all technical terms, names, and ceremonies connected with your religion, under the several words which express them. It would also be useful to your Parsi readers if, in addition to the traditional pronunciation, you were to give them such of the amended pronunciations proposed by European scholars as appear reasonable.

If you are further careful that your work shall contain all the words you can find in the Pehlvi manuscripts to which you have access, you will have accomplished the desideratum of a thoroughly good practical dictionary of Pehlvi, the old language of Persia before the Muhammadan conquest.

For a complete scientific dictionary of the language we must wait till a European Orientalist and a Parsi Dustoor can be found to work together for several years,—neither of them, in my opinion, being competent for the task without the special knowledge of the other.

I remain, dear Sir,

Yours truly,

E. W. WEST, Ph.D.

Dustoor Hall, Poona, 19th April 1875.

DUSTOORJEE SÁHEB

JAMASPJEE MINOCHERJEE DUSTOOR JAMASP-
ASANA,

Bombay.

MY DEAR DUSTOORJEE,—I have looked into the MS. of the “Pehlvi Dictionary” you are engaged upon preparing, a portion of which you were good enough to send for my perusal, and I have much pleasure in expressing my satisfaction at it. I believe the whole work, if it is compiled with the same care and attention as seem to have been bestowed upon the portion sent to me, will prove of great merit, and will be a valuable and comprehensive book of reference to Orientalists and philologists in general, and more especially to Pehlvi scholars, native as well as European. There are some places, indeed, where I am unable to agree with you as regards the pronunciations or readings of words which you have adopted, and in this particular there is a remarkable divergence of opinion among scholars. Yet this circumstance will in no way inter-

ferre with the general usefulness of your projected work, as you have arranged the words in your lexicon on the principle of alphabetical sequence, irrespective of the phonetic value of the letters beginning the words. Under this plan, whatever pronunciation or reading one might particularly favour, there would be no difficulty in putting one's finger on the exact place where the word sought was to be found. Dr. West has the honour of being the first among European scholars who adopted the system, yet it is evident that yours has been suggested to you quite independently of him, and accordingly deserves credit.

Before concluding, I would take the present opportunity to congratulate you upon the success you have achieved in supplying a long-felt want, by the compilation of a *complete* Pehlvi Dictionary,—a work beset with many obstacles, and requiring considerable pains and learning. I am sure your dictionary will be an important help, and a valuable guide if the authorities for the renderings are set forth throughout. Its publication, I feel certain, will do you great honour among literary circles.

Believe me,

My dear Dustoorjee,

Yours sincerely,

HOSHUNG JAMASP.

Bombay, 10th August 1873.

DUSTOOR JAMASPJEE MINOCHERJEE JAMASP-ASANA.

DEAR SIR,—I have the pleasure to acknowledge the receipt of a specimen of the Pehlvi Dictionary into the English and Gujarati languages. I most sincerely congratulate you on the beginning you have made, to prepare such a magnificent work, which has long been felt as a great desideratum amongst Oriental scholars, and particularly amongst Pehlvi students of

the Zoroastrian community ; and I doubt not it will be a very useful work to the public generally as a book of reference, as you have carefully gathered and collected the words from various Pehlvi manuscripts, such as Pehlvi Dinkard, Dadestane-Deni, Sakandgumani, Bundehesh, &c. &c. I think it will be a complete Dictionary of the Pehlvi language, and I have no doubt it will be very useful to the public.

I have perused the specimen with great attention, and I am glad to see that you have adopted the best mode of giving each word, in Roman and Gujarati characters. This will give great facility to the students of the Pehlvi language. The several forms of each Pehlvi word you have transcribed according to their various renderings deserve great credit. It will be a great help to the Pehlvi students.

As to the signification of each Pehlvi word in English and Gujarati in more than four or five ways, I beg to suggest to you, should you mark the grammar of each signification separately so as to allow each word to stand in its grammatical sense, the students will not be confused to use the word in its grammatical term. The English meaning of Gujarati must be very carefully placed, otherwise it will totally destroy the original sense of the word. I also beg to suggest to you that whenever you transcribe the original Pehlvi word into English and Gujarati you will please take into your consideration the strict rules of phonology, because each Pehlvi character has four or five different sounds ; therefore particular attention should be paid at the time of their significations, to avoid any misreading of the original word.

I am glad to see that you have already compared several roots of the Pehlvi words with the Aryan family of languages.

With profound respect,

I remain, dear Sir,

Your most obedient servant,

DHUNJEEBHOY FRAMJEE.

Bombay, 11th August 1873.

To

DUSTOOR JAMASPJEE MINOCHERJEE JAMASP-ASANA.

DEAR SIR,—In compliance with your request, conveyed in your note of the 7th instant, I have looked into the manuscript sent therewith, and, as desired, I beg to offer you my opinion thereupon.

The manuscript is a Pehlvi-Gujarati dictionary with English meaning added to the Gujarati ones of each Pehlvi word. I approve of the plan you have adopted, to give all words beginning with a compound character (symbolically) under the same heading, though phonetically one compound character (symbol) may be read in various ways. To a student especially this will be a great help, as he will be able to make an easy reference to a word before knowing how the compound character beginning it has been read.

A Pehlvi dictionary is a desideratum. We have a Pehlvi glossary of words occurring in the work of Aderbad Marespand by Sheriarjee Dadabhoy, but a collection of words occurring in Dinkarad, Dadestan, Nirengstan, Bundeshesh, and the Pehlvi Ravaets is sadly wanted. I concur with the remark of the Director of Public Instruction that copious references should be given where the words occur, more especially of rare and doubtful words. As much remains to be done in the way of correct reading of Pehlvi words, owing to the various values attached to some of its alphabets, I perfectly believe that if scholars could have the references ready at their command, much progress can be expected.

\ With reference to your desire to know my opinion whether your dictionary will be equally useful in its way, even though an European scholar may be publishing one, I humbly beg to think that both will be useful from different points of view.

A scholar like Dr. Haug, who has mastered the Semitic family of languages, can no doubt turn out a far superior Etymological Dictionary than any of our Parsi scholars can pretend

to. But I doubt if he has leisure to make that large collection of words from works like Dinkarad, Dadestan, Nirengstan, &c. &c. which I believe you to be capable of doing. Moreover, the traditional readings of words, though at times not to be relied upon, are yet deserving to be once for all recorded in a printed work like the one you intend to bring out, and which it is obvious you are better qualified to give than any foreigner. Besides, it must not be lost sight of that any dictionary that an European scholar may bring out will not be in Gujarati; and therefore for the benefit of our Parsi priesthood, which I am sorry to acknowledge is in the majority ignorant of English or any European language, a work of the kind in Gujarati will be very useful.

On these considerations, if my opinion can be of any value, I would encourage both Dr. Haug and yourself to prosecute your labours, for they are intended for different classes of readers, and each will be a complement of the other.

I remain,

Dustoor Saheb,

Your most obedient servant,

K. R. CAMA.

BOMBAY CLUB,

Bombay, 17th October 1875.

MY DEAR DASTURAN DASTUR,

It is with the greatest pleasure that I have gone through the specimen of your Pahlvi Dictionary, which you have kindly forwarded to me.

It is based on a remarkably extensive reading of the Pahlvi literature, many works having been used the existence even of which have hitherto been unknown to European scholars. Besides that, you have incorporated into your dictionary a great

number of manuscript glossaries, which contain the labours of your predecessors, and are likely to have preserved materials no longer available from other sources.

Your dictionary will therefore be of the greatest value for the study of the religious literature of the Parsees, but its usefulness will not be confined to this more special object; by its completeness it will prove a great help towards the thorough investigation of the historical development of the Persian language, and a fuller comparison of the different Iranian dialects.

At last, I should not forget to mention the explanation of the religious terms contained in your dictionary. It is highly satisfactory that the High Priest of the Parsees of Bombay should himself have undertaken to do this.

Believe me,

My dear Dasturan Dastur,

Yours very sincerely,

(Signed) F. C. ANDREAS, Dr.

To

Dastur JAMASPJI MINOCHERJI JAMASP-ASA,

High Priest of the Parsees in Bombay.

પૂર્વ દેશનાં ભાષાશાસ્ત્રીઓનાં મતો.

મુંબઈ તા. ૧ ફ્રી એપ્રિલ ૧૮૭૫.

દસ્તુર જમાસ્પજી મીનોચેહેરજીએ, જે પેહેલવી શબ્દકોષ કેટલુંક થયું
ખનાવવા માંડ્યો છે, અને જે પુરતું ઉત્તેજન મળવે, એવણુ છપાવવા
ધારેછે, તેનાં કેટલાક નમુનાઓનાં હસ્તલેખો મને મેહેરખાંનીની રાહે
દેખાડયા છે, એવણુનો ગ્રંથ મને ઘણો વખાણુવા લાયક માલમ પડેછે,
અને તે, દેશી અને યુરોપીઅન પૂર્વ દેશોના ભાષાશાસ્ત્રીઓને, જે એવણુ
જે સમજણુ અને તરજુમો કરે તેનો આધાર આપે. (જે હું ધારું છું કે
એવણુ તેમ કરવાને ધારેછે) તો, તેથી અગત્યની મદદ થઈ પડશે. એવણુ
પારસીકોમમાં સારો દરજ્જો ધરાવે છે. અને એવણુ પોતાની સભ્યતા, તથા
હાલની અને અસલી જરૂરોતરી ધર્મને લગતી વિધાનાં જ્ઞાનને માટે ઘણી
સારી આખર ધરાવે છે.

જૈન વિલસન. દી. દી.

મુંબઈ તા. ૨૦ મી એપ્રિલ ૧૮૭૫.

દસ્તુર જમાસ્પજી મીનોચેહેરજી જમાસ્પ આસાનાં જોગ, પ્યારા સાહેબ—
જે પેહેલવી દીક્ષનરી તમો છપાવવા ધારેછો, અને જેને માટે તમોએ
માફ મત પુછ્યું છે, તેને લગતા ૨૬૦ બોલોનો એક હસ્તલેખ નમુનો મેં
સંભાળથી તપાસ્યો છે. પ્રોફેસર હોંગ અને દસ્તુર હોસંગજી જમાસ્પજીનો
એવી જાતનાં નહાની કીસમના ગ્રંથો છપાવવાના કામમાં મદદ કરવા કેટલોક

વખત હું યુથાયલો હોવાથી, તમો જે દીક્ષનરી બનાવો છો તેવી એક દીક્ષ-
નરીની ખુટ, અને એવા એક ગ્રંથ બનાવવામાં પડતી અડચણો વિશે હું
સારી રીતે જાણીતા થયો છું.

રાખ્દકોષો એ વર્ગોમાં વહેંચી શકાય—એક શાસ્ત્રીય અને બીજો લૌકીક ;
એમાંના પહેલો ચઢતે દરજ્જેના વિદ્યાર્થીઓ, અને ભાષાશાસ્ત્રીઓના
ઉપયોગને માટે, અને બીજો શિખનારા અને લોકોને માટે, તમારો રાખ્દકોષ
પાછલા વર્ગને લગતો છે ; અને તે વાંચનારાઓ મધેનાં મોટા ભાગને કામ-
નો છે, અને તેથી તે એક શાસ્ત્રીય ગ્રંથ કરતાં વધારે ઉપયોગી છે.

લૌકીક દીક્ષનરીમાં મુખ્ય ખુટો સંક્ષેપ અને શુદ્ધતાની છે, તે ખુટો પણ,
તમારો ગ્રંથ ઘણી પુરતી રીતે પુરી પાડતો દીસેછે. હું જે પહેલવી રાખ્દકો-
ષથી જાણીતા છું, તેમાંના કોઈખી કરતાં એ ગ્રંથમાં બોલોની સંખ્યા ઘણી
મોટી છે, અને તેઓને અટકલે થતા ઉચ્ચારો પ્રમાણે નહીં પણ, અસલ
હરફોની શિકલ પ્રમાણે મુજાક્કરોના કાયદાથી ગોઠવવામાં આવ્યા છે, તેથી
જે બોલનો ઉચ્ચાર કોઈ અભ્યાસીથી ન થઈ શકતો હશે, તેને તે બોલ શોધી
કાઢવાને સહેલ પડશે, કે જે માહવેરાની સગવડનું કામ છે.

તમોએ દરેક બોલનો ઉચ્ચાર ગુજરાતી તથા રોમન હરફે આપેલો છે,
અને તેનો અર્થ ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજ બેહુ ભાષામાં આપેલો છે. જે નમુનો
મને આપવામાં આવ્યો છે તે ઉપરથી હું ધારું છું કે તમોએ કીધેલા અર્થ
ઘણી શુદ્ધ રીતે આપેલા છે, પણ તમારો ઇંગ્રેજ તરજુમો કરનાર, પહેલવી
બોલો તેમજ તેઓનાં ગુજરાતી અર્થ ચોક્કસ રીતે સહમજબનાર હોય, યા
નહીં તો તે બોલનો તરજુમો ખોટી રીતે કરશે તેની સંભાલ રાખવી જોઈયે.
એકજ પહેલવી બોલના સદંતર જુદા અર્થો એકજ ફકરામાં મુકવા એ
પણ દરેક નથી.

ઘણુંક ઠેકાણે તમોએ બોલનાં ધાતુ આપેલા છે ; એ ઉપયોગી છે, પણ તે
કદાચ શાસ્ત્રીય ગ્રંથને માટે વધારે સારી રીતે યોગ્ય છે. જે પુસ્તકમાં અસા-
ધારણ બોલો મળી આવે તેવા બોલોને માટે પુસ્તકોનો હવાલો આપવો, એ
ચઢતે દરજ્જેના વિદ્યાર્થીઓને માટે ઉપયોગી છે, પણ તે ઘટના આકારમાં

આપવાને ધણું કઠણ છે; અને વળી એક લૌકીક રાજકોષ માં તે દરસ્તદેખાતું નથી. કેટલાક બોલો સાધારણ ઉપયોગને લગતા ન હોય, અથવા જે વિશેષ નામો હોય, અથવા તમારા ધર્મને લગતી ક્રિયાનો બોલ હોય, તેવા બોલોને લંબાણથી સહમજબીને, પારસીઓના વડા ધર્મગુરૂ તરીકેનો તમારા ખાસ જ્ઞાનનો લાભ જે તમો આપશો તો તેથી યુરોપીઅન ભાષાશાસ્ત્રીઓ ઉપર મોટો આભાર કીધેલો ગણાશે. દસ્તુરોથી ઉતરતા આવેલા ઉચ્ચારોની સાથે યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓએ કીધેલા સુધરેલા ઉચ્ચારો જે વાજખી લાગે, તે પણ આપશો તો, તમારા પારસી વાંચનારાઓને ઉપયોગી થઈ પડશે, જેટલાં હાથના લખેલાં પેહેલવી પુસ્તકો તમો પાસે હોય, તેમાંનાં સઘળા બોલો, તમારા ગ્રંથમાં લેવાને જે સંભાળ રાખશો તો, ખરેખર તમો ઇસલામી લોકની કૃતેહની આગમજ વપરાતી ઇરાનની એક જુની ભાષા—પેહેલવીના એક સારા વ્યવહારી રાજકોષની ખુટ પુરી પાડશો.

એક યુરોપીઅન પૂર્વ દેશની ભાષાઓનો અભ્યાસી, અને એક પારસી દસ્તુર કેટલાંક વરસો સુધી સાથે બેસીને કામ કરતાં માલમ પડે ત્યાં સુધી એ ભાષાના એક સંપૂર્ણ શાસ્ત્રીય રાજકોષને માટે આપણને થોડાં જોઈએ. મારાં મત પ્રમાણે તેઓમાંનો કોઈ એમણો, ખીજના ખાસ જ્ઞાનની મદદ વગર એ કામ બજાવવાને અશકત છે.

હું છું ખ્યારા સાહેબ,

તમારો વાસ્તવિક,

ઈ. ડબ્લ્યુ. વેસ્ટ, ફા. ૧૦ ૬૧૦.

દસ્તુર હાલ, પુણા તા. ૧૯મી એપ્રિલ ૧૮૭૫.

દસ્તુરજી સાહેબ જમારૂં મીનોચેહેરજી

દસ્તુર જમારૂં આસાના.

મારા ખ્યારા દસ્તુરજી,

મુંબઈ.

જે પેહેલવી રાજકોષ તમોએ બનાવવા માંડ્યો છે, તેનો હાથનો લખેલો એક ભાગ, મારા ઉપર તમોએ મહેરબાનીની રાહે મોકલ્યો, તે મેં જોયો છે,

અને તે તરફ મારો સંતોષ જણાવવામાં મને ઘણી ખુશહાલી ઉત્પન્ન થાય છે. જેવી સંભાળ અને ધ્યાન મારી ઉપર મોકલેલા ભાગ ઉપર રાખ્યું છે, તેવું જ ધ્યાન અને સંભાળ આખા ગ્રંથ ઉપર જો લેવામાં આવે તો, તે ઘણું યોગ્ય થઈ પડશે, અને સાધારણ રીતે યુરોપીઅન તેમજ દેશી ઓરીઅન તેલીસ્તો અને ભાષાશાસ્ત્રીઓને, અને મુખ્ય કરી પેહેલવીનાં વિદ્યાર્થીઓને માટે, એક કીમતી અને વ્યાપક સાધણની ચોપડી થઈ પડશે, એવું હું માનું છું. કેટલેક ઠેકાણે, ખરેખર, તમારે કીધેલા ઉચ્ચાર અને ઓલોનાં વાચન બાબદમાં હું એક મત થઈ શકતો નથી; અને એ બાબદમાં વિદ્યાર્થીઓનાં મતમાં જાણીતો ફેર આવે છે; તોપણ આ બાબદને લીધે કોઈખી રીતે તમારા ગ્રંથના સાધારણ ઉપયોગમાં હરકત થવાની નથી. કારણ કે તમારે તમારા શબ્દકોષમાં ઓલોને તેમના સરૂ થતા અક્ષરોનાં ઉચ્ચાર સાથે સંબંધ રાખ્યા વિના મૂળાક્ષરોની ગોઠવણ પ્રમાણે આપેલા છે. જેખી ઉચ્ચારો અને વાંચન આર્ય ધોરણમાં કરવામાં આવે તો, ઓલોને તુરત શોધી કઢાડવામાં કાંઈ અઘરાઈ રહે નહીં. યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓમાં પેહેલવેહેલું એ ધોરણ દાખલ કરવાનું માન દાવેસ્તને છે; તોપણ દેખાઈતું છે કે એ ધોરણ તમારે સ્વતંત્રપણે દાખલ કર્યું છે, તેથી તમોને પણ માન ધટે છે.

આર્ય પુરૂ કરવા આગમજ તમારે, પેહેલવી ભાષાનો સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનાવવાનું એક ઘણી અડચણ ભરેલું, મોટી મહેનતનું અને મોટાં જ્ઞાનનું કામ માથે લેઈ, એક લાંબા વખતની ખુટ પુરી પાડવામાં ફતેહ મેળવી છે, તે માટે તમોને મુબારક બાદી આપવાને હું હાલની તક લેજો છું; મારી ખાતરી છે કે, તમારો શબ્દકોષ એક અગત્યની મદદ થઈ પડશે, અને જે તરજુમો તમારે આપો તેની સત્તા જો મજકુર ગ્રંથમાં દાખલ કરવામાં આવે તો, તે એક કીમતી ભોમિયો થઈ પડશે. એ ગ્રંથ બહાર પડવાથી તમોને કામોલોની સફમાં મોટું માન મળશે એવું મને ખાતરીથી લાગે છે.

માનજો મને

મારા ખારા દસ્તુરજ,

તમારો વિશ્વાસુ,

હોસંગ જમાસ્પ.

મુંબઈ તા. ૧૦ મી આગસ્ટ ૧૮૭૩.

પ્યારા સાહેબ,

દસ્તુર જમારૂં મીનોચેહેર જમારૂં આમાના જોગ.

હંગ્રે અને ગુજરાતી અર્થો સાથનાં પેહેલવી રાખ્દકોષનાં એક ભાગનો નમુનો મને પોહોતો છે, હેવું એક મહાભારત પુસ્તક કે જેની આજે લાંબી મુદત થઈ પૂર્વ દેશની ભાષાના વિદ્યાર્થીઓમાં, અને ચોકસ કરીને આપણા જરથોસ્તી ટોળાંના પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓમાં ઘણીજ અગત્ય છે, તેવા પુસ્તકને બનાવવાનું જે કામ તમારું આરંભ્યું છે, તે વિશે હું તમાને મારાં અંતઃકરણથી ખુબારક બાદી ચાહું છું. પેહેલવી દીનકર્દ, દાદસ્તાને દીની, સેકન્દગુમાની બ્રહેદરા, ઇત્યાદિ જેવા તરેહવાર જુદા જુદા હસ્ત-લેખોમાંથી તમારું બોલોનો સંગ્રહ સંભાળી કર્યો છે, તેટલા માટે તમારું પુસ્તક, જાહેર રીતે સર્વને એક સાંધણીની ચોપડી તરીકે ધણુંજ અગત્યનું થઈ પડશે, તેમાં મને કાંઈજ સંદેહ નથી. હું ધારું છું કે, પેહેલવી ભાષાનો એ, એક સંપૂર્ણ રાખ્દકોષ બનશે, અને સર્વ લોકોને એ ઘણા ઉપયોગી થશે એમાં કાંઈ શક નથી.

મેં એ નમુનાને ઘણા ધ્યાનથી વાંચ્યો છે, અને હું ખુશી છું જે તમારું દરએક બોલને રોમન તથા ગુજરાતી અક્ષરોમાં લખવાની સૌથી સરસ રીતનું ધોરણ કયું છે, અને એથી પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓને ધણુંજ સહેલ થઈ પડશે. દરએક પેહેલવી બોલ કે જેનો ઘણી રીતનો આકાર આવેછે, તેવા બોલને તેનાં જુદી જુદી રીતનાં ઉકલાણુ પ્રમાણે તમારું ઉતારો કર્યો છે, એ ધણું માન ભરેલું છે, એ પણ પેહેલવી ભાષાનાં અભ્યાસીઓને ઘણીજ મદદનું થઈ પડશે. દરેક પેહેલવી બોલ કે જેનો હંગ્રે તથા ગુજરાતીમાં, ચાર, પાંચથી વધારે રીતે અર્થ થાયછે, તે વિશે હું તમને સ્થૂંચના કરવાને માંગી લેઉં છું, કે જે તમારે દરેક અર્થનું બાકરણ દેખડાવી તેવા બોલોને તેના બાકરણની રીતી પ્રમાણે ગોઠવશો તો, અભ્યાસીઓને તે

દરમ્મિક બોલને તેનાં ચોકસ વ્યાકરણ પ્રમાણે કામમાં લાવવામાં યુગ્યવડો થશે નહીં.

યુજરાતીનો ઇંગ્રેજી અર્થ ઘણી સંભાલથી કરવો, કે જેથી તે બોલની અસલ મકસદ ખીગડે નહીં. હું વલી, તમને જ્ઞયના કરેછું કે, જ્યારે તમે એક અસલ પેહેલવી બોલનો ઇંગ્રેજી તથા યુજરાતીમાં ઉતારો કરો, ત્યારે મહેરબાની કરી શેનોલોજીનાં મજબૂત કાયદાઓને ધ્યાનમાં રાખશો. દરેક પેહેલવી અક્ષરનાં ચાર પાંચ જુદા જુદા ઉચ્ચાર થાયછે:—એટલા કીજે તેને ઉકલાવતી વખતે ચોકસ ધ્યાન આપવું, કે જેથી તે અસલ બોલ આડી રીતે વંચાય નહીં.

હું ખુશી છું જે તમે હાલ કેટલાક પેહેલવી ધાતુઓને એર્થન બાષાઓ સાથે સરખાવી ચુક્યા છે.

ઘણાજ ભારે માન સાથે હું છું,

પ્યારા સાહેબ,

તમારો ઘણાજ તાબેદાર સેવક,

ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ.

ચુંબઈ તા. ૧૧ મી આગસ્ટ ૧૮૭૩.

પ્યારા સાહેબ,

દસ્તુર જમાસ્પજી મીનોચેહેરજી જમાસ્પ આસાનાં, જોગ,

આમ્મે મહિનાની તારીખ ૭ મીનાં તમારા પત્રમાં, તમારી ફરમાસ મુજબ જે હસ્તલેખો તમામ્મે તેમાં મોકલ્યા હતા, તે મેં તપાસ્યા છે, અને તમારા આહવા મુજબ હું મારે મત તે ઉપર આપવાની રજા માંગું છું.

એ હસ્તલેખો ઇંગ્રેજી અર્થ સાથતા, એક પેહેલવી યુજરાતી શબ્દકોષનાં છે, જે કે એક જોડાયેલો અક્ષર ઘણીએક રીતે વંચાય છે, તેખી તેવા જોડાયેલા અક્ષરોથી રાજ થતા બોલોને તમામ્મે એકજ મયાળાં હેઠળ

આપવા ધાર્યું છે, તે રીત હું પસંદ કરું છું. આમ્ને રીત અભ્યાસીઓને ઘણી મદદની થઈ પડશે, કારણ કે બોલોની અંદર સર થતા બેડાક્ષરો કે મ વંચાય છે તે બોલવાની આગમજ તેઓને તે બોલ સેહેલાઈથી મલી શકશે.

પેહેલવી શબ્દકોષની ખુટ છે. આપણી પાસે હાલ રોહેરી આરજી દાદા-ભાઈની બનાવેલી આદરબાદ મારાસ્પદ વાલી ચોપડીમાં આવેલા બોલોના એક પેહેલવી કોષ છે; પણ દીનકર્દ, દાદસ્તાન, નીરંગસ્તાન, બુન્દેહશ અને પેહેલવી રેવાયતોમાં આવેલા બોલોના સંગ્રહની ઘણીજ અગત્ય છે. દાદરેકતર ઓફ પબ્લીક ઇનિસ્ટ્રકશન જે વિચાર આપ્યો છે, કે બધા બોલોનાં તેમાં અશુભ કરીને અસાધારણ અને શક ભરેલા બોલોના સંબંધો બતલાવવા, તે વિચારને હું મળતો છું, પેહેલવી બોલોનું શુદ્ધ ઉકલાણુ, તેના અક્ષરો તરેહવાર રીતે વંચાય છે તેના સમ્બંધથી, હજુર ઘણું અધુરું છે. તેટલા વાસ્તે હું ચોકસ ધારું છું કે જે અભ્યાસીઓને એ સાંધણું તૈયાર મલે તો ઘણુ એક વધારાની આશા રાખી શકાય.

તમો જે મારેથી બોલવા માંગો છો કે તમારા જેવો શબ્દકોષ કોઈ ખીજે યુરોપીઅન વિદ્યાર્થી પ્રગટ કરે તો, તમારું પુસ્તક તેની સાથે એકસરખી રીતે ઉપયોગી થાય કે નહીં, તે વિશે હું નમનતાઈથી વિચારું છું કે તે બેઉ પુસ્તકો જુદી જુદી રીતે અગત્યનાં થશે.

ડાક્ટર હૉગ જેવો એક વિદ્યાર્થી, કે જે બધી સેમેટીક ભાષામાં ઘણું માહિતગાર છે, તેવો એક પંડીત, કોઈખી પારસી વિદ્યાર્થી કહાડવા માંગે તેનાં કરતાં ઘણીજ સરસ, શબ્દસાંધણુ વિદ્યા સંબંધી એક શબ્દકોષ બનાવી શકે પણ મને શક લાગે છે, કે દીનકર્દ, દાદસ્તાન, નીરંગસ્તાન, ઈત્યાદિ જેવાં પુસ્તકોમાંથી બોલોના મોટા સંગ્રહ કરવાને તેને કુરસદ મલે, કે જે કામ કરવાને હું તમોને યોગ્ય ધારું છું; તોપણ બોલોનાં અસલથી ચાલુ આવેલાં ઉકલાણુપર, જે કે કોઈ વેલા ભરોસો રાખી નહીં શકાય, તોખી તેવા બોલોને તમો કહાડવા ધારો છો તેવી એક છાપેલી કેતાબમાં એક વખત બધા નોંધાના બેઠાયે છે, કે જે કામ દેખાઈતું છે કે, તમો કોઈખી પરદેશી કરતાં વધારે સારી રીતે કરી શકશો, એટલુંજ નહીં પણ

આપણને નજરમાં રાખવું જોઈએ કે એક યુરોપીઅન વિદ્યાર્થી, કોઈખી જાતનો શબ્દકોષ છપાવે તે કાંઈ યુજરાતી ભાષામાં નહીં બનશે, — એટલા માટે આપણા પારસી મોર્બેદા કે જે માંના ધણાખરાઓ, હું દલગીર છું કે, ઇંગ્રેજ તથા કોઈ પણ યુરોપીઅન ભાષાઓથી અજાણ્યા છે, તેઓનાં લાભને માટે આએ કોષ યુજરાતી ભાષામાં બનેલો ધણેજ ઉપયોગી થઈ પડશે.

આએ ધારણાઓમાં જે માં મત કોઈરીતે કાંઈખી કીંમતનું થઈ પડે તો, હું ડાકટર હાઉગને, અને તમોને તમારાં કામોમાં ઉત્તેજન આપું છું, કારણ કે તે કામ જુદા જુદા વર્ગોનાં વાંચનારાઓ માટે છે, અને તે એક ખીજને મદદનાં થશે.

હું છું, દસ્તુર સાહેબ,

તમારો ધણેજ તાબેદાર સેવક,

પુરશેદજી રસ્તમજી કાંમા.

મુંબઈ કલબ તા. ૧૭ મી ઓક્ટોબર ૧૮૭૬.

મારા ખ્યારા દસ્તુરાન દસ્તુર,

તમાએ મેહેરબાનીની રાહે મારી ઉપર પેહેલવી શબ્દકોષનો નમુનો મોકલ્યો, તે ધણેજ મોટી ખુશીથી મેં વાંચ્યો છે.

એ પુસ્તક પેહેલવી ભાષામાનના એક ધણાં બોહલાં વંચાણુના પાયા ઉપર રચ્યું છે, કારણ કે એમાં એવી ધણીએક કેતાબોનો ઉપયોગ કર્યો છે, કે જે કેતાબો હાલ માજુદ છે, એવું પણ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓને ખબર નથી. તે શિવાએ તમાએ તમારા શબ્દકોષમાં ખીજ ધણીએક હાથની લખેલી ફરહંગોને બેળી દીધી છે, કે જે ફરહંગો તમારા વડીલોની બનાવટની છે; અને જેમાં ખીજે કેથથી પણ મળી ન આવે એવી અગત્યની બાબતો જલવાયલી છે.

• એટલા માટે તમારો રાજકોષ પારસીઓનાં ધર્મશાસ્ત્રના અભ્યાસી-ઓને ઘણો કીમતી થશે; અને એજ વધારે ચોક્કસ બાબદમાં તે ઉપયોગી થશે, એટલુંજ નહીં પણ એ પુસ્તક પુરૂં થશે ત્યારે ફારશી ભાષાની તવારીખમાં પકી જોસ્તેજો કરવાને ઘણી મદદ થશે; અને ઈરંન દેશની જુદી જુદી ભાષાઓની સરખામણી વધારે પુરતી રીતે થઈ શકશે.

આએ પત્ર અતમ કરતાં તમારા રાજકોષમાં ધર્મશાસ્ત્રનાં બોલોનો જોલાસો આપ્યો છે, તે વિશે બોલવાને મારેથી બુલાએ નહીં, મુંબઈ શેહે-રનાં પારસીઓના વડા દસ્તુરે આએ કામ બનાવવાને પેતિ માથે લીધું છે એ ઘણુંજ સંતોષ ઉપજવનારું છે.

મને માનજો,

મારા ખ્યારા દસ્તુરાન દસ્તુર,

તમારો ઘણોજ ખેરખાહ,

એફ. સી. એન્ડ્રીઆસ, દાંકતર.

• દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાના,

મુંબઈના પારસીઓના વડા દસ્તુર જોગ.

આએ કેતાબ ખરીદદાર સાહેબોનાં નામની ટીપ.

નકલ.

અ.

- ૧ શેઠ અરદેશરજી ડોસાભાઈ મુનશી.
- ૧ શેઠ અરદેશરજી ધનજીભાઈ લાકડાંવાલા.
- ૧ શેઠ અરદેશરજી પેસ્તનજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ અરદેશરજી ફરામજી મુસ.
- ૧ શેઠ અરદેશરજી ફરામજી સોલીસીટર.
- ૫ શેઠ અરદેશરજી હોરમજી વાહાડીઆ.
- ૧ શેઠ અસ્ફંદીઆરજી જમશેદજી કમીસરીવાલા.

એ.

- ૧ શેઠ એદલજી ઉકડજી કારીનાથ.
- ૧ શેઠ એદલજી તથા બેહેરામજી કાવસજી ખીસની.
- ૧ શેઠ એદલજી કાવસજી મોદી.
- ૧ દાકતર એદલજી નસરવાનજી.
- ૧ શેઠ એદલજી ફરદુનજી એલચીદાણા.
- ૧૨ શેઠ એદલજી ફરામજીની કુંપની.
- ૩ શેઠ એદલજી ફરામજી ધાંડી.
- ૨ શેઠ એદલજી બેહેમનજી મારીસ.
- ૧ શેઠ એદલજી મંચેરજી વાઘા.
- ૧ શેઠ એદલજી રસ્તમજી મોદી.
- ૧ શેઠ એદલજી રસ્તમજી રીપોર્ટર.
- ૧ શેઠ એદલજી હોરમજી પેસ્તનજી બાટલીવાલા.

કે.

- ૨ શેઠ કાવસજી જેહાંગીરજી જસાવાલા.
- ૨૫ સર કાવસજી જેહાંગીરજી રૈડીમની નાઇટ. સી. એસ. આઈ.
- ૧ શેઠ કાવસજી ડોસાભાઈવીરજી.

નંબર.

- ૫ શેઠ કાવસજી દીનશાહજી પીટીટ.
- ૧ ધી કાવસજી દીનશાહજી લાધખરેરી.
- ૧ શેઠ કાવસજી નવરોજજી કોપર.
- ૭ શેઠ કાવસજી નવરોજજી ખામજી.
- ૧ શેઠ કાવસજી પાહાલનજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ કાવસજી પેસ્તનજી કામા.
- ૨ શેઠ કાવસજી સોરાખજી બેદવાર.
- ૧ દાકતર કાવસજી હોરમજી.
- ૧ શેઠ કુવરજી ધનજીભાઈ મીસતરી.
- ૧ શેઠ કેપ્પુરાશૌ દાદાભાઈ રસ્તમજી બનાજી.

ખ.

- ૧ શેઠ ખરશેદજી જેહાંગીરજી તારાચંદ.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી ધનજીભાઈ પેટીધડા (બેલીક).
- ૧ શેઠ ખરશેદજી નવરોજજી વાડીઆ.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી પાલનજી પાઉંવાલા.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી મંચેરજી વાછા.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી મંચેરજી મુખેદારના છોકરાઓ.
- ૨ શેઠ ખરશેદજી માણિકજી શેઠનાં.
- ૩ શેઠ ખરશેદજી રસ્તમજી કામા.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી સોરાખજી નાદરશાહજી.

જ.

- ૧૦ શેઠ જમશેદજી ખરશેદજી આટલીબાઈ.
- ૫ સર જમશેદજી જીજીભાઈ ખેરોનેટ. સી. એસ. આઈ.
- ૫ શેઠ જમશેદજી દોરાખજીની કુંપની.
- ૧ શેઠ જમશેદજી ધનજીભાઈ વાહાડીઆ.
- ૩ શેઠ જમશેદજી નસરવાનજી પીટીટ.
- ૧ શેઠ જમશેદજી ફરામજી કથોક.
- ૨ શેઠ જમશેદજી ભીખાજી તાંતરા.
- ૨ શેઠ જમશેદજી સંતોકજી દાવર.

૧૩૯.

- ૧ શેઠ જમશેદજી હોરમજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ જમાસ્પજી રતનજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ જીજીભાઈ જેહાંગીરજી લામના.
- ૧ શેઠ જીવનજી જમાસ્પજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ જીવનજી દોરાબજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ જેહાંગીરજી દારાશાહજી રાંદેલીઆ.
- ૧ શેઠ જેહાંગીરજી દીનશાહજી યાહુધી.
- ૧ શેઠ જેહાંગીરજી રસતમજી મોદી.

૮.

- ૧ શેઠ ટેમુલજી પેસતનજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ ટેમુલજી ફરામજી રાબ.
- ૨૫ મીસીઅરસ ટુબનરની કુંપની.

૬.

- ૧ શેઠ ડોસાભાઈ અરશેદજી વાઘા.
- ૧ શેઠ ડોસાભાઈ ધનજીભાઈ દીનશાહ મુરતી.
- ૫ શેઠ ડોસાભાઈ ફરામજી કરાકા સી. એસ. આઈ.
- ૧ દાકતર ડોસાભાઈ બેજનજી કલગીરવાલા.

૬.

- ૫૦ દાએરેકતર આવ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શન.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ કાવસજી અખખારે સોદાગરવાલા.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ બેહે મનજી મુકાદમ.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ ભીખાજી મોદી.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ હોસંગજી મેહેતા.
- ૧ શેઠ દાદીભાઈ નસરવાનજી દાદી.
- ૧ શેઠ દીનશાહજી એદલજી લામનાં.
- ૧ શેઠ દીનશાહજી એદલજી વાઘા.
- ૧ શેઠ દીનશાહજી ડોસાભાઈ સરાફ.
- ૧ શેઠ દીનશાહજી દાદાભાઈ ગાંધી.

૧૬૯.

- ૧ શેઠ દીનશાહજી ફરામજી દાવર.
 ૧ શેઠ દીનશાહજી તથા ફરામજી ભીખાજીખાન.
 ૨ શેઠ દીનશાહજી મંચેરજી પંથકી.
 ૧ શેઠ દીનશાહજી માણિકજી દાવર.
 ૨૫ શેઠ દીનશાહજી માણિકજી પીટીટ.
 ૧ શેઠ દીનશાહજી શાપુરજી દાલાસનાં.
 ૧ શેઠ દીનશાહજી હોરમજી ખાટલીવાલા.
 ૧ શેઠ દોરાખજી ખરશેદજી કોહોલા.
 ૧ શેઠ દોરાખજી નસરવાનજી મીસતરી.
 ૧ શેઠ દોરાખજી નહાનાભાઈ નવરોજજી વાહાડીઆ.
 ૧ શેઠ દોરાખજી મંચેરજી કકરીઆ.
 ૧ શેઠ દોરાખજી શોરાખજી મીસતરી.

૫.

- ૧ શેઠ ધનજીભાઈ ઉકડજી ખનાજી.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ કાવસજી પટેલ.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ કાવસજી પાલકીવાલા.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ ખરશેદજી રતનાગર.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ દીનશાહજી દાવર.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી ધોંડી.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ.

૧.

- ૩ શેઠ નવરોજજી અરેદારજી દાવર.
 ૧ શેઠ નવરોજજી અંદલજી સુરતી.
 ૧ શેઠ નવરોજજી જીવાજી માણિકજી.
 ૨ શેઠ નવરોજજી પાહાલનજી ખાટલીવાલા.
 ૧ શેઠ નવરોજજી બેજનજી ફકીરજી.
 ૧ શેઠ નવરોજજી મંચેરજી માબેદજી.
 ૩ શેઠ નવરોજજી માણિકજી વાહાડીઆ.
 ૧ શેઠ નવરોજજી રતનજી કોપર.

૧૩૯.

- ૧ શેઠ નવરૌજજી હોરમજી પીઆજ.
- ૨ શેઠ નસરવાનજી અરુપંદીઆરજી પૌંચઆનાવાલા.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી કુવરજી દારૂઆંનેવાલા.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી આંદાબાઈ સીવીલ હંજનેર.
- ૧૦ શેઠ નસરવાનજી જેહાંગીરજી વાહાડીયા.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી પેસ્તનજી પાવરી,
- ૧ શેઠ નસરવાનજી ફરદુનજી પારખ.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી ફરામજી મીસતરી.
- ૩ શેઠ નસરવાનજી અમનજી મોદીનાં છોકરાઆ.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી બેહેરામજી સેકરેટરી.
- ૫ શેઠ નસરવાનજી મનચેરજી કામાજીના ધરમઆતામાંથી.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી મનચેરજી કાવસ માણિકનાં.
- ૧૦ શેઠ નસરવાનજી માણિકજી પીટીટ.
- ૧૦ શેઠ નસરવાનજી રતનજી તાતા.
- ૧ શેઠ નહાનાબાઈ અંદલજી બામીસા.
- ૧ શેઠ નહાનાબાઈ નવરૌજજી દાબુ.
- ૫ શેઠ નહાનાબાઈ બેહેરામજી જીજીબાઈ.
- ૧ શેઠ નહાનાબાઈ માણિકજી ગજદર.
- ૧ ધી નેટીવ જે નરલ લાઈબ્રેરી.

૫.

- ૧ શેઠ પાહાલનજી જીવનજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ પાહાલનજી દોરાબજી બેહેરજી તથા છોકરાઆ.
- ૩ શેઠ પાહાલનજી નવરૌજજી પાવરી.
- ૧ શેઠ પાહાલનજી ફરામજી તલાટી.
- ૧ શેઠ પાહાલનજી રતનજી દાદાઆનજી.
- ૧ શેઠ પાહાલનજી રતનજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ પીરૌજશાહા માણિકજી કાકા.
- ૧ શેઠ પીરૌજશાહા પેસતનજી બાટલીવાલા.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી અંદલજી સુખીઆ.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી કાવસજી ખરામ.

નકલ.

- ૧ શેઠ પેસ્તનજી કાવસજી સોલીસીટર.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી દાજીભાઈ ઉનવાલા.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી નવરોજજી દાવર.
- ૨ શેઠ પેસ્તનજી મેહેરવાનજી દુબારા.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી સોહોરાબજી ખેડેઘાટ.
- ૫ શેઠ પેસ્તનજી હોરમજી કામાંજી.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી હોરમજી સંતોક.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી હોરજીભાઈકાપર.
- ૧ શેઠ પોહોંચાજી પેસ્તનજી પોહોંચા.
- ૧ શેઠ પોહોંચાજી સોહોરાબજી પોહોંચા.

ફ.

- ૧ શેઠ ફરદુનજી મેહેરવાનજી બનાજી.
- ૧ શેઠ ફરામજી ઝમેદલજી દાવર.
- ૧૦ શેઠ ફરામજી કાવસજી મારકર.
- ૫ શેઠ ફરામજી દીનશાહજી પીટીટ.
- ૧ શેઠ ફરામજી દોરાબજી બાહાધરજી.
- ૫ શેઠ ફરામજી નસરવાનજી પટેલ.
- ૧ શેઠ ફરામજી પેસતનજી મેહેતા.
- ૧ શેઠ ફરામજી બેહેમનજી પાલખીવાલા.
- ૧ શેઠ ફરામજી બેહેમનજી રોડના.
- ૧ શેઠ ફરામજી બેહેરામજી માદન.
- ૧ શેઠ ફરામજી શાહાપુરજી ધનજીભાઈ બાટલીવાલા.

બ.

- ૧ શેઠ બરજોજી માણિકજી કોહોલા.
- ૧ શેઠ બરજોજી માણિકજી બાટલીબોઈ. (બરણીવાલા)
- ૧ શેઠ બરજોજી રસતમજી મુલ્લાં શીરોજ.
- ૧ શેઠ બરજોજી રસતમજી મોદી.
- ૧ શેઠ બેજનજી નવરોજજી આમજી.
- ૧ શેઠ બેજનજી બરજોજી મીનોચેહેર હોમજી.

૫૬૫.

- ૧ શેઠ બેજનજી મંચેરજી સીવીલ ઇન્જિનેર.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી એલ્લજી દાવર.
- ૨ શેઠ બેહેમનજી અરશેદજી પંથકી.
- ૪ શેઠ બેહેમનજી જીજીભાઈનાં છોકરાઓ.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી ડાસાભાઈ મુનશી.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી દારાશાહજી કપતાન.
- ૫ શેઠ બેહેમનજી દીનશાહજી પીટીટ.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી ફરામજી વારદીન.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી ભીખાજી દાંતરા.
- ૨ શેઠ બેહેમનજી મંચેરજી પંથકી.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી મંચેરજી મોદી.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી રસતમજી બેહેમન બેહેરામના.
- ૧ શેઠ બેહેરામજી અરશેદજી ગાંધી.
- ૨૫ શેઠ બેહેરામજી જીજીભાઈ સી. એસ. આઈ.
- ૧ શેઠ બેહેરામજી દાદાભાઈ રૈજીસ્ટ્રાર.
- ૧ શેઠ બેહેરામજી નવરોજજી દાકતર.
- ૨૫ શેઠ બેહેરામજી નસરવાનજી સીરવાઈ.
- ૧ શેઠ બેહેરામજી હોરમજી પટેલ.
- ૧ બાંબે બ્રાંચ આંવ ધી રોયલ એસીઆઈક સોસાઈટી.

મ.

- ૫૦ મુંબઈની નામદાર સરકાર.
- ૧ શેઠ માણિકજી જમશેદજી વાહાડીઆ.
- ૧ શેઠ માણિકજી જમારૂપજી કાકા.
- ૩ શેઠ માણિકજી જીવાજી મઉ.
- ૧ શેઠ માણિકજી નવરોજજી પાંચવાલા.
- ૧ શેઠ માણિકજી ફરામજી માપલા.
- ૧ શેઠ માણિકજી મંચેરજી પંથકી.
- ૧ શેઠ માણિકજી સોહોરાજી પાંચવાલા.
- ૧ શેઠ માણિકજી સોહોરાજી વાહાડીઆ.
- ૧ શેઠ માણિકજી હોરમજી કારતક.

નકલ.

- ૧ શેઠ માણિકજી હોર મજજી પરબેજ.
- ૧ શેઠ માણિકજી હોર મજજી માંગજી.
- ૨ મુલ્લાં ફીરોજ લાહબેરી.
- ૧ શેઠ મેહરવાનજી કુવરજીની કંપની.
- ૧ શેઠ મેહરવાનજી ખરશેદજી ધડીઆલી.
- ૨ શેઠ મેહરવાનજી જીજીભાઈનાં છોકરાઆ.
- ૧ શેઠ મેહરવાનજી નવરોજજી દાબુ.
- ૧ શેઠ મેહરવાનજી નસરવાનજી કારતક.
- ૩ શેઠ મેહરવાનજી ફરામજી પાંડેની કંપની.
- ૧ શેઠ મંચેરજી અરેશરજી દસ્તુર (કમીરામીવાલા).
- ૨ શેઠ મંચેરજી રેદારાબજી વકીલ.
- ૧ શેઠ મંચેરજી નવરોજજી ગદેવીઆ.
- ૧ શેઠ મંચેરજી નવરોજજી બનાજી.
- ૨ શેઠ મંચેરજી ફરામજી કામાજીનાં છોકરાઆ.
- ૧ શેઠ મંચેરજી ફરામજી કોહોલા.
- ૧ શેઠ મંચેરજી ફરામજી શેઠનાં.
- ૧૦ શેઠ મંચેરજી બેહેમનજી પંથકી.
- ૧ શેઠ મંચેરજી મેહરવાનજી બાવનગરી.
- ૧ શેઠ મંચેરજી હોર મજજી કામાંજી.

૨.

- ૧ શેઠ રતનજી બેહેમનજી દુબારા.
- ૧ શેઠ રતનજી માણિકજી પોંચ્યાનેવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી અંદલજી માકા બચાનાં.
- ૧ શેઠ રસતમજી અંદલજી સુરતી.
- ૧ દાકતર રસતમજી કાવસજી આહાધરજી.
- ૧ દાકતર રસતમજી જમશેદજી નાદરશાહા.
- ૧ શેઠ રસતમજી જમશેદજી પંથકી.
- ૧ શેઠ રસતમજી જમારપજી આરાખરનર.
- ૧ શેઠ રસતમજી દારાશાહાજી સુબેદાર.
- ૧ શેઠ રસતમજી ધનજીશાહાજી કપતાન.

૧૬૯.

- ૧ શેઠ રસતમજી પેસતમજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ રસતમજી ફરામજી શેઠના.
- ૧ શેઠ રસતમજી બેહેમનજી સકલાતવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી મંચેરજી ચીડીવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી મેહેરવાનજી આધસિ.
- ૧ શેઠ રસતમજી રતનજી મીસતરી.
- ૨ શેઠ રસતમજી સોહોરાબજી કમીસરીવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી સોહોરાબજી ખરાસ.
- ૧ શેઠ રસતમજી હોરમજી ખાટલીવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી હોરમજી માળુ.
- ૧ શેઠ રસતમજી હોરમજી પાવરી.

લ.

- ૧ શેઠ લીમજી દીનશાહ દાવર.
- ૧ શેઠ લીમજી દી. બનાજી

શ.

- ૨ શેઠ શાપુરજી સોહોરાબજી નારીએજવાલા.
- ૧ શેઠ શાપુરજી જીવાજી વાછા.
- ૧ શેઠ શેહેરીઆરજી પેસતનજી દારવાલા.

સ.

- ૧ સાસુન મીકિનીકસ ધંરિતીત્યુત.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી એદલજી દુઆરા.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી કાવસજી કોટવાલ.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી ટેમુલજી લીગેટ.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી ડોસાબાઈ દેસાઈ.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી નવરોજજી કોપર.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી નવરોજજી વાહાડીઆ.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી નસરવાનજી તલાટી.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી નસરવાનજી વીમા દલાલ.

૧૬૯.

- ૧ શેઠ સોહોરાયજી ફરામજી કડાકા.
 ૨ શેઠ સોહોરાયજી ફરામજી પટેલ.
 ૧ શેઠ સોહોરાયજી અરજેજી જસાવાલા.
 ૧ શેઠ સોહોરાયજી બેજનજી તુરખી.
 ૧ શેઠ સોહોરાયજી બેજનજી પલીડર.
 ૧ શેઠ સોહોરાયજી બેજનજી અરજેજી સરાક.
 ૧ શેઠ સોહોરાયજી બેહોરામજી કોહોલા.
 ૧ શેઠ સોરાયજી રસ્તમજી ભાયા.
 ૨ શેઠ સોરાયજી રસ્તમજી મેહેમવાલા.
 ૨૫ ધી આનરેબલ શેઠ સોરાયજી શાપુરજી બંગાલી
 ૧ શેઠ સોહોરાયજી હોરમજી આટલીવાલા.

હ.

- ૧ શેઠ હીરજીભાઈ અરદેસરજી દાદી.
 ૧ શેઠ હીરજીભાઈ નસરવાનજી પટેલ.
 ૧ શેઠ હીરજીભાઈ ફરામજી કોપર.
 ૧ શેઠ હીરજીભાઈ મનચેરજી માલેગામવાલા.
 ૧ શેઠ હીરજીભાઈ માણેકજી વાસનવાલા.
 ૧ શેઠ હીરજીભાઈ મેહેરવાનજી વાહાડીયા.
 ૨ શેઠ હીરજીભાઈ હોરમજી શેઠનાં.
 ૧ શેઠ હોરમજી અરશેદજી દુબારા.
 ૧ શેઠ હોરમજી અરશેદજી મેજર.
 ૧ શેઠ હોરમજી જોહાંગીરજી દાદીશેઠ.
 ૧ શેઠ હોરમજી જોહાંગીરજી પારખ.
 ૧ શેઠ હોરમજી દાદાભાઈ પલીડર.
 ૧ શેઠ હોરમજી નવરોજજી કોપર.
 ૨ શેઠ હોરમજી નવરોજજી સકલાતવાલા.
 ૧ શેઠ હોરમજી અરજેજી કુતાર.
 ૧ શેઠ હોરમજી અરજેજી ગજધર.
 ૧ શેઠ હોરમજી બેહોરામજી રાણા.
 ૧ શેઠ હોરમજી મેહેરવાનજી સેકજી.

દેશાવર ખાતે ભરાએલાં નામોનું લીસ્ટ.

૧૩૯.

- ૧ શેઠ એદલજી નવરોજજી મેહેતા. (હાંગકાંગ)*
- ૩ શેઠ એદલજી માણેકજીનાં છોકરાઓ. (એદન)
- ૧ શેઠ એદલજી શાહાપુરજી રચુનવાલા. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ એદલજી શાહાપુરજી લાહેર (હાંગકાંગ).
- ૧ શેઠ કાવસજી ડોસાભાઈ દાવર. (એદન)
- ૩ શેઠ કાવસજી દીનશાહજી તથા ભાઈઓ. (એદન)
- ૧ શેઠ કાવસજી પાલનજીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ કાવસજી હોરમજી દાદા આનજી. (એદન)
- ૨ શ્રી ચીનનાં જરતોસ્તી ધરમનાં કુંડને હીસાબે.
- ૧ શેઠ જમસેદજી જેહાંગીરજી. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ દાદાભાઈસાહેરાયજી ફટાકીઆ. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ દાદાભાઈહોસંગજીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ દોરાયજી ડોસાભાઈ. (નીજમ હેદરાબાદ)
- ૪ શેઠ દોરાયજી પેસ્તનજી ગંઝુપવાલા. (પુના)
- ૧ શેઠ ધનજીભાઈ રતનજી ખીરાની. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ ધનજીશાહજી જમશેદજી (પુના)
- ૧ શેઠ નવરોજજીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ નવરોજજી એદલજી લંગડાનાં. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ નસરવાનજી મોદીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧૧ ખાન બાહાદુર દસ્તુરજી સાહેબ નોસરવાનજી જમારપજી જમારપ
આસાનાં. (પુના)
- ૧ ધી પારસી લાઈબરેરી. (એદન)
- ૧ પાહાલનપોરનાં દીવાન સાહેબ (પાહાલનપોર).
- ૧ શેઠ ફરામજી હોરમજીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ બમનજી મેરવાનજી મેહેતા. (હાંગકાંગ)
- ૨ બરબેરજી સોરાયજી એશઅરનર. (થાણા)
- ૧ શેઠ બેજનજી ફરામજી તલાટી. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ બેહરામજી કુવરજી પટેલ. (હાંગકાંગ)
- ૧૦ શેઠ માણેકજી લીમજી હોસંગ હાનરીઆ. (તિહેરાંન)

નકલ.

- ૧ શેઠ મેહેરવાનજી ફરામજી દમરી. (અમદન)
- ૧ શેઠ મેહેરવાનજી બેહેરામજી પાલીસવાલા. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ રતનજી મંચેહેરજી પાલકીવાલા. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ રસતમજી સોહોરાબજી ખરાસ (અમદન)
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી પેસતનજી મેહેતા (અમદન)
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી બેહેરામજી બાબા (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ હોરમજીજી કુવરજી શેઠનાં. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ હોરમજીજી નસરવાનજી કોપર. (હાંગકાંગ)
- ૨ શેઠ હોરમજીજી સોહોરાબજી તાડીવાલા. (પુના)

આએ ગ્રંથમાં વાપરવામાં આવેલા સંક્ષેપ બોલોની સહમજલ.

List of Abbreviations.

અ૦—અવ્યય.	Af. M.—Âfrine Miazd.
અન્ય૦—અન્યમીત.	Af. Og.—Âfrine Ogemadechâ.
આગા૦—આગાથેક.	Af. S.A.—Âfrine Setâeshne Anhumâ.
ઉપ૦—ઉપસર્ગ.	Af. Shat.—Âfrine Shataniâr.
ઉભય૦—ઉભયાન્વય.	Afg. Dahm.—Âfringâne Dahmân Robân.
કેવલ૦—કેવલપ્રયોગી.	Afg. Ghâm.—Âfringâne Ghâm-bâr.
ક૦સંવિ૦—ક૦મ સંખ્યાવાચક વિશેષણ.	Afg. Farv.—Âfringâne Farvardegân.
ક્રિ૦—ક્રિયાપદ.	Ar.—Arabic.
ક્રિ૦અ૦—ક્રિયાવિશેષણ અવ્યય.	Ash.—Ashirvâd.
કૃ૦—કૃદંત.	At. Far.—Âtarefarobâ Far-rôkhjâdân.
કૃ૦વિ૦—કૃદંત વિશેષણ.	A.V. or Vir.—Ardâ Virâfnâ-meh.
દર્શ૦—દર્શક.	Av.—Avestâ.
ના૦—નામ.	Bâj.—Bâjdharnu.
બૃ૦કૃ૦—બૃતકૃદંત.	Bund.—Bundeheshne.
વિ૦—વિશેષણ.	Comp.—Philological comparison.
સ૦ or સર્વ૦—સર્વનામ.	Conj.—Conjunction.
સં૦ or સંખ્યા—સંખ્યાવાચક.	Dâd.—Dâdastâne-dini.
રાખ્દ૦—રાખ્દયોગી.	Dâd-b-Dâd.—Dâdâr-ben-Dâ-dokht.
A.D.—Âinine—Dinâ.	Dâmd.—Dâmdâd.
Adj.—Adjective.	Dast.—Dasta-amem.
Adv.—Adverb.	
Af. Buz.—Âfrine Buzorgân.	
Af. Ham.—Âfrine Hamkâr.	
Af. Ghâm.—Âfrine Ghâmbâr.	

Demon.—Demonstrative.	L. or Lat.—Latin.
Dink.—Dinkard.	M. Ash.—Mâdigâne Ashem.
Far. Av. Pah. — Farhange Avestâk dayan Pahlvi.	M. Âvâ.—Mâdigâne Âvâdie- men-êhân.
Far. Das. Mino. — Farhange Dastur Minocherji Edalji.	M. Aya.—Mâdigâne Ayavian- gân-tashkus.
Far. Munâ.—Farhange Munâ Khodâ.	M. Cha.—Mâdigâne Chatranj.
Farg.—Fargard.	M. Dar.—Mâdigâne Madam- chem-Darun.
Fr.—French.	M. D.Kh.—Mâdigâne Dârue- Khumsandi.
G.A.—Aivisruthrem Geh.	M. Dra.—Mâdigâne Drahat.
Gâs.Avz —Chide Avestâk Gâ- sân Avzuni.	M. Gomez.—MâdigâneGomez Gospandân.
G.E.—Gajaste Ebâlîsh.	M. H.—Mâdigâne Hônvar.
G.F.—Gôshta-Fariân.	M. H.Am. — Mâdigâne Haft- Amhospand.
G.H.—Hâun Geh.	M. K.—Minôe Kherad.
Gloss.—Glossary.	M. K. F.—Mâdigâne Khum- dad-jom-Farvardin-binâ.
G.R.—Rapithvin Geh.	M. R. J. — Mâdigâne Rak- Jâtânân.
Gra. Das. Peshotan.—Pahlvi Grammar of Dastur Pesho- tan Beherâmji Sanjânâ.	N.—Nerangs.
G.Sh.—Ganje Shâegân.	Na. Par.—Napikinashne Par- varad.
G.Ush.—Ushahin Geh.	N. Bar.—Nerange Barsum.
G.Uz.—Uziran Geh.	Nerang.—Nerangstan.
Hâd.—Hâdokht Nosk.	Niâ. Ard.—Ardavisur Niâesh.
HB.—Haft Behesht.	Niâ. Ât.—Âtash Niâesh.
Heb.—Hebrew.	Niâ. Khur.—Khurshid Niâesh.
Imper.—Imperative Mood.	Niâ. Mâh.—Mâhâ Niâesh.
Indef.—Indefinite.	N. K.—Nerange Kusti.
Interj.—Interjection.	N. S.—Nâm Setâeshne.
Jal.—Jalvae Jehângiri.	N.S.N.—Nishâne Sâie Nimroz.
J.B.—Jamasp Betâi.	Numer.—Numeral.
J.D.—Jalvalhe-dini.	N. Vars.—Nerange Varasapu- natan.
Kâr. Ard.—Kâr-nâmeh Arde- shir Bâbakân.	
Kh. Kvâ.—Khosro Kavâdân.	
Khor. Av.—Khordeh Avestâ.	

N. Vist. — Nerange Vistâsp Yasht.	S. Asp.—Setâeshe Aspadâr-mad.
N. Yas.—Nerange Yasna.	S. Âst.—Setâeshê Âstad.
Ord —Ordinal.	Sax.—Saxon.
Pah. Rev.—Pahlvi Revâyat.	S. B.—Serosh Bâj.
Pah. Shâh. — Pahlvi Shâhnâ-meh.	S. Bâd.—Setâeshe Bâd or Gâ-vâd.
Pand. Âder.—Pandnâameh Âderbâd Meherespand.	S. Beh.—Setâeshe Beheman.
Pand. Buz.—Pandnâameh Buzôrg Chêmêhêr.	S. Behr.—Setâeshe Beherâm.
Pand. Zart.—Pandnâameh Zar-tosht.	S. D.—Setâeshe Din.
Part.—Participle.	S. Dep.—Setâeshe Depâdar.
Pâz.—Pâzand.	S. Depd.—Setâeshe Depdin.
Pem. Bas.—Zande Pemânba-stan.	S. Depm.—Setâeshe Depmehêr
Per.—Persian.	Ser. Had.—Serôsh Yasht Hâ-dokt.
Plu.—Plural number.	S. Far.—Setâeshe Farvardin.
Prep.—Preposition.	S. G., or Shêk., or Shêkan.—Shêkan-gumânivajâr.
Pres.—Present tense.	S. Gôsh.—Setâeshe Gôsh.
Prohib.—Prohibitive.	S. Hor.—Setâeshe Hormazd.
Pron.—Pronoun.	S. J.—Setâeshe Jamiâd.
Pt.—Patet.	S. Kh.—Setâeshe Khodâ.
Pt. P.—Patet Pashemâni.	S. Khor.—Setâeshe Khordâd.
Rt.—Root.	S. Khur.—Setâeshe Khurshed.
S. Ab.—Setâeshe Âbân.	S.L.S.—Shâyest-la-Shâyest.
S. Âd.—Setâeshe Âdar.	S. M.—Setâeshe Mâh.
Sad. Bund.—Saddare Bunde-heshne.	S. Mâr.—Setâeshe Mârâspand
S. Am.—Setâeshe Amerdâd.	S. Me.—Setâeshe Meher.
S. An.—Setâeshe Anirân.	S. R.—Setâeshe Râm.
Sans.—Sanskrit.	S. Ras.—Setâeshe Rashne.
S. Ar.—Setâeshe Arshesvang.	S. Ser.—Setâeshe Serôs.
S. Ard. — Setâeshe Ardibe-hesht.	S. She.—Setâeshe Sheherivar
S. As.—Setâeshe Âsmân.	S. Tesh. — Setâeshe Teshtar Tir.
	Subs.—Substantive.
	Tan.—Tandarôsti.
	V.—Verb.

clxxii આગ્નિ ગ્રંથમાં વાપરવામાં આવેલા સંક્ષેપ બોલોની સહ મજલુ.

Vâ. Âder.—Vâje Âderbâd Me-
herspand.

Vajar.—Vajarkard-dini.

V.D.—Vajare-dini.

V. Gomez.—Vâje Gomez-va-
guntan.

Visp.—Visparad.

Vist.—Vistâsp Yasht.

V.Khur—Vâje-Khurdan.

V.Sh.—Vâje-Shâshe.

Yas.—Yasna.

Yas. Ch.—YazashneChandarz.

Yt. Ard.—Ardibehesht Yasht.

Yt. Beh.—Beheman Yasht.

Yt. Hôr.—Hôrmazd Yasht.

Yt. Serôs.—Serôsh Yasht.

Yt. Serôz.—Serôzâ Yasht.

Yt. V.—Vanant Yasht.

Yt. Veh.—Vehrâm Yasht.

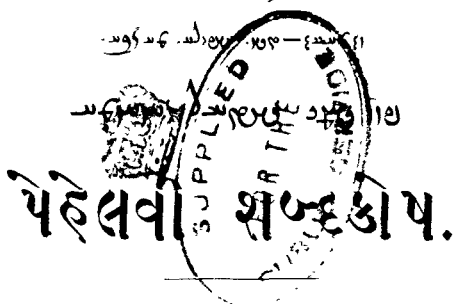
शुद्धी पत्रक. Errata.

पृष्ठा. Page.	सं. २. Line.	अशुद्ध. Incorrect.	शुद्ध. Correct.
xxiv	30	सुत	कुसुत
xxviii	32	सुत, सुत	कुसुत, सुत
xxix	33	सुत, सुत	कुसुत, सुत
xxx	10	कु	कु
„	12	सुत, सुत	कुसुत, सुत
„	14	सुत	सुत
„	15	सुत, सुत	सुत, सुत
„	29	सुत, सुत	सुत, सुत
xxxii	8	पाकिर	पाकिर
„	9	दु	दु
„	10	दु	दु
„	11	नकुशत	नकुशत
„	14	पुतुत कुश	पुतुत कुश
„	„	खुतुत	खुतुत
xxxiii	15	सुत, सुत	सुत, सुत
xxxv	14	सुत	सुत
„	19	सुत, सुत	सुत, सुत
„	20	सुत	सुत
„	„	सुत, सुत	सुत, सुत
„	„	सुत	सुत
„	21	सुत, सुत	सुत, सुत
„	24	सुत	सुत
„	„	सुत, सुत	सुत, सुत
„	25	सुत	सुत

શુદ્ધી પત્રક.

Errata.

પા.ક્ર. Page.	સેતર. Line.	અશુદ્ધ. Incorrect.	શુદ્ધ. Correct.
xxxvi	27	۱۳۱۳۴	۱۳۱۳۴
„	31	۱۳۱۳۳۳۳	۱۳۱۳۳ ۳۳
xxxvii	31	تا باز گوید و خوب وزشت	که تا باز گوید بد و خوب وزشت
„	34	بیدان	بیدار
xxxviii	17	بیاورند	بیاوردند
„	18	گردش	کردش
xciv	2	ધંધામી.	ધરમમી.
3	22	۱۳۳ ۱۳۳	۱۳۳ ۱۳۳
7	4	Gaba.	Gabâ.
8	મહાલિ.	۱۳۱۳۳	۱۳۱۳۳
20	11	Av. ۱۳۱۳ ۱۳۱۳) Per. ۱۳۱۳ ۱۳۱۳)	Compares Ar. ید
25	8	Av.	AV.
29	24	۱۳۱۳	۱۳۱۳
38	7-8	Two pairs.	Two pair.
60	22	Aêbyâgânashnî.	Aibyâgânashnî.
63	20	અ-અસને, a-asnê.	અ-અસ-ય, a-asnya.
65	17	૬૬.	૬૬.
70	20	Ŝz.	SG.
84	21	Khshînîn	Kshînîn.
93	10	۱۳۱۳ ۱۳۱۳	۱۳۱۳ ۱۳۱۳
95	8	خانبا	خانہ ہا
108	9	بخواب	بی خواب
132	21	۱۳۱۳ ۱۳۱۳ ۱۳۱۳	۱۳۱۳ ۱۳۱۳ ۱۳۱۳
153	16	Hanîni.	Hânîni.
163	20	Joshnê.	Jashnê.

A DICTIONARY OF THE PAHLAVI LANGUAGE.

س + پ

પ—પ. અ, આ, ઈ, એ, ખ, અને હ, a, â, î, ê, khâ and hâ. એ પેહલવી મૂળાક્ષરોનો પેહલો અક્ષર છે, અને અ-વસ્તાના સ, સ, ર, હ, અને જ ને મળતો છે. એ અક્ષર જ્યારે કોઈ બોલની પેહલમાં આવીએ, ત્યારે તે તેની પછીનાં અક્ષર સાથે જોડાએ છે; અને જ્યારે એની પછીના અક્ષર ડ, ડ, ડ, ડ, ડ, ડ, ડ, ડ, ડ, ડ અને ડ હોય છે ત્યારે એના આકારમાં વગર ફેરફાર થવે જોડાએ છે. પણ જ્યારે એની પછીના અક્ષર સ, ડ, જ, ડ હોય છે, ત્યારે એના છેડાની વલાંણ લંબાવામાં આવે છે, જેમ સ, ડ, જ, જ કેટલીક કેતાબોમાં ડ અને ડ ની આગમ્ય પણ સ એજ મુજબ આવે છે, જેમ જ ને બદલે જ; વળી મિશ્રિત અક્ષરો સ અને ડ, ડ, ડ, સ, અને ડ તરીકે વંચાએ છે. It is the first letter of the Pahlavi alphabet, and the usual equivalent of Av. સ, સ, ર, હ, and જ. When this letter comes at the beginning

કૃત્તિકા નક્ષત્ર. The constellation of the Ursa Major (هفتورنگ مهین). The constellation of the Ursa Minor (هفتورنگ کهین). The Planet Mars, the Pleiades.

અ, a. Gra. Das. Peshotan. ઉભયાં અં તોપણ, તે છતાં, તોભી, તથાપી, પણ ; Conj. However, notwithstanding that, nevertheless, still.

અઈ, ai. ઉભયાં અં કાંએકે, એટલે જે, યાને, એમ છે કે; કે, તો. Conj. That is, because, that, certainly, namely.

આ. ઈ. ઉપં Pref. એ ઉપસર્ગ અવસ્તાના ને મળતો છે. અરથ:—નજદીક, પાસે; જેમકે અહમ એ ઉપસર્ગ ત્રીજે પુરુષ સર્વનામ એકવચન તરીકે પણ આવે છે; જેમકે અહમ=તે રાખવું. This prefix corresponds to અ in Avesta, ac, ad, af, in Latin, and આ in Sanscrit, and means near, by, at, &c. It is also used as a prefix denoting “third person singular”; as in અહમ = to keep it.

આ, ઈ. સર્વં આએ, એ. ઉભયાં અં યાને, એટલે જે. કેવળં અં અએ! અરે! ઓ! Pron. This, that. Conj. That is to say, that is. Interj. Oh! ah!

As in અહમ અહમ અહમ અહમ અહમ અહમ અહમ અહમ અહમ અહમ

આ, ઈ નાં સત્તરમા “હુસ્પારમ્” નોસ્કનું નામ છે. The name of the seventeenth Nosk called Hûspâram. Av. અ.

ઈન, in. Gloss. દર્શકં સર્વં એ, આએ. Demonst. pron. This, that.

J એ. Yas. X. દર્શકં સર્વં આએ, એ, તે, Demonstr. pron. This, that. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀.

J એ, ē. વિં એક, કોઈએક; કેવળં અં અરે! ઓ! Adj. One, some one. Interj. Oh! ah! Av. 𐬀𐬀𐬭𐬀; 𐬀𐬀.

J એન્, ên. Pand. Ader. નાં આંખ; 𐬀 નો બગડેલો. આકાર. Subs. The eye; this word is the corruption of 𐬀, Ar. عین

𐬀𐬀𐬭𐬀 𐬀 𐬀𐬀 𐬔 𐬀 𐬀𐬀 𐬀𐬀 𐬀𐬀 𐬀 𐬀

J એબ, êb. નાં એબ, ગીનસ, ઈલ્લતઃ જેમંક જ્ય; Subs. Blemish, defect, drawback, fault, backbiting, detraction, aspersion, evil-speaking; as in જ્ય “êbjad.”

J ગદ, gad. નાં રખનાર, કરનાર. Subs. Doer, performer, maker; keeper, custodian; as in જ્ય “êbgad.”

J ઘઝ ghaz. Nia. Ard. નાં નાળું. જેમંકે, 𐬀 ઘઝાંન = નાળાંઓ. Subs. A rivulet, a brook; as in 𐬀 pl. of જ.

J ગવ, gav. Dâd. નાં ગાવ, ગૌસ્પંદ; જેમંકે, 𐬀 = ગાવનું આપેલું. Subs. A cow, a bull; as in 𐬀 = given by a cow.

J ગવ, gav. Vand. XI. નાં હાથ (દેવ અથવા ખરાબ માણસનો) Subs. A hand (of a Dev or a sinful man). Av. 𐬀𐬀𐬭𐬀.

જદ, jad. નાં મારનાર, તોડનાર; જેમકે, એખ-
જદ = એખ મારનાર. Subs. One who beats—crushes
—breaks; as in એ (one who crushes vice).

દો, dō, dva. Af. Gham. વિં બે, ૨), બન્ને, બંધે,
બેહુ, બેહું, બેવહું, જેમકે, ١٢, ١٢, ١٢. Adj. Two,
2; both, twofold, double. Av. ٢, Per. ٢.

દે, dē. Nêrang. નાં બોદાતઆલાની શક્તિનું નામ, કે
જેનું કામ મહાન શક્તિ અહુરમજ્દની સાથે બાખ્યાપણાનું છે.
દસમાં મહિનાનું નામ; આઠ—પંદર—તેવીસમાં રોજનું નામ.
Subs. One of the Powers of the Almighty
who is a co-partner of “the Supreme power of
God,” Ahurmazd. Name of the 10th month
of the year; name of the 8th, 15th, and 23rd
days of every month.

બી, bi. Khor. Av., Gloss. વિં બે, ૨), બે મરતબે.
Adj. Two, 2, twice, two times. Av. ٢, ٢.

બે, be. ઉપં Pref. બે, કે, ઉલટું, જેમકે એ = કમાર્ગ,
ઉલટે રસ્તે. A prefix denoting negation or pri-
vation, a privative particle, meaning “without,”
“out of;” as in, એ = out of the way. Per. بی.

યક, yak. yasht. Hor. વિં એક, ૧; Adj. One, 1.
Per. یک

સ, sa. Gloss. વિં ચાલીસ, ૪૦; જેમકે ૧૦ ચાલીસ
અને પચાસ = નેવું, ૬૦; Adj. Forty, 40; as in ૧૦
= 40 + 50 = 90.

terms of compact, connection; scale (of a balance), a pipe (a wind instrument of music consisting of a long tube).

गभा, gaba. ना० करछर्छ, यमय, यमयो. Subs. A ladle, a flat ladle, a spoon. Heb. گبا

ब्या, byâ. Vand. XIV. द्वि० अ० जे वार, जे भरतजे; जेमके, ब्याल्ल्या “ब्यारेकरी” = जेवार रेडे, जे भरतजे छाटे. Adv. Two times, twice; as in ब्याल्ल्या = may pour twice, may sprinkle twice. Av. ५+५.

गभाह, गभ-आ, gabâh, gab-â. Gloss. ना० घांस, क्षीयुं घांस Subs. Grass, herbage. Heb. گبا

दबेश, dabêsh. Vand. XVIII. ना० दुःख, ईश, धिक्कार, द्वेष, दुश्मनी. Subs. Pain, harm, hatred, enmity, animosity. Av. ७+७+७+७ = Sans. द्वेष.

दो-ओख, dô-ôkh. ना० जे बाई. Subs. Two brothers.

दो-हा, dô-hâ. ना० जे हा (ईशनेना). Subs. Two chapters (of Yasna).

बि-दोदोदो, bi-dô-dô-dôê, bi-hapt. Vand. XV. संख्या० वि० जे वप्त सात, चव्द, १४. Numer. adj. Twice seven, fourteen, 14.

गभाथका, gabâthakâ. Vand. V. ना० जेक आडनुं नाम छे; कदाय जे आड नेतरनुं होय, कारणा के जे जेवारतमां जे ज्योत आवेलो छे, ते ज्योतां आडोनी जायत छे.

Subs. Name of a tree, a cane or reed-tree? as

[illegible]

ಗಮಾಥಕಾ gabâthakâ. See ಗಮಾಥಕಾ

𑀘𑀓𑀭𑀯𑀭𑀯𑀭𑀯 દો અખાની, dō-akhāni. વિ० બન્ને દુનિયાંને લગતું,
 મીના તથા ગેતીને લગતું. Adj. Belonging to both
 worlds, pertaining to Minô and Geti, belonging
 to this world and the next.

ਅ-ਅਖੰਦ, ਅ-ਅਖਾਇ, a-akhand, a-akhaî. Yas.

LIV. वि० सलामत, पाछुं. Adj. Safe, secure, again ;

as in למלא ימים ושלום

Av. မေဇာဒုဗ္ဗိသေသ

ਅਖ਼ਾਨ, akhân. Dink. ਨਾਮ ਦੁਨਿਆਂ. Subs. The world.

॥३३॥ દો અખુન, dō-akhûn. નાં બન્ને દુનિયાં. Subs. Both
worlds.

दो-हावद, dō-hâvand. Dink. वि० जे बराबरी-
आ, जन्ने सरआ, कि० अ० जेहु बरोबर, जन्ने सरअं.
Dâd. ना० जे सरआ बाग. Adj. Two equal, two
similar. Adv. Both alike, both equal. Subs.
Two equal parts.

અ યાકતે, a-yāktē. Dink. ભૂં કું નહીં પામેલું—
હાંસલ કીધેલું. એ નો બગડેલો આકાર છે. Past.
part. Not obtained—gained. This word is the
corruption of નો

૧૭૧૫ શેશ્-કતે, shêsh-katé. વિં છ ખુણાં Adj. Having six corners.

દો-આત્મન, dô-khâtmûn. નાં બે બેહેનો, બન્ને બેહેનો. Subs. Two sisters, both sisters.

અ-આહેર, a-âhêr. કિં અં પાછળ નહીં, પીઠે નહીં, આગળ. Adv. Not behind, not succeeding, in front, forward.

દો-આહેર, dô-âhêr. કિં અં બે પાછળ—પછવાડે. Adv. Two behind—in the rear.

દો-સે, dô-sê. Vand. V. સંખ્યાં વિં બે અને ત્રણ, પાંચ, ૫). Numer. adj. Two and three, five, 5.

ગવી, gavî. Vand. નાં (અરાબ માણસનો અથવા દેવનો) હાત; એ નો બગડેલો આકાર છે.—જેમકે નો
Subs. A hand (of a wicked man or a Dev).
This word is the corruption of ગ, as in ગ

દો-સે-અએવક, dô-sê-aêvak. પાંચમાં એક, પાંચમાંથી એક. One in five, one out of five.

દો-સે-આઈને, dô-sê-âînê. Dâd. કિં અં પાંચ રીતે, પાંચ તરેહ. Adv. In five ways—modes.

અ-અદશી, a-adashî. સર્વં કોઈ નહીં. Pron. None, no one.

દો-અએશી, dô-aêshî. વિં બે “અએશ” જેટલા માપને લગતું. Adj. Relating to two “Aêshas” (a measure of length). Av. અ

દો-અદશી, dō-adashî. Dink. વિં બે જણને લગતું.

Adj. Relating to two persons.

દો-એશ, dō-êsh. Yas. IX. નાં બે આંખ. Subs.

Two eyes. Av. દોશ

દો-એશ, dō-êsh. Saros Hâd. નાં બન્ને આંખ-

ચક્ષુ. Subs. Both eyes.

અ-અદાદે, a-adâdê. Vand. XVIII. વિં

બેદાદી વગરનું, ઈનસાફવાળું. Adj. Not unjust, equitable, fair.

દો-અદાદે, dō-adâdê. નાં બન્ને બેદાદગર, બન્ને

વગર ઈનસાફનાં. Subs. The two unjust-despotic.

દો-એશ્તે, dō-khêshîtê. નાં બે ઈંટ. Subs.

Two bricks. Av. દોશ્ત Per. دوخشت

અ-અગાર, a-agâr. Vand. V. વિં અરાબ પસ-

રાત વગરનું. Adj. Unsoiled, free from foul wetness.

દો-એસમ, dō-êsam. નાં એસમનાં બે કટકા, બે સુખ-

ડની સળી, બે સુખડનાં કટકા. Subs. Two pieces of firewood, two bits of sandal, two small

pieces of sandal. Av. દોસમ

દો-આઈએમ, dō-âîêm. નાં બે જમાનાં, બે વખત.

Subs. Two ages, two periods of time.

અ-અયુદગી, a-ayûdagî. નાં મેલ-કચરા-ગંદગી

વગરની હાલત. Subs. Freedom from dirt—filthiness, state of being not polluted.

૧૨૫૫ દો-આઈનીને, dô-âînîne. ક્રિં અં બે રીતે, બે તરેહ. Adv. In two ways—methods.

૧૨૫૬ દો-આઈને, dô-âîne. Dink. See ૧૨૫૫

૧૨૫૭ દો-અએવક, dô-aêvak. સંખ્યાં વિં એક દ્વિતીયાંશ, $\frac{1}{2}$. Numer. adj. One-half, $\frac{1}{2}$.

૧૨૫૮ દો-અએવક, dô-aêvak. Nêrang. સંખ્યાં વિં બે અને એક, બે જન એક જોડ થાઈને, બન્ને એક, બેહુ એકજ, બે મધેનું એક, બે ભાગમાંનું એક. Numer. adj. Two and one, two in a pair, both the same, one of the two parts, one out of two.

૧૨૫૯ દો-અઈત, દો-અસ્ત, dô-aît, dô-ast. ક્રિં બન્ને છે, બેહુ છે; બન્ને હોય. V. Both are, the two are; there may be two—both. Per. دو هست

૧૨૬૦ દો-હીમ, dô-hîm. Dink. નાં બે ક્ષએદા, બેવડો ક્ષએદો, બે ખાસીઅત. Subs. Two advantages, double advantage, two qualities; as in—૧૨૬૧ ૧૨૬૨; ૧૨૬૩ = ૧૨૬૪ = خم = disposition.

૧૨૬૫ અ-અદમૂની, a-admînî. વિં બેઈમાન, વગર ઈમાનદારીનું. Adj. Faithless, unfaithful.

૧૨૬૬ દો-ગબના, dô-gabnâ. Vand. II. નાં બે માણસો, જોડ. Subs. Two men, a pair, a couple.

૧૨૬૭ અખાંન, akhân. Dink. નાં દુનિયાં. Subs. The world, the earth.

પ્રમાણ એ-અંદ, ê-and. Dâd. કિં અં એ એટલું. Adv.
So much, this much, as much.

પ્રમાણ દો-હંદ, dô-hand. કિં તેઓ બેહુ છે. V. They
both are.

પ્રમાણ દો-હંદ, dô-hand. કિં બેવડું છે, બેવડું હોય. V. Is
double—twofold, may be double; as in
પ્રમાણ ૧૦૧૧ ૪૦૫

પ્રમાણ દો-અંગોશ્ત, dô-angôsht. Dink. નાં બેહુ
આંગણાં, બે આંગણ. Subs. Two fingers, two inches,
twice the length of a finger. Av. પ્રમાણ ૫૫૫૫, ૫૫૫૫,
Per. دو انگشت

પ્રમાણ દો-અંગોસ્ત, dô-angôst. See પ્રમાણ

પ્રમાણ આઈનીનેદ, âinînéd. Dâd. કિં કાયદાસર કરે,
રીત—ધારા પ્રમાણે કરે. V. May do in accordance
with law—usage.

પ્રમાણ દવાનીનેદ, davânînéd. Dâd. કિં દોડાવે. V.
May cause to run. Per. دواند

પ્રમાણ દો-ઉદ્રે, dô-ûdrê. નાં પાણીમાં રેહેનારું કુતરાનું બેડું.
Subs. Two otters, a pair of water-dogs. Av.
પ્રમાણ ૧૦૧૧

પ્રમાણ અ-હોનરાન, a-hônârân. Dink. વિં વગર હોન-
રનાઓ, વગર હોનરવાળાઓ. Adj. Those who are
without any art or skill.

૧૩૭ અખોહ, akhōh. Dink. નાં ખરાબ આસીઅત,
ખરાબ આદત, ખુરીટેવ. Subs. Bad quality, ill-
nature, wicked habit.

૧૩૭ અહૂ, ahû. નાં સાહેબ, ધણી, માલિક. Subs.
Master, lord, owner.

૧૩૭ આહૂ, âhû. નાં એબ, ઈલ્લત. Subs. Blemish,
deformity, vice. Per. آهو

૧૩૭ ખાને, khânê. નાં ઘર, મકાન, રહેઠાણ, વાસ.
Subs. House, edifice, mansion, dwelling, abode,
residence. Per. خانه

૧૩૭ } દો-ખોહ, dô-khōh. નાં બે બેહેન, બેડ બેહેન.
} Subs. Two sisters, both sisters, twin sisters.

૧૩૭ દો-ખોહ, dô-khōh. નાં બે આસીઅત, બેરીત. Subs.
Two innate qualities, two modes.

૧૩૭૭ દો-સે-કેરકે, dô-sê-kêrfê. Dâd. બેહુને ત્રણધણો
સવાબ. To both threefold reward (arising from
virtuous actions).

૧૩૭૭૭ દો-હુમતનામ, dô-hûmatanâm. નાં બે વખત
પઢવાની “હુમતનામ”ની બંદગી. Subs. The prayer
“Hûmatanâm” to be recited twice. Av.
દોહુમતનામ

૭૪ આખેજ, âkhêz. Nêrang. ક્રિં ઊઠ. નાં ઊઠનાર. V.
Get up, rise. Subs. One who gets up—rises.

૭૪ દો-આજ, dô-âz. નાં બેવડો લોભ. Subs. Double
avarice—covetousness—greediness. Per. دو آزار

دوازدهم dvâzdahum. Bund. સંખ્યાં વિં
બારમું, ૧૨મું. Numer. adj. Twelfth, 12th. Av.
دوازدهم Sans. દ્વાદશ, Per. دوازدهم

અ-અવઝરી, a-avzârî. વિં ચમતકારવાળું નહીં,
મોજેજ વગરનું, હથિયાર વગરનું, બાહાદુરી વગરનું, Adj.
Not wonderful—miraculous, without wea-
pons—arms ; without bravery.

દો-હપ્ત, dô-hapt. નાં બે હપ્તા, બે અઠવાડિયાં. સંં
વિં ચઢદ, ૧૪). Subs. Two weeks, a fortnight.
Numer. adj. Twice seven, fourteen, 14. Av.
دو هفته, Per. دو هفته

દો-અવસીમે, dô-avsîmê. Dâd. નાં બે ગલાસ, બે
કુલ્યાં. Subs. Two glasses, two small metallic
cups.

જબાતા, jabâtâ. Gloss. નાં પેશાની, કપાલ.
Subs. The forehead.

એબાદશ્ને, êbâdashnê. Dâd. નાં યાદ કરવું
તે, યાદ રાખવી તે. Subs. Act of remembering—
recollecting.

દો હમ, dô-ham. Dâd. કિં અં બે સાથે, બે મળીને.
Subs. Two together, two in union.

અ-હમાક, a-hamâk. વિં નાતમામ, અધુરું, બધું
નહીં. Adj. Unfinished, imperfect, not whole.

દો-હમઝેર, dô-hamzôr. વિં બે એક બેડ, બન્ને

એકઠા, બેહુસાથેમળીને. Adj. Two together, two in a body, two collectively.

દો-હમ-પત્કાર, dô-ham-patkâr. Dâd. નાં બે સાથે લડનાર, બન્ને સાથે તકરાર કરનારા. Subs. Two disputing with each other, two arguing the point with each other. Av. દો-હમ-પત્કાર

અ-હમબુદે, a-hambûdê. બૂં કું એક થયા વગર, એકઠા થયા વગર, પુરું—સમાપ્ત નહીં થયલું. વિં અધુરું, નાતમામ. Past part. Without being unanimous, without being assembled, not finished, not ended. Adj. Incomplete, imperfect.

દો-અરબા, dô-arbâ. Shêk. સં વિં બે ચાર, આઠ, ૮. Numer. adj. Twice four, eight, 8.

દોબારેસ્ત, dôbârêst. કિં (દેવ) દેરૂંથયો, દોડી ગીઓ. V. (The Dev) disappeared, became as if he had never been, ran away. Av. દોબારેસ્ત

દો-અરક્યા, બી-અરક્યા, dô-arakyâ, bî-arakyâ. નાં બે નેહર, બે નીઅં, બે વાર પાણી છાંટવું—સીપવું. Subs. Two canals, two small passages for any liquid matter, supplying the water twice, irrigating twice. Av. દો-અરક્યા

બી-આરેકરે, bî-ârêkarê. Vand. XIV. નાં બે વાર છાંટવું. Subs. Sprinkling the water twice, twice irrigating. Av. બી-આરેકરે

૧૩૫ ગોબાશને, gôbashnê. Khor. Av. નાં પઢવું, બોલવું, બણવું. Subs. Reciting, speaking, praying.

૧૩૬ દો-શનુમન, dô-shanuman. Nêrang. નાં બેઅ-શનુમન, આએ અશનુમન બે વાર ; અશનુમન તેને કેહ છે, કે જે ક્ષેસ્તાની નયતે આરાધના કરવામાં આવેછે, તે મધે તે ક્ષેસ્તાને લગતા તેની તારીફનાં કલામો પઢવામાં આવે છે. Subs. Two “Khashnumans,” twice this “Khashnuman.” A “Khashnuman” is that part of the prayer which contains the praise of the angel for whom the prayer is recited. Av.

૧૩૭ દો-અવર, dōjâvar. ક્રિં અં બેવાર, બે મરતબે, બે વખત. Adv. Twice, two times.

૧૩૮ દોદીનર, dô-dînar. See ૧૩૫.

૧૩૯ ગોશત, gôshst. Dâd. નાં માંસ, ગોશત. Subs. Animal flesh, meat ; as in—
Per. گوشت

૧૪૦ ગવદાદે, gavdâdê. વિંગાએ—બળદનું આપેલું, ગોસ્પંદનું આપેલું. Adj. Given by a cow, or bull, given by a sheep or goat. Av.

૧૪૧ બેબખ્ત, bēbakht. Dâd. વિં બેનસીબ, વગર બ-ખ્તનું, બદબખ્ત. Adj. Unfortunate, luckless, unlucky. Per. بی بخت

૧૪૨ અ-શપીરી, a-shapîrî. વિં બહાઈ વગરનું, શુરાઈવાળું. Adj. Void of goodness—virtue, evil.

૧૯૫ દો-શવે, dō-shavê. નાં બેરાત, Subs. Two nights. Av. ૧૯૫ Per. دو شب

૧૯૫ દો-બાર, dō-bâr. See ૧૯૫ દો-જાવર, dō-jâvar.

૧૯૫ દો બારે, dō-bârê. See ૧૯૫ dō-jâvar. નાં બે ઘોડા, બે કોટ-કિલ્લા, બે સવાર. Subs. Two horses, two ramparts, two troopers. Per. دو باره

૧૯૫ અ-શર્મ, a-sharma. Dink. વિં શરમ-લાજ વગર-જું, નકટ. Adj. Shameless, barefaced. Per. بي شرم

૧૯૫ ખીગ, khîg. Gloss. નાં છાગલ, પખાલ. A leathern bottle or bag for holding water. Per. خيگ

૧૯૫ દબેશ, dabêsh. નાં દુઃખ, ઈર્ષા, પિક્કાર, દ્વેષ, દુશ્મની. Subs. Trouble, affliction, injury, enmity, hatred. Av. ૧૯૫ Sans. द्वेषस्, Av. Rt. ૧૯૫ Sans. Rt. द्विष् = to hate, to injure.

૧૯૫ દબેશાંન, dabêshân. Plu. of ૧૯૫; Av. ૧૯૫

૧૯૫ દો-ગેહાંન, dō-gêhân. નાં બન્ને જગત્, બેહુ દુનિયાં. Subs. Both worlds.

૧૯૫ ગબસ્ત, gabast. નાં મરદ, માણસ. Subs. Man, male.

૧૯૫ ગબસ્ત, gabast. Gloss. નાં એક અતનું જોહેરી ફલ કે જેને કારમીમાં زهر حنظل કહેછે. Subs. The colocynth or bitter apple, which is known in Persian by the name of زهر حنظل

૧૨૦ દોસદ, dō-sad. સંખ્યાં વિં બસો, ૨૦૦. Numer. adj.

Two hundred, 200. Av. ૨૦૦ Per. دو صده

૧૨૧ દો-બસ્તે, dō-bastê. વિં બેવડું બાંધેલું. નાં બે ગાંસડી. Adj. Doubly bound—tied. Subs. Two bundles—bales.

૧૨૨ દો-દયન, dō-dayan. સંખ્યાં વિં બેમાં, બન્નેમાં. Numer. adj. In two, in both.

૧૨૩ દો-દીનાર, dō-dînâr. See ૧૨૪

૧૨૪ દો-યદમન, દો-જસ્ત, dō-yadman, dō-jast. નાં બે હાત; બેવડું જોર. Subs. Both hands; redoubled strength. Av. ૨૪૦ Per. دو دست

૧૨૫ દો-જસ્ત-અવેકાર, dō-jast-avêkâr. Dâd. વિં બેહુ હાતે નકારું, બેહુ હાતે ટુંકું. Adj. Disabled in both hands, born without hands, having short arms.

૧૨૬ દો-સરદે, dō-sardê. નાં બે જાત, બે તરાર. Subs. Two kinds—sorts—species. Av. ૨૬૦

૧૨૭ દો-ગવા, dō-gavâ. Yas. IX. નાં બે હાત (દેવ અથવા ખરાબ માણસના). Subs. Two hands (of a Dev or of a sinful man). Av. ૨૭૦

૧૨૮ દો-બનાચ, dō-banâcha. બે જણ મળીને. Two persons together, two in union.

૧૨૯ અ-બોખ્તશની, a-bôkhtashnî. નાં છુટકારા વગરની હાલત. Subs. State of being not liberated—set free.

અ-બોદ, a-bôd. વિ० જીવ વગરનું, જુદ્ધિ—જ્ઞાન વગરનું. Adj. Lifeless, having no consciousness.

અ-બંદ, a-band. વિ० બેડી વગરનું, ગાંઠ વગરનું, બંદ વગરનું, છુટું, મોકળું. Adj. Without a joint—band, having no chain—knot, not shut up—confined, unlocked, open, unfettered.

દો-એજન, દો-એએ, dô-jôjan, dô-jôjô. નાં બે દેરમ; બે ચક્ષી. Subs. Two derems; two sparrows. Per. دو دوجو

અ-બુન, a-bun. વિ० થડ વગર, મૂળ વગર, શરૂઆત—છેડા વગરનું. Adj. Without a source—root, without a beginning or an end.

દો-બુન, dô-bun. Dâd. નાં બે મૂળ—થડ, બે છેડા, બે શરૂઆત. Subs. Two sources—roots—bases, two extremities, two beginnings.

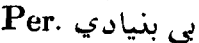
અબુજશની, a-bujashnî. વિ० છુટકારા વગરનું. Adj. Having no release, without liberation—discharge.

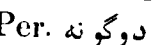
દો-બુજશને, dô-bujashnê. Dâd. નાં બેવડો છુટકારો. Subs. Double release—deliverance.

દો-હંદ, dô-hand. Dâd. See આએ બોલ નો બગડેલો આકાર છે. This word is a corruption of આ; as in આ ૧૦૧૧ ૩૫

 દો-ગુનીહા, dô-gunihâ. Nêrang. કિં અં બે
 રીતે, બે તરેહ. Adv. In two (different) ways.

 અ-બુન્દગી, a-bundagî. Dink. નાં અસંપૂર્ણતા,
 અધુરાપણું. Subs. Imperfection, incompleteness.

 અ-બુન્દાગી, a-bunyâdagî. નાં બેબુન્દાદી,
 કમજાતપણું. Subs. Baseness of origin, low birth.
 Per.

 દો-ગુને, dô-gunê. વિં બે રીતનું, બે જાતનું; બેવડું.
 Adj. Of two kinds—sorts; double. Per.

 અ-બુદ, a-bud. વિં વગર જીવનું, નિર્જીવ, નિરૂપયોગી.
 Adj. Lifeless, inanimate, useless.

 દો-ગોફ્તન, dô-gôftan. Dink. કિં બે જાતનું બો-
 લવું, બે રીતનું બોલવું. V. To speak in two (different)
 ways.

 દો-યથાહૂવએરીઓ, dô-yathâhûvaêryô.
 નાં યથા અહૂવઈર્યોની બે વાર બંદગી ; એ બે યથા જ્યાં આ-
 શીર્વાદ યા દોઆ કરવી હોય છે ત્યાં પઢવામાં આવેછે.
 Subs. The recital of “Yathâ ahûvaîryô” twice;
 these two “Yathâ ahûvaîryôs” are recited before
 pronouncing a benediction or blessing.

 દોયમ, dôyam. Dâd. સંખ્યાં વિં બિજું. Numer.
 adj. Second. Per.

 દો-હમ, dô-ham. Dâd. નો બગડેલો આકાર.
 Corruption of which see.

દો-હમ્પત્કાર, dô-hampatkâr. See

ગબ્બમન, gabbaman. Khor. Av. નાં પીઠ. વિં
નીચું, હલકું, ખરાબ. Subs. The back. Adj. Low,
inferior, bad.

ગબેબમન, gabêbman. વિં હલકું, નીચું. Adj. Low,
inferior, base.

ગબ્બમમન, gabbamaman. Gloss. નાં પીઠ, ખરડો,
વાંસો. Subs. The back, the spine or backbone.

દો-ગરેહ, dô-garêh. નાં બે ગાંઠ. Subs. Two
knots, two joints (as of a reed). Per. ,

અ-દરોગી, a-darôgî. Dink. નાં જીહાઈ વગરનું,
સચ્ચાઈ. Subs. Purity from falsehood, truth.

દોબરસુમ, dô-barsum. નાં બે બરસમ. Subs.
Two Barsoms, two pieces of Barsom. Av.

?

એબેગદ, êbêgad. Dink. વિં એબવાજો, એબથી
બરેલો, એબદાર, એબીઅલ. નાં બદી કરનાર, પોતાને બેહુ-
રમત કરનાર. Adj. Full of vice, infamous, ugly,
deformed. Subs. One who practises vice, one
who disgraces himself.

અનીદ, anîd. કિં નહીં ખેંચ્યું. V. Did not pull.

ગબના, gabnâ. નાં પુરૂષ, મરદ, માણસ, નર, માટીડો,
બાઈડો. Subs. A person, male, man, human being.

ગબના, gabnâ. See

دوناہ dōnaê. નાં બે વાંસ, બે વામ, બે વાંસળી-
Subs. Two pieces of bamboo, two fathoms,
two pipes—flutes. Per. دوني

ગબનાદો, gabnâdô. Vand. નાં બે માણસ, બે મરદ.
Subs. Two men, two individuals.

ગબનાયાં, gabnâyân. Yas. નાં આદમીઓ, મરદો.
Subs. Males, men.

ગબના-અહેલુબ, ગબના-અષોએ, gabnâ-ahêlub,
gabnâ-ashôê. નાં પવિત્ર—અશો મરદ ; ગયોમરદ. Subs.
A pious—holy man ; Gayômarđ.

ગબનાઆં, gabnâân. નાં માણસો, આદમીઓ, લોકો.
Subs. Men, individuals, people.

ગબનાઆં, gabnâân. See ગબના

ગબનાઆંને, gabnâânê. Khor. Av. નાં આદ-
મીઓ મધેનું એક. આદમી. Subs. One of the men.

ગબનાઆંનેવર, gabnâânêvar. Vand. નાં ગો-
ક્ષાનાં માણસો. Subs. The men of the cave.

અ-નેઆં, a-nêâz. વિં હાજત વગરનું, ગરજ વિનાનું,
વગર જરૂરનું. Adj. In want of nothing, not
needy, not necessary. Per. بي نیاز

ગબનાઈ, gabnâî. નાં મરદી, માણસપણું, માણસાઈ.
Subs. Virility, manliness, manhood.

ગબનાશ, gabnâsh. નાં તે માણસ, જે મરદ, જે
માણસ. Subs. That man, the man who, the
person who.

Subs. One man, one male.

گابناآءے, gabnâê. See گابنا

دو-واہ, dō-vaê. نا٠ ٲٲی—ٲرٲٲ, Subs. Two
birds. Av. ٲٲٲٲٲٲ

دو-و-سہ, dō-va-sê. संख्या० वि० द्वे अने त्रस, पांच,
 ५. Adj. Two and three, five, 5.

ગબનાઈયે, gabnâiyê. Av. નાં એક માણસને.
Subs. To a man, as in જાહેર પ્રાપ્ત મુજબ નાં માણસને

גבנא, gabnâi. See גבנא gabnâi.

𐭪𐭣𐭥 𐭪𐭣𐭥, gabnâsh. See 𐭪𐭣, gabnâsh.

1. **gabnâ-yôzdâsragar.**
Vand. XIX. ना० पवित्रार्थं करनार शप्स, पाक करनार.
Subs. A priest who practises purity, one
who purifies, one who performs the higher
ceremonies of the Zoroastrian religion. Av.
2.

See گابنا-یوشدا سراجار, gabnâ-yôshdâsragar.

अ-वागुनश्नी, a-vāgunashnī. वि० नहीं पकड़ाये
 तेवु. Adj. That may not be grasped—seized, not
 seizable.

દો-વાદુનશની, dō-vādunashnî. નાં બે કામ,
બેવડી કરણી. Subs. Two works, two doings.

ગાબનાદદ, gabnâdad. Vand. XVIII. કિં તે મરદ આપે. V. The man may give.

ગાબનાએ તગીગ, gabnâê tagîg. નાં જોરમંદ માણસ, કહિઅતવાળો પુરૂષ. Subs. A strong man, a powerful man.

ગાબના ગેરામી, gabnâ-gêrâmî. નાં મ્હોટા દરજ્જાનો પુરૂષ. Subs. A man of high rank—dignity, an exalted man.

ગાબનાં, gabnân. Dink. નાં મરદો. Subs. Males, men.

ગાબનાઉમ, gabnâum. Gf. નાં આદમી, મનુષ્ય. Subs. Man, a human being. Pahl. equ. ગાબના

ગાબનાકે, gabnâkê. Nêrang. નાં જે મરદ, જે માણસ. Subs. The man who.

ગાબનાચ, gabnâcha. Yt. Ser. જે મરદ, કેમકે મરદ, મરદબી, વળી એક મરદ. If man, because man, even man, also a man.

દોવાન્દહુમ, dôvâzdahum. ક. સંખ્યાં વિં બારસું, ૧૨ સું. Ord. numer. adj. Twelfth, 12th. Av. دوازدهم, Per.

દો વખત, dô-vakht. Bund. ફીં અં બે વખત, બે મરતબે. Adv. Twice, two times. Per. دو وقت

ગાબનામ, gabnâm. હું એક મરદ, હું એક માણસ. Subs. I a man, I a male.

ગબના-રક, gabnâ-rak. Yas. X. તું મરદ-માણસ.

Thou a male—man.

એબોએ, êbôê. નાં એક લોખાનનો કટકો, એક ખુશબોદાર ચીજ. Subs. A piece of benzoin—olibanum, a fragrant thing.

એબોદ, êbôd. નાં એક જ્ઞાન, એક જીવ. Subs. A consciousness, a life.

એબંદ, êband. નાં એક ગાંઠ, એક બંધ. Subs. A knot or tie, a fastening, a fether, a bond.

દોદ, dôd. Dâd. સંખ્યા. વિં બીજું. Numer. adj. Another, second; as in the following phrase :—

دو و ده

દોવદ, dôvad. Dâd. કિં અં બે સુધી-તલક—ત્રણ. Adv. Up to two, till two.

દો-વ-દ, dô-va-da. સંખ્યાં વિં બે અને દસ, બાર, ૧૨. Numer. adj. Two and ten, twelve, 12. Per.

دو و ده

અવ્યાસ્તે, aviâstê. Nêrang. કિં નહીં બાંધ્યું, નહીં પેહેર્યું. V. Not tied—bound, did not put on (clothes), did not clothe. Compare Av.

અવસાનશ્રી.

દોવેશ, dôvêsh. Nêrang. કિં અં બે ઘણું. Adv. Twice as much.

અવસાનશ્રી, avasânashnî. Dink. વિં પો-

શાક—કપડાં વગરનું, નાનું. Adj. Without garments, having no clothes on, naked.

જાલસાર અ વસ્તાર, a-vastâr. નાં નહીં બાંધનાર, બંધમાં નહીં લાવનાર. Subs. One not binding, one not bringing under restriction—restraint.

પ્રથમ દોવીન, dôvîn. Gloss. વિં બીજું. ક્રિં અં બે વ-ખત, બે મરતબે. Adj. Second, more, another. Adv. Twice, once more.

અવીનાકી, a-vînâkî. વિં બદ સુરત, ખરાબ દેખા-વતું, વગર દેખાવ—નજરનું, અણદીઠ, નહીં દેખાએ તેવું. Adj. Unsightly, ill-looking, unseemly, unperceivable, imperceptible, invisible.

દોવીનાકી, dô-vînâkî. વિં બેવડી નજરવાળું. Adj. Having two eyes, doubly circumspect—vigilant.

અવીનશની, avînashnî. વિં નહીં જોવું, નહીં દેખાવું, અણદીઠ, નહીં જોવાએ તેવું, છુપું, વગર દેખામણું, કદરૂપું. Adj. Not seeing, secret, that cannot be seen, not perceptible by the sight, invisible, unseen, hidden, ugly, uncomely, horrible to look at.

દોવીનશની, dô-vînashnî. નાં બે દેખાવ, બેવડી નજર, બેવડો દેખાવ. Adj. Two sights, double sight—view, double power of vision

દોવીન, દોવીર, dô-vîn, dô-vîr. Vand. V. નાં બે મરદ—માણસ—આદમી. બે પેહલવાન. (કદાચ એ નો અપભ્રંશ જ થઈ શકે.) Subs. Two men—individuals,

two males, two heroes. Av. 𐬨𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀, Sans.

द्वीरौ? Per. دویر

𐬨𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀 અ-વીમારી a-vîmâri. Dink. વિં હુઝી નહીં, બીમારી વગરનું, સુખી, તંદરોસ્ત. નાં બીમારી વગરની હાલત, તંદરોસ્તી. Adj. Without disease—sickness, not distressed, happy. Subs. Freedom from pain—sickness, bodily health.

𐬨𐬀𐬵𐬀 અ-વીમંદ, a-vîmand. Dink. વિં વગર તરફનું, આપ એજ્ઞ્યાર, હદ વગરનું. Adj. Without taking any side, neutral, independent, having no limit, boundless.

𐬨𐬀𐬵𐬀 દો-વીમંદ, dô-vîmand. નાં એ હદ, એ સીમા—મર્યાદા, એ તરફ. Subs. Two sides—directions, two limits.

𐬨𐬀𐬵𐬀 દો-વીમંદ, dô-vîmand. See 𐬨𐬀𐬵𐬀 dô-vîmand.

𐬨𐬀𐬵𐬀 દો-નીમિ, dô-nîmê. નાં બેહુ તરફ, બન્ને તરફ, બેહુ બાજુ. Subs. Both sides, two directions.

𐬨𐬀𐬵𐬀 દો-ઉદ્રે, dô-udrê. See 𐬨𐬀𐬵𐬀

𐬨𐬀𐬵𐬀 અ-વનાહ, a-vanâh. વિં એગુનાહ, નિરપરાધી. Adj. Innocent, guiltless, inoffensive. Per. بی گناه

𐬨𐬀𐬵𐬀 અ-વનાહી, a-vanâhî. Dink. નાં ગુનાહ વગરની હાલત, સવાબ. Subs. Guiltlessness, sinlessness, virtue, rectitude. Per. بی گناهی

𐬨𐬀𐬵𐬀 ગુનીહા, gumîhâ. નાં રંગીન ચીજે, (સારા) ગુણ-

વાળા લોકો. Subs. Coloured objects, people endowed with good qualities—virtues.

અવગ્રહ ગબ્રુનીહા, gabrunihâ. ક્રિં અં લઈ જવાથી, લઈ જવાએ. Adv. By carrying.

અવગ્રહ દો-વનાહી, dô-vanâhî. નાં બેવડો યુનાહ. Subs. Double guilt—sin.

અવગ્રહ દો-વનાસ, dô-vanâs. નાં બે તકસીર, બેવડો યુનાહ —વાંક. Subs. Two faults—crimes—sins, double fault—crime.

અવગ્રહ અ-વનદ, a-vanad. Dink. ક્રિં નહીં તોડે, નહીં ટાળે. V. May not smite, may not avert (an evil). Prohib. અ+ગ્રહ = Av. અવગ્રહ.

અવગ્રહ ગબ્રુનદ, gabrunad. ક્રિં લઈ જાય. V. May carry—bear.

અવગ્રહ અ-વન્દશની, a-vandashnî. વિં વગર હાંસલે, કાંઈની બેજબ્યા વગર. Adj. Without profit, without gaining anything.

અવગ્રહ અ-વન્દશને, a-vandashnê. Dink. નાં નહીં પામવું, હાંસલ કરવું. Subs. Not gaining—obtaining.

અવગ્રહ દો-નવવદ, dô-nauvad. Vand. XIV. સંખ્યા વિં બે વખત નવ, અઠાર, ૧૮. Numer. adj. Twice nine, eighteen, 18.

અવગ્રહ અ-બુજશની, a-bujashnî. નાં છુટકારા વગરની હાલત. Subs. State of being without release—deliverance.

૧૨૬૧ અ-વજન, અ-વજેર, a-vajin, a-vajêr. વિં સુકાદાના હોકમ વગરનું, સત્તા વગરનું. (કદાચ ેવનો અપભ્રંશ ૧૨૭ થઈ-શકે.) Adj. Without any final judgment-decision, having no power. (૧૨૭ may be a corrupt form of ેવ.)

૬૧ દોવમ, dôvam. સંખ્યાં વિં બીજુંં Numer. adj. Second. Per. دوم

૬૧ હોમ, hôm. નાં હોમસળી, કે જે પવિત્ર ક્રિયાઓમાં કામ આવે છે. એ, ૬ નો બગડેલો આકાર છે. Subs. The twig of the Hô-m-tree, used in religious ceremonies. ૬ is a corrupt form of ૬

૬૧ હોમ, hôm. Gloss. નાં હોમ નામનો એક પરહેજ-ગાર માણસ જે પાદશાહ ફરેદુનની અવલાદનો હતો, અને જેણે અફરાસીઆબને પકડવા માટે પાદશાહ કે ખુસરવને મદદ આપી હતી ; એ દીનદાર શખ્સ દુનિયાં તરક કરીને અલબર્ઝ પહાડ ઉપર રહી બંદગીમાં મશગુલ થયો હતો. Subs. The name of a devout person of the dynasty of King Farîdoon, who rendered assistance to King Kaêkhusrav in capturing Afrâsiâb. This godly man had retired from the world, and devoted himself to prayer on Mount Alborz.

૬૧ દોવમ-આર, dôvam-hâr. કિં અં બિજ મરતબે. Adv. Second time. Per. دوم بار

૧૨૭૧ અ-વરોએશ, a-varôêsh. વિં આહેશ—મરજ વગર. Adj. Without wish, without any desire—inclination.

અવજાશની, a-varjashnî. નાં કામ કરવા વગરની હાલત, કામ નહીં કરવું, બે એજ્જારી, આળસાઈ. Subs. State of being without work, not working, involuntaryness, idleness, slackness.

દોગાંન, dô-gân. કિં અં બે રીતે, બે તરેહ. Adv. In two ways, in two (different) modes.

દોગાંને, dô-gânê. See ૧૧૧

દોગાંને, dô-gânê. Vand. II. નાં બેડું. Subs. A pair; as ૧૧૦૦૪૩ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧

દોગાંનગી, dô-gânagî. Vand. XIV. કિં અં બે રીતે. Adv. In two ways.

દો-કાક, dô-kâk. Dâd. નાં બે કાક; “કાક” તે નુકસાન કારક અરક્ષતરો મધેનું એક અરક્ષતરનું નામ છે. Subs. Two “Kâks;” “Kak” is the name of a noxious creeping animal.

અ-કાર, a-kâr. વિં ધંધા—રોજગાર વગરનું, નકામું. Adj. Having no employment or profession, useless, worthless, not serviceable. Per. بی کار

દો-કાર, dô-kâr. Dâd. નાં બે કામ, બેવડું કામ. Subs. Two works, double work. Av. دو کار, Per. دو کار

અ-કેનારે, a-kênârê. વિં હદ વગરનું, છેડા વગરનું. Adj. Limitless, endless. Per. بی کناره

દો-કેનારે, dô-kênârê. નાં બે હદ, બે છેડા, બે કીનારા. Subs. Two ends, both extremities, both ends, two banks—shores. Av. دو سر, Per. دو کنار

دو طرفہ ہونے نارجی, dō-kênârgî. Bund. کھینچو اُچھو
 کھینچو. Adv. From two sides—corners.

دو طرفہ ہونے, dō-kôstê. نا اُچھو تہہ, اُچھو تہہ.
 Subs. Both sides—directions.

دو طرفہ ہونے, dō-kunashêd. کھینچو کھینچو, اُچھو
 کھینچو. V. Both will do—perform.

دو طرفہ ہونے, dō-karfê. Dink. نا اُچھو کھینچو—
 اُچھو. Subs. Two bodies—sorts. Av. اُچھو کھینچو

دو طرفہ ہونے, a-châstê. Dâd. کھینچو نا اُچھو, اُچھو
 اُچھو. نا اُچھو کھینچو, اُچھو اُچھو کھینچو. Adj.
 Inexperienced, unskilled. Subs. Inexperience,
 unskilfulness.

دو طرفہ ہونے, dōcha-aêvak. Dink. اُچھو اُچھو
 اُچھو اُچھو, اُچھو اُچھو اُچھو. Indef. pron. One of the two,
 either, one or the other, one in two.

دو طرفہ ہونے, a-chârî. نا اُچھو کھینچو, اُچھو کھینچو. Subs.
 Helplessness, poverty, indigence. Per. اُچھو کھینچو

دو طرفہ ہونے, a-chêhêrî. کھینچو اُچھو کھینچو—اُچھو
 کھینچو. Adj. Of an ugly face, ill-looking.

دو طرفہ ہونے, dō-chashma. نا اُچھو کھینچو. Subs.
 Both eyes, two eyes. Av. ? اُچھو کھینچو, Per.

دو چشم
 دو چشم ہونے, bîzak-and. Vand. XIII. کھینچو اُچھو

એટલું, તેથી બેવડું. Adj. Twice as much. Av.

دو مرتبہ (જોડા)

دو-ઝબાર, dō-zabâr. Yas. IX. નાં (દેવ અથવા ખરાબ માણસના) બે પગ. Subs. Two legs (of a Dev or a wicked man). Av. دو پند

دو-ઝંગાન, dō-zangân. વિં બે પગાં, બે પગવાળાં. Adj. plu. Two-legged. Av. دو پند

દો-ઝંગ-તોખી, dō-zang-tokhmî. Dink. વિં બે પગાં તોખમનું, મનુષ્ય તોખમનું. Adj. Of an extraction of the biped, of the descent of the human race.

દો-ઝોત, dō-zôt. Nêrang. બે ઝેતી, બેહુ સરદાર, ઝેતી અને આતરવખ્શી બને. Subs. Two Zôtis, two chiefs, both the Zôti and the Atarvakhshî. Av. دو زوت

અ-ઝરમાની, a-zarmânî. નાં યુદાપા વગરની હાલત, જુવાની. Subs. Freedom from old age—decrepitude, young age. Per. بی زرماني

ગબ્તા, gabtâ. નાં પેશાની, કપાળ. Subs. The forehead, the front.

દો-તાન, dō-tân. Ash. સર્વં તમો બને. Pron. You both. Per. دو تان

દો-તાક, dō-tâk. Dâd. કિં અં બે વખત, બેવડું. નાં બે ભાગ—ચીજ, બે ટુકડા, બે તાર, બે કુમળી દાંખરી. વિં શરીરને વાંકું વાળવું. Adv. Twice, doubly. Subs.

Two parts, two things, two pieces, two pieces of metallic wire, two shoots—tendrils. Adj.

Bending the body. Per. دو تاک, دو تا

॥९५ ॥९५ દો-તશીઆ, dō-tashîâ. સંખ્યાં વિં બે નવ, અઠાર, ૧૮. Numer. adj. Twice nine, eighteen, 18.

॥९૫ ॥૯૫ દો-તોખે, dō-tokhmê. Shek. Gum. નાં બે બીજ, બેવડું બીજ. Subs. Two seeds, double seed. Per. دو تخم

॥९૫ ॥૯૫ દો-તોબાની, dō-tôbânî. વિં બન્ને શક્તિવાન, બેવડું શક્તિવાન. Adj. Both able—powerful, doubly strong—powerful.

॥९૫ ॥૯૫ અ-તંગી, a-tangî. નાં તંગી વગરની હાલત, મોકળાસ. Subs. Freedom from straitness of circumstances, freedom from difficulty, state of being unencumbered. ન = not; ॥૯૫ = Per. تنگی = straits, difficulties.

॥९૫ ॥૯૫ દો-તુના, dō-tunâ. Bund. નાં બે બલદ—ગોધા. “॥૯૫” ને બદલે કોઈ વખતે “॥૯૫” બી આવેછે. Subs. Two bullocks, two bulls. Sometimes the word “॥૯૫” is used instead of “॥૯૫”. Ar. دو ثور

॥९૫ ॥૯૫ દો-તનાન, dō-tanân. Dâd. નાં બે તન, બે માણસો. Subs. Two bodies, two individuals—men.

॥९૫ ॥૯૫ દો-તનુ, દો-તન, dō-tanu, dō-tan. નાં બે તન, બે માણસ, બેડ. Subs. Two bodies—persons—men, a couple, a pair, twins. Av. ॥૯૫ ॥૯૫, Per. دو تن

૧૭૧૪ અ-તોપે, a-tôpê. Dâd. વિં સુદરેહ કુશ્તી વગર. Adj.
Without Sudreh and Kûshtî.

૧૭૧૪ દો-તોપે, dô-tôpê. નાં બે પોશાક, સુદરેહ કુશ્તી. Subs.
Two garments, two things for putting on the
body, Sudreh and Kûshtî.

૧૭૧૪ દો-પેશ્તાન, dô-pêshâtân. વિં બે પગવાળું ; એ
૧૭૧૪ નો બગડેલો આકાર છે. Adj. Two-legged ;
a corrupt form of ૧૭૧૪. Av. ૧૭૧૪. Per. ૧૭૧૪

૧૭૧૪ દો-પાએ, દો-પાદ, dô-pâê, dô-pâd. નાં બે કદમ, બે
પગલાં, બે પગ. Subs. Two paces—steps, two feet.
Av. ૧૭૧૪, Per. ૧૭૧૪.

૧૭૧૪ દો-પારે, dô-pârê. Bund. નાં બે ભાગ, બે ટુકડા.
Subs. Two parts—pieces. Per. ૧૭૧૪.

૧૭૧૪ અ-પેશ, a-pêsh. કિં અં આગમ્ય નહીં, આગળ—નજીક
નહીં, દૂર, પાછળ, હરોલમાં નહીં. Adv. Not before,
not forward—in front, not near, far, at a dis-
tance, behind, not in front. = not, ૧૭૧૪ = Per.
૧૭૧૪ = before, forward.

૧૭૧૪ દો-પેશ, dô-pêsh. કિં અં બે આગળ. Adv. Two
in front—before.

૧૭૧૪ દો-પેશે, dô-pêshê. Nêrang. વિં બે ધંધા—રોજ-
ગારવાળું. Adj. Of two professions—occupations,
carrying on two professions at a time.

૧૭૧૪ દો-પેતેશ્તાન, dô-pêtêshâtân. See ૧૭૧૪

૧૧૭૪ દો-પવન, ê-pavan. Dink. કિં અં એથી કરીને, એને લીધે, એથી. Adv. Consequently, therefore, on this account, owing to this.

૧૧૭૪ દો-પવન, dô-pavan. Vand. VIII., Dâd. સંખ્યાં વિં બેહુને, બન્નેને, બેમાં, બન્નેમાં. Numer. adj. To both, in two, in both ; as in ૧૧૭૪ ૧૧૭૪ ૧૧૭૪ ૧૧૭૪ ૧૧૭૪

૧૧૭૪૧૧૭૪ દો-પવન-અએવક, dô-pavan-aêvak. Nêrang., Dâd. એકમાં બે, એક સાથે બે, એકને માટે બે, એકની મદદથી બે, બેમાંથી એક, બે એક વિશે. Two in one, two with one, two for one, two through one, one out of two, two referring to one.

૧૧૭૪૧૧૭૪૧૧૭૪ દો-પવન-અએવક-બાર, dô-pavan-aêvak-bâr. Vand. VIII. કિં અં બેને એક વખતે, બેને સાથે, બેને એકઠા, બે (ગુજરેલાં શરીર) ને એક વખત. Adv. To two at one time, two together, together with two, to two (dead bodies) at one time—once ; as in ૧૧૭૪૧૧૭૪ ૧૧૭૪૧૧૭૪

૧૧૭૪૧૧૭૪ દો-ફજન, dô-fajin. Dink. નાં બે નકલો—ઉતારા—ખરડા, બે નમુના. Subs. Two copies, two transcripts from the original, two samples.

૧૧૭૪ ગોફત, goft. કિં કહ્યું, બોલ્યો. V. Said, spoke, pronounced, uttered. This word is the corruption of ૧૧૭૪. Per. گفت

૧૧૭૪ દો-પત, dô-pat. નાં બે સરદાર—ધણી, બે શેઠ—પતિ.

Subs. Two masters—lords, two rulers, two husbands. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ગાંધી એ-પત્વંદ, ê-patvand. Vand. III. નાં એક
જેડ. Subs. A pair, a couple.

ગાંધી દો-પત્વંદ, dô-patvand. નાં બે સાંકળ—બેડી,
બેવડો સંબંધ, બે સગાં, બે જેડ. Subs. Two chains—
fetters, double connection, two relations, two
pairs. Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ફાર્જામ અ-ફર્જામ, a-farjâm. વિં વગર સેવટનું, અધુરું.
Adj. Without an end—conclusion, imperfect.

ગાંધી દો-ફર્સંગ, dô-farsang. નાં છ મૈલ, બે ફર્સંગ.
Subs. Six miles, two leagues. Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

દોવમ દોવમ, dôvam. Yt. Hôr. સંખ્યાં વિં બીજું. Nu-
mer. adj. Second. Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ગાંધી દો-માહ, dô-mâh. Vand. I. નાં બે મહિના—
માસ, બે ચાંદ. Subs. Two months, two moons.
Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ગાંધી દો-મ્યાંન, dô-myân. નાં બે કમ્બર, બે વચમાં. Subs.
Two waists—loins, two in the middle. Av.
𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ગાંધી દો-મીનોએ, dô-mínôê. નાં બે મીનો. Subs.
Two spiritual powers, two spirits. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀,
Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

॥७१५६५ દો-મીનોઈ, dômînôî. Yas. XL. બન્ને ગેબી — અણદીઠ. Both invisible.

૬૫ અમન, aman. AV. નાં અમન, આરામ, સલામતી, સચ્ચાઈ, ખુશી, સુલેહ. Subs. Repose, safety, sincerity, pleasure, peace. Ar. امن

૬૫ એમન, êman. AV. નાં આંખની ડીડી, ડોળો. Subs. The pupil of the eye, eyeball.

૬૫ એન્મન, ênman. Pand. Adar. નાં આંખ. એ બોલ નો બગડેલો આકાર છે. Subs. The eye. This word is a corruption of ન

૬૫ ગબ્મન, gabman. નાં પીઠ, વાંસો, બરડો. Subs. The back, the spine or backbone.

૬૫ ગોમન, gôman. દર્શં સર્વં આએ, એ. Dem. pron. This.

૬૫ દો-મન, dôman. નાં બે વિચાર, બે મન. Subs. Two considerations, two opinions, two minds.

૬૫ દોમન, દોમો, dôman, dômô. Yt. Beh. નાં સુખસામ, શાન્તિ, નિરાંત, ફર, — 'ચિંતા'—ગભરાટવિનાની મનની સ્થિતિ, સ્વાનો. Subs. Stillness, quietness, rest, freedom from care—anxiety, rest of mind, a dream, a vision; as in ॥१११११ ૬૫ ॥૭ ૧૦ ૨૨ ૧૦૦૦ ૩૩ ॥૭ ૭૦૦

૬૫ દો-મન, dô-man. AV. Gloss. નાં બે મણ. Subs. Two maunds. Per. دو مئ

گھنممان, gahinaman. નાં પીઠ, ખરડો, વાંસો. Subs.
The back, the spine or backbone.

અ-મરદુમી, a-mardumí. Dád. નાં આદમીયત,
—ઈનસાનીયત વગરની હાલત, અકલનાં ગોહર વિનાની હાલત-
અસભ્યતા, Subs. Inhumanity, unmanliness, sense-
lessness, imprudence, unpoliteness.

દો-ર, dôra. Vand. XII. સંખ્યાં વિં બાવીસ, ૨૨
Numer. adj. Twenty-two, 22.

હેલુબ, hêlub. Vand. XIX. વિં પાક, પવિત્ર.
અષો, એ બોલ નો બગડેલો આકાર છે. Adj.
Pure, holy, pious; this word is a corrupt form
of હેલુબ

હરદો, hardô. વિં બન્ને, બેહુ. Adj. Both, the
one and the other. Per. هر دو

દોરા, dôrâ. વિં બેને, બન્ને. Adj. To both. Per.
دورا

અ-રાહ, a-râh. Yas. XLVI. વિં ગુમરાહ, આડે-
રસ્તે, નાકરમાન. નાં કમાર્ગ, ઉલટી રાહ—રસમ; બટકનાર
આડે માર્ગ જનાર. Adj. Going astray, deviating,
disobedient. Subs. Wrong way, the opposite
way—path, wrong custom; a wanderer, one
who deviates. Per. بی راه

દો-રાહે, dô-râhê. Dád. કિં અં બન્ને રીતે.
Adv. In both ways.

અ-રાસ્ત, a-râst. વિં નહીં સાચું, જુઠું. Adj.

Not true, false, untrue.

દો-રાસ્ત, dô-râst. વિં બન્ને-એહુ અરે, બન્ને બરાબર.

Adj. Both right—true, both just, both equal.

અ-રામશને, a-râmarshnê. વિં સુખ વગરનું, દુઃખી.

Adj. Devoid of happiness—pleasure, unhappy.

દો-રોએશ્મન, dô-rôêshman. નાં બે માથાં, બે છેડા,
બન્ને છેડા. Two heads, two ends—extremities.

ગાબ્રુનશની, gabrunashnî. Dink. નાં લઈ જવાનું-
કામ, લઈ જવું તે. Subs. Act of carrying, carrying.

ગાબ્રુનસ્તે, gabrunastê. બૂં કું લઈ ગયલું. Past
part. Carried.

ગાબ્રુનેદ, gabrunêd. Dink. કિં ખાએ. V. May

eat; as in ગાબ્રુનેદ ગાબ્રુનેદ ગાબ્રુનેદ ગાબ્રુનેદ ગાબ્રુનેદ ગાબ્રુનેદ ગાબ્રુનેદ ગાબ્રુનેદ ગાબ્રુનેદ ગાબ્રુનેદ

ગાબ્રુનીમ, gabrunîm. કિં હમો લઈ જઈએ, હમો ખાહેશ
કરિએ. V. We may carry, we may desire—wish.

ગાબ્રુની, gabrunî. Dink. કિં તું લઈ અ. V.
Carry (thou).

ગાબ્રુનતન, gabruntan. Gloss. કિં લઈ જવું, પ-
કડી લઈ જવું, ધસડી લઈ જવું, ચલાવવું, ખાહેશ કરવી
V. To carry, to conduct, to carry by dragging,
to lead, to desire, to wish.

ગાબ્રુનમ, gabrunam. કિં હું લઈ અહં. V. I may
carry.

અ-રંજ, a-ranj. વિં દુઃખ વગરનું, દલગીરી વગરનું.

Adj. Free from pain—affliction—sorrow. Av.

Rt. અરંજ, Per. અરંજ

દો-રોજ, dô-rôj. Bund. નાંબે: દિવસ-દાહાડા. Subs.

Two days. Per. દો રોજ

દો-રંજ, dô-ranj. નાં બેવડું દુઃખ, બેવડી દલગીરી.

Subs. Double pain, double affliction—sorrow.

ગણુન્ત, gabrunt. કિં લઈ ગયો. V. Carried.

દો-રોદ, dô-rôd. નાં બે નદી. Subs. Two rivers.

Av. દો રોદ, Per. દો રોદ

દો-રઝ, dô-raz. સંખ્યાં વિં બસો, ૨૦૦. Numer.

adj. Two hundred, 200.

અ

અએ, aê. Dâd. દર્શીં સર્વં આએ, એ. Demon. pron.

This; as in અએ અએ અએ અએ અએ અએ અએ અએ અએ અએ

અએ, aê. કિં અં ના, નહીં. Adv. No, not.

અએબ, aêb. Dink. નાં એબ, ઈલ્લત. Subs.

Blemish, defect, vice.

અએબે, aêbê. Yas. I. નાં વધારો કરનાર. Subs. One

who increases—augments; as in અએબે Av. અએબે

અગી, agî. નાં બદી, ખુરાઈ. Subs. Vice, badness,

wickedness. Av. અગી

- ૫૪ ઈશ, ísh. सर्वं આએ, એવું, આવું. Pron. This, such, of this sort, so ; as in ૫૫૪ = in this manner, in this way, thus.
- ૫૪ ઈશ, ísh. (ધાતુ.) ઈચ્છવું, મરજી થવી. (Root.) To wish, to desire ; as in ૫૫૪ Av. 𑀅𑀲, Sans. इष्.
- ૫૪ એબ-ગદ, êbgad. M. K. નાં હરેમન, દુશ્મન, એબ આપ-નાર. Subs. Satan, an enemy, blemish-giver ; as in ૫૫૪
- ૫૪ ઓખ, ôkh. Nêrang. કિં કહ્યું, બોલ્યો. V. Said, uttered, spoke. Av. 𑀅𑀲𑀭𑀮 (!); Av. Rt. 𑀅𑀲 = to speak.
- ૫૪ ઓખ, અખ, ôkh, akh. નાં બાઈ, સગો બાઈ. Subs. Brother, a male born of the same parents. Ar. أخ
- ૫૪ ક્ષ, ksha. Dink. નાં પ્રકાશ, રોશની. Subs. Light, lustre, splendour ; this word is an abbreviation of ૫૫૪, as in ૫૫૪
- ૫૪ ક્ષિ, kshi. (ધાતુ.) રાજ્ય ચલાવવું, સાહેબી બોગવવી, શક્તિવાન થવું, હોકમ કરવો. (Root.) To rule, to govern, to be powerful, to command ; as in ૫૫૪ Av. 𑀅𑀲𑀭𑀮, Sans. क्षि.
- ૫૪ ખા, khâ. Vand. II. વિં કુદરતી, પોતાની મેજે. Adj. Natural, of one's self ; as in ૫૫૪ Av. 𑀅𑀲
- ૫૪ ખા, khâ. Ser. Had. Gloss. નાં આહ, ખ્યાર. Subs. Affection, love, as in ૫૫૪

૪૫ ખા, khâ. વિં ખુશ, સાફ, મજહુનું. Adj. Pleasant, good, fine, tasteful.

૪૬ ખા, khâ. Gloss. નાં બાઈ. Subs. A brother.

૪૭ ખા, ખાખ, khâ, khâb. નાં ઊંઘ, નિદ્રા, આસાએશ. Subs. Sleep, rest.

૪૮ ખા, khâ. નાં છોકરાની સાસુ. વિં સાફ, સુંદર, ચઢતું, ખુબસુરત, સુખી, તંદરોસ્ત, નરમ. કેં અં શાબાસ ! Subs. Mother-in-law of one's son. Adj. Good, beautiful, flourishing, handsome, happy, healthy, gentle, mild, soft. Interj. Bravo! well done!

૪૯ ગઈયે, gâiyê. નાં જીવ, આત્મા. Subs. Life, soul. Av. , Sans. गय.

૫૦ ગઝ, gaza. નાં નાણું. Subs. A rivulet. Compare Av.

૫૧ ગદેહ, gadêh. નાં વાટપાડો, લુટારો, રાહજન. Subs. A robber, a highwayman, a plunderer. Av.

૫૨ ગશ, gash. વિં ખુબ, સાફ, ખુશ, મજહુનું. Adj. Good, fine, pleasant, tasteful.

૫૩ ગાહ, ગાએ, gâh, gâê. Dâd. નાં મરતબો, દબદબો, પગલાં. Subs. Rank, dignity, pomp, footsteps, paces ; as in . Av. , Sans. गय.

૫૪ જાએ, jaê. Vand. XIX. નાં ફતેહ, જય. Subs. Victory, triumph, success. Av. , Sans. जय.

- ૪૭ દેદેહ, dadêh. નાં કાડી ખાનાર જનવર. Subs. A fierce—rapacious animal. Per. ૪૭૭
- ૪૭ દશ, dash. નાં પોતાને સજાગારવું, સારી સુરત—દેખાવ, મી-સાલ. Subs. Adorning—decorating one's self, good—comely feature, an example, simile.
- ૪૭ દહ, dah. સંખ્યાં વિં દશ, ૧૦. Numer. adj. Ten, 10. Av. , Sans. दशन्, Per. ૪૭
- ૪૭ દિશ, dish. (ધાતુ). દેખાડવું. (Root.) To show, to point out; as in ૪૪. Av.
- ૪૭ દીસ, dîs. નાં મીસાલ, મુલક, વેલાએત. Subs. An example, simile, a country, a dominion, one's native country.
- ૪૭ દેહ, dêh. નાં ગામ, ગામડું. Subs. A village, a town. Per. ૪૭
- ૪૭ દેહ, dêh. કિં આજ્ઞાં તું આપ. V. imp. Give (thou). Per. ૪૭
- ૪૭ દોદો, dôdô. Yas. X., Dâd. સંખ્યાં વિં બે અને બે, ચાર, ૪. Numer. adj. Two and two, four, 4.
- દોદો, dôdo. See ૪૭ dôdô.
- ૪૭ દોશ, dôsh. વિં ખરાબ, નકારું, બદ. Adj. Bad, evil, wicked. This word is a corruption of ૪૪
- ૪૭ યા, yâ. ઉભયાં અં અથવા, કે. Conj. Or, either. Per. ૫

૪૪ સસ, sas. Dād. સંખ્યાં વિં હેસી, ૮૦. Numer. adj. Eighty, 80.

૪૪ શા, shâ. નાં મરતબે, વાર, વખત. Subs. A time, an occasion ; as સજેડાવ

૪૪ હા, hakh. નાં પગનું તળિયું. Subs. The sole of a foot. Av. હા

૪૪ હા, hâ. નાં ઈજશનેનો આખો કરદો-પ્રકરણ. Subs. A chapter of Yasna. Av. હા

૪૪ હા, hâ. કેં અં જે! જે વાર! Interj. Lo! behold! will you !

૪૪ હા, hâ. નાં અંદાજે, તમાચો મારવો, ધર પકડ, ધર. Subs. A measure, dimension, giving a slap, empty fuss and bustle, catching, holding.

૪૪ હીચ, હીક, hîch, hîk. (ધાતુ). સુકઈ જવું, સુકું થઈ જવું. (Root.) To be dried, to dry, to lose moisture. Av. Rt. હી

૪૪ અએબે, aêbê. Dink. વિં એબીઅલ, એબદાર. Adj. Deformed, ugly ; as in અએબ

૪૪ અએબી, aêbî. Yas. II. નાં વધારો કરનાર. Subs. One who increases—promotes.

૪૪ અએબી, aêbî. See ૪૪

૪૪ અખી, âkhî. GF. નાં એક કામ, એક ચીજ, મરવતનો સાહેબ, ભાઈ. Subs. An act, a work, a thing, a man of generosity—humanity, a brother.

ۛۛۛ ۛۛ, ۛۛ, akhê, khahê. Nia. Khur. GF. ۛۛ
 ۛۛ ۛۛ. Subs. One brother.

ۛۛۛ ۛۛۛ, âkhî. GF. ۛۛ ۛۛ ۛۛۛ. Subs. A
 blessing.

ۛۛۛ ۛۛۛ, âkhêz. Khor. Av. ۛۛ ۛۛۛ ۛۛ. ۛۛ ۛۛ
 ۛۛ. V. imper. Get up, rise. Subs. One who
 gets up—rises.

ۛۛۛ ۛۛ, ۛۛ, êsh, ashî. ۛۛ ۛۛۛ. Subs. The eye.
 Av. ۛۛ, Sans. ۛۛ.

ۛۛۛ ۛۛ, kshî. Vand. XXII. (ۛۛ). ۛۛ ۛۛ, ۛۛ
 ۛۛ, ۛۛ ۛۛ. (Root.) To be weak, to decrease,
 to be diminished, to castrate.

ۛۛۛ ۛۛ, ۛۛ, khahê, khâhê. ۛۛ ۛۛ, ۛۛ ۛۛۛ. Subs.
 A friend, comrade, a well-wisher.

ۛۛۛ ۛۛ, khâê. Vand. VII. Dâd. ۛۛ ۛۛ, ۛۛ,
 ۛۛۛۛۛۛۛ. Subs. An egg, male organ.
 Pâz. ۛۛ, Per. ۛۛ.

ۛۛۛ ۛۛ, khâê. See ۛۛ ۛۛ, khâê.

ۛۛۛ ۛۛ, khâb. ۛۛ ۛۛ, ۛۛ, ۛۛ. ۛۛ ۛۛ. ۛ
 ۛ ۛۛ. Subs. Sleep, rest, dream, vision. V. im-
 per. Sleep (thou). Av. ۛۛ, Sans. ۛۛ, Per. ۛۛ, ۛۛ.

ۛۛۛ ۛۛ, gazî. ۛۛ ۛۛ. Subs. Rivulets.

ۛۛۛ ۛۛ, gashî. Dâd. ۛۛ ۛۛ, ۛۛۛۛ, ۛۛۛ, ۛۛۛ, ۛۛۛ.

રોશની કરનારું, આલનારું. Subs. A happy situation, delight, joy, pleasure, health, that which illuminates, one who walks. Per. گشي

۴۷ ગશી, gashî. See ۴۷ ગશી, gashî.

۴۷ ગશી, gashî. નાં ગોસ્સો, ગોસ્સાનો દેવ. Subs. Anger, wrath, the Dev of anger. Av. ۴۷

۴۷ દાબ, dâb. Dâd. નાં શાન, શોકત, દબદબો, ખુબસુરતી, ગુર, જેબાઈ. Subs. Dignity, state, magnificence, pomp, beauty, majesty, lustre, elegance.

۴۷ યાબ, yâb. નાં પામવું, પેદા કરવું. વિં નાબુદ. Subs. Getting, obtaining, producing, creating. Adj. Lost, perished, become as if it had never been.

۴۷ સાજ, sâj. નાં તખ્ત, રાજ્યાસન, ગાદી. Subs. A throne, a royal seat.

۴۷ હાેશ, haêsh. વિં જલદી, ઉતાવળું. નાં શેટું, બકરી. Adj. Hasty, quick. Subs. A sheep, a she-goat.

۴۷ હખી, hakhî. નાં પગનું તળિયું, હથેળી. Subs. The sole of the foot, the palm of the hand. Av. ۴۷

۴۷ હખી, hakhî. See ۴۷ હખી, hakhî.

۴۷ હખી, hakhî. See ۴۷ હખી, hakhî.

۴۷ હહી, hahî. નાં ફળ, બદલો, પરિણામ. Subs. Fruit, reward, recompense, remuneration, return, result. Av. ۴۷, Sans. सस्य.

હાહૈ, hahê. નાં ગરમી, ઉષ્ણતા, તાપ. Subs. Heat, warmth.

હાઈ, hâî. નાં ખેંચાણ, તાણ. Subs. Pulling, attraction, drawing.

હાએ, hâê. ક્રિં અં જલદી, સેતાબીથી. Adv. Quickly, hastily, speedily.

હાદ, hâd. ક્રિં હોય, થાય, બની શકે. V. May be—become. Pâz. of 𐬔𐬀𐬭𐬀 = may be possible—practicable.

અ-આદા, a-âdâ. વિં જીવ વગરનું, નિર્જીવ, નજીવું. Adj. Lifeless, trifling, worthless, insignificant. Prohib. " + 𐬔𐬀 = Av. 𐬔𐬀 or Ar. حیات = life.

અએશ, aêsh. SLS. નાં આંખ, નજર. Subs. The eye, sight. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀, Sans. अक्षि.

અખી, akhî. નાં બાઈપણું, બાઈચારો, બાઈબંદી. Subs. Brotherhood, brotherly intercourse—affection, brotherliness.

અખી, akhî. નાં દુનિયાં, ઘર, મકાન. Subs. The world, house, abode, residence.

અખી, akhî. નાં ખોરાક. Subs. Food, victuals.

અખી, akhî. વિં દયા ધરાવતું, મરવતવાણું, શરમવાણું. Adj. Humane, generous, manly.

આક્ષ, âksh. નાં એ નામનો એક દસ્તુર જોહાકની પાદ-શાહીની આખેરીનાં વખતમાં થઈ ગયો છે, કે જોશે "આખ્શી-આં" ધરમનો પાયો નાંખ્યો હતો. Subs. The name

of a Dastur who flourished in the reign of Zohâk and founded the Akhshian religion.

૪૫૪ આક્ષ, âksh. નાં કીમત, ભાવ. Subs. Value, price, rate.

૪૫૪ આક્ષ, âksh. વિં એકએકથી ઉલટું. Adj. Contrary to each other.

૪૫૪ આસ્યા, âsyâ. નાં શરાબ, દારૂ, એક જાતનું જનવર. Subs. Wine, spirituous or vinous liquor, a kind of animal.

૪૫૪ આહી, âhî. નાં હરણ, મૃગ. Subs. A deer, an antelope.

૪૫૪ આહીખ, âhîkh. વિં નાખેલું, નાખીદીધેલું. Adj. Thrown, cast away.

૪૫૪ ખહી, ખાશ, khahî, âkhsh. નાં મરજી, ખુશી, આહ. Subs. Wish, desire, love.

૪૫૪ ખહી, khahî. નાં દોઆનો સચુન, આશીર્વાદ, તારીફ. Subs. A word of benediction, blessing, praise, commendation.

૪૫૪ ખહેશ, ખાશ, khahêsh, khâsh. નાં ખાહેશ, મરજી, ઈચ્છા. Subs. Wish, desire, inclination, aspiration.

૪૫૪ ખાઈ, khâî. નાં ચાવવું, ચાવનાર, દાંતે કરીને નરમ કરવું, કાંઈબી લેહેજતદાર ચીજ. કિં આજ્ઞાં ચાવ. Subs. Mastication, one who masticates, grinding with the teeth. V. imper. Masticate (thou). Per. کھائی, کھای

૪૫૪ ખાશ, khâsh. નાં લડાઈ, સાસુ, કચરો, ગુકડો, ચાવવું.

વિ० લોભી, કજ્જાઆખોર. Subs. War, battle, mother-in-law, rubbish, dirt, piece, mastication. Adj. Avaricious, quarrelsome.

૪૫૪ આશ, આહી, khâsh, khâhî. Dink. Pand. Buzar. નાં આહેશ, આહનાર, આહ, ધ્યાર. Subs. Wish, a wisher, love, affection.

૪૫૪ દાબા, dâbâ. નાં સોનું, સુવર્ણ, કેચન. Subs. Gold, pure gold.

૪૫૪ દોએશ, dôêsh. નાં બન્ને આંખ. Subs. Both eyes.

૪૫૪ યાઈ, યાએ, yâi, yâê. વિ० બીમાર, નાચુશ. Adj. Ill, sick, unwell.

૪૫૪ હાએ, hâê. કેવળં અં હાએ! હાએ હાએ! અકસોસ! અરે! ઓ! Interj. Alas! ah! oh!

૪૫૪ અખીહા, akhîhâ. કિં અં ભાઈબંદીથી. Adv. With brotherly affection—intercourse.

૪૫૪ ખાઈહા, khâihâ. કિં અં ચાહથી, ધ્યાર ભરેલી રીતે. Adv. With affection—love.

૪૫૪ અખશીહા, akhshîhâ. કિં અં નાચુશીથી, દલગીરીથી. Adv. Unwillingly, reluctantly, sorrowfully.

૪૫૪ હાગાસ, hâgâs. Dâd. નાં ગાથાનાં હા. Subs. Chapters of the Gâthâs.

૪૫૪ આશાક, khâshâk. ધાંસનું તણાં, ડાળી, છોડાં, વેહેર, કાંટા કચરા. Subs. A blade of grass, sprigs, chips, shavings, saw-dust, thorns, rubbish, straws. Per. خاشاک

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, aêbêgaîyê. Yas. II. વિં ૭૧-
ની પાસબાની કરનારું; એ બોલ “અર્થશાસ્ત્ર” ના વિશેષણ
તરીકે આવે છે. Adj. Watching over the life. This
word is used as an adjective of “Aîvîsruthrêm.”

Av. અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, akhshî, akhshîh. વિં એક
બીજાથી ઉલટું. Adj. Quite opposite to each
other, quite the contrary, *tout au contraire* (Fr.).

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, ahîâyâs. નાં એ વખત પઢવાની
એક નેરંગ અથવા મંત્રનું નામ. Subs. The name of a
prayer or *mantra* to be recited twice.

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, akhshî, âkhshî. નાં તત્વો.
Subs. Elements, elementary properties, ingre-
dients.

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, âkhshîk. See અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, akhshîân, âkhshî-
ân. નાં આબાદી ટોળાનાં એક ધરમનું નામ, કે જે
ધરમ આખર નામનાં દસ્તુરે ઊભો કર્યો હતો. Subs. The
name of the religion of the Abâdî tribe, founded
by a Dastur called Akhsh.

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, khêshîgân. નાં સંબંધરાખનારાં,
સગાં. Subs. Those who are related—connect-
ed, relations, kinsmen.

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, dakhshîgân. નાં નિશાનીઓ,
ચિહ્નો, લક્ષણો. Subs. Marks, signs, characteristics.

અક્ષીચ, akhshích. નાં તત્વ. વિં નાલાએક.

Subs. An ingredient, an element. Adj. Unfit, improper, unworthy.

આક્ષીજ, ákhshíj. નાં તત્વ. વિં ઉલટું. Subs.

An element or elementary property. Adj. Reverse, opposite.

અક્ષીજન, akhshíjân. નાં તત્વો, ઉલટી ચીજો.

Subs. Elements, ingredients, opposite things, contrarieties.

હાશીદ, háshíd. Gloss. ક્રિં શિખ્યો. V. Learnt.

અક્ષીર, akhshír. Bund. નાં એક નદીનું નામ.

Subs. Name of a river.

અક્ષીરોદ, akhshírod. નાં “અક્ષી” નામની નદી.

Subs. The river Akhshî.

ખાકાની, khâkânî. Vand. III. વિં ખાકને

લગતું, ધુળ ભરેલું. Adj. Relating to earth, dusty.

ખાહેશની, khâhêshnî. નાં ઈચ્છા, મરજી, મોરાદ,

ઉમેદ, આદેશ. Subs. Desire, wish, intention, aim, object.

અખશનુદ, akhashnûd. વિં નારાજ, નાખુશ, દલગીર.

Adj. Dissatisfied, discontented, displeased, sad, sorry. Av. ناخشنود, Per. ناخشنود

અહ્યાને, ahyânê. Gloss. નાં તાજતું, માથાતું—

તાલકું. Subs. The palate, the crown of the head.

૧૪૦૫ આશીઆને, âshîânê. નાં માલો. Subs. A bird's nest. Per. آشیان, آشیان

૧૪૧૦ આશુમે, âkhshumê. નાં એક જતનો દારૂ, શરબત. Subs. A kind of liquor—wine, a kind of punch, sherbet.

૧૪૧૫ અહબખે, ahbakhê. નાં વણવાનો કાંટલો. Subs. A shuttle.

૧૪૨૦ આઈએ, khâîê. નાં ઈંડું. Subs. An egg.

૧૪૨૫ આશક, આશે, khâshak, khâshê. નાં કાંટો કચરો. Subs. Rubbish, dirt, refuse, thorns, brambles. Per. خاشاک.

૧૪૩૦ યાઝગી, yâzagî. નાં આરાધનાં—અંદગી કરનાર. Subs. One who adores—worships, one who offers prayers to. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 (as 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀).

૧૪૩૫ અ-અશકું, a-ashkûn. ક્રિં આજ્ઞાં ના પામ, હાંસેલ ના કર, ના મેળવ. V. imper. Don't get—obtain, don't acquire.

૧૪૪૦ અ-અશકોફ, a-ashkôf. વિં દબદબા—ઠાઠમાઠ વગરનું, બારબોજવગરનું, અગાસીવગરનું. Adj. Unostentatious, without pomp—gravity, having no balcony or open gallery. Per. اشکوب, شکوه

૧૪૪૫ આહગાવ, âhgâv. નાં લોટું. Subs. Iron.

૧૪૫૦ યાઈઝે, yâîzê. નાં આરાધનાં—આદ કરનાર, પુજનાર, માનનાર. Subs. An adorer, one who offers divine honours, a worshipper. Av. Rt. 𐬨𐬀𐬭𐬀 = to adore.

જાણનાં અએબાદ, aêbâd. નાં યાદ, અજબર. Subs. Remembrance, memory, learning by heart.

જાણનાં આખશત, âkhsht. વિં સુસ્ત, આજસુ, નિરઘોગી, કાહેલી. Adj. Lazy, slothful, ill, indisposed.

જાણનાં હાશતાં, hâshtân. Dâd. નાં એલાઓ, શાગેરદો, શિષ્યો. Subs. Disciples, pupils, apprentices, learners ; this word is a corruption of જાણનાં

જાણનાં આખશતી, âkhshtî. નાં સુલેહસંપન, મિત્રાઈ, દોસ્તી. Subs. Peace, amity, friendship. Av. آشتی, Per. آشتی

જાણનાં આખશતીનીદાર, âkhshtînidâr. નાં સુલેહ-રાખનાર, સલાહ કરાવનાર, સુલેહસંપનનો સાહેબ. Subs. One who keeps peace—amity, a make-peace, one who promotes peace by reconciling parties that are at variance.

જાણનાં અખેજદન, âkhêjîdan. કિં ઊઠવું, ઊઠીજવું. V. To rise, to stand up, to pass away.

જાણનાં આહીખતન, âhîkhtan. કિં ખેંચવું (જેમકે મીઆંનમાંથી તલવાર ખેંચવી), એક ચીજથી હાથ ઊઠાવવો, ખેંચવું, ઉપર લાવવું, ધારણા રાખવી, એરાદો રાખવો, લટકાવવું, બખવવું. V. To draw or unsheathe a sword, to refrain, to desist, to pull, to bring up, to intend, to propose, to suspend, to achieve. Per. آهیکستن

જાણનાં અ-હશ્તે, અ-હીખ્તે, a-hashtê, ahîkhtê. બૂં કું નહીં ટંગેલું. Past part. Not suspended, not hung up. Priv. * + જાણનાં = Per. هشتر = hanging loose.

જાણનાં આખ્શતે, àkhshtë. વિં પુર કીધેલું, ભરેલું, ભરપુર.
Adj. Full, replete, more than enough.

જાણનાં આહીખ્તે, àhíkhtê. ભૂં કું ઠાગેલું, લટકાવેલું. Past
part. Drawn, suspended, hung. Per. آهياخته

જાણનાં અહીઆથ્વા, ahíâthvâ. નાં, “યસ્નીમ સૂઈરીમ”
નામની બંદગીનાં બીજા હા-કરદાનું નામ. Subs. Name
of the second chapter of the prayer called
“*Yaçnim Çûirîm*.” Av. آهيآثوا

જાણનાં અ-અયામ, a-ayâm. વિં કવખતે, વખતસર નહીં.
Adj. Untimely, ill-timed, inopportune, *mal à propos*. Priv. “ + જાણનાં = Ar. أيام = days.

જાણનાં અ-અશમ, a-khashîma. વિં ગુસ્સા વગરનું, સાલેસ.
Adj. Having no anger—spite, meek, mild,
gentle.

જાણનાં આયામ, âyâm. નાં વખત, રૂઠુઓ, દાહાડા. Subs.
Times, seasons, days. Ar. أيام

જાણનાં હેશમ, hêsham. નાં ગુસ્સો, હેરેમંદી, એક દેવનું
નામ છે. Subs. Anger, wrath, fiery passion, Ah-
rimanism, Satanism, name of a Dev. Av.
જાણનાં, Pâz. જાણનાં, Per. خشم

જાણનાં અ-અશમી, a-khashîmî. વિં ગુસ્સા વગરનું. Adj.
Free from anger—wrath.

જાણનાં અ-અશમે, akhshamê. નાં જવ અને બાજરીનો
બનાવેલો એક જાતનો દારૂ. Subs. A kind of liquor
made from barley and rye.

અ-અશ્મકર્ષન, a-khashmakashné. આક નહીં કરતું, દુકડે દુકડા નહીં કરવા. Not tearing away, not cutting into pieces.

અ-અબાર, અ-અબર, a-abâr, a-abar. વિં વાદળાં વગરતું. Adj. Free from clouds. Per. بی ابر

અઈબાર, aîbâr. નાં મદદ કરનાર, ચાર, દોસ્ત, મદદ. Subs. One who assists, a friend, an associate, a well-wisher, assistance.

અસ્બાર, asbâr. Dâd. નાં સવાર, તીર મારનાર, બાલો મારનાર. Subs. A cavalier, a horseman, an archer or darter of javelins. Per. اسوار

દોદોબાર, ચેહારબાર ? dódôbâr, chéhârbâr ? કિં અં ચાર વખત. Adv. Four times.

અ-અચારેહ, a-ayârêh. વિં મદદ-કુમક નહીં કરનાર. Adj. Not assisting—helping.

અઈબારી, aîbârî. નાં ચારી, મદદ, દોસ્તી. Subs. Assistance, help, friendship.

અસ્બારી, asbârî. નાં સવારી. Subs. An equipage, a retinue.

અ-આસ, a-âs. નાં નાકમેદી, આશાબંગ. Subs. Hopelessness, disappointment, frustration of hope.

આહીગ, âhîg. નાં હરણ, મૃગ. Subs. A deer, an antelope.

આઈગ, khâig. નાં મોરગ—પક્ષિની એક જાત. Subs. A kind of bird

અડધુ ખાઈયે, khāīyē. નાં એડું, ઈંડું, મરદની શરમધાહ.

Subs. An egg, male organ. Per. خایه

અડધુ ઘઝી, ghazī. વિં વેહું. Adj. Flowing. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀

અડધુ જાએ, jāē. નાં જગો, મકાન. Subs. Place, abode, dwelling, residence.

અડધુ યાઝે, yāzē. નાં પરસ્તેશ, આરાધના, વખાણ. Subs. Worship, adoration, devotion, praise.

અડધુ યાસ, yās. (ધાતુ.) શોધવું, આહાવું, પુછપરછ કરવી, માગવું, બોલાવવું. (Root.) To search, to seek, to wish, to inquire after. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀, Sans. याच्.

અડધુ સાઈ, sāi. નાં ટવળવું, કમલવું. Subs. Starving, famishing, complaining piteously.

અડધુ હાઈબ, haīb. વિં વગર છેડાવું, વગર નીચેડાવું, સમાપ્ત નહીં થએલું. Adj. Endless, unlimited, indecisive, unfinished.

અડધુ હાસ, hās. કિં અં બિજું, બિજ વખત. Adv. Secondly, a second time.

અડધુ હેસ, hēs. ચાલવું, જવું, કીચલ, મિટ્ટી, મોત, કાંઈ, કાંઈ એક, કનતાન. Subs. Going, walking, mud, dust, earth, clay, death, something, anything, canvas.

અડધુ અ-આસા, a-āsā. વિં આશા—ઉમેદ વગરવું, કોકટ. Adj. Hopeless, giving no ground of hope or expectation, useless, to no purpose, for nothing.

ઝગઝગ આઈગીહી, khâigihî. નાં આવાજ મારતું
પાણી, મોરી, નેહર. Subs. Roaring water, a little
channel to carry off water, a canal, a stream.

ખાએશને, khâêshnê. નાં ઈચ્છા, આહ, ધ્યાર, મ-
રજી, ખુશી, ખાહેશ. Subs. Wish, affection, desire,
coveting, longing, aspiration.

અ-ખેશમ, a-khêshma. નાં ક્રોધથી વેગળાઈ, ગુસ્સાથી
દુરી. Subs. Freedom from anger—rage. Pro-
hib. * + ખુશ = Av. *ખુશ = Pâz. *ખુશ = Per. خشم

અ-ખેશમીન, akhêshmîn. વિં ગુસ્સાવગરનું, ધીરં.
Adj. Having no rage, free from anger, placid.

અહસનત, aliasnat. નાં દુઆ, આશિર્વાદ. Subs.
A blessing, a benediction, a congratulation.

અ-હેઝેદ, a-hêzêd. M. Cha. કિં નહીં છુટે. V.
May not become loose—free.

આખેઝેદ, âkhêzêd. Pand. Adar. કિં ઊઠે, ઊઠું
થાએ, ઉમ્મકેરાએ, હુલ્લડ કરે. V. May get up—rise,
may excite, may raise an insurrection. Pâz.
خيزد, Per. خيزد

આહેસ્ત, âhêst. નાં આબાદાંની, ખુબી, હદ, સમારતું.
Subs. Flourishing state, prosperity, goodness,
virtue, limit, precincts, mending, repairing.

આહેસ્ત, âhêst. કિં આજ્ઞાં ઊઠાવ, બોલંદકર. V.
imper. Raise, lift up.

૧૧૯૭-૫૪ અહેસ્તન, ahêstan. M. Cha. કિં નહીં છોડવું, નહીં હીલવું, બંધપડવું. V. Not to dismiss—leave—let fall, not to move—shake, to cease; as in—
અભ્યુદય ૧૨૧ ૬ ૧૨૧ ૧૧૭૧

૧૧૯૭-૫૪ આખેઝદન, âkhêzîdan. કિં ઊઠવું. V. To rise, to get up. *+૧૧૯૭-૫૪ = خيزیدن = to rise.

૧૧૯૭-૫૪ આખેસ્તન, âkhêstan. કિં તલવાર ખેંચવી. V. To draw the sword.

૧૧૯૭-૫૪ આહીસ્તન, âhîstan. Vand. II. કિં ખોદવું. V. To dig. Pâz. ૧૧૯૭-૫૪

૧૧૯૭-૫૪ આઈસ્તે, khâîstê. ભૂં કું ચવાઈગએવું. Past part. Chewed, masticated.

૧૧૯૭-૫૪ હાસેલ, hâsêl. નાં હાંસેલ, કાએદો, પરવડવું. Subs. Profit, gain, advantage, affording. Ar. حاصل

૧૧૯૭-૫૪ અએબેસરુસ્રેમ, âêbêsarusrêm. નાં એથી ગે-હેવું નામ, એક કરેશ્તાનું નામ. (વળી એ બોલની શિકલ કોઈ વખત ૧૧૯૭-૫૪ એ પ્રમાણેથી આવેછે, જુઓ ઈન્જનેનો ૨ એહા.) Subs. The name of the fourth Gêh, *Aîvîcruthrêm*, name of an angel.

૧૧૯૭-૫૪ અ-અસ્ને, a-asnê. વિં ખરાબ વખતનું, વગર હીં-ગામનું, કવખતનું. Adj. Untimely, inopportune, ill-timed.

૧૧૯૭-૫૪ આએન્દ, âcnd. કિં આવે. V. May come (plu). Per. آيند

ખાહન્દ, khāhand. ક્રિં આહે. V. May love, may be fond of, may like (plu.). Per. خواہند

અહ્સનત, ahsnat. નાં See જાન્ય

દોદો-બેવર, dōdō-bêvar. Dād. સં વિં ચાર દસ હજાર ઈઆને ચાલીસ હજાર, ૪૦,૦૦૦. Numer. adj. Four times ten thousand, forty thousand, 40,000.

ખાઈયે, khâîyê. See જાન્ય

ખાસે, khâsê. નાં ખાસ લોકો, મોટા લોકો, અમીર ઉમરાવો, આસિયત, આસપણું, ક્રિં અં અસુસ કરીને, ખરેખર, તદન, બિલકુલ. Subs. Noblemen, great men, grandees, the patricians, property, peculiarity. Adv. Especially, truly, quite, entirely. Ar. خاص

આખેસ્ત, âkhêst. Bund. ક્રિં પેદા કીધું. V. Created.

આહીસ્ત, âhîst. નાં બેસવું. ક્રિં બેઠો. Subs. Sitting. V. Sat. Pâz. જાન્ય. Av. Rt. જાન્ય = Sans. Rt. आस = to sit.

આહેસ્ત, âhêst. See જાન્ય

ખાસ્ત, khâst. Pâz. Bund. ક્રિં હીલવું, બોલંદ કીધું, ઉપર ખેંચવું, ઉખેડવું, દુર કીધું, ઊઠ્યો, ચાલું. V. Removed from its place, raised up, elevated, pulled up, broke up, moved off, got up, wished, became fond of.

જ્ઞાન આસ્ત, khâst. નાં ઈરાદો, ધારણા, ઠેરાવ. Subs.
Aim, intention, determination.

જ્ઞાન હાસ્ત, hâst. કિં ઊઠાવી ગયો. V. Carried away.

જ્ઞાન આસ્તાર, યાસ્તાર, khâstâr, yâstâr. Vand. XX.
નાં ચાહનાર, શોધનાર, પુછપરછ કરનાર, માંગનાર, બોલા-
વનાર. Subs. A wisher, inquirer, seeker, asker,
inviter, one who calls—summons. Av. જ્ઞાન.
Av. Rt. જ્ઞાન, Sans. Rt. याच् = to ask.

જ્ઞાન આસ્તારી, khâstârî. નાં હરખ, ખુશી. Subs.
Joy, delight, rapture, pleasure.

જ્ઞાન આસ્તી, khâstî. નાં ઈરાદો, ધારણા, આદેશ. Subs.
Intention, design, aim, purpose, desire, wish.

જ્ઞાન આસ્તી, khâstî. Gloss. વિં ઈરાદા—ધારણાને
લગતું, ઠેરાવને લગતું, નક્કી. Adj. Relating to inten-
tion—aim, determinate, positive.

જ્ઞાન અ-અસ્તવાન, a-astavân. કિં આજ્ઞાં બેચુમાન ના
થા, શકમંદ થા, વિચારમાં દૃઢ ના થા. V. imper. Don't
be positive—without doubt, be doubtful, be
not settled in opinion.

જ્ઞાન આહિસ્તેઓમંદ, âhistêômand. કિં તેઓ ખેંચે
છે, વરસાદ વરસે છે. V. They draw—pull, the
rains fall.

જ્ઞાન અહસ્તન, ahastan. Gloss. ધુલવું. V. To shake
(as a person under demoniac influence).

૧૧૩૫ આખિસ્તન, ખાસ્તન, âkhistan, khâstan. Gloss.

કિં ઊઠવું, ખડું રેહેવું, ઊભું રેહેવું, થંબ રેહેવું, ચાહાવું, ખેસવું.
V. To rise, to get up, to stand up, to stand firm, to remain at rest, to love, to like, to be fond of, to desire, to sit.

૧૧૩૫ આખેસ્તન, âkhêstan. Bund. કિં પેદા કરવું. V.

To create, to produce, to bring into existence.

૧૧૩૫ આહિસ્તન, âhistan. કિં ખેંચવું, વરસવું, આરાસ્તે કરવું, સમારવું, ઊઠાવવું. V. To pull, to draw, to rain, to shower down, to adorn, to decorate, to mend, to repair, to raise, to lift up.

૧૧૩૫ અહસ્તન, khahastan. કિં ખેઆખર કરવું, રૂશવા કરવું, દુશ્મની કરવી, દુઃખ આપવું, ઈઅ દેવી. V. To dishonour, to treat with disrespect, to disgrace, to make enmity, to do injury—harm.

૧૧૩૫ ખાખીદન, khâbîdan. કિં આસાએશ લેવી, ઊંઘાવું, સુવું. V. To take rest, to sleep, to go to bed.

૧૧૩૫ આસ્તન, khâstan. કિં ઈચ્છવું, ચાહાવું, માંગવું, ખેળવવું. V. To wish, to desire, to ask for, to get, to obtain.

૧૧૩૫ આહસ્તે, âhastê. Gloss. નાં એક ધીરજવાળા અને આખરવાળા શખ્સનું નામ છે, જે પોતાનું કામ સંભાળથી કરતો હતો. Subs. Name of a patient and respectable person who did his business carefully.

૧૧૩૫ આહેસ્તે, âhêstê. વિં ધીરું, વિચારવંત. કિં અં હુણથી, ધીરેથી, વિચાર કરીને, આસ્તે આસ્તે. Adj. Slow,

cool, deliberate. Adv. Slowly, coolly, deliberately, by degrees. Per. آهسته

૧૯૫૫ આસ્તે, khâstê. નાં દોલત, પૈસા, મતા. Subs. Riches, property, estate, wealth; this word is a corruption of ૧૯૫૫ = Per. خواست = riches.

૧૯૫૫ આસ્તે, khâstê. નાં સોનું રૂપું, અસબાબ, સામાન, પાદશાહ, એક બારો શખ્સ અથવા ચીજ. Subs. Gold and silver, property, goods, furniture, a king, a beloved person or object.

૫૧૯૫૫ અ-અસ્તગી, a-khastagî. નાં જખમી થયા વગરની હાલત, થાકી ગયા વગરની હાલત, નબળાઈ વગરની હાલત. આગ્રરદે—હુખી નહીં થાએલી હાલત. Subs. State of being not wounded—fatigued, state of being not infirm, state of being not afflicted—indisposed. = not; ૫૧૯૫૫ = Per. خستگی = a wound, fatigue, sickness.

૫૧૯૫૫ આસ્તગી, khâstagî. Dink. નાં દોલત, પૈસા, મતા. Subs. Riches, property, estate, money.

૫૧૯૫૫ આસ્તગી, khâstagî. નાં આહ, મમતા, પ્રીતિ. Subs. Affection, love, fondness.

૯૫૫ આસ્પ, khâsp. નાં સેબકલ. Subs. An apple.

૬૫૫ યાસ્મ, yâsma. નાં ચંપેલીનું ફૂલ. Subs. The jessamine or jasmine flower. Per. یاسم , یا سمون
ياسمين , یاسمن

૧૪૬૫ યાસ્મીન, yâsmîn. See ૬૫૫

૧૬૫૫ અખસમે, akhsamé. Gloss. નાં બાજરી અને જવ-
નો બનાવેલો એક જતનો દાર. Subs. A kind of liquor
made from barley and rye.

૧૬૫૫ અહીર, એહેર, ahír, éhêr. Vand. V. and VII.
નાં સુકાં નસો, હેર નસો (જેમંકે નખ, બાલ), નાપાક—નકામી
ચીજ. (હેરનસાને માટે વંદીદાદમાં ૧૬૫૫ એ પ્રમાણેથી શિકલ
આવે છે.) Subs. Dry uncleanness—impurity
(as hair, nails), an impure—worthless thing. Av.
અહીર

૧૬૫૫ આઘાર, āghâr. નાં ખરાબ ચીજનો પસરાત, બીનાસ,
બોળી—બીજવી રાખવું. Subs. Humidity or mois-
ture of a soiled thing, moisture, maceration.
Per. آغار

૧૬૫૫ એહેર, éhêr. See ૧૬૫૫

૧૬૫૫ ક્ષગીર, kshagír. Dink. વિં પ્રકાશ મેળવનાર, રોશની
પકડનાર. Adj. Getting brightness—lustre.

૧૬૫૫ હસર, hasar. નાં કરો, ખરક. Subs. Hail, snow.

૧૬૫૫ હાસર, hâsar. નાં અંદાજે, કપીર. Subs. Propor-
tion, measure, a mendicant, a beggar.

૧૬૫૫ હાસર, hâsar. Vand. VIII. Gloss. નાં ફરસંગ,
હાસર, કલાક, મીસાલ, અંદાજે, હદ, જવું, જવાનું કામ, કોટ,
કિલ્લો, પથ્થર, જગો. કિં અં સુધી, તલક, હમણાં. Subs.
A Farsang, a league, an hour, simile, an ex-
ample, measure, limit, a fort, castle, fortress,
a stone, place, going, course. Adv. Till, now.
Av. હાસર

હાસર, હાથ, hâsar, hâthra. See હાસર hâsar.

હાસેલ, hâsêl. નાં હાસલ, ક્ષયદો, ખેળવવું, પ્રાપ્ત કરવું.
Subs. Profit, advantage, gain. Ar. حاصل

અહીરોમંદ, ahîromand. વિં હેરનસાવાળું.
Adj. Full of dry uncleanness.

હાસરોમંદ, hâsarômand. Nêrang. વિં હદવાળું.
Adj. Limited, of a proper limit, as in—
આજીવન હાસરોમંદ

હાસરે, hâsarê. નાં એક ફરસંગ, એક કલાક.
Subs. A Farsang, a league, an hour.

હાસર-ગોબશ્નેચ, hâsar-gôbashnêcha. Nêrang. નાં હદસરનું બોલવું. Subs. Speaking moderately—within due bounds.

યાસ્રેમ, yâsrêm. નાં ચોથા ગાહામબારનું નામ, અયાત્રેમ ગાહામબાર. (એને માટે ઈજરનેમાં એ પ્રમાણેની શિકલ આવેછે.) Subs. Name of the fourth Gâhâmbâr, Ayâthrem Gâhâmbâr. Av. યાસ્રેમ

અ-આસ્રુન, a-âsrûn. કિં આસાં નાબાંધ. V. imper. Don't bind—tie.

અએબસુતેમ, aêbasrutêm. Bund. See અએબસુતેમ

હાસરતગ, hâsartag. Vand. XXII. વિં મજલુત તથા જહડપથી ચાલનારું, એક ફરસંગસુધી ચાલનારું.
Adj. Walking firmly and fast, walking up to a Farsang; as in—
હાસરતગ તથા જહડપથી ચાલનારું

હાસરતગ તથા જહડપથી ચાલનારું

હાસર-મસા, hâsar-masâ. વિં એક ફરસંગ
જેટલું મ્હોટું, એક ફરસંગને અંદાજે. Adj. Of the length
of a Farsang, as long as a league. Av.—
હાસર-મસા

હાસરમેહ, hâsarmêh. નાં મ્હોટો કોટ-કિલ્લો.
Subs. A large fort—castle.

અહીર-મોર્દગાન, હીખ્ર-મોર્દગાન, ahîr-môrdagân,
hîkhra-môrdagân. નાં મુવેલાંનો સુકકો નસો. Subs.
Dry impurity—matter of dead bodies.

દોદો-જોજન, dôdô-jôjan. Dâd. નાં ચાર દેરમ.
Subs. Four derems.

દોદો-જોજો, dôdô-jôjô. નાં ચાર ચલ્લીઓ. Subs.
Four sparrows.

અખજેહ, akhjêh. Gloss. નાં ૧૫ રૂપીઆનો સુંનાનો
એક સિક્કો, મોહોર. Subs. A gold coin worth Rs.
15, a mohor.

અયુક, ayûk. Bund. સંખ્યાં વિં એક. Numer.
adj. One ; as in—

ખાઈયે, khâîyê. See

ખાયાએ, khâyaê. Sz. નાં એક બેડું. Subs. An
egg. Pâz.

ખેયે, khêyê. નાં આંસું, આંખનું પાણી. Subs. A
tear, water from the eyes. Pâz.

૭૫૫ સસક, sasak. સંખ્યાં વિં નેતું, ૯૦. Numer. adj.
Ninety, 90.

૭૫૫ સાયે, sâyê. નાં છાંએડો, છાંયો, ઓજો, આધાર.
Subs. A shade or shadow, support. Per. سایه

૭૫૫ અહીચ, ahîch. કિં અં નહીંબી, કદાચ નહીં. Adv.
Perhaps not.

૭૫૫ આખેઝ, âkhêz. Pand. Adar. કિં આસાં બઠ.
નાં બઠનાર. V. imper. Get up, rise. Subs.
One who rises—gets up.

૭૫૫ યાઈજ, yâiz. નાં પરસ્તેશ, આરાધના, માન, માનતા.
Subs. Worship, adoration, offering, divine hon-
ours, a vow.

૧૭૫૫૭૫ આખેઝનીનેદ, âkhêzânînêd. કિં આહેશમેદ
કરે, બઠાડે, બઠે. V. May make desirous, may
raise—lift up, may rise—get up.

૧૭૫૫ આખીઝદ, âkhîzâd. Bund. કિં બઠયો હોએ. V.
Might have got up.

૭૫૫૭૫૫ હેચદ-અસ્પ, hêchad-aspa. નાં પેગમ્પર જર-
તોશ્તનાં બપાવાના બપાવાનું નામ. Subs. The name of the
great great grandfather of Zoroaster. Av.
હમ્પ - હમ્પમ્પ, Per. همدسپ

૭૫૫૭૫૫ આખેઝશની, âkhêzashnî. નાં બઠવું, બઠું થવું.
પોકાર મારવો, બોંસવું. Subs. Act of rising—getting
up, standing, bawling out, vociferating, bark-
ing. Compare Pâz. سطر, Per. خيز = a riser.

અખેઝશની, âkhêzashnî. વિં ગઠવું. Adj.
Rising, getting up.

અખેઝ-અનુની, âkhez-jânunî. કિં તું
ઉભો રહેનારો-ગઠનારો થા. V. Be thou standing—
rising.

અખેઝીનશની, âkhêzinashnî. નાં ગઠવાનું
કામ. Subs. Act of getting up—rising.

અખેઝેદ, âkhêzêd. Pand. Adar. કિં ગઠેછે,
ગભો થાએછે, ગઠે, અગૃત થાએ, પાછો સજીવન થાએ, ઉઘડે.
નાં ઉઘાડનાર. V. He rises—gets up, he may
rise, he may awake, he may revive, he may
open. Subs. One who opens.

અખેઝેદ, khâizêd. Bund. કિં આવે, વગોળે,
ચાહે, ધ્યાર રાખે. V. He may masticate—chew,
may love—regard with affection.

અખેઝીદન, âkhêzîdan. Dâd. કિં ગઠવું, ગ-
ગવું, ઉપરઆવવું, ઉભું કરવું, પામવું, હાંસેલ કરવું, મેળવવું,
ઉસકેરવું. V. To get up, to rise, to come up, to
grow, to erect, to get, to obtain, to acquire,
to gain, to excite, to stir up, to stimulate.

અખેઝીદન, khîzîdan. કિં ગઠવું, ઉભુંથવું, ઉગવું,
ઉદય થવું, ગી ઝવું, કુદકો મારવો. V. To rise, to get
up, to stand, to leap, to appear above the
horizon. Per. خیزیدن

અખેઝ-એરીગાંન, âkhêz-êrigân. નાં કર-

ખાનખરદારો, તાબેદારી કરનારા. Subs. Those who bear obedience to, those who obey commands.

૧૭૫૫૭૫૫ હેચદ-અસ્પે, hêchad-aspê. Dâd. નાં. See ૭૫૫૭૫

ડમ્પ આખેજ, âkhêz. કિં આજાં ઊઠ. નાં ઊઠનાર, ઉઠાવનાર, ઉલટી તકરાર. V. imper. Get up, rise. Subs. One who gets up—rises, wrong argument—controversy, discussion not to the point.

૧૧૭૫૫ આખેઝીદન, âkhêzîdan. See ૧૭૫૫ âkhêzîdan.

૧૧૫૫ અએઝુન, aêzun. વિં ખરાબ નહીં, સારું. Adj. Not bad, good.

૧૭૫૫ અએબગદ, aêbgad. નાં કુજઓ શોધનાર, ફીતનો ઊઠાવનાર, પોતાનાં કહાવત—જેરને ખરાબ રીતે વાપરનાર, જન—પરીનો છાયો પેવસ્ત થાએજું, બદીનાં કામ માટે જેર—કહાવત વાપરવું. Subs. One who seeks a quarrel, one who excites rebellion, one who abuses his own strength, one guided by a demon or an evil spirit, abuse of one's strength.

૧૭૫૫ આએદ, âêd. Dink. કિં આવે, આવેછે. V. May come, is coming, comes. Per. آید

૧૭૫૫ આખેઝદ, âkhêzad. કિં ઊઠાવે. V. May raise—lift up.

૧૭૫૫ કાહેદ, કાહદ, kâhêd, kâhad. S L S. કિં ઘટે, ટપે, ઓછું થાએ. V. May decrease—lessen, may pass off—away (a danger or an evil), may grow less.

જાન્ય અહેદ, શહેદ, khahêd, shahêd. Vand. IX. કિં
 આહે, પ્રીતિ રાખે, આહેશ કરે. V. May wish—desire,
 may regard with tenderness—affection. Pâz.
 ૬૧૦૮—૩

જાન્ય ખેઝેદ, khêzêd. કિં ઉઠે, ઉભુંથાએ, ઉઘડે. V. May
 rise, may stand up, may open. Pâz. ૬૧૦૯—૩,
 Per. خيزد

જાન્ય આઈદ, khâîd. કિં ચાવે, વગોળે. V. May masti-
 cate—chew.

જાન્ય ગશીદ, gashîd. કિં ખુશહાલી કીધી, ખુશી ભોગવી.
 V. Enjoyed pleasure—happiness, felt delight.

જાન્ય ગશેદ, gashêd. કિં ફરે, અએ. V. May turn—
 move round, may walk about, may go.

જાન્ય જાએદદ, jâêdad. કિં જગો આપે—કરે. V. May
 give place, may make room.

જાન્ય દારેદ, dârêd. Dink. કિં રાખે. V. May keep ;
 as in—જાન્ય ૬૧૦૯—૩. Per. دارد

જાન્ય દોશદ, dôshad. કિં ખરાબ—બદનામ કરે, ગાળ બાંડે.
 V. May defame, may accuse falsely and un-
 justly, may abuse.

જાન્ય દેહેદ, dêhêd. કિં આપે. V. May give. Per.
 ૬૧૦૯

જાન્ય સાજદ, sâzad. કિં બનાવે, તઈઆર કરે. V. May
 make, may make ready—proper. Per. سازد

૧૯૫૪ હાયેદ, hâyêd. ક્રિ० ખેંચે, ઠાંણે, ઉપર રાખે, ઊઠાવે, ઉંચે ચઢાવે, રાખે. V. May draw—pull, may keep up, may raise—lift up, may elevate, may keep.

૧૯૫૪ હેત, hêt. ક્રિ० થયું. V. Done, made.

૧૯૫૪ દાઈતી, dâitî. Vand. XIX. નાં નદી. Subs.

A river ; as in ૧૯૫૪ ૧૯૫૪, ૧૯૫૪ ૧૯૫૪. Av. ૧૯૫૪

૧૯૫૪ અએબ્દદીએ, aêbdadîê. નાં એબ આપવી, એબ આપવાનું કામ. Subs. Giving deformity—ugliness.

૧૯૫૪ અએબ્ગદી, aêbgadî. Dâd. નાં નુકસાન કરનારી શક્તિ. Subs. An evil—hurtful influence.

૧૯૫૪ અએબ્દદી, aêbdadî. પુરાઈ આપવી. Giving evil.

૧૯૫૪ અએબ્દદીએ, aêbdadîê. See ૧૯૫૪.

૧૯૫૪ અ-આઈત્તુન, a-âitgûn. ક્રિ० આજ્ઞાં નાલાવ, ના મંગાવ. V. imper. Don't bring, don't send for.

૧૯૫૪ અએબ્ગદે, aêbgadê. Gloss. નાં ક્રીતનો શોધનાર, ક્રીતનો ઊઠાવનાર, જાતે બદકાર, પોતાનાં કહાતને ખરાબ રીતે વાપરનાર, પોતાનું કહાત બદીને માટે કામ લગાડનાર. Subs. One who seeks a quarrel—excites rebellion, one who does evil, one who makes a bad use of his strength and power.

૧૯૫૪ અગીદદે, agîdadê. વિ० પુરાઈ આપનાર, બદી કરનાર, ઘાતકી, ઘાત કરનાર. Adj Imparting evil, practising vice, wicked, working ruin—destruction.

૧૯૫૪ = Av. ૧૯૫૪ + ૧૯૫૪ = from Av. Rt. ૧૯૫૪ = to give.

॥१७३५५ અએબ્ગદન, aēbgadan. કિં એબ કરનાર થવું, નિર્લજ રીતે ચાલ ચલાવવી. V. To find fault with, to demean one's self scandalously.

॥१७३५५ અએબે-તનું, aēbê-tanu. નાં એબીઅલ તન. Subs. A body full of defects—deformities.

॥१७३५५ અહી-તન, ahî-tan. નાં અરાબ બદન, એબદાર શરીર. Subs. An ugly—deformed body, an unclean body.

॥१७३५५ આહીતન, ahîtan. કિં છીત કરવી—પકડવી, એબ કરવી. V. To have a prejudice against, to find fault with.

॥१७३५५ આહીદન, âhîdan. કિં ઁંચવું, તાંણવું, ઊઠાવવું, ઉપર રાખવું. V. To pull, to draw, to keep up, to lift up, to raise, to hold up.

॥१७३५५ આઈદન, khâidan. Gloss. કિં ચાવવું, દાંતથી નરમ કરવું, કરડવું, ઘવડવું. V. To masticate, to grind with the teeth, to chew, to rub with the nails, to scratch. Per. خانییدن

॥१७३५५ ગશીદન, gashîdan. Dâd. કિં ખુશી કરવી, ખુશહાલી ભોગવવી, લટકથી ચાલવું, ચાલવું, રખડ રજડ કરવી, આસપાસ ફરવું, બેહોશ થઈ જવું. V. To be pleased, to enjoy pleasure—comfort—happiness, to walk with an affected gait—pomp, to walk, to wander, to wheel or turn round, to faint. Compare Per. غش

॥१७३५५ દશીદન, dashîdan. કિં સારી સુરતનું થવું, પોતાને સંગારવું. V. To become good-looking, to adorn one's self.

૧૧૯૫ યાખ્તન, yākhtan. ક્રિ० ઈરાદો કરવો, નાખવું, મારવું, બાહર ખેંચવું, આશકારા કરવું. V. To intend, to have in view, to throw, to beat, to pull out, to make known far and wide.

૧૧૯૬ આહિતુનતન, âhî tunatan. Gloss. ક્રિ० ઊઠાવવું, ઉપર રાખવું. V. To raise, to lift up, to keep up.

૧૧૯૭ આઈતુનતન, khâî tunatan. ક્રિ० સીવાડવું, બોકાવવું. V. To cause to be sewn, to cause to pierce—bore.

૧૧૯૮ ખાઈતુનતન, khâî tunatan. Gloss. ક્રિ० ચારવું, ગાળવું, જમીનમાં તોખમ નાખવું, લપેટવું, ઘડી કરવું. V. To sift, to strain, to filter, to sow seeds in the ground, to roll up, to wrap around, to fold.

૧૧૯૯ હાએતુનતન, haêtunatan. See ૧૧૯૬ âhî tunatan.

૧૨૦૦ અએબીમ, aêbîm. Dâd. વિ० દેહશત—ફીકર—ચિંતાવગર, હિંમતવાન. Adj. Fearless, undaunted, free from care—anxiety, courageous, brave, daring.

૧૨૦૧ આસીમ, âsîm. વિ० ઉંચું, તારીફ લાએક, ઉંચે ચઢાવેલું. ના० બુએર્ગ દરજ્જાનો શિક્ષક. Adj. Praiseworthy, commendable, exalted, sublime, eminent. Subs. A teacher of an exalted—elevated dignity, an instructor of high rank.

૧૨૦૨ જહીમ, હીમ, jahîm, hîm. Visp. ના० જમીન, ભૂમિ. Subs. Land, ground, earth.

૧૨૦૩ હાએમાએ, hâêmâê. Gloss. ના० હાએવાએ. Subs. Voluntary infliction.

હામુ હામલ, હામાલ, hamâl, hââmâl. Dâd. નાં ફરેબ, બાગીઓ, સાથી, નજર, મીસાલ, તરેહ, શક. વિં મળતું, સરખું. Subs. Misleading, imposition, a partner, an associate, sight, simile, fashion, manner, doubt, suspicion. Adj. Equal, resembling. Per. همال

હામુ જહીમે, jahîmê. See હામુ jahîm.

હામુ હહીમે, hahîmê. Visp. નાં ગરમી, હામીન, રપીથવન. Subs. Summer, heat, Rapîthvan.

હામુ અહમુ, હામુ, ahamu, hâmu. સર્વં એ, આએ, એક. શબ્દં અં સાથે. વિં એક સરખું. Pron. This, one. Prep. Together with. Adj. Alike, uniform. Av. અહમુ, અહમુ, Per. اھم

હામુદીન આદમોદીન, હામુદીન, âdmôdîn, hâmuđîn. નાં એકજ દીન અથવા ધરમ પાલનાર, હમદીન. Subs. A co-religionist. Av. અહમુદ-હમુદ, Per. اھم دین

હામુદીન હામુદીન, hamudîn, hâmuđîn. કિં અં આએ કાએદે, એ રીતે-રવેશે. Adv. In this way—manner, thus.

હામુ અ-અદમુન, a-admun. કિં આજ્ઞાં ના પકડ—ધર, ઈમાન ના લાવ. એકીન ના લાવ. V. imper. Don't catch—hold, don't put faith in.

હામુ અ-અબર, a-abar. વિં વાદળવગરનું. Adj. Cloudless. Prohib. * + હા = Av. અહમ = Sans. અન્ન = Per. ابر = a cloud.

હામુ અખ્ગર, akhgar. નાં ઈગાર, ધીકધીકતા આતશના કટકા, બળતું લાકડું, ચિણગારી. Subs. Burning coal, cin-

ders, embers, a fire-brand, spark of fire. Per.

अखर, अखर

अक्षर, akhdar. ना० अत्रिजे, आशेन. वि. अंधारी (रात). Subs. A nephew, a brother's or sister's son. Adj. Dark (night). Ar. اخدر

अक्षर, ahîr, hêr. Dâd. मनीजुं पाणी, दोही अने पत्र साथे मजेजुं पाणी, हेरनसो, नसो, यरडीन. Subs. Seminal fluid, blood mixed with pus, purulent matter mixed with blood, dry uncleanness, impurity, stink.

अक्षर, khabar. ना० अक्ष, आगाही, भाव, असभाय, तेन घोडो, वार्ता, कसबो. Subs. News, information, knowledge, cognizance, property, goods, a fleet horse, a story, a town. Per. خبر

आक्षर, अक्ष, khâhar, khangra. Vand. XII. ना० अक्षेन. Subs. Sister. Av. آکسر, Sans. स्वसर. Per. خواهر

अक्षर, khubar. ना० दानेश, दानार्थ, अनभाअेश. Subs. Wisdom, prudence, sagacity, experience.

दोदोबर, dôdôbar. ना० चार फल. Subs. Four fruits.

नाअेबर, nâêbar. Dâmd. ना० भीनोनावरनी शुभ, ने अक्षोटी शुभने नाअे ओणभाअे छे. Subs. The *Khub* of Mino-Nâvar, called also the great *Khub*; this word is a corruption of अक्ष

૧૧૧૫૫ અએર્તન, aêrtan. કિં તાબે—આધીન નહીં રેહેવું, કરમાન બરદાર નહીં થવું. V. Not to be obedient, not to bear obedience to.

૧૧૧૫૫ અ—અઈર્માન, a-âirmân. કિં આજ્ઞાં કરમાન બરદારી ના કર, તાબે ના રેહે. V. imper. Don't obey commands, don't bear obedience to.

૧૧૧૫૫ હેર્માન, hêrman. AV. See ૧૧૧૫૫

૧૧૧૫૫ અ-અઈર્માનશને, a-âirmanashnê. નાં બદ-નઈઅત, બદકેરદાર, જીલમગાર, જીદું બોલનાર, નાલાએક—કમનસીબ માણસ, આદર્શીઅત પછું નહીં તે, ગમ વગરનું માણસ Subs. Evil intention, bad work—deed, a tyrant, a liar, an unworthy man, an unfortunate man, want of humanity, an unfeeling person.

૧૧૧૫ અ-ગબના, a-gabnâ. Peh. Rêv. વિં માણસ—મરદ વગરનું, વર—બરથાર—આવંદ વગરનું. Adj. Destitute of men—males, destitute of a husband, husbandless.

૧૧૧૫ અ-બુન, a-bun. વિં બુન—મૂળ—શરૂઆત વગરનું. Adj. Without a bottom—source—beginning. Prohib. ૫+ ૫ = Av. ૫ = Per. ૫ = a root.

૧૧૧૫ હયુન, hayun. Yas. LXV. નાં નોતકો. Sub. *Sperma hominis* (L.), *semen virile* (L.); as in ૧૧૧૫૫ ૧૧૧૫૫ ૧૧૧૫૫ ૧૧૧૫૫

૧૧૧૫ એબીબુતે, êbîbutê. Dâd. વિં એબિયલ થએલું, બગડેલું. Adj. Ugly, deformed, adulterated, polluted, corrupted.

૧૪૪૪૪ એબીબુતેતર, ébíbûtêtar. વિં વધારે એબિયલ થ-
એહું, વધારે બિગડેહું. Adj. More ugly—deformed,
more adulterated—polluted. Comp. of ૧૪૪૪

૪૪૪ અએન, અહીન, aén, ahîn. વિં બરાબર, ખરેખરું.
Adj. Right, exact, proper, just, true.

૪૪૪ આઈન, ખીન, âin, khîn. નાં કીનો, કપટ, વેર, દ્વેષ,
દુશ્મની. Subs. Revenge, malice, spite, rancour,
enmity. Per. کین, کینه

૪૪૪ આખ્ગો, âkh-gô. કિં આજ્ઞાં હુઆ કેહે—પઢ. નાં
હુઆ પઢનાર-કરનાર. V. imper. Bless (thou),
give a blessing to. Subs. One who blesses,
one who offers benedictions.

૪૪૪ આહીન, âhîn. નાં લોહું. Subs. Iron. Per. آہن

૪૪૪ ગશ્-ગો, gash-gô. કિં આજ્ઞાં સાઈ—ખુબ બોલ, સુભા-
ષિત રીતે બોલ. નાં સાઈ—બહું બોલનાર, સુભાષિત બોલનાર.
V. imper. Speak well, utter good words, speak
eloquently. Subs. One who speaks well—
utters good words, an eloquent speaker.

૪૪૪ શાન, shân. Vand. V. સર્વેં જોઓ, તેઓ. Pron.
Who (plu.), they. Per. ایشان - شان

૪૪૪ હા-ગો, hâ-gô. કિં આજ્ઞાં (ઈન્જશનેનો) હા પઢ—ભણ.
નાં (ઈન્જશનેના) હા પઢનાર—ભણનાર. V. imper. Read
—recite a chapter (of Yasna). Subs. One who
reads or recites a chapter (of Yasna).

૪૪૪ હા-ગન, hâ-gan. કિં આજ્ઞાં તમાચો માર. નાં તમાચો-
મારનાર. V. imper. Give a slap (on the cheek).
Subs. One who gives a slap.

૪૭૭ હીન, hîn. વિ० અરાખ, હીણું. Adj. Base, low, vile, mean.

૪૭૭૭ હાદુખ્ત, hâdukht. નાં હાદોખ્ત નામનો નુસ્ક, છેલ્લા નુસ્કનું નામ. Subs. Hâdukht (name of a Nusk), the name of the last Nusk.

૪૭૭૭ અ-ખીની, a-khîni. વિ० કીનાવાણું નહીં તે, કીના વગરનું. Adj. Not malicious—spiteful, un-revengeful.

૪૭૭૭ અ-દીની, a-dîni. નાં બેદીની, ધર્મવાણું નહીં તે, કાફેરપણું. Subs. Irreligiousness, ungodliness. Per. بی دینی

૪૭૭૭ અયની, ખીની, ayanî, khîni. વિ० કીનાખોર, કપટ-વાણું, કપટી. Adj. Revengeful, vindictive, spiteful, malicious.

૪૭૭૭ અ-યાવશ, a-yâvash. કિં અં અથવા નહીં તો, નહીં તો નહીં. Adv. Or else not, otherwise not.

૪૭૭૭ અ-હીની, a-hîni. વિ० શેતાખી-ઉતાવળ વગરનું. Adj. Without haste, not in a hurry.

૪૭-૪૭ આખ્-ગોઈ, âkh-gôî. નાં દુઆ—આશીર્વાદ પઢનાર—કેહેનાર. Subs. One who showers blessings on, one who offers benedictions.

૪૭-૪૭ ગશ્-ગોઈ, gash-gôî. નાં સાઈં બોલનાર, સુબાષિત બોલનાર. Subs. One who speaks well, a good speaker, a fine—eloquent speaker.

૪૭-૪૭ દશ્-ગની, dash-ganî. વિ० સીંગાર બાજનાર, સીંગા-

રને ખરાબ કરનારે. Adj. Spoiling beauty—grace, destroying elegance.

૫૫-૫૫ હા-ગની, hâ-ganî. નાં તમાચો મારનાર. Subs.
One who gives a slap.

૫૫-૫૫ હા-ગોઈ, hâ-gôî. નાં (ઈન્ શનેનો) હા પઢનાર. Subs.
One who recites a chapter (of Yasna).

૫૫૫ અદુદને, આઈએન, adudanê, âîên. Dâd. નાં તરેહ,
રીત, રવેશ, આરસી. Subs. A kind or sort, a way,
manner, custom, fashion, a looking-glass

૫૫૫ નશીનદ, nashînad. Yas. XXI. કિં બેસેછે, બેસે,
V. Sits, may sit; as in—૫૫૫ ૧૫૫૫ ૧૫ ૫૫૫ ૫૫

૫૫૫૫ આહીનીએ, âhîmîê. વિં નાચાર, લાઈલાન્, બેશક,
દગદગા વગર. Adj. Helpless, powerless, desti-
tute of any resource or means, undoubted, un-
questionable, having no suspicion.

૫૫૫૫ અ-અયુગન, a-ayugin. કિં આજ્ઞાં નાછોડવ. V.
Don't cause to loose or let go, don't release—
set free.

૫૫૫૫ આહીનીન, અયંધન, âhînîn, ayanghan. વિં લોહાંનું.
Adj. Made of iron. Av. ૫૫૫૫૫૫૫, Per. آہنیں

૫૫૫૫ ક્ષીનીન, khshîmîn. વિં નબળું, લેવાએણું, અસી કીધેણું.
Adj. Weak, feeble, castrated, Av. ૫૫૫૫૫૫૫, Sans.
ક્ષીણ.

૫૫૫૫૫ હીન્દવા, hîndavâ. નાં એક નદીનું નામ છે. એ ધ-
ત્તુંકરીને સિંધુનદી હોવી એઈએ. Subs. The name of a

river, most probably the river Indus or Sindhu.

Av. 𐬵𐬀𐬯𐬭𐬀, Sans. सिन्धु, Per. ۛند

૧૧૭૫૫ આઈનીદન, khâînîdan. ક્રિં ઊઠાવવું, ઉપર રાખવું.

V. To lift up, to raise, to keep up, to uphold.

૧૧૭૫૫ ખીનીદન, અયનીદન, khînîdan, ayanîdan. ક્રિં કી-

નો—કપટ રાખવું, વેર કરવું. V. To harbour malice—
revenge against, to bear malice, to owe a
grudge. Av. 𐬀, Sans. इन्.

૧૫૫ આહીન, âhîn. નાં લોદું. Subs. Iron. Av. 𐬀𐬭𐬀𐬩𐬀,

Sans. अयस्, Per. ۛآ

૧૫૫ ઈશ્ગુન, îshgûn. Vand. VI. ક્રિં અં એવી રીતે, એ

રવેશે-તરેહ. Adv. In this manner—way, thus.

૧૫૫ ખીને, અયને, khînê, ayanê. નાં કીનો, વેર. વિં અ-

ધુરું, ઓછું. Subs. Malice, vindictiveness, revenge,
spite. Adj. Unfinished, incomplete, less. Av.

𐬀𐬭𐬀𐬩𐬀, Sans. एनस्.

૧૫૫ હાઈન, hâîn. Yas. I. નાં હાવનીમ, યોજદાગ્રેગરીના

કામમાં વપરાતી ધાતુની ખાણી. (હાવનીમને માટે વળી ૧૭
એ પ્રમાણે બી શિકલ આવેછે, જુઓ વંદીદાદની ૧૪ મી તથા
૧૯ મી પરગરદ). Subs. A metallic mortar used
in certain ceremonies of the Zoroastrian religion.

Av. 𐬀𐬭𐬀𐬩𐬀, Per. ۛاوت

૧૫૫ હીન, hîn. ક્રિં અં શેતાબ, જલદી. Adv. Soon,

quickly.

૧૫૫ હીને, hîné. વિ० ખરાબ, હીણું, જાણુન. Adj. Base, bad, mean, low, wicked.

૧૫૫૫ ખીન્વાનચ, khînvânach. વિ० વળી કીનો-વેર રાખનાર, દ્વેષભાવીપણ. Adj. Even the spiteful, even the malicious.

૧૫૫૫૫ ખીને-ઓજ, khîné-ôj. ના० મજબુત-ઐરાવર કીનો, Subs. Strong—deep-rooted revenge, great spite.

૧૫૫૫૫ હીન્વાનચે, hînvânachê. ના० આસાન-સેહેલ કરનારખી, શેતાબ કરનારખી. Subs. Even one who makes easy, even one who makes haste.

૧૫૫૫ આઈયન, આઈયંગ, âiyan, âiyanga. ના० લોહું. Subs. Iron. Av. 𐬀𐬵𐬯𐬭𐬀, Sans. अयस्.

૧૫૫૫ આઈને, âîné. See ૧૫૫ ઈશ્ગુન, îshgûn.

૧૫૫૫ ઈશ્ગુન, યશ્ગુન, îshgûn, yashûn. ના० રવેશ, રીત, રાહ, રસમ. Subs. Custom, fashion, manner, usage.

૫૫૫૫૫૫૫ ખીન્-મીનશની, અઈન્-મીનશની, khîn-minash-nî, âin-mînashnî. વિ० કપટી દિલવાળું—વિચારવાળું, કીનાનાં વિચારનું, અધુરા વિચારવાળું. Adj. Of a revengeful heart, of a spiteful thought—intention, having an imperfect idea or notion.

૫૫૫૫૫૫૫ હીન્-મીનશની, hîn-mînashnî. વિ० ખરાબ દિલનું, હીણ વિચારનું. Adj. Of an evil inclination—desire, of a base—mean thought.

૧૫૫૫ આઈને, âîné. Yas. LXVIII. ના० બાંત, તરેહ,

દપ, રવેશ, રીત. Subs. A kind, sort, way, manner, fashion.

૧૪૪૪ આઈને, âînê. Shêk. નાં આરસી. Subs. A mirror, a looking-glass. Per. آئینه

૧૪૪૪ ખાને, khânê. Vir. નાં ઘર, મથક, મકાન. Subs. A house, abode, dwelling, mansion, residence, a home. Per. خانه

૧૪૪૪ અઝી, azî. Yas. XXXVIII. નાં ઝાડનાં મૂળિયાંમાંથી નિકળતો રસ. Subs. A fluid substance or juice exuding from the root of a tree.

૧૪૪૪ હાદુરી, hâdurî. નાં એક હજાર કદમનું માપ, ક્ષીર. Subs. A measure of one thousand paces, a mendicant.

૪૪

૪૪ અએદુન, aêdun. Gloss. ક્રિં અં એ રવેશે. Adv. In this manner, thus. Compare ૪૪૪

૪૪ અખ, ખન, akh, khan. નાં ઘર, મકાન, જગા. Subs. House, residence, site; as in ૪૪૪ dôshkhan = a bad place—house, (lit.), hell.

૪૪ અખુ, akhu. Dâd. નાં દુનિયાં, મકાન, રેહેઠાંણ, અંતકરણ, દિલ, ચિંતા, ક્ષીકર. Subs. The world, residence, conscience, heart, fear, concern, anxiety, solicitude.

૪૪ અખુ, akhu. નાં માણસનાં તનમાં મીનોઈ પાંચ ચીજ હોએછે તે મધેની ત્રીજી ચીજને “અખુ” કહેછે, જેનું કામ સારો રસ્તો ખતલાવવાનું છે; તર્કશક્તિ, વિચાર શક્તિ. Subs.

૪૪ અયુવ, યાવ, ayuv, yâv. ઉલયાં અં અથવા.
 Conj. Or, either. Per. ૫

૪૪ અશો, ashô. Gloss. Vand. I. વિં પાક, પવિત્ર, નેક,
 અશો, સાચું જોલનાર. Adj. Pure, holy, virtuous,
 truth-speaking; as in—
 ૧૦ ૧૪૦—Av. ૧૦૦૦૦૦, Per. ૧૦

૪૪ અહી, ahî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, દબદબો, સત્તા.
 Subs. Mastery, rule, authority, command, so-
 vereignty, supremacy.

૪૪ અહન, ahan. નાં મધાનક્ષત્ર, જુએરગ માણસ, મહાન
 પુરૂષ. Subs. The tenth lunar mansion, an elderly
 person, a man of high rank, a great man.
 Pâz. ૧૦૦૦

૪૪ અહુ, ahu. નાં ખોદા, સાહેબ, માલેક, ધણી, અહુરમજ્દ,
 દસ્તુર, વડો ગુરૂ, બીજા નુસ્કનું નામ છે, કે જેને “હવરેશ્ત માંથ્ર”
 કરી કહે છે; રોશની, ખોરાક, ચોડી, ખોદાનાં નામો મધેનું એક
 નામ. Subs. God, Lord, owner, master, Ahura-
 mazda, Dastur, chief, head, a religious
 teacher, the name of the second Nosk called
 “Hvarêshtha-mânthra”; light, food, victuals, a
 guard, watch, one of the names of God. Av.

૧૦૦૦

૪૪ અહુ, ahu. વિં જુબ, સારું, નેક; જુરું, ખરાબ, સારું નહીં
 તે; પુરતું નહી. Adj. Good, pleasant, virtuous, up-
 right; not good—virtuous, bad, evil, wicked;
 not sufficient. Comp. * + * = Av. ૧૦, Sans. सु.

૪૪ અહુ, ahu. નાં એ બોલ પાદશાહ યજ્ઞદેજરદનાં નામને બદલે લખાએલો છે. Subs. This word is used for the name of King Yezdegird; as in—

— ૪૧૬ ૧૪૭૧૬ ૧૧૧૪ ૪૪ ૬ ૪૪૬

૪૪ અહુ, ahu. નાં દુનિયાં, જંદગી, હયાતી, રખેવાળ કરેસ્તો. Subs. The world, life, existence, a guardian angel.

૪૪ અહુ, ahu. વિં હદથી જાડે, ઘણુંજ. Adj. Beyond limit, very much, a great deal; as in — ૪૪૬ ૪૪

૪૪ અહુન, ahun. કિં અં ફરીથી, બિજા મરતમે. Adv. Again, a second time.

૪૪ અહુર, ahura. નાં અહુરમજ્દ, માલિક, ધણી, સાહેબ, બોદા. Subs. Ahura-mazda, owner, lord, God, master. Av. ૪૪૪

૪૪ અહો, આખ, આખુ, ahô, ákh, ákhu. વિં ખરાબ, ન રહું, ખુરું, નઠાઈ. Adj. Bad, evil, wicked.

૪૪ આખન, ákhan. નાં ઘણાં ઘાંસવાળી જગો—જમીન. Subs. Place overgrown with grass.

૪૪ આખો, ákhô. નાં એબ, ઈલત, બદમરજ, ફરિયાદ, ખુલંદ આવાજ. વિં ખરાબ, જખુન, ખુરું. Subs. Defect, blemish, addictedness, a bad disease, complaint, a loud voice. Adj. Bad, wicked, vile, infamous.

૪૪ આદા, આદૂ, âdâ, âdû. Nyâ. Ard. નાં જન, જીવ, આત્મા. Subs. Life, soul, the vivifying principle. Av. ૪૪

૪૪ આન, ân. દર્શ૦ સ૦ તે; નામ તથા વિશેષણમાં અનેકવચનની નિશાન. Dem. pron. That; sign of the plural in nouns and adjectives; as in—૪૪૪૬, ૪૪૪૭, &c. Per. ૪૪—

૪૪ આવ, âv. Bund. ના૦ પાણી. Subs. Water; as in—
૪૪૪૮ = rock-cut water receptacle, a cistern.

૪૪ આશો? âshô? Vand. XIII. ના૦ પોકાર, શોર. Subs. Noise, uproar, a loud cry; as in—૪૪૪૯.

૪૪ આહન, âhan. Dink. Visht. Yt. ના૦ લોહું, ધાતુ. Subs. Iron, metal; as in ૪૪૫૦, Per. ૪૪—

૪૪ આહુ, âhu. ના૦ હરણ, ખાંભી, કસુર, દાઘ, એખ. Subs. A deer, an antelope, defect, blemish, stain, fault. Per. ૪૪—

૪૪ આહો, âhô. ના૦ એખ, ઈલ્લત. વિ૦ નાદોરોસ્ત, એખદાર, આલુદે. Subs. Defect, blemish, addictedness. Adj. Not right—proper—becoming, faulty, defective, polluted, contaminated.

૪૪ ખાન, khân. Bund. ના૦ ખાણ (ધાતુ, પથ્થર, કોલસા, ઈત્યાદિની). Subs. A mine, a quarry, an ore, a mineral; as in—૪૪૫૧ ૪૪૫૨ ૪૪૫૩

૪૪ ખાન, khân. Gloss. ના૦ ધર્મશાળા, મુસાફરોને ઊતરવાની જગા, કારવનસરા, મધમાંખનો પુડો, પાદશાહ, હાકેમ, આકર નકર, સરસામાન, વેપારીઓને મળવા લેટવાનું ઠેકાણું, બજાર. Subs. A Dharmashâlâ, a public building for the reception of travellers or caravans, a caravansara, an inn, a bee-hive, a king, a governor,

domestics, furniture, an exchange, a market.
Per. خان

૪૪ ખાને, khânê. નાં મથક, મકાન, રહેઠાણ, ઘર. Subs.
Abode, residence, house, home. Per. خان

૪૪ આવ, khâv. Vand. XIII. નાં ઝરો, પાણીનો ચશ્મો,
કુવો, ખાડો, ખાખ, ઉધ, સ્વપ્નો. Subs. A stream of
water, a fountain, a well, a pit, a hole, sleep,
slumber, dream, vision. Av. 𐬨𐬀, Sans. खा, Per. خاني (Av. Rt. 𐬨𐬀 = to dig.)

૪૪ આવ, khâv. નાં આહેશ, મરજી, ઈચ્છા. Subs. De-
sire, inclination, wish, will.

૪૪ જશન, jâshna. નાં તેહેવાર, પુશીનો મેલાવડો. Subs. A
feast, a convivial gathering. Per. جشن

૪૪ દશન, dashna. Vand. VI. વિં જમણું. Adj. Right
(hand, side, &c). Av. 𐬢𐬀𐬔𐬀, Sans. दक्षिण.

૪૪ છ» મીનો ખેરદમાં આએ બોલની સંસ્કૃત નીચે પ્રમાણે આવેલી
છે :—**પ્રાજ્ઞાન્મેલશ્ચ**. This word is pronounced as છ»
in Minokherad, and its Sanscrit translation is
as follows :—**પ્રાજ્ઞાન્મેલશ્ચ**; as in—**પ્રજ્ઞાન્મેલશ્ચ**

૪૪ હન, han. Vand. III. & Gloss. નાં સ્ત્રીતેર વરસનું
માણસ, પુઠું માણસ, ઘરડો—જર્ઘ્ન શખ્સ. Subs. A
septuagenarian, a person seventy years of age,
an old man, an infirm—emaciated man. Av.
𐬢𐬀𐬨𐬀, Pâz. 𐬢𐬀𐬨𐬀, Sans. सनात.

૫૪ હન, han. Bur. નાં અંદામ, બદન, શરીર, શરીરની કાઠી. Subs. The body, person, figure, stature.

૫૪ હાઉન, hâûn. Vand. XIV. નાં હાવનીમ. (એ બોલની અસલ શિકલ ૫૫ એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs. A metallic mortar used while reciting Yasna, *Hâvanîm*. Av. 𐬨𐬀𐬬𐬀𐬢𐬀, Per. ھاون

૫૪ હાઉન, hâûn. નાં પેહેલ્લી ઘેહેનું નામ, એક ફરેસ્તાનું નામ. (એ બોલની અસલ શિકલ ૫૫, ૫૬ એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs. The name of the first Geh, name of an angel. Av. 𐬨𐬀𐬬𐬀𐬢𐬀, Pâz. 𐬨𐬀𐬬𐬀𐬢𐬀

૫૪ હાએ, hâê. કિં અં જલદી, શેતાબ. Adv. Quickly, hastily.

૫૪ હાન, hân. વિં પડત, પડતલ, ઉજડ, વેરાણ; બિજું, પરાયું જુદું. Adj. Fallow, uncultivated, waste (land), desolate; another, strange, unfamiliar, different.

૫૪ હાન, hân. કિં અં બિજું, ત્યારે પાછું, ફરીને. શબ્દં અં સિવાય. ઉભયાં અં અને, વળી. Adv. Another, more, further, then, again, back. Prep. Besides, except. Conj. And, also.

૫૪ હાન, hân. કેવળં અં તું અણ! અબરદાર રેહે! હુશિયાર થા—રેહે! થવા ના દે! Inter. Know! be careful! take care! have a care! let it not be! Per. 𐬨𐬀

૫૪ હાન, hân. Vand XV. નાં બુઢી ઓરત, બુઢ્યાં, દાઈ. Subs. An old woman, an elderly woman, a matron, a midwife. Av. 𐬨𐬀𐬬𐬀𐬢𐬀

૫૪ હુ, hu. Yt. Seroz. વિં નેક, સારું. Adj. Good,

virtuous ; as in પ્રશસ્ત = having a good name by virtuous practices, consisting of good words.

પુ હુ, hu. એક ઉપસર્ગ છે, જેનો અર્થ “નેક, સાફ, સારીપેઠે” એવો થાયછે. (કદાચ એ બોલ “નો” અપભ્રંશ હોએ.) A prefix signifying “good, well, sufficiently.”

અખ અખ્ના, અખા, akhnâ, âkhâ. વિ० અંધારું, ઘણું, બહુ. Adj. Dark, much, very much, a great deal.

અખી અખ્વી, akhvî. Niâ. Khur. ના० અગૃતી, હુશીઆરી, સાવધપણું. Subs. Wakefulness, sleeplessness, watchfulness, vigilance.

અના ખાના, khânâ. Vand. XIV. ના० ઘર, રેહેઠાણ. Subs. House, edifice, habitation ; as in અવગાહા

અ-અજા અ-અજાહા, a-khavhâ. વિ० ઉંઘવગરનું, અગૃત. Adj. Awake, sleepless, vigilant.

અ-આહ અ-આહ, a-khâh. વિ० આહ-ધ્યાવગરનું, મનઉતારાનું, વગરએરાદાનું. ક્રિ० આજ્ઞા० નાઆહા—ઈચ્છ, નામાંગ. Adj. Having no intention, without any wish, indifferent, cold. V. imp. Don't wish—desire, don't ask.

અએશ અખેશ, akhêsh. વિ० એશ-સંગાવગરનું. Adj. Not connected by blood or alliance, having no relation. Per. نہ خواہش

અખોહા અખોઈહા, a-khôhâ, akhôiâ. વિ० આદત પ્રમાણે નહીં, કાંઈબી આસિયત વગર. ના० અસલતો, આસિયતો, ટેવો, આદતો. Adj. Not customary, without any characteristic. Subs. Qualities, specialities, characteristics.

અહુઈ, ahûî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, સરદારી. Subs. Mastery, sway, rule, greatness, command.

અહુઈ, a-hûî. વિં નેકીવાણું નહીં, બદીવાણું. Adj. Not virtuous, vicious, evil, bad.

અહુહા, ahûhâ. નાં સાહેબો, ધણીઓ. Subs. Masters, lords, owners.

ખાનહા, khânahâ. નાં ઘણાં ઘેરો, ઘણી ખાંણો. Subs. Many houses, many mines. Per. خانه

ખાની, khânî. નાં પાદશાહી, સલતનત; ચોખું—ખાલેસ સોનું; હોજ, પાણીનો અશ્મો; પાદશાહ દારાની છોકરી હોમાએ. ને પણ કેહેછે. Subs. Sovereignty, kingdom; pure gold; a reservoir, a pond, a fountain, another name of *Homâê* (daughter of King Dârâ).

યાનહા, yânahâ. નાં ઘણી ખુશી—મોજમજહ. Subs. Much pleasure—mirth. Compare Av.

ખાનહા

હાની, hânî. કિં આજ્ઞાં તું બેસ. V. imper. Sit thou.

અહુઈએ, ahûîê. નાં સાહેબી, પાદશાહી. Subs. Mastery, sway, rule, sovereignty.

હાએહાએ, hâêhâê. કિં અં જલદી જલદી, શેતાબીથી. કેવળં અં હાથહાથ! અકસોસ! Adv. Soon, hastily. Interj. Alas! alack! ah! Per. ها

હાન્દીયે, hândîyê. નાં બરાબરી, સરખાપણું સરખામણી. Subs. Equality, evenness, uniformity, similarity, comparison.

હાનીયે, hânîyê. કિં અં બિજ રીતે, જુદી રીતે. Adv. In another way, in a different manner.

અ-અહી, akhâhî. કૃં વિં નહીં આહતો—ઈચ્છતો.
Part. adj. Not wishing—desiring.

અ-અવાખશીદન, a-avâkhshîdan. કિં પાછું
નહીં ફરવું. V. Not to return.

ખાનૈશને, khânêshnê. નાં બણતર, પઢવું તે, શિખવું
તે. Subs. Reciting, learning, studying, reading.

હાવેશત, hâvêshat. નાં ચેલો, શાગેરદ. Subs. A
disciple, a pupil, an apprentice. Av. અવેશત

અએવાઝ, aêvâz. Vand. IX. વિં આરાસ્તે કીધેલું,
સણગારેલું, સાફ કીધેલું. નાં લીલોતરી. Adj. Adorned,
decorated, cleaned, rinsed, brushed up. Subs.
Verdure, freshness of vegetation ; as in—
અવેશતે અહીં અવેશતે અવેશતે અવેશતે અવેશતે
અવેશતે અવેશતે અવેશતે અવેશતે અવેશતે

અખના, અખા, akhnâ, akhâ. Gloss. નાં અંધારી,
કાળાસ, સ્ત્રીઆહી. Subs. Darkness, blackness,
obscurity.

અ-ખનાઈ, a-khanâî. વિં પ્રકાશિત નહીં, વગર પ્રકાશવું,
અંધારું, ઉગરડાં વગરવું. Adj. Not shining: having
no lustre—light, dark. (Prohib. * + * from
Av. Rt. અજ, Sans. Rt. જન્ = to shine forth.)

અ-ખાબ, અ-ખવી, a-khâb, a-khavî. વિં ઉગ વગ-
રવું, જગવું, જગૃત. Adj. Wakeful, vigilant, not
sleeping. Av. અખાબ, Per. ખાબ

અહુઈ, ahuî. Nêrang. નાં સાહેબી. Subs. Mastery, sway, rule.

અહુએ, ahuê. નાં ભરથાર, આવંદ, વર, ધણી. Subs. Husband, a male spouse, master, owner.

આખની, âkhanî. Vand. IX. નાં ઘણાં ધાંસવાળી જમીન, લીલોતરી. Subs. Grassy place—ground, verdure, greenness, freshness of vegetation.

અ-અનાઈ, a-anâi. Dink. નાં જેઆન—નુકસાન વગરની હાલત, દુઃખ—તંગી વગરની હાલત. Subs. Freedom from loss—damage, freedom from injury, freedom from straits—difficulties.

અ-અવીગી, a-khavîgî. Yasht Seros. વિં ઉંગ-નિદ્રા વગરનું, અગૃત, સાવધ, હુશિઆર. Adj. Awake, sleepless, vigilant, cautious, wary.

અખનાઈ, akhnâi. નાં અંધારી, કાળાસ, સ્ત્રીહાઈ. Subs. Darkness. blackness, obscurity.

અ-ખાઈ, a-khâi. Nîâ. Atash. Yasht Seros. વિં ઉંગ વગરનું, અગૃત, હુશિઆર. નાં અગૃતી, હુશિઆરી. Adj. Sleepless, awake, vigilant. Subs. Sleeplessness, wakefulness, vigilance.

અ-ખોહી, a-khôhi. વિં અરાખ આસિયતવાણું, અરાખ આદત—ટેવવાણું. Having a bad nature—disposition, ill-natured.

અહુ-આદા, ahu-âdâ. નાં અરાખ અંદગી. Subs.

Wicked life. (Prohib. $\text{ء} = + \text{ء} = \text{Av. } \text{ء} = \text{goo}$
 $+ \text{ء} = \text{Av. } \text{ء} \text{ or } \text{Ar. } \text{ء} = \text{life.})$

પ્રમુખ અહુઈયે, alhuīyē. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ. Subs.
Mastery, sovereignty, supremacy, pre-emi-
nence.

𑂔𑂗𑂢𑂰 𑂔𑂱𑂩𑂰, alhuiyē. Dink. वि० साहेबी—मोटाईन
लगवुं. Adj. Relating to mastery, pertaining to
sovereignty—supremacy.

અ-અનાઈહા, anāihā. Dink ક્રિ० અ० જાન-
નુક્સાન વગર, તંગી વગર. Adv. Without any dam-
age—loss, without hurt—straits—difficulties.

अकुर्वन्, akurvāṇ. वि० दिलवाणाओ, विचार-
वंत. Adj. Having heart—thought, thoughtful,
considerate.

અહુઈહા, ahuihá. નાં સાહેબીઓ, વિશેષ સંતા.
Subs. Masteries, prerogatives.

दानାର୍ହહા, dānâihâ. ક્રિ० અ० અકલની રૂએ—
 રીતે, ડહાપણ બરેલી રીતે, દાનેશમંદીથી. Adv. Wisely,
 judiciously, discreetly, with good judgment.
 Compare Per. હા (learned).

అయోక్లిశోస్త, ayôklishôst. నాం ధాతు. (ఇ యోగను
 విజ్ఞం ౩౪ అయోక్లిశోస్త ఇ ప్రమాణే આવేతే, జుఆం వీస్యం ౨౩).
 Subs. Metal. (This word is also written as fol-
 lows:—అయోక్లిశోస్త, see Visp. 23.) Ay. అయోక్లిశోస్త,

.....

અશ્વશ્મકશ્ને, ashvâshmakashnê. નાં આક
કરવું, કાડી નાખવું, ટુકડે ટુકડા કરવા. Subs. Tearing
in pieces, breaking into many pieces.

અશ્વશ્મહીઆન, khashvashmahîân. ક્રિં
અં છ માસ તલક, છમહિના સુધી. Adv. Till—for
six months.

અહુઈયે, ahuié. વિં સાહેબીને લગતું ; અરાબીવાળું,
એબથી ભરેલું. Adj. Relating to mastery—rule
—sway ; injurious, baneful, full of vice.

અખોહી, akhohî. વિં આસિયત—ટેવને લગતું નહીં,
અસલત—આદત વિનાનું. Adj. Having no innate
quality, without any intrinsic merit.

ખોહી, khohî. વિં આસિયતવાળું, ટેવને લગતું.
Adj. Having innate qualities, intrinsic, cha-
racteristic.

અ-ખાએશ, a-khâêsh. વિં ઈચ્છા—મરજી—આ-
હેશ વગરનું. Adj. Having no desire—wish—in-
clination. Per. بی خواہش

અહુ-એશ, ahu-êsh. નાં અરાબ આંખ—નજર,
લોભી ઈચ્છા. Subs. A bad eye—sight, an evil
eye, covetous desire.

હાન-અદશ, hân-adash. સર્વં બિજે શખ્સ, કોઈ
માણસ, પારકો શખ્સ, બિજે કોઈ. Pron. Another per-
son, some one, a stranger, a foreigner, another
man.

અ-ખાએશની, a-khâêshnî. વિ० ઈચ્છા—મોરાદ-
વગરનું; Dink. નાહિએદ, નિરાશ, નામોરાદ. Adj. Not
desiring, not longing for or hankering after,
disappointed, hopeless, despondent.

અ-ખાએશની, a-khâêshnî. નાં ઈચ્છવું નહીં તે.
Subs. Not wishing for, not desiring. Prohib.
+ = Per. خواہش = wish.

અ-ખાએશની, a-khâêshnî. વિ० વગર આહાવે—
બોલાવવે. Adj. Without being wished, without
being called—invited

અહુ-આસાની, ahu-âsânî. વિ० સારી સુખાકારીનું
નહીં, સુખાકારી વગરનું, બિગડેલી તબિયતનું. Adj. Not
enjoying happiness—ease, having bad health.
+ = Per. آسانی = facility.

હુ-આસાની, hu-âsânî. વિ० સારાં સુખવાળું, ઘણું
સુખી—સુખિયાઈ. Adj. Enjoying good comfort—
happiness, very happy.

અ-ખાએશનીગી, a-khâêshnîgî. નાં નાચુશી,
નામરજ, નહીં ઈચ્છવું તે. Subs. Not wishing—de-
siring, unwillingness.

અ-ખાસ્તાર, a-khâstâr. Dâd. વિ० નામદાર;
નહીં આહાનાર, નહીં માંગનાર—અરજ કરનાર; માલદાર—
જરદાર નહીં તે. Adj. Renowned, famous; not
wishing—desiring, one who does not ask; one
who has no property—estate—money. Prohib.
+ = Per. خواستار = a petitioner.

અ-આસ્તાર, a-khâstâr. Vand. VIII. વિં
મરજી વગરનું, રાજી—ખુશી વગરનું; અંજણું. Adj. Hav-
ing no will—desire, not consenting; ignorant
of, unfamiliar with.

અ-આસ્તીહા, a-khâstîhâ. કિં અં વગર પૈસા
ટકા—માલમતાએ. Adv. Without wealth—property—
estate, in a poor state.

અ-આસ્તી, a-khâstî. વિં એરાદા વગરનું, ઓચિનું;
આહેશવાળું નહીં. Adj. Unintentional, without any
aim, sudden, unexpected; not desiring.

અ-આસ્તન, a-khâstan. કિં નહીં બોલાવવું—
ચાહાવું—તેડવું—નોતરું દેવું. V. Not to call—love,
not to like—invite—summon. Prohib. અ + આસ્તન
= Per. خواستن = to desire.

અ-આસ્તે, અ-ષએતે, a-khâstê, a-shaêtê. વિં
અજનાં—પૈસા—સંપત્તિ વગરનું, ગરીબ, લાચાર, નિરાધાર,
નહીં ચાહેલું, મોરાદ વગર. Adj. Having no wealth
—property—money, poor, helpless, destitute,
without shelter—protection; not desired—
wished. Prohib. અ + આસ્તન = Per. خواست = riches.

અ-આસ્તગી, a-khâstagî. નાં પૈસા—માલમતા
વગરની હાલત, ફકીરી, ગરીબી, નાચારી. Subs. State
of being poor, poverty, beggary, helpless state,
state of being without money, state of being
without any property—estate.

૧૦૧૦૦૦૦ અ-આસ્તે-દાર, a-khâstê-dâr. નાં પૈસો નહીં
રાખનાર—સંધેરનાર; વારસ વગરનું, મોરાદ નહીં પામનાર.
Subs. One who does not possess riches, one
who does not spare money; one who is with-
out an heir, one whose wishes are not fulfilled;
SEE ૧૦૦૦૦૦૦

૧૦૧૦૦૦૦ અ-આસ્તે-યાર, a-khâstê-yâr. નાં પૈસાની
મદદ નહીં કરનાર. Subs. One who does not afford
pecuniary assistance.

૧૦૧૦૦૦૦ હવાજોએ, havâjôê નાં તલબ કરનાર, આશક.
Subs. One who asks—solicits, a lover.

૧૦૧૦૦૦૦ હાન-આઈનીને, hân-âimînê. કિં અં બિજ રીતે
—તરેહ, બિજ મરતબે, જુદી રીતે. Adv. In another way
—manner, a second time, in a different way.

૧૦૧૦૦૦૦ અહુ-આઈનીનગી, ahu-âimînagî. વિં ખરાબ
રીતવાળું, ખરાબ કાએદાવાળું. નાં ખરાબ રીત—રાહ—
રવેશ. Adj. Of a bad manner—custom, having
a bad law. Subs. An evil custom—manner,
a bad law—institution.

૧૦૧૦૦૦૦ આહિખીદન, âhikhîdan. કિં પીવું, ખેંચવું, ચુસી
લેવું, નાખવું. V. To drink, to pull, to draw, to
suck, to imbibe, to throw.

૧૦૧૦૦૦૦ હુખીદન, hukhîdan. કિં ઉપર ખેંચવું, બાહર
ખેંચવું, આવવું, પેદા થવું. V. To pull up, to draw
out, to draw nigh, to come, to be born, to
spring from.

જુજુ અહુ-હીમ, ahu-hîm. જુરી ખસલત, ખરાબ આદત—
ટેવ. Subs. Bad nature, evil habit—innate quali-
ty. Comp. ન = not + જુ = Av. જુ = good + જુ =
Av. જુજુ = Per. = خيم = a characteristic. Com-
pare دژ خيم (an executioner).

જુજુજુ અહુ-હીમતર, ahu-hîmtar. વિં વધારે ખરાબ ખસ-
લતવાળું. Adj. Having a more depraved nature.

જુજુ અ-ઈરાન, a-îrân. વિં બહું નહીં, નાકરમાન, બે જુનિયાદ-
નાં કાકર. Adj. Not good—respectable, disobe-
dient, of low origin. Subs. An infidel.

જુજુ અખાન, akhân. Dink. Vand. V. નાં દુનિયાં,
જગત, માલ, અસબાબ, મકાન, પેદાએશ, દુનિયાંનાં લોકો.
Subs. The world, the earth, property, goods
and chattels, abode, residence, mansion, crea-
tion, the people of the world ; as in—જુજુ જુજુજુ
= I may give it to the people of the world.

જુજુ અખાન, akhân. NS. નાં બેહેશ્ત. Subs. Heaven,
paradise.

જુજુ અખુઆન, akhuân. નાં આદતો, ટેવો, ખસલતો.
Subs. Habits, customs, innate qualities.

જુજુ અહ્વાન, અખ્હન, ahvân, akhhan. નાં નો અ-
નેક વચન, જેનો અર્થ “ દુનિયાં, જીંદગી ” એવો થાએછે.
Subs. Plu. of નો which means “ the world,
life, existence.”

જુજુ અહુ, ahu. SMar. નાં સાહેબ, ધણી, હોરમજદ ;
એ શિલક નો ની બિગડેલી દીસે છે. Subs. Lord, master,

God, Ahûramazda ; perhaps a corrupt form of

𐬰𐬀𐬭𐬀

𐬰𐬀𐬭𐬀 અહુઆન, ahuân. નાં યજ્ઞદો, ઓદા. Subs. Izedes (good heavenly spirits), God.

𐬰𐬀𐬭𐬀 ખાનાન, khânân. નાં ખાંનો ; “ખાન” ઈઆને ઈજશ-
નેની ખંદગી કરતી વખતે જેની ઉપર મોબદ ખેસીને બેસેછે તે,
તથા જેની ઉપર આતશનું પાતરું મુકવામાં આવેછે તે. Subs.
Plu. of 𐬰 (Khân); a *Khân* is the square pedest-
tal of stone on which the Mobed while reciting
the *Izeshné* sits, and also that on which the
fire-censer is placed.

𐬰𐬀𐬭𐬀 ખાનાન, khânân. Bund. નાં મકાનો, ઘરો, રહે-
ઠાણો. Subs. Abodes, houses, dwellings, places.

𐬰𐬀𐬭𐬀 યુનાન, yunân. Peh. Shâh. નાં યુનાન દેશ ;
દીન દુશ્મન, માજ્દયસ્ની દીનનો દુશ્મન. Subs. The
country of Greece, an enemy of one's religion,
one who does not believe in the Mâzda-
yasni religion.

𐬰𐬀𐬭𐬀 હાનાન, hânân. નાં એ સખ્દ 𐬰𐬀𐬭𐬀 “(હાવનાન)”
નો ટુકો થાયલો છે ; “હાવનાન” એ પાવ મેહેલની ક્રિયા-
ઓમાંની એક ચોકસ ક્રિયા કરનાર મોબેદને કહેછે ; એ
બોલની બાંધણી પ્રમાણે જેતાં એનો અરથ. “હોમને લગતી
ક્રિયાકરનાર મોબેદ” થવો જોઈએ. (વંદીદાદમાં 𐬰𐬀𐬭𐬀 એ
પ્રમાણે એ બોલની શિકલ આવેલીછે, જુઓ પાંચમી પરગરદ.)
Subs. Contraction of 𐬰𐬀𐬭𐬀 (Hâvanân); one of
the names of priestly orders, a Mobed who

performs the Hom ceremonies. Compare Av. *𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓𑀺𑀭𑀺𑀓*, Sans. *सावन*.

𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 હાવાન, *hâvân*. *Nêrang*. નાં “હાવનીમ”; પાવ મેહેલની ક્રિયામાં વપરાતી ધાતુની બનાવેલી ખાણી. Subs. *Hâvanîm*, a metallic mortar used in certain religious ceremonies; as in—*𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓* Av. *𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓𑀺𑀭𑀸𑀓*.

𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 અખ્વાના, *akhvânâ*. *Vajar*. નાં ખોદાવઆલાનાં નામો મધેતું એક નામ છે. Subs. One of the names of God.

𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 અખાનાંન, *akhânân*. See *𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓* *khânân*.

𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 અખાની, અખ્વાની, *akhânî*, *akhvânî*. વિં દુનિયાઈ, દુનિયાંને લગતું. ઘરને લગતું. Adj. Worldly, belonging to the world, belonging to the house, earthly. *Pâz*. *𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓*

𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 ખાનાની, *khânânî*. નાં ભણનારો, પઢનારો. Subs. One who reads—recites—learns.

𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 હાનાની, *hânânî*. વિં હાવનાનને લગતું. Adj. Relating to *Hâvanân*. See *𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓*, *hânân*.

𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 અખોહોશી, *akhôhôshî*. નાં નેક અંદેશાની જગા-હાલત. Subs. The seat of good thought, the state of good thought.

𑀧𑀺𑀭𑀸𑀓 હાન-અંદામ, *hân-andâm*. નાં બિંતું શરીર, બિંજ સાંધા, શરીરના ખાકીનાં ભાગો. Subs. Another body, other joints—members of the body, the remaining parts of the body.

અખાની, અખ્વાની, akhânî, akhvânî. See

આવાની, âvânî. કિં અં બિજ મરતબે, બાકી.

Adv. A second time, secondly, in that case, otherwise.

હાનાની, hânânî. Dink. કિં અં બિજ મરતબે—
વખતે, બિજું. Adv. A second time, secondly, in
the second place.

અખાન-દીદન, akhân-dîdan. કિં દુનિયાં જોવી,
દુનિયાંમાં ફરવું, દુનિયાંની અજમાએશ જોવવી. V. To
see the world, to travel over the world, to get
an experience of the world.

અખ્વાન, અહ્વાન, akhvân, ahvân. વિં હૈઆતી—
જંદગીવાળું. નાં જંદગીઓ, દુનિયાંઓ. Adj. Having
existence—life. Subs. Lives, worlds.

અહુયાન, ahuyân. Dâd. વિં સાહેબીવાળું. નાં
અહુરમઝ્દ. Adj. Ruling, swaying, governing.
Subs. Ahûra-mazda, God.

આસ્રાન, આઠ્રાન, âsrân, âthrân. Nêrang. નાં
આતશો, અથોરનાન. Subs. Fires, Athôrân (a
priestly order). Compare

હાવાન, hâvân. Siroz. નાં હાવન ઘેહ; પાંચ ઘેહ
મધેની એક ઘેહનું નામ છે, કે જેમાં ઘણી ખરી—પાવ જેહલની
ક્રિયાઓનું કામ થાય છે. એ બોલની બિજ શિકલો અ, અ
એત્રમાણેબી આવેછે (જુઓ ઈજ્જને). Subs. The Hâ-
vân Gêh, one of the five Gêhs in which almost

all the religious ceremonies are performed. Av.

અવિજ્ઞાન

કાવ્ય અખાનતુમ, akhântum. નાં અંધારી દુનિયાં દોજખ. Subs. The dark world, hell.

કાવ્ય અખાન-પાહલુમ, akhân-pâhlum. નાં સર-
વેથી ઊંચી દુનિયાં કે જેને “પશુમ અખાન” બેહેશત કેહેછે,
એને માટે અવસ્તામાં આપેછે. Subs. The
highest heaven, called “Pashum-akhân.” Pâz.
પાહલુમ

અહુઓમંદી, ahuômandî. Visp. નાં સાહેબી,
શેઠાઈ, સત્તા. Subs. Mastery, swây, rule, autho-
rity.

અહુઓમંદ, akhuômand. વિં વિચારવંત, ધીઆ-
નવાળું. Adj. Thoughtful, considerate, contem-
plative.

આહુઓમંદ, âhuômand. Dink. વિં એબીઅલ,
'ખાંભીવાળું—ભરેલું, ખોડ—આપણવાળું. Adj. Ugly, de-
formed, faulty, defective, full of blemishes—
vice.

અહુ-આગાહ, ahu-âgâh. Dink. નાં ખરાબ
ખબર; ખરાબ ખબર રાખનાર. Subs. Sad news,
evil tidings; one having sad news.

અ-અનાકી, અ-હલાકી, a-anâkî, a-halâkî. નાં
નાશ—હલાકી વગરની હાલત, નુકસાન વગરની હાલત.
Subs. State of being without ruin—perdition,

state of being without loss—damage. Prohib.

• + ۱۳۳ = هلاک = perdition, death.

۱۳۳ અએવાજ, અદવાજ, aêvâz, advâz. નાં આવાજ, પોકાર. વિં અહેર, ખોલ્જી. Subs. Voice, sound, a loud cry, uproar. Adj. Clear, obvious, manifest.

۱۳۳ અ-આવ, a-khâv. વિં નિદ્રા—હંધ વગરનું, અગૃત. Adj. Awake, sleepless, vigilant, watchful. Av. ۱۳۳, Per. بخواب

۱۳۳ અહવાજ, ahvâz. નાં ખોજેસ્તાનમાં આવેલાં એક શ્હોટાં શેહેરનું નામ. Subs. The name of a great city in Khuzistan (Susiana). Per. اهواز

۱۳۳ અ-અફ્ન, a-khafna. Niâ. Khûr. See ۱۳۳, a-khâv.

۱۳۳ અ-આવર, a-khâvar. વિં નહીં સોસનાઈં-ખમનાઈં, બરદાસ્ત નહીં કરનાઈં, બેરાવર—મજબુત નહીં. Adj. Not enduring—suffering, not sustaining—bearing, not steadfast—powerful. Prohib. • + ۱۳۳ = Av. ۱۳۳ = enduring.

۱۳۳ અ-આવરી, a-khâvarî. નાં સહન નહીં કરવાની હાલત, નહીં ખમવાની શક્તિ, નાહિમ્મત, ખમી નહીં શકે એવો ગુણ. Subs. Non-endurance, want of fortitude, not bearing up against hardships, intolerance.

۱۳۳ અ-આવર્ગર, a-khâvargar. Visp. નાં બરદાસ્ત નહીં કરનાર, નહીં સોસનાર—ખમનાર. Subs. One who does not endure—tolerate—suffer—bear up.

જાનાદ, khânâd. કિં તે પઢે તો સાહે, તે બણે-વાંચે.

V. May he read—recite, let him pray—peruse.

જાચુખ્તાર, ayukhtâr. નાં દોડનાર, કુદનાર, બઠ-
કનાર, દમકનાર, ઊઠાવનાર, હુમલો કરનાર. Subs. One
who runs—jumps, one who roves—wanders,
one who raises up—lifts up, one who attacks.

જાશોખ્તાર, આશોબીદાર, âshôkhtâr, âshôbidâr.
Vand. XIII. નાં પોકાર—ગર્જના કરનાર. Subs.
One who roars—thunders, a thunderer.

જાચુખ્તન, ayukhtan. કિં દોડવું, કુદવું, ઊઠાવવું,
હુમલો કરવો. V. To run, to jump, to lift up, to
raise up, to attack.

જાહુ-દીદન, âhu-dîdan. કિં એખ એવી—શોધવી,
ખોડ-આપણ કાઢવી. V. To find fault with, to pick
a hole in, to carp at.

જાન-દીદન, yân-dîdan. કિં બલાર્થ—ખુશી એવી,
આબાદી ભોગવવી, પૈસા ટકામાં મેળ લેવી V. To feel
goodness—pleasure, to enjoy prosperity, to
take pleasure in the possession of wealth.

જાહુખ્તન, hukhtan. See જાહુખ્ત

જાઅનાતુનત, a-anâmunat. કિં નહીં ઠેરવ્યું, નહીં
રાખ્યું, નહીં મુક્યું. V. Not appointed—settled—
decided, not kept—laid.

જાઅનામ, a-anâm. નાં લોકો—માણસો વગરની હાલત,
દેવ-દેવ-રાક્ષસ વગરની હાલત. Subs. 'State of being

without people—men, state of being without demons—giants. Prohib. 𐭠 + 𐭥𐭥 = Ar. انام

𐭠𐭥𐭥 અહનામે, ahnâmê. નાં રસવાઈ, ક્ષેત્રી, બદનામી. Subs. Disgrace, ignominy, ridicule, infamy, dishonour. 𐭠 + 𐭥𐭥 = Av. 𐭠𐭥𐭥, Sans. नामन् = a name.

𐭠𐭥𐭥 અખાર, akhâr. વિં નહીં ખાનાર—પીનાર. Adj. Not eating—drinking. Av. 𐭠𐭥𐭥. Compare Per. مفت خوار in خوار (a parasite).

𐭠𐭥𐭥 અ-દીવાર, a-dîvâr. વિં દીવાલ વગરનું, બીત વગરનું. V. Wall-less, having no walls. Prohib. 𐭠 + 𐭠𐭥 = Per. دیوار = a wall.

𐭠𐭥𐭥 દો-દીનાર, dô-dînâr. નાં બે દીનાર; “દીનાર” એ નેશાપુર શહેરના એક સિક્કાનું નામ છે. Subs. Two dinârs; a “dinâr” is a coin of the city of Nishapoor. See 𐭠𐭥𐭥

𐭠𐭥𐭥 દોશવાર, dôshvâr. વિં મુશ્કેલ, સખત, કઠોર, કંટાળો-આપે તેવું. Adj. Difficult, hard, arduous, troublesome.

𐭠𐭥𐭥 હેવાલ, hêvâl. નાં બાબદ, હેવાલ, હાલત, દશા, અવસ્થા. Subs. Circumstances, affairs, conditions, situations. Ar. احوال

𐭠𐭥𐭥 ખારે, khârê. Vand. XV. વિં ખોહાર, પાયા-માલ, મુનેહગાર. Adj. Impoverished, afflicted, dis-

tressed, ruined, utterly reduced to helplessness, sinful, guilty; as in—

અ-ખારી અ-ખારી અ-ખારી અ-ખારી
અ-ખારી

અ-ખારી, અ-ખારેહ, a-khârî, a-khârêh. Vand.

XVIII. વિંનુરાની—અલકાઠ વગરનું. Adj. Having no lustre—brightness, having no brilliancy—splendour. Av. ૧૨૬૬, Per. ૧૨૬૬

અ-ખારી, a-khârî. Gloss. નાં મુશ્કેલી, સુખ વગરની હાલત, આક્રમ, પીડા. Subs. Difficulty, state of unhappiness, calamity, affliction.

અ-ખારી, a-khârî. નાં ખુબી—આસાની વગરની હાલત, સુખ વગરની હાલત. Subs. State of being without any goodness—ease, unhappiness.

અ-ખારી, dôshvârî. નાં મુશ્કેલી, કઠોરપણું, કઠ-ણપણું. Subs. Difficulty, hardness, arduousness. Per. ૧૨૬૬

અ-ખારી, havârî. નાં મોટો તંબુ—મંડપ, પાદશાહી દરબાર. Subs. A large pavilion, a royal tent or court.

અ-ખારી, a-khârî. See ૧૨૬૬, a-khârî.

અ-ખારીદન, a-khârîdan. કિં નહીં ખાવું, ભુખું રહેવું. V. Not to eat, to remain hungry.

અ-ખારદાર, a-khârdâr. નાં નહીં ખાનાર—પી-નાર. Subs. One who does not eat—drink.

અ-ખારદારી, a-khârdâri. નાં નહીં ખાવા

લાએક હાલત, અરાખ ખોરાક, નહીં ખાવું તે. Subs. State of being not eatable, bad food, not eating.

૧૧૯૫૫૫ અ-આરદન, a-khârdan. See ૧૧૯૫૫૫ a-khârîdan.

૧૧૯૫૫૫ અહુ-અર્કસ્તરાંન, ahu-kharfastarân. નાં

ગુકસાન કરનાર—કાડી ખાનાર જનવરો, અરાખ અરકસતરો, ઈજ કરનારાં, પેટે ચાલનારાં જનવરો. Subs. Noxious and ferocious animals, hurtful creeping animals.

અ = not good ; ૧૧૯૫૫ = Av. ૧૧૯૫૫૫, Per.

خرفستر = a creeping animal.

અમુ અ-ખવી, a-khavî. નાં જગૃતી, હુશિયારી, સાવધપણું.

Subs. Wakefulness, sleeplessness, vigilance.

અમુ અખી, akhî. નાં ઉંદાઈ, ગાર, ખોડ. Subs. Depth, a hole, a deep pit.

અમુ અખે, akhê. નાં દિલ, સાહેબ, ધણી, શેઠ. Subs.

The heart, a lord, an owner, master.

અમુ અખે, ઓખે, અહુએ, akhê, ôkhê, ahuê. નાં દુનિયાં,

બેહેશ્ત. Subs. The world, heaven, paradise.

Pâz. ૧૧૯૫૫

અમુ અખોએ, akhôê. Dink. નાં અંતઃકરણ, દિલ, દુ-

નિયાં, સાહેબ. Subs. Conscience, heart, the world, master, lord.

અમુ અખંદ, અખઈ, akhand, akhaî. વિં સલામત, હમેશ સુધીનું. Adj. Safe, secure, eternal, perpetual.

અમુ અહ્વદ, ahvad. કિં આહે, ઈચ્છા કરે, ગમે. વિં અરા-
ખર. V. May wish—like—desire. Adj. Equal, similar, alike, proper.

૨૫૪ અહુએ, ahuê. Dink. નાં ધર્મગુરૂ, સાહેબ. Subs.
A teacher of religion, a spiritual guide, master.

૨૫૪ અહુદ, અહુઈ, હાન્દ, ahud, ahuî, hând. ક્રિં. અં
સિવાય, વતરોગે, બિનું. Adv. Besides, except, with-
out, another.

૨૫૪ આખોઈ, âkhôî. વિં સદંતર એબદાર, પુરેપુરું ઈલ્લતવાળું.
નાં ખસલત. Adj. Totally deformed—ugly,
wholly addicted to something bad. Subs. Innate
quality, wonted character.

૨૫૪ આહંગ, âhang. Dink. નાં ઠેરાવ, ઈરાદો, ધારણા,
વિચાર, આવાજ, રાગ. વિં ઉતાવળું, જલદી, શેતાબ. Subs
Resolution, intention, design, aim, purpose,
sound, tone, melody. Adj. Hasty, quick, im-
patient. Per. آهنگ

૨૫૪ ખવી, khavî. નાં મોહોડાંની લબ, થુક, નાકમાંથી નિ-
કળતું લોહી, લડાઈમાં પેહેરવાની યોલાદની ટોપી. Subs.
Saliva, spittle, a flux of blood from the nose, a
helmet.

૨૫૪ ખહી, khahî. Dink. ક્રિં આજ્ઞાં તું આહ—ખ્યાર કર.
V. imper. Love—hold dear (thou). Per. خواهي

૨૫૪ ખાની, khânî. Dád. નાં પાણીનો ચશ્મો, સ્વચ્છ પાણી,
પાણી થંડું કરવાનું વાસણ. Subs. A fountain, pure
water, any vessel in which they cool warm
water. Per. خاني

૨૫૪ ખાને, khânê. Dád. નાં ઘર, મથક, મકાન, શરીર,
બદન. Subs. A house, residence, dwelling-
place, the body.

જામુ ખાન્દ, khând. ક્રિ० પઢ્યો, બણ્યો. V. Learned, recited, read, studied. Per. خواند

જામુ ખાનદ, khânad. Dâd. ક્રિ० પઢે, બણે, બણેછે, વાંચેછે. V. May learn, may read—study, may recite, learns, recites, peruses.

જામુ ખોઈ, khôî. Dink. નાં આહ, આહૈશ, ઈચ્છા, મરજી. Subs. Fondness, coveting, desire, wish.

જામુ ખોએ, khôê. નાં આદત, ટેવ, આસિયત, અસલત, અવાસ. Subs. Habit, nature, disposition, temper. Per. خوي

જામુ ખોએ, khôê. નાં પરસેવો. Subs. Sweat, perspiration.

જામુ દશને, dashnê. Vand. IX. વિ० જમણું, સીધું, અરે. Adj. Right (hand or side), straight, direct, right. Av. 𐬔𐬀𐬯𐬭𐬀, Sans. दक्षिण.

જામુ હાની, hânî. ક્રિ० આજ્ઞાં તું લખ. V. imper. Write (thou).

જામુ હંદ, hand. Dâd. ક્રિ० તેઓ છે. (કદાચ એ ખોલ ડેરા, ડેરા નો અપભ્રંશ હોએ.) V. They are.

જામુ હવદ, havad. Vand. VIII. નાં પસ્તાવો, પશ્ચાત્તાપ, તોખા. Subs. Repentance, contrition, penitence, vowing to sin no more.

જામુ હવદ, havad. સામાન્ય સર્વં યોતે. ક્રિ० અં ખરેખર, ખ. રાખર, અગાઉની માફક. Indef. pron. Himself, herself, itself. Adv. Truly, properly, as before.

જામુ હવી, havî. નાં ખીહીક, ધાસ્તી. Subs. Fear, dread, terror, awe.

૪૫૫ હાન્દ, hând. વિં બરાબર, સરખું. Adj. Equal, like, similar, alike.

૪૫૫ હાની, hânî. વિં બિજું. શબ્દં અં સિવાય, વતરોગે. Adj. Another, second, more, further. Prep. Besides, without, except.

૪૫૫ હંગ, hang. નાં બેર, કૌવત, શક્તિ, આબાદી, ઈરાદો, ધારણાં, જાર, ખોહ, વજન, કુદરત, પુશ્કળપણું, નેધા રાખવી, ગમખારી, અક્કલ, દાનાઈ, હુશિયારી, કામ, કબીલો, લશ્કર, આજર, ઘા, જખમ. Subs. Power, strength, force, prosperity, intention, aim, a cavern, a cave, heaviness, weight, abundance, vigilance, watch, condolence, sense, wisdom, cleverness, a tribe, a family, a household, an army, trouble, pain, a wound. Per. هگ

૪૫૫ હંગ, hang. નાં દેખાવ, ચેહેરો, શિકલ. વિં આલાક, અક્કલ-મંદ, દાનાવ. Subs. Appearance, look, view, aspect, face, features. Adj. Active, brisk, smart, sensible, clever.

૪૫૫ અ-અઉશ, a-aush. વિં અક્કલવગરનું, ઓગરું, બે-અકલી, હવેરુંબાહાવરું. Adj. Having no sense—intelligence, idiotic, senseless, unwise, confounded, wandering. Prohib. * + * = Av. 'अशु', 'अशु', Per. * = sense.

૪૫૫ અખ્વી, હવઘહ, akhvî, havaghaha. Vand. XVIII. નાંખીઆલ, વિચાર. વિં અંદેશો-વિચાર કરનાર. Subs. Thought, reason. Adj. Thoughtful with respect to futurity.

અખોઈ, akhōī. નાં દુરઅંદેશો—લાંબો વિચાર કરનાર, દિલ, આસિયત, સ્વભાવ. વિં અગમચેતીવાણું, વિચારવંત, અસલતવાણું. Subs. One who foresees—forejudges, heart, conscience, nature, disposition. Adj. Thoughtful, having an innate quality.

અખોશ, a-khōsh. વિં ખુશનુમાં નહીં, ખુશી નહીં ઉપખવનારે, નાખુશ, દલગીર. Not charming, undelightful, displeased, sorry, sad. Prohib. અ + અખ = Per. خوش = good, fair.

અહુઈ, ahuī. નાં ખોદાવંદી, સાહેબી, માલેકી, ધણીપણું, દસ્તુરી, વડાપણું, ગુરૂપણું, સાહેબ, અહુરમઝદ. Subs. Godhead, divine nature or essence, ownership, proprietorship, mastery, rule, rank of a Dastur, leadership, dignity of a religious teacher, master, lord, Ahura-mazda.

અહુશ, અ-અહુશ, a-hush, a-aush. વિં મોત વગરનું અમર, મરે નહીં—નાશ નહીં પામે એવું, હમેશ જીવતું, બેહોશી, હલાકી—હુઆ વગરનું, તંદરોસ્ત, અકકલ વગરનું, બુખખ, બેહોશ. Adj. Immortal, never-dying, indestructible, ever-living, everlasting, residing in paradise, without tyranny—fatigue, painless, healthy, wholesome, senseless, foolish, bereft of consciousness, insensible. Prohib. અ + અખ = Av. اعدام, Per. مرگ = death.

આખુઈ, ākhuī. વિં એબિયલ, એખવાણું, મરજવાણું. Adj. Defective, deformed, ugly, diseased.

હાવુશ, hāvush. અખ (હાવેશત) નો દુકો. નાં શાગેરદ,

એલો, શિષ્ય, શિષ્યનાર, પેગમ્બરના ઉમ્મત. Subs. A pupil, a disciple, an apprentice, a learner, people of the same belief; an abbreviation of

અવગણ

અવગણ અખુનીહા, akhunîhâ. ક્રિં અં ધરની રીતે, દુનિયાં-દારીની રીતે. Adv. In a household manner, in a worldly manner.

અવગણ અશોઈહા, ashôihâ. Dâd. ક્રિં અં પાકી—પવિત્રાઈથી, પરહેઝગારી—અશોઈથી. Adv. With purity—holiness, with godliness—piety; as in—

અવગણ અશોઈહા, ashôihâ. Dâd. ક્રિં અં પાકી—પવિત્રાઈથી, પરહેઝગારી—અશોઈથી. Adv. With purity—holiness, with godliness—piety; as in—

અવગણ અહુઈહા, ahûihâ. Dink. ક્રિં અં સાહેબીથી, ખરાબ રીતે. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ; ખુરાઈ, ખરાબી, બદી. Adv. By way of authority, in a bad manner. Subs. Mastery, superiority; vice, evil.

અવગણ અહોશી, ahôshî. નાં બેશુદ્ધિ, બેહોશી. Subs. Fainting, want of consciousness. Per. بی هوشی

અવગણ આહુઈહા, âhuîhâ. નાં એબો, ઈલ્લતો, ખુરાખવાસો—ગુણો, ખોડ, ખાપણ. Subs. Blemishes, defects, vicious qualities, shortcomings, failings.

અવગણ હોશી, hôshî. નાં હુશિયારી, શુદ્ધિ, બાન. Subs. Intelligence, cleverness, consciousness, waking state of the mental faculties.

અવગણ અહોશહંદ, ahôshhand. ક્રિં તેઓ વગર મોહોતનાં છે, તેઓ હમેશ જીવતા છે, તેઓ શુદ્ધિમાં છે, તેઓ અકલ—હોશવગરના છે. V. They are immortal,

they are ever-living, they are conscious, they are not sensible—intelligent. Priv. + ૪૪ = ૪૪ = Per. *هوش* = understanding.

૪૪૪૪૪ હોશહંદ, હોશહંગ, hōshhand, hōshhang. ના૦ પેહલો હોકમ, હોશ, આગાહી, અકકલ, બુદ્ધિ. એક મશહુર પાદશાહનું નામ છે કે જે ગયોમરદની ઓલાદનો થઈ ગયો. એ પાદશાહ એક પેગમબર તરીકેબી હતો, આતશનો કેબલો પેહલ વેહલો એનાં વખતમાં શરૂ થયો. લોહોડું એનાં વખતમાં જાહેર થયું, ખેતી કરવાનાં હથિયારો અને પાણીની નેહરો એનાં વખતમાં બનાવવામાં આવી હતી, શેહેરો વસાવવાની અને ઈમારત બનાવવાની શરૂઆત એનાથી થઈ. એણે આદમીઓને શેતાનના વસવસાથી દૂર કર્યાં. ઈનસાફ અને દાદ એનાંથી શરૂ થયો; એણે “અવેદાંને ખેરદ” નામની એક ચોપડી બનાવી છે, જેની હસ્તી હજીર સુધી છે. દેવો તથા બદ્દુરખોની સામણે તેણે લડાઈઓ કીધી હતી. એ નેક પાદશાહને “પેશદાદ” નાં એલકાબથી ઓળખે છે; હાલમાં થોજદાસરેગર મોખેદો જેમ હોમ અને ખરસમની પાવમેહલની ક્રિયા કરે છે, તેવી ક્રિયા એનાં વખતથી ચાલુ થઈ છે. એ બલા પાદશાહે તે વખતનાં ઘણાંક બુરા તથા નુકસાન કરનારા લોકોને ટાળી નાશ કર્યો હતો, દુનિયાંમાં પેહલ વેહલો આતશ એના વખતમાં પેદા થયો હતો. પાક ખોદાતઆલાની નુરી અને કામેલ શક્તિઓને પીછાની તેઓની સેતાએશ કરનારો એ પેહલો મરદ હતો. તેણે બાબુલ, સુસા, અને કુફે એવાં ત્રણ શેહેરો વસાવ્યાં હતાં. Subs. The first order—command, sense, understanding, consciousness, foreknowledge, forethought, wisdom, intellect. Hosheng is the name of a well-known king and prophet of ancient Persia, lineally descended from Gayomard. He belonged to the Peshdâdian dynasty. He introduced the worship of fire, taught the

gaining a good share—profit, unfortunate, unlucky. Prohib. * + * = Av. જ, Sans. सु = good + જ = Per. بهر = a share, profit.

અ-ખુશી, a-khushî. નાં નાખુશી, નારાજ, દલગીરી.

Subs. Displeasure, dissatisfaction, discontentedness, sorrow, sadness. Priv. * + અખુશ = Per.

خوشي = pleasure.

અ-હોશી, a-hôshî. નાં અમરપણું, વગર મોહોતની હાલત, મોહોતવાળું નહીં તે, અવેદાની, હુમેશગી, પાએદારી.

વિં બેહુશી. Subs. Immortality, perpetuity, imperishableness, eternity. Adj. Residing in heaven—paradise. Compare Av. અમરપણું

અ-હોશી, a-hôshî. વિં અકલ્લ વગરનું, મુરખાઈવાળું. નાં બેહોશી, મુરખાઈ. Adj. Stupid, senseless, foolish. Subs. Senselessness, fainting, stupidity, foolishness. Per. بي حوشي

હાન-દક્ષ, અનીયે-દક્ષ, hân-dakhsha, aniyê-dakhsha. Vand. II. નાં બિજ અસલતો, બિજ આસિયતો, બિજ અવાસો—ગુણો. Subs. Other qualities—properties, other attributes—qualifications. Av. અનિયે-દક્ષ

અ-ખુશીહા, a-khushihâ. કિં અં નાખુશીથી, દલગીરી બરેલી રીતે. Adv. Unwillingly, reluctantly, sorrowfully.

અ-હોશીહા, a-hôshihâ. Dâd. કિં અં અમર-પણાંથી, અધુકનું, વગર મોહોતે. Adv. Immortally, perpetually, imperishably.

૪૭-૭૪૭ એશીહા, khêshîhâ. ક્રિં અં સગાઈપણાથી, સગાઈની રીતે. Adv. By way of relationship—affinity—consanguinity.

૪૭-૭૪૭ દાનેશીહા, dânehîhâ. ક્રિં અં દાનાઈથી, ડહાપણની રીતે. Adv. Wisely, sagaciously, discreetly.

૪૭-૭૪૭ અ-ખુશશને, a-khushashnê. નાં ઘટવું નહીં તે, કમી—ઓછું થવું નહીં તે. Subs. Not decreasing, not lessening.

૪૭-૭૪૭ અ-ખોશશને, a-khôshashnê. Dink. નાં સુકાસ વગરની હાલત, સુકાનારું નહીં તે, બીનાસ. Subs. State of being not dry, not parching, wetness, moisture. Compare Per. خوشیدن

૪૭-૭૪૭ અહુ-દખ્શે, ahu-dakhshê. નાં અરાબ નિશાન—ચિન્હ. Subs. A bad omen, a bad sign—indication.

૪૭-૭૪૭ અહુ-દેહેશને, ahu-dêhêshnê. નાં અરાબ પેદાએશ. Subs. An evil production—creation.

૪૭-૭૪૭ અ-ખુશશને, a-khushashnê. વિં ઘટે નહીં તેવું, નહીં ઘટવું, પુરું, સંપૂર્ણ, અધુરું નહીં. Adj. Not decreasing—abating, entire, complete, not imperfect.

૪૭-૭૪૭ અ-ખોશશનેમંદી, a-kôshashnêmandî. નાં સુકાસ વગરની હાલત, બીનાસ, તરોતાજી, લીલોતરી. Subs. State of being not dry, moisture, verdure, freshness.

૪૭-૭૪૭ અ-હુશીઆર, અ-હોશદાર, a-hushîâr, a-hôshdâr. વિં હુશિયાર—ચાલાક—ચંચળ નહીં તે, ઠોઠ, બોધડ. Adj.

Not clever—intelligent, dull, stupid, wanting intelligence. Prohib. ૫ + ૭૫૫૫ = Per. پوشیار

૭૫૫૫ ખાનીદાર, khânîdâr. નાં ઘેરવટ રાખનાર, ઘેરમાંડી રેહેનાર, નહીં બટકનાર. Subs. One who keeps friendly intercourse—intimacy; one who leads a settled—married life, one who does not wander here and there.

૭૫૫૫ યાનીદાર, yânîdâr. નાં દોલત—મતા ધરાવનાર, ધન રાખનાર, દોલતમંદ—તવંગર પુરુષ. Subs. One who possesses riches—estate, a wealthy man, one who is able to command money.

૭૫૫૫ હાન્-ગાસ, હાઉન્-ગાસ, hân-gâs, hâun-gâs. નાં હાવન ઘેહેનો વખત; હાવન ઘેહે એ છે:—પેહેલ્લી હાવન સહવારનાં આંમદાદથી તે બપોરનાં બાર વાગા સુધીનાં વખતને કેહેછે, હમેશાં એ વખત કાએમ થાએલો છે; એ વખતમાં ઘણીખરી પાવમેહલની ક્રિયાઓ થાએછે, જેવી કે ઈજશને, વીસ્પરદ, બાજ, આફરીંગાન, ઈત્યાદિ. બીજી હાવન “જમેસ્તાન” નાં પાંચ મહીનામાં ઈઆને આવાં મહીનો અને અહુરમજ્દ રોજથી તે સંક્રંદારમદ મહિનાનાં વેહેશ્તોઈશ્ત ગાથા સુધી ગણાય છે. એનો અમલ બપોરનાં બારવાગેથી તે ત્રણવાગા સુધીનો છે. હાવન ઘેહેને માટે ૭૫૫૫ (= Av. ૭૫૫૫ ૭૫૫૫૫૫) એ પ્રમાણે બી આવેછે (જુઓ ઈજશનનો હા ૧) લો, ૨) બે, ૩) બે, ૯) મો, ઈત્યાદિ.) Subs. The time of the Hâvan Gêh; there are two Hâvan Gêhs. The period that intervenes between the dawn of day and twelve at noon is styled the first Hâvan. All the ceremonies of *Pâv-mêhêl*, such as *Izeshnê*, *Vispered*, *Bâj*, *Afringân*, &c., are performed

in this Hâvan. The period that intervenes between the first day of the month of Abân, during winter, and Vêhêshtôisht Gâthâ of the month Sapandârmad is considered the second Hâvan. The time of the day of this second Hâvan is from noon to 3 P.M.

૭-૫૫૫ હાનીહા, hânihâ. Dâd. ક્રિં બરાબર રીતે, લાએક રીતે, પુરતી રીતે. Adv. Properly, suitably, rightly, sufficiently.

૧૧૭-૫૫૫ આહીખીદન, âhîkhîdan. ક્રિં પીવું, ખેંચવું, નાખવું. V. To drink, to draw, to pull, to throw.

૧૧૭-૫૫૫ અ-અંગાઈદે, a-angâidê. ભૂં કું યાદદાસ્તમાં નહીં રાખેલું, વિસરી ગએલું, ભુલી ગએલું. Past part. Not borne in remembrance, forgotten, unremembered.

૧૨૭-૫૫૫ અખુશીર, અખ્શીર, akhushîr, akhshîr. નાં એક નદીનું નામ છે. Subs. The name of a river.

૧૭૫-૫૫૫ અહુગાન, આહોગાન, ahugân, âhôgân. નાં બદ-શિકલ માણસો, ખરાબ લોકો, એબ—ઈલલતવાળા પુરૂષો, ખુરી ચાલનાઓ. Subs. Those who are deformed—ugly, bad people, vicious persons, those who follow wicked ways, those that are addicted to some vice, evil-doers.

૧૭૫-૫૫૫ અહુગાન, ahugân. નાં સાહેબો, માલિકો. Subs. Masters, owners.

૧૭૫-૫૫૫ અહુયાંન, âhuyân. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, સરદારી.

Subs. Mastery, rule, sway, command, supremacy.

૧૪૪૫ આહુગાન, âhugân. નાં હરણો; એઓ, ઈલ્લતો.

Subs. Antelopes, deer; blemishes, vices. Per.

આહુયાન?

૧૪૪૬ યાવશને, yâvashnê. નાં પામવું—હાંસેલ કરવું તે.

Subs. Getting, obtaining, acquiring, acquisition.

૧૪૪૭ હવદાન, havadân. નાં બરાબરીઆ, સરખે સરખા.

Subs. Those that are of equal standing, mates.

૧૪૪૮ અહુયાને, ahuyânê. વિં ખરાબી—તુકસાન કરનાર.

Adj. Injurious, hurtful.

૧૪૪૯ અ-હોશની, a-hôshnî. વિં વગર મોહોતનું, હંમેશે જીવતું.

Adj. Deathless, ever-living.

૧૪૫૦ આહુયાને, âhuyânê. Dink. એખીઅલ-ઈલ્લતવાળા-

ઓને લગતું. Adj. Relating to the ugly—deformed, pertaining to vicious persons.

૧૪૫૧ હોશંદ, hôshand. See ૧૪૫૨ hôshhand, hôshhang.

૧૪૫૨ અહુગાન, ahugân. નાં માલેકો, ધણીઓ, સાહેબો.

Subs. Owners, proprietors, masters, rulers.

૧૪૫૩ અહુદાન, ahudân. વિં ખરાબ જણનાર, સાઈ નહીં

સમજનાર. Adj. Evil-knowing, evil-witting. Compare Av. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀, 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀

૧૪૫૪ અ-હોશને, a-hôshnê. Niâ. Atash. વિં દુઃખ વગરનું,

મોહોત વગરનું; અકલ-બુદ્ધિ વગરનું, હોશ-હુશિયારી વગરનું.

Adj. Free from sickness—ailment—disease,

painless, deathless, immortal, senseless, devoid of judgment—understanding, unintelligent.

૧૪૦૫૫ આખોગાન, âkhôgân. See ૧૪૦૫૫, ahugân, âhugân.

૧૪૦૫૫ આહનજન, âhanjân. નાં સખત જીવનું આદમી, સખ-
તીખેચનાર, મેહેનત કરનાર. Subs. A hard-hearted
man, one who bears hardships—difficulties, a
hard-working man.

૧૪૦૫૫ આહુદાન, âhudân. એબ શોધી કાઢનાર, ઈલ્લત ખણ-
નાર. Adj. Finding out deformity—ugliness,
vice-detecting.

૧૪૦૫૫ ખાનદાન, khândân. નાં ખાનદાન, પેહેડી, નસલ,
ઓલાદ; ઘેરનાં રેહેનારા. Subs. Family, parentage,
descent, generation, stock, race; inmates of
the house. Per. خاندان

૧૪૦૫૫ ખાનશને, khânashnê. નાં બણવું, બણતન, પઢવું.
Subs. Reciting, learning, reading, studying.

૧૪૦૫૫ ખુદ્રવશને, khudravashnê. Vand. XVI. નાં
પોતે જવું તે. Subs. Going one's self.

૧૪૦૫૫ દશનેયાન, dashnêyân. નાં જમણી તરફનાઓ, દ-
ક્ષિણ દિશા તરફનાં રેહેવાસીઓ. Subs. Those that
are on the right side, people inhabiting the
southern regions.

૧૪૦૫૫ યાન્યાન, yânyân. નાં દોલતમંદો, પૈસાદારો, ધનવાન
પુરૂષો, તવંગરો. Subs. Rich—wealthy persons,
opulent people.

૧૪૦૫૫ હાન્યાન, hânyân. Vand. XVI. નાં બિજ લોકો,

પરાયા—પારકા લોકો; બિજા પાસે ઉઘડાવવું. Subs. Foreigners, strangers, aliens; getting (the door) opened; as in—

ગામ્બીયી ગામ્બીયી

ગામ્બીયી હોશને, hōshnê. Yas. LIV. નાં હુશિયારી, હુદ્દિ. Subs. Cleverness, intelligence, understanding, sense, judgment.

ગામ્બીયી હોશુન, hōshun. Siroz. નાં મોહોત. Subs. Death; as in—

ગામ્બીયી ગામ્બીયી

ગામ્બીયી અ-અશુનુદ, a-khushnud. વિં નાશુશ, નારાજ, દલગીર, ઉદાસ, નિરાશ. Adj. Displeased, discontented, dissatisfied, sorry, grieved, sad, despondent. Av. ગામ્બીયી

ગામ્બીયી અશવશને, અશોયાન, ashvashnê, ashôyân. Yas. LIV. નાં સવાબો, સવાબનાં કામો; અશો—સાચુ બોલનારા માણસો. Subs. Virtuous—righteous deeds, merits arising from virtuous actions; the pure, truth-speaking persons. Comp. Av. ગામ્બીયી

ગામ્બીયી ખાનશને, khânashnê. See ગામ્બીયી khânashnê.

ગામ્બીયી દાનશને, dâdashnê. નાં દાનાઈ, વકુદ્દી. જ્ઞાન. Subs. Wisdom, sense, sagacity, understanding, learning. Compare Per. دانش

ગામ્બીયી હોશને, હોશીએ, hōshnê, hōshîê. Yas. LIV. હિં અં ઉહાપણથી, હોશ-અકકલથી. Adv. Wisely, prudently, sensibly.

અ-ખુશનુદી, a-khushnudî. નાં અસંતોષ, દલ-
ગીરી, નાખુશી. Subs. Dissatisfaction, discon-
tentedness, sorrow, displeasure.

અ-ખુશનુદ-રદાન, a-khushnud-radân. Baj.
નાં નારાજ થએલા—નાખુશ સરદારો, અકાથએલા—અસંતોષી
ઉસ્તાદો—દસ્તુરો—ઉપાધ્યાઓ. Subs. Displeased—dis-
satisfied chiefs, offended—discontented teach-
ers—Dasturs. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

અ-ખુશનુદ, a-khushnud. See અ-ખુશનુદ a-khushnud.

ખુશનુદ, khushnud. વિં રાજ, ખુશી, ખુશહાલ. Adj.
Content, satisfied. Comp. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 = Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀,
Per. خوشنود

ખુશનુદ-જાનુનદ, khushnud-jânunad. કિં
રાજ—ખુશીયાએ. V. May be pleased with, may
be delighted, may be satisfied.

અ-અન્શુતાયાન, a-anshutâyân. વિં મનુષ્યવગ-
રનું, આદમીઓવગરનું. Adj. Void of human beings,
not teeming with men.

અ-ખુશક, akhushk. વિં સુકાસવગરનું, ભીનું. Adj.
Not dry—parched, moist. Prohib. 𐬀 + 𐬀𐬭𐬀 =
Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 = Sans. शुष्क = Per. خشک

આયન્દેહ, âyandêh. કું નાં આવનાર. Particip.
subs. One who comes, coming. Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀,
Per. آينده

અ-ખુશકી, a-khushkî. Dâd. નાં સુકાસ વગરની
હાલત, ભીનાસ. Subs. State of being not dry,

wetness, moisture. Prohib. * + અપ્રશ્ન = Per.

خشکی = dryness.

અપ્રશ્ન અ-પ્રશ્ન, a-khushkî. નાં See અપ્રશ્ન

અપ્રશ્ન અ-હોશગી, a-hôshgî. નાં અમરગી, મોહોતવગરની હાલત, અવેદાનીની હૈઆતી; એહોશી, એભાનની હાલત. Subs. Immortality, life destined to endure without end; fainting, senselessness. Av. અપ્રશ્ન, Per. بي هوشي

અપ્રશ્ન-આસ્તાર, a-khushkî-khâstâr. વિં સુકાસ નહીં ચાહનારું, હુકાલને નહીં ઈચ્છનારું. Adj. Not desiring dryness, not wishing for drought —famine.

અપ્રશ્ન અ-હોશગીએ, a-hôshgîê. Dâd. નાં See અપ્રશ્ન, a-hôshgî.

અપ્રશ્ન અ-પ્રશ્નગર, a-khushkagar. નાં નહીં સુકવનાર-સુકકુંકરનાર. Subs. That which does not dry, that which does not render dry.

અપ્રશ્ન-ગલુગીહા, a-khushk-galugîha. કિં અં સુકકાં ગળાંથીનહીં, બીનાસવાળાં—મોકલાં ગળાંથી. Adv. Not with a parched throat, with a moist—undried throat. Prohib. * + અપ્રશ્ન = dry + અપ્રશ્ન = Av. અપ્રશ્ન = Per. گلو = a throat; અપ્રશ્ન, an adverbial suffix.

અપ્રશ્ન અ-પ્રશ્નકર, a-khushkar. વિં શક્તિવાન, નાચારીવ-ગરનું. Adj. Able, powerful, not helpless—des-titute.

અપ્રશ્ન અ-અન્દાઝશને, a-andâzashnê. નાં અન્દાઝ-પ્રમાણ

વગરની હાલત, સરખાપણું નહીં તે, ઈરાદાવગરની હાલત.
Subs. State of being not symmetrical—within
due bounds, disproportion, non-conformity,
absence of aim—intention.

જીવન અ-અન્દાઝે, a-andâzê. વિ. બેહદ, પ્રમાણ વગરનું,
બેઈએ તેટલી હદમાં નહીં, ઘણુંજ. Adj. Unlimited,
disproportionate, not within due bounds, ex-
cessive, very much. Per. بی اندازہ

જીવન અ-અન્દાઝગીહા, a-andâzagîhâ. ક્રિ. અ.
વગર અંદાજની રીતે, વગર પ્રમાણથી, બેહદ રીતે. Adv.
Not proportionately, without any measure, un-
limitedly.

જીવન અઔશત, aôshî. એ શબ્દ જીવનનો નો દુકો છે. ના.
બિજ ગાથાનું નામ. An abbreviation of જીવન.
Subs. The name of the second Gâthâ.

જીવન હાઉશત, hâushî. ના. કોમ, જાત. Subs. Caste,
nation, tribe, people.

જીવન હાવેશત, hâvêshî. ના. એલો, શિષ્ય, વિદ્યાર્થી, શાગેરદ,
શિષ્યાઉ, નિશાળીઓ, બેહદીનનો ટોલો. એની મુકાબલ જીવન
(= Av. જીવન-શિષ્ય = ઉસ્તાદ, હેરબદ) આવેછે. Subs.
A disciple, a pupil, an apprentice, a scholar,
a school-boy, Parsi laymen. Contrast જીવન
= Av. જીવન-શિષ્ય = a professor, Hêrbad. Av.

જીવન-શિષ્ય.

જીવન હોશત, hôshî. ના. એક માણસનું નામ છે, કે જેણે
દસ્તુર આદરબાદ માહરાસ્પંદને જરતોશ્તી ધરમ સંબંધી કેટલાક
સવાલો કર્યા હતા. Subs. The name of a person who

asked Dastur Adarbâd Mâhrâspand certain questions on points of the Zoroastrian religion.

અહ્વશ્તાન, ahvashtân. નાં એક દસ્તુરનું નામ છે, કે જે “વખ્તઆફરીદ” નો છોકરો હતો. Subs. Name of a Dastur who was the son of “Vakht Afrid.”

હાવેશ્તાન, hâvêshstân. નાં ચેલાઓ, શાગેરદો, નિશાળીઆ, શિષ્યઓ, વિદ્યાર્થીઓ. Subs. Pupils, disciples, scholars.

હાવેશ્તાનચ, hâvêshstânacha. Dâd. શાગેરદોબી, ચેલાઓપણ. Even the pupils—disciples.

હાવેશ્તી, hâvêshstî. નાં શાગેરદી, ચેલાપણ, ઓશ્તાપણું (તે “એરવદી” થી ઉતરતું), બેહેદીનપણું (તે “ઓશ્તા” થી ઉતરતો દરજ્જો). Subs. Apprenticeship, pupilage, rank next to Hêrbad, state of a Behedin.

હાવેશ્તીહા, hâvêshstîhâ. ક્રિં અં શાગેરદીથી, શિષ્ય—ચેલાતરીકે, વિદ્યાર્થીપણાથી. Adv. In the capacity of an apprentice—disciple.

હાવેશ્તીદન, hâvêshstîdan. ક્રિં શાગેરદી કરવી, ચેલો—શિષ્ય થવું, વિદ્યાર્થી બનવું. V. To be one's pupil—apprentice, to become a disciple—scholar.

ઓશ્તોવદ, ôshtôvad. નાં બિજ ગાથાનું નામ. Subs. The name of the second Gâthâ. Av.

અહોશ્-તનુ

અહોશ્-તનુ, a-hôsh-tanu. Ash. નાં અમર-કાએઆ, સુખીદેહ, બીમારીવગરનું તન, તંદરોસ્તી બરેણું શરીર. Subs. Body free from death, body free from

decay, healthy constitution, body exempt from sickness. Pâz. پاز

૧૧૧૧૧૧ આવીખતન, âvîkhtan. ક્રિં ઠાંગવું, લટકાવવું. V.
To hang up, to suspend. Per. آویختن

૧૧૧૧૧૧ આહુ-દાદન, âhu-dâdan. ક્રિં એખ આપવી—કરવી,
દોષ લગાડવો. V. To blemish, to taint, to find
fault with, to slander.

૧૧૧૧૧૧ દાનેસ્તન, દાનેશ્-તન, dânestan, dânešh-tan. ક્રિં
જાણવું, ધુજવું, પીછાનવું, વાકેફ થવું. વિં દાનાઈવાણું, દાનાવ
(માણસ). V. To know, to understand, to re-
cognize, to be acquainted with. Adj. Wise,
prudent, sensible, learned.

૧૧૧૧૧૧ હાન્-શતુન, hân-shatun. Dâd. નાં બિજું શેહેર;
પારકું શેહેર. Subs. Another city, an alien city.

૧૧૧૧૧૧૧ અ-હોશ-તનીહા, a-hôsh-tanîhâ. નાં અમર-
તનવાળાઓ. Subs. plu. Immortal beings.

૧૧૧૧૧૧૧ હાન્-શતુનીહા, hân-shatunîhâ. Dâd. નાં
બિજાં શેહેરનાં લોકો. Subs. People inhabiting a
foreign city.

૧૧૧૧૧૧૧ હાન્-શતુની, hân-shatunî. વિં સ્વદેશી નહીં તે,
પરદેશી. Adj. Not of one's country, not native,
foreign, alien.

૧૧૧૧૧૧૧ અઓશ્તોવત, aôshtôvat. નાં એક રોજનું
નામ. Subs. Name of a day. See ઓશ્તોવત, ôshtôvad.

૧૧૧૧૧૧૧ અઓશ્તોવત-ગાસ, aôshtôvat-gâs. નાં
બિજા ગાથાનું નામ, એક બંદગીનું નામ, “ઓશ્તવતગાથા” નાં

હા. (“ઓશતવતગાથા” ને માટે અસલ શિકલ ૩૪ ૧૧૪૩, ૩૪ ૧૧૪૩ એપ્રમાણે આવેછે, જુઓ વીસ્યં ૧લો કરદો, વંદીં ૧૯ મી પરગરદ.) Subs. The name of the second Gâthâ, name of a prayer, Ushtavaitî Gâthâ. Av. 𐬵𐬀𐬶𐬔𐬀𐬵𐬀𐬶𐬀𐬢𐬀 𐬀𐬵𐬀𐬶𐬀𐬶𐬀𐬢𐬀

અવગણના હાવેશતગીહા, hâvêshtagîhâ. Dâd. (કું ૦ અં ચેલા તરીકે, શિષ્યની રીતે. Adv. In the capacity of an apprentice—disciple.

ઓશતવત, ôshtavat. Nêrang. See ગણના

અહંગામ, ahangâm. વિં કમોસમતું, અરાબ કસલને લગતું. Adj. Unseasonable, untimely, ill-timed, not being in the proper season or time. Per. 𐬀𐬵𐬀𐬶𐬀𐬶𐬀𐬢𐬀

અહુ-દામ, ahu-dâm. નાં અરાબ સૃષ્ટિ—પેદાએશ. Subs. Bad productions, evil creation. Compare Av. 𐬀𐬵𐬀𐬶𐬀𐬶𐬀𐬢𐬀, 𐬀𐬵𐬀𐬶𐬀𐬶𐬀𐬢𐬀 + 𐬀𐬵 + 𐬀

હંગામ? hangâm? નાં મોસમ, ઋતુ, કસલ, વખત. Subs. Time, season.

અ-હોશમોરશનીચ, a-hôshmôrashnichâ. નાં નહીં પણ ગણતું—પઢતું, યાદખી નહીં કરતું. Subs. Not even calculating—reciting, not even remembering. Compare Av. 𐬀𐬵𐬀𐬶𐬀𐬶𐬀𐬢𐬀, 𐬀𐬵𐬀𐬶𐬀𐬶𐬀𐬢𐬀, Per. 𐬀𐬵𐬀𐬶𐬀𐬶𐬀𐬢𐬀

હંગામે, hangâmê. નાં આદમીનું ઢોલું. Subs. A crowd of men.

અહુ-જામે, ahu-jâmê. નાં અરાબ—મેલાં કપડાં. Subs. Bad—dirty clothes.

૧૩૩૫ હાન્-દામિ, hân-dâmê. વિં બિજ પેદાએશવાણું.

Adj. Belonging to some other creation.

૧૩૩૬ હંગાર્દ, hangârd. નાં તુંદી, તેજ. Subs. Arrogance, inclinedness to conceit, acuteness.

૧૩૩૭ હંગાર્દન, hangârdan. કિં તુંદી કરવી, તેજ કરવું. V. To be arrogant—haughty, to render sharp.

૧૩૩૮ અખોઈ, akhôi. વિં હઈડાં—અંતઃકરણને લગતું, દિલસોજ, જેહાંન—મકાંનને લગતું. Adj. Relating to the heart—conscience, ardent, worldly, belonging to some place—residence.

૧૩૩૯ અખોઈ, akhôi. Dînk. નાં અંતઃકરણ. Subs. The heart, the conscience.

૧૩૪૦ અસ્નીયે, asniyê. વિં દાહાડાને લગતો (ભાગ), ધેહે. Adj. Belonging to the day (lit.), belonging to the division of the day, Gêh. Av. ૧૩૪૦

૧૩૪૧ અહુઈ, ahuî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, બુખેરગી, ચહડતાપણું; બદી, બુરાઈ, અરાબી. Subs. Mastery, superiority, pre-eminence, greatness; vice, wickedness, evil, badness, injuriousness.

૧૩૪૨ અહુઈ, ahuî. Dînk. નાં See ૧૩૪૧, ahuî.

૧૩૪૩ અહુબદ, ahubad. નાં ઢાંકવું—છુપાવવું—આનગી રાખવું તે. કિં ઢાંકે, છુપું કરે. Subs. Act of covering—hiding—concealing. V. May cover—conceal—hide, may keep secret.

૧૩૪૪ આવી, âvî. Dâd. નાં પાણી. વિં પાણીનું, પાણીવાણું. Subs. Water. Adj. Watery, consisting of water.

અપ્પ આહુઈ, âhuî. વિં એબીઅલ, ખોડ—આપણ—આખી-વાણું, અરાબ દેઆવણું. Adj. Ugly, deformed, full of blemishes—faults, defective, ill-looking.

અપ્પ આહુઈ, âhuî. See અપ્પ âhuî.

અપ્પ આન્ગી, khângî. Dink. વિં છુપું, અહેર નહીં તે. Adj. Private, secret, not public.

અપ્પ આની, khânî. વિં દુનિયાને લગતું, રેહેઠાણ—મકાનને લગતું. Adj. Belonging to the world, worldly, relating to a house—residence—dwelling.

અપ્પ આની, khânî. નાં ઘર, મઠક, રેહેઠાણ, મકાન. Subs. A house, dwelling, residence, abode.

અપ્પ આની, khânî. Dink. વિં આણને લગતું; જેમકે દાનાઈની આણ. Adj. Relating to the mines (of wisdom); as in—જેમકે દાનાઈની આણ

અપ્પ આની, khânî. નાં આણ. Subs. A mine, a quarry.

અપ્પ આની, khânî. Gloss. નાં “હોમાએ;” “દારા”ની છોકરીનું નામ; આલેસ—સ્વચ્છ સોનું; પાણીનો ચશ્મો, હોજ; પાદશાહી. Subs. Homâê (daughter of Dârâ); sterling or genuine gold; a spring of water, a fountain, a reservoir, a cistern, royalty.

ઠાપ્પ આનેદ, khânêd. ક્રિં પઢે, બણે, બોલે. V. May learn—read, may recite—speak.

અપ્પ આવી, આન્ચ, khâvî, khânya. Niâ. Khûr. વિં કુવાને લગતું. Adj. Belonging to a well. Av. અપ્પાઈ

અપ્પ અની, jânî. વિં જન—જીવ—આત્માને લગતું, અની. Adj. Relating to life—soul, cordial. Per. جاني

દશની, dashnî. વિ. જમણીતરફનું, દક્ષિણદિશાએ આવેલું.

Adj. Relating to the right side, southerly. Av.

દશન, Sans. दक्षिण.

દાની, dâni. વિ. દાનાવ, જ્ઞાનાર, હુશિયાર. Adj.

Wise, learned, intelligent, knowing.

યાની, yâni. નાં દોલત, નેકી, ખુશી, મોજમજહ. વિ.

ખુશી—મોજમજહવાળું. Subs. Wealth, goodness,

pleasure, satisfaction, mirth. Adj. Merry,

mirthful, cheerful.

યાની, yâni. See યાની.

સાની, sâni. વિ. રેવાજ—રસમનેલગતું, અસખાબ—સામા-

નને લગતું; નસીબ—ભાગ્યનેલગતું. Adj. Relating to

custom—practice—usage; relating to furni-

ture—goods; pertaining to fortune—luck.

હાની, hânî. વિ. પરાયું, પારકું, અજાણ્યું, બિજાઓનેલગતું.

Adj. Strange, foreign, alien, unknown, pertain-

ing to others.

હાનીયે, આનીયે, hânîyê, ânîyê. Dink. ક્રિ. અ.

બિજું, સિવાય. Adv. Besides, another. Compare

Av. અન્ય, Sans. अन्य.

હાનીયે, hânîyê. ક્રિ. અ. હરેકરીતે, કોઈપ્રકારે. Adv.

Anyhow, in any way.

ઠાપા આએ બોલ ઈન્દ્રને નાં ૪૪ માં હામાં આવેલોછે. This

word occurs in the 44th chapter of Yasna.

અએ-ગંદી, aê-gandî. નાં ગંધાતું નહીં તે, વાસવાળું

નહીં તે. Subs. Not emitting an offensive smell,

not stinking, not giving forth a bad odour.

અડમ્મ અએ-નઝદી, aê-nazdî. વિ० નજદીક નહીં, દુર.

Adj. Not near, distant. Prohib. અ + અડ = Av.

અડ = Per. نزدیک or نزدیک

અડમ્મ અ-અ-દી, a-khandî. વિ० હસી વગરનું, નહીં હસનારું.

Adj. Free from ridicule, not ridiculous, not laughing. Compare Per. خندان, خنده

અડમ્મ અ-ખુબી, a-khubî. નાં ખુબી નહીં તે, ખુરાઈ, ખરા-

બી, દુરાચરણ, નકારે કાંમ, કુકર્મ. વિ० ખુબી—બલાઈ—

નેકી વગરનું. Subs. The state or quality of being not good, badness, wickedness, evil practices, a bad work. Adj. Devoid of goodness—virtue, unkind. Prohib. અ + અડ = Per. خوبی

અડમ્મ અખુ-ખુશ, akhu-bush. નાં અધુરી વિચાર શક્તિ.

Subs. Imperfect reasoning faculty.

અડમ્મ અ-ખેશ, a-khêsh. Dink. વિ० સચું નહીં, સંબંધ

વગરનું, પોતાનું નહીં, પારકું; ઈનકારકરનું. Adj. Unconnected, not allied by kindred, foreign; denying. Prohib. અ + અડ = Per. خویش

અડમ્મ અખોઈયે, akhôi-yê. વિ० અસલતવાળું, સ્વાભાવિક,

કુદરતી, કલ્પનાવાળું, દુરઅંદેશ. Adj. Natural, innate, original, full of imagination, far-sighted, provident.

અડમ્મ અખોઈ-શ, akhôi-sh. નાં તેનો ગુણ—અવાસ—

સ્વભાવ. Subs. His innate quality—nature—disposition. Per. (خوي + ش) خویش

અડમ્મ અ-હન્ગી, a-hangî. નાં ઈરાદા-ધારણા વગરની હાલત,

હુશિયારી—શાન્તી વગરની હાલત, હલકાપણું, કૌવત વગરની

હાલત. Subs. Absence of purpose—aim—design, want of understanding—placidness, levity, powerlessness. Compare Per. **حنگ** = understanding, power.

અહુઅદી, હાન્દી, ahvadī, hāndī. નાં સરખાપણું, બરાબરી, હરીફાઈ, સરખામણી. Subs. Likeness, equality, evenness, rivalry, comparison.

અહુઈયે, ahuīyē. વિં સત્તાવાણું, સાહેબીવાણું, મ્હોટાઈવાણું; જુરાઈવાણું, જુરું. Adj. Authoritative, ruling, swaying, enjoying greatness; evil, bad.

અહુ-દેહ, ahu-dēh. નાં ખરાબી કરનાર, એવ આપનાર. Subs. An evil-doer, one who does harm, a blemish-giver.

અહુ-દોશ, ahu-dōsh. નાં જુરો શબ્દ ઓચરવો તે, ગાળ. Subs. Uttering bad—indecent words, abuse.

અહુ-બાબા, a-hu-babā. નાં ખરાબ—કદંગો દરવાજો. Subs. An awkward gate. **ખ + ۛ =** Ar. **باب** = a gate.

અહુ-બાબા, ahu-babā. નાં દરવાજાનો ધણી—મલિક, દરબાન. Subs. The owner of a gate, a gate-keeper.

અહુ-બશ, ahu-bash. નાં ખરાબ—નકામી બેડી. Subs. A bad chain, a useless fetter.

અહુબશ, a-hubash. વિં મોકાબલા વગરનું, બેમીસાલ, હરીફાઈ વગરનું, સાંબે નહીં થનારું. Adj. Having no

comparison, unmatched, not competing, not resisting.

અહમ્-મેશ, ahu-bêsh. નાં અરાખ મરજ, ખુરો આખર, અરાખ દ્વેષ. Subs. A bad disease, a dangerous malady, malignant rancour.

અહમ્ આહન્ગી, âhangî. Dink. નાં ઈરાદો, ધારણ, મતલબ. Subs. Intention, design, purpose.

અહમ્ આહુઈયે, âhuîyê. નાં એમિયલપણું, એમવાણું તે. Subs. Deformity, ugliness, disfigurement.

અહમ્ આન્દશ, khândash. ક્રિં તે પઢ્યો—ભણ્યો, તેણે વાંચ્યું. V. He recited, he read—learned.

અહમ્ આવગી, khâvagî. નાં ખલેસી, પવિત્રાઈ, પાકીજગી, પરહેજગારી. Subs. Guilelessness, purity, piety, devoutness.

અહમ્ જશનહા, jashnahâ. નાં જશનો, ખુશીઓ, ખુશીની મીજલસો—મેલાવડાઓ ; તાપ, સુરજની ગરમી. Subs. Feasts, festivals, fêtes, pleasure-parties ; fever, heat of the sun. Per. جشنها

અહમ્ દશને-બાબા, dashnê-babâ. નાં જમણો દરવાજો. Subs. The right door—gate.

અહમ્ દાનેશ, dânêsh. નાં જ્ઞાન, દાનાઈ, હુશિયારી, ડહાપણ. Subs. Knowledge, wisdom, sagacity, intelligence. Per. دانش

અહમ્ યાનીય, yâniyê. વિં દોલતમંદ, ખુશીવાણું. Adj. Wealthy, rich, pleased, enjoying pleasure.

અહમ્ સાનીયે, sâniyê. વિં રસમ—રેવાજવાણું, તરીકા પ્રમાણે, હિસ્સાવાણું ; નસીબવાણું, અસબાબ—માલમતા—મીલકતવાણું. Adj. Customary, habitual, conformable to

rule ; having a share, fortunate, lucky, holding estate—property.

હવદી, havadī. વિં પસ્તાવો કરનારે, પશ્ચાત્તાપી, તોબા-કરતો. Adj. Repenting, contrite, penitent.

હાન્દી, હવદી, hāndī, havadī. Dink. નાં બરાબરી, સરખાપણું, સરખામણી. Subs. Equality, similarity, comparison.

હાન્દી, hāndī. બણનારે, પઢનારે. Adj. Reciting, reading, learning.

હાન્-બાબા, hān-babā નાં બિજે બાબ, બિજે દરવાજે, બિજું કારણ—સબબ. Subs. Second chapter, another door, another cause—reason.

હાની, હાનીએ, hānī, hānīe. Dād. નાં બિજપણું, જુદાપણું, મળતાપણું નહીં તે. Subs. State of being not the same, non-coincidence.

હાનીશ, hānīsh. ક્રિં આજ્ઞાં તે તું લખ. V. imper. Write it (thou).

અ-ખેશાવંદ, a-khêshāvand. વિં સગું—કુટુંબી નહીં, નાતીલું નહીં. Adj. Not related, not connected by family ties, not akin. Priv. અ + કામગીરી = Per. خویشاوند = a kinsman.

અ-ખેશી, a-khêshī. નાં ખેશી—સગાઈ—સંબંધ વગરની હાલત. Subs. State of being not related by kindred, absence of relationship—affinity.

હવદીહેદ, havadīhêd. ક્રિં બરાબર—સરખું થાયછે. V. Becomes equal, becomes similar—alike.

૧૭૫૫૫ આવીગાન, ખા-યાન, khâvîgân, khânyân. Sétâ-
êsh. નાં કુવાઓ. Subs. Wells. Compare Av.
𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 (in 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀. See Khor. Yt. 2).

૧૭૫૫૫ અ-ખેગાન, a-khvêgân. વિં ખાખ—ઉંઘ વગરના.
Adj. Those that are without sleep.

૧૭૫૫૫ અ-ખેઝશને, a-khêzashnê. નાં નહીં ઊઠવું, બેસી
રેહેવું, દબાણમાં રેહેવું. Subs. Not getting up, being
in a state of rest ; being in a state of pressure.

૧૭૫૫૫ અ-ખેશુન, a-khêshun. નાં સગાં નહીં, પરાયાં.
Subs. plu. Not relations, strangers. Priv. 𐬨 +
𐬨𐬀𐬭𐬀 = Per. خویش = a kinsman.

૧૭૫૫૫ અહુઈગાન, અહુઈયાન, ahuîgân, ahuîyân. Dâd.
and Nêrang. નાં સાહેબીવાળા—મોટા લોકો, મહાન
પુરૂષો. Subs. Those who enjoy pre-eminence—
greatness, those who are of high rank.

૧૭૫૫૫ અહુ-દશને, ahu-dashnê. નાં જ મણી તરફનો સાહેબ —
ધણી. Subs. The master—lord on the right
side.

૧૭૫૫૫ આસુબશને, âsubashnê. મળીજવું, પેવસ થવું. Subs.
The act of being mingled, mixing up.

૧૭૫૫૫ ખાનીગાન, khânîgân. Dâd. નાં નેહેરો, નાળાંઓ.
Subs. Canals, brooks, rivulets.

૧૭૫૫૫ ખાનેશને, khânêshnê. નાં પઢવું તે, બણતર, કેહેવું.
Subs. Reciting, learning, reading, saying. Per.

خوانش

૧૭૫૫૫ આવીગાન, khâvîgân See ૧૭૫૫૫ khâvîgân.

૧૩૭૫૫ દોઝનેયાન, dōzanēyân. Vand. XIV. નાં ખુરાઈ કરનારા, નઠાઈ વમાસનારા. Subs. Evil-doers, evil thinkers. Compare Av. ૧૩૭૫૫, ૧૩૭૫૫

૧૩૭૫૫ યાન્-જશને, yân-jashnê. નાં જશનની મોજ, મેજા-વડાની ખુશી. Subs. The pleasure derived from feasts—convivial assemblies.

૧૩૭૫૫ યાનીગાંન, yânîgân. નાં ખુશી કરનારાઓ—ભોગવનારાઓ; નેકીનો બદલો લેનારા. Subs. Those that gladden, those that receive rewards for their virtuous actions. Compare Av. ૧૩૭૫૫

૧૩૭૫૫ યાવેશને, yâvêshnê. નાં પામવું તે, હાંસેલ, પ્રાપ્તિ. Subs. Getting, obtaining, acquisition.

૧૩૭૫૫ હાન્દશને, hândashnê. Dink. નાં સરખું—બરાબર કરવું તે, સમતોલ કરવું. Subs. Act of making equal—alike, act of making of equal weight—evenly proportioned.

૧૩૭૫૫ હાનીગાન, hânîgân. નાં બિજાઓ, લોકો, બાકી રહેલા. Subs. Others, people, the remaining.

૧૩૭૫૫ અ-ખેશ્કાર, a-khêshkâr. નાં અં કામ નહીં, ખોટું કામ; બદકામ કરનાર; અરાબ ધંધો, અરાબ ધંધો કરનાર; જુઠું, નારાસ્તી. Subs. An evil deed, an evil-doer; a bad profession; one that follows a bad profession; a lie, untruth, falsehood.

૧૩૭૫૫ અ-ખેશ્કાર, a-khêshkâr. વિં બેરોજગાર, નિર-ઘોગી. Adj. Unemployed, doing nothing, out of service.

૧૩૭૫૫ અ-ખેશ્કારાન, a-khêshkârân. નાં ધંધા—

રોજગાર—કામકાજ વગરનાં લોકો, નાકીસ્તી. Subs. Those that are out of service, those that are unemployed—without any business, unskilful persons.

અ-ખેશ્કારી, a-khêshkârî. Bund. નાં ઉદ્યોગ—ધંધા—રોજગાર વગરની હાલત, બેરોજગારી. Subs. State of being out of employment—service, want of occupation. Prohib. * + અવગણના = Av. અવગણના, અવગણના = Per. خویش = one's own; અવગણના = Av. અવગણના = Pâz. અવગણના = Per. کار = a work; suffix અવગણના = Per. ی; Compare Pâz. અવગણના, Per. خویشکاری

અ-ખેશ્કારીહા, a-khêshkârîhâ. કિં અં વગર ધંધાથી, બેરોજગારીપણાથી, નિરુદ્યોગીથી. કાયદાસર નહીં, બેકાયદે. Without being employed—engaged, irregularly, improperly.

હાવેશ્ત, hâvêshî. See અવગણના hâvêshî.

અહુએ-દાદ, ahucê-dâd. નાં ઈનસાફનો ધણી, ઈનસાફ કરનાર. Subs. An arbitrator, a judge.

અ-અન્દી, a-andî. વિં ઉમેદ—આશા વગરનું. Adj. Hopeless, having given up hope.

અખુઈયે, akhūyê. કિં અં અંતઃકરણથી, દીલોઅનથી. Adv. Conscientiously, heartily, cordially.

અ-ખુદી, a-khudî. વિં પોતાને લગતું નહીં, પરાયું, પારકું. Adj. Not of one's own, foreign, strange, alien.

અહવદી, ahvadî. કિં તું ચાહેછે—ઈચ્છેછે, V. Thou wishest—liketh.

અહમ્મ અહુઈગી, âhuîgî. વિં એબવાખું, એબલગામખું. Adj.
Deformed, ugly, ill-shaped.

અહમ્મ અહુઈયે, અહુઈગી, ahuîyê, ahuîgî. વિં સાહેબી-
ને લગતું, મ્હોટાઈ ભોગવતું; અરાબીને લગતું, ખુરે. Adj.
Relating to mastery, enjoying greatness; per-
taining to badness, injurious, evil.

અહમ્મ ખાઈગી, ખાહી, khâîgî, khâhî. Dink. કિં તું ચાહે
—ધ્યાર કરે. V. Thou mayest wish—love.

અહમ્મ આવંદે, khâvandê. નાં આવંદ, ધણી, માલેક. Subs.
Husband, master, owner.

અહમ્મ ખોઈયે, khôîyê. નાં ખાહેશ રાખવી, ચાહ રાખવો,
ખાહેશ, ચાહ. Subs. Coveting, desiring, loving,
wish, fondness.

અહમ્મ હાનીયે, hânîyê. Dink. કિં અં બિજું, સિવાય,
વળી. Adv. Moreover, besides, again.

અહમ્મ આએ બોલ દીનકરદમાં નીચલી એબારતમાં આવેલો છે:—

This word occurs in the following construction
in Dinkard :—

અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ
અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ
અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ

અહમ્મ અ-અંદેશ, a-andêsh. વિં અવિચારી, વિચાર વનાનું.
Adj. Thoughtless, inconsiderate. Prohib. +
+ = Per. (as in અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ)

અહમ્મ અ-ખાઈગી, a-khavîgî. Yt. Seros. See અહમ્મ
akhâî.

- અ-એશ, a-khêsh. વિં સચું—એશ નહીં, પોતાને લગતું નહીં. Adj. Not related to, not allied by blood, not belonging to one's self.
- અહુઈગી, aluîgî. નાં સાહેબી, હકુમત. Subs. Mastery, sovereignty, sway.
- અહુઈયે, aluîyê. Yas. XXXIV. નાં સાહેબી. વિં સાહેબી-મ્હોટાઈવાણું. Subs. Mastery, sway, rule. Adj. Enjoying mastery—sovereignty.
- અહાનીગી, હાનીયે, hânîgî, hânîyê. કિં અં બિજી મરતએ. Adv. A second time, on the second occasion.
- અહુઈગીહા, aluîgîhâ. Dink. કિં અં સાહેબી—મ્હોટાઈની રીતે—રાહે, સાહેબીથી. Adv. Authoritatively, peremptorily.
- અહાનીગીહા, khânêgîhâ. કિં અં ગુપચુપ—છાની-માની રીતે, છુપી—આનગી રીતે. Adv. Silently, softly, quietly, privately, secretly.
- અહાનિદાનાગી, khânî-dânâgî. નાં દાનાઈની ખાણ. Subs. The mines of knowledge—learning.
- અહવંદીયાન, ahvandiyan. નાં બરાબરીઆ, સરએ-સરઆ. Subs. Equals, compeers, those that are of the same rank—position, &c.
- અ-હંબજશને, a-hambajashnê. નાં વાંધો નહીં લેવો, વાંધા ભરેણું નહીં તે, કલુલ રાખવું. Subs. Not disputing, not taking—raising any objection, admitting.
- અ-ખાવીગી, a-khavîgî. નાં ઉંઘ વગરની હાલત, હુશિયારી. Subs. Sleeplessness, wakefulness.

અ-ખાઈયે, a-khâiyê. See અ-ખાઈયે a-khavîgî.

અહુઈગી, ahuîgî. Dink. નાં ખરાબી, તુકસાન.
Subs. Damage, harm, ruin, destruction, hurt.

અહુઈયે, a-huîyê. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, યુજેરગી.
Subs. Rule, mastery, superiority, greatness.

આહુઈગી, âhuîgî. નાં એખ બરેલી હાલત, ખોડ.
Subs. State of ugliness, a bad habit, vice.

ખાનેગી, khânégî. વિં ખાનગી, છુપું, ઘેરને લગતું,
સાદું. Adj. Private, secret, domestic, homely.

ખાવીગી, khâvîgî. વિં ઉંઘરેટું, ગંધવાળું. Adj.
Sleepy, drowsy, dull.

હુબસીઆ, hubasîâ. નાં દાંત. Subs. A tooth

અખુઈ-ગુશીદન, akhuî-gushîdan. કિં અંતઃ-
કરણ(ના આવાજ)ને સાંભળવું, અંતઃકરણના હુકમ મુજબ
ચાલવું. V. To hear the voice of conscience,
or to obey the dictates of conscience; +
"گوشتیدن" = to listen.

અહુઈ-દીદન, ahuî-dîdan. કિં ખરાબી જેવી—
પાંખવી; સાહેબી જેવી—પાંખવી, મ્હોટાઈ ભોગવવી. V. To
see—to suffer destruction; to enjoy superior-
ity—pre-eminence.

આખેઝીદતુમ, âkhêzîdtum. Dâd. વિં સૂત્રી
વેહેલો ઊઠતો-ઊઠનાર. Adj. Rising (from bed) very
early.

જાણીતી શબ્દાવલિ આખેઝીદમ, ākhēzīdum. ક્રિ० હું ઊઠું. V.

I may rise—get up.

જાણીતી શબ્દાવલિ એ બોલ દાદેસ્તાને દીની નામની પેહલવી કેતાબમાં નીચેની એબારતમાં આવેલો છે:—This word occurs in the following construction in Dādestān-e-dīnī :

જાણીતી શબ્દાવલિ એ બોલ દાદેસ્તાને દીની નામની પેહલવી કેતાબમાં નીચેની એબારતમાં આવેલો છે.

જાણીતી શબ્દાવલિ હાન્-દીતર, hānditar. વિ० વધારે બરાબર—સરખું.
Adj. More equal—similar—alike.

જાણીતી શબ્દાવલિ હાન્-જીનાક, hān-jīnāk. Vand. X. ક્રિ० અં બિજ-
નગાએ, બિજગમ, બિજ તરફ. Adv. In another place
—direction, on the other side.

જાણીતી શબ્દાવલિ અખ્વીની, akhvīnī. નાં દુરઅંદેશી, અગમચેતી.
Subs. Forethought, foresight.

જાણીતી શબ્દાવલિ અહુ-દીની, ahu-dīnī. નાં ખરાબ દીન, ગુનાહ ભરેલો
કાયદો. Subs. A bad religion, a wrong—sinful
principle.

જાણીતી શબ્દાવલિ અહુ-દેવી, ahu-dēvī. નાં ખરાબ દેવી. Subs. An
evil female spirit, a wicked Daēvī.

જાણીતી શબ્દાવલિ અહુઈ-નયુશીદન, ahuī-nayushīdan. Dink.
ક્રિ० દીન—ધરમ શિખવો, દીનનાં ફરમાનો સાંભળવાં. V. To
hear the precepts of religion, to acquire a know-
ledge of religion. અહુઈ + નયુશીદન = نیشیدن = to
lend an ear.

જાણીતી શબ્દાવલિ અ-ખુ-સન્દદ, a-khunsandad. ક્રિ० નાખુસ—દલગીર
કરે. V. May displease, may make sad—sorry.
Compare Per. خورسند.

અ-ખુશનેદ, a-khushnéd. ક્રિ० નાખુશ-નારાજ-નિરાશ થાએ. V. May be displeased—disappointed.

અહુઈનેદ, ahuínéd. Dink. ક્રિ० સાહેબી કરે; ખરાબી કરે. V. May rule—govern; may ruin, may do harm.

અ-દીનેદ, khandiné. ક્રિ० હસાવે, ખુશ કરે. V. May cause to laugh, may cause to please.

ખાનીનેદ, khániné. ક્રિ० પઢાવે, શિખવે, બોલાવે. V. May cause to learn—recite, may cause to speak.

ખુન્શનેદ, khunshanéd. ક્રિ० રાંછ-ખુશી-ખુશહાલ થાએ. V. May be pleased, may be satisfied with.

અ-ખુન્સંદતન, a-khunsandtan. ક્રિ० નારાજ—નાખુશ—દલગીર થવું. V. To be displeased—offended, to be sorry.

અહુ-દીન, ahu-dín. Dink. નાંખરાખ દીન—કાએદો. Subs. A bad religion, a wrong principle. Compare Av. $\text{𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀} + \text{𐬀} + \text{𐬀}$

આવી-વર, áví-var. Bûnd. નાં પાણીનો ગોશો. Subs. A rock-cut water receptacle.

ખાન્દેહ, ખાનીદેહ, khândêh, khánídêh. વિ० પઢેલું, શિખેલું. Adj. Learned, instructed, well read.

અ-ખોસ્કારશને, a-khôskârashné. નાં પસ્તાવો નહીં કરવો, પતેત—તોખા નહીં કરવી. Subs. Not repenting—regretting, not turning from sin.

અ-ખુસ્કારશની, a-khuskârashnî. નાં પોકારવું નહીં, ફરીઆદ નહીં કરવી. Not bawling—complaining.

હોસ્કાર્દ, hôskârd. વિં વાકેફગાર, અબરદાર, જગૃત, સાવધ. Adj. Knowing, intelligent, vigilant, wakeful.

અ-હોસ્કાર્દન, a-hôskârdan. કિં અબરદાર—સાવધ—હુશિયાર નહીં કરવું. V. Not to make well versed—vigilant, not to apprise.

હોસ્કાર્દન, hôskârdan. કિં અબરદાર—સાવધ કરવું, ચેતવણી આપવી, જણાવવું. V. To warn, to inform previously, to make known.

અહુઈવાંન, ahûivân. નાં સાહેબી કરનારા, મ્હોટાઈ-રાખનારા; આજ્ઞા, હોકમ, ફરમાન. Subs. Those who exercise authority—enjoy greatness ; an order, command, *fiat*.

ખાનીચે, khâniché. નાં પાણીની નાધણી હોજ, પાણીનો ન્હાનો ચશ્મો. Subs. A small fountain or reservoir, a streamlet.

અ-ઓસ્તાખ, a-ôstâkh. Gloss. નાં હિચકારાપણું, હિચકારે થવું, હિચકારાપણું કરવું. Subs. Cowardice, becoming timorous, playing the coward.

અ-અવસ્તા-યશનાં, a-avastâ-yashnân. નાં અવસ્તાની આરાધના નહીં કરનારા, અવસ્તા નહીં પઢનારા. Subs. Those who do not praise the Avestâ, those who do not recite or study the Avestâ. (Prohib. * + ૨૯૩૩ + ૧૩૪૦૭ from Av. ૨૧.૨૨.૨૦)

અહુ-ગેતી-દેહેશ્નન, ahu-gêti-dêhêshnân.

નાં અરાબ પેદાએશ ઉત્પન્ન કરનાર, દુનિયાંમાં અરાબી ઉત્પન્ન કરનાર—આપનાર; દુનિયાંને પેદા કરનાર સાહેબ, ઓદા. Subs. One who brings evil things into existence, one who effects evils in the world; the Creator of the world, God.

અહુ-સેતાયશ્નન, ahu-sêtâyashnân. નાં

જુરી—અણઘટતી સેતાએશ—વખાણ કરનારાઓ. Subs. Those who offer insincere prayers, those who give false praises.

હુ-સતાએશ્નન, hu-satâêshnân. નાં

નેકબંદગી કરનારા, ઘટતી સેતાએશ કરનારા. Subs. Those who offer sincere prayers, those that give just praises.

ઝ્યાન-ગેતી-દેહેશ્નન, zyân-gêti-dêhêshnân. Dink. નાં ગેતીને અરાબ કરનારા, દુનિયાંની પેદા-એશને નુકસાન પોહોંચાડનારા. Those who corrupt the world, those that do harm to worldly productions.

જશ્ન-ગેતી-દેહેશ્નન, jashna-gêti-dêhêsh-

nân. નાં દુનિયાંની પેદાએશોનો મેલાવડો—સંગ્રહ, દુનિયાંની પેદાએશોનું પ્રદર્શન. Subs. A collection of the creations of the world, an exhibition of the productions of the world.

અ-હોસ્તાનીગાં, a-hôstânigân. વિં લોકો—

રૈયત—પ્રજાવગર. Not having people, devoid of subjects.

અ-ઓસ્તાન, a-ôstân. નાં બેવિશ્વાસુ—બરોસા
વગરનું માણસ, બદનયતવાળું માણસ. Subs. A faith-
less—untrusty man, a man of an evil in-
tention.

આસુબીદન, âsubîdan. ક્રિં મળીનવું, પેવસ થવું.
V. To be mingled—united, to be mixed up.

આહંગીદન, âhangîdan. ક્રિં ધારણા કરવી, વિચા-
રવું; ખેંચવું, તાણવું; ઉતાવળ—શેતાબી કરવી. V. To
intend, to think; to draw, to pull; to make haste,
to lose not a minute. Compare Per. آهنگ

હાનજીદન, hânjîdân. ક્રિં કાંઈબી ખેંચવું. V.
To pull anything.

અહુ-દીદેગી, ahu-dîdêgî. નાં સાહે નહીં જોવું,
સારો દેખાવ નહીં મેળવવો, પુરતી સહમજ—જ્ઞાન નહીં મેળવવું,
ખરાબ દેખાવ. Subs. Not seeing good (things), not
getting a good sight, not acquiring sufficient
information—knowledge, a bad sight—view.

અ-અંદક-ફરાઝ, a-andak-farâz. વિં થોડું ઘણું
નહીં, સમતોલ, ખરાબર, જેઈએ તેટલું. Adj. Not a little,
not more or less, equal, evenly proportioned,
exact, adequate, sufficient. Compare Per.

اندک + فراز

કુદ્ર, kshudra. Nêrang. નાં મની, ધાત; શરાબ;
કાંચ, ખીર; દુધ, પાણી. Subs. Seminal fluid, *semen*
virile (L.); liquor; gruel, rice gruel; milk,
water. Compare Av. کوش

અ-હુસ્રોબ, a-husrôb. નાં ખરાબ કીર્તિ, બદનામી.

વિ० અપકીર્તિતું, અપજ્ઞ સવાણું, ધિક્કારવાણું, બદસુરત, અરાખ.
Subs. Infamy, ingloriousness. Adj. Infamous, inglorious, despicable, ugly, evil. Priv. * +

અવગણના = Av. અવગણના = fair fame.

અવગણના અહુ-સ્રોશી, ahu-srôshî. ના० ક્રમમાન—હોકમને
લગતો ધણી, ક્રમમાનવાળો સાહેબ, તાબેદારીને લગતો સાહેબ.
Subs. Master of obedience (lit.), one who enforces obedience.

અવગણના અ-હુસ્રોબે, a-husrôbê. See અવગણના

અવગણના હુસ્રુબે, husrubê. Siroz. ના० નેકનામી ; એક
ગોદાનું નામ છે કે જેમાં પાદશાહ કેણુસરવ ગોકેનશીન થયો હતો.
વિ० સારા સચુન બોલનારું. Subs. Acquiring a good name by virtuous actions; the name of a cave into which King Kaekhusrav retired. Adj. Uttering good words. Av. અવગણના

અખીન, akhîn. ના० ખોદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ
છે. વિ० દુરઅંદેશ, આગમચથી વિચાર કરનારું. Subs. One of the names of God. Adj. Forethinking, far-sighted.

અહુઈનાદ, ahuînâd. કિં સાહેબી આપે, સાહેબી હોજે.
V. May give sovereignty—sway, may enjoy authority—mastery.

અ-અન્દુખ્તે, a-andukhtê. બૂં ફૂં નહીં મેળવેલું,
એકદું નહીં કીધેલું, કાયદો નહીં મેળવેલો. Past part. Not acquired—gained, not collected, not profited. Prohib. * + અવગણના = Per. اندوخته

અહુ-બોએ, ahu-boê. વિ० દુરગંધી, ખરાબ વાસ—
બદબો બરેલું. Adj. Full of offensive smell, stink-
ing. Priv. ન + અહુ = Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀 = Per. خوش بوی

હુ-બોએ, hu-boê. નાં સુગંધ, ખુશબો. Subs.
Fragrance, perfume, good odour, pleasing scent.

અહુએ-દોશી, ahuê-dôshî. Dink. નાં ખરા-
બીનો માલેક, ખુરાઈનો ધણી. Subs. One who prac-
tises vice, an evil-doer.

અહુએ-નશી, ahuê-nashî. વિ० ખરાબ સાએઆ-
વાણું. Adj. Having a bad shade.

અહુ-ગોશી, ahu-gôshî. વિ० ખરાબ કાનવાળો,
કાયા કાનનો, આહોશ નહીં તે. Adj. Having bad ears
(lit.), too apt to believe, having weak intellect.

અહુ-વીનશી, ahu-vînashî. વિ० ખરાબ દૃષ્ટિ—
નજરવાણું, ખરાબ દેખાવણું. Adj. Having a bad
eyesight, ill-looking.

અહુ-ગવશને, ahu-gavashnê. નાં ખરાબ બોલણું,
ખરાબ કેહેવત. Subs. A bad utterance, an evil
speech.

અહુ-ગોયાન, ahu-gôyân. નાં ખરાબ બોલનાર,
દુષ્ટ સચુન બોલનાર. Subs. A bad speaker, one who
utters evil words.

અહુ-દંદાન, ahu-daudân. વિ० ખરાબ દાંતવાણું.
Adj. Having bad teeth. ન (= not good) + અહુ =
Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀, Sans. दन्त = a tooth.

૧૪૭૫૫૫ યાન્-જનશને, yân-janashnê. નાં ખુશી તોડવી.
Subs. Destroying pleasure.

૧૪૭૫૫૫ હી-દુગાન, hîndugân. Dâd. નાં હિ-દુસ્તાન;
હિ-દુઓ. Subs. India or Hindostan; the Hindoos.

૪૫૫૫ અ-ખીની, a-khîní. Dâd. વિં કીનો—કપટ—ફેષ
વગરનું. Adj. Free from revenge—spite—malice.

૪૫૫૫ અહુઈની, ahuîní. Dink. નાં સાહેબી. વિં સાહેબી
કરનારે, મ્હોટાઈ ભોગવનારે. કિં તું સાહેબી કર. Subs.
Mastery, rule, sway. Adj. Enjoying supremacy
—mastery—greatness. V. Rule (thou).

૪૫૫૫ આહુ-ગની, âhu-ganí. વિં એબને ખારનારે, ઈલ્લતને
તોડનારે. Adj. Destroying evil, crushing vice.

૪૫૫૫ આહુ-ગોઈ, âhu-gôî. નાં એબ—નિંદા—ગીબત કર-
નાર, ખુરં બોલનાર. Subs. One who finds fault with,
a backbiter, a slanderer, a defamer.

૪૫૫૫ હાનીની, hanîní. Dâd. વિં લોહોડાંને લગતું, લોહો-
ડાંતું. Adj. Made of iron, iron; as in—જાન્ય ૧૪૭૫૫૫

૧૪૭૫૫૫ અહુઈનીનેદ, ahuînínêd. Yas. XXX. કિં
ખરાબી કરે. V. May do evil—harm.

૧૪૭૫૫૫ અખોઈનેદ, હવીનેદ, akhôiînêd, havínêd. કિં વિ-
ચાર કરે, સાહેબી કરે. V. May think—consider,
may domineer—rule.

૧૪૭૫૫૫ અહુઈનેદ, ahuînêd. કિં તમો સાહેબી કરો. V.
You may sway—rule.

૧૦૫૫ અહુઈનેદ, ahuínêd. Dâd. કિં અરાબી કરેછે.
V. Does harm—evil.

૧૦૫૫ અહુ-જવીદ, ahu-javíd. નાં જુદો ધણી, બિજો ધણી.
Subs. A different master, another owner.

૧૦૫૫ ખાનીનેદ, khânínêd. કિં બોલાવ્યું, તેડ્યું; પઢાવ્યું.
V. Called, invited; taught (to read and write),
made to learn or study.

૧૦૫૫ હવીનેદ, havínêd. કિં બીહુછે, ધાસ્તી કરેછે. V.
Fears, dreads (pres. third per. sing.).

૧૦૫૫ અહુઈનીદાર, ahuínídâr. Vand. XX. નાં
નજ સાઈ—ગલીચાઈ—અપવિત્રાઈ કરનાર. Subs. One
who causes filthiness—impurity, a profaner.

૧૦૫૫ અ-ખુનીનીદન, a-khunínídan. કિં નહીં પઢવું—
બોલવું, મુગું રેહેવું. V. Not to read—learn, not to
speak, to remain silent.

૧૦૫૫ અહુઈનીદન, ahuínídan. Dâd. કિં અરાબી
કરવી; સાહેબી કરવી, ખોટાઈ બોગવવી; અરબાદ કરવું. V.
To do evil—harm; to domineer, to enjoy su-
periority; to waste, to throw away.

૧૦૫૫ આહુઈનીદન, âhuínídan. કિં એબીઅલ કરવું.
V. To make ugly—deformed.

૧૦૫૫ ખાનીનીદન, khânínídan. કિં પઢવું, બોલવું. V.
To read, to study, to learn, to speak.

૧૦૫૫ અખોઈન, અખ્વીન, akhóin, akhvín. નાં દુર
ઑદેશો કરનાર, ખોદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે.

Subs. A foresighted man, one of the names of God.

૧૧૫૫ અહુ-બુન, ahu-bun. નાં અરાબ મૂળ—શરૂઆત—
પાથો; મૂળ—અસલ ધણી. Subs. A bad beginning,
an evil root; the original master, the first owner.

૧૧૫૫ આહુ-બુન, âhu-bun. નાં મુખ્ય એબ, અરાબ મૂળ,
મૂળ દૂરીયાદ. Subs. The chief defect—blemish,
the evil source, the cause of complaint.

૧૧૫૫ ખાન-બુન, khân-bun. નાં ખાનનું મૂળ—જડ.
Subs. The source of a mine, the nucleus of a
mine—quarry.

૧૧૫૫ અહુઈનતન, ahuînatân. ક્રિં સાહેબી કરવી. V.
To sway, to rule, to exercise authority.

૧૧૫૫ ખાનીક, ખાની, khânîk, khânî. નાં એક ઘર; સ્વચ્છ
પાણી, પાણીનો ઝરો-અશ્મો:—જેમકે ૧૧૫૫ = “ગોદા આગળનો
પાણીનો અશ્મો. Subs. A house, an edifice; pure
water, a fountain; as in ૧૧૫૫ = a fountain of
water at the entrance of a cave. Per. خاني

૧૧૫૫ હાનીએ, hânîê. વિં લાચાર, લાઈલાજ; બેશક. Adj.
Helpless, forlorn, destitute of means; un-
doubted.

૧૧૫૫ અખોઈએ, akhóichê. નાં દુર અંદેશોબી, લાંબો
વિચાર પણ. Subs. Even forethought—foresight.

૧૧૫૫ આવીએ, âvíchê. નાં પાણીબી; ઈજત—આબરૂબી.
Subs. Even water; even respect—honour.

૧૧૫૫ આહુઈએ, âhuíchê. વિં એબદારબી, એબ—ઈલ્લત-

વાણું પણ. Adj. Even the ugly—deformed, even the vicious.

ખાનીચે, khâníchê. નાં હાની હોજ, પાણીનો નાંધલો ચશ્મો. Subs. A small reservoir—cistern, a small fountain.

ખાયેચે, khâyêché. નાં ખસલત—આદતબી, પરન્ને-વોબી. Subs. Even habit—innate quality; even sweat.

અ-અવીજે, a-avîzê. વિં નાપાક, ગદલું, નિતરું—સ્વચ્છ નહીં. Adj. Not pure—guileless, dirty, foul, not clear—pellucid.

અ-ખીજે, a-khîzê. કિં ના કસડી આં માર, આસ્તે ના ચાલ. V. imper. Don't move slowly (like an infant), don't crawl, don't walk gently.

અ-અંગદ, a-angad. વિં તવંગર નહીં, કંગાલ, ગરીબ, દરિદ્ર. Adj. Not rich, poor, wretched, penniless, miserable.

ખવીદ, khavîd. નાં બીનાસ, તરી, લીલો અનાજ, અનાજ વાવેલું ખેતર. Subs. Greenness, moisture, green corn, a sown field. Per. خويد

અ-અંગદી, a-angadî. નાં ગરીબાઈ, મુકલેસી. Subs. Poverty, indigence, misery.

અખુઈદીનીદન, akhuîdînidan. કિં દિલ આપવું, વિચાર કરવો, ધ્યાન આપવું. V. To set one's affections on, to pay attention to.

અહુઈદીનીદન, ahûidînidan. Dink. કિં સાહે-બી આપવી; ખરાબી કરવી. V. To give authority—supremacy; to do harm.

જાજાજી અનીદીનીદન, khañidīnīdan. ક્રિં બુલંદ આવા-
જવાણું કરવું, મશહુરી પામનારું કરવું, વખાણવા લાએક કરવું.
V. To render noisy (lit.), to make famous—
praiseworthy.

જાજાજી અવીદીનીદન, khavīdīnīdan. ક્રિં બીનાસવાણું—
તરાવતવાણું કરાવવું. V. To cause to moisten, to
cause to make fresh—juicy.

જાજાજી ખાનીદીનીદન, khāñidīnīdan. ક્રિં પઢાવવું, બો-
લવાવું. V. To cause to learn—recite—speak.

જાજી અએતુ, a-khētu. નાં સગું—એસી નહીં. Subs.
One not connected by family ties. Prohib.

• + જાજી = Av. જાજાજી

જાજાજી અએતુદાદ, a-khêtudâd. વિં સગાઈ કર્યા
વગર, સંબંધ કર્યા વગર, એડાં વગર. Adj. Without
being connected by ties of relationship, without
being related by blood.

જાજાજી એતુદાદ, khêtudâd. Dâd. નાં સગાંસગાંમાં
લગન કરવાં. (એ બોલની શિકલ જાજાજી એ પ્રમાણેબી આવે
છે.) Subs. Marriage between relations. Av.

જાજાજીજાજાજીજાજાજી

જાજી અહુઈદન, ahuīdan. ક્રિં સાહેબી કરવી. V. To
sway, to domineer.

જાજી અનીદન, khañīdan. ક્રિં બુલંદ આવાજ થવો, મશ-
હુર થવું. V. To sound, to be celebrated.

જાજી ખાનીદન, khāñīdan. ક્રિં પઢવું, બણવું, બોલવું. V.
To recite, to read, to study, to speak.

જાજી હાનીદન, hāñīdan. ક્રિં લખવું, જણવું, વાકેફ થવું,

આગાહી મેળવવી; બેસવું. V. To write, to know, to be informed, to be acquainted with; to sit.

જાહેરાતો ખનીદે, khanîdê. વિ. મશહુર થયું, શિખેલું, દાનાવ. ના. પ્રતિ શબ્દ. Adj. Celebrated, renowned, learned, wise. Subs. An echo.

જાહેરાતો અ-અનીર, a-anîr. વિ. સારી ખાસિયતવાળું, દીનદાર, બેહેશ્તી, સ્વર્ગવાસી. Adj. Good-natured, benevolent, religious; pious; residing in paradise.

જાહેરાતો અખ્ગર, akhgar. ના. આતશની ચિણગારી, ઈંગાર, આતશ. Subs. A spark of fire, cinders, fire. Compare જાહેરાત akhgar. Per. اخگر

જાહેરાતો આહંગર, âhangar. ના. લોહાર. Subs. A blacksmith. Per. آهنگر, Sans. अवस्कार.

જાહેરાતો અહુ-દરવંદાન, ahu-darvandân. ના. ખુરા દરવંદો, ખુરા ગુનેહગારો. Subs. Evil transgressors, wicked sinners. જ (= જ + ય) + ખુરા = Av. 𐬨𐬀𐬕𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

જાહેરાતો અ-અંદોરઝ, a-andôrz. વિ. વસિયત વગરનું. Adj. Intestate.

જાહેરાતો અખુ-ગર્મોક, અખુ-ગરેમો, akhu-garmôk, akhu-garêmô. વિ. દિલને કબુલ થવું—પસંદ પડવું, દિલપસંદ. Adj. Acceptable to the heart, pleasing to the heart, agreeable. જ + જાહેરાત = Av. 𐬨𐬀𐬕𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

જાહેરાતો અહુ-ગર્મોક, ahu-garmôk. ના. ખરાબ ગરમી. Subs. Bad heat, unhealthy warmth.

૧૬૦૫૪ અહુ-ગર્મોક, ahu-garmôk. Dink. નાં ખરાબ વચન—સચુન. Subs. A bad word, an evil speech—saying.

૧૬૦૫૪ હાન્-ગર્મોક, hân-garmôk. નાં બિજે વચન—સચુન. Subs. Another word—saying.

૧૫૪

૧૫૪ અઈદુન, aîdun. કિં અં એ રવેશે—રીતે. Adv. In this manner, thus. Compare ૧૧૧૭

૧૫૪ અઈને, aîné. શબ્દં અં વગર, સિવાય, વતરેગે. Prep. Without, except, besides.

૧૫૪ અખન, akhan. નાં મ્હોટું ઝાડ. Subs. A large tree.

૧૫૪ અખી, akhî. નાં દુનિયાં, હિકમત; દેલેર થવું; બોલંદ દર-જમની દરબાર—અદાલત; એક કામ; લાએક ગણાએલી એક ચીજ, મરવત—માણસાઈ—આદમીઅત રાખનાર, મરવતનો સાહેબ; બોદાઈ રાહને લગતું કામ. Subs. The world, the earth; skill, contrivance; becoming intrepid—brave; a high court of judicature; a thing reckoned as worthy—proper; a man of fortitude—humanity; a divine action.

૧૫૪ અખુ, akhu. નાં See ૧૫૪ akhî.

૧૫૪ અખુન, akhun. નાં દુનિયાં, ઘર, મથક, રેહેઠાણ; દિલ, ખસલત, સ્વભાવ. Subs. The world, house, mansion, abode, residence; the heart, disposition, habit. Av. ૧૭૪

૧૫૪ અખુન, અન્ગુન, akhûn, angûn. Yt. Hor. નાં દિલ, હૃદયું. Subs. The heart, conscience, mind.

૧૫૪ અખો, akhō. નાં શરીરમધે રેહેનારી પાંચ* મીનોઈ શક્તિ-
ઓમાંની એક શક્તિનું નામ છે, કે જેનું કામ આપણાં અંતઃકરણને
મીનોઈને લગતાં નેક કામો કરવાની ચેતવણી આપવાનું છે;
અંતઃકરણ, દિલ, હૃદય, ઈચ્છા. Subs. The name of
one of the five powers in the body of man, the
business of which is to warn the conscience to
perform virtuous deeds; conscience, the heart.
Av. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀, Pâz. 𐬔𐬀𐬯𐬭𐬀 or 𐬔𐬀𐬯𐬭𐬀

૧૫૪ અદીન, a-dîn. વિં અધર્મી, બેઈમાન, ચોકસ કાયદા વગરનું.
Adj. Irreligious, faithless, having no settled
law. Per. 𐬔𐬀 𐬔𐬀

૧૫૪ અહવન, ahvan. વિં બરાબર, સરખું, બિજું. Adj.
Equal, exact, alike, another, second.

૧૫૪ અહૂ, ahû. નાં અંદગી, હસ્તી, હૈયાતી. Subs. Life,
existence, being. Av. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀

૧૫૪ અહૂ, અહૂર, ahû, ahûra. નાં ખોદા, પરમેશ્વર, સાહેબ,
પાદશાહ, દસ્તુર, વડો, સરદાર, હાકમી કરનાર, સાહેબી કરનાર.
Subs. One who rules—one who exercises au-
thority, God, the Supreme Being, master, a
king, Dustoor, chief, head. Av. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀, 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀

૧૫૪ અહૂ, ahû. નાં દમ, જન. Subs. Breath, vitality.

૧૫૪ અહુન, ahun. નાં ફુલની કળી, ઝાડ, ઝાડનું પાતર.
Subs. A bud, a tree, a leaf of a tree.

૧૫૪ અહુન, ahun. નાં દુનિયાં; દમ, જન, જીવ. Subs. The
world; breath, life, vitality.

૧૫૪ અહુન, ahun. Yas. LVIII., Kâr. Ard. સર્વં તે,

* કેટલીક કેતાબમાં અગીઆર શક્તિ લખેછે.

બિજું:-જેમકે ૧૫૪૧૫૪ = બિજ અથવા તે જગો. ક્રિ० અ० વળી,
 તેમજ:-જેમકે ૭૩૩ ૧૫૪૧૫૪ = તેમજ ત્રીજ રાત્રે. Pron.
 That, another ; as in ૧૫૪૧૫૪ = another or that
 place. Adv. Again, in a like manner ; as in
 ૭૩૩ ૧૫૪૧૫૪ = in a like manner on the third
 night.

૧૫૪ અહુન, ahun. વિ० બિજું, પારકું. ક્રિ०અ० એસિવાય, એ ર-
 વેશે—રીતે. સર્વં તે, આએ, તેજ. ઉભયાં અ० વળી, પણ.
 Adj. Another, foreign, alien. Adv. Besides, in
 this manner—way, thus. Pron. That, this, the
 same. Conj. Also, even.

૧૫૪ અહુન, ahun. નાં તે જગો ; ઓકી ; રોશની, ચળકાટ ; ઝાડનું
 થડ, ઝાડનો ધણી, પાંદડાં ; નેકી, ખુશી, રામશની, શાદી. વિ०
 હેલાએદું, જુદું, સાફ. શબ્દં અ० સિવાય, મુજબ. Subs.
 That place ; watch, light, brightness, the trunk
 of a tree, the owner of a tree ; leaves ; virtue,
 goodness, mirth, jollity, rejoicing, gladness,
 marriage. Adj. Separate, different, good. Prep.
 Except, agreeable to, in conformity to.

૧૫૪ અહુવ, ahuv. નાં જંદગી, સાહેબ. Subs. Life,
 lord, master.

૧૫૪ અહવો, અહૂ, ahvô, ahû. નાં જંદગી, દુનિયાં, રખે-
 વાળ ફરેસ્તો. Subs. Life, existence, the world,
 a guardian angel.

૧૫૪ આહન, âhan. નાં લોહોડું. (“લોહોડાં” ને માટે સાધારણ
 રીતે ૧૫૪ એ પ્રમાણે શિકલ આવેછે.) Subs. Iron.
 Av. ૭૩૫૫૫, Per. ૭૩૫

૧૫૪ આહી, આહૂ, આહો, âhî, âhû, âhô. નાં એબ, ઈલત; હરણ. Subs. Blemish, defect, failing, vice; a deer, an antelope. Pâz. ૬૭૨, Per. آهو

૧૫૪ આહૂ, âhû. નાં ફરિઆદ, બુલંદ આવાજ; માથુક; એક મરજનું નામ છે કે જેને અરબીમાં ضيق النفس કરી કહેછે. Subs. Complaint, a loud voice, a sweetheart; a beloved woman; the name of a disease known in Arabic by the name of ضيق النفس

૧૫૪ આહૂ, âhû. નાં એબ, ખોડ, ખાપણ, ગુકસાન, ઈજા, દુઃખ. Subs. Blemish, deformity, vice, loss, pain, injury. Pâz. ૬૭૨, Per. آهو

૧૫૪ આહુન, âhun. નાં દુનિયાં, બેહેશ્ત, સ્વર્ગ; ગોફો; ખાડો, ખાણ; ઓર. Subs. The world, paradise, heaven; a cavern, grotto, mine; a robber. Compare Per. آهون

૧૫૪ એ-દીન, ê-dîn. નાં આએ દીન—ધરમ, આએ કાયદો. Subs. This religion—faith, this law.

૧૫૪ ખાહન, khâun. Gloss. નાં બાજ પક્ષિ; વાઘ; મધુર વાચા, મીઠી જબાન; કુટવું, ડોકવું. Subs. A hawk, a tiger; an enchanting speech, a sweet tongue—speech; pounding, beating.

૧૫૪ ખાઝન, khâîn. નાં અડિઅલ—હટીલો ઘોડો, કાંઈખી છેડેલું—છેડી નાખેલું. વિં થંબ, હીલતું ચાલતું નહીં. Subs. A refractory or untamed horse; what is scratched. Adj. At rest, not walking—moving.

૧૫૪ ખાન, khân. નાં ખાણ. વિં ખાલેસ, સ્વચ્છ, નિર્મળ. Subs. A mine, a quarry. Adj. Pure, limpid, pellucid. Pâz. ૧૫૬

૧૫૪ ખાન, khân. Vand. XXI. નાં દુનિયાં, મિલકત, ઘર.
 Subs. The world, property, estate, house; as
 in—જાણીએ જાણી જાણી ૧૫૪ જાણી જાણી = “તારી હજાર મિલક-
 તને (ગાય દોરને) હું પાક કરીશ” = “I will purify your
 thousand estates (cattle).” Comp. Per. خانه

૧૫૪ ખાની, khânî. Vand. XIII. નાં ઝરો, પાણીનો
 ચશ્મો. Subs. A stream, a spring of water. Av.
 ૫૫ = Sans. खा = Per. خانی

૧૫૪ ખાને, khânê. નાં ઘર, મકાન, રહેઠાણ. Subs. A
 house, residence, abode, dwelling. Per. خانه

૧૫૪ ખારૂન, khârun. નાં પથ્થર. Subs. A stone. Com-
 pare Per. خارا (a stone of extreme hardness).

૧૫૪ ખાવ, khâv. નાં ઝરો, પાણીનો ચશ્મો, દરિયો. વિં ખાલેસ,
 સ્વચ્છ. Subs. A spring, a stream of water, a
 sea. Adj. Pure, clean. Compare ૫૫ khânî.

૧૫૪ ખાવન, khâvana. નાં ચલ્લી. Subs. A hen-
 sparrow.

૧૫૪ ખાવુન, khâvun. નાં ઝાડતું થડ. Subs. The
 trunk of a tree.

૧૫૪ જશને, joshnê. See ૫૪, jashna.

૧૫૪ દશને, દશન, dashnê, dashna. વિં જમણું, જમણી
 તરફને લગતું, દક્ષિણ; ખરું, સાચું. નાં જમણો હાથ. Adj.
 Right, right-handed, proper, just, true. Subs.
 The right hand. Av. ૫૫૫, Sans. दक्षिण.

૧૫૪ દાને, dânê. નાં દાનો, અનાજ. Subs. Corn,
 grains of corn. (“અનાજ” ને માટે અસલ શિકલ ૫૫

એ પ્રમાણે આવે છે :—જુઓ વંદીદાદની ૧૪ મી તથા ૧૮ મી પરગરદ.) Comp. Av. 𐬨𐬁𐬀𐬎𐬌, Sans. धाना, Per. دانه

૧૫૪ યાન, yân. નાં ખુશી, આનંદ. Subs. Pleasure, gladness.

૧૫૪ સખુન, sakhun. નાં બોલ, બોલી, બાષણ, આવજ. Subs. A word, a vocable, a speech, a discourse, a sound. Per. سخن

૧૫૪ હવન, havan. નાં પડતલ જગા—જમીન. Subs. Fallow—uncultivated land.

૧૫૪ હાઉઈ, hâuî. વિં ડાહું. Adj. Left (not right). Av. 𐬨𐬁𐬀𐬎𐬌, 𐬨𐬁𐬀𐬎𐬌, Sans. सव्य.

૧૫૪ હાઉન, hâun. નાં પાવમેહેલમાં વપરાતાં આલાતો મધેનાં એક આલાતનું નામ છે, કે જેને “હાવનીમ” કરી કેહેછે ; હોમ કુટવાની ધાતુની આણી ; આમદાદથી તે બપોરનાં બારવાગા સુધીનો વખત ; એક ફરેસ્તાનું નામ છે કે જે સહવારનાં વખત ઉપર મવકેલ છે. Subs. One of the instruments used in certain ceremonies of the Zoroastrian religion ; a metallic mortar for pounding Hôrn ; the time intervening between daybreak and mid-day ; the name of an angel presiding over the morning time. Av. 𐬨𐬁𐬀𐬎𐬌, Per. هاون

૧૫૪ હાન, hân. વિં બિજું, તદન જુદું. સર્વં કોઈબી. Adj. Another, quite different. Pron. Any one.

૧૫૪ હાન, hân. કિં અં બિજ મરતબે, ફરીને, હજુ લગણ, હમણાં સુધી. ઉભયાં અં અને, વળી. Adv. Again, a second time, till now, as yet. Conj. And, also, even.

મ

૧૫૫ હાન, hân. નાં દારૂ ; દવા, ઔષધ; દવા આપનાર, દાઈ.
Subs. Wine, liquor; medicine; one that gives
medicine, a nurse, a midwife. Comp. Av. ૫૫૫

૧૫૬ હાને hânê. Vand. VIII. વિં હલાએહું, જુહું, ખાતેલ,
સંબંધમાં નહીં આવેલું. Adj. Separate, excluded, un-
connected, detached, distinct, different, apart.

૧૫૭ હાનો, hânô. સર્વં બિજું. Pron. Another.

૧૫૮ હાવન, hâvan. નાં દાહાડાની પેહેલ્લી પેહેનું નામ; હોમ કુટ-
વાની આણી, હાવનીમ; એડવાની હોલ; ચંગ, ઘાંટ. Subs.
The name of the first division (Gêh) of the
day; a metallic mortar used in ceremonial pur-
poses for pounding Hôrn; a plough, a bell.
Compare Av. ૫૫૮ and ૫૫૯

૧૫૯ હુન, hun. નાં ચોકી; રોશની, પ્રકાશ; ખોરાક. Subs.
A guard, watch; light, lustre; food, victuals.

૫૫૯ ખાવન, khâvana. See ૫૫૮ khâvan.

૫૫૯ હવંદી, havandî. નાં સરખામણી, સરખાપણું, બરા-
બરી. Subs. Equality, likeness, similarity. Com-
pare Av. ૫૫૯

૫૫૯ હાવના, hâvanâ. નાં લાલો, ખતો કે જેથી “હોમ” તથા
“ઠરવરાંમ” કુટવામાં આવેછે. Subs. A pestle with
which “Hôrn” and “Orvarâm” are pounded.

૫૫૯ હાન્-અદશ, હાન્-અદી, hân-adash, hân-khadî.
સર્વં બિજે શખસ, બિજે કોઈ, પારકો માણસ. Pron. An-
other person, some other person, a stranger.

૫૫૯ આખીસ્તોમંદ, akhîstômand. નાં હાડમંદ હ-

trian religion, these seven priests, whose offices were originally different from one another, will assist at the above-mentioned ceremonies on the day of judgment. Av. *ahun-vakhshi*

અહુન્-વખ્શી, અહુન્-વખ્શી, ahun-vakhshi, ahnu-khavshî. નાં કારીગર, કીસ્મી, પેશો કરનાર, ધંધોદાર. Subs. A professional man, an artizan, a workman.

હાવનાન, hâvanân. નાં “હાવનાન”; પાવમેહેલની ક્રિયાઓમાંની એક ચોકસ ક્રિયા કરનાર મોખેદનેકેહેછે. Subs. The name of one of the priestly orders, whose business, as it appears from the construction of the word, must be connected with the *Hôm* ceremonies. For particulars, see *જામ્. Av. હાવનાન*

હાવનાની, hâvanânî. નાં હાવનાનપણું, હાવનાનનો હોધો—કરજ. Subs. The office—duty of a *Hâvanân*.

અખ્વાન-ચ, akhvâna-cha. Nêrang. નાં દુનિયાં. વિંદુનિયાંઈ, દુનિયાંને લગતું. Subs. The world. Adj. Belonging to the world, worldly.

અહુ-ખોદા, ahu-khôdâ. નાં સાહેબ ધણી, ખોદા સાહેબ. Subs. God (who is) the Lord.

અહુ-ખોદા, ahû-khôdâ. નાં હુકુમત કરનાર ખોદા, સત્તા ચલાવનાર પાદશાહ. Subs. The ruling God, a king who exercises authority.

અહુ-નામી, ahu-nâmî. વિં બદનામી બરેણું, ખરાબ

નામવાળું. Adj. Infamous, having a bad reputation. નો (= not good) + અ = Av. ગદ્સા

અહમ્ અહુ-હમી, ahu-hamî. નાં સંપૂર્ણતાનો સાહેબ, પુરે-પુરો માલિક. Subs. Master of perfection, entire owner.

અહુએ-ખેરદ, ahuê-khêrad. નાં અક્ષલનો ધણી પતિ-સાહેબ. Subs. Master of sense—understanding (lit.), a man of wisdom—reason. નો + અ = Av. અહુ, Per. خرد = sense.

અખૂઈ, અખુની, akhûî, akhunî. નાં દુનિયાં, જોહાંન, મકાન. Subs. The world, abode, residence.

અખૂએ, akhûê. નાં આલમ, અલકત, દુનિયાં, પેદાએશ. Subs. The world, mankind, people, creation, *tout le monde*.

અખુને, akhunê. વિં લોહીવગરનું. Adj. Bloodless. Priv. ન + ન = Av. અહુરેક, અહુરેક = Per. خون = blood.

અહનવદ, ahanvad. નાં પેહલ્લા ગાથાનું નામ; એક ક-રેસ્તાનું નામ. (જાણ એ પ્રમાણે બી એની શિકલ આવે છે.) Subs. The name of the first day of the Gâthâ Gâhâmbâr; the name of an angel. Av. અહનવદ

અહને, ahanê. વિં બિટું. Adj. Another, second, further.

અહવંદ, ahvand. વિં બરાબર, સરખું, બિટું. કિં અં તેજ પ્રમાણે—માફક. Adv. Proper, equal, similar, like, another. Adv. In the same manner—way.

અહંદ, khahand. કિં આહે, ઈચ્છા—ધ્યાન કરે. V. May wish—desire, may love—hold dear.

MISCELLANEOUS BOOKS.
No. 56
Office of Private
Secretary to the
Viceroy.
RECD. IN OFFICE
The 1st

PAHLAVI, GUJARÂTI AND ENGLISH DICTIONARY.

BY

JAMASPJI DASTUR MINOCHEHERJI JAMASP ASANA,

FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY, AND

MEMBER OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY.

VOLUME II.

A. Y. 1248.

A. C. 1879.

BOMBAY—JEHANGIR BEJANJI KARANI, 18, PARSİ BAZAR.

LONDON—MESSRS. TRÜBNER & Co., 57 & 59, LUDGATE HILL.

(All rights reserved.)

BOMBAY :

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

THE PROPERTY OF THE
HOME DEPT.

પેટેલસી ચુબરાતી અમ. ઇ. ૨૨/૧૧/૧૯

રચનાર,

જામારુ. દસ્તુર મીનોચેહેરજી જામારુ આસાના,
મુંબઈના મુંબઈરસીટીનાં ફેલો, અને મુંબઈની રાયલ એસી-
આટીક સોસાઈટીના મેમ્બર.

દફતર ૨ જી.

સને ૧૨૪૮ યજ્ઞદગ્ધરી. સને ૧૮૭૮ ઈસવી.

મુંબઈ—જેહાંગીર બેજનજી કરાંની,

નાં ૧૮, પારસી બજાર.

લંદન—મીસીઅરસ ત્રુબનરની કુંપની,

૫૭ અને ૫૯, લંદનગેટ હીલ.

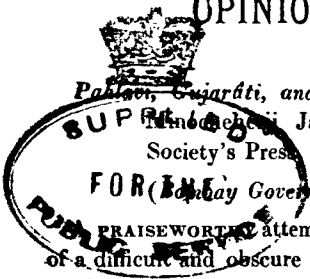
(તરજુમો કરવાનો તથા બીજા સર્વે દક્ષી ગ્રંથકર્તાએ પાતાને સ્વાધીન રાખેલા છે.)

મુંબઈ મધ્યે

એજ્યુકેશન સોસાયટીનાં છાપખાનામાં છપાવી મગલ કર્યું છે.

THE PROPERTY OF THE
HOME DEPARTMENT

OPINIONS ON VOLUME I.

Pahlavi, Gujarati, and English Dictionary. By Jamaspji Dastur Jamasp Asana. Vol. I. Bombay Education Society's Press, 1877. (London: Trübner & Co., 1877.)

FOR (The) *Bombay Government Gazette*, 9th August 1877.)

PRASEWORTH attempt to supply the desideratum of a Dictionary of a difficult and obscure dead language. To the Dictionary is prefixed a pretty long essay, under the name of Introduction, in which the origin and age of the Pahlavi language are discussed.

(*Academy*, 8th September 1877.)

THE partial publication of the first attempt at a complete Dictionary of the Pahlavi language may perhaps be taken as an indication that the study of Pahlavi is beginning to emerge from the mythic state in which the dogmatic scepticism of some writers and the misplaced ingenuity of others have hitherto managed to involve it. It is hardly creditable to the good sense of English scholars that they should have so utterly neglected the numerous Pahlavi manuscripts which, for more than a century, they have known to be still preserved by their fellow-subjects—the Parsis in Western India. That this neglect has been due rather to prejudice than to any shrinking from difficulties on their part is evident from the labour and ingenuity which they have so successfully spent upon the cuneiform and hieroglyphic records, which were originally far more inaccessible and complicated than the Pahlavi writings. Deserted by English scholars, to whom they had a right to look for advice, the Parsis have had to rely upon the assistance of Frenchmen, Danes, and Germans in studying their religious literature, and have begun, at last, to make researches themselves. They have already published several Pahlavi texts and a good Grammar of the language, and now issue the first instalment of a complete Dictionary.

Dastur Jamaspji's Dictionary, when complete, will give nearly all the traditional readings of each written form which the student is likely to meet with, arranged in a convenient order for reference, together with the traditional explanation of each reading. This information

will be a most important assistance to the Oriental scholar, even in those cases where he may prefer his own readings and explanations to those handed down by tradition, as it will enable him to identify the words with certainty.

Dastur Jamaspji commences his work with an Introduction, both in English and Gujarâti, in which he discusses the age, origin, and meaning of Pahlavi and Huzvârish.

He gives afterwards a table of the Pahlavi letters and their various compound forms and readings, with an explanation of the alphabetical order adopted in the Dictionary. This is based upon the order of the letters in the Sanskrit and other Indian alphabets, which is perhaps the most convenient arrangement for the Parsis, whose vernacular is Gujarâti.

The Dictionary itself, in this first instalment, extends to 168 pages, and contains the explanation of more than 1,400 words. Each word is given in the Pahlavi character with its traditional pronunciation, both in Gujarâti and Roman type, followed by its meaning both in Gujarâti and English. Some of the more unusual words have references to the works in which they have been found; and in many cases the Avesta and Persian synonyms are given, but the author has wisely refrained from venturing too far into etymological speculation. His object has been to produce a Dictionary which shall be practically useful to the reader of Pahlavi texts; and with this view he has arranged all the verbal forms in their alphabetical order, as in a vocabulary, and not collected under their primary forms; he has also introduced many double words which are not strictly compounds, and many corrupt forms which are attributable to the eccentricities of copyists. Some persons may consider this mode of compilation objectionable, but it will certainly be convenient to the student to find all probable readings of any combination of letters arranged in juxtaposition.

With regard to the copiousness of the Dictionary there can be no question, although it is difficult to compare it with other glossaries, because of the differences in alphabetical arrangement. It may, however, be estimated to contain about twenty times as many words as have been published in previous glossaries, so far as this first instalment goes. The meanings attached to the several words appear to be fairly correct, and it would be hazardous to object to any of them without examining the texts in which they occur. . . . The collection and preparation of materials for this Dictionary have been the work of many years, and were commenced by the author's

father. Being in possession of an extensive library of manuscripts, and assisted by the loan of manuscripts from other libraries, the author has been able to collect the words occurring in nearly the whole of the Pahlavi literature known to be extant, the amount of which may be estimated at about forty times that of the *Bundahish*. The progress of Pahlavi studies during this period of preparation has more than once compelled him to recast his work, till it has assumed a practical form which will render it an indispensable book of reference for all Pahlavi students, whether Parsi or European, as soon as it is completed. They have only to hope that Dastur Jamaspji will soon be enabled to finish the work he has so ably begun.

E. W. WEST.

(The *Revue Critique*, No. 37, 15th September 1877, Article 176.)

ONE of the great practical difficulties which hinder research in Pahlavi is the absence of a dictionary. Till now it has been limited, and wisely so, to the preparation, so fast as the publication of the texts advanced, of vocabularies of the terms which they contain. . . .

. . . . Here at last is a regular Pahlavi Dictionary, of which the first volume has just appeared; it is the work of one of the most respected priests of the Zoroastrian community of Bombay, Dastur Jamaspji Minocheherji Jamasp Asana.

If it be recollected what was said in the *Review*,* some time ago, about the general character of the Pahlavi writing, about the multiplicity of sounds which the greater part of the characters and combinations of characters represent, it will be understood that the preparation of a Pahlavi dictionary presents a special difficulty of its own which at first sight seems insurmountable, namely, how to arrange the words so that the student can find them when he looks for them. . . .

. . . . In truth a Pahlavi dictionary can only be a dictionary of characters, and not one of words; the words ought to follow each other according to the form of the character, and not according to its sound; this is the only scientific and safe system; this is the system founded by M. West in his excellent glossary of the *Ardd Viráf*, which is the model of the class. This is the system which M. Jamaspji has adopted. The author arrived at it independently of M. West, and by his own judgment (p. cxiv.). This fact does him great

* No. 33 (18th August 1877), article 156.

honour, and shows a true scientific intuition. This volume contains the words beginning with the character for *a* (pp. 1-42), with the group *aa* (pp. 42-87), and the greater part of the words beginning with the group *aav* (the volume stops at the group *aavv* and word *khahand*). The words which it contains are borrowed not only from the texts published and known in Europe, but also from unedited works, such as the *Dádistán*, the *Nirangistán*, the Pahlavi *Riváyats*, which are frequently cited. This work, therefore, brings new and varied materials to our knowledge, and on this account M. Jamaspji has every right to the gratitude of the admirers of Pahlavi.

This is the first attempt made to arrange a general catalogue of Pahlavi forms, and, as we have seen, this catalogue errs not through poverty, but through excess of riches. It is an undertaking which does great honour both to the enterprise of the author and to his learning, and it exhibits an extent of reading which is rarely met with. One merit peculiar to the work, and which we hope will appear more in the continuation, consists in the information which the author is in a position to furnish, better than any one, about liturgical and mythical terms; he has had little opportunity for this in the first volume; we may, however, cite the articles *hávanán* (p. 166), *Hóshhang* (p. 118), &c.

Although we cannot assent to all the ideas expressed in the Introduction, let us hasten to add that the theological spirit which animates it has nothing of that exclusive and aggressive character that we are always in danger of meeting with in countries less distant. Dastur Jamaspji is imbued with a deep and sincere sympathy for European learning; and while pointing out, vigorously and very justly, the claims to fame on the part of the old Dasturs (who have preserved the traditions of Zoroastrian learning from the Middle Ages even to our own times, and were the first teachers of European scholars), he proclaims with feeling and gratitude the services rendered by the latter, in their turn, to Parsi learning and religion: "We are also greatly indebted to them," &c. (see Introduction, xvii., xviii.) "in cordially thanking them for the facilities of study they have given us." Such are the sentiments which animate the upright and intelligent Parsi priesthood, which does not imagine its creed endangered by being submitted to scientific investigation, but exalts it by its tone of learning and its wide toleration.

JAMES DARMESTETER.

(*Native Opinion*, October 7, 1877.)

THE progress of every kind of learning would have been much more rapid had the facilities for publishing books been as great as now, when they are printed by thousands of copies, whilst in former times they existed only in manuscripts, and a student was, considering their high price, generally compelled to copy those he needed most. Pahlavi was one of the languages the acquisition of which was, down to our times, fraught with great difficulties, inasmuch as neither grammars nor dictionaries nor other Pahlavi books could be easily procured. Of late, however, the persevering efforts of scholars, in connection with the aid afforded by liberal patronage, have in a great measure removed the greatest obstacles from the path of students, and the most recent publication of this kind is Dastur Jamaspji's *Pahlavi Dictionary*, specimens of which have, before its appearance in print, been submitted in manuscript to the late Dr. Wilson, to Dr. E. W. West, to Dastur Hoshang Jamasp, to Mr. Dhanjeebhoy Framji, to Mr. K. R. Cama, and to Dr. F. C. Andreas, all of whom approved of the plan and made various judicious suggestions, so that the work may be said to have come out backed by competent authorities.

This Dictionary must be considered as an extremely valuable contribution to Pahlavi literature; it ought to be patronized so as to encourage him to bring his whole work to a successful issue.

(*Bombay Gazette*, 17th October 1877.)

WE now come to the second indispensable requirement, a dictionary, and consequently to the notice of the work before us. A dictionary is, as it were, the storehouse of a language, and its austere character and grave authority stand towards the student almost in the same position as a mentor. The want specially of a Pahlavi Dictionary as a standard authority for consultation may be easily imagined when we consider that formerly the study of the language could only be pursued under the tuition of different teachers, who held different opinions upon points of importance, and who cried down each other as propounders of false teachings. Bewildered by such conflicting doctrines, and doubtful which was true, the student generally gave up the pursuit in despair of ever gaining the goal of success when the signposts pointed to such different directions. No attempt at a complete *bonâ fide* dictionary has been ever made before the present work. Glossaries of words have

certainly been appended to various editions of the ancient Pahlavi books by Dr. Martin Haug, Dastur Peshutanji, and several other Oriental scholars, but these of course could be useful only within a limited sphere. The present work aims at something far more complete and universal, and stands towards such glossaries as a broad river stands towards a tiny rivulet. Its object seems to be, as it were, a glossary of glossaries, or a universal collection of words culled from all the ancient Pahlavi records now extant. The labour of arranging these words is, it must be acknowledged, one of supreme difficulty, which, when we consider that this is the first part, has yet to be encountered and overcome. If the same zeal and ability are displayed in the future parts as are undoubtedly shown in the present one, we may predict for the author a brilliant success. Though now only standing on the threshold, still he has rolled away the first stone from the cave of knowledge, and has made a good beginning, which is proverbially half the battle. Nearly 2,000 words are here collected, which we do not consider could have been more lucidly explained and ably arranged than is done here. As the author states in the preliminary note, the composition of a dictionary of an obscure and difficult language like the Pahlavi must not be placed on the same footing as that of a known and current tongue, the labour of reference and general research being enormous. Even in a current language the work is by no means light, as, to take for example, a current language of the day, we see dictionary superseding dictionary as new words creep in and meanings of old words are entirely changed or modified. If the composition of these requires labour and learning, in how much greater a degree are they required in a work like the present? We must consider the author wise in publishing his work in successive parts: first because it will bring it within the reach of many who could not spare the cost of the complete dictionary in a lump sum, and secondly because it will enable him to rectify errors and supply additions in the part succeeding the one in which they occur or are deficient.

The tables annexed to the Introduction very lucidly explain the compound forms of letters, their mutual combinations, and the alphabetical order of the compilation. In the body of the work the words are arranged first in their phonetic rendering into Gujarâti and English, and then with their significance in the same languages. Besides these, he has shown the various modes in which they are pronounced or spelt in different books, the names of which are added for reference. Words uniform in shape but differing in pronunciation are arranged according

to their orthography, which materially aids the student in searching for them. The original form in which the work was intended to appear seems to have been as a simple Pahlavi-Persian Vocabulary, which was begun by the author's father and abruptly stopped by his lamented death, when it was continued by the author.

Feeling, however, that the work would prove of much greater usefulness, and circulate in a far more extended sphere, both in Europe and India, by the addition of English to the Gujarâti meanings, the author determined to issue it in its present enlarged form, though thereby entailing an immense increase of labour and expense, which it is hoped will be practically rewarded by a large sale of the work. When we consider the author's manifold duties and responsibilities as high-priest of the Parsees in Bombay, we may wonder that he found leisure to employ his mind upon so great an undertaking. He seems to have been very careful to submit his project to the opinions of other scholars before venturing on its publication, for we find appended to the Introduction several letters from the late Dr. Wilson, Dr. West, Dustoor Hoshungji Jamaspji, and other eminent Orientalists, warmly approving of MS. specimens of the work submitted for their inspection, and highly eulogistic of the general object of the undertaking. The fact of his having sought their opinions clearly proves that he is earnest in the pursuit of his enterprise, and chooses rather to seek the opinions of others than trust to his own abilities. This speaks well for the reliability of the work.

We feel sure that, if the work is as well continued as it has been begun, the recognition and appreciation of this ancient language will become far more wide-spread than it is at the present day. We heartily wish the Dustoorji Sahob every success in his patriotic undertaking.

(*Bollettino Italiano degli Studii Orientali*, 25th June 1877.)

UNTIL now, there was published only one small Dictionary of the Pahlavi language. This is the first attempt at a complete and regular Pahlavi Dictionary, interpreted with the assistance of Gujarati and English, and we are indebted for this to a learned Parsee Orientalist of Bombay, himself a son of a learned Orientalist who had not completed the work, now happily finished. The work commences with a preliminary note, in which the author explains the method he has followed. The same is followed by a long, interesting, and cleverly written introduction, about the position of the Pahlavi language as compared with the other Aryan languages, and with the Persian in parti-

cular ; also a minute description of the Pahlavi alphabet
 But other similar notices are very rare, and less important to a learned native, for which, however, all European Aryanists must feel grateful to the author for this precious work.

ANGELO DE GUBERNATIS.

(*Times of India*, November 23, 1877.)

WHILST the labours of some of our great Danish and German scholars in the field of Oriental learning are known and appreciated, the Parsees are not far behind them in similar pursuits.
 We have now before us an important work by Dustoor Jamaspji, in the shape of a Pahlavi Dictionary, embodying the result of hard work and considerable acumen.

Pahlavi is one of the most difficult of Oriental languages. It has hitherto baffled the efforts of some of the greatest scholars in their attempts to interpret some of its dark and obscure passages, and its peculiar and mysterious idioms. This difficulty was greatly enhanced by the absence of a grammar and a dictionary, which are indispensably necessary for the acquisition of any language. They may justly be styled the eyes of a language. We are glad to observe that both these wants have now been supplied, and in a way that will reflect credit on their respective authors. We have now more than one Pahlavi grammar and a Pahlavi dictionary, the last of which demands our attention. It is, indeed, the result of much labour. The importance of a work like the present has long been felt. Several compilations in the shape of small glossaries have been given to the public, but no scholar has yet attempted to give a complete dictionary of the Pahlavi language. It is therefore highly gratifying to see that a Parsee Dustoor has come forward to supply this long-felt want. We congratulate our author on his having fairly started a work that has the credit of being the first of its kind. It will doubtless be of great use to native as well as European students. The work contains, unfortunately, many errors. But errors there must be,—they cannot possibly be avoided in works of the kind. We can afford to pass over them, on the ground that the work is peculiar. Moreover, it is the first attempt of our author, and, as such, deserves to be encouraged.

This is a brief notice of the Pehlvi Dictionary. Its importance will be admitted even by European scholars.

(*Bibliographische Anzeigen*, 1877.)

THE work before us had already been begun by the father of the author, Minocheherji Edalji Jamasp Asana, after the pattern of the *Burhan-i-Kati*, in Pehlavi as well as in Persian; the son has given the translation of the words in Gujarati and English, and the deserved acknowledgments of Dr. J. Wilson, Dr. West, Hoshang Jamasp, Dhunjeebhai Framji, Khurshedji Rustomji Cama, and Dr. Andreas are printed in both languages at the end of the preface.

From the foregoing it can be seen that the proffered fund of the Pahlavi language is capable of many corrections; it is to be desired that Dustoor Jamaspji Minocheherji, while continuing his great and well deserving work, will allow the critic a larger field; notwithstanding we cannot but bestow our best thanks for the rich material, for the greater part not accessible to us in Europe, which he has published, and will yet publish for the enrichment of our knowledge of the Pehlavi language.

FERDINAND JUSTI.

(*Trübner's American and Oriental Literary Record*, 1877.)

PAHLAVI scholars will be glad to learn that the first volume of the long-expected *Pahlavi, Gujarati, and English Dictionary*, by Jamaspji Dastur Minocheherji Jamasp Asana, has now been published. The work was designed and commenced by the father of the author, who, as the high-priest of the Parsee community at Bombay, was in a specially favourable position to collect the fragments of this ancient tongue and to draw them to the light. At the suggestion of the well-known Orientalist Mr. K. R. Cama, a Gujarati and an English translation of the Pahlavi words have been added to enhance the usefulness of the book, which has also had the benefit of the co-operation of Drs. E. W. West and Andreas.

(*Journal of the Indian National Association*, March 1878.)

VERY lately a Parsee *Dustoor* published the first volume of a Pehlvi, Guzerati, and English Dictionary, the only book of its kind, and a work of much persevering labour.

THE Dictionary, as far as I can see, is the result of immense labour, and offers a very valuable assistance to the reading and understanding of the still difficult and puzzling Pehlavi.

Professor N. L. WESTERGAARD.

(*Essays on the Parsis*, by Dr. Martin Haug.
2nd Edition, page 61.)

IN concluding these remarks upon the progress of Zoroastrian studies among the Parsis, it may be mentioned that Dastur Jamaspji Minochiharji Jamaspasana of Bombay has been engaged for many years in collecting materials for a Pahlavi Dictionary, the first part of which is now in the press. This Dictionary is likely to be exceedingly useful, being by far the largest collection of Pahlavi words hitherto made. It will adhere strictly to traditional readings and interpretations, of which it ought to form a permanent record, valuable to all parties in these times of progressive transition.

આ પુસ્તકના પેહેલા ભાગ ઉપર અપાયલાં મતો.

પેહેલવી—ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી શબ્દકોષ રચનાર દસ્તુર જમારુપજી મીનાચેહેરજી જમારુપ આસાના—ભાગ ૧ લો.

। (ગવર્મેંત ગેઝેત, તારીખ ૯ મી આગસ્ટ ૧૮૭૭).

એક અધરી અને ગુઢ મદુદ ભાષાના શબ્દકોષની ખુટ પૂરી પાડવાને એક તારીફલાયક કોશેશ કરવામાં આવી છે. શબ્દકોષની પેહેલાં દીખાવાને નામે એક સુંદર લાંબો નિબંધ આપવામાં આવ્યો છે, જેમાં પેહેલવી ભાષાની સર-આત તથા તેના જમાના વિષે તકરાર ચલાવવામાં આવેલી છે.

(ધી એકેદેમી, ૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૭).

જે પુરાણોક્ત હાલતમાં કટલાક લખનારાઓનું મતવાદી નાસ્તીકપણું અને બીજાઓની ખોટી કલ્પનાઓ પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસના બાબમાં હમણાં સુધી સમાયલાં હતાં, તેવી હાલતમાંથી એ ભાષાના બહાર નીકલી આવવાની સર-આતની એક નિશાન તરીકે કદાચ એ ભાષાના એક સંપૂર્ણ શબ્દકોષ પાછલ થતી પેહેલવેહેલી કોશેશનો આ છપાયેલો ભાગ ગણી શકાય. એક સદી કરતાંબી વધારે અગાઉ અંગ્રેજ વિદ્યાર્થીઓનાં જણવામાં આવ્યું હતું કે તેઓનાં પોતાનાં રાજમાં વસનારા પશ્ચિમ હિંદુસ્થાનના પારસીઓએ પેહેલવી ભાષાના પુષ્કલ હસ્તલેખો હજી સુધી જાલવી રાખ્યા છે, તે છતાં, તેઓએ એ હસ્તલેખો મેલવવા પાછલ સદંતર ગફલતી કીધી એ તેમની નેક બુદ્ધિને મુદલ જેબ આપતું નથી. તેઓએ મેહેનતને લીધે નહીં, પણ ધણુંકરીને કંઈક વેહેમને લીધેજ એ ગફલતી કીધી હોય, એવું, એ ભાષાનાં લખાણ કરતાં વધારે અગમ્ય અને ગુંચવણ ભરેલા ખીલારોકા તથા સંક્રિતિક અક્ષરરોકા લેખો પાછલ તેઓએ ફતેહમંદીથી જે મેહેનત અને અતુરાર્થ વાપરી છે તે ઉપરથી ખોટું માલમ પડે છે. અંગ્રેજ વિદ્યાર્થીઓ (જેમની મસલહત પછવાંને પારસીઓને પેહેલો હક છે) ની આ બેદરકારીને લીધે પારસીઓને, પોતાના ધરમને લગતાં ભાષાજ્ઞાનના અભ્યાસને સારું કૈયો, વલંદાઓ અને જર્મોનાની મદદનો આધાર લેવો પડતો હતો; અને અંતે તેઓએ પોતેજ નવી નવી શોધો કરવાને સર કીધું છે. તેઓ પેહેલવી ભાષાની ધણીક પ્રતો તથા એ ભાષાનું

સાફ્રે વ્યાકરણ છપાવી બહાર પાડી ચુકા છે, અને હવે એક સંપૂર્ણ શબ્દકોશનો પહેલો ભાગ પ્રગટ કરવાને સરૂ કીધું છે.

દસ્તુર જમારખજીનો શબ્દકોશ જ્યારે સંપૂર્ણ થશે ત્યારે કેતાબોમાં લખાયેલી મલી આવતી દરેક શીકલનાં દસ્તુરોથી થતા આવેલાં ધણાં ખરાં સઘલાં વાચનો તથા તેમના અર્થો શોધવાને અભ્યાસીઓને સવલ પડે એવી રીતે તેમાં શબ્દો ગોઠવાયલા આપણને મલી આવશે. આએ વાચનોથી કરી એ શબ્દકોશ પૂર્વ દેશની ભાષાઓના અભ્યાસીને સઉથી અગતની મદદ થઈ પડશે; અને વલી જે અભ્યાસી દસ્તુરોથી થતા આવેલા ઉચ્ચારો અને અર્થો કરતાં પોતાનાં વાચન તથા અર્થને વધારે પસંદ કરતો હશે, તેને પણ સઉથી અગતની મદદ થઈ પડશે, કારણ કે એ શબ્દકોશથી ફરીને બોલોનું વાચન ખાતરીથી સિધ્ધ કરી શકાશે. . . . દસ્તુર જમારખજી પોતાનો આગ્રંથ ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી એ બંધે ભાષાઓમાં દીબાચો આપી સરૂ કરેછે, જેમાં પહેલવી ભાષાના પુરાતમપણાં બાબે તથા તેની સરૂઆત બાબે અને પહેલવી તથા હુજવારેશ એ બેઉ બોલના અર્થ બાબે તકરાર ચલાવવામાં આવી છે. . . . ત્યાર પછી પહેલવી હરફે તથા તેમની તરેહવાર જોડાયેલી શિકલો અને તેમનાં વાચનોના કોઠા આપવામાં આવ્યા છે, અને તેની સાથે આ શબ્દકોશમાં દાખલ કીધેલી ધોરણ વિશે સમજ આપવામાં આવી છે. આએ કોઠાઓમાં મૂલાક્ષરોની ગોઠવણ સંસ્કૃત અને એવી બીજી હિંદુસ્થાનને લગતી ભાષાઓના મૂલાક્ષરોને કાયદે કરવામાં આવી છે, જે પારસીઓને માટે, તેઓની બોલાતી ભાષા ગુજરાતી હોવાને લીધે, ઘણીજ સહેલ થઈ પડશે.

આ પહેલા ભાગમાં શબ્દકોશના ૧૬૮ સદા સમાયલા છે, અને તેમાં ૧,૪૦૦ થી વધારે શબ્દોની સમજણ આપવામાં આવેલી છે. દરેક બોલ પહેલવી હરફેમાં આવ્યો છે, તે સાથે તેનો ગુજરાતી તથા રોમન હરફે આગલા વખતથી થતો આવેલો ઉચ્ચાર આવ્યો છે, અને તેની પુઠે ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી એ બેઉ ભાષામાં અર્થ આપેલા છે. કેટલાક વધારે અસાધારણ બોલોને માટે કેતાબોનો હવાલો આપવામાં આવ્યો છે; અને ઘણે ઠેકાણે પહેલવી બોલને મલતા અવસ્તા તથા કારશી ભાષાઓના બોલો આપેલા છે. પણ ધાતુ સંબંધી કલ્પનામાં ગ્રંથકર્તાએ ઝોંકાવ્યું નથી તેમાં તેઓએ ડાહ્યાપણ કીધું છે. પહેલવી ભાષાની પ્રતો વાંચનારને વેહેવાંપયોગી ધાય એવા હેતુથીજ તેવણે આ શબ્દકોશ રચ્યો છે; અને તેથીજ તેવણે શબ્દોને, એક ફરહંગમાં શબ્દો ગોઠવવામાં આવે તેમ, તેમના અસલ લખાતા આકાર પ્રમાણે એકઠા કરવાને બદલે, તેમના બોલાતા આકારોને મૂલાક્ષરના અનુક્રમે ગોઠવ્યા છે.

તેમજ ઘણાક બેવડાયલા શબ્દો દાખલ કીધા છે, જે ચોકસ કરીને મિશ્રીત શબ્દો તરીકે ન ગણાય; અને શબ્દોના ઘણાક બગડેલા આકારો આપેલા છે, જે નકલ કરનારાઓનાં બેઠંગાપણાંને લીધે બનેલા છે. કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ એ ગોઠવણીની રીતને વાંધા ભરેલી ગણે, પણ એ ભાષાના અભ્યાસીને એકજ જગામાં ગોઠવાયલાં કાઠબી શબ્દનાં સઘલાં ધ્યાનમાં ઉતરે એવાં (અનુસરતાં) વાચનો શેષિવાને ખચીત સેહેલું થઈ પડશે. જોકે, આ શબ્દકોષની ગોઠવણીની ધારણા ખીજી ફરફગાથી જુદી હોવાને લીધે તે ફરફગા સાથ સરખાવવાને અશક્ય છે તે છતાં, આ તેના વિસ્તાર (સંપૂર્ણતા) મટે તો કંઈખી શક લેઈજવાઈ શકાશે નહીં. તોપણ જેટલો આ પેહેલો ભાગ વિસ્તારાયેલો છે, તે પ્રમાણે જોતાં તો, આગલ છપાયેલી ફરફગામાં જેટલા બોલોનો સંગ્રહ સમાયેલો છે, તેના કરતાં વીસઘણો મ્હોટો સંગ્રહ આ શબ્દકોષમાં સમાશે, એવો અટકલો થઈ શકે છે. ઘણા ખરા બોલોના અર્થો ઘણા સહી (શુદ્ધ) માલમ પડે છે, અને જ્યાંસુધી જે પ્રતોમાંથી એ બોલોને લીધા હોય, તે પ્રતો સાથ તેમના અતરે થયેલા અર્થોને આપણે સરખાવીએ નહીં ત્યાંસુધી, તેમાંના કાઠબી અર્થને સારૂ શક લેઈજવો એ જોખમ ભરેલું છે.

આ શબ્દકોષ બનાવવા તથા તેમાં સમાયેલી બાબદો એકઠી કરવા પાછલ ગ્રંથકર્તા ઘણાં વરસનાં કામે લાગેલા છે, અને એની સરખાત તેવણના બાવાથી થઈ હતી. પોતા પાસે હસ્તલેખોનું એક મ્હોટું કેતાબખાતું હોવાથી તથા ખીજા પુસ્તકખાતાના હસ્તલેખોની મદદ મલવાથી, પેહેલવી ભાષાનો એલમ જેટલો હાલે હસ્તી ભાગવે છે, તેટલામાં સમાયેલા સઘલાં બોલો એકઠા કરવાને ગ્રંથકર્તા સામર્થ્યવાન થયા છે, જેનો જીમલો ખુનદેહેશમાં સમાયેલા બોલો કરતાં આસરે ચાલીસ ઘણો વધારે અંકાઈ શકાય. પેહેલવીના અભ્યાસનો વધારો થવાને લીધે, જ્યાંસુધી આ શબ્દકોષની વેહેવારોપયોગી ગોઠવણ બની નહીં ત્યાંસુધી, ગ્રંથકર્તાને વખતે વખત તેમાં ફેરફાર કરવો પડ્યો હતો, અને આ છેલ્લી ગોઠવણથી જ્યારે એ પુસ્તક પૂરું થશે ત્યારે પેહેલવી ભાષાના પારસી તેમજ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓને એક અગત્યના સાધનની કેતાબ થઈ પડશે. દરતુર જામારપજીએ આટલી બધી કાબેલીઅતથી જે ગ્રંથ સરૂ કીધો છે, તે પૂરો કરવામાં જલદીથી શકિતવાન થાય, એવું એ ભાષાના અભ્યાસીઓએ માત્ર ઈચ્છવું જોઈએ.

ઈ. દબદ્યુ. વેસ્ત.

(રીવીઉ ક્રિતીક, ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૭. આંક ૩૭ મો, કલમ ૧૭૬ મી).

પેહેલવી ભાષાના એક શબ્દકોષની ગેરહાજરીથી એ ભાષાને લગતી શોધોને અટકાવનારી અગતની અડચણોમાંની એક અડચણ છે. હમણાં સુધી

એ ભાષાનો શબ્દકોષ હદમાં પહેલો હતો, અને જેમ જેમ એકેડી પ્રત છપાતી ગઈ તેમ તેમ તે દરેકમાં સમાયલા બોલોને લગતીજ ફરહંગ તેના છપાવનારાઓએ આપી હતી. . . હવે અંતે મુંબઈની જરતોસતી કોમનાં સઉથી માનપામેલા દસ્તુરો મથેનાં એક, દસ્તુર જામારુપજી મીનાચેહેરજી જામારુપ આસાનાએ એક કાયદાસરનો સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનાવવા માંડ્યો છે, જેનો ૧ લો ભાગ હમણાંજ છપાઈ બહાર પડ્યો છે.

પહેલવી ભાષાના હરફોની સાધારણ લીપી વિશે તથા દરેક હરફના અને તેમના જોડાયેલા આકારોના તરેહવાર રીતે થતા ઉચ્ચારો વિશે થોડુંકની વાત ઉપર આ રીવીઝ ક્રીટીકના આગલા આંકમાં* જે લખાણ કરવામાં આવ્યું છે, તે જો વાંચનારને યાદ હશે તો, એ ભાષાનો શબ્દકોષ બનાવવામાં જે ખાસ મુશ્કેલી પડે છે, અને જે પહેલી નજરે જોતાં દુર કરી ન શકાય એવી માલમ પડે છે, તે ધ્યાનમાં ઉતરશે. અને તે મુશ્કેલી એ છે કે, બોલોને કેવી રીતે ગોઠવવાં કે જેથી અભ્યાસીને તેને જોઈતો બોલ શોધી કાઢવાને સવલ પડે. . . . ખરું જોતાં, પહેલવી ભાષાનો કોષ શબ્દોના નહીં પણ હરફોની શીકલનોજ બની શકે; હરફોના ઉચ્ચાર પ્રમાણે નહીં પણ તેઓના આકાર પ્રમાણે શબ્દો એક એકની પુઠે ગોઠવવા જોઈએ, અને શાસ્ત્રીય અને સુતરી રીતી માત્ર એજ છે. મીં વેસ્તે પોતાની અરદાવી રાફનામાની નામોચી ફરહંગમાં એવીજ ગોઠવણનો પાયો નાખ્યો છે, જે ઉપર જણાવેલા વર્ગના શબ્દકોષનો એક નમુનો છે. મીં જામારુપજીએ જે ગોઠવણીની ધોરણ પકડી છે, તેખી એજ છે. ગ્રંથકર્તાએ એ ધોરણ મીં વેસ્તની ફરહંગ જોઈને નહીં, પણ સ્વતંત્રપણે અને પોતાની સમજ પ્રમાણે દાખલ કરી છે. આ બાબદથી તેવણ મોટાં માનને લાયક ઠરે છે, અને તેથી એક ખરું શાસ્ત્રીય અંતરજ્ઞાન માલમ પડી આવે છે.

આ ભાગમાં સંકે ૧ લેથી તે સંકે ૪૨ મે સુધી અ (અ)ની શીકલનાં બોલો સમાયલા છે; સંકે ૪૨ મેથી તે સંકે ૮૭ સુધી બે અ (બે)ની શીકલનાં બોલોનો જથ્થો આવેલો છે; અને બે અ અને ઉ (મુ)ની શીકલનાં બોલોનો મ્હોટો ભાગ આવેલો છે, અને એ ભાગ (૩૧મુ) 'ખાહંદ' બોલ આગલ આવીને અટક છે. આ ભાગમાં આવેલા શબ્દો માત્ર યુરોપમાં જાપાયલી અને જણાયલી કેતાબોમાંથી લીધા છે એટલુંજ નહીં, પણ 'દાદેસ્તાન' 'નેરંગસ્તાન' 'પહેલવી રેવાયતો' જેવી નહીં છપાયલી કેતાબો, જેમાંથી ગ્રંથકર્તાએ વારંવાર કેટલાંક દાખલાઓ આપ્યા છે, તેવી કેતાબોના શબ્દોખી એમાં સમાવેલા છે. તેટલા માટે આએ ગ્રંથ આપણી

* આંક ૩૩ મે (૧૮ મી આગસ્ટ ૧૮૭૭) ૧૫૬મી કલમ.

જાણ્યાં નવી અને તરેહવાર આબદો આણેછે અને તેથી મી० જામારખાનને પેહેલવી ભાષાનાં અભ્યાસીઓનો ઉપકાર મેલવવાનો પૂરતો હક છે.

પેહેલવીની શીકણીની એક સાધારણ ટીપ ગોઠવવામાં આ પેહેલવેહેલીજ કેશ છે, અને જેમ આપણે ઉપર જોયું તેમ, આ ટીપમાં જે ભુલો થઈ છે, તે તેની કંગાલીયતને લીધે નહીં, પણ તેના અર્તાશે દ્રવ્યને લીધેજ થઈ છે. આ કામ ગ્રંથકર્તાનાં સાહસકર્મને તેમજ તેવણનાં જ્ઞાનને મ્હોટી શોભા આપેછે, અને કવચિતજ મલીઆવે એવાં વાચનનો વિસ્તાર આપણને દેખાડી આપેછે. આ ગ્રંથમાં જે મોટી ખુબી સમાયલી છે, તે એ છે કે, એમાં પ્રાર્થનાવિધીને લગતા તથા પુરાણોકત શબ્દોની સમજણ આપવામાં આવી છે, જે આપવામાં ખીજા કોઈખી કરતાં ગ્રંથકર્તા વધારે સારી રીતે યોગ્ય છે. આ પેહેલા ભાગમાં એ ખુબી દેખાડવાને ગ્રંથકર્તાને ઘણી થોડી તક મલી છે, તોપણ હમો 'હાવનાન' (સંદે ૧૬૬ મે) અને 'હોશંગ' (સંદે ૧૧૮ મે) એ બોલો ઉપર હમારા વાંચનારાઓનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ; અને આશા રાખીએ છીએ કે આ ગ્રંથના હવે પછી નિકલતા ભાગોમાં આ ખુબી આપણને વધારે સમાયલી દીસશે.

જોકે, દીબાચામાં જણાવેલા સઘલા વિચારો સાથે હમો એકમત થઈ શકતા નથી, તોપણ આટલું તો હમોને કેહેવુંજ જોઈએ છે કે, જે એખલપેટાપણું તથા છેડતી શોધવાનાં ચિન્હ આપણને હિંદુસ્તાન કરતાં વધારે નજીકના દેશોના ભોક્તાનાં લખાણ મધેથી મલી આવવાની ધારતી રહેછે, તેવું એખલપેટાપણું કે છેડતી શોધવાનાં ચિન્હ આ દીબાચામાં સમાયલા ધરમ સંબંધી તેજ (જનુન)માં મુદલ માલમ પડતાં નથી. દસ્તુર જામારખાન એ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓની કદર ગંભીર અને સાદ દીલથી બુજી છે; અને આગલા દસ્તુરો (જેઓએ મધ્યમ કાલથી તે હાલ સુધી જરતોસતી ધરમશાસ્ત્રના લખાણો જાલવી રાખ્યાં, તથા જેઓએ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓને પોતાના ધરમની વાકેફી આપી) ની તારીફ કરતાં, યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓએ તેના બદલામાં પારસી ધરમ અને તેના શાસ્ત્રની જે સેવા બજાવી તે વિશે તેવણ અંતઃકરણથી ઉપકાર જાહેર કરેછે, (જુઓ દીબાચો સંદે ૭૮ થી તે સંદે ૮૦ સુધી). સુધા અને બાહોશ પારસી દસ્તુરો, જેઓ પોતાના ધરમની શાસ્ત્રીય શેથો થતી જોવામાં કાંઈ હરકત ભરેલું વિચારતા નથી, પણ તેને લગતાં વિદ્યાજ્ઞાનનો ચાહા તેમનામાં હોવાથી તથા તે ઉપર છુટથી અપાત્મ વિચારોની છીંટ તેમનામાં ન હોવાથી સામા પોતાના ધરમને ઉંચી પદવી આપેછે, તેઓનાં યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓ માટે આવા સારા વિચારો છે.

જેમ્સ હારમેસ્ટેતર..

(નેતીવ ઓપીન્યન, તા° ૭ મી અક્ટોબર ૧૮૭૭.)

જેમ હાલે ચોપડીઓ છાપવાનું કામ જેટલી સેહેલાઈથી ચાલે છે, અને જેમ ચોપડીઓની હજારો નકલો હાલે છપાય છે, તેમ જો આગલા વખતમાં હતે તો દરેક જાતની વિદ્યાનો વધારો ધણેજ જલદીથી થતે. આગલા વખતમાં ચોપડીઓ માત્ર હસ્તલેખોમાંજ હસ્તી ભાગવતી હતી, અને તેઓની કિંમતથી ધણીજ મોઢી હોવાને લીધે, જે વિદ્યાર્થીને તેવા એક હસ્તલેખની ગરજ પડતી તો તેને તેની નકલ લેવી પડતી હતી. પહેલવીબી એવાજ વરગની એક ભાષા હતી અને એ ભાષાનાં વ્યાકરણ તથા શબ્દકોષ ન હોવાને લીધે, તથા એ ભાષાનાં પુસ્તકો સેહેલાઈથી ન મલી આવવાને લીધે, એનો અભ્યાસ કરવા પાછલ હાલે સુધી ધણી અડચણો નડતી હતી. તોપણ આજ થોડુંક થયું વિદ્યાર્થીઓની આગ્રહીકાશેશીથી અને તેઓને ઉદાર આસરો મલવાથી અભ્યસીઓની ધણીખરી અડચણો દુર થઈ છે. અને આવી જાતનો સઉથી છેલ્લો ગ્રંથ દસ્તુર જામાસ્પજનો પહેલવી શબ્દકોષ છે. એ ગ્રંથ છપાવવાની આગમજ તેના હાથના લખેલા નમુનાઓ ગ્રંથકર્તાએ મરહુમ દાકતર વિલસન, દાકતર ઈ° દબલ્યુ° વેસ્લ, દસ્તુર હોશંગ જામાસ્પ, મીસીઅરસ ધનજીભાઈ દરામજી, ખરશેદજી રૂસતમજી કામા અને દાકતર એફ. સી. આનદીઆસનાં મત માટે મોકલ્યા હતા. એ સઘલાઓએ એકમતથી ગ્રંથકર્તાની ધોરણને પસંદ કરીધી હતી. અને કેટલીક ચોગ્ય સૂચનાઓ કરીધી હતી. તેટલા માટે આએ ગ્રંથ ધણો વજનદાર હોવો જોઈએ, એવું આપણને માનવાને બની આવે છે. . . . આ શબ્દકોષને પહેલવી ભાષાના વિદ્યાર્થીઓને એક અત્યંત કિંમતી મદદ થયલી ગણવી જોઈએ છે અને ફતેહમંદી સાથે આ ગ્રંથ પૂરો કરવાને બની આવે તેટલા સાડ ગ્રંથકર્તાને મ્હેંટો આશ્રી મલવો જોઈએ છે.

(ખોમએ ગેઝેત, તા° ૧૭ મી અક્ટોબર ૧૮૭૭.)

. . . . શબ્દકોષ ગોચા એક ભાષાની વખાર છે, અને તેની પ્રતિષ્ઠા તથા તેનો વજનદાર વિશ્વાસ એક હાપણવાલા મંત્રીની મીસાલે તેના અભ્યાસીઓને મદદ કરે છે. આગલા વખતમાં અગતની બાબદોમાં જુદું જુદું મત ધરાવનારા અને એક બીજાને ખોટું શિખવનારા તરફ વળેડનારા જુદા જુદા ઉસ્તાદોની જગ્યાએ. આ ભાષા શિખનારાઓને તાલીમ લેવી પડતી હતી, ત્યારે એક બીજાનાં વિરુદ્ધ મતથી કેટલીક અને ખરું ખોટું કાણુ છે તે વિશે શકમાં રહીને અભ્યાસીઓ ફતેહ મેલવવાની આસામને આસામાં નિરાશ થઈ એ અભ્યાસ છોડી દેતા હતા. તે વખતનો જગ્યાએ વિચાર

કરીએછીએ ત્યારેજ એ ભાષાના એક વજનદાર શબ્દકોષની કેટલી ગરજ છે, તે આપણાં ધ્યાનમાં સેહેલાઈથી આવેછે. આ ગ્રંથ બહાર પડવાની આગમજ એક સારો વજનદાર શબ્દકોષ બનાવવા પાછલકોઈએબી ચત્ત કીધો ન હતો. દાકતર મારતીન હૉંગ, દસ્તુર પેશોતનજી અને બીજા ભાષા શાસ્ત્રીઓએ જે જે કેતાબો છપાવી તે કેતાબોની સાથે માત્ર તેમાં સમાયલા બોલોનીજ ફરહીંગ આપી હતી, અને તેથી તે ઘણી થોડી ઉપયોગી છે; પણ દસ્તુર જમાસ્પજીના ગ્રંથની નેમ તો એક વધારે સંપૂર્ણ અને આખી ભાષાનો શબ્દકોષ આપવાની છે, અને તેથી જેમ એક મ્હોટી નદી સાથ નહાનાં નાલાંએને સરખાવીએ તેમ આ શબ્દકોષ સાથ એની અગાઉ છપાયેલી ફરહંગો સરખાવી શકાય. આ તો એક ફરહંગોની ફરહંગ છે, અથવા તો હાલ સુધી મોજુદ રહેલા સઘલા પેહેલવી ભાષાના અસલી લેખોના બોલોનો એક આખો સંગ્રહ છે. આપણને કબુલ કરવું જોઈએ છે કે, બોલોને ગોઠવવાનું કામ અત્યંત અઘરું છે. અને જ્યારે આપણે જોઈએ છે, કે આ આસ્તો પેહેલો ભાગ છે, ત્યારે એવાં કામમાં પડતી અધરાઈનો હજુ તો મ્હોટો ભાગ ગ્રંથકર્તાને એલંગવાનો રહેલો છે. જેટલી ચાલાડી અને ખંતીપણેથી આ ભાગમાં મેહેનત લીધેલી જોઈએ છે, તેવીજ મેહેનત જો ગ્રંથકર્તા પોતાના બીજા ભાગો પાછલ કશે તો ખચીત એક મહાભારત ફતેહ મેલવેલી કેહેવાશે. ગ્રંથકર્તાએ હજુ તો ઉપર એલંગ્યો છે તેટલામાંજ એવણે જ્ઞાનના ગુફામાંથી પેહેલો પથ્થર ગગડાવી નાંખ્યો છે, અને સરૂઆત ઘણી સારી રીતે કીધી છે, જેથી અરધી કડાઈ જીતવા બરોબર થયું છે. બે હજાર બોલોનો સંગ્રહ આ ભાગમાં સમાયો છે, અને જેવી સ્પષ્ટ રીતે આ ગ્રંથમાં બોલોના અર્થો આપ્યા છે તથા જેવી ચાલાડીથી તેઓને, ગોઠવવામાં આન્યા છે, તે કરતાં વધારે સારી રીતે અર્થો અપાય અથવા ગોઠવાય એવું હમે ધારતા નથી. જે પ્રમાણે ગ્રંથકર્તા પોતાના ખુલાસામાં જણાવે છે તેમ, પેહેલવી જેવી અધરી અને જુની ભાષાના શબ્દકોષની રચનાને હાલની કોઈ વપરાતી ભાષાના શબ્દકોષની રચના બરોબર નહીં ગણવી જોઈએ કારણ કે, એવી જુની ભાષામાં બોલ તથા શોધ કરવાની મેહેનત અતી મ્હોટી છે. ચાલુ ભાષાનો શબ્દકોષ રચવામાંથી કોઈ થોડી મેહેનત પડતી નથી, આપણે દાખલા તરીકે કોઈબી ચાલુ ભાષા લેઈજીએ તો, તેમાં જેમ જેમ નવા બોલો દાખલ થવાથી અથવા જુના બોલોના અર્થમાં ફેરફાર થતો જવાથી તેવી ભાષાનો શબ્દકોષ નકામો થવાને લીધે નવો કોષ બનાવવાની જરૂર પડે છે તેમાં જ્યારે મેહેનત અને વિદ્વાની અગત પડે છે, ત્યારે આ શબ્દકોષ જેવા ગ્રંથમાં કેટલી બધી મેહેનત અને વિદ્વાની અગત પડવી જોઈએ? આ ગ્રંથને જુદા જુદા ભાગોમાં કાઢાડવામાં ગ્રંથકર્તાએ ડહાપણ કીધું છે, કારણ કે તેથી

બે ફાયદા થશે. પહેલો ફાયદો એકે એ ચોપડી વેચાતી સેનારને સક્ષ્મ પડે, અને બીજો ફાયદો એકે જે ભુલો રહી ગઈ હોય તે અથવા જે બોલો છાપવાના રહી ગયા હોય તે બીજા ભાગમાં સુધારવા તથા વધારવાને બની આવે.

દીબાચાની પછવાડે જે કોઠાઓ આપવામાં આવ્યા છે, તે ઉપરથી જોડા-ફરોની સમજણ, તેઓની જોડાવાની રીત અને હરફોની ગોઠવણીની સમજ ધણી ખુલ્લી રીતે માલમ પડી આવેછે. શબ્દકોષના ભાગમાં શબ્દોના ઉચ્ચાર તથા અર્થો ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીમાં આપેલા છે. એ વતરોંગે ગ્રંથકર્તાએ બોલો ભુદી ભુદી કેતાબમાં જેટલી રીતે લખવા તથા વાંચવામાં આવ્યા છે તેટલી રીતે તેમના ઉચ્ચાર આપ્યા છે, અને તેને સાફ કેતાબોના હવાલા આપ્યા છે. બોલોને તેમના ઉચ્ચાર પ્રમાણે નહીં પણ તેમની શીકણ પ્રમાણે ગોઠવવામાં આવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને જોઈતા બોલો શોધવાને ધણું સહેલ થઈ પડશે. આ ગ્રંથ ગ્રંથકર્તાનાં બાવાએ પેહેલવી ફારશી ફરહંગના આકારમાં બનાવવાને સરૂ કીધો હતો, પણ તેવણનાં દલગીરી ભરેલાં મરણથી એ કામ અટકી પડ્યોને લીધે ગ્રંથકર્તાએ તે કામ ચાલુ રાખ્યું છે.

આ ગ્રંથ યુરોપ અને હિંદુસ્તાનમાં વધારે ફેલાય, અને તેનો વધારે ઉપયોગ થાય એવા હેતુથી ગ્રંથકર્તાએ તેને તેના અંગ્રેજી તરજુમા સાથે હાલી વધારેલા આકારમાં છપાવ્યો છે, અને તેથી તેવણને વધારે મહેનત તથા ખર્ચમાં પડવું પડ્યું છે, પણ આશા છે કે સોફા તેની વધારે નકલો ખરીદીને તેનો બદલો વાલી આપશે. મુંબઈના પારસીઓના વડા ધરમગુરૂ તરફેના ગ્રંથકર્તાનાં કામકાજો અને જોખમો છતાં, આવાં મહાભારત કામમાં પોતાનો કુરસદનો વખત રોકવાને તેવણથી બનેલો જોઈ આપણને અન્યબી ઉત્પન્ન થાયછે. પોતાનું કામ છુપાવવાને હીમત કરવાની આગમજ બીજા વિદ્યાર્થીઓના તે માટે મતો લીધાં છે, તે ઉપરથી ગ્રંથકર્તા પોતાના આ કામ પછવાડે ધણી સંભાલ લેતા હોય એવું દીસે છે; કારણ કે એવણે પોતાના દીબાચાની પુઠે મરહુમ દાંકતર વીલસન દાંકતર વેસ્ત, દસ્તુર હોશંગજી જમાસ્પજી વિગેરે બીજા ભાષા શાસ્ત્રીઓનાં મતો આપેલાં આપણે જોઈએ છીએ. એઓ આએ ગ્રંથના પોતા ઉપર તપાસને માટે આવેલા હસ્તલેખ નમુનાની દીલોજનથી વખાણ કરેછે, અને ગ્રંથકર્તાનાં આ કામની જારી તારીફ કીધી છે. એવણે પોતાનાં કામ પાછલ કેટલા ખંતી છે, અને પોતાની શક્તી ઉપર આધાર રાખવાને બદલે પારકાઓનાં મતો મેલવી તે પ્રમાણે ચાલવાને કેટલા ખુશી છે, તે આ મતો આપણને દેખાડી આપેછે, અને તેથી આ ગ્રંથ ધણો વિશ્વાસ રાખવા જોગ છે. . . .

જેવી સારી રીતે આ ગ્રંથ સરૂ થયો છે તેવીજ રીતે હવે પછીબી ચાલુ રાખવામાં આવશે તો ખચીત આ જુની ભાષાનો અભ્યાસ જેટલો આજે ચાલુ છે,

અને તેની કદર આજે જોડલી બુબ્બ છે, તેના કરતાં વધારે અભ્યાસ ચાલશે અને વધારે કદર બુબ્બશે. હમો દસ્તુરજી સાહેબને તેવણનાં આ દેશહીત-કારી કામમાં મ્હોટી ફતેહ ઈચ્છીએ છીએ.

(બુલેતીનો ઈતાલ્યાનો દેગલાઈ સ્તદીઆઈ ઓરીએન્તેલાઈ,

૨૫ મી જુન ૧૮૭૭.)

હમણાં સુધી તો પેહેલવી ભાષાનો એક નાહાનો શબ્દકોષ છપાયેલો હતો. પેહેલવી ભાષાનો એક સંપૂર્ણ અને કાયદાસરનો કોષ બનાવવા પાછલ આ પેહેલવેહલીજ કોશેશ છે, અને તેને માટે મુંબઈના એક કાબેલ પારસી ભાષાશાસ્ત્રીના આપણે ઉપકારી થયા છીએ. ગ્રંથકર્તાના બાવાબી એક કાબેલ ભાષાશાસ્ત્રી હતા; તેવણે આ કામની સરખાત કીધી અને તેવણના છોકરાએ તે ફતેહમંદીથી સંપૂર્ણ કીધું છે. આ શબ્દકોષની ગોઠવણીની રીત સમજમાં ઉતારવા સાડે ગ્રંથકર્તાએ પેહેલવેહલાં તેના ખુલાસો આપ્યો છે, અને તેની પુઠે એક લાંબો મનોરંજક અને કાબેલીઅત ભરેલો દીબાચો આપ્યો છે, અને તેમાં પેહેલવી ભાષાને બીજી એરીઅન ભાષાઓ સાથે, તેમાં મુખ્ય કરી ફારશી ભાષા સાથે, સરખાવીને તેનું પુરાતમપણ જણાવ્યું છે; અને દીબાચાની પુઠે પેહેલવી મૂલાક્સરોનું બારીકીથી વર્ણન કીધું છે.

શબ્દકોષમાં કેટલાક ખોલોનું વર્ણન કદાચ કાબેલ દેશીઓ, જેઓ તે સમજતા હશે, તેઓને ધણું ઉપયોગી નહીં બી લાગે, તોપણ આ કિમતી ગ્રંથને માટે સમજા યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓએ ગ્રંથકર્તાના ઉપકારી થવું જોઈએ છે.

એનજીલો દી ગુબરનેતીસ.

(તાઈમ્સ ઓફ ઈન્દીઆ, ૨૩ મી નવેમબર ૧૮૭૭.)

પૂર્વ દેશની ભાષાના વિદ્યાભ્યાસના સંબંધમાં આપણાં કેટલાક મ્હોટા મ્હોટા દેનીશ અને જરમન વિદ્યાર્થીઓથી થયેલી કોશેશો જ્યારે જાહેર થઈ છે, અને તેમની કદર બુબ્બ છે, ત્યારે પારસીઓથી એવી કોશેશો કરવામાં કાંઈ તેમનાથી ધણા પછાત નથી. . . . હમણાંજ દસ્તુર જમાસ્મજીએ પેહેલવી ભાષાના શબ્દકોષના આકારમાં એક ઉપયોગી ગ્રંથ બાહાર પાડ્યો છે, જે સખત મેહેનત તથા પુષ્કલ તિફાળ બુદ્ધિનું પરીણામ છે.

પેહેલવી, એ પૂર્વ દેશની સઉથી અધરી ભાષાઓ ત્રેયેની એક ભાષા છે. કેટલાક મ્હોટા મ્હોટા વિદ્વાનોથી એ ભાષાના કેટલાક કઢંગા અને ગુંચવણ ભરેલા ફકરાઓ અને અસાધારણ અને ગુસ્ રૂઢીઓ સમજવામાં હમણાં સુધી ગોતું ખાતા હતા. બ્યાકરણ અને શબ્દકોષ, જે દરેક ભાષા શિખવામાં

અગતનાં છે, અને જે અરેખર જોતાં તે ભાષાની આંખો છે, તેમની ગેરહાજરીને કીધે આ અડચણોમાં વધારો થઈ પડ્યો હતો. હમે જોઈને ખુશી છીએ કે, આ બંને ખુટો તેમના ગ્રંથકર્તાઓને જેબ આપે એવી રીતે આપણને પૂરી પાડવામાં આવી છે. હમણાં આપણને પહેલવી ભાષાનાં એક કરતાં વધારે વ્યાકરણો અને એક પહેલવી શબ્દકોષ મળી આવે છે, અને આ છેલ્લો ગ્રંથ (શબ્દકોષ) આપણું હાલ ધ્યાન ખેંચે છે. . . . અરેખર એ એક ભૌતિક મહેનતનું ફલ છે, આવા ગ્રંથની અગત આજ લાંબા વખત થયો એ ભાષાના અભ્યાસીઓને માલમ પડી હતી. નહાની ફરહંગોના આકારમાં બોલોના સંગ્રહ ઘણા છપાયા છે, પણ કાઈબી વિદ્યાર્થીએ પહેલવી ભાષાનો સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનાવવાને હમણાં સુધી કોશેશ કરી ન હતી, તેટલા માટે એક લાંબા વખતની ખુટ પૂરી પાડવાને એક પારશી દસ્તુરને મેદાન પડેલા જોઈ મ્હોટી ખુશહાલી ઉત્પન્ન થાય છે. આ ગ્રંથ તેની જાતનો પહેલો જ હોવાથી, ગ્રંથકર્તાને હમે ભાબારકબાદી આપીએ છીએ. બેશક એ ગ્રંથ દેશી તેમજ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓનેબી મ્હોટો ઉપયોગી છે. કમભાયગે આ ગ્રંથમાં ઘણી ચુકા દીસે છે, પણ એવી ચુકા આ જાતના ગ્રંથમાં થાય એ સ્વભાવિક છે, અને તે દુર થઈ શકે એવુંબી નથી, માટે તે ઉપર વધારે બોલવાનું દરગુજર કરીએ છીએ; ગ્રંથકર્તાની આ જાતનો ગ્રંથ રચવામાં પહેલવેહેલીજ કોશેશ હોવાથી તેને ઉત્તેજન આપવું જોઈએ છે. પહેલવી શબ્દકોષ વિશે આ એક ટુંક ખબર છે. યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓબી એનું ઉપયોગીપણું કબુલ કરશે.

(ખીખલ્યોગ્રાફીશે એનગ્રાઈગેન, ૧૮૭૭.)

જે ગ્રંથાવિશે હમે બોલવા માગીએ છીએ તે ગ્રંથકર્તાના બાવા મનચેરજી એદલજી જમારુપ આસાનાએ 'બુરહાને કાતે' ની દ્રષ્ટિ પહેલવી અને ફારશી ભાષાઓમાં બનાવવાને સફળ કર્યો હતો, અને ગ્રંથકર્તાએ તેને ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી ભાષાઓમાં બનાવ્યો છે, અને તેને માટે દાકતર વીલસન, દાકતર વેશ્ટ, દસ્તુર હોશંગ જમારુપ, મીસીઅરસ ધનજીભાઈ ફરામજી અને ખરશેદજી ફરતમજી કામાથી મેલવેલાં લાયક મતો દીબાચાની પુઠે બેઉ ભાષામાં આપ્યાં છે. હમેએ ઉપર જણાવ્યું તે ઉપરથી માલમ પડશે કે પહેલવી ભાષાના બોલોના આ જગ્યામાં ઘણા સુધારા થયા જોઈએ છે; અને હમે ઇંગ્રીજીએ છીએ કે દસ્તુર જમારુપજી પોતાના આએ મહાભારત અને તારીફ લાયક ગ્રંથને આગલ ચલાવતાં આપણને વિચાર આપવાને વધારે બોહાલું મેદાન કર્યું આપશે. તોપણ આપણાં જ્ઞાનનાં સણગારને માટે જે અમૂલ્ય અને

યુરોપમાં આપણને સદંતર અજાણી બાબદો આ ભાગમાં છાપી છે, તથા હવે પછીના ભાગોમાં છાપશે તેને માટે એવણેનો મ્હોટો ઉપકાર માન્યા વગર હમાને ચાલતું નથી.

ફરદીનાન્દ યુસ્તી.

(તબુનરનું અમેરીકન એંદ ઓરીએંતલ લીતરરી રેકર્દ.)

પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓ સાંભલીને ખુશી થશે કે, જામાસ્પજી દસ્તુર મીનોએહેરજી જામાસ્પ આસાનાએ જે પેહેલવી ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી શબ્દકોષ આજ લાંબો વખત થયો બનાવવા માંડયો હતો, તેનો પેહેલો ભાગ હાલે છપાઈ બહાર પડ્યો છે. આએ ગ્રંથ ગ્રંથકર્તાના બાપે બનાવવા માંડયો હતો, જેવણ મુંબઈનાં પારસી ટોલાંના વડા ધરમગુરૂ હોવાથી આ અસલી ભાષાના લેખો એકઠા કરવાને તથા તેઓને અજવાલામાં લાવવાને ખાશ રીતે યોગ્ય હતા. પ્રખ્યાત થયેલા ભાષાશાસ્ત્રી મીં ખ. રૂ. કામાની એલતેમાસ ઉપરથી આ ગ્રંથના ઉપયોગનો વધારો કરવાને અરથે પેહેલવી શબ્દોનો ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી તરજુમો ઉમેરવામાં આવ્યો છે. મીં કામાનાં મતને દાકતરો ઈં દબલ્યુ. વેસ્ત અને એફ. સી. એનદીઆસે સ્વીકાર્યું છે.

(જરનલ આંવ ધી ઈંદીઅન નેશનલ એસોશીએશન, માર્ચ ૧૮૭૮).

હમણાંજ થોડુંક થયું એક પારસી દસ્તુરે પેહેલવી ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી શબ્દકોષનો પેહેલો ભાગ છપાવ્યો છે; એ શબ્દકોષ તેની જાતનો પેહેલોજ છે અને ઘણી આગ્રહી મેહેનતનું કામ છે.

મારું વિચાર પ્રમાણે આ શબ્દકોષ અતી ઘણી મેહેનતનું ફલ છે અને તે પેહેલવી ભાષાનાં ઘણાં અધરાં અને ગુંચવણ ભરેલાં લખાણો વાંચવા તથા સમજવામાં ઘણીજ કિમતી મદદ આપે છે.

પ્રોફેસર એન. એલ. વેસ્તરગાર્દ.

(દાકતર મારતીન હોંગના પારસીઓ વિશે નિબંધો,

આવૃત્તિ બીજી, સફો ૬૧ મો.)

જરોશતી ધરમને લગતી ભાષાઓના અભ્યાસના વધારાને લગતા આ ટીકા સમાપ્ત કરતાં આએખી જોણત્રનું જોઈએ છે કે, મુંબઈના દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોએહેરજી જામાસ્પ આસાના એક પેહેલવી ભાષાનો શબ્દકોષ બનાવવા પાછલ ઘણાં વરસ થયાં ગુંતાયલા છે, જેનો પેહેલો ભાગ છપાવા માંડ્યો છે. પેહેલવી ભાષાના શબ્દોના હમણાં મુધી થયેલો મ્હોટામાં મ્હોટો જથ્થો આ

શબ્દકોષમાં સમાવામાં આવવાનો હોવાથી, તે અત્યંત ઉપયોગી થઈ પડશે, એવી આશા રાખવામાં આવે છે એ શબ્દ-કોષમાં શબ્દોના અસલથી થતા આવતા ઉચ્ચારો તથા માએનાએનો મ્હોટો ભાગ સમાવવામાં આવશે, અને તેથી તે એવાં વાચન તથા માએનાએના એક લેખ તરીકે ગણાશે, તથા અભ્યાસના વધારાના આ જમાનામાં સધલા અભ્યાસીએને કિમતી થઈ પડશે.

(સુંબઈના જામે જમશેદ, તા. ૧૫ મી અકતોબર ૧૮૭૭.)

હમારા ગીઆ અંકમાં પહેલવી ભાષા, તેનું પુરાતમપણું અને હાલના અભ્યાસ વિશે થોડોક એશારો કીધો હતો ; હવે આગલ ચાલતાં તપાસીએ જે એ પુરાતન ભાષાના અભ્યાસની મદદમાં વ્યાકરણની સાથે બીજી કેહી મદદની જરૂર છે. વ્યાકરણની સાથે એક કોષની જરૂર કોઈપણ અભ્યાસીને પડે છે, કોષની રચના વ્યાકરણથી તદન જુદીજ છે. બલકે કોષની રચના વ્યાકરણથી દેખઈતી ઘણી બીકટ છે. કોઈપણ ભાષાના ચાલુ વાક્યની ગોઠવણ મનમાં ઉતરે અને બીજી થોડીક અંદરની બાંધણીની સમજ પડે કે, વ્યાકરણના કાએદાનો તે ભાષાની કોઈપણ કેતાબમાંથી સંગ્રહ કરવો એ જો કે એક બીકટ કામ છે પણ કોષની બનાવટથી ઘણું સહેલ છે. કોષની બનાવટમાં તો તેના રચનારને જેટલી કેતાબો મલે અને જેટલા તેમાંના બોલોનો સંગ્રહ થાએ તેટલો થોડો. આપણે જોઈએ છે કે ઇંગ્રિજ જેવી પોતાની પુખ્ત ઉમરે આજે આવેલી ભાષાનો જો કે ઘણાક કોષ નીકળ્યા છે તોપી જે નવા નીકલતા જાય છે તેમાં જુનાઓના કરતાં બોલોનો સંગ્રહ વધારે ને વધારે આવતો જાય છે. હવે જેવી ઇંગ્રિજ ભાષાના કોષમાં આટલી બધી મેહેનત છે, તારે પહેલવી જેવી મુવેલી ભાષાનો એક કોષ બનાવવો એ કેટલું અઘરું કામ છે, તે વાંચનારને સમજવાને સહેજ છે, વ્યાકરણ અને કોષની મદદથી ઘણીક વેળા અભ્યાસીને ઉસતાદ વગર પોતાનું કામ ચલાવવાને બની આવે છે. હવે આજે થોડાંક વરસો થયાં એ ભાષાના અભ્યાસીઓ કોષ વગર શું કરતા હતા. આજે એક ઉસતાદનો હાથ ધર્યો કે તેનાથી એક બોલનો અર્થ એક રીતે મેલવ્યો, અને બીજા બોલને ત્વાસતે જ્યારે પુછે કે પેલા ઉસતાદને જો ખબર હોય તો કેહે, અને નહીં તો કોઈ અજબ રીતનો ભમૂરડો મારે એમ કરતાં કંટાલીને પેલો અભ્યાસી કોઈ બીજા ઉસતાદ પાસે જાય તો, જેટલું પેલો અભ્યાસી પહેલા ઉસતાદથી શિખેલો હોએ તેમાંનું ઘણું ખરું બલકે સદંતર બધુંજ ફેરવાઈ જાય, અને બીચારા પેલા અભ્યાસીને પોતાનો અભ્યાસ પાછો નવેસરથી ચાલુ કરવો પડે, અને એવાં કાંકાં મારી કંટાલીને પોતાનો

શોખ છોડી દેવો પડે; તેવામાં પેલા અબ્યાસીને જે બે ઈઆ તણ ઉસતાદો થાએ તે ઉસતાદોમાં જે અસલથી કોઈને અણબનાવ ચાલતો હોએ તારે તો પેલા ચેલાની કમબખતીજ થાએ અને તે ખીચારાને તરેહવાર તાનાજની સાંભલવી પડે. હવે દસ્તુરજી સાહેબ જમાસ્પજીએ પેહેલવી કોષ બનાવવા માંડયો છે તેની આગમજ કોઈએખી એવા કોષની જરૂર પૂરતી રીતે અબ્યાસીને અને આલમને પૂરી પાડવાની કેશિશ કીધી નથી. આજ દીન સુધી જેખી કેશિશો એ કામ તરફ વિદ્યાર્થીઓએ કીધી છે તે અધુરી હતી તેમાં જરથોસતી વિદ્યાર્થીઓ જેઓએ આજે મુખ્ય કરીને ગુજરાતી ભાષા પોતાના વહીવટમાં ચાલુ રાખી છે તેઓમાંના થોડાકોએ જે કેશિશો કીધી છે જે ફક્ત દસ્તુરજી જમાસ્પજીનાં કામને ઉસકેરણી તરફ કેહેવાઈ શકાએ. જે સાહેબોએ જેખી કેતાબ એ ભાષાની પ્રગટ કીધી તે સાહેબોએ તેજ કેતાબમાં મલેલાં અધરા બોલોનો કોષ આપ્યો. મરહુમ ડાકટર હોઉગે કોઈ કેતાબ છપાવી કે તેને લગતાજ બોલોનો કોષ તેમાં આપ્યો તેમજ દસ્તુર પેશોતનજી અને ખીજા સાહેબોએ. પૌણ આપણને શું જોઈએ છે- આપણને વધારે જરૂર તો આખા પેહેલવી ભાષાના કોષની છે.

અસલી મહાભારત પેહેલવી કેતાબો જેવી કે નેરંગસ્તાન, દીનકરદ, દારે-શતાને દીની, શેકનદ ગુમાની, બુનદેહશ ઇત્યાદિમાંના બોલોનો કોષ હજી સુધી આપણને દસ્તુર જમાસ્પજીની આગલ કોઈ ખીજાએ બનાવી આપ્યો નથી. અબ્યાસીઓને એ વિશે મોટી અડચણ પડતી હતી અને હજીરખી તે અડચણ તદન મટી ગઈ નથી. હજી તો દસ્તુરજી સાહેબ જમાસ્પજીએ પોતાની ડીક્ષનેરીનું પેહેલુંજ દફતર કાઢાડ્યું છે, અને જેવું પૂરતું ધ્યાન એવણે હજીરતો શરૂઆતમાંજ એ કામપર આપ્યું છે. તે પરથી આપણને ખોલું દીસેછે કે એ કામ પૂરું થતે આલમને અતીશે ઉપયોગી થઈ પડશે. પેહેલવી ભાષાના મૂલાક્ષરોમાંના હજીરતો એક ઈઆ બે શબ્દો નીવેડો આ-ઓ નથી કે એવણે પોતાની બાહોશી અને જાતીચંચલાઈથી નજદીક દોહોડ હજાર બોલોનો સંગ્રહ કર્યો છે અને એવીજ રીતે કાબેલીઅતથી જો એવણ પોતાની દસ્તુરીના માનવંતા અને જોખમદાર હોધાને જેબ આપી એ મહાભારત કામ પાર પાડશે તો જાવેદાન તક એ કિરતી એવણનાં બચાંઓનાં રાજમાં પણ આલમને મોહોડે ગવાતી આવશે. એવણે પોતાની કેતાબને એકથી વધારે ભાગમાં બાહાર પાડવાનો એવણને ઈરાદો ધણો અકલપસંદ છે, એથી કરીને સરવેના હકમાં એક મોટો ફાયદો થયો છે. તે એ જે એક મુવેલી અને નજદીક નાબુદ થએલી ભાષાનો કોષ બનાવવાના અત્યંત અધરાં કામમાં

કોઈની રીતે ભુલ ચુક એક ભાગમાં થએલી આપણને માલમ પડે, અને આપણી ફરજ તરીકે તે ભુલ એવણનાં ધ્યાન ઉપર લાવીએ તો એવણને તેના સુધારે ત્યાર પછીનાં દફતરમાં કરવાને બની આવે. વલી ખીજે ગુણ એ જે એવી એક ઉપયોગી કેતાબ જે આપણ દરેક જરથોસ્તીએ પોતાનાં મુકામમાં આપણા નહીં તો આપણાં બચાંઓનાં કામમાં આવે એવી નેમથી રાખવાની જરૂર છે. અને એવી ઉપયોગી કેતાબને એકદમ એકજ વખતથી ૨૦) ૨૫) ઈઆ ૩૦) રૂપિઆની મોટી કિંમતે ખરીદવી ભારી પડે તેથી તેજ કેતાબ થોડી થોડી મુદતે નાંધેલા ભાગોમાં નીકલે તે દરેક ખરીદદારને ધણુંજ સવલ પડે. એવિશે આપણને એવણ સાહેબનો મોટો ઉપકાર માનવો જોઈએ છે. એવણનાં કોષના પેહેલા દફતરમાં મરહુમ ડાક્ટર વીલસન, ડાક્ટર વેશ્ટ દસ્તુર હોસંગજી જામાસ્પજી, શેઠ ધનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલ, શેઠ ખોરશેદજી રસતમજી કામાજી, અને ડાક્ટર એફ. સી. એનદરીઆસ જેવા કાબેલ વિદ્યાર્થીઓનાં મત આપેલાં છે. એ મત જોતાંજ માલમ પડે છે કે આપણા દસતુરજીએ તદન પોતાની આપખુદી એ કામમાં વાપરી નથી. એવું માલમ પડે છે કે એવણનો પેહેલો ઈરાદો એ કોષને જુદીજ ધોરણ ઉપર રચવાનો હતો. પણ પાછલથી કેટલાક વિદ્યાર્થીઓની અમૂલ્ય સૂચના ઉપરથી એ કેતાબની બનાવટ આજની સુધેરેલી ધોરણ ઉપર રાખી અને જોકે તેમ કરતાં એવણને દેખઈતી રીતે તરજુમાના મોટા ખરચ અને ખીજી કેટલીક વધારે મહેનતમાં પડ્યું પડ્યું છે, તોખી એ પુસ્તક સરવે કોઈને વધારે ઉપયોગી થઈ પડે એવા હેતુથી એવણે તે ખરચ અને મહેનતની દરકાર કીધી નથી. એવણે આપેલા દીબાચામાં પેહેલવી અને અવસતા ભાષાનો જમાનો છેક દુનીઆની શરૂવાતમાં લઈ ગીઆ છે, અને તેની સામેતીમાં જે જુદે જુદે ઠેકાણે કેતાબોમાંથી ફકરા ઠાંડી બતાવ્યા છે તેપરથી આપણને એવણના વિચારો પર પૂરતો એતેકાદ રાખવાને બની આવે છે. પેહેલવી ભાષાના જમાના પર આજે કેટલીક રીતે અજવાળું પડ્યું છે. પણ એ ભાષા એરીઅન છે તે ફક્ત શેઠ ધનજીભાઈ પટેલજી પેહેલવેહેલું બતાવ્યું છે. અને ત્યાર બાદ દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજી તે કાએમ રાખતાં આગલ વધીને પૂર ખોલાસેવાર બતાવે છે કે પેહેલવી ને અવસતા ભાષા છેક દુનીઆની શરૂવાતથીજ ચાલુ છે. અને તે વખતે ફક્ત એરીઅન ભાષાજ ચાલુ હતી તેથી પેહેલવી પણ એક એરીઅન ભાષા છે. આજના વખતેમાં એવણે પોતાના વિચારોથી પેહેલવી ભાષાના જમાના પર સારું અજવાળું પાડ્યું છે. એવણે પોતાના કોષમાં ગુજરાતીમાં અર્થ અને ઉચ્ચાર આપી પાછા તેના ઇંગ્રેજીમાં અર્થ અને ઉચ્ચાર આપવાને જે દુરઅંદેશી ભરેલી લોકની સૂચનાને પસંદ કીધી છે, તેમાં જોકે દેખઈ

તો એવણને મોટા ખરચ કરવો પડ્યો છે તોખી તેમ કીધાથી આજે એવણનું પુસ્તક જેટલું હિંદુસ્તાનમાં કામનું થાઈ પડ્યું છે, તેટલુંજ બલકે તેથીખી ધણુંજ જીઆદે યુરોપખંડમાં ઉપયોગી થાઈ પડે એવી આપણને વકી રાખવી જઈએ છે. એવણના કાષનું પેહેલું દફતર ફક્ત કાષની ગરજ સારતું નથી, અને ઉપર કહેઆ મુજબ પેહેલવી ભાષાના જમાનાનો ખોલાસોજ દેખાડતું નથી પણ કેટલેક દરજ્જે વ્યાકરણના પણ કોઈક ભાગની ગરજ સારે છે. પેહેલવી ભાષાના વાચનમાં હજી ધણો મતફેર છે તેમાં મુખ્ય કરીને મૂલાક્ષરોની જોડણીની સમજ આજે જેટલી એવણે વધારે રીતે દેખાડી છે તેટલી થોડાકાએજ દેખાડી હશે. આજ દીન તલક જેટલી તરાહનાં વાચનો બાહાર પડ્યાં છે તેના કરતાં એવણે વધારે સારી રીતે એ ભાષા વાંચી છે. અને તે આપણને કેમ માલમ પડે છે કે, એવણે જેબી બોલ વાંચ્યા છે તે દરેકના અર્થ મુધ્યાં સમજ પડે જેમ માએના સાથે વાંચ્યા છે. વલી જોડાક્ષરોની સમજ પણ એવણે ઘણીજ મનમાનતી અને સમજ પડે તેમ આપી છે. જે કોઈખી અભ્યાસી તે કાયદે એ ભાષાનું વામન કરે તો જરૂર તેને ઘણાક બોલો જે અધરા માલમ પડે છે તે સેહેલ થઈ પડે; એ કાએદો આખ્યાથી એવણે કેટલેક દરજ્જે વ્યાકરણની ગરજ પોતાના કોષથીજ સરે તેવું સેહેલ કરી આપ્યું છે. પેહેલવી ભાષાના મૂલાક્ષરો ખીજી કોઈખી ભાષાની માફક નથી. એ ભાષામાં ચોક્કસ શબ્દ એકથી વધારે રીતે વંચાય છે. અને કોઈખી અભ્યાસીને એક બોલ શોધવાને અઘરું પડે તેમ તે બોલને ખીજી ભાષાના કોષની માફક તેના ઉચ્ચાર પ્રમાણે નથી ગોઠવ્યા. પણ દરેક શબ્દને તેના આકાર પ્રમાણે ગોઠવ્યા છે જે ધણુંજ અકલપસંદ છે. એ કેતાબની રચનામાં એક ખીજી એવણે ધણી સારી રીત વાપરેલી માલમ પડે છે. તે એ જે કોઈખી બોલ જે કેતાબમાંથી મળ્યો છે તે કેતાબનું નામ અને તેમાંનાં વાક્યમાં તેનો ચાલુ અર્થ જેબી વંચાયો છે તેજ આપ્યો છે અને ખીજે કોઈખી રીતનો પોતાની તરફનો વિચાર આપેલો દેખાતો નથી. જે સાહેબોનાં મત એવણે કેતાબમાં આપ્યાં છે તે સાહેબો એવણનું કામ તપાસી એવણને પૂરતી રીતે એ જોખમદાર કામમાં શક્તિવાન અને હુશિઆર સમજે છે. એવણ સાહેબે જે લાંબો દીબાયો આપ્યો છે તેમાંના વિચારો આજની નવી શોધો તથા કેલવાએલા વિચારોને મલતા આવે છે. અને કોઈખી વાંચનાર ધ્યાન દઈને વાંચશે તો એ ભાષા અસલ કેવી મહાભારત હતી તે માલમ પડશે, એટલુંજ નહીં પણ પોતે અથવા પોતાનાં જમ્યાંઓને એ ભાષા શિખવાની વલણમાં જરૂર નાંખશે.

(ચજદાં પરસ્ત, તારીખ ૧૪ મી એપ્રિલ ૧૮૭૮.)

દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજીની પેહેલવી ફરહંગને બાહર પડ્યાને આજ મહિનાઓ થઈ ગયા છે, તોપણ તેની પોહોંચ કબુલ કરવાને અમો આટલા બધા પછાત પડ્યા છઈએ, તે માટે દરગુજર ચાહવાને ખોટી નહીં થતાં ફક્ત તે વિશે આજ દને સેહેજ એસારો કરવા માગીએ છીએ. કમભાયગે પેહેલવી ભાષાના અમારા અજ્ઞાનપણાને લીધે અમો દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજીની ફરહંગને કોઈબી જાતનો ઘટતો ઈનસાફ આપી શકવાને અશક્ત છઈએ, તોપણ તેના ઉપરના દેખાવ ઉપરથી, તથા દસતુરજી સાહેબના દીવાચાપરથી અમો આટલું તો જણાવી શકીશુંકે એ ફરહંગ રચવામાં એ દસતુરજીને અતીશય મેહેનત કરવી પડી છે. એક ફરહંગ બનાવવાનું અને તેને ઘટતા આકારમાં રચવાનું કામ કાંઈજેવું તેવું નથી, તેનો ખ્યાલ ફક્ત આટલાજ ઉપરથી આવશે કે ડાકટર જાનસન જેવા મહા વિદ્વાનને ઇંગ્રેજી ભાષાની એક ફરહંગ બનાવવાને એક દાહેકા કરતાં પણ વધારે વરસ લાગ્યાં હતાં. આ દાખલાથી જોતાં દસતુર જામાસ્પજીની પેહેલવી, ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી ફરહંગને સારી મેહેનત અને દીલસોજીનાં કામના પરીણામ તરફે આપણે લઈ શકીએ છીએ, અને જો તેમાં કાંઈપણ ખામી હોય તો તે દરગુજરની આંખે જોવા માટે આટલુંજ જણાવવું બસ થશે કે દસતુરજી સાહેબની આ ફરહંગ તદ્દનજ નવી અને પેહેલી વાર છપાઈ છે. આ ફરહંગ વિશે કેટલાક કાબેલ અને વિદ્વાન ગૃહસ્થોનાં મત આપણને આજ સુધી જણાવવામાં આવ્યાં છે, તે સઘલાં જોતાં તો દસતુર જામાસ્પજીની મેહેનતને પૂરતો જસ મળ્યો છે; અને તેમને તેથી પોતાનાં એ કામમાં વધારે ઉલટ સાથે આગલ ચાલવાને બની આવશે, એવી આપણે આશા રાખી શકીશું.

(જ્ઞાનવર્ધક, અકતોબર ૧૮૭૭.)

આ બિના ખુશાલી ભરેલી છે કે આજ થોડીક મુદત થઈ પેહેલવી જેવી પાદશાહ પેહેલવાનોની પેહેલે વાંધેની નામીચી કદીમ જાપાન, જે એક વેલાએ આખી ઈરાન સરજમીનમાં બોલાતી હતી તેની પર તારીફ લાયક ધ્યાન આપાવા લાગ્યું છે; અને શબ્દકોષ જેવી તેની એક મોહોટી અગતની ખુટ હાલ પૂરી પાડવામાં આવી છે. એ માન આપણા જાણીતા દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજીને ઘટે છે; જેવણે પોતાનો પેહેલવી શબ્દકોષ બાહાર પાડી પ્રજાની એક અછી સેવા બજાવી છે. અગત કરીને તેમાં જરથોસ્તી આલમને મગરૂર થવાનો

સખબ એ છેકે પરજાતવાલા પણ ભલા “ઓરીએનટલીસતો” ને બદલે એ પુસ્તક દસ્તુરજીએ બનાવ્યું છે; જેની એક નકલની પોહોંચ માન સાથે અતરે કબુલ રાખીએચ.

એ દશતરના છેલા નજદીક પોણીબસો પાનાં શબ્દકોષે રોકયાં છે; બાકીનાં પહેલા એટલાંજ પાનામાં ખુલાસો અને દીબાચો મુખ્ય છે. એમાં કદીમ પણ અધરી પેહેલેવી ભાષા ઉપર એક વાંચવા જોગ રીસાલો દીબાચાને રૂપે આપણી આગલ આવ્યો છે; જેમાં તેના પુરાતનપણાં, અર્થ વિગેરે બાબેના શક શુબેહેને તોડવાની કોશેશ કીધી છે. આ દરહંગ તેની જાતની પેહેલી હોવાથી તેમાં કાંઈ ભુલ ચુક થાય એ સ્વાભાવિક છે ને તેમ બન્યું છે

એ પુસ્તકની એક ખુબી તેમાં આપેલા ધરમ સંબંધી બોલોની જે સ્ત્ર-મજ આપવામાં આવી છે તેમાં છે. લેડીન એના બીજા દશતરોમાં એવા બોલોની વધારે લંબાણથી સમજ આપેલી જોવાને હમો ઈચ્છીએ છીએ: આ પેહેલા વાલમની છપાઈ સારી તથા બાંધણી સુંદર છે. સામઠી રીતે જોતાં પે-હેલવી શબ્દકોષ જેવાં એક ભારે અગતનાં, મોહોટી મેહેનતવાલાં, ને પુશકલ વિદ્વાનાના અપની જરૂરવાલાં પુસ્તકને બાહાર પાડવામાં જે ફતેહ દસ્તુરજી સાહેબ જામારૂપજીએ મેલવી છે, તે માટે હમો તેમને મુબારકબાદી આપવાની રજા લઈએ છીએ.

(વિદ્યામિત્ર, અકતોબર ૧૮૭૭)

જ્યારે કોઈ વિષય સુંદર ને સફાઈદાર છપાઈમાં આપણા જોવામાં આવેછે, ત્યારે આપણે ખુશી થીએ છીએ; જ્યારે તે વિષય વિદ્વાન શોભાવતો પંડીતાર્થની ઝોલખ દેખાડનારો જોઈએ છીએ, ત્યારે આપણે તેથી પણ વધુ ખુશી થીએ છીએ પણ જ્યારે તે નામીયો વિષય પ્રગટ કર્તાને એક શ્યાણી કોમનો મોતેબર દર-જજી ભોગવનાર ને પંકાયલા વિદ્વાન પંડીત જોઈએ છીએ, ત્યારે આપણી ખુશી બેહદ હોય છે. એક મશહૂર પંડીતના વિદ્યા શોભાવનાર અભ્યાસની પૂણતા જોઈ આપણાથી તે ઉપર હેતનાં વાદલાં સંયોગો યશ વરસવાને બાકી રહેતો નથી. આપણે તે ઉંચા દરજ્જાના વિદ્વાનને મ્હેંદિ આદરમાન દેવા તેવા કિમતી ગ્રંથ મારફતે એસ્તેફ્રાબ લેવા જવાને તત્પર થીએ છીએ. તેવા મહાન ઉદ્યોગી પંડીતના વિદ્યાભ્યાસને દીક્ષોબનુથી ઉત્તેજન આપવા આપણી તમામ શક્તી હાજર કરવાને રાજી થીએ છીએ, પણ આપણે તેવી ઉત્તમ પ્રકારની થતી મેહેર-બારીને વખાણી ગ્રંથકર્તાના મોહોટા દરજ્જાને સમ્બતાનો શંગાર જોઈએ છીએ, ત્યારે તો તે ઉપર અધ્યાગ સંતોષ પામીએ છીએ.

આ રીતે હર્ષભેર પેહેલવી શબ્દકોષના પેહેલા વાલમ અને તેના વિદ્વાન કર્તા દસ્તુર જમાસ્પષ્ટને મુબારકબાદી ઈચ્છીએ છીએ. આપણી પારસી કોમની અમૂલ્ય ને જોખમદાર દસ્તુરીનાં ઉત્તમ માનમાં ઉધરેલા એઓ આજ ઉત્તમ પંગતીના ગ્રંથકર્તા ગણાઈ ચુકા છે. ઉત્તમ પ્રકારના આ પેહેલવી શબ્દકોષનો ઇંગ્રેજી ગુજરાતી ગ્રંથ રચનાર કેહેવાતા પોતાની કોમનું શ્રેષ્ઠ આદરમાનરૂપી મત પામ્યા છે. અતી દીકટ અતી પુરાણા અને અભ્યાસી આ વિષયથી મચકુર દસ્તુરે વિદ્વાન આલમમાં સામેત કર્યું છે કે એઓ પોતાના અમૂલ્ય વખતને આ જગતની સેવામાં ગુજરવાને સદા ખંતી છે. એઓની એ સેવા એઓને માન પમાડનારી છે; એઓને માન પમાડીને વિદ્વાન આલમને માન પમાડે છે, એ બહુ તારીફ લાયક છે. એ ઉદ્યોગ પસંદ પડતો ને વિદ્વાનોને પ્રશંસા પમાડનારો છે. દસ્તુરીના પાદશાહી મરતબા ઉપર ખીરાજનારને સ્વાભાવિક છે કે અભ્યાસીપણું તાબેદાર કરી લે, પણ આ ખ્યાલ આપણા વિદ્વાન દસ્તુરે કેવલ સુલો કર્યો છે અને તેની સામેતીઓ જોઈએ તો ખુલી મલી આવે છે. આજ વરસો થયાં આપણા આ બાહોસ ગ્રંથકર્તા દસ્તુરે અછા નીર્બંધોથી પોતાના ટોલાને પોતાની શક્તિ કેવી છે, તેમાં કેટલું આખ ને તેજ ને વિદ્વાતા સમાયાં છે, તે ઓલખ આપી છે. અને તેવી પ્રકારના વિદ્યા ઉદ્યોગથી આગલ વધીને આજ અધ્યાગ શક્તિની ઓલખમાં આ કિમતી પેહેલવી કોષ, તેના ઇંગ્રેજી ને ગુજરાતી તરજુમા સાથ આપણી હજુર જલકાવ્યો છે. જેઓને પ્રાચીનકાલની ગુપ્તરૂપ ધારણ કરેલી વિદ્યાભ્યાસનો કાર્ધક ખ્યાલ છે, તેઓ આ પેહેલવી શબ્દકોષના આરંભથી હેરત થયા છે, પણ તે આરંભ જયારે પારસી કોમના એક દસ્તુરથી થયેલો જોઈએ છે ત્યારે તેઓ હેરત થયા સાથ ખુશી ને સંતોષ જોહેર કરે છે. આગલા જમાનામાં ઈરાનની શાહાનશાહત વખતે રાજદરબારની જબાન પેહેલવી હતી, અને તેથી એકવાર આ જબાન સજીવન થાય તો ગુજરેલા પુરાણા વખતના રાજયધારણોને શાહાનશાહતના કારોબાર ઉપર અજવાલું પડે. જે જમાનામાં શીકનદરે આપણું દુન્યાં પગ હેકલ ધરી રાખનારૂં રાજય, શાહાનશાહ દારાના દરનથી જીતીલીધું તે જમાનામાં તો પેહેલવી એટલી ખીલેલી ને દરબારની વપરાતી જબાન હતી કે તે વેલાના શીકનદરનાં પરાક્રમનાં એહવાલો પેહેલવીમાંજ વિદ્વાનોએ નોંધી લીધાં હતા. એ પેહેલવી જબાનને ફરીથી એકવાર અરદેશર બાબગાન ને શાપુર જેવા જોરેમંદ ઈરાની શાહાનશાહોએ તાજ કરી અને એવી ખીલવી કે તે પછી શું ધરમ કે શું રાજપ્રકરણને લગતા તમામ લખાણો તેમાંજ થયાં. તે ભાષાનો આજના જમાનામાં આખો કોષ ઉપજાવ્યાનાં કામ માટે જે અસલી વિદ્વાનો ખાં, તેમ ઘણીએક ખીજી ગુંચવણોને ભેલસેલ સમજવાને સામર્થ્ય હોય તેજ કતેહમંદ ઉતરે; તેમ દસ્તુર કતેહમંદ ઉતર્યા છે.

દસ્તુર પુરાતન જબાનના માહિતગાર જણાયા છે અને એઓની શક્તિ આ કામ પાર ઊતારવા યોગ્ય છે. તે ઉગમણ જબાન જાણકોએ પોતાના આભિપ્રાયમાં જણાવ્યું છે તે આભિપ્રાય મજકુર દસ્તુરની શક્તિ વખાણે છે. દસ્તુરનાં આ કામ આરંભને દીલોજનથી પાર ચાહનારાઓમાં મોહોટા ને જાણીતા કાબેલ વિદ્વાનોનાં નામ ખીરાજે છે. ડાક્ટર વીલસન જેવો બાહોશ પંડીત, ડાક્ટર એન્ડ્રી-આસ જેવો જરમન વિદ્વાન ને વેસ્ત જેવો ઉગમણ તરફની ભાષાનો અભ્યાસી આ પેહેલવી કોષની આવૃત્તિને મોહોટાં માન ને જશને અમરતાનું એક મુખ્ય સાધન માનીને આપણા દસ્તુરની જેહેમતનાં મહા વખાણ કરેછે. પારસીઓનાં જાણીતા મહા કાબેલ પંડીતો, મીઝ ખરશેદજી રૂસ્તેમજી કામાં, પુણેવાલા દસ્તુર હોશંગજી જામારજી અને મીઝ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ, આપણા દસ્તુરના આ ઉદ્યોગને નામદારી નવાજનારો ને પારસીઓનાં નામને યશ પમાડનારો સમાન મત આપેછે. આજના આપણી હજુરમાં વસેલા વિદ્વાનોએ દસ્તુરનાં પેહેલવી શબ્દકોષનાં ભારી કામના વખાણ ગાઈપોતાને સ્તુતિપાત્ર કર્યાં છે, દસ્તુરનાં આ કામ ઉપર સંતોષની નજરે ચોકસ તપાસ જણાવવામાં જે તેઓએ ખાલેસપણું વાપર્યું છે તે અંધે તરફ સારો સંબંધ બાંધે છે. ઉગમણ જબાનના મહાન અભ્યાસીઓનાં ઉંચા મત પામીને દસ્તુરજીએ પણ તેવાજ મત લાયક કામ બજાવ્યું છે તે કયો પંડીત એઓની મેહેનત ને વિદ્વાનને જશ ભરેલી સ્ત્રીકારવા ના પાડશે? આ રીતે આપણા પંડીત દસ્તુર પોતાના અધ્યાગ શ્રમના મોટા ગ્રંથ વિશે યશને માનપાત્ર થયા એ શુભ થયું છે. એ શુભ થવામાં સ્વચ્છ આનંદ સમાયો છે. સ્વચ્છ આનંદ એટલા મોટે સમાયો છે કે, આવા ઉગમણ જબાનનાં અજવાલાં કરનારા કામમાં આજ તલક યુરોપના વિદ્વાનોએ જોંકાવીને નામ કાઢ્યાં છે. જરમન દેશના વિદ્વાનો સર્વથી શ્રેષ્ઠ પદવીએ ઉદ્યોગમાં પામ્યા છે. મજે ફ્રેન્ચો અને ગ્રેટબ્રીટનના ભાષા અભ્યાસીઓનાં નામો અસહી જમાનાની જબાન પ્રગટ કરવામાં આશકારા છે. પેહેલવી ભાષા આ જમાનામાં કેવલ બીંદુ થઈ પડેલી તે ઉપર જે પણ કેશેશ ખ્યાલ કે અજવાલું પડતું તે સમજું યુરોપના વિદ્વાનોથી પડતું હતું. તે પ્રખ્યાત વિદ્વાનમંડલમાં પારસી કોષની સામેલગીરી થઈ છે, અને તે પણ પારસી કોષના મરતબાવાલા ને બુજેરગ દસ્તુર જેવા તત્ત્વવેત્તાથી આરંભ થયો છે. એ ઉલટ ને ઉદ્યોગનો ખુશાલી પમાડનારો ફેરફાર આપણાં મન આનંદમય કરેછે. આપણી જબાન વિશે અસંલયી લાગુ પડેલા બેદરકારીના બટામાંથી આજે આપણી કોષને મજકુર દસ્તુરે મોકલી કરી છે. મોકલી કરીને ઈજતને દરજ્જે દીધો છે. તે જો બારીડીથી ચોકસ તપાસ કરેછે તે તરત સ્વીકારે છે. અને આ ગ્રંથમાં બીજી હાંસીલ સમાયલી છે. તે હાંસીલ આપણને

આપણા એક મહાવિદ્વાન બ્રેહેસ્તનશીન દસ્તુર મીનાચેહેરજીની નવેસરથી જાહેર આવતી ઓલખ છે. અવલમાં પેહેલવી શબ્દકોષનો આરંભ એ મરહુમ દસ્તુરજીએ કર્યો હતો, જેઓની કાબેલીઅત માટે આપણા પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોનું ઉંચું મત છે. પણ પ્રવીણ દસ્તુરજીના અકાલ મૃત્યુએ એ કામ આજ વર્ષે આગલ હયાતીમાં આવતાં અટકી ગયું, એવો કાંઈ ખુલાસો આપણે ગ્રંથકર્તા પોતાના ગ્રંથ શીરૂઆતે આપેલા ખુલાસામાં આવે છે. તે મરહુમ દસ્તુરજી મીનાચેહેરજી માટે જે કાંઈ હમારા સાંભલવામાં આવ્યું છે તે પ્રમાણે તેઓ ઉગમણ ભાષામાં એક એવા મહાપંડીત ધર્મ ગયલા જણાય છે કે તેવા ઉસ્તાદો આપણા ટોલામાં કદાચજ મલી આવશે. ફારશી, જંદ સંસ્કૃત, પેહેલવી ઇત્યાદિ પ્રાચીનકાલની ભાષાઓ તો તેમને ધરની ભાષા માફક સેહેલ ને સાધારણ હતી. મરહુમની ફારસી ગજો ને મુનાજતો, સંસ્કૃત ને જંદ દુવાઓ પેહેલવી તરજુમા અને એ વિગરે આરબી લખાણો આજ પણ એઓનાં પુસ્તકખાનામાં હયાત હશે, એવા નામીયા દસ્તુરે આરંભેલા પેહેલવી કોષનો, તેમની મરજીને અનુકૂલ આવતો જનમ આપવાનું કામ તેઓનાંજ વિદ્યાભ્યાસી ને ચંચલ પુત્રથી આજના સુધરેલા વખતમાં આજના અતી ઘણા સુધારાને ઉપયોગીપણાં સાથ ઇંગ્રેજી જબાન સાથે પાર પડતું જોઈ પારસી કોમની છાતીમાં બેશક મોહોટાઈના ઉછાસો ધારે. દસ્તુર મીનાચેહેરજી જે હયાત રહ્યા હતા તો પેહેલવી કોષ, ફારસી જબાનના તરજુમા સાથ જાહેર પાડતાં ઉગમણ જબાનમાં મોહોટું નામ કાઢી જાતે, અને ઇરાન દેશના ફારસી વિદ્વાનો પાસે એમ પણ પોતાની ફારસી જબાન માટે ઉંચું મત બંધાવ્યામાં ફતેહ પામતે. વલી આ અમૂલ્ય ગ્રંથમાં એક સબબ આજ અછા હીત સહીત ગુમ સમાયલો છે. તે આપણી સઘલી પારસી કોમને સુધરાર્થને ખાલેસીમાં ઉત્તમ કહેવાડે છે. આ સબબ તે, તેનું આપણા માજી ગવરનર સાહેબ. સર ફીલીપ એડમન્ડ ઉડહાઝીસને અર્પણ થયું છે. આ છેલો હાકમ પોતાની હાકેમીની સરૂવાત આપણી કોમ સાથ નાદુરસ્ત લાગણીથી કરી ચુકે હતા. તે નામદાર આપણ સંગાથે બેદરકારી ને ગુમાનથી વર્તવાને હીમત કરી શક્યો, તેણે આપણી પારસી મોહોટાઈ અને મરતબાને બેખીસાત ગણીને આપણી ઊપર નાલાયકી ગુજરી, જે માટે આપણા પાણીવાલા ફીરકાએ ટ્રેટ્રીઝન હિંદુસ્તાનના વજીરને ફરીયાદ ગુજરી હતી. તે દીલગીરીભરેલો આયામ વહી ગયો. વખત ફેરવાયો, અને આપણા દસ્તુર ગ્રંથકર્તા એ છેલ્લા હાકેમને પારસીઓનાં ઊદાર દીલ, ખાલેસી, ધીરજ ને ક્ષમાનો એવો તો માતેબર દાખલો દેખાડે છે કે પારસી લોહી વખણાયું છે. આ એક દાખલો એવો સંતોષકારક બન્યો છે કે બીજા એવા ન્કાના અગણીત દાખલાઓ નીજીવ તરફથી બન્યાં કરતાં

સરસ ને મતલબને અનુસરતું છે. આ દાખલામાં માત્ર ગવરનર સાહેબને પારસી જ્ઞાનશક્તિનો સીધો ખ્યાલ આવ્યોજ હશે. પારસી કોમપરકોપથી જોનારા તે હાકમે આ એક પારસીઓમાં પાદશાહી દરજ્જેના જ્ઞાની દસ્તુરથી મહેલા અર્પણ આદરમાન સંજોગે પારસી ફીરકાની મ્હોટાઈ અને સુધરાઈને ઊદારતા ને ઊંચા ભોહીની કિમતી અસર બુજી હશે, ગુજરેલા ગેરઘનસાફ ઊપર ઓર તેને દલગીરી ઊપજી હશે. એ બેશક બનવા જેવું છે. એ સુધરાઈ ને સફાઈ પામેલા ઉંચાં દીલના દાખલાથી મજકુર દસ્તુરે આવતા હીંદુસ્થાનના હાકિમોની નજરમાં આપણી કોમને માન ને ઈજ્જત પમાડી છે. એ દસ્તુરે ભરેલું કદમ બહુ વાજબી છે. એ કદમ ભરાયું, તે ભરનારના મોહોટા ને ઈજ્જતવાલા મરતબા તરફ જોતાં નેક થયું છે. એ કદમ ગુણને પસંદ છે. લાંબો તરક પોં-હોંચાડનારા આ અર્પણથી સંતોષ માને છે. કોઈ ગુજરેલા બેહોશ બનાવતું કપટરાખી દીલ સાંકડું દેખાડવાનું કામ દાનાવો પસંદ રાખનાર નથી. વેર ને હરીફાઈમાં મોહોટા વિદ્વાને પોતાની વિદ્યા લજવવાના કામથી હાથ ઊઠાવે છે, સાંકડા મનમાં ડહાપણ જલવાતું નથી; તેવી સ્થિતિમાં આવી પડી પશ્ચાત્તાપ સંગ્રહ કરવો એ કામ આપણી પારસીની અસલી ને પુરવીણ કોમને બીલકુલ લાયક નથી. તેની આપણા કાબેલ દસ્તુરે દર્શાવત કરી છે. તે દર્શાવત કરીનેજ એ અર્પણ કરવાનો ખ્યાલ મનમાં ઊત્પન્ન કર્યો હશે, ઘણાક કલકો એ ખ્યાલ દૃઢ કરવામાં ગુંતાયા હશે. એ કદમ ભરવામાં ખરી ફરજને હેડે ધરી હશે. અને તે સિદ્ધ થતાં પરીણામે આ કદમ ઉપર અમલ કરી તે ભરાયું છે એવો ચોકસ અટકલો થાય છે. એ લાંબી નેગાહથી પારસી ઈજ્જતમાં વધારો થયો છે એ ઉપકાર પારસી ફીરકા ઉપર પહેલવી શબ્દકોષનો ગ્રંથ વરસાવવાને ભાયગશાલી નિવડયો છે. એ જ્યારે આપણા ધ્યાનમાં ચોકસ કરે છે, ત્યારે તે ગ્રંથ પોતામાં સમાયલી અમૂલ્ય ને વિદ્વાન સેવાથી કેવો ઘટારત ને ગુણવાન નીપજ્યો છે એ વિશે જેટલું બોલાય તેટલું થોડુંજ. પહેલવી શબ્દકોષ અનેકાર્થ સમાયલી તજવીજોથી હમને તો બહુ સંતોષ પમાડે છે. એ એક લેખે આ જમાનાની સુધરેલી પારસી જ્ઞાનશક્તિની માતબરી છે.

છેલ્લે ઊગમણ જખાનના પ્રવીણ જાણનારા જ્યારે એ કિમતી ગ્રંથની સેવા મોહોટા હેત ઊમંગથી સ્વીકારે, ત્યારે આપણથી એના કાબેલ રચનારને એ અતી ઊપયોગી કામમાં ફતેહ ઈચ્છ્યા વિના એ ગ્રંથને વાજબી ઈનસાફ આપી શકાતો નથી. એવી વાજબી-ઈચ્છામાં જ્ઞાનીઓ ફક્ત નામનીજ સામેલગીરી ધરાવશે નહીં પણ એ કામ દરમેઆન જોઈતી સઘલી મદદને કિરતી આપવાને મેદાન પડશેજ. વલી પારસી ટોલાના દરેક જણ પોતાની કોમનો મોહોટા મરતબાનો દસ્તુરનો પહેલવી ગ્રંથ ખરીદી દબ્યનો બોળે એવો ઊપર પડવાદેનાર

નથી, કે જેથી જેવો આરંભ થયો તેવીજ સમાપ્તિ થતાં ગ્રંથકર્તાને મહાન અ-
મર થશ મલે, સેવટે અમે આપણા ગ્રંથકર્તા દસ્તુર સાહેબને એવણના ઊલો-
ગમાં સંપૂર્ણતાની મુબારકબાદી આહીએ છીએ.

પણ એટલું તો જણાવવાને ભુલવું નહીં જોઈએ કે આ ગ્રંથ જેવો સરસ વિક-
સાથી પૂર છે તેવીજ સરસ છપાઈ લેવાઈ છે. આપણી ટાપુના પ્રખ્યાત એ-
નુકેશન સોસૈટી પ્રેસમાં આ ગ્રંથ છપાયો છે. જ્યાં છપાઈના છપાની સુંદ-
રતા ખીલવવાને કસી બાકી રાખી નથી. એવી સરસ છપાઈનો ગ્રંથ આજ
તલક હમારા જોવામાં ફક્ત મી૦ અરદેશર કરામજી મુસની હિંદુસ્થાનની મુસા-
ફરીનો આવ્યો છે જેમાં તેના કાબેલ કર્તાએ આપણા પેહેલવી શબ્દકોષ ગ્રંથ-
કર્તા જેવો શોખ બતાવ્યો છે. પણ આ પેહેલવી ગ્રંથમાં તો છપાઈની સુંદર-
તાની હદ જ થઈ છે. ઝલકાટ ભરેલા જડા કારડ જેવા લીસા કાગલો ઉપર
પેહેલવી જેવી પુરાણી જબાનનાં ખીલા, હાલ જમાનાની ઈંગ્રેજી ને ગુજરાતીના
સુંદર આકાર સાથે જાણે છપાઈની ખુબસુરતીનું ચિત્ર થઈ રહ્યું હોય
એવો આ ગ્રંથ શોભી રહ્યો છે. ઘણીજ સરસ છપાઈ, ઘણોજ ઉપયોગી
અમૂલ્ય ગ્રંથ ને મહાન દરજ્જે ધરાવનાર કાબેલ કર્તા એ સંઘા સાથેન સાથ
મહ્યાથી સર્વે કહી શકશે કે પેહેલવી શબ્દકોષ આપણા પુસ્તકખાનાની
ઉત્તમમાં ઉત્તમ શોભા થઈ છે.

આએ કેતાબ અરીદદાર સાહેબોનાં નામની વધુ ટીપ.

નકલ.

- ૨ શેઠ અબ્દુલ સકુરમુસા (ઝોરીસા).
- ૧ શેઠ અરદેશર બેરામજી કાપડીઆ.
- ૧ શેઠ ઝમદલજી મેહેરવાનજી.
- ૬ કલકત્તાની નામદાર સરકાર.
- ૧ શેઠ અરશેદજી કાવરાજી.
- ૧૦ સર જમશેદજી જીજીભાઈ તરાંસલેરાન કુંદ ખાતેથી.
- ૧ શેઠ જીવનજી ઝમદલજી બોમીસા.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ પેસતનજી.
- ૨ શેઠ દાદાભાઈ બેજનજી કાતરક.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ રૂશતમજી અપુ.
- ૧ શેઠ દોરાબજી કામાજી ભરૂઆ.
- ૧ શેઠ દોરાબજી ફરદુનજી ઉસ્તાદ.
- ૧ શેઠ નવરૌજજી જેહાંગીરજી ગાંમદીઆ.
- ૧ શેઠ નવરૌજજી માનેકજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી નવરૌજી બોદ.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી ફરદુનજી પારખ.
- ૧ શેઠ પેસતનજી ઝમદલજી સરાફ.
- ૧ શેઠ ફરાંમજી અરદેશર દાવર.
- ૧ શેઠ ફરાંમજી હોરમજી અમનજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ અમનજી અરશેદજી ભાંદુપવાલા.
- ૧ શેઠ અરંબેજી રૂશતમજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ બેહેરામજી નશરવાનજી સંબાણાં.
- ૩ મદરાસની નામદાર સરકાર.
- ૧ દાકતર માનેકજી આદરજી.
- ૧ શેઠ રતનજી જમશેદજી જસાવાલા.
- ૧ શેઠ રતનજી જમશેદજી ફરદુનજી પારખ.
- ૧ રાયલ લાઈબ્રેરી ઝોવ અરલીન.
- ૩ શેઠ રૂશતમજી દાદાભાઈ માદન.
- ૧ શેઠ હોરમજી બેજનજી દસ્તુર.
- ૧ શેઠ હોરમજી મેહેરવાનજી નારી અરવાલા.

ગામ્ અહાનદ, અહાને, ahânad, ahânê. ક્રિ० અ० બીજું,
બીજી મરતબે. Adv. Another, a second time.

ગામ્ અહુને, ahunê. વિ० આનેજ. Adj. Unable, weak,
humble, hopeless.

ગામ્ અહુન્યે, આનીયે, ahunyê, ânîyê. વિ० બીજું. Adj.
Another.

ગામ્ આવંદ, âvand. એક પ્રત્યય છે, જેનો અર્થ “રાખનાર,”
“ધરાવનાર” થાયછે:—જેમકે ગામ્ = શક્તિ ધરાવનાર, કૌંચત
રાખનાર. A suffix denoting “one who keeps—
possesses”:—as in ગામ્ = one who keeps strength
—vigour.

ગામ્ આહોએ, âhôê. નાં એય, ઈલત. Blemish, vice.
Pâz. ફેલ.

ગામ્ ખાનગ, khâng. આએ બોલ એક ફરહંગમાંથી લીધો છે.
અને તેનો પાઞંદ લખ્ય છે. This word is taken from
a glossary, and its Pâz. equivalent is લખ્ય

ગામ્ ખાનદ, khânad. ક્રિ० વાંચેછે, બણેછે, પઢેછે. V.
Reads, recites, studies (pres. 3rd sing.).

ગામ્ ખાને, khânê. નાં ઘર, મકાન, રહેઠાણ, વાસો. Subs.
A house, an abode, residence. Comp. Per. خانه

ગામ્ ખાવંદ, khâvand. નાં સાહેબ, ખોદાવંદ, યુએર્ડી,
ધણી, બરથાર. Subs. Lord, master, a man of
authority, an elderly and venerable man, a
husband.

ગામ્ યાવંદ, yâvand. વિ० પામનારૂં, હાંસલ કરનારૂં. Adj.
Obtaining, acquiring. Comp. Per. یا بند

ગામ્ય હવંદ, હાવંદ, havand, hâvand. Vand. VIII. ક્રિ०
અં અહં, અરેખર, ખરાખર, એકસરખી રીતે, મલતું; પોતે.
Adv. Truly, positively, properly, alike, equally,
personally.

ગામ્ય હવંદ, havand. વિં એકસરખું, શબ્દં અં નજદીક,
આગલ. નાં હદ. Adj. Similar. Prep. Near,
before. Subs. A limit.

ગામ્ય હવંદ, havand. ક્રિં થાએ, હોએ. V. May be—
become—happen. Av. ગામ્ય

ગામ્ય હવંદ, havand. Vand. VIII. સર્વં પોતે, જેમકે
ગામ્ય ગામ્ય = 'તે પોતે દેવ'. Pron. One's self.

ગામ્ય હાન, hâna. વિં બીજું. Adj. Another. Av. ગામ્ય

ગામ્ય હાવંદ, hâvand. નાં પડતલ જમ્યા. વિં એકસરખું.
Subs. Waste land, an uninhabited or unculti-
vated tract of land. Adj. Like, similar. Av.

ગામ્ય

ગામ્ય હાવંદ, hâvand. નાં ઉતરતી અંધારી, અંધારીનું ઉતરવું.
Subs. The shading darkness, decline of dark-
ness.

ગામ્ય હાવંદ, hâvand. ક્રિં અં એટલું બધું. Adv. So
much.

ગામ્ય અખુઈ, હવંધેહ, akhuî, havanghêh. વિં દિલવાણું,
દિલોખન; ડીર્ઘિવાણું. Adj. Hearty, cordial, sincere ;
glorious, illustrious.

ગામ્ય અખ્વી, akhvî. વિં દિલચુરદાવાણું, કુએઆશ
રાખનાઈ. Adj. Hearty, contemplative.

— ૪૭૫ — અહનવી, અહુની, ahnavî, ahunî. નાં મેહેરબાંની, રેહેમ, નરમ દિલ, બક્ષેશ, રેહેમત. Subs. Favour, regard, mercy, kindness, a soft—kind heart, gift.

— ૪૭૫ — અહૂઈ, અહૂગી, ahûî, ahûgî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, પાદશાહી, હુકમેરગી; જંદગી, હયાતી. Subs. Mastery, rule, authority, sovereignty, greatness, command; life, existence.

— ૪૭૫ — આહૂયે, âhûyê. નાં કરપીન ગુનાહ કરવો તે, મરદુમ દુશ્મની, મનુષ્ય જત સાથનો દ્વેષ. Subs. Committing a wicked crime, enmity with mankind, misanthropy.

— ૪૭૫ — ખાવી, khâvî. Yt. Serôs. વિં ઉંઘરેલું, ખાખવાણું, અગૃત નહીં. Adj. Sleepy, drowsy, not wakeful.

— ૪૭૫ — હાઉશ, hâûsh. નાં જ્ઞાત, નાત, જત. વિં મલતું, લગતું. Subs. A caste, a sect, kind, sort, class. Adj. Similar, alike.

— ૪૭૫ — હાની, hânî. વિં બીજું, ઉલટું; જેમકે ૧૪૭૫ = 'બીજા—ઉલટી મોરાદ—ઈચ્છા.' Adj. Another, contrary, reverse; as in ૧૪૭૫ = another or contrary wish—desire.

— ૪૭૫ — હાવોશ, hâvôsh. Gloss. નાં પેગમબરની ઉમત, કોમ, શાગેરદ, શિય, ચેલો; તરજુમો. Subs. People of the same belief, nation, tribe; a pupil, a disciple; translation.

— ૪૭૫ — ખાનીહા, khânîhâ. નાં મેહેરો, ઝરાઓ, નાલાંઓ. Subs. Rivulets, brooks, springs. Per. خانیه

હાનિહા, hānīhā. નાં હાવનીમો, ખાંણીઓ. Subs.
Hāvanīms, metallic mortars.

અહોશી, a-hōshī. Dād. નાં અમરપણું. Subs.
Immortality. Comp. Av. 𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬀, Per. 𐬀𐬵𐬀𐬀𐬀

અહોશીહા, a-hōshīhā. ક્રિં અં વગર મોહોતે;
મુરખાઈપણે, જંગલીપણાથી. Adv. Without death;
foolishly, in a savage manner.

અહોશોમંદ, a-hōshōmand. Dād. વિં મોહોત
વગરનું, અમર. Adj. Immortal, deathless, imper-
ishable. Comp. Av. 𐬀𐬵𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀

હાન-બેહેર, hān-bêhêr. નાં બીજે ભાગ. Subs.
Another share, portion.

હાવન-ગાહ, havan-gāh. નાં પડતલ જગા, ખેડાણ
વગરની જગા. Subs. Waste land, fallow—uncul-
tivated land.

હાવન-ગાસ, હાવન-ગાહ, hāvan-gās, hāvan-gāh.
નાં હાવન ઘેહનો વખત, સહવારનો વખત, દાહાડાની પેહેલી
ઘેહ. Subs. The time of Hāvan, the morning
time, the first division of the day. Comp. Av.
𐬀𐬵𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀

અ-ખુનશંદી, a-khunshandī. વિં નાખુશ થયલો,
અસંતોષી. નાં નાખુશી, અધીરાઈ. Adj. Displeased,
discontented, dissatisfied. Subs. Displeasure,
dissatisfaction, impatience. Pâz. 𐬀𐬵𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀
Contrast Per. 𐬀𐬵𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀

ખાન્દાન, khândân. નાં નસલ, પેહેડી, અવલાદ, ખા-

નદાન. Subs. Family, race, pedigree, descent, generation. Per. خاندان

૧૪૭૧૪૫ આનેશને, khânêshnê. નાં પઢવું, બણતર, બણવું.

Subs. Act of learning—reading—reciting.

૧૪૭૧૪૫ યાવનદાન, yâvandân. નાં પામનારં. Those who obtain.

૧૪૭૧૪૫ હુનશને, hunashnê. નાં છુંદવું, કુટવું, નિચવવું.

Subs. Act of pounding—beating—squeezing.

૧૪૭૧૪૫ હાવન-શેગાફતન, hâvan-shêgâftan. કિં
હાવનીમ વજડવી. V. To sound—ring a Hâvanîm
(a metallic mortar).

૧૪૭૧૪૫ હાની-કામ, hânî-kâm. નાં બીજા—ઉલટી ઈચ્છા.

Subs. Another or contrary wish.

૧૪૭૧૪૫ હાવોશત, હાવેશત, hâvôsht, hâvêsh. See ૭૧૪૫
hâvôsh.

૧૪૭૧૪૫ હાવોશત, hâvôsht. નાં પેગમખરના ઉમત; શાગેરદ,
બંદો, ગોલામ. Subs. People of the same belief; a
pupil, a servant, a slave.

૧૪૭૧૪૫ હાવેશતાન, hâveshtân. નાં બખત-આફરીદ નામના
દસ્તુરનાં છોકરાનું નામ. Subs. Name of the son of
Dastur Bakht-âfrîd.

૧૪૭૧૪૫ હાવોશતાન, hâvôshtân. નાં શાગેરદો; પેગમખરની
ઉમતો. Subs. Pupils; men of the same belief.

૧૪૭૧૪૫ અહૂઈદાર, â-hûîdâr. વિં દેહેશત—ધાસ્તી નહીં
રાખનાર. Adj. Not fearing—dreading.

૧૪૭૧૪૫ અહૂઈદાર, ahûîdâr. વિં સાહેબી કરનાર,

મહોદાઈ ભોગવનાર. Adj. Enjoying superiority—greatness.

જામીન અહૂ-દાદાર, ahû-dâdâr. નાં પેદા કરનાર ધણી.
Subs. The Lord Creator.

જામીન અહૂન-દાદાર, ahûn-dâdâr. નાં. યુરખ કરનાર.
Subs. One who makes a hole.

જામીન અહૂનીદાર, ahûnîdâr. વિં યુરખવાણું. Adj.
Having holes, perforated.

જામીન હાવેશ્તાર, hâvêshâtâr. નાં સાગેરદી કરનાર,
શિખનાર. Subs. An apprentice, a learner.

જામીન હાવોશ્તાર, hâvôshtâr. નાં શિષ્યપણું કરનાર, શિ-
ખનાર, શિખાહ. Subs. A youth or scholar under
the care of an instructor or tutor, a learner, a
tyro.

જામીન હાવેશ્તી, hâvêshâtî. નાં સાગેરદી, એલાપણું.
Subs. Pupilage, apprenticeship.

જામીન હાન-શતુનીહા, hân-shatunîhâ. નાં બીજાં શે-
હેરો. Subs. Other cities.

જામીન હાવેશ્તગીહા, hâvêshtagîhâ. કિં અં શિષ્યની
રીતે, એલા તરીકે. Adv. In a way deserving of a
pupil—apprentice.

જામીન અહૂ-ગામે, ahû-gâmê, નાં અરાખ—દરીદ્ર પગલાં.
Subs. Ominous footsteps.

જામીન અહૂ-જામે, ahû-jâmê. નાં અરાખ—એલાં કપડાં.
Subs. Bad—dirty clothes. ખ + ખ = Per. جام

૧૪૦૧૪ અહૂ-શમઘ, ahû-shamagh, નાં ખરાબ—ખોરું
તેલ. Subs. Bad—rancid oil.

૧૪૦૧૪ હનગામે, hangâmê. નાં વખત, મોહોસમ. Subs.
Time, season. Per. هنگام

૧૪૦૧૪ હાન-જામે, hân-jâmê. નાં બીજાં—પડત કપડાં;
બીજા—પડત જમ—ખ્યાલું. Subs. Other—unused
clothes; another cup, an unused goblet. ૧૪૦ + ૧૪૦
= Per. جام

૧૪૦૧૪ હાન-દામે, hân-dâme, નાં બીજા પેદાયશ. Subs.
Other creations. ૧૪૦ + ૧૪૦ = Av. ۱۴۰, Sans.
ધામન્, Per. دام

૧૪૦૧૪ હાન-શમે, hân-shamê, નાં બીજું નામ. Subs.
Another name. Comp. Ar. اسم

૧૪૦૧૪ આમે બોલ પેહેલવી 'દામદાદ'માં, પેગમબર અશો જર-
થુરતની બાબદમાં આવેલો છે. This word occurs in
the subject on Zoroaster in the book called
Dâmdâd.

ગ્રામ્ય અ-ખુબે, a-khubê. વિં ખુબી વગરનું, સાફ નહીં.
Adj. Devoid of goodness—merit, not good.
Contrast Av. ۱۴۰, Per. خوب

૧૪૦૧૪ અહુઈ, ahui. See ૧૪૦૧૪ ahûi.

૧૪૦૧૪ અહુયે, ahuyê. નાં પાદશાહી, સાહેબી; અહુરમઝદી.
Subs. The kingly office or dignity, royalty;
Godhead, Hôrmazdî.

ગ્રામ્ય આનોયે, ânôyé. નાં તે જગા, તે જગાન. Subs.
That place, that world (i.e., the next world).

જગ્યા આવગી, khâvgî. નાં આલેસી, પાકીજગી, નિર્મલતા.

Subs. Purity, cleanness, guilelessness, limpidity, clearness.

જગ્યા ખાવી, khâvî. Yt. Serôs. વિં ખાખવાણું, ઉંઘરેદું.

Adj. Sleepy, drowsy.

જગ્યા હાનીએ, hânîê. કિં અં બીજું, બીજી રીતે. Adv.

Another, a second time, in another way.

જગ્યા હાવંદી, hâvandî. Dink. વિં માફક, ખરાખર. Adj.

Similar, agreeably uniform.

જગ્યા હૂબે, hûbê. નાં પુષ્ટિ, હીમાયત ; આંધ, ખલું. Subs.

Support, protection, advocacy ; a shoulder.

જગ્યા આએ બોલ દીનકર્દનાં ચોથાં દફતરમાં નીચે જણાવેલી એખારતમાં આવેલો છે :—This word occurs in the following sentence of the 4th volume of the Dinkard :—
જગ્યા આએ બોલ દીનકર્દનાં ચોથાં દફતરમાં નીચે જણાવેલી એખારતમાં આવેલો છે :—

જગ્યા અહવંદી, ahvandî. See જગ્યા, hâvandî.

જગ્યા અહુ-વેશ, ahu-vêsh. નાં વધારે એખ-ખામી. વિં વધારે ખરાખ. Subs. More defects—blemishes—failings. Adj. Worse, more depraved—evil.

જગ્યા યાવંદી yâvandî. વિં પામવા—હાંસલ કરવા લાયક, મેલવવા બેગ. Adj. Obtainable, that may be procured.

જગ્યા હાન્દી, hândî, કિં અં બીજી રીતે, જુદી રીતે. Adv. In another way, in a different manner.

જગ્યા હાન-નસા, hân-nasâ. નાં કોઈ બીજે નસો, બીજી કો-હોતી ચીજ. Subs. Some other putrid matter, some

other dead body in a state of decomposition.

Comp. Av. ૧૪૭૩૧

૪૭૩૧૪૭ હાન-વેશ, hân-vêsh. વિંબીજું ઘણું. Adj. Something more, much more.

૪૭૩૧૪૭ હાવંદી, hâvandî. નાં બરાબરી, સરખાપણું, સરખામણી. Subs. Equality, similarity, likeness.

૪૭૩૧૪૭ હાવનદિશ, hâvandish. કિં અં એવું, તેવું, એ પ્રમાણે. Adv. Such, so, in such a manner.

૪૭૭૩૧૪૭ અહવંદીહા, ahvandîhâ. કિં અં બરાબર રીતે, એકસરખી રીતે, સરખામણીની રીતે. Adv. Equally, uniformly, similarly, by comparison.

૪૭૭૩૧૪૭ ખાવંદીહા, khâvandîhâ. કિં અં ખાવંદપણની રીતે, ધણીપણાથી. Adv. In a manner befitting (or worthy) of a husband.

૪૭૭૭૩૧૪૭ હવંદ-શીદા, havand-shîdâ. નાં ખરોજ દેવ, પોતે દેવ. Subs. Himself a Dêv, really a Dêv.

Comp. Av. ૪૭૭૭૩ ૪૭૭૭૪

૪૭૭૭૩૧૪૭ અહવંદીહેદ, હવંદીહેદ, ahvandîhêd, havandîhêd. કિં બરાબર—સરખું થાયછે. V. Becomes equal—similar—alike. (Pres. 3rd sing.)

૧૪૭૩૧૪૭ અ-ખુનેશને, a-khunêshnê. નાં પઠવા વગરનું, નહીં બણવું. Subs. Not reciting—reading; state of being not recited—read.

૧૪૭૩૧૪૭ અહૂઈગાંન, અહૂઈયાંન, ahûîgân, ahûîyân. નાં સાહેબો, મોટાઓ, જુઝેરગો, સાહેબી કરનારા—રાખનારા. Subs. Grandees, lords, elders, those that exercise authority, those who govern—sway.

૧૪૦૧૫૫ આનેશને, khânêshnê. નાં પદતું, બહાર. Subs. Reciting, reading.

૧૪૦૧૫૫ હવંદશને, havandashnê. નાં બરાબર—સરખું કરતું. Subs. Doing equal—alike—similar.

૧૪૦૧૫૫ ખાવીગી, khâvîgî. See ૧૪૦૫, khâvagi.

૧૪૦૧૫૫ અ-ખુ-સંદી, a-khunsandî. નાં નાખુશી, દલગીરી. Subs. Displeasure, dissatisfaction, sorrow. Contrast Per. خر سندی

૧૪૦૧૫૫ અ-ખુ-સંદીહાતર, a-khunsandîhâtar. ક્રિં અં વધારે દલગીરીથી—નાખુશીથી. Adv. In a more dissatisfied—displeased manner, more sorrowfully.

૧૪૦૧૫૫ અહુએ-દસ્તોબર, ahuê-dastôbar. નાં દસ્તુરોમાં વડો—સરદાર. Subs. The Dasturân Dastur, the chief among the Dasturs.

૧૪૦૧૫૫ અહુ-દસ્તોબર, ahu-dastôbar. નાં એક પુરૂષનું નામ છે, જેમકે ૧૪૦૪ ૧૪૦૫ Subs. Name of a person ; as in—૧૪૦૪ ૧૪૦૫

૧૪૦૧૫૫ ખાવંદીતર, khâvandîtar. વિં વધારે ધણીયાતું—ધણીને લગતું, વધારે એખલાને લગતું વલગતું. Ad. More personal, more belonging to a proprietor, more pertaining to one only.

૧૪૦૧૫૫ હવંદ-સતર, havand-satar. Dâd. વિં સેતારા—તારાના જેવાં. Adj. Resembling stars, star-like.

૧૪૦૧૫૫ હવંદીતર, havandîtar. નાં વધારે બરાબરી—સરખાપણું. Subs. Greater similarity—equality.

૧૪૭૩૧૫૫ હાવંદીતર, hāvandītar. વિં વધારે મલતું આવતું, વધારે બરાબરીકું. Adj. More equal—similar—resembling.

૧૪૭૩૧૫૫ અહુન-જનાક, ahun-jînāk. નાં તે જગા, તેજ જગા. Subs. That place, that very place.

૧૪૭૩૧૫૫ અ-ખુરસંદ, a-khursand. વિં અસંતોષી, નારાજ, અધીરું, ગંભીર. Adj. Discontented, displeased, impatient, grave. Av. અજરાહુર, Pāz. અજરાહુર

૧૪૭૩૧૫૫ અ-ખુનસંદી, a-khunsandî. નાં અધીરાઈ, નારાજ, અસંતોષ, નાખુશી, દલગીરી. Subs. Impatience, discontentedness, dissatisfaction, sorrow.

૧૪૭૩૧૫૫ અ-ખુનસંદીહા, આનુસોઈહા, a-khunsandîhâ, ânusôihâ. કિં અં નાહોઈથી, દલગીરીથી, નાખુશીથી, અસંતોષીપણે, રજા વગર. Adv. Hopelessly, sorrowfully, unwillingly, discontentedly, without permission.

૧૪૭૩૧૫૫ અ-ખુનસંદતર, a-khunsandtar. વિં વધારે નાખુશ—દલગીર, વધારે અસંતોષી—અધીરું. Adj. More displeased—sorry, more discontented—impatient.

૧૪૭૩૧૫૫ અહુએ-દીન, ahuê-dîn. નાં દીનનો સરદાર, દાવર. Subs. The chief of the religion, *Dâvar*.

૧૪૭૩૧૫૫ અ-દોસ્તાન, a-dôstân. Yt. Serôs. નાં દોસ્તો નહીં તે, દુશ્મનો. (“દોસ્ત” ને માટે અસલ શિકલ જો એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs. Not friends—companions, enemies.

ઔષ્ઠિય ઓષ્-ઉસ્તોમંદ, અંગુ-સ્તોમંદ, ôkhê-ustômand, angu-stômand. See ઔષ્ઠિય, akhîstômand. Av.

પૃષ્ઠિય, Pâz. પૃષ્ઠિય, પૃષ્ઠિય

હવંદીદન, havandîdan. ક્રિ० બરાબર—સરખું થવું હરીફાઈ કરવી. V. To be equal—alike—similar, to vie with, to compete.

હાન-સ્તોરી, hân-stôri. ના० બીજો પાલક, બીજા કુટુંબનો પાલક. Subs. Another adopted son, the adopted son of another family.

અહુ-સરોશી, ahu-saroshî. ના० હોકમવાલો ગુરૂ, ફરમાન આપનાર સાહેબ. Subs. An authoritative religious teacher, one who issues mandates. અ + સરોશ = Av. સરોશ (from Av. સરોશ)

ખુન્બે, khunbê. ના० મટોડીનું વાસણ. (અસલ શિકલ ગ્રામ, ગ્રામ, ગ્રામ એ પ્રમાણે આવે છે.) Subs. An earthen pot—vessel.

હવંદ-વાજ, havand-vâz. ના० બરાબર—ઘટતી બાજ. Subs. A proper *Bâj*.

હવંદ-વાજેમંદ, havand-vâzomand. Nêrang. વિ० ઘટતી બાજવાળું, મુગું રહેનારું. Adj. Relating to a proper *Bâj*, keeping silence.

અહૂઈનાદ, ahûinâd. ક્રિ० સાહેબી હોજે. V. May he enjoy mastery.

અખ્વીની, અખ્વીએ, akhvîrî, akhvîê. વિ० રોશન વિચારવાળું, લાંબી નેગાહવાળું, દૂર અંદેશી. Adj. Having a clear idea, provident, foresighted.

અહુરબાશ્વર્ય અહુએ-દોસ્તી, *ahûê-dôstî*. નાં દોસ્તીનો સાહેબ.

Subs. Master of friendship (lit.).

અહુરબાશ્વર્ય અહુ-ગંદ-દદી, *ahû-gand-dadî*. વિં ખરાબ ગંદ

આપનારું. Adj. Emitting a strong—offensive smell, stinking.

અહુરબાશ્વર્ય અહુ-ગંદીદી, *ahû-gandîdî*. વિં ખરાબ ગંદગી

કરનારું. Adj. Polluting, contaminating.

અહુરબાશ્વર્ય અહુ-વીનસ્તી, *ahû-vînastî*. નાં ખરાબ નજર.

Subs. An evil sight.

અહુરબાશ્વર્ય હવંદ-વસ્તી, *havand-vastî*. વિં એકસરખી રીતે

બાંધનારું. Adj. Binding similarly.

અહુરબાશ્વર્ય અહુ-દુદે, *ahû-dudê*. નાં આનંદાનનો વડો. Subs.

The head of a family, *paterfamilias* (L.).

અહુરબાશ્વર્ય અહુનાંન-વઈરાંન, *ahunân-vâirân*. નાં યજ્ઞ-

શનેનાં ૧૯ મા હાતું નામ. Subs. The name of the 19th chapter of Yasna.

અહુરબાશ્વર્ય અહુનાન-વારાન, અહુનેમ-વારાન, *ahunân-vârân*,

ahunêm-vârân. નાં “અહુનેમ વઈરીમ” નામની ખંદગી.

Subs. The prayer *Ahuna vairya*. Comp. Av.

અહુરબાશ્વર્ય

અહુરબાશ્વર્ય આન્દે, *khânde*. નાં પઢનાર. Subs. A reciter.

અહુરબાશ્વર્ય હાવંદ-કેરફે, *hâvand-kêrfê*. નાં સમતોલ સવાબ.

Subs. Evenly proportioned merit (arising from virtuous actions).

અહુરબાશ્વર્ય અહુઈ-કેરફગી, *ahûi-kêrfagî*. વિં સવાબની

ઉપર સાહેબી ભોગવનારું. Adj. Enjoying supremacy over righteousness.

૭૭૭૭૭૭૭ ખાવંદ-કેરફગી, khâvand-kêrfagî. નાં સવાબ-
કરી પુરુષ, પુણ્યવાન શખ્સ. Subs. A righteous—
virtuous man, a person sanctified or purified
through the acquisition of virtue.

૭૭૭૭૭૭૭ યાવંદ-કેરફગી, yâvand-kêrfagî. નાં સવાબ
પામનાર—ખેલવનાર. Subs. One who obtains the
reward of virtue.

૭૭૭૭૭૭૭ હાવંદ-કેરફગી, hâvand-kêrfagî. નાં એકસ-
રખા સવાબનાં કામો. Subs. Evenly proportioned
virtuous deeds.

૭૭૭૭ અહુનેચ, ahunêcha. કિં અં હજુબી, હમણાં પણ;
કોઈબી રીતે. Adv. Even now, even at the pre-
sent time.

૭૭૭૭ હવંદચ, havandacha. વિં બરાબર પણ—બી. Adj.
Even equal—alike.

૭૭૭૭ હાનીચ, hânîch. કિં અં ત્યારે ખસુસન, જ્યાંહાં—
સુધી, હજુ વેર—સુધી. Adv. Certainly then, till, as
long as, till now, as yet.

૭૭૭૭ હાવની-ચ, hâvanî-cha. વિં બીજું. કિં અં હજુ પણ
Adj. Another. Adv. Even now.

૭૭૭૭ હાવંદીચ, હાવંદચ, hâvandîcha, hâvandacha. વિં
પ્રમાણ પ્રમાણેબી, સરખુંબી. કિં અં એટલું બધું પણ, હજુબી.
Adj. Even proportionate—similar. Adv. Even
so much, even up to this time. Av. ૫૫ + ૭૭૭૭૭૭

૭૭૭૭ અહુઈવાંન, ahûivân. નાં સોહેબી રાખનારા, મોટાઈ
બોગવનારા. Subs. Those who exercise author-
ity, those who enjoy superiority.

wring, not to strain—filter, not to prepare.

Priv. અ + ઘાટવું = Av. Rt. ઘટ (in ઘાટવું, ઘાટવું)

ઘાટવું આને-તુમ khânê-tûm. નાં અંધારું ઘર, દોજખ.

Subs. A dark house (lit.), hell.

ઘાટવું અહુનીદે, અહુનીદે, akhunîdê, ahunîdê. બૂં કું

વિં નહીં કુટેલું—ગાલેલું, નિચવ્યા વગરનું, તૈયાર કીધા વિનાનું. Past part. adj. Not pounded—strained—

filtered, not squeezed, not prepared. Av. અઘટવું

ઘાટવું યાવંદતર, Yâvandtar. વિં વધારે મેલવનારું—
પામનારું.—હાંસલ કરનારું. Adj. More acquiring—
obtaining.

ઘાટવું યાને-મીનશની, yanê-mînashnî. નાં વિચારની
ચુશી, દિલની ચુશી—ઈચ્છા. Subs. The pleasure of
thought, the heart's desire.

ઘાટવું હાવંદ-મીનશને, hâvand-mînashnê. નાં એક-
સરખો વિચાર, સ્થીર વિચાર, સાચો વિચાર. Subs. A
similar idea, settled—cool mind, true opinion.

ઘાટવું અહુએ મીનશને, ahuêmînashnê. નાં સારી
મનશનીનો ધણી. Subs. A man of good intentions
—thoughts.

ઘાટવું આહનગર, âhangar. નાં લોહાર. Subs. A black-
smith. Per. آہنگر.

ઘાટવું અહુ-વઈરીઉક, ahu-vaîrîuk. નાં સાહેબની મોરાદ,
મોરાદનો સાહેબ, અહુનવર. Subs. The master's wish
—desire; the master of the wish, Ahunvar.

ઘાટવું હાવંદ-રોબાકી, hâvand-rôbâkî. વિં એકસરખા

રેવાનવાણું. Adj. Having a similar custom, having an unchanged usage.

૧૧૫૫ અખૂન, akhûn. નાં ખેખ, ચુક. Subs. Peg, a nail, a pin, a tack.

૧૧૫૫ અખો, akhô. નાં કીઆસ, દિલ, વિચાર. Subs. Reasoning, judgment, thought.

૧૧૫૫ અહૂ, અહૂર, ahû, ahûr, નાં સાહેખ, હોરમજ્દ, ધણી. Subs. Lord, Ahura-Mazda, owner: Comp. ૨૪

૧૧૫૫ ખાહન, khâûn. નાં ખાજ પક્ષિ, બેસ્સાવાલો વાઘ; મસ્તાનો
• બબર જનવર. Subs. A falcon, hawk, a ferocious tiger, a furious leopard.

૧૧૫૫ ખાહન, khâûn. નાં જે પથરનાં ઈંધોરા ઉપર ઈજરનેના તમામ આલાતો મુકીને ઈજરને કરેછે તે; ખાલેમ્મી; દરિયો. Subs. A stone pedestal on which all the utensils used for the Yasna ceremony are placed; purity, guilelessness; the sea.

૧૧૫૫ ખાને, khânê, નાં ઘર. Subs. A house, edifice.

૧૧૫૫ હાયુન, હીન, hayun, hîn. Yac. IX. નાં યુનાન; દુશ્મન. Subs. Greece; an enemy.

૧૧૫૫ હવંન, havan. See ૧૧૫૫ હાવંદ, hâvand.

૧૧૫૫ હાહન, háun. Yac. IX. નાં હાવનીમ, ખાંડણી, પેહેલી
ધેહ. Subs. Hâvanim. For particulars see ૨૪

૧૧૫૫ હાને, hânê. વિં બીજું; બાકી. Adj. Another, remaining.

૭૫૧૧૫૫ અહુન-વનાહ, ahun-vanâh. નાં બીજે યુનાહ, બીજી
મરતબેનો યુનાહ. Subs. Another crime, a sin committed a second time. ૨૪ + ૭૫૧ = Pâz.

અહુન-ખોએ, ahûn-khôê. નાં બદખાસિયત, ખુરી
આદત, ખરાબ તબિયત. Subs. Evil nature, bad
quality, depraved habit. ગામ્ + અં = Per. خوي

અહુવાને, ahûvânê. નાં બદકાર, ખરાબી કરનાર.
Subs. An evil-doer, one who does harm.

અહુનાને, Yaunânê. નાં યુનાન દેશનો રહેવાસી.
Subs. A native of Greece.

અહુવાનીદાર, âhû-vânîdar. નાં (લોકોનું) દુઃખ

—(લોકોની) મુશ્કેલી દૂર કરનાર. Subs. A destroyer
of (people's) wrongs—injuries; one who re-
moves the troubles—difficulties of men.

અહુવાનીદન, âhû-vânîdan. ક્રિં દુઃખ બાં-
જવું, બોડ બાંજવી, આજર તોડવો. V. To remove
pain—illness—defect.

ખાનાદ, khânâd. ક્રિં પઢાવે. V. Do recite.

આઈઈને-અર્જાસ્પ, âîînê-arjâsp. નાં પાદશાહ
અરજસ્પનાં કાએદા—ધારા. Subs. The laws of King
Arjâsp, the customs—manners established by
King Arjâsp.

અહોન્વદ, ahônvad. નાં ફલોની વૃદ્ધિનો સાહેબ. Subs.
The lord of the growth and increase of fruits.

આવંદ, âvand. નાં વાસણ. Subs. A pot, a vessel.

ગામ્ હાનીએ, hânîê. વિં બીજું. Adj. Another.

ગામ્ હાવન્દ, hâvand. વિં બરાબર, એકસરખું. Adj. Similar, alike.

ગામ્ અહૂઈ, ahûî. સાહેબી, મહોટાઈ, નેકી. Mastery, greatness, goodness.

ગામ્ અહૂરી; ahurî. વિં હોરમઝ્દને લગતું, હોરમઝ્દી. Adj. Relating to Ahura-Mazda, Ahura-Mazdian.

ગામ્ અહૂ-વેહ, ahû-vêh. નાં બલો સાહેબ. A good master.

ગામ્ યાન-વની, yân-vanî. વિં ખુશી ટાલનારું. Adj. Removing pleasure—comfort.

ગામ્ હાવની, hâvanî. નાં હાવનનો વખત. Subs. The time of *Hâvan*. For particulars see ગામ્

હાઉન-ઘાહચ, hâun-ghâhcha. નાં હાવનનો વખતબી. Subs. Even the time of *Hâvan*. For particulars see ગામ્, hâun-gâs.

ગામ્ અહૂઈ-નીહેદ, ahûî-nîhed. કિં (બીજાની) ખરાબી (પોતાની તરફ) ખેંચે. V. Draws (towards one's self) the evils (of others), imitates others' vices.

ગામ્ અહૂઈહેદ, અહૂરીહેદ, ahuihêd, ahurîhed. કિં સાહેબી વાણું થાય. V. May become ruling.

ગામ્ હાન-અમે, hân-jâmê. See ગામ્

ગામ્ હાવન્દી, hâvandî. નાં સરખાવણું. Subs. Resemblance, similarity.

અહુ-વીનશ્નીહા, akhû-vînashuîhâ. કિં અં દિલની નજરથી, દિલની નેગાહ રાખવાથી. Adv. With the eye of one's heart (lit.).

ગામ હાવંદચ, hâvandacha. A.V. કિં અં બરાબર રીતે.

Adv. Similarly.

જાગૃત્વ જાનુનેદ, jânunêd. Pah. Shâh. કિં થાય, હોય.

V. May become—be.

જાગૃત્વ અહૂઈદન, ahûîdan. કિં સાહેબી કરવી; અરાબી કરવી. V. To sway, to domineer; to do harm—injury.

જાગૃત્વ અહૂ-નેરૂ, ahû-nêru. નાં સારી તકદીર, પુરતી શક્તિ. Subs. Good luck, sufficient strength.

જાગૃત્વ આહૂ-નેરૂ, âhû-nêru. નાં બદબેર, અરાબ શક્તિ, અરાબ તકદીર. Subs. Evil power—strength, ill-fate.

જાગૃત્વ અખુન-નેરૂકે, akhun-nêrukê. નાં પુખ્ત વિચાર, પકકે અભિપ્રાય. Subs. Mature deliberation, ripe judgment.

જાગૃત્વ હૂ-નેરૂક, hû-nêruk. નાં પુરતું કહાત, પુખ્ત બેર. Subs. Sufficient strength—energy, adequate vigour—force. ગમ + જાગૃત્વ = Per. نیرو

ગામ આખો-વનાહ, âkhô-vanâh, નાં ખુરા ચુનાહ. Subs. A bad crime.

ગામ ખાને, khâne. નાં ઘર, મથક. Subs. A house, residence. Per. خانه

જાગૃત્વ અહુએ-કામ, âhuê-kâm. નાં મોરાદનો સાહેબ, ઈચ્છાનો ધણી. Subs. One master of his own wishes, one who does according to his own desires. ગમ + જાગૃત્વ = Av. کام = Sans. काम = Per. کام = desire.

હાવન-ચ, hâvana-cha. નાં હાંવનનો વખત. Subs.
The time of *Hâvangeh*.

અખુને-પરદે, akhunê-pardê. નાં દુનિયાંનો પ-
રદો, •ઘેરનો ઓથો. Subs. The shadow of the
earth, the shade of a house.

અ-ખુનમ, a-khunam. કિં હું નહીં પઢું—ભણું. V. I
may not learn—read—recite.

અ-હુનુમ, a-hunum. કિં હું હોમ નહીં કરું. V. I
• may not pound *Hom*.

ખાનૂમ, khânûm. કિં હું પઢું—ભણું. V. I may
learn—recite.

હાવનીમ, hâvanîm. See ૧૪૦ hâun.

હુનુમ, hunum. કિં હું હોમ કરું. V. I may
pound *Hom*.

અખુને-મીનશને, akhunê-mînashnê. નાં વિચા-
રનું મથક, દિલનું મથક, દુનિઆઈ વિચાર. Subs. The seat
of thought, the position of the heart, worldly
thought.

અહુએ-મીનશને, ahuê-mînashnê. See ૧૪૦૬ ૭૧૪

અ-હુએ-મીનશને, a-huê-mînashnê. નાં. ખરાબ
મત—વિચાર. Subs. An evil thought, a bad—
wicked conception.

યાની-મીનશને, yânî-mînashnê. નાં મનની
ખુશ હાલત, મનનો પ્રશી ભરેલો એસ્સો. Subs. A happy
state of mind, a warm expression of idea.

અહુનવર, ahunvar. નાં એકવીસ ગુસ્ક જે પેગમખર

અશો જરતોશત ખોદાની દરગાહથી લાવ્યા હતા તેને કહે છે; એક બંદગીનું નામ છે, કે જેને “યથા અહૂ વઈરયો” કરી કહે છે. એ “યથા” ખોદાતઆલાની એક કુદરત છે, કે જેમાંથી તે કીરતારે “એકવીસ નુસ્ક” પેદા કીધા, જેમાં જગતના તમામ ભેદો આવેલા છે; તે ખુબી ભરેલા એકવીસ નુસ્કનાં નામો અવસ્તા તથા પેહલવીમાં નીચે જણાવ્યા મુજબ આવેલાં છે:—

(૧) યથા—સતુદયશત; (૨) અહૂ—સતુદગર; (૩) વઈરયો—વહીશતમાંથ્ર; (૪) અથા—બધ; (૫) રતુશ—દ્વાજ્દેહોમાસ્ત; (૬) અષાદ—નાદુર; (૭) ચીદ—પાંચેમ; (૮) હયા—રતુશતાયદ; (૯) વહ્દેહશ—બરશ; (૧૦) દજ્દા—કશશરૂબ; (૧૧) મન-હ્દો—વિશ્તાસ્પ; (૧૨) શીઅઓથનનામ—એશત; (૧૩) અંદ-હેહશ—સકંદ; (૧૪) મજ્દાય—જરશત; (૧૫) ક્ષત્રેમયા—બગાનયશત; (૧૬) અહુરાય—ન્યાદુમ; (૧૭) આ—હુ-સ્પારમ; (૧૮) યિમ—દ્વાસુજેદ; (૧૯) દરેગુબ્યો—અશકારમ; (૨૦) દડદ—જવીદ દેવદાદ (વંદીદાદ); (૨૧) વાસ્તારેમ—હા-દોખ્ત. એ એકવીસ નુસ્ક ત્રણ ભાગોમાં વેહેંચાયલા હતા. પેહેલ્લા સાત નુસ્ક દીનની હકીકતથી ભરેલા હતા, કે જેમાં હોકમ, મનાઈ, ઘટતું, અંધટતું એ બીના આવેલી હતી. બીજા સાત નુસ્કમાં તબાખત, હિકમત, તથા તમામ દુનિયાં ચલાવવાનો કારોબાર; અને ત્રીજા સાત નુસ્કમાં નજુમ, એતિષશાસ્ત્ર, તથા સેતારા, તથા ગરેહોની ગરેદેશ વિશેનું બયાન આવેલું હતું. Subs. The name of a prayer called *yathâ*; this *yathâ* is one of the powers of God by which twenty-one *Nosks* were created. These *Nosks* contain all the mysteries of the whole universe. Their names, according to *Avastâ* and *Pahlavi* books, are as follow:—(1) *Yathâ*—*Satud-yasht*; (2) *Ahû*—*Satudgar*; (3) *Vairyô*—*Vahîshta Mân-thra*; (4) *Athâ*—*Bagha*; (5) *Ratush*—*Dvâzdêh*

Hômâst ; (6) Ashâd—Nâdûr ; (7) Chîd—Pâchêm ; (8) Hachâ—Ratûshtâyêd ; (9) Vanhêush—Barash ; (10) Dazdâ—Kashasrub ; (11) Mananhô—Vishtâsp ; (12) Shyôthênanâm—Khêsht ; (13) Anhêush—Safand ; (14) Mazdâi—Zarast ; (15) Khshathrêmchâ—Bagân Yasht ; (16) Ahurâi—Nyâdûm ; (17) Â—Huspârêm ; (18) Yim—Dvâsruzêd ; (19) Drêgubyô—Askâram ; (20) Dadad—Javîd-dêv-dâd, (Vandidâd) ; (21) Vâstârêm—Hâdokht. These *Nosks* were divided into three parts :—the first seven gave an account of the Zoroastrian religion :—as, positive and negative precepts, &c., edicts and interdicts. The second seven (of these *Nosks*) treated of ethics, the medical science, philosophy, civil duties ; and the last seven discoursed on astrology, astronomy, the forms and revolutions of the heavenly bodies.

Av. *hônâr* *hônâr*

જીવન હોનર, *hônâr* નાં હુનર, હિકમત, સારો મારગ, નેકી, સુખી. “હુનર”નું અસલ રૂપ *hônâr* એ પ્રમાણે આવેછે. Subs. Art, skill, contrivance, a good course, virtue, goodness.

જીવન અહુએ-રદ, *ahûê-rad*. નાં ધરમગુરૂઓમાં વડો, દસ્તુરનાં દસ્તુર ; ખોદા. Subs. The chief amongst religious preceptors, the Dastûrân Dastur ; God.

જીવન અહુ-વ-રદ, *ahû-va-rad*. નાં સાહેબ અને ગુરૂ.

Subs. The master and the religious teacher.

Comp. Av. ૪૪૪૪૪૪ ૪૪૪૪૪૪ See Vend. II., para. 43.

૧૧૭૧૧૧૧ હોનરે-તન, hōnarê-tan. નાં બદનની કસરત, તનની ચાલાકી, તનનો હુનર. વિં કસરતવાણું. Subs. Gymnastic feats, agility of the body. Adj. Skilled in gymnastic feats.

૧૧૭૧૧૧૧ અખોએ-વર-મીનશને, akhoê-var-minashne. નાં અંતઃકરણ; એતવણી. Subs. Conscience; warning, hint.

૧૧૧૧ અહૂક, અહૂ, ahûk, ahû. See ૧૧૧, ahû.

૧૧૧૧ આહૂક, âhûk. નાં હરણ; એબ. Subs. A deer, an antelope; a blemish, vice. Per. ૧૧૧

૧૧૧૧ ખુને, ખાને, khunê, khânê. નાં ઘર, મકાન, રહેઠાણ; જનવરનું દર. Subs. A house, abode, residence; a burrow where small animals lodge.

૧૧૧૧૧ અએદુન-કાર, aêdun-kâr. નાં એવું-એ રીતનું કામ. Subs. Such a work, an action like this.

૧૧૧૧૧ અખુનેકાર, akhunêkâr. નાં દુનિયાઈ કામ. Subs. Worldly affairs—business.

૧૧૧૧૧ અહૂકાર, ahûkâr. નાં બદકાર, ખુરે કામ કરનાર; ખુરે કામ. Subs. An evil-doer, one who does wicked actions; an evil deed.

૧૧૧૧૧ હાને-કાર, hânê-kâr. Dâd. નાં બીજું કામ; ઉલટું કામ, બીજે ધંધો; Subs. Another work; a contrary action, another profession.

અગ્રામ અખુન-કામગી, akhun-kâmagî. નાં મોરાદી દુનિયાં, આકી દુનિયાં. Subs. The world of hope—(lit.), this frail world.

અગ્રામ અહૂ-કામગી, ahû-kâmagî. નાં મોરાદનો ધણી. Subs. One who is the master of his wishes—desires.

અગ્રામ અ-અવીગી, અ-અવગી, a-khavîgî, a-khavagî. Seros. Yt. નાં અગૃત હાલત, હુશિયારી, બેદારી, સાવ-ધપણું; વિં ઉંઘ વગરનું, અગૃત, હુશિયાર, સાવધ; Subs. Sleeplessness, wakefulness, vigilance. Adj. Sleepless, wakeful, vigilant, careful, cautious. See ૭૫૭

અગ્રામ અ-અહી, a-khûhî. વિં આદત—ટેવ વગરનું. Adj. Having no innate quality.

અગ્રામ અહૂગી, અહુયે, ahûgî, ahuyê. નાં સાહેબી, મહો-ટાઈ, સરદારી. વિં સાહેબીવાણું, મહોટાઈ રાખનારું. Subs. Mastery, greatness, sovereignty, command. Adj. Enjoying superiority—greatness.

અગ્રામ ખાનેગી, khânêgî. વિં ખાનગી, છુપું, મોઘમ, બેદ-વાણું. Adj. Private, concealed, secret, mysterious.

અગ્રામ ખોહી, khôhî. વિં આદત-ટેવવાણું. Adj. Having innate—intrinsic qualities.

અગ્રામ દાને-કશ, dâné-kash. Bundê. નાં દાનાં ખેંચનાર—લઈ જનાર. Subs. One that carries away the corn. Compare Av. دانه کش Per. دانه کش

અગ્રામ યાનગી, yângî. નાં ખુશી, મોજમજહ. Subs. Delight, pleasure, mirth.

જાગૃત્ય અહૂ-કેશ્વર, ahu-kêshvar. નાં કેશ્વરનો ધણી,
પાદશાહ. Subs. The master of a region, a king.

જાગૃત્ય હાન-કેશ્વર, hân-kêshvar. નાં બીજે કેશ્વર-અંડ.
Subs. Another region—continent. Comp. Av.

જાગૃત્ય અહૂ-કીનીદગી, ahû-kînîdagî. નાં અરાબ
કરતું, Subs. Doing harm—injury.

જાગૃત્ય આહૂ-કીનીદગી, âhû-kînîdagî. નાં એય લ-
ગાડવી, ખોડખાંપણ કાઢાડવી. Subs. Blémishing,
finding fault with.

જાગૃત્ય ખાનગી, khângî. See જાગૃત્ય khânêgî.

જાગૃત્ય અખો-કેરદાર, akhô-kêrdâr. નાં કએઆસ
કરનાર, દુર અંદેશી કરનાર. Subs. One who rea-
sons, a fore-sighted man.

જાગૃત્ય અહૂ-કેરદાર, ahû-kêrdâr. નાં બદ કેરદાર, ખુરાં
કરતું. Subs. An evil action, a wicked deed.
Comp. Per. کردار (Rt. कृ = to do).

જાગૃત્ય હૂ-કેરદાર, hû-kêrdâr. નાં નેક કેરદાર, સારાં
કરતું. Subs. A good action, a virtuous deed.

જાગૃત્ય આહનગર, âhangar. નાં લોહાર. Subs. A black-
smith. Per. آہنگر Sans. अयस्कार.

જાગૃત્ય આહૂગર, âhûgar. નાં એય કરનાર, ગીયત—નિંદા-
ખોર પુરુષ. Subs. One who finds fault with, a
backbiter, a slanderer.

જાગૃત્ય યાનગર, yângar. નાં ખુશી ભોગવનાર, મોજ મારનાર.
Subs. One that enjoys pleasure, a pleasurer.

આમર આહનગરી, âhangarî. નાં લોહારનું કામ—ધંધો.

Subs. The business—work of a blacksmith.

આમર આહૂગરી, âhûgarî. નાં નિંદા, બદગોઈ, ગીબત. Subs.

Defamation, detraction, backbiting. See આમર

આમર યાનગરી, yângarî. નાં મોજલાપણું. Subs.

Jollity.

આમર અહૂકેરદાર, ahûkêrdâr. નાં કામ કરનાર.

Subs. The doer of an action.

આમર અએદુનચ, aêdunacha. કિં અં એ રવેશેબી, એવી રીતેબી. Adv. Even in this manner, even thus.

આમર અએનીચ, aênîcha. નાં કીનોબી. Subs. Even revenge—spite.

આમર અન્યેચ, anyêcha. વિં બીજબી, બાકીનાબી. Adj. Even others, even the remaining.

આમર અહુનચ, ahunacha. કિં અં બીજ મરતબે, ફરીને, એ રવેશેબી. ઉબચાં અં તોપણ, વલી; જે કાંઈ Adv. Again, a second time, even another, even in this manner. Conj. However, also, moreover.

આમર ઈદદેચ, idadêcha, Yt. Seros. વિં અહિંયાંનું, આએ દુનિયાંનું. Adj. Of this world, sublunary.

આમર હનચ, હાનેચ, hanacha, hânêcha. Dâd., Nêrang. કિં અં એ વતરોગે—શિવાય, ત્યારે ખસુસન, જ્યાંહાં સુધી, હજીવેર. સર્વં બીજું, કોઈબી, વલી બીજું. Adv. Except—besides this, certainly—then, as long as, till now, as yet. Pron. Another, second, anyone, even another.

હૈનચ, hênachâ. નાં દ્રોજ, લશકર. Subs. An army, a force. Av. *hênachâ*

હૈનચ-અઈર, hânacha-aîr. Dink. નાં બીજા દીનદારબી. Subs. Even other religious—devout persons.

હુર-ચેહર, હુ-ચેહર, hur-chêhêr, hu-chêhêr. Dink. વિં સૂરજના ચેહરાનું, રોશન ચેહરાનું, સારા ચેહરાનું. Subs. Having the face like the sun, having a beautiful—beaming appearance, having good features.

આહનજદાર, âhanjîdâr. નાં ખેંચનાર, તાણનાર. Subs. One who pulls—stretches.

અયુજશને, ayujashnê. નાં ઊઠાવવું, ઊઠાવવાનું કામ. Subs. Act of raising—lifting up.

આહન-જશને, âhan-jashnê. નાં ખેંચાણ, તાંણ, આકર્ષણ. Subs. Pulling, stretching, attraction.

અહનજદન, ahunjîdan. કિં હાંકવું, હાંકી કાઢવું, દૂર કરવું, ખેંચવું, હીલવવું, લટકાવવું. V. To drive, to drive away, to avoid, to pull, to shake, to hang up, to suspend.

આહનજદન, âhanjîdan. કિં પીવું; ખેંચવું, તાંણવું. V. To drink; to pull, to stretch. Comp. Av. *hênachâ* + *hênachâ* (in—*hênachâ*—see Vend. IX., paras. 9 and 10).

અયુજમ, યઅઉજમ, ayujam, yaaujam. Dink.

કિં કોશેશ—મેહેનતકરું. V. I may endeavour—work.

હાન-ચમ, hân-cham. કિં અં બીજા કેટલા ! બીજા શા સુર ! ફરી કાંએ ? બીજા મરતમે કાંએ ? નાં બીજે સખખ. Adv. How many others? why others? why once more—again? why a second time? Subs. Another reason—cause.

હાન-ચમ-મરા, ahunacha-marâ. કિં અં એ પ્રમાણે મને. Adv. In this manner to me.

હાન-ચમ-રા, hân-cham-râ. કિં અં બીજાં કેટલાંને, બીજાં કારણોને માટે. Adv. To how many others? for other reasons.

હાન-ચ-મરા, hân-cha-marâ. બીજુંબી માહારે માટે, બીજું મહુનેબી. Even something also for me, even anything else to me.

અહુ-નેઝરી, ahu-nêzârî. Dâd. નાં અતિશય નાતવાની, ખરાબ નાતવાની. Subs. Excessive weakness—debility, dangerous infirmity.

અહનવત, ahanvat. નાં અહુ-વદગાથા ; છઠા ગાહામ-બારનાં પેહેલા રોજનું નામ ; પેહેલા ગાથાનું નામ. Subs. The *Ahunvat Gâthâ*; the name of the first day of the sixth Gâhâmbâr; the name of the first Gâthâ.

આહન-વદોજ્જે, âhan-vadâkhitê. નાં પીગલેલી ધાતુ ; પીગલેલું લોહું. Subs. Melted metal, melted iron.

૧૧૭૭૧૧૪ આહને—તાવીદન, âhanê-tâvîdan. ક્રિ० લોહું
ગરમ કરવું—ગારવું. V. To make iron hot, to purify
iron.

૧૧૧૪ અહુન્વદ, ahunvad. See ૧૧૪૭, ahanvat.

૧૧૧૪ અહુ-તનું, ahu-tanu. ના० રોગી તન, અદશિકલ શરીર;
નાપાક તન. Subs. A diseased body, an ugly
body, an impure—defiled body.

૧૧૧૪ અહુનતન, ahunatan. ક્રિ० પકડવું, ધરવું. V. To
catch, to hold, to seize, to arrest, to catch
hold of.

૧૧૧૪ ખાન્દન, khândan. ક્રિ० પઢવું, વાંચવું, અભ્યાસ કરવો.
V. To learn, to study, to recite, to read.

૧૧૧૪ ખુનતન, khunatan. ક્રિ० હોમ કુટવો. V. To pound
Hôm.

૧૧૧૪ હાન-તનુ, han-tanu. ના० બીજું તન—માણસ. Subs.
Another body—person.

૧૧૧૪ અખુન્દે, akhundê. વિ० સ્વાદિષ્ટ નહીં કીધેલું; નહીં ભરડેલું,
છાલાં સાથનું. Adj. Not made palatable—tasteable,
not ground coarsely or roughly, not husked.

૧૧૧૪ અ-ખુન્દે, a-khundê. Vand. VII. વિ० નહીં દલેલું—
પીસેલું, ખારીક નહીં કીધેલું. Adj. Not ground, not
reduced to powder.

૧૧૧૪ હાનતે, hântê. ના० વાંઝણી ઓરત, વિધવા, રંડાએલી
ઓરત. Subs. A barren woman, a widow. Pâz.

અહૃન્વદ

અહુઅદપઈતી, âhuadpaitî. Yas. XL. ના०
“યસ્નેમ મૂઈરીમ” ની બંદગીનાં છઠ્ઠા હાનું નામ છે; યજ્ઞશ્વેના

આલીસમાં હાનું નામ. Subs. The name of the sixth section of the prayer called “*Yasném-Sûirîm*,” the 40th chapter of Yasna. Av. *yasnê sûirîm*

જાણીયું અહુઈવાન, ahuvân. નાં સાહેબી કરનારા, મ્હોટાઈ ભોગવનારા. Subs. Those who exercise authority, those who enjoy greatness.

જાણીયું અહુવાન, ahuvân. નાં ફેરફાર. ક્રિં અં ઉલટ-પાલટ. Subs. Alteration. Adv. Upside down, in confusion.

જાણીયું ખાનેવાન, khânêvân. નાં ઘરઘણી, ઘરવાલો. Subs. The master of a house, a landlord.

જાણીયું યાનવાન, yânvân. નાં ખુશી ભોગવનારા. Subs. Those that enjoy pleasure.

જાણીયું અહૂ-પાને, ahû-pânê. નાં પાસખાંની કરનાર ધણી, વાલી, રખેવાલ. Subs. A protector, a guardian, a warder.

જાણીયું અહૂવાન, ahûvân. Dink. નાં ફેરફાર; સાહેબો, ધણીઓ. Subs. Change, alteration; lords, masters.

જાણીયું આહૂવાન, નાં એબદાર, એખીઅલ, અસલ ચીજમાં ખામી થવી; ફેરફાર. Subs. Those that are deformed — ugly — full of blemishes; change, alteration.

જાણીયું અ-ખ્વફને, a-khvafnê. વિં અગૃત, હુશિયાર, સજાગરૂં. Adj. Sleepless, wakeful, vigilant.

જાણીયું અહુનવત, ahunvat. See જાણીયું, ahunvêd.

જાણીયું અહૂપત, ahûpat. નાં દસ્તુર. Subs. A Parsi high-priest, *Dastur*.

જામ્ય આહૂપત, âhûpat. નાં ઓડખાપણનો ધણી, એબિયલ માણસ. Subs. One who is full of vices—defects, an ugly person.

૭-૭જામ્ય અહુનવદ-ગાહ, ahunvad-gâh. Nêrang. See ૭૭જામ્ય ahunvêdgâs.

૧૧જામ્ય અ-હૂફ્તન, a-hûftan. કિં નાજુશ કરવું, સાફ નહીં કરવું; મજબુત નહીં કરવું. V. To displease, not to do good; not to make firm—strong.

૬૧મ્ય અ-ખુરમ, a-khuram. વિં નાજુશ, દલગીર. Adj. Not cheerful, sad. Comp. Per. خرم

૬૧મ્ય ખુરમ, khuram. વિં જુશ, મધન. Adj. Cheerful, delighted.

૧૧૬૧મ્ય ખાનેમાન, khânêmân. નાં ઘેરનો સરસામાન. Subs. The furniture—moveables of a house.

૧૧૬૧મ્ય હાન-માન, hân-mân. નાં બીજું ઘર, પરાયું ઘર. Subs. Another house, a house pertaining to some other person.

૧૧૭૧મ્ય અહુમબેદ, ahumbêd. કિં છુપું કરે, સંતાડે, દાકે, સાંતે. V. May conceal, may hide—cover.

૧૧૭૧મ્ય અખોઈ-મીનશને, akhôi-mînashnê. નાં અંતઃ-કરણનો વિચાર. Conscientious opinion.

૧૧૭૧મ્ય અહુ-વર, ahunvar. See ૧૧૭૧મ્ય ahunvar.

૧૧૭૧મ્ય અહુ-વર, abu-var. નાં સાહેબની ઈચ્છા; હોનવર. Subs. The will of God; *Honvar*. Av. ۱۱۷۱۱۱ ۱۱۷۱۱۱

૧૧૭૧મ્ય અ-હોનર, અ-હુનર, a-hônar, a-hunar. વિં માહીતગારી

વગરનું, વગર હિકમતનું, વગર સુખીનું ; બોથડ ; ધંધા વગરનું.
Adj. Unskilful, not dexterous, having no excellence, stupid ; out of employment.

ખાહુર, ખાવોર, khâvur, khâvôr. નાં બરદાસ્ત કરનાર, મેહુરબાની કરનાર—રાખનાર, સોસનાર, વેઠનાર, માફ કરનાર ; બરદાસ્ત, સોસના, મેહુર ; બોદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે. Subs. One who treats with care and attention, a protector, one who shows kindness, one who puts up with—forbears, a forgiver ; treating with care and attention, enduring kindness ; one of the names of God.
Comp. Av. سرسرگشت, سرسرگشت

હુનર, hunar. નાં કલા, હુનર, કારીગરી. (“હુનર” ને માટે સાધારણ શિક્ષણ જો એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs.
Art, skill, workmanship. Comp. જો

હાન-રાહ, hân-râh. નાં બીજે રસ્તો, ઉલટો માર્ગ ; નો બગડેલો આકાર. Subs. Another road, a contrary path. Corrupt form of હાન-રાહ

અહૂરાનીશ, ahûrânîsh. Nia. Khur. વિં અહુરને લગતું. Adj. Relating to Ahura. Comp. અહુરાનીશ (in Yasna Chap. 68, para. 10).

અ-હુનરવંદ, a-hunarvand. વિં હુનર-કલા વગરનું, સુખી વિનાનું. Adj. Unskilful, having no art—excellence. Comp. Av. अ-हनुवरवन्दि + अ

અ-હુનરવંદી, a-hunarvandî. નાં હુનર વગરની

હાલત, અજ્ઞાનપણું, મૂર્ખાઈ, અપટપણું. Subs. Unskilfulness, ignorance, folly, stupidity, silliness.

અહુનરી, a-hunarî. See અહુનરવાંડ a-hunarvand.

અહુનરી, ahunvarî. વિં અહુનવરવાંડું, એકવીસે નુશકને લગતું. Adj. Relating to *Honvar*, pertaining to 21 Nosks.

અહુનરી, ahu-varî. નાં મોરાદવાલો સાહેબ, મોરાદમંદ ધણી, પતીજ વાલો ધણી. Subs. One lord of his own wishes, one who does according to his own desires, an inquisitive master.

યાનવરી, yânvarî. વિં મોજ—ખુશી ભોગવનારું. Adj. Enjoying, making merry.

હોનરી, hônarî. વિં હુનર-કલાવાંડું. Adj. Skilful, well versed in any art.

ગાવોરસ, gâvôras. Gloss. નાં બાજરી. Subs. A cereal grain, *Holcus spicatus*.

અહુએ-રબ્બમમન, ahuê-rabbamaman. નાં દિલનો ધણી—માલેક. Subs. Master of one's self, lord of one's own will.

અહુ-રબ્બમમન, ahû-rabbamaman. વિં અરાબ દિલનું. Adj. Having a bad heart.

આહુએ-રબ્બમમન, âhuê-rabbamaman. નાં દિલની એલ—ખામી. Subs. Vice—defect of the heart.

અહુનવર-ગવશને, ahunvar-gavashnê. નાં અ-

હુનવર પઢવો—ખોલવો. Subs. Reciting—reading Ahunavar.

૧૭૭૧૫ ખાવોરીનશને, khâvôrînashnê. નાં બરદાસ્ત કરવી, મેહેરબાની કરવી, ખમીજનું. Subs. Treating with care and attention, showing kindness, enduring, forbearing.

૧૭૭૧૫ ઓરવદ-અસ્પ, અઊરવદ-અસ્પ, ôrvad-aspâ, âûrvad-aspâ. Dâd. નાં તેજ ઘોડા રાખનાર; જરતો-શતનાં બપાવાના બાપનું નામ. Subs. Having swift steeds (lit.); the name of the great-grandfather of Zoroaster. Compare Av. ૧૭૭૧૫

૧૭૭૧૫ અ-ખુરદાર, a-khurdâr, વિં નહીં ખાનાર, ભુખું રહેનાર. Adj. Not eating, remaining hungry. Comp. Av. ૧૭૭૧૫

૧૭૭૧૫ હાવન-રદી, hâvan-radî. નાં હાવનગેહની સરદારી—વખત. Subs. The supremacy of the angel presiding over the *Hâvan Gêh*, the time of *Hâvan*. Av. ૧૭૭૧૫

૧૭૭૧૫ અહુન-રમે, હાન-રમે, ahun-ramê, hân-ramê. નાં પરાયો—બીજો ટોલો. Subs. Another tribe, a foreign community.

૧૭૭૧૫ અહૂ-રમે, ahû-ramê. નાં ટોલાંનો વડો સરદાર, અંજુમનનો દસ્તુર; અરાબ ટોલો—અંજુમન. Subs. The leader of a tribe, the head of a community, the Dastur of an assembly; a bad tribe—community.

૧૭૭૧૫ હૂ-રમે, hû-ramê. નાં નેક ટોલો—અંજુમન, સારા

ચાકર નકર. Subs. A good tribe—community ; a good retinue.

૧૫૫ અ-આદુ, a-âdu. Vand. XIX. વિં જીવ વગરનું, મરવા લાયક ; નકામું, પાપી. Adj. Lifeless, subject to death, useless, sinful.

૧૫૫ અખૂ, akhû. Dink. નાં દિલ ; ઓદાતઆલાની આસિ-યતોમાંની એક આસિયતનું નામ. વિં દાનાવ, અકકલમંદ. Subs. The heart ; one of the attributes of God. Adj. Prudent, wise, sagacious.

૧૫૫ અખોહ, akhôh. નાં ઓદાતાલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે. તમામ દાના, સઘળું જણનાર. વિં દાનાવ, અકકલમંદ. Subs. One of the names of God. Allwise, omniscient. Adj. Wise, sensible, intelligent, sagacious.

૧૫૫ અયોક, ayôk. સંખ્યાં વિં એક, ૧. ('એક'ને માટે સાધારણ, શિકલ ૧૦ એ પ્રમાણે આવેછે.) Numer. adj. One, 1. Compare ૧૫૪

૧૫૫ અહૂ, અહૂક, ahû, ahûk. See ૧૫૦ ahû or ahûk.

૧૫૫ અહૂ, આહૂ, ahû, âhû. નાં પશોમાની, પસ્તાવો ; એબ ; ઘણો ખુશ એહેરો ; હરણ, મૃગ. વિં ઠીક નહીં, અઘટિત, એબ-દાર, નાપાક, પાપી, ખરાબ. Subs. Repentance, contrition, defect ; a very beautiful face, a cheerful look ; a deer, an antelope. Adj. Unsuitable, undeserving, deformed, impure, sinful, bad.

૧૫૫ આઈને, âînê. નાં તરેહ, રીત, જત, કાયદો. Subs. Manner, way, sort, a regulation, law. Compare Per. آئين

૧૫૭ આહૂ, આહુક, આહી, áhû, áhuk, áhî. નાં એખ, આમી, દાઘ, ગંદગી, અપવિત્રાર્થ, નજસાત, તુકસાન; દુઃખ, ઈખ, પશેમાંની. Subs. Deformity, ugliness, defect, blot, impurity, filthiness, damage, blemish; loss, injury; repentance. Compare Av. 𐬀𐬀𐬀𐬀, 𐬀𐬀𐬀𐬀, Sans. आसित, Per. آهر

૧૫૭ આહંગ, áhang. નાં આવાજ, યોકાર; ઈરાદો, ધારણા, ઠેરાવ. કિં અં જલદી, ઉતાવલે. Subs. Noise, voice, intention, resolution. Adv. Hastily, quickly. Per. آهنگ

૧૫૭ ખાને, khânê. નાં ઘર, મથક. Subs. House, dwelling, residence. Per. خانه

૧૫૭ ખુક, khuk, Dád. નાં ડુકકર. Subs. A hog, a pig. Per. خوک

૧૫૭ ખોહ, અખોહ, khôh, akhôh. નાં અસલત, આદત. વિં ખુરં, ખરાબ. Subs. Habit, innate quality, natural disposition. Adj. Bad, wicked. Per. خوي

૧૫૭ જશને, jashnê. નાં જશન, યુશીની મીજલસ—મેલાવડો. Subs. A feast, a merry-making assembly, a pleasure-party.

૧૫૭ દશને, dashnê. See ૧૫૦ dashnê.

૧૫૭ દાને, dânê. નાં ઠલિઓ, દાંણો. Subs. A seed or stone (of a fruit), a single grain of corn. Compare ૧૫૦

૧૫૭ દો-ખોહ, dô-khôh. નાં બેખાસિયત, બેવડી આદત. Subs. Two characteristics, two innate qualities.

૧૫૭ મેરેઝુ, mêrêzû. નાં દેશની સિમા—હદ-મર્યાદા. Subs. The limits or boundaries of a country. Compare Av. 𐬌𐬀𐬌𐬀

૧૫૫ યાને, yânê. ઉર્બચાં અં યાને, એટલે જે. Conj. That is to say, namely.

૧૫૫ હાને, hânê. Vand. VIII. વિં હેલાએદું, જુદું, ખાતેલ, સંબંધમાં ન આવે એવું. Adj. Separate, excluded, unconnected, detached.

૧૫૫૧૫૫ ખાને-ખાને, khânê-khânê. કિં અં ઘેરેઘેર. Adv. In every house.

ખાનુખાનુખાને-અખીતરાન, khânê-abítarân. નાં માખા-યનું ઘર, Subs. A parental house.

ખાનુખાનુ અહુ-ગાન, ahugân. નાં સાહેબી ભોગવનારા. Subs. Those that enjoy supremacy.

ખાનુખાનુ અહૂઆન, આહૂઆન, ahûân, âhûân. નાં સાહેબ લોકો; ગૃહસ્થો; બદકારો, ખરાબ લક્ષણનાં પુરૂષો. Subs. Men great by birth, rank, or nature; gentlemen; evil persons, men of bad qualities.

ખાનુખાનુ ખાને-અંદરન, khânê-andarun. નાં ઘરની અંદરનો ભાગ, ખડકી. Subs. The ground-floor of a house. Per. خانہ اندرون. Contrast خارج

ખાનુખાનુ અખોહાન, akhohân. Subs. plu. See ૧૫૫ akhô.

ખાનુખાનુ અયોગાન, ayôgân. નાં એકદિલી—વિચાર; બચ્ચું. Subs. Oneness of heart or mind, unanimity; a child, an infant.

ખાનુખાનુ અહુગાન, ahugân. નાં બચ્ચાંઓ. કિં ઉડવું. Subs. Children, infants. V. To fly, to soar.

ખાનુખાનુ આહુગાન, આહુયાન, âhugân, âhûyân. નાં એબો. વિં એબદાર. Subs. Defects, deformities. Adj. The ugly, the mis-shapen (plu.).

- ૧૧૧૧૧ અહૂ-ખોહ, ahû-khôh. નાં ખેરાબ આસિયત-આદત-
ટેવ. Subs. A bad characteristic, an evil nature.
- ૧૧૧૧૧ આહુગાને, ahugânê. કિં અં એબ બરેલી રીતે.
Adv. In an ugly—ungraceful manner, in a scandalous way.
- ૧૧૧૧૧ અયુગાંને, ayugânê. કિં અં એક રીતે, એકસરખી
રીતે. Adv. In one way, uniformly.
- ૧૧૧૧૧ અહુગાંને, ahugânê. કિં અં ખરાબ રીતે. નાં
સારી ખસલત—આદત, રૂડી લક્ષણ ; સાહેબો. Adv. In a
bad way—manner. Subs. A good quality—
nature, good behaviour ; lords, masters.
- ૫૧૧૧૧૧ અયોગાંનગી, ayôgânagî. નાં એકદિલી, એક
વિચાર, સંપ, મસલેહત. Subs. Oneness of heart or
mind, unanimity, concord, peace, advice.
- ૫૧૧૧૧૧ અહુગાંનગી, ahugânagî. નાં બચપણ, બાલાવસ્થા.
Subs. Childhood, infancy.
- ૫૧૧૧૧૧ અહુગાંનીએ, ahugânîê. વિં સાહેબીવાલું, મ્હોટાઈ
ભોગવતું. Adj. Ruling, enjoying superiority—
greatness.
- ૫૧૧૧૧૧૧ અયુગાંનગીહા, ayugânagîhâ. કિં અં એકાંત-
પણે, એકમારગી રીતે ; એક દિલથી, એક વિચારથી. Adv.
In a lonely way ; in a quiet—unobtrusive
manner ; unanimously, with one accord.
- ૫૧૧૧૧૧૧ અહુગાંનગીહા, ahugânagîhâ. કિં અં મ્હોટા-
ઈની રીતે, દબદબા બરેલી રીતે ; બદકારીથી. Adv. In a
masterly way, pompously ; wickedly.
- ૧૧૧૧૧૧ આહુઈ-ખોહ, âhuî-khôh. વિં એબિયલ આસિયતનું.
Adj. Having a depraved nature.

જાન્યાર્ય આહુ-હમાર, âhû-hamâr. નાં (બીજાઓની).
એબની ઉપર ધેઆન આપનાર. Subs. One who marks
or fixes the mind on the vices (of others).

જાન્યાર્ય અહુઓમંદી, ahûômandî. નાં બદ શિક્ષી, બેડોલી,
દુષ્ટતા. Subs. Ugliness, deformity, viciousness.

જાન્યાર્ય આહુઓમંદી, âhûômandî. વિં એબ—આમી
બરેલી હાલત. Subs. State of being ugly—defec-
tive.

જાન્યાર્ય ખાનેઓમંદી, khânêômandî. નાં ઘરખાતું—
ખટલો, ઘટતું મકાન. Subs. Household establish-
ment, the troubles and cares of a family ; a
proper abode.

જાન્યાર્ય અહુઓમંદી, ahûômandî. નાં હકદાર ધણી,
લાયકીવાલો ગૃહસ્થ. Subs. The rightful owner, a
gentleman of established principles.

જાન્યાર્ય આહુ-ઓમંદી, âhû-ômandî. See જાન્યાર્ય
âhûômandî.

જાન્યાર્ય ખાનેઓમંદી, khânêômandî. See જાન્યાર્ય
khânêômandî.

જાન્યાર્ય ખાને-આવી, khânê-âvî. નાં પાણીનું મથક—સ્થલ—
મૂલ. Subs. The original place—source of water.

જાન્યાર્ય ખાને-આતશી, khânê-âtashî. નાં આતશનું
મથક—સ્થલ—મૂલ, દરેનેહેર. Subs. The original
place—source of fire, a fire-temple, a *Darê-
mêhêr*.

જાન્યાર્ય અહુ-કામે, ahu-kâmê. નાં મુરાદનો સાહેબ. Subs.

An absolute lord, one who is the master of his own wishes. Compare Av. 𐬨𐬀𐬎𐬭 + 𐬀𐬭𐬀

૪૭૫૫ ખાને-એ, khânê-ê. નાં એક ઘર. Subs. A house.

૪૭૫૫ અયુદગી, ayudagî. Yand. VII. નાં ગલીચી, Subs. Filthiness, dirtiness.

૪૭૫૫ અ-હુઈ, â-huî. વિં સાહેબી—નેકી વગરનું, નાં અ-રાબી, બદી. Adj. Devoid of superiority—virtue. Subs. Badness, vice.

૪૭૫૫ અહુગી, ahugî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ; અરાબી બદી. Subs. Mastery, greatness; badness, vice.

૪૭૫૫ આહૂઈ, âhûî. નાં એભિયલપણું, બદશિકલી. Subs. Deformity, ugliness, uncouthness.

૪૭૫૫ ખાંનગી, khângî. વિં છુપું, મોઢમ, ખાંનગી. Adj. Private, secret, equivocal.

૪૭૫૫ અહુઈઆ, ahûîâ. કિં અં સાહેબીથી, મ્હોટાઈપણે; અરાબ રીતે. Adv. In a lordly—masterly way; in a bad manner.

૪૭૫૫ આહૂઈઆ, âhûîâ. નાં એબ—ઈલતવાલા પુરૂષો. Subs. The deformed, the vicious (plu.).

૪૭૫૫ ખાને-ગાહ, khânê-gâh. નાં ઘરની જગા. Subs. The site of a house. Compare Per. خانگاه

૪૭૫૫ જશને-ગાહ, યાને-ગાહ, jashnê-gâh, yânê-gâh. નાં ખુશી-મોજમઅહ ભોગવવાની જગા—વખત. Subs. The place of feasting—enjoyment, the time for enjoyment—feasting. Comp. Per. جشنگاه

૪૭૫૫ દશને-ગાહ, dashnê-gâh. નાં જમણી બાજુ—જગા. Subs. The right side—direction.

- ૭-૭૧૫૫ ખાને-ગાહ, khânê-gâh. નાં તખતની જગો, સિંહાસન, પેહેલું મથક. Subs. A throne, a royal seat, the first—original seat. Pâz. ૭-૭૧૫૫

૭-૭૧૫૫ અહુકીહૈદ, ahukîhêd. કિં સાહેબી કરેછે, મ્હોટાઈ ભોગવે છે; જુરાઈ—ખરાબી કરેછે. V. Enjoys superiority, rules; does evil—harm (pres. 3rd sing.).

૭-૭૧૫૫ અહૂ-શીદ, ahû-shîd. નાં નુરમંદ સાહેબ. Subs. The lord of brightness—lustre.

૭-૭૧૫૫ આહુઈશેદ, âhuishêd. કિં એભિયલ કરશે. V. Will make ugly—deformed.

૭-૭૧૫૫ આહુ-કશેદ, âhu-kashêd. કિં એખ એચે-પકડે. V. May catch one's vice or defect.

૧-૭૧૫૫૫૫ ખાને-શોહર, khânê-shôhar. નાં જતાર—માઠીનું ઘર. Subs. The house of one's husband, one's own husband's roof. Per. خانہ و شوهر

૭-૭૧૫૫૫ અયોકશોસ્ત, ayôkshôst. નાં ધાતુ. Subs. Metal. Comp. ૭-૭૧૫૫૫ Av. ૭-૭૧૫૫૫, ૭-૭૧૫૫૫

૧૪૭૧૫૫ અહુ-કયાંન, ahû-kayân. કયાંની સરદારો. Subs. Leaders of the Kyânî dynasty.

૧૪૭૧૫૫ અહૂગાંન, ahûgân. સાહેબો, શેરદારો, વડીલો. Subs. Masters, leaders, ancestors.

૧૪૭૧૫૫ આહૂદાન, âhûdân. Dâd. વિં એભિયલ. Adj. Deformed, faulty.

૧૪૭૧૫૫ ખાનેદાન, khânêdân. નાં પેહેડી, ખાનદાન, ઘેરના માણસો. Subs. A generation, a family, domestics. Compare Per. خاندان

અહુઈ, ahui. વિ. સાહેબીવાળું—ધરાવનારું. Adj. .
Enjoying mastery—superiority.

ખાનગી, khângî. See અખાનગી.

અહુ-કેશ્વર, ahu-kêshvar. વિ. અરાય કેશ્વર.
Subs. A bad region. અ (= not good) + અહુ
= Av. *ahû* = a region.

ખાન-એ-બાબા, khânê-ê-babâ. Vand. V. ના.
ઘરનો એક દરવાજો. Subs. A door of a house.

હાન-જિનાક, hânê-jinâk. Vand. VII. ના.
બીજા જગો, એલાહેદી જગો. Subs. Another place,
a separate—private locality.

અહુકીનશનાનદ, ahukînashnânad. Vand.
XIX. વિ. પાપી અંદગીવાળું. ના. પાપી-ચુનેહગાર અં-
દગી, નકામી અંદગી. Adj. Having a sinful life.
Subs. A sinful—useless life.

આહુ-સપુજે, ahû-sapuje. ના. એવ છુપાવનાર—
ઢાંકનાર. Subs. One who hides or conceals
faults—defects.

અહુ-કસ્ફ-નરાન, ahu-kasfa-narân. ના. ઉચી
જુનિયાદના નરો, મોખાવાલાં માણસો. Subs. Men of
noble birth, influential and respectable men.

અહુ-કસ્ફ-વરાન, ahu-kasfa-varân. ના. મોટા
લોકો, જુબીવાલા—એલમવાલા લોકો. Subs. Great men,
men of real worth—learning.

અહુ-દેઝ-વરાન, ahû-dêz-varân. ના. પહાડોનાં
અરાય ગોદા. Subs. Bad caves of mountains.

૧૫૧૧૧૧૧ અહુ-દેઝવરાન, ahû-dêzvarân. નાં કિલ્લો રાખ-
નાર ધણીઓ. Subs. Castellans, lords of a castle.

૧૫૧૧૧૧૧ આહુ-સ્પુરાંન, ahû-spurân. નાં પુરી એબ રાખ-
નારા, એબ બરેલાઓ. Subs. Those that are full
of blemishes—defects, clothed with vice (plu.).

૧૫૧૧૧૧૧ ખાન-કસ્ફવરાન, khân-kasfavarân. નાં કી-
મતી ખાણો. Subs. Precious mines.

૧૫૧૧૧૧૧ હાન-કસ્ફ-વરાન, hân-kasfa-varân. નાં બીજ
કીમતી પહાડો, અબનો રાખનારા બીજ પહાડો. Subs.
Other valuable mountains, other mountains
containing riches.

૧૫૧૧૧૧૧ હુસ્પુરાન, hûspurân. નાં બુજેરગો, મ્હોટાઓ,
ચુનંદાઓ. Subs. Those who are great—exalted
in rank, those that are the best.

૧૫૧૧૧૧૧ આહુ-સપુજે, âhû-sapuje. See ૧૫૧૧૧૧૧ âhû-
sapuje.

૧૫૧૧૧૧૧ અયુક્ત, ayukst. નાં ૧૫૧૧૧૧૧ નો ટુંકો આકાર.
Subs. Contraction of ૧૫૧૧૧૧૧ ayukshôst.

૧૫૧૧૧૧૧ ખાને-બીરુન, khânê-bîrun. નાં ઘરની આહેરની
જગો, ઓટલો. Subs. A vestibule, an open space
before the door, but covered ; a *veranda*.

૧૫૧૧૧૧૧૧૧ ખાને-બાના-કરદે, khanê-banâ-kardê. Vand.
III. કિં ઘર-બાંધ્યું. V. Built a house (past
tense).

૧૫૧૧૧૧૧ અહુકીનશને, ahukînashnê. Yas. X. નાં નાપા-
કી, દસ્તાન, આકત; ખરાબી, કીનો રાખવો, બાંનવું તે.

Subs. Impurity, uncleanness, *menses*, calamity, misfortune, badness, harm, harbouring revenge, breach.

અહુકીનશનૈ, ahukīnashnānad. Vand.

XIX. See અહુકીનશનૈ

અહુકીનશનૈ, ahukīnashnī. See અહુકીનશનૈ.

અહુકીનશનૈ, ahukīnashnī. દરદ, રંજ, ખલા, પક્ષીદી, નજસાત. Subs. Ailment, disease, pain of body, calamity, uncleanness, filthiness.

અહીકીનશનૈ, ahīkīnashnē. See અહીકીનશનૈ નાં અપ-વિત્રાઈ, નજસાઈ, અરાખ કરવું, ખગાડવું, વિનકાચું, પડતલ, કામમાં ન આવે તેવું. Subs. Impurity, filthiness, defilement, pollution, spoiling. Adj. Useless, obsolete, waste.

આહીકીનશનૈ, āhīkīnashnē, āhīnashnē. વિન નજસી, ખેલું, નાપાક થયલું, અરાખ થયલું. Adj. Filthy, polluted, dirty, profane.

અહુકીનશનૈ, āhukīnashnē. નાં અરાખ ચીજથી દુર રેહેવું; એવદાર ચીજને છોડી દેવી. Subs. Avoiding polluted—filthy things; giving up a thing which brings on disgrace or which is full of blemishes.

અહુકીનૈન્દ, ahukīnēnd. ક્રિંતેઓ ઈજ-દુઃખ દેછે, તેઓ લડાઈ કરેછે; નાં લડાઈ. V. They do harm—injury, they fight—contend (pres. 3rd plu.). Subs. A battle, a contest, a war.

અહુકીનૈદ, ahukînéd. નાં કોશેશ, મેહેનત. Subs. Endeavour, effort, an attempt, toil, pains, labour.

અહુકીનૈદ, ahukînéd. કિં અરાખી કરેછે, કીનો—કપટ રાખેછે ; ભાંજેછે, તોડેછે ; અરાખી કરે ; નાં રીમની. V. Does evil, keeps enmity—revenge ; breaks, sunders (pres. 3rd sing.) ; may do harm. Subs. Filthiness, impurity.

આહોઈનૈદ, âhóînéd. કિં નજસાઈ — અપવિત્રાઈ — ગંદગી કરે. V. May pollute—defile, may make filthy.

અહુકીનીદાર, ahukînidâr. નાં ઈજ કરનાર, કીનો રાખનાર ; ભાંજનાર ; એભિયલ બનાવનાર, રીમની, નકામી ચીજ. Subs. One who does harm, one who harbours revenge ; one who breaks ; filthiness, an useless thing.

અહુકીનીદારી, ahukînidârî. See અહુકીનૈદ ahukînashné.

આહુકીનીદારી, âhukînidârî. નાં એબ કાહાડવી, ખાંખી શોધવી. Subs. Finding fault with, viewing in a bad light.

અહુકીનીદારે, ahûkinidârê. નાં અરાખી, રીમની. Subs. Impurity, filthiness, foulness.

અહુકીનીદન, ahukînidân. કિં રીમન કરવું ; રીમન થવું, નાપાક કરવું, કીનો રાખવો, લડાઈ કરવી, ઈજ—દુઃખ દેવું, તોડવું, તુકસાન કરવું, બગાડવું, એભિયલ કરવું. V. To pollute, to defile ; to be polluted, to render im-

pure; to harbour revenge, to fight, to wage war, to do harm, to do evil, to break, to corrupt, to cause injury, to make deformed.

અહુકીનીદગી, ahukînidagî. નાં અરાબ—અ-
પવિત્ર કીધેલું તે. Subs. Pollutedness.

અહૂ-દવીદગી, ahû-davîdagî. નાં દોડનારું—
ધસારો કરનારું દુઃખ. Ravaging disease, aggra-
vating pain.

અહુકરદે, ahu-kardê. ભૂં કું એબિયલ કીધેલું. V.
Having made ugly—deformed (past partic.).

આહૂ-દદે, âhû-dadê. ભૂં કું એબ આપેલું. Past
partic. Vice inherited.

ખાનેગર, khânêgar. નાં ઘર બાંધનાર, મીસ્તરી,
ઘરધણી. Subs. A house-builder, an architect, a
landlord.

અખોએ, akhôê. વિં અવાસ વગરનું, બદઅવાસી. નાં
દિલમાંની એક શક્તિનું નામ છે. Adj. Having no
innate quality; having a bad nature. Subs. The
name of one of the powers in the human body.

અહુકે, ahukê. વિં અરાબ, નઠારું, ખુરું. Adj. Bad,
evil, wicked.

આહંગે, આહંકો, âhangê, ahankô. Dink. નાં ઈરાદો,
ઠેરાવ, મતલબ, ધારણા; આતું, સ્થાપેલી મંડલી; કાયદો, રીત-
બાત, સરેશતો. Subs. A design, a purpose, an in-
tention; an institution, an established society;
a custom, a rule, a usage. Per. آہنگ

ખુક, khuk. Dâd. See ૫૪૪ Khuk.

ખોએ, khôê. નાં આસિયત, આદત, ઢેવ. Subs.
Characteristic nature, habit. Comp. Per.

خوي

અહુ-કના, ahu-kanâ. નાં દરએક ધણી; દરેક
ખરાબી—એબ. Subs. Every master—owner;
every evil—defect—deformity.

અહુકની, અહુકી, ahukanî, ahukî. નાં ખરાબી.
Subs. Badness, evil.

ખાને-અએ, khânê-aê. Dâd. નાં આએ ઘર.
Subs. This house. As in

આજે આજે આજે

અહુઈનાક, ahuînâk. વિં સાહેબી ભોગવતું, ખરાબી
—બદી ભરેલું. Adj. Exercising authority; full of
evil—vice.

યાનીનાક, yâninâk, વિં આનંદી, મોજલું. Adj.
Jolly, gay.

ખાને-વાદી, khânê-vâdî. નાં પવનનું મથક, મૂલ.
Subs. The original place—source of wind.

આહુઈએ, âhuîê. નાં એબ. વિં એબિયલ. Subs.
Blemish, defect. Adj. Faulty, deformed.

અહુએ-એરવદ, ahuê-êrvad. નાં એરવદોમાં
વડો; દસ્તુર. Subs. The head among *Hérbads*;
a *Dastur*.

અહુ-કોસ્તે, ahûkôste. નાં ખરાબ માર્ગ, નરસી
બાજુ. Subs. A bad way—direction.

અહુકનીદાર, ahukanîdâr. નાં ખરાબી કરનાર,

અપવિત્ર કરનાર ; અરાખ કેરદાર. 'Subs. One who does evil, a profaner, one who pollutes.

૧૧૭૭૧૧૧૧ આહુ-કનીદાર, âhu-kanîdâr. નાં એખ કરનાર, ગીબતખોર. Subs. One who finds fault with, a slanderer, a backbiter.

૧૧૭૭૧૧૧૧ અહુ-કનીદન, ahu-kanîdan. ક્રિં અરાખ કરવું, એ-બદાષ લગાડવું. V. To do harm, to cause evil.

૧૧૭૭૧૧૧૧૧ અહુ-ઈવાનીદન, અહૂ-વાનીદન, ahuî-vânîdan, ahû-vânîdan. ક્રિં અરાખીને તોડવી, બદીને નાબુદ કરવી. V. To destroy an evil, to extirpate vice. ૧૧૭ (= آهوه = vice) + ૧૧૭૭ = Av. ૧૭૭ (in ૧૭૭૭૭, ૧૭૭૭૭, see Vandidad, Fargs. 19, 9, and 20, 8).

૧૧૭૭૧૧૧૧૧ અહુ-કુનાનીદન, ahu-kunânîdan. ક્રિં અરાખ કરાવવું. V. To cause to do evil (causal).

૧૧૭૭૧૧૧૧૧ આહુ-કુનાનીદન, âhu-kunânîdan. ક્રિં એખ—નિન્દા કરાવવી. V. To cause to scandalize—defame.

૧૧૭૭૧૧૧૧૧ આહુકુનશને, âhukunashné. See ૧૧૭૭૧૧૧, âhu-kînashmé.

૧૧૭૭૧૧૧૧૧ અહુ-કુનેહ, ahu-kunêh. નાં છત્રપતિ. Subs. One having a *chhatra* (canopy), i.e. a king.

૧૧૭૭૧૧૧૧૧ આહૂ-નેહ, ahû-nêh. નાં એખ છોડનાર—ચુકનાર. Subs. One who leaves off his vicious habits.

૧૧૭૭૧૧૧૧૧ અ-આદુ-ઝવશનાન, a-âdu-âivashnân. Vand. XIX. વિં મરવાં લાયક અંદગીનાં, પાપી—નકામી અંદગી ગુજરનારા. Adj. Having a mortal existence, passing a sinful—useless life (plu.).

અશોતર, ashôtar. વિં વધારે પાક—અશો—સાચું,
Adj. More pure—righteous—truthful.

અહુકર, ahu-kar. નાં કહાતનો ધણી, મોરાદનો સાહેબ,
Subs. A man of strength, one who carries his
own wish—will.

અહુગર, ahu-gar. નાં ખરાબ—ખરાબી કરનાર.
Subs. One who does evil—harm.

આહુગર, âhugar. નાં એબ કરનાર, ગીબતખોર.
Subs. One who finds fault with, a backbiter.

આહંગર, âhangar. નાં લોહાર. Subs. A black-
smith. Per. آهنگر

યાનગર, yângar. નાં ખુશી—મોજમજ ભોગવનાર.
Subs. One who enjoys—feels pleasure, one who
makes merry.

હાનગર, hangar. નાં પડત—હુડ કરનાર ; ખીજ
કુદરત—શક્તિ. Subs. One who lays waste ; an-
other power—authority.

આહંગરી, âhangarî. નાં લોહારનો ધંધો—કામ.
Subs. The profession—business of blacksmith.

યાનગરી, yângari. વિં દોલતમંદ, ખુશી ભોગવનાર
—કરનાર. Adj. Wealthy, enjoying pleasure,
making merry.

હુકરી, hukarî. વિં હુકર પહાડને લગતું. Adj.
Relating to the *Hûkar* mountain.

આહુકરીનશને, âhukarînashnê. See અહુકરી,
âhukînashnê.

અહુ-રદે, ahû-radê. See અહુ-રામે, ahu-ramê.

અહુ-રદેગી, ahû-radêgî. નાં સરદારની સત્તા ; સાહેબી. Subs. The authority of a leader ; command, mastery.

અહુ-કરકતુમ, ahu-karaftum. વિં ઘણાજ ખરાબ શરીરનું. Adj. Having the ugliest body. Prohib. અ + અહુ-કરકતુમ = Av. અહુ-કરકતુમ

અએદુનચ, aêdunach. કિં અં એ રવેશે—મીસાલે. Adj. In this manner—way. Compare અએદુનચ

અ-ઓ-ચ, a-ô-cha. કિં અં તેથી નહીં. Adv. Not even that.

અ-ઓજ, a-ôj. વિં બુલંદ દરજ્જાનું નહીં, ઊંચું નહીં, કૌવ-તવાણું નહીં. Adj. Not elevated in rank, not exalted—high, not strong. Priv. અ + જ = Av. અજ, Sans. ઓજસ, Per. اوج

અખદ, akhad. Vand. III. નાં દુનિયાં, પૃથ્વી. Subs. The world, the earth. As in અખદ અખદ અખદ

અખોચ, akhôcha. નાં દરએકનું દિલ. Subs. The heart—wish of every one.

અયુજ, ayuj. નાં કોશેશ, મેહેનત. Subs. Endeavour, effort, exertion, trouble.

અશોચ, ashôcha. વિં અશોબી, પવિત્રબી, સાચુંબી. Adj. Even pure—righteous—truthful. અ = Av. અશ, Per. اشو + ا = Av. અશ, Sans. च = and, also.

૨૫૫ અહાન-ચ, હાન-ચ, ahâna-cha, hâna-cha. કિં અં
બીજી ભરતમે. Adv. A second time.

૨૫૫ અહુચ, ahucha. વિં અશો, પાક—નેક. નાં સાહેબ.
Adj. Pure, holy, virtuous. Subs. A lord, master.

૨૫૫ અહુનચ, ahunacha. કીધા પછી (?) After doing (?)

૨૫૫ આહનજ, âhanj. કિં તું નાખ. V: Throw thou
(imper.).

૨૫૫ હાનચ, હાન્-ચ, hânacha, hâncha. વિં બીજું, બાકી,
બીજુંબી. કિં અં બીજું, એ વગેરે, ઈત્યાદિ, ત્યારે, અસુસન,
ન્યાંહાંસુધી, હમણા સુધી—હજીવેર Adj. Another, re-
maining, even another. Adv. Moreover, be-
side this, *et cetera*, certainly then—at that time,
as long as, till now, as yet.

૨૫૫ હુનજ, hunja. નાં. سرخ آسگر

૨૫૫ હંજ, hanj. નાં ખેંચતું, લાવતું, કાઢતું, નાખતું. Subs.
Pulling, taking out, bringing, throwing.

૨૫૨૫ યુજાનદ, yujânad. કિં અડકે, સંબંધમાં આવે-લાવે,
ઝેડે, બાંધે, નિભાવે, ઠેકો આપે. V. May touch, may
come or bring in contact with; may join—
unite, may bind; may sustain—support—prop.

૨૫૨૫ આહનજન, âhanjân. નાં સખત જીવતું આદમી,
સખત મેહેનત કરનાર. Subs. A hard-hearted man,
one who works hard.

૨૫૨૫ અયુજક, ayujâk. નાં ઉંચે ચઢનાર, ઉંચી પદવી
મેલવનાર. Subs. One who ascends—mounts;
one who attains a high dignity.

૨૫૨૫ હાનજક, hânjâk. Dad. નાં ખેંચનાર, ગલી જનાર.
Subs. One who pulls—swallows—devours.

ખાહોચા-ચતાર, akhôcha-ÿatâr. Dâd. નાં દરેકનું દીલ (કાંઈ ચીજ ઉપર) ખાહોશ કરનાર—દોડનાર. Subs. The heart of every one longing for or hankering after (something)

અયુજદાર, ayujîdar. નાં કોશેશ—મેહેનત કરનાર. Subs. One who endeavours, one who works—labours.

હાનજદાર, hânjîdâr. નાં ખેંચનાર. Subs. One who pulls.

હાનજદે, hânjîdê. કિં ખેંચે, તાંણે. V. May. pull—stretch.

અજોજ, aojî. See અજો aoj.

અયુજશ, ayujash. See અજો ayuj.

અહુ-ચ-શ, ahu-cha-sh. નાં વલી તે સાહેબ, તે સાહેબ પણ, જે કોઈ સાહેબ ; વલી તે ખરાબ, જે કાંઈ ખરાબ. Subs. Even that master—lord ; whatever master ; even that bad person or thing, whatever bad.

અહુ-ચેશ, ahu-chêsh. નાં ખરાબ ચીજ. Subs. A bad thing.

હાનચશ, hânachash. સર્વેં તે, બીજુંબી ; બીજું જે કાંઈ. Pron. That, even another ; whatever else.

હાન-ચેશ, hân-chesh. નાં બીજી ચીજ, પરાઈ વસ્તુ. Subs. Another thing, a thing belonging to another person.

હંજશ, hanjash. નાં ખેંચાણ, તાંણ. Subs. Act of pulling—drawing, attraction.

- ૪૦૫૩૫૪ હાન-ચે-અદશ, hân-chê-adash. Nerang. નાં બીજે કોઈ શખ્સ, પરાયો શખ્સ. Subs. Another person, a stranger.
- ૧૪૭૩૫૪ હાનજહેદ, hanjîhêd. Dâd. ક્રિં ખેંચેછે, ગલી ખચ છે. V. Pulls, swallows, devours (pres. 3rd sing.).
- ૪૦૫૩૫૪ અહુનચ-જનાક, ahunacha-jînâk. નાં બીજા જગા. Subs. Another place.
- ૧૪૭૩૫૪ અ-ઓજશને, a-ojashnê. નાં ઉંચાણ વગરની હાલત, ચઢાંણ નહીં તે, ધુલંદ નહીં તે. Subs. State of being not elevated—steep—lofty.
- ૧૪૭૩૫૪ અયુજશને, ayujashnê. Vând. V. નાં કોશેશ કરવી; ઉઠાવવું. Subs. Endeavouring, making efforts, raising, lifting up.
- ૧૪૭૩૫૪ અહુજશને, અહંજશને, ahujashnê, ahanjashnê. નાં ખેંચાણ, ખેંચવું, લાવવું, કોશેશ, મેહેનત. Subs. Pulling, attraction, bringing, endeavour, work, labour.
- ૧૪૭૩૫૪ આહંજશને, âhanjashnê. નાં પાછું ખેંચવું; નહીં ખેંચવું, હટવું. Subs. Act of drawing—pulling back; act of not pulling, receding, stepping back.
- ૧૪૭૩૫૪ યુજશને, yujashnê. નાં જોડવું, વલગાવવું, બાંધવું, મળાવવું; જોડકે ૧૪૭૩૫૪ ૪૦૫૪. Subs. Joining, sticking, binding, strengthening. Comp. Av. Rt. ૪૦૦ Sans. યુજ.
- ૧૪૭૩૫૪ હંજશને, hanjashnê. See ૪૦૫, hanj.

જાતકાદ્ય અહુ-ચેહેર, ahu-chêhêr. નાં ખરાબ શક્તિ—ચે-
હેરો. Subs. Evil power—strength, an ugly face.

જા + જાતક = Av. જાતક = Per. જાતક

જાતક હા-ચે hânchê. See જાતક hânach.

જાતક હાનજે, hânjê. નાં ખેંચાણ. Subs. Pulling, at-
traction.

જાતક હાનજીદે, hânjidê. Dâd. જૂં કું ખેંચાયજું,
તણાયજું. Past part. Drawn, strained.

જાતક અખુજનદ, akhujînad. કિં ગઠાડે, ગઠા કરે. V.
May raise—lift up, may set up.

જાતક અખેઝીનદ, akhêzînad. Pand. Adar. કિં ગઠાડે.
V. May raise up—lift up.

જાતક અખોજનદ, અખેજનદ, akhôjînad, akhêjînad.
કિં ગઠે; ગઠાડે. V. May rise; may raise.

જાતક અયુજનદ, યોજનદ, ayujînad, yôjînad. કિં
પોહોચે, કોશેશ—ચલ કરે. V. May reach, may en-
deavour—exert.

જાતક આહુજનદ, âhujînad. કિં હાકે, કસરે, ગઠાડે.
V. May drive, may move slowly (as an infant),
may raise—lift. Paz. આહુજનદ

જાતક હાનજનદ, hânjînad. કિં ખેંચે, તાંણે, ચલાવે, હાકે.
V. May pull—drag; may make to proceed,
drive—urge.

જાતક આખેજનદ, âkhêjinîdan. કિં ઉઠવું. V.
To get up, to rise.

१૮૩ અ-ઓજને, a-ôjînê. વિં કહવત—શક્તિ વગરનું;
અરાબ આબરુનું, માન વગરનું, પ્રવીણ નહીં તે, ઠોઠ, બોયડ.
Adj. Having no strength—power; disreputable,
having no respect, not proficient, dull, stupid,
wanting intelligence.

૧૮૪ અ-ઓજન-તર, a-ôjîn-tar. વિં વધારે લાયક
નહીં તે. Adj. More unworthy.

૧૮૫ અયુનેદ, ayûjêd કિં ચડે. V. May rise—
ascend.

૧૮૬ અહુનેદ, ahujêd. કિં હાકે, ઢકેલે, દુર કરે, ઉપર
આવે, બાહર ખેંચે-કાઢે, આરાસ્તે કરે, સંભાળારે, લટકે; ટાંગે,
લટકાવે, પડે. V. May drive away, may urge,
may push—shove, may avoid, may come up,
may pull—draw out, may adorn—decorate,
may be suspended; may hang up, may fall.

૧૮૭ આવેનેદ, âvêzêd. See ૧૮૬ ahujêd. ભૂં કું
લટકાવેલું, હીલવેલું. Past Part. Hung, suspended,
shaken, agitated.

૧૮૮ આહંનેદ, âhanjêd. કિં ખેંચી કાઢાડે, ખેંચે. V.
May draw out, may pull.

૧૮૯ હાંનનેદ, hânjêd. કિં ગલીઅય, ખેંચે; પડે, ટાંગે.
V. May devour, may pull; may fall, may hang.

૧૯૦ અયુજદન, ayujîdan. કિં કોશેશ કરવી, પોહોંચવું,
ચઢવું. V. To endeavour, to reach, to ascend,
to rise.

૧૯૧ અહુજદન, ahujîdan. કિં હાંકવું, હાંકી કાઢાડવું,

દુર કરવું, દફેલવું, ખેંચવું. V. To drive, to drive away, to avoid, to push, to shove, to pull.

૧૧૭૭ અહંજદન, ahanjîdan. ક્રિં ખેંચવું, ઊઠવું, હીલવું, લટકાવવું. V. To pull, to rise—get up, to agitate, to move, to shake, to hang up.

૧૧૭૭ આખેજદન, âkhêjîdan. ક્રિં ઊઠાડવું, ઊભું કરવું. V. To raise, to lift up.

૧૧૭૭ આહંચીદન, આહંજદન, આહેંજદન, હંજદન, âhan-chîdan, âhanjîdan, âhênjîdan, hanjîdan. ક્રિં ખેંચવું, તાંણવું, ઘસડવું, ઉપર લાવવું, બાહર ખેંચી કાઢવું, કુંકવું, પીવું, નાખવું. V. To pull, to stretch, to draw out, to bring up, to blow, to drink, to throw, to fling. Compare Av. ૧૧૭૭ + ૩, Per. آهنجيد

૧૧૭૭ યુજદન, yujîdan. ક્રિં જોડવું, બાંધવું, મજબુત કરવું. V. To join—bind—strengthen. Av. ૧૧૭૭

૧૧૭૭ અઓજદે, aojîdê. વિં ઉંચું—ચુલંદ નહીં કીધેલું. Past partic. adj. Not exalted—elevated.

૧૧૭૭ હાનજદે, hânjîdê. See ૧૧૭૭ hânjîdê.

૧૧૭૭ અ-ઓજ-ગરશનીહા, a-ôj-garashnihâ. ક્રિં અં કઉવત નહીં પકડવાથી. Adv. By reason of not gaining strength.

૧૧૭૭ યવ-ચેન્દ, yav-chênd. S. G. ક્રિં અં યા કેટલું—જેટલું. Adv. Or how much—many; or as much—as great.

૧૧૭૭ યોચેન્દ, yôchênd. ક્રિં અં કેમ? કેવી રીતે? કેટલી રીતે? કેટલાક. Adv. How? in what manner? in how many ways? some.

૧૯૫૫ અ-ઓજે, a-ôjê. નાં કહવત વગરની હાલત, તાકાત વગરની હાલત; નાતવાની, મ્હોટાઈ વગરનું, ખરાબ આખર, Subs. Want of power—strength; weakness, want of greatness, disrepute. Priv. + ૧૯૫ = Av.

અઝઝમ = Sans. ઓજસ = Pâz. ઝઝમ = strength.

૧૯૫૫ આહનજે, âhânjê. નાં ખેંચવું, ખેંચાણ. Subs. Act of drawing—bringing up.

૧૯૫૫ હાન્જે, hânjê. See ૧૯૫૫ hânjê.

૩૧૯૫૫ અહુનચ-કબદ, ahunacha-kabad. કિં અં ઘણું કરીને. Adv. Mostly, for the most part.

૧૧૯૫૫ હાન્જગર, hânjgar. નાં ખેંચનાર, બાહર કાઢનાર. Subs. One who pulls—draws out.

૬૯૫૫ અખેઝમ, âkhêzam. કિં હું ઉઠું. V. I may rise—get up.

૬૯૫૫ યોજમ, yôjam. Yas. કિં હું કોશિશ—મેહેનત કરું. V. I may endeavour—work.

૧૧૯૫૫ અ-ઓઝદાસીદન, a-ôzdâsîdan. કિં નહીં ઉ-અડવું—માંજવું, સાફ નહીં કરવું. V. Not to scour—rinse, not to burnish. Prohib. + ૧૧૯૫૫ = Av. ઉઝ + ડ = Per. ડોડ;

૧૧૯૫૫ અ-હુઝીવશ્નન, a-huzîvashnân. નાં નેકી સાથે નહીં જીવનારા, બીચી જીવનારા; રાહજન. Subs. Those who do not lead virtuous lives, those that pass their lives wickedly; highwaymen.

૧૧૯૫૫ અહુ-ઝીવશ્ને, ahu-zîvashnê. નાં ખરાબ અંદગી;

સારી રીતે શંદગી નહીં યુગરવી. Subs. A bad life ; leading a wicked life. Contrast Av. ૧૭૬૫૫

૧૭૬૫૫ આહંઝીદન, âhanzîdan. See ૧૭૬૫૫, âhanchîdan, âhênjîdan.

૧૭૬૫૫ આહેંઝીદન, âhênzîdan. See ૧૭૬૫૫, âhanchîdan, âhênjîdan. કિં કંટાલી જવું, આમડી ઉખેડી કાઢાડવી, છાલ છોલવી, તરવું. V. To be vexed, to skin, to peel, to swim. Compare Per. آبناجیدن

૧૭૬૫૫ અહુ-ઝેર, ahu-zôr. નાં ઝેર-કલવતનો સાહેબ-ધણી. અરાબ ઝેર-શક્તિ. Subs. A man of strength, evil power—force.

૧૭૬૫૫ હાંન-ઝેર, hân-zôr. નાં બીજે ઝેર ; “ઝેર” ઈઆને ક્રિયાનું સાધણ, ભેટ, કાંઈબી ચીજ ક્રિયાની રૂએ આપવાની તે ; ઈજશનેની ક્રિયાથી પવિત્ર થએલું પાણી. Subs. Another Zôr ; a Zôr is anything offered or presented in worship or sacred service, an offering, an oblation ; water consecrated by the Yasna ceremony. Comp. Av. ૧૭૬૫૫

૧૭૬૫૫ અ-ખુદ, a-khud. વિં પોતાનું નહીં, પરાયું, પારકું, બીજનું, પોતે નહીં. Adj. Not one's own, foreign, alien, not one's self. Prohib. ૫ + ૧૩ = Av. ૧૭૬૫૫ = Sans. स्वतः = Per. خود

૧૭૬૫૫ હાન્ત, hânta. નાં વિધવા, રાંડીરાંડ. Subs. A widow.

૧૭૬૫૫ હુત, hut. નાં “મીન” નામની રાશી ; મ્હોટી માછલી. Subs. The sign Pisces ; a large fish. Ar. حوت

અખુદાઈએ, a-khudâîê. નાં પાદશાહી વગરની હાલત, સાહેબી—મ્હોટાઈ વગરની હાલત; સાદાઈ. Subs. The state of being without kingly dignity—mastery, the state of being without any greatness; simplicity.

અખુદા, a-khudâ. વિં ધણી વગર; ખોદાની મદદ વગર. Adj. Having no master; without the help of God.

અખુદાઈ, a-khudâî. નાં સાહેબી—પાદશાહી વગરની હાલત; ખુરી પાદશાહી. Subs. State of being without mastery—regal power; bad rule.

અશોતા, gashôtâ. નાં કમાન, આરકું. Subs. A bow, an arch.

અખુદાઈ, a-khudâî. See અખુદાઈ, a-khudâîê.

અખુદાઈ, a-khudâî. નાં અરાબ સાહેબી, અરાબ રાજ્ય, અરાબ સલતનત. Subs. Evil power—authority, a bad kingdom. Contrast Per. خدائی

અખુદાઈએ, a-khudâîê. See અખુદાઈ, a-khudâî. વિં સાહેબી વિનાનું, પાદશાહી વગરનું. Adj. Having no mastery—kingdom.

ખુદાઈ, khudâî. નાં સાહેબી, પાદશાહી, મ્હોટાઈ. Subs. Mastery, rule, kingdom, greatness.

અખોદાઈયચ, a-khôdâîyacha. વિં ખુરાં રાજ્યને લગતું; પાદશાહીને છાજતું નહીં; ખુરાં રાજ્યને લીધે. Adj. Belonging to a bad kingdom, unworthy of a kingdom; owing to misrule.

અખુદ-શતુની, a-khud-shatunî. વિં હમ શેહેરી

નહીં, સ્વદેશી નહીં. Adj. Not a fellow-citizen, not of one's own country. Prohib. * + જ = Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀 = one's own + 𐬀𐬭𐬀 = Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, Per. 𐬀𐬭𐬀 = a city ; * = Per. 𐬀

જાન્યુઆરી હાદોખત, hādôkht. નાં એક નુસ્કનું નામ છે. એ નુસ્કની ૩૦) પરગરદ હતી, પણ હાલમાં માત્ર ત્રણ જ જલવાઈ રહી છે. એમાં તમામ પેદાએશોનું વર્ણન, તથા તેની અજએબીઓ, ઈત્યાદિ વિશેનું લખાણ આવેલું છે. Subs. The name of a Nosk. This Nosk was divided into thirty chapters, out of which only three are preserved up to this time. It treats of the different creations, their wonders, &c.

જાન્યુઆરી આખતન, ākhtan. ક્રિં અરાબી કરવી, છાંટવું, ઉપર ખેંચવું, લટકાવવું, પોંદોંચવું, મ્યાનમાંથી બાહાર કાઢવું, ખસી કરવું, બીહીવું. V. To do evil, to sprinkle, to draw up, to hang up, to reach, to unsheathe (a sword), to castrate, to fear. Comp. Per. آختن

જાન્યુઆરી ખાનદન, khândan. ક્રિં પઢવું, વાંચવું, શિખવું. V. To recite, to learn, to read. Per. خواندن

જાન્યુઆરી અ-સુદે, a-sudê. વિં ક્ષાયદા વગરનું. Adj. Unprofitable. Comp. Per. بی سود

જાન્યુઆરી આસુદે, âsudê. વિં સુખી, શાંત, આસાએશવાળું. Adj. Happy, peaceful, at rest. Per. آسوده

જાન્યુઆરી અખુતર, akhutar. વિં વધારે દુર અંદેશી. Adj. More foresighted, more far-seeing.

જાન્યુઆરી અહુતર, ahutar. વિં વધારે અરાબ, નાં અરાબ ધણી-શેઠ. Adj. Worse. Subs. A bad master.

જીવનશાસ્ત્ર આહુ-તર, âhu-tar. વિ० વધારે એમિયલ, વધારે ખામીવાળું.

Adj. More deformed—ugly, more defective.

જીવનશાસ્ત્ર ખાવતર, khâvtar. વિ० વધારે ડુંધનાર, વધારે આલસુ.

Adj. More sleepy, more drowsy.

જીવનશાસ્ત્ર અથોવ, ayôv. ઉભયં અં યા, અથવા. Conj. Or, either.

જીવનશાસ્ત્ર અ-હુક, અ-ખુવ, a-huf, a-khuv. વિ० ખુબી વગરનું, સારું નહીં, ખરાબ, નારવા, ઘટતું નહીં તે, શોભઈતું—ખુબસુરત નહીં. Adj. Having no worth—merit, bad, unworthy, improper, not elegant—beautiful. Prohib. $અ + જી =$ Av. $અજીવ =$ Per. خوب = good.

જીવનશાસ્ત્ર હુક, huf. વિ० સારું, નેક, ઘટતું, શોભઈતું, ખુબસુરત; પ્રમાણિક. Adj. Good, virtuous, worthy, elegant; honest.

જીવનશાસ્ત્ર આખુપાઈએ, âkhupâîê. નાં ખુરાઈનો પાયો, યુનાહનું મૂલ. Subs. The cause of evils, the root—germ of crimes (see Patet Ader., chap. 3.)

જીવનશાસ્ત્ર અહુવાન, આહુવાન, ahuvân, âhuvân. See જીવનશાસ્ત્ર ahûvân and âhuvan.

જીવનશાસ્ત્ર અખોવાન, akhôvân. વિ० કએઆશ—તર્કવાળું. Adj. Full of reasoning—argument, logical.

જીવનશાસ્ત્ર અહુવાન, આહુવાન, ahuvân, âhuvân. See જીવનશાસ્ત્ર ahuvân, âhuvân.

જીવનશાસ્ત્ર અહુવાને-હોનર, ahuvânê-hônar. નાં હુન્નરનાં સાહેબો. Subs. Masters of art—skill.

॥ १०० ॥ અ-ઓપસ્તી, a-ôpasti. નાં હીનપસ્તી વગરની હાલત. Subs. State of being not disgraceful.

॥ ૧૦૦ ॥ અ-ઉફતાદન, a-uftâdan. કિં નહીં પડવું—ખન-વું—થવું; સલામત રહેવું; ટકવું. V. Not to fall, not to happen—arrive; to remain secure—safe; to continue, to remain. Prohib. ૫ + ॥ ૧૦૦ ॥ = Per. افتادن

॥ ૧૦૦ ॥ અહુપતિ, ahupati. નાં સાહેબ, ધણી, પાદશાહ. Subs. A lord, master, ruler, king, husband.

॥ ૧૦૦ ॥ અહુફતે, ahufte. વિં અરાબ કીધેવું. Adj. Polluted, spoiled, defiled.

॥ ૧૦૦ ॥ અ-ઓફતન, અ-હુફતન, a-ôftan, a-huftan. કિં ઢાંકવું, છુપાવવું, પેહેરવું. V. To cover, to conceal, to hide, to keep anything secret; to put on, to wear.

॥ ૧૦૦ ॥ અ-ખુફતન, અ-ઓફતન, a-khuftan, a-khôftan. કિં નહીં સુવું, જગૃત રહેવું. V. Not to sleep, to be awake, Prohib. ૫ + ॥ ૧૦૦ ॥ = Av. ૦૫૮ = Sans. स्वप् = Per. خفتن = to sleep.

॥ ૧૦૦ ॥ અ-યુફતન, a-yuftan. કિં નહીં પામવું—હાંસલ કરવું. V. Not to get—acquire.

॥ ૧૦૦ ॥ અહુફતન, ahuftan. કિં અરાબ કરવું—થવું. V. To defile, to soil; to be defiled—soiled.

॥ ૧૦૦ ॥ ખુફતન, khuftan. કિં સુવું, ઉંઘાવું, ખોટું કરવું, ખુટું કરવું, અથડવું કામ કરવું. V. To sleep, to repose; to do wrong, to separate, to do an unworthy act.

॥ ૧૦૦ ॥ હુફ-તન, huf-tan. નાં સાહે તન, દેખામણું શરીર. Subs. A good—elegant body.

૧૯૭૫ અ-ઓફતે, a-ôftê. બૂં કું પેહેરેલું નહીં, નાર્યું, છુપું-ઢાંકેલું નહીં; અહેર. Past partic. Unclothed, naked, not hidden—concealed, open.

૧૯૭૫ અ-અફતે, a-khuf-tê. વિં નહીં સુતેલું—ઉંઘાએલું. Adj. Wakeful, not sleeping, watchful, vigilant.

૧૯૭૫ અ-હુપતે, a-huptê. બૂં કું અરાખ ડીધેલું. Past partic. Soiled, defiled.

૧૯૭૫ અહુફતે, ahuf-tê. વિં છુપું, ગુપ્ત, ખાનગી, છાતું- Adj. Secret, private, concealed, hidden.

૧૯૭૫ યાંનપતે, yânpatê. નાં ખુશીનો માલેક, ખુશી ભોગ-વનાર. Subs. One who enjoys pleasure—mirth.

-૧૧૯૭૫ અ-ઓફતગી, a-ôftagî. વિં નહીં પડે એલું, મજબુત, મક્કમ. Adj. That cannot fall down, strong, firm.

-૧૧૯૭૫ અ-ઓફતગી, a-ôftagî. નાં નહીં ઢંકાયેલી—કપડાં નહીં પેહેરેલી હાલત. Subs. The state of being not covered—clothed.

-૧૧૯૭૫ અફતગી, khuf-tagî. નાં ઉંઘરેટાપણું. Subs. Sleepiness.

-૧૧૯૭૫ હુફ-તગી, huf-tagî. નાં સાફ કબલ. Subs. Sufficient strength.

૧૯૭૫ અહુ-પતી, ahu-patî. નાં અરાખ ધણી; દુનિયાનો ધણી. Subs. A bad master; the master of the world.

૧૯૭૫ અહુફ-તર, ahuf-tar. વિં વધારે અરાખ. Adj. Worse.

૧૯૭૫ હોપમન, hôpaman. નાં મોહોડું. Subs. The mouth.

૧૯૭૫ અખો-ફરેહ, akhô-farêh. નાં ધણીજ દુર અંદેશી,

ઘણોજ ઉંડો વિચાર. Subs. Great foresight—forethought.

અહુમ્મ અહુમ, akhum. નાં દુનિયાં. Subs. The world.

અહુમ્મ અહુમ, ahum. નાં See અહુમ, akhum. વિં સર્વથી ઉચું—બુલંદ. Adj. Highest, most elevated.

અહુમ્મ અહુમાનાક, ahumânâk. વિં મલતાયણું નહીં, એક મલતું નહીં, નામુવાકેક, બરાબરીઉં નહીં, બેમીશાલ. Adj. Dissimilar, unlike, not conformable to, unequal.

Prohib. ન + મ + અહુમ્મ ; Compare Av. 𐬀𐬵𐬯𐬭𐬀 = Pâz. 𐬀𐬵𐬯𐬭𐬀 = Per. 𐬀𐬵𐬯𐬭𐬀 , 𐬀𐬵𐬯𐬭𐬀 .

અહુમ્મ હુમાનાક, humânâk. નાં મીસાલ, દાખલો, ઉપમા. Subs. A simile, an example, comparison.

અહુમ્મ અહુમ્મ, ahumb. વિં છુપું, ખાનગી. Adj. Hidden, secret, concealed.

અહુમ્મ અહુમ્મીહૈદ, ahumbîhêd. Dâd. કિં છુપું થાય છે—કરે છે, ઢાકે છે. V. Becomes hidden ; conceals, bides (pres. 3rd sing.).

અહુમ્મ અહુમ્મીહૈદ, ahumbîhêd. See અહુમ્મ અહુમ્મીહૈદ.

અહુમ્મ અહુમ્મશને, ahumbashnê. નાં છુપું કરવું, છુપું થવું. Subs. Keeping concealed, becoming secret.

અહુમ્મ અહુમ્મયાન, akhumbayân. નાં રોશન ગરોથમાન. Subs. The shining *Garôthmân*, the highest brilliant paradise.

અહુમ્મ અહુમ્મશને, ahumbashnê. See અહુમ્મ અહુમ્મશને.

અહમીદાન, aumîdân. નાં નાઉમેદ લોકો, નિશ્ચલ-
થયલાઓ. Subs. Those that are disappointed—
defeated of expectation.

અહમસ્તાન, ahumastân. નાં સર્વથી મ્હોટું મથક
Subs. The largest abode.

અહમસ્તાન, ahumastân. Pah. Shah. વિં
ખરાબ શિકલનાં, દેહેશત નાક, ડરામણાં. Adj. Ill-shaped,
ugly, dreadful, frightful (plu.).

અહમબીદન, ahumbidan. કિં છુપું કરવું—થવું.
V. To conceal, to hide.

અ-ઓમન, a-ôman. સર્વં આપણાં વગર. Pron.
Without us.

અયુમન, અએ-મન, ayuman, aênman. નાં આંખ,
નજર. Subs. The eye, look, sight. Ar. عين
Comp. અ

અહુ-મન, ahu-man. નાં ખુરો વિચાર; ખુરું મન, સહથી
સરસ મનની શક્તિ, મનની ઉપર સરદારી ભોગવનાર. Subs.
An evil thought, mind which is not good ; the
master-mind, one who enjoys superiority over
his mind.

અ-ઓમંદ, a-ômand. વિં નાલાયક, અઘટિત. Adj.
Unworthy, improper.

અખુ-મંદ, akhu-mand. Dâd. વિં ચિન્તા ભરેલું,
ફીકરમંદ. Adj. Concerned, oppressed with cares
and anxieties.

અર્જુન અયો-મોગ, ayômôg. નાં એક જોડો, એક મોજી. A single shoe of a pair, a stocking.

અર્જુન અહુ-મુએ, ahu-muê. નાં ખરાબ બાલ. Subs. Bad hair. Comp. મુ + એ = Per. موی = hair.

અર્જુન અહુ-મોગ, ahu-môg. નાં આતશની ચાકરી કરનાર ગુરુ. બોય દેનાર. Subs. The priest who renders service to the sacred fire, keeper of the sacred fire.

અર્જુન અહુ-મંગ, ahu-mang. નાં ખરાબ ટેવ, ખરાબ અહુગર, લાક મારનાર ધણી, જીતું બોલનાર ગુરુ. Subs. Bad habit, an evil conjuror, a vaunter, one who commends himself, a lying preceptor.

અર્જુન અહુ-મંદ, ahu-mand. નાં લાયક ગુરુ. Subs. A worthy preceptor.

અર્જુન અહુમંદ, અહોમંદ, ahumand, ahômmand. વિં સાહેબી રાખનાર; સાહેબ-સાહેબીને લાએક. Adj. Enjoying superiority—mastery; worthy of a master, fit to enjoy mastery—sway.

અર્જુન અહુમ્નદ, a-humnad. કિં નથી, છે નહીં; વિં હસ્તી વગરનું. V. Is not, is not in existence. Adj. Not having existence.

અર્જુન આહુમંદ, âhumand. નાં શક, ગુમાન. વિં એબિયલ, એબ બરેલું, જીતું બોલનાર, બદ ખુનિયાદ-નસલનું. Subs. Doubt, suspicion, surmise, uncertainty. Adj. Deformed, ugly, faulty, disgraceful, speaking falsehood, mean, ignoble, of low birth.

ડહમ્મ આવમંદ, khâvmand. વિં ઉંધરેટું, આખ બરેટું. Adj.
Sleepy, inclined to sleep, drowsy.

ડહમ્મ હોમ્નદ, hōmnad. કિં તેઓ છે. V. They are.

અડહમ્મ અ-ઓમંદી, a-ômandî. નાં નાલાએકી, અણઘટા-
રતપણું. Subs. Impropropriety, unfitness.

અડહમ્મ અ-ખોમંદી, akhōmandî. નાં કએઆશી, દુર
અદેશી. Subs. Reasoning, forethought.

અડહમ્મ અહુમંદી, ahumandî. નાં ધણીઆતાપણું ; સાહેબી
રાખનાર. Subs. Ownership, proprietorship ; one
who enjoys superiority—mastery. Av. ૨૧૫૬૭

હહમ્મ અહુમત, ahumat. નાં “અહુનવદ ગાથા.” Subs.
“*Honvad Gâthâ*,” the first of the five Gâthâs.

હહમ્મ અ-હુમત, a-humat. વિં સારા વિચારનું નહીં. Adj.
Not having a good thought. Prohib. * + હહમ્ =
Av. ૨૧૫૬૭

હહમ્મ અહુમત, ahûmata. Vand. XIX. See હહમ્મ ahu-
mat.

હહમ્મ અહુર, ahura. Pah. Shâh., Kâr. Ard. નાં
અહુરમજદ, સાહેબ, મલિક, ધણી, પાસખાન, નેઘાહ રાખનાર,
ગુરુ, જીવ—જીંદગી બક્ષનાર, Subs. Ahura-mazda,
a lord, master, owner, protector, a guardian, a
religious teacher, the bestower of life. Comp.
Av. ૨૧૫૬૭ = Sâns. અસુર.

હહમ્મ અખુર, akhur. નાં ઢોરનું ઘાસ ; ઢોરનું મકાન, તખીલો.
Subs. Grass, hay ; a place for cattle, a stall, a
stable.

૩૫૫ અહુર, હુર, ahur, hur. નાં ખરોખ દારૂ. Subs. Bad liquor. Prohib. ૫ + ૩ = Av. ૫૫ = Sans. સુરા.

૩૫૫ અ-હોનર, a-hônar. Kâr. Ard. વિં હુ-નર—કલા કારીગરી વગરનું. Adj. Artless, wanting skill—workmanship.

૩૫૫ આખર âkhar. ક્રિં અં પછી, પાછલ, પછવાડે, પુઠે, પાછલું, બીજું. Adv. After, behind, in the rear ; afterwards, subsequently, back, hind, further ; that which follows, next, that which comes behind.

૩૫૫ આખુર, અખુર, âkhura, akhur. નાં તખેલો, ઢોરોનું મકાન, ઘોડાને ઘાંસ ખાવાની જગા, એક હાડકાંને કહેછે કે, જેને અરબીમાં ترفود કરી કહેછે. Subs. A stable, a place where cattle are kept, a place used for horses to eat grass ; the collar or breast bone, called in Arabic ترفود Per. آخر

૩૫૫ આખુર, âkhur. નાં પાએગાહ, દબદબો. Subs. A vestibule ; a stable ; dignity, pomp.

૩૫૫ ખાવર, khâvar. Kâr. Ard. નાં પશ્ચિમ અથવા આ-યમણ દિશા (કોઈ વખતે પૂર્વ દિશાને માટેખી આવેછે); ઉગમણ તરફના પ્રાંતો ; ખોદા તાલાના નામો મધેનું એક નામ. વિં મેહુ-રખાન, ખરદાસ્ત કરનાર ; સોસનાર. Subs. The West (but sometimes used for the East); the eastern provinces; one of the names of the Almighty Creator. Adj. Kind, gracious, favourable, treating with care and attention, enduring. Per. خاور

૧૫૫ ખાવલ, khâval. નાં તોપખાતું, મોરચો. Subs. A battery, fortified lines, fortifications.

૧૫૬ ખુર, khur. નાં જખમ, ઘા, ચરબેતો ; માણસનાં આંગળે હડી આંગળ જેટલું કાપી જખમ કરવાના યુનાહતું નામ ; ખાતું, પીતું ; ઘર, મથક, જેમકે, ૧૫૭ 'પીવાતું પાણી, ગોદો'. Subs. A wound, a sore, a bruise ; name of the sin of making a wound in the human body 2½ inches deep ; meat, eating, drinking ; house, residence. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀 ; Comp. ૧૫

૧૫૭ સાવર, sâvar. નાં આકાર, એહેરો, શિકલ. Subs. Form, figure, features, shape.

૧૫૮ હુર, hur. નાં સૂર્ય, સુરશેદ. Subs. The sun. Comp. ૧૫ = Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀 = Per. 𐬨𐬀

૧૫૯ અહુરે, ahurê. નાં સાહેબ, ધણી, માલેક. Subs. Lord, master, owner.

૧૬૦ અહુરહે, ahurahê. નાં સાહેબ-ઓદા-ધણીનું ; સાહેબ, ધણી ; સાહેબી. Subs. Lord's, God's, master's (gen. sing.), Lord, master ; mastery, sway, rule. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬨𐬀

૧૬૧ અહુરહીઆ, ahurahîâ. નાં મણીનું પાણી, ધાત. Subs. Seminal fluid, semen virile.

૧૬૨ અહુરહે, ahurahê. નાં સાહેબનું, ધણીનું. Subs. Master's, owner's (gen. sing.)? Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬨𐬀

૧૬૩ અહુરાઈ, ahurâi. નાં અહુરમજદ, સોલમાં નુસ્કનું નામ છે, કે જેને પેહેલવીમાં "ન્યાદુમ" કરી કહેછે. એ

નુસ્કની ૫૪ પરગરદ હતી, પણ હાલે એ નુસ્કવિશે કાંઈ પણ નિશાની રહી નથી. એમાં નીતિશાસ્ત્ર, ધરમના કર્મોનો તથા મનાઈ તથા દિલસુદ્ધી વિશેનું જ્ઞાન આવેલું હતું. Subs. Ahura Mazda. Name of the 16th Nosk, known in Pahlvi by the name of Nyâdûm. This Nosk contained 54 Fargards, but at present there are no traces of the book. It treated of ethics, philosophy, religious mandates and interdicts.

અહુરાશી, ahurahîâ. નાં See અહુરાશી, ahurahîâ.

હાનરાહ, hâurâh. Dâd. નાં હલટો માર્ગ, બીજો રાહ. કિં અં કોઈબી રીતે. Subs. A contrary—wrong path, another way. Adv. Anywise.

અહુરાની, ahurânî. નાં સાહેબ. Subs. A lord, master.

અખુ-રાસ્ત, akhû-râst. N. Atash નાં અફ દેલ. Subs. A sincere heart.

અ-ખુરાં, akhurân. કિં ના ખવડાવતો. નાં નહીં ખાનારા. V. Don't feed—nourish (imper. causal). Subs. Those who do not eat. Comp. +
 ૩૩ = Per. خوران

અહુરાં, ahurân. નાં સાહેબો, માલિકો, ફરેશતાઓ. Subs. Lords, masters; owners, angels; Comp.

Av. ૨૭૩૬૭૭

અહુરાની, ahûrânî. નાં અએ સાહેબ—ધણી-

ખોદા ; વિ० સાહેબનું, ધણીનું. Subs. O master—Lord !

Adj. Belonging to the master—lord. Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુરાનીશ, ahurânîsh. નાં કુવો, તલાવ, ચશ્મો, કારંજો ; કુવા—તલાવ—ચશ્મા—કારંજનું પાણી. Subs. A well, a pond, a tank, a playing fountain, a *jet d'eau*, water of a well—pond—spring—playing fountain.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અ-ખુરાનીદન, a-khurânîdan. કિં નહીં ખવડાવવું. V. Not to feed—nourish. Prohib. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 + 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 = Per. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 from 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 = to eat.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 ખાવરાન, khâvarân. નાં ખોરાસાનમાં આવેલાં એક શહેરનું નામ છે. Subs. The name of a city in Khôrâsân.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુરેહગરી, ahurêhgarî. વિ० સાહેબી કરનારું. Adj. Enjoying mastery, swaying.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુ-લાગેરી, ahu-lâgêrî. નાં ખરાબ નબલાઈ, ઘણી દુબલાઈ. Subs. Bad weakness, much leanness. Comp. Per. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અખો-રાતુનતન, akhô-râtunatan. કિં કએ-આશ—વિચાર દોડાવવો, ધેઆન લગાડીને જોવું. V. To reflect, to ponder.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુર-મઝદ, 'ahûra-mazd. નાં મહા જ્ઞાની સાહેબ ; મહા બલવાન—પ્રેરેલી શક્તિ. Subs. Omniscient Lord ; Omnipotent, First Power. Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુરી, ahurî. Dâd. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ. Subs. Mastery, superiority, greatness.

ਅਖਰੀ, ākharī. કિં પુરવાઈ રહેવું, સમાપ્ત થવું; પછવાડે બનવું, પાછલથી થવું. V. To be filled up, to be finished, to come to an end; to happen afterwards.

५) आवरी, khâvarî. ना० अरदास्त—सोसवा—भेदुर-
 आनीपछुं ; अरदास्त, भेदुरआनी, दया, भाद्री. Subs. Act of
 forbearing — enduring — suffering — conde-
 scending ; hospitable entertainment, treating
 with care, endurance, forbearance, kindness,
 grace, mercy, pardon.

ખાખુરશના, અહવરશના, a-khurashna, a-havar-
ashna. વિ. નહીં ખાતો, ભુખે મરતો. Adj. Not eating;
starving to death.

અ-ખુરશને, a-khurashnê. વિ० વગર ખાધે-ખોરાકે ;
 ભુખે. Adj. Without eating—food.

અ-ખુરશની, a-khurashnî. વિ. See અ-
khurashnê.

𑀘𑀓𑀭𑀢𑀺 𑀅-𑀧𑀲𑀸𑀭𑀢𑀺, a-khôrashnê. 𑀢𑀾𑀭 𑀢𑀸𑀢𑀺 𑀧𑀾𑀭𑀺, 𑀧𑀾𑀭𑀺
𑀲𑀺𑀸𑀭𑀺, Subs. Not eating, remaining hungry.
See 𑀘𑀓𑀭𑀢𑀺 a-khurashnê. Prohib. 𑀅 + 𑀘𑀓𑀭𑀢𑀺 = Per.

خورش = eating; food.

અહુરે-સતોરાન, અખુરે-સતોરાન, akhurê-satô-rân, akhurê-satôrân. Pah. Shâh. Kâr. Ard. નાં
 દોરોનો ચરાવનાર, દોરોની પાસખાની કરનાર, દોરોનો ધણી,
 ગોવાલિઓ, બરવાડ. Subs. One who tends cattle,
 one who guards sheep in the pasture, a shep-

herd, a cowherd. $\text{સુર} = \text{av.}$ સુર , Per. سُور
= cattle, a beast of burden.

અ-અરસંદ , akhursand. વિ. નારાજ, નાચુરા, દલ-
ગીર, નિરાશ. Adj. Dissatisfied, discontented,
displeased, sorry, despondent, despairing. Priv.
 $\text{સ} + \text{સુર} = \text{Per.}$ خُرسند = satisfied.

અ-અરસંદાર , a-khursandâr. Pah. Shah.
ના. નારાજ રહેનાર, અસંતોષી માણસ. Subs. One who
is dissatisfied, a discontented person.

અ-અરીદન , a-khurîdan. ક્રિ. નહીં ખાવું—પીવું;
લગનમાં નોતરું નહીં દેવું; નહીં ખવડાવવું. V. Not to eat
—drink, not to take food; not to invite to
nuptials; not to cause to eat, not to feed.
Prohib. $\text{સ} + \text{અર} = \text{Per.}$ خوریدن

અ-અરીદે , a-khurîdê. ભૂ. ક્ર. નહીં ખાધેલું, નહીં
પીધેલું, લગનમાં નોતરું નહીં કીધેલું. Past part. Not
eaten—drunk, not invited to nuptials.

અ-અવરંગ , a-avrang. વિ. દબદબા વગરનું, સાદું, સા-
ધારણ, અમત્કાર ભરેલું નહીં. Adj. Destitute of pomp,
plain, simple, common, not marvellous.

અ-ઓરંદ , a-ôrand. વિ. મક્કર-કરેબ-દગા વગરનું. Adj.
Artless, not crafty—treacherous, undeceitful.

અહુ-રોસ્તે , ahu-rôstê. વિ. સારાં કદનું નહીં, ખુબ-
સુરત નહીં, એબદાર સુરત વાળું. Adj. Not well-formed,
not beautiful, of an ugly shape—size. Prohib.
 $\text{સ} + \text{અર} = \text{Av.}$ સુર = beautiful.

હોરુન, હુરુવ, horûn, hourva. વિં પાશખાની કરનાર.

Adj. Guarding. Comp. Av. *khôrva*

ખાવરે, khâvarê. નાં આસાની, રાહત. Subs. Facility, ease, quiet.

અખો-રજીન, akhô-rajin. નાં ખરાબ-ચુરો-કએ-આશ-અંદેશો. Subs. An evil design, evil thought.

અહુ-રચીન, ahu-rachîn. વિં ઘણું બુદ્ધ. Adj. Very bad.

અ-ખોર્દ, a-khôrd. વિં નહીં નહીં, મોટું; નીચ—હલકો—પાછ નહીં; ખારીક નહીં, નહીં ખાધેલું. Adj. Not small—short; not low—base—mean; not minute; not eaten. Prohib. *a + khôr = Per.* *خور*

અહુરદ, ahurad. નાં ખોદા, દસ્તુર. Subs. God, *Dastur*.

આવોર્દ, âvôrd. કિં લાવ્યો. V. Brought (past tense 3rd sing.).

અ-ખુરદાર, â-khûrdar. Gram. Dr. Spiegel.

નાં ખાનાર. વિં નહીં ખાધેલું; નહીં ખાનાર—ખાતો, ભુખ્યું; નહીં ભાંજનાર, અણઘટતું કરનાર, રોશની નહીં કરનાર—રાખનાર. Subs. One who eats. Adj. Not eaten; not having any food, hungry; not breaking, doing an unworthy act; not lighting; not keeping light.

અ-ખુરદારી, â-kurdâri. વિં નહીં ખાનાર; નાં ચુરો ખોરાક; ભુખ. Adj. Not eating. Subs. Bad food; hunger.

અખો-રદી, akhô-radî. નાં ઉત્તમ—નેક દુનિયાં.

Subs. The best world, the morally good world.

અખુરદે, a-khurdê. See અખો-રદી

અહુ-રદ, ahu-rad. નાં સાહેબ અને સરદાર, ગુરૂ અને ધર્મી. Subs. The master and the leader, the religious preceptor and the leader. Av. અહુરમઝદ

અખુરદન, a-khurdan. કિં નહીં ખાવું, ભુંખું રહેવું. V. Not to eat, to remain hungry. Prohib. + અખુરદ = Per. خوردن

અખોરદે, a-khôrdê. See અખો-રદી a-khôrd. નહીં કુટેલું -- પીસેલું. Past part. Not pounded—ground.

હુરમે, hûramê. વિં એક સારા ચાકર નક્કર વાલું, મીનોઈ ધજ. Adj. Having a good retinue; divine banner—flag.

અહુરમઝદ, âhurmazda. નાં માહા જ્ઞાની સાહેબ, તમામ જણનાર; સાસાની તબક્કાના એક પાદશાહનું નામ. Subs. The Omniscient Lord, the All-knowing Master; name of a king of the Sâsânîan dynasty. Comp. Av. અહુરમઝદ

૧૫૫

અયુક, ayuk. Bund. વિં એક, ૧, Adj. One, 1, single. Comp. અયુક

અશક, ashka. નાં આંસું. Subs. A tear. Comp. Av. અશક, Per. اشک

૧૪૦ અશક, ashak. વિં હેમી, ૮૦. Adj. Eighty, 80.

૧૪૦ અહક, ahak. વિં સાર્યું નહીં, જુદું, ખોટું. Adj. Not true, false, untrue. Comp. ૨ + ૧૦ = Ar. نا حق ; حق

૧૪૦ આક, âk. નાં એબ; આકત, આસીબ. Subs. Blemish, defect, a calamity, affliction, trouble.

૧૪૦ આહક, âhak. વિં ઘણું સજવાર, ઘણું લાયક, ઘણું સાર્યું. Adj. Very worthy—dignified, very suitable—competent, very true—honest.

૧૪૦ આહક, âhak. નાં કલીચુનો, ખરચી ચુનો. Subs. Quicklime, cement. Per. آهک

૧૪૦ ખાએ, khâê. S. G. નાં બેદું, ઈંદું. Subs. An egg.

૧૪૦ ખાક, khâk. નાં જમીન, ભોંય, કાંકરો, મટોડી, મિઠી; નમનતાઈ, ફરમાખરદારી. Subs. Land or ground, earth, a pebble, a large grain of stone, clay, dust; humility, obedience, submission. Comp. Per. خاک

૧૪૦ ખાગ, khâg. નાં એક મોરગની જાત. Subs. A kind of bird.

૧૪૦ ખાહ, khâh. નાં ચાહ, ખ્યાર, ચાહનાર. Subs. Love, affection, one who loves, one who regards with tenderness.

૧૪૦ ખુશક, khushk. Vand. IX. વિં સુકકું; ૧૪૦ નો બગડેલો આકાર. Adj. Dry. Corrupt form of ૧૪૦ as in ૧૧૯૧ ૧૧૫૦ ૧૧૫૦ ૧૧૫૦ ૧૧૫૦

૧૪૦ ગજાક, ગજાર, gazâk, gazâr. Niâ. Ard. નાં વેહેવું જેમકે:—૧૪૦ આવ ગજાક. Subs. Flowing; as in ૧૪૦ âv-gazâk. Comp. Av. ۱۴۰, ۱۴۰

૧૫૪ ગઝે, gazê. Nîâ. Ard. નાં નાહું. Subs. A rivulet.

૧૫૪ જક, જયે, jâk, jâyê. નાં જગો. Subs. A place.

Comp. Per. جای ; جا

૧૫૪ દાક, dâk. G. R. નાં આપનાર. જેમકે ૧૫૫૫ નેહી આપનાર. Subs. Giver; as in ૧૫૫૫ = bestower of virtue—goodness.

• ૧૫૪ દાક, dâk. Vand. VII. નાં દાનાઈ, અકકલ. જેમકે ૧૫૫૫૫ = દુશ્દાક = ખુરી દાનાઈનું. Subs. Wisdom, prudence, sense, understanding; as in ૧૫૫૫૫ = dushdâk = of an evil—perverted understanding.

૧૫૪ દાક, dâk. એ બોલ સમાસ રૂપમાં આવેછે; પેદાયશનું, પેદાયશને લગતું. This word is used in a compound form, with the prefix ૪ or ૫૪, and means belonging to the creation; as ૧૫૫૪ = of good creation, created by the good principle. Comp. Av. ۵۴۵۴, ۵۴۵۴

૧૫૪ દેઆક, dêâk. Dâd. નાં દશ ઝેબ વાહું, ઝેહાક; જેમકે:—૧૫૫૫૫૫ (વઝદ દેઆક, vazad dêâk) ઝેહાકનું નુકસાન. Subs. Having ten vices, Zohâk. Comp. Per. ضحاک

૧૫૪ યાક, yâk. પ્રત્યય ૦ આએ પ્રત્યય નામને લગાડવાથી તેનું વિશેષણ બને છે; આપનાર, કરનાર; જેમકે—૧૫૫૫૫ બરાજાઆક = ચલકાટ ભરેલું, ભલુકદાર, રોશન કરનાર. ૧૫૫૫૫ તનુ-યાક, તનહાક = એખલો, તનહા, ૧૫૫૫૫ જ્યાક જન્મ આપનાર. A suffix which, when joined to a noun, makes

it an adjective ; a suffix denoting the doer or giver of a thing, as—૧૫૭૭૭ barâjîak = full of light—brilliancy ; ૧૫૭૭૭ tanuyâk, tanhâk = alone, separate. ૧૫૭૭૭ zyâk = birth—giving.

૫૫૫ સસક, sasak. Dink. સંખ્યાં વિં નેવું, ૯૦. Numer.

Adj. Ninety, 90.

૫૫૫ હાક, ખાગ, hâk, khâg. નાં મોરગનું તોખમ, કોહેણું ઈંદું —ખેદું. Subs. An egg, a rotten egg.

૫૫૫૫૫ અ-આગાહ, a-âgâh. વિં નાવાકેક, બેસમજ. Adj. Inexperienced, unskilful, ignorant, senseless.

૫૫૫૫૫ આકાશી, âkâshi. Dink. નાં આગાહી, અ-ખરદારી. Subs. Knowledge, notice, vigilance. Comp. Av. Rt. ૫૫૫ + ૫ (in ૫૫૫૫૫, see Vand. Farg. 22, paras. 2 and 9).

૫૫૫૫ અ-ખનાઈ, a-khanâi. વિં. See ૫૫૫૫ a-khanâi.

૫૫૫૫ ખાકી, khâkî. વિં ખાકવાણું, ખાકને મલતું, નાશ પામે તેવું, આ દુનિયાનું, હીંયાનું. Adj. Made of dust or earth, perishable, sublunary, earthly.

૫૫૫૫ યાજગી, yâjagî. નાં પરસ્તેશ કરનાર, પુંજનાર. Subs. An adorer, a worshipper, one who offers divine honours.

૫૫૫૫ ખાકાન, khâkân. નાં સનીશ્વર સેતારો ; ખરેહમન અને કેસવાદનાં વડાવાનું નામ. Subs. Saturn ; the name of a person who was considered to be the ancestor of Barêhman and Kêsvâd.

૫૫૫૫૫ આકાની, આગાની, khâkânî, khâgânî. નાં હાલી-

મી, આકપણું, આકસારી. Subs. Humility, meekness, lowness.

૧૩૫૩૫૫ અસ્કાનીયાન, askânîyân. નાં અશકાની ટોલાનું. Subs. Ashkanîan (the family name of the third dynasty of Persian kings). Per. اشکانیان

૧૩૫૩૫૫ અશકહુનીગાન, ashkahunîgân. નાં પામનારા, હાંસેલ કરનારા. Subs. Those who acquire—obtain—get.

૧૩૫૩૫૫ આકાનીઆન, khâkânîân. Dâd. નાં આકાનને લગતા ટોલાનું નામ છે. વિં આકને લગતા, મિટીને લગતા, દુનિયાને લગતા, પાદશાહી ખાંનદાનના. Subs. Name of a tribe called Khâkân. Adj. Belonging to dust—earth, belonging to the world, belonging to the royal family. Per. خاقانی = royal.

૧૩૫૩૫૫ યશકાનીઆન, yashkânîân. નાં અટેખાઈ રાખનારાઓ. Subs. Jealous persons.

૧૩૫૩૫૫ આકાનીઆન, khâkânîân. Dâd. See ૧૩૫૩૫૫ khâkânîân.

૪૭૫ અહકામ, ahkâmî. નાં હોકમો, કરમાનો, કાનુનો; પાદશાહ ગુરતાસ્યના વજર અમાસ્યનો ખેતાખ. Subs. Mandates, orders, precepts of the law; title given to Jâmâsp, the vizier of king Gushtâsp.

૪૭૫ આકી, khâkî. વિં આકવાણું, ધુલવાણું, કમીનું, હલકું, નીચું, મિટીને લગતું, આ દુનિયાને લગતું; નાં ભુખ. Adj. Full of dust—earth, low, humble, mean, belonging to earth—dust, terrestrial. Subs. Hunger. Per. خاکی

૪૭૧૫૪ યાની, yânî. Hôshbâm. નાં નેકી, જુખી. Subs. virtue, goodness, excellence.

૪૭૧૫૪ યશકી, યશકશ, yashkî, yashkash. નાં અદેખાઈ, આજર; વિં આજરવાણું, દુઃખી. Subs. Envy, harm, injury. Adj. Hurtful, injurious, afflicted, unhappy. Comp. Av. ૪૭૨૫૪

૪૭૧૫૪ હાકી, હાગી, hâkî, hâgî. વિં મોરગનાં તોખમવાણું. Adj. Relating to an egg.

૧૪૭૧૫૪ ખાકદાન, khâkdan. નાં દુનિયાં, આલમ; કચરો નાખવાની જગા. Subs. The world, the whole of Nature, mankind, everything which the world contains; a place where rubbish is deposited. Per. خاکدان

૧૪૭૧૫૪ ખાકીયાન, khâkîyân. નાં આખરં વગરનાં પુરષો. Subs. Dishonourable—disreputable men.

૧૪૭૧૫૪ ખાકેસ્તર, khâkêstar. નાં રાખ. Subs. Ashes. Per. خاکستر

૧૪૭૧૫૪ ખાકી-તર, khâkî-tar. નાં ભીનું મટોડું. વિં વધારે નમનતાઈ ભરેણું. Subs. Moist earth. Adj. More humble.

૪૭૧૫૪૫૪ ખાકીનીહા, khâkinihâ. Dâd. વિં આકને-દુ-નિયાંને લગતાઓ. Adj. Belonging to dust (plu.), the worldly (plu.); as in ૧૪૭૧૫૪ ૪૭૧૫૪ ૪૭૧૫૪

૪૭૧૫૪ ખાકીને, khâkîné. નાં પક્ષીની એક જાત. Subs. A kind of bird.

૪૭૧૫૪ ખાગીને, khâgîné. નાં ફોહેણું ઈંડું. Subs. A rotten egg.

૧૧૧૧૧૫ આક-બુદન, khâk-budân. ક્રિ° નમનતાઈ કરવી.

V. To be humble—modest, to condescend, to stoop. Per. خاک بودن

૧૧૧૧૧૫ હાદેર, hâdêr. ના° પોહચનાર ; આશ્રો. Subs. One who goes—reaches ; support, protection, aid.

૧૧૧૧૧૫ આકગરાન, khâkgarân. Dâd., Dink. ના° ડુંભારો, મિટીના વાસણ બનાવનારા. Subs. Potters, those whose occupation is to make earthen vessels.

૧૧૧૧૧૫ અયોખશોસ્ત, ayôkhshôst. Dink. ના° ધાતુ. Subs. Metal.

૧૧૧૧૧૫ હકે, hakê. વિ° સાચું, વાજબી, હક. Adj. True, just, right, equitable.

૧૧૧૧૧૫ અખકુદને, akhkudanê. ના° બોરીઉં, બતન. Subs. A cloth-button, a brooch, a button.

૧૧૧૧૧૫ અશકુનીહા, ashkunîhâ. ક્રિ° અ° પામવા, હાંસેલ કરવા. Adv. By obtaining—getting.

૧૧૧૧૧૫ અશકુનતન, ashkunatan. ક્રિ° પામવું, હાંસેલ કરવું. V. To get—acquire—obtain.

૧૧૧૧૧૫ અશકુફે, ashkufê. ના° છજાઉં, છાપરું, ઝરૂખો, તાલકું. Subs. The edge or lower border of the roof which overhangs the walls, a roof, eaves, a little window, a portico, the crown of the head. Comp. Per. سقف

૧૧૧૧૧૫ અશકુફે-રોએશ્મન, ashkufê-rôêshman. ના° માંથાનું તાલકું. Subs. The crown of the head.

૧૧૧૧૧૫ અશકુફત, ashkuft. ના° થામલો, થાંબ, સ્તંભ, છજાઉં,

અરખો. Subs. A pillar, post, column, eaves, a portico. Comp. Av. 𐬀𐬭𐬎𐬌, Sans. स्तम्भ.

૧૧૯૬૫૫ ખાક-ઝદન, khâk-zadan. ક્રિં પખોડવું, ઝાડવું, કચરો વારવો. V. To whisk, to flop—sweep, to clean.

૧૧૯૬૫૫ યાફતે, yâftê. Dink. બૂં કૂં પમિણું. (૧૯૭૦ નો બીગડેલો આકાર.) Past part. Obtained, acquired (corrupt form of ૧૯૭૦).

૧૧૯૬૫૫ આહકતન, âhaktan. ક્રિં સજવાર—લાયક થવું. V. To be fit, to be qualified, to be worthy.

૧૧૯૬૫૫ અશકપોબ, ashkapôb. આએ બોલ દીનકર્દમાં નીચલી એબારતમાં આવેલો છે. This word occurs in the following sentence in the Dinkard:—

𐬀𐬭𐬎𐬌 𐬀𐬭𐬎𐬌 𐬀𐬭𐬎𐬌 𐬀𐬭𐬎𐬌 𐬀𐬭𐬎𐬌 𐬀𐬭𐬎𐬌 𐬀𐬭𐬎𐬌 𐬀𐬭𐬎𐬌 𐬀𐬭𐬎𐬌 𐬀𐬭𐬎𐬌

૧૧૯૬૫૫ જાક-પોબ, jâk-pôb. નાં ખાંધ—ખભાંના હાડકાંની જગા. Subs. The place of the shoulder-bone, shoulder-bone.

૧૧૯૬૫૫ જાક-ફોબ, jâk-fôb. નાં સરનશીનની જગા, અંજુ-મનનાં સરદારની જગા. Subs. The seat of the president, the seat of the head of an assembly.

૧૧૯૬૫૫ અખકુલ, akhkul. નાં અનાંજ ઉપર જે કુસું થાયછે તે, કણસણું : થુણું. Subs. A beard or ear of corn ; chaff. Per. 𐬀𐬭𐬎𐬌

૧૧૯૬૫૫ અખગર, akhgar. નાં આતશની ચીનગારી. A spark of fire. Per. 𐬀𐬭𐬎𐬌, 𐬀𐬭𐬎𐬌

૧૫૪ અખગર, akhgar. Per. Vajar. નાં આંગણું.
Subs. A finger.

૧૫૪ અ-અગરજે, a-agarjê. કિં અં હરજેજ નહીં, કદી
નહીં. Adv. Never, not at all.

૯૪

૯૪ અહ, aha, Gloss. આએ શીકલે એક એડાક્ષર લખાયલો
છે. Form of compound letters made up of
અ and હ

૯૪ આખેઝ, âkhêz. કિં આજ્ઞાં ઉઠ, ઉઠાવ; નાં ઉઠનાર.
V. imper. Lift up, get up, rise, raise. Subs.
One who gets up.

૯૪ આઝ, âz. Dâd. નાં લોભ. Subs. Avarice, covet-
ousness. Per. آ Av. اء

૯૪ આવ, âv. નાં પાણી, આખર, દરજ્જો, ઝલકાટ. Subs.
Water, lustre, dignity, honour, grace, splen-
dour.

૯૪ ખાજ, khâj. નાં કાનનો આપડો; ખ્રીસ્તીધર્મની નીશાન;
ક્રસ, સંઘરાહ. Subs. The flap of the ear, the
Christian cross, venesection, phlebotomy,
bleeding, opening a vein.

૯૪ ખાવ, khâv. નાં ઉઘ, નિદ્રા, ખોઆખ. Subs. Sleep,
slumber, dream. A corrupt form of ૫

૯૪ ખીજ, khiz. Gloss. કિં આજ્ઞાં ઉઠ. V. imper.
Get up, rise.

૯૪ ગાવ, gâv. Dink. નાં ગાય, ગોસ્પદ. Subs. A cow, a bull, a sheep, a goat. Another form of ૧ (Comp. Av. 𐬔𐬀𐬭, 𐬔𐬀𐬭, Sans. गो, Per. 𐬔𐬀𐬭)

૯૪ દાજ, dâj. નાં રાતનું અંધારું. Subs. Darkness of night.

૯૪ દાવ, dâv. નાં સેતરંજની રમત, કોઈખી રમત-દાવ. Subs. A game at chess, any game, play.

૯૪ યાજ, yâj. નાં પરસ્તેશ કરનાર, વખાણ કરનાર; ખુબેરગ થનાર; ઈરાદો કરનાર; પામનાર, મેલવનાર; માપનાર. કિં આજ્ઞાં ખુબેરગ થા; માપણી કર. Subs. An adorer, a worshipper, a praiser; one who becomes great; one who makes an intention; one who obtains —gets; one who measures. V. imper. Adore, worship(thou); be great; measure(thou). Comp. Av. 𐬔𐬀𐬭 (in 𐬔𐬀𐬭𐬔𐬀𐬭𐬔𐬀𐬭)

૯૪ યાવ, yâv. કિં આજ્ઞાં મેલવ, પામ, હાંસેલ કર. નાં પામનાર, મેલવનાર. V. imper. Get, obtain, acquire(thou). Subs. One who obtains, acquires. Per. 𐬔𐬀𐬭

૯૪ હાઝ, hâz. Pah. Shah. નાં ખરાખ ચીજ-વસ્તુ. વિં આમુશ, સરગશ્તે, હેરાંન. Subs. A bad thing. Adj. Silent, wandering, astonished; confounded.

૯૪ હેખઝ, hêkhz. કિં અલાવવું, માર્ગ બતાવવો, રસ્તો દેખાડવો, તાકીદ કરેલી. V. To lead, to guide, to show the way, to enjoin. Comp. Av. Rt. 𐬔𐬀𐬭 (in 𐬔𐬀𐬭𐬔𐬀𐬭)

જીઝી, âkhêzî. Dink. કિં આજ્ઞાં તું ઉઠ-ઉભો
થા. V. imper. Get up, rise, stand up.

યાઝ, yâzî. કિં તું ઈન્ને, આરાધના કરે. V. You
may invoke—offer divine honours to. Comp.
Av. Rt. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

યાવી, yâvî. કિં આજ્ઞાં તું પામ-મેલવ. V. imper.
Obtain—acquire (thou). Inf. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 Comp.
Per. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

યાવેદ, yâvêd. કિં તે પામે. V. He may get ;
as in 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

સાઝ, sâzî. કિં તું સમારે-અનાવે. V. You may
mend—repair, you may make. Comp. Per.
𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

અ-અવાખ્શ, a-avâkhsh. કિં પસ્તાવો નહીં કરવો,
પસ્તેમાન નહીં થવું, સુરોખરહી રહેવું. V. Not to atone,
not to repent, not to make amends, not to be
cowed down, to be fearless. Contrast Pâz.
𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

અ-અવાખ્શીન, a-avâkhshîn. કિં આજ્ઞાં યુના-
હથી પાછો ના કર, પસ્તાવો ના કર. V. imper. Do not
turn away from sin, do not repent.

અ-અવખ્શાઈ, a-avakhshâî. કિં આજ્ઞાં ના
બક્ષાવ, માફ ના કર. V. imper. Don't cause to
give—bestow; don't forgive.

અ-આવાયશની, a-âvâyâshnî. વિં નાલાયક, અધ-
દીત. Adj. Unworthy, unbecoming, not be-
fitting.

ઠાવઠા યાવહેદ, yâvhêd. કિં પામેછે, હાંસેલ કરેછે, આયપત
—આવક કરેછે. V. Gets, obtains, acquires, earns
(pres. 3rd sing.).

ઠાવઠા આખેઝાન, âkhêzân. કિં આજ્ઞાં ઉઠ, ઉઠતો રહે. નાં
ઉઠનારા, ઉભા રહેનારા. V. imper. Get up, rise,
continue to rise, get up continually. Subs.
Those who get up—stand up.

ઠાવઠા આવાન, âvân. નાં પાણીઓ. Subs. Waters (plu.).

ઠાવઠા યાવાન, yâvân. નાં પામનારા, હાંસેલ કરનારા. Subs.
Those who obtain—acquire.

ઠાવઠા આખેઝાની, âkhêzânî. કિં આજ્ઞાં તું ઉઠ. V.
imper. Get up—rise (thou).

ઠાવઠા આખેઝાનદ, âkhêzânad. કિં ઉઠે, પામે, (બીજા પામે)
ઉઠાવે. V. May get up—rise, may obtain—
again, may make to rise, may raise (pres. 3rd
sing.).

ઠાવઠા યાવહન્દ, yâvhand. કિં તેઓ પામેછે—હાંસેલ કરેછે.
V. They obtain—acquire—get (pres. 3rd plu.).

ઠાવઠા યાવાનદ, yâvânad. કિં પામે, પામેછે. V. May get
—acquire; gets (pres. 3rd sing.).

ઠાવઠા હાખઝાની, hakhzânî. Yas. VIII. કિં આજ્ઞાં તું
મદદ કર, (તેઓને) પુઠે ચલાવ. V. imper. Assist
thou, make (them) to follow. Comp. Av. Rt.
નાં = to follow.

ઠાવઠા હેઝન્દ, hêzand. M. K. નાં ખેંચનાર, તાંણનાર.
Subs. One who pulls—draws.

અખેઝાનિનાક, akhêzânînâk. Dâd. નાં ઉઠ-
ડાવનાર. Subs. One who wakes, one who causes
another person to rise from his seat.

અખેઝાનિના-કુનશને, âkhejânînâ-kûnashnê.
નાં કોઈબી કામ માથે લેનાર. Subs. One who un-
dertakes any business.

અખેઝાનિનીદન, âkhêzânînîdan. ક્રિં ઉઠડા-
વવું, ઉલું કરાવવું. V. To have raised, to have roused
(from sleep), to cause to raise (causal). Comp.
Per. برخیزانیدن

યાવાનીનીદન, yâvânîdan. ક્રિં પમાડવું, હાંસેલ
કરાવવું. V. To cause to be obtained—acquired.
Causal of ૧૧૯૯

અખેઝાનિદન, âkhêzânîdan. Bund. ક્રિં ઉ-
ઠાડવું, ઉઠવું. V. To raise, to lift up ; to arouse—
awake.

આઝાનગર, âzângar. નાં લોબીઓ. Subs. An
avaricious person.

યાવાન-ગર, yâvângar. નાં હાંસેલ કરાવનાર. Subs.
One that causes to acquire or gain.

અખેઝાન, âkhêzân. ક્રિં ઉઠાવ; નાં ઉઠનાર. V.
Raise—lift up. Subs. One who gets up.

યાવાન, yâvân. ક્રિં પ્રયોં આજ્ઞાં હાંસેલ કરાવ. V.
causal imper. Cause to be obtained.

યાવાની, yâvânî. વિં હાંસેલ કરાવનાર. Adj.
Causing to be obtained.

૭૧૪૭ યાવાનચ, yâvânacha. નાં પામનારાળી, Subs.
Even those who obtain—acquire.

૬૧૪૭ આખેઝાનુમ, âkhêzânûm. કિં હું ઉઠાડું. V. I
may raise, I may arouse—awake.

૭૧૪૭ યાવાનચ, yâvânacha. Dink. નાં પામનારાળી.
Subs. Even obtainers.

૪૭૬૧૭ આઝોમન્દાન, âzômandân. નાં લોભીઆ. Subs.
Those who are avaricious.

૪૭૬૧૭ આવઝોમન્દાન, avômandân. પાણી રાખનારા,
ઈજ્જત વાલા, આબરુદારો. Adj. Holding, contain-
ing—keeping water (plu.); respectable, honour-
able, worthy of esteem and honour (plu.).

૪૭૬૧૭ ખાવોમન્દાન, khâvômandân. વિં આબવાલા,
ઉઘરેટા. Adj. Sleepy, drowsy (plu.).

૬૧૪૭૭૭૬૧૭ આખેઝોમન્દીહાતુમ, akhêzômandîhatum.
વિં અતિશય ઉઠવા લાયકનાઓ, અતિશય માલુમ કરવા
લાયકનાં, ઘણા હાંસેલ કરવા લાયકનાં. Adj. super.
Most liable to. get up, most subject to make
known, most worthy of acquiring (plu.).

૬૧૪૭૭૭૬૧૭ યાઝોમન્દીહાતુમ, yâzômandîhâtûm. વિં
ઘણા ખુબેરગ થવા લાયકનાં, ઘણા વધારો કરવા લાયકનાં,
ઘણા ઈરાદો કરવા લાયકનાં, ઘણાં ખુલંદ થવા લાયકનાં. Adj.
super. Most worthy of being great—exalted,
most worthy of increase, most worthy of mak-
ing an intention, most worthy of being exalted.

૧૪૭ અ-અવા, a-avâ. વિં સાથે નહીં; જુદું. Adj. Not in
company with, not in concert with, separate.

અ-અપાર, a-apâr. વિં દુર—આધું નહીં, નજદીક.

Adj. Not distant—remote, nigh, near.

અએવાર, aêvâr. નાં સાંહાંજનો વખત. Subs. The evening time, eventide, evening.

અહવાર, ahvâr. નાં મેહયુખ, માયુક. વિં સરગરદાન. Subs. A sweetheart, a mistress, a lovely woman. Adj. Wandering, confounded.

અ-અપારી, a-apârî. વિં દુરી વગર, રદ થયા વગર. Adj. Without being distant, without being rejected—annulled.

અહવારી, ahavârî. નાં સરગરદાની, હેરાંનગતી. Subs. Wandering, distress, misfortune.

અ-અવારીન, a-avârîn. કિં આજ્ઞાં નેકી ના કર. V. imper. Don't practise virtue.

અએવારે, aêvârê. See અએવાર aêvâr.

યાઝ, yâzî. વિં બુઝેરગ થનાઈ, ઈરાદો કરનાઈ. Adj. Becoming great—exalted, extending.

યાવશ, yâvash. હબયાં અં અથવા તે, યા તે. Conj. Or he.

યાવી, yâvî. વિં પામનાઈ, હાંસેલ કરનાઈ જેમકે. પાદી આવી. Adj. Obtaining, acquiring; as in પાદી આવી = પાદી પામનાઈ. Adj. Obtaining reward.

અ-હોશી, â-hôshî. Dâd. નાં અમર્તી. Subs. Immortality. Comp. Av. અમર્તી.

આખેઝીહેદ, akhêzîhed. કિં ઉઠેછે. V. Gets up, rises (pres. 3rd sing.).

અવશેદ, yâvashêd. કિં પામશે, મેલવશે, હાંસેલ કરશે; V. He will get—make profit, he will gain, he will reap an advantage.

અવીહેદ, અવીહેત, yâvîhêd, yâvîhêt. કિં પામિછે, આએપત હાંસેલ કરેછે. V. He gets—obtains, he gains advantage.

અખેઝશના, âkhêzashna. નાં ઉઠવું તે, ઉઠાણ, ઉભાણ. Subs. Act of rising—getting up, rising.

અવદાન, âvdân. નાં પાણી રાખવાનું વાસણ, પાણી પીવાનું વાસણ; પાણીનું મથક. Subs. A water-vessel, a drinking vessel; any reservoir of water, as a lake, pond, &c. Per. آبدان

અવશને, yâvashnê. નાં પામવું તે, હાંસેલિયત. Subs. Obtaining, gaining, profit.

અખેઝશનાન, âkhêzashnân. નાં ઉઠનારાં. Subs. Those who rise—get up.

અવશનાન, yâvashnân. નાં પામનારાં, હાંસેલ કરનારાં. Subs. Those who obtain—gain.

અખેઝશની, âkhêzashnî. નાં ઉઠાવવાનું કામ, (ઉંઘમાંથી) જગાડવું, ઉસ્કેરવું; ફરીઆદ, શોર, પોકાર; નેહેસ્ત—નાજુદ—નાફતેહમેદ—કોશિશ, એક કામને મજબુત પકડવું. Subs. Act of raising—lifting up—arousing—exciting; complaint, uproar, a loud cry; an unsuccessful effort; laying hold of a work.

અવશની, yâvashnî. નાં પામવું, આએપત, ફાયદો. Subs. Act of gaining—obtaining, profit, benefit.

અખેઝશની, âkhêzashnî. Dink. વિં ઉઠવું, ઉઠી

શકે તેવું, ઉભરાવું, પસંદ કરવું. Adj. Rising, capable of rising; overflowing, choosing, selecting.

જાવશ્ન યાવશ્ની, yāvashnî. વિ० ઉમેદ ધરાવનારું. Adj. Expectant of hope.

જાવશ્ન આખેજશ્ને, ખેજશ્ને, âkhêzashnê, khêzashnê. ના० ઉઠાણ, ઉઠવું; માલમ કરવું. Subs. Act of getting up; act of making known.

જાવશ્ન ખેજશ્ની, khêzashni. Dâd. ના० માલુમ કરવું, વા- કેફ કરવું; ઉઠાવવું. Subs. Giving information, mak- ing known, acquainted with; raising, lifting up.

જાવશ્ન યાવશ્ને, yāvashnê. ના० ચેલવવું, હાંસેલિયત, જે કંઈ ચેલવેલું તે. Subs. Act of gaining, profit, what is obtained.

જાવશ્ન-માનશ્ને, yāvashnê-mânashnê. વિ० વિચારને મલવું. Adj. Coinciding with one's views.

જાવશ્ત, yâvasht. Vand. XX. ક્રિ० પામ્યું. V. Obtained, acquired (past tense).

હાવેશ્ત, hâvêst. Afg. Ghâm. ના० ચેલો, શિષ્ય- નાર, શિષ્ય, શાગેરદ, બેહુદીન. Subs. A disciple, a pupil, a learner, a scholar, a layman. Av.

જાવશ્ન યાવશ્ન

જાવશ્ન સાઝેશ, sâzêsh. Dink. ના० બનાવ, સંજોગ; બનાવવાનું કામ, બંધ બેસાડવું; તૈયારી. An event, coincidence; act of making—performing, adapting; prepara- tion. Per. سازش

જાવશ્ન હેખેશ, hékhzêsh. Vand. XIX. ક્રિ० તુને ચલા- વવું જોઈએ, તુને માર્ગ બતલાવવો જોઈએ. V. You

should guide—show the way. Comp. Av.

—*આહસ્તે*

૧૧૭૭ આહસ્તે, âhêste. કિં અં હલવે, હલવે રહીને. Adv.

Slowly, gently. Per. *આહસ્તે*

૧૧૭૮ અ-અવસ્પાર, a-avaspâr. કિં આજ્ઞાં ના સોંપતો
—સંપુરક કરતો. V. imper. Don't entrust, don't
give in charge of, don't deliver over to. Con-
trast Pâz. *સંપુરક*, Per. *સંપુરક*

૧૧૭૯ અ-અફસ્તુન, a-afastun. કિં આજ્ઞાં ના ફેરવ. V.
imper. Don't change—turn.

૧૧૮૦ આહેન, આહીન, âhen, âhîn. Yas. XXX. નાં
લોહું. Subs. Iron. Comp. *આહેન*

૧૧૮૧ આહેન, આહીન, âhen, âhîn. See ૧૧૮૦

૧૧૮૨ આખેજીનાની, âkhêzînânî. Dâd. કિં હું ઉઠાડીશ,
હું અગૃત કરીશ. V. I will make (him) rise—get
up, I will arouse.

૧૧૮૩ આખેજીનાનદ, âkhêzînânad. કિં ઉઠાડે, જગાડે.
V. May make (him) rise—get up, may arouse.

૧૧૮૪ યાવીનદ, yâvînad. કિં મેલવે, પામે. V. He may
get—obtain—acquire.

૧૧૮૫ યાવેન્દ, yâvênd. કિં મેલવશે, પામશે. V. Will gain
—acquire. Comp. Per. *યાવેન્દ*

૧૧૮૬ હેખ્ઝીનદ, hêkhzînad. Vand. XIX. કિં હું માર-
ગે ચલાવું. V. I may guide—direct.

૧૧૮૭ હેખ્ઝેન્દ, hêkhzênd. Vand. કિં તે ચલાવે—માર્ગ
ખતલાવે. V. He may guide—lead the way.

ਅਖੇੜਨਾਸ਼ਨੀ, âkhêzînashnî. ਨਾ० ਉਠਾਢਵਾਨੁੰ ਕਾਮ,
ਅਗ੍ਰਤ ਕਰਵੁੰ. Subs. Raising, lifting up, arousing.

યાવીનશની, yâvînashnî. નાં યમાડવાનું-હાંસેલ
 કરાવવાનું કામ. Subs. The act of causing acqui-
 sition or gain.

જાગ્રદ આખેઝીનદ, akhêzînad. ક્રિ० ઉઠે, પામે; V. He
may get up—rise, he may obtain.

କ୍ଷିଞ୍ଜିନମ, khêzînam. ଛିଞ୍ଜି ଛିଞ୍ଜି. V. I may rise
—get up.

ગુણ અ-અવીરે, a-avîrê. વિ० ગડબું, અપવિત્ર, નાપાક,
અશુદ્ધ. Adj. Turbid, foul, polluted, impure,
unclean, inaccurate, incorrect.

જાથ, જાહે, *âkhêzêd, khîzed*. ક્રિ० ઉઠે, ઉભો
થાય, ચાહે. V. May rise—get up, may wish.

જાણ્યું ખેઝીદ, khêzîd. નાં ફીકર, ચીંતા. Subs. Anxiety,
concern, solicitude. Pâz. ૬૫૭

જાવેદ, yāvēd. ક્રિ० પામે—હાંમેલ કરે; જણે. V.
May get—obtain ; may come to know.

જાહેદ, hâzêd. ક્રિ० તે આપેછે. V. He gives.

જાણ્યું ખેઝીદે, khêzîdê. ભૂં કું ઉઠેણું, ઉભું થયણું. Past
part. Risen, got up, stood up.

॥१७४४॥ આખેઝીદન, ākhêzîdan. કિં ઉઠવું, ઉભું થવું, ઉઠી જવું; માથે લેવું; માંલમ કરવું; પામવું, હાંસિલ કરવું. V. To rise—get up, to leave one's seat, to stand up; to undertake, to take upon one's self any business; to make known; to obtain—acquire.

૧૧૯૫૫ યાઝીદન, yâzîdan. કિં બુઝેરગ-બુલંદ થવું; ઈરાદો કરવો; હાથ લંબાવવા, કોટી કરવી. V. To be great—exalted; to make an intention, to be at, to have an eye to; to stretch out the arms, to embrace. Per. یازیدن

૧૧૯૫૫ સાઝીદન, sâzîdan. કિં બનાવવું, તૈયાર કરવું; સાચું કરી આપવું, કાંકાં મારીને શોધવું; હથિયારબંદ કરવું. V. To make, to mould, to prepare; to verify; to search for by groping; to arm. Per. سازیدن

૧૧૯૫૫ હખઝીદન, hakhzîdan. કિં ઉઠવું, પુઠે જવું, અગવું, પાછલ લાગવું. V. To get up—rise, to follow, to awake, to pursue. Comp. Av. Rt. ૧૨૯, ૧૨૯૫૫

૧૧૯૫૫ હાઝીદન, hâzîdan, Pah. Shah. કિં રડવું; શોક કરવો; જોવું, નેઘાહ કરવી. V. To weep, to cry, to bemoan; to see, to observe, to mark, to direct the mind.

૧૧૯૫૫ હાઝેમ, hâzêm. કિં હું આપુંછું. નાં જીલમ કરવો; નહસાડી મુકવું. V. I give. Subs. Oppressing, putting to flight. Comp. Ar. هازم

૧૧૯૫૫ હાજેર, hâjêr. કિં અં નજદીક આવેલું, હાજેર, નાં રોકડ; રહેનાર, પડોશી. Adv. Being at hand, close at hand, present. Subs. Ready money, an inhabitant, a neighbour. Per. حاضر; as in

૧૧૯૫૫ ૬ ૧૧૯૫૫ ૧૧૯૫૫ ૧૧૯૫૫ ૧૧૯૫૫ ૧૧૯૫૫ ૧૧૯૫૫ ૧૧૯૫૫ ૧૧૯૫૫ ૧૧૯૫૫

૧૧૯૫૫ અ-અજદરન, a-ajdarun. કિં આજ્ઞાં ના કાપ, ના કાડ. V. imper. Don't cut, don't tear—rend.

૧૯૪ આખેઝે, âkhêzê. ભૂં કું ઉઠાવેલું. Past part.
Raised, lifted up.

૧૯૪ યાવ, yâv. કિં તું પામ; નાં પામનાર. V. imper.
Acquire (thou). Subs. One who acquires.
Comp. Av. Rt. ૭ Per. یاب, یاب

૧૯૪ સાઝ, sâz. કિં તું બનાવ—કર, નાં બનાવનાર, કરનાર.
V. imper. Do—make (thou). Subs. One who
does—makes. Per. ساز

૧૯૪૫ યાજ્વાર, yâjvâr. Pah. Shâh. વિં પરસ્તેશ કર-
નારની મીશાલે, પરસ્તેશ—વખાણ કરનાર તરીકે. Adj.
Like an adorer, in the capacity of a worshipper
—praiser. Av. Rt. ૬ = to adore. Comp. ૧૯૪
to Per. وار, (possessing, resembling as شاهوار)

૧૯૪૬ હાક્ટે, hakhtê. Bund. નાં પીડુ. એ ૧૯૪ નો બગડેલો
આકાર. Subs. The abdomen. Corrupt form of
૧૯૪

૧૯૪૭ હાઝુઈદન, hâzuîdan. કિં હેરાન થવું, હલકાઈમાં
રેહેવું. V. To be harassed, to suffer pains, to
remain in meanness.

૧૯૪૮ હાચુનાન, hâchunân. નાં એક નદીનું નામ છે? Subs.
The name of a river?

૧૯૪૯ આખેઝુમ, âkhêzum. કિં હું ઉઠું—ઉભો થાઉં; હું
પામું. V. I may get up—stand up—rise; I may
get—acquire.

૧૯૫૦ હેઝુમ, hêzum. Gloss. નાં કાઠી, બાલવાનાં લાકડાં.
Subs. Firewood, fuel. Comp. Per. هیزم Sans.
इष्टम. Comp. ૧૯૫૦

૪૭૪ યાવીનદ, yâvinad. ક્રિ० see ૪૭૪

૪૭૪ યાવાં, yâvân. નાં પામનારા, હાંશેલ કરનારા. Subs. Those that obtain—acquire.

૧૭૪ અખ્જે, akhjê. નાં દેરમનો છાપ. Subs. The stamp of a *deram*.

૧૭૪ યાઝે, yâzê. નાં આરાધના કરનાર. Subs. One who invokes—pays homage to (celestial spirits).

૧૭૪ યાઝે, yâzê. વિ० આરાધના-વખાણને લગતું. Adj. Pertaining to adoration—praise.

૧૭૪ યાફે, yâfê. Pah. Shâh. વિ० બેહુદું, મુરખાઈ ભરેલું, ફોકટનું. Adj. Absurd, foolish, stupid, vain. Per. یا

૧૭૪ યાવે, yâvê. વિ० ગુમ થયલું, પાયમાલ થયલું નાં મદદ ; જોડી કહાડેલી વાત. Adj. Lost, ruined, destroyed. Subs. Assistance, help ; a fiction.

૧૭૪ હાજે, hâzê. નાં વાલી, મુતવલી, નેઘાહ રાખનાર. Subs. A guardian, a patron, the superintendent or administrator of any charitable institution, a keeper.

૪૧૭૪ આવકશ, âvkash. નાં પાણી ખેંચનાર—લઈજનાર, પાણી ભરવાની ચામડાંની બાટલી. Subs. A drawer or carrier of water ; a leather water-bottle. Per. آبکش

૪૧૭૪ યાજગી, yâjgî. નાં પરંસ્તેશ, આરાધના, નામનું સ્મરણ કરવું (જેમકે ૪૧૭૪ દેવ યાજગી). Subs. Worship, adoration, act of invoking (as in ૪૧૭૪ dēv-yajgî).

અવગ્ધા યાવગ્ધી, yâvagi. નાં આએપત, આવક, પામવું.

Subs. Gain, income, earnings, gaining.

અહીં આહી, âhî, ahî. Gloss. નાં એબ, આમી, ક-
મૂર, ઈલ્લત; હરણ. Subs. Imperfection, blemish,
defect, failing, fault; an antelope, a deer.

અખેજનદ, âkhêjînad. કિં ઉઠે, ઉભરાય. જેમકે

ઠાવણ ગણ વાદેઅખેજનદ (શરીરનો) પવન ઉભરાય. V.

May sprout—issue, may rise, break forth; as

ઠાવણ ગણ vâdê âkhêjînad.

યાઝગી, yâzgi. See અઝગી yâjgi.

હાજાંદ, hajand. નાં ખેંચનાર, તાણનાર. Subs.
One who pulls—draws.

અ-અવજરોમન્દાન, a-avjârômândân. નાં

નાહીમ્મતીઓ, હીચકારા; વગર ચમત્કારનાં. Subs.

Cowards, those who fear danger, timid persons;
having no miracles—wonders.

અ-અફઝલ, a-afzul. કિં આજ્ઞાં પરેશાન—હુરાંન ના
કર. V. imper. Don't make distracted—sad,
don't harass.

દો-હફત, બી-હફત, dô-haft, bî-haft. વિં બે સાત-હફતા,
ચૌદ. Adj. Twice seven fourteen. Av. અવગ્ધા અવગ્ધા

યાફત, yâft. નાં મોરાદ, આએપત, નફો, હાંસેલ, કિં
પામ્યું, મેલવ્યું. Subs. Wish, desire, income, gain,
profit, winnings. V. He obtained—acquired.

Av. અવગ્ધા, Per. یافت

યાફતાશ, આયમ્તી, યાફતી, yâftash, âyaptî, yâftî.

નાં આએપત, આવક, કમાણી, નફો, હાંસેલિયત. Subs. Gain, income, earnings, profit, advantage. Av.

آیفت, Per.

યાજ્ઞયજુ યાકતગી, yâftagî. નાં મેલવવું, હાંસેલ કરવું, હાંસેલિયત. Subs. Obtaining, acquiring, gain.

યાજ્ઞયજુ યાકતીનેદ, yâftînéd. Dâd. કિં પામેછે, હાંસેલ કરેછે. V. He gains—obtains—acquires.

યાજ્ઞયજુ યાકતીનીદન, yâftînídan. કિં પામવું; પમાડવું. V. To obtain; to cause to obtain.

યાજ્ઞયજુ યાકતે, yâftê. ભૂં કું પામેજું, મેલવેજું, હાંસેલ કરેજું. Past part. Got, obtained, acquired. Per. یافت.

યાજ્ઞયજુ યાકતન, આયમન, yâftan, âyaptan. કિં પામવું, હાંસેલ કરવું, આએપત કરવી, નફો મેલવવો. V. To gain, —acquire, to make money by, to earn, to get profit. Av. Rt. (as in યાજ્ઞયજુ), Per. یافت.

યાજ્ઞયજુ યાકતે, yâftê. Khord. Av. See યાજ્ઞયજુ yâftê.

અયાવચ, ayâvacha. ઉભયાં અં યા, વહી, અથવા. Conj. Or, also.

યાવ, અયાવ, yâv, ayâv. S.G. See અયાવચ ayâvacha.

આખેઝમ, âkhezam. See આખેઝમ âkhêzum.

યાવમ, yâvam. કિં હું પામું-હાંસેલ કરું. V. I may obtain—acquire. Per. یابم.

સાઝમ, sâzam. કિં હું બનાવું—કરું—સમારું, હું તૈયાર કરું—હથિયારબંદ કરું. V. I may make—perform, I may prepare—arm. Per. سازم.

આવર, khâvar. Per. Vajar. નાં મેહરબાની રાખનાર, બરદાશત કરનાર, પરવરેશ કરનાર, સાહેબ; સોસનાર;

ઉગમણ—પૂર્વ દિશા. Subs. One who shows kindness—regard, a protector, a guardian; one who endures; the east, the eastern region.

Per. خاور

૧૫૪ યાવર, yâvar. નાં મેલવનાર, પામનાર; મદદગાર. Subs. One who obtains—gets; a helper. Per. ياور

૧૫૫ યાવેર, yâvêr. વિં હંમેલદાર. Adj. Pregnant.

૧૫૬ ૧૫૫ ખાવરાંની, khâvarânî. વિં મેહેરખાની—ખરદાસ્ત કરનારાઓ. Adj. Those who are kind, those that are hospitable, those who treat with care and attention.

૧૫૭ ૧૫૬ યાવરાંની, yâvarânî. વિં મદદ કરનારા. Adj. Those who assist—help.

૧૫૮ ૧૫૭ ખાવરી, khâvarî. નાં મેહેરખાની, પરવરશી, દયા. વિં દયાલુ. Subs. Favour, grace, protection, compassion, mercy. Adj. Merciful. Pâz. مساعد

૧૫૯ ૧૫૮ યાવરી, yâvarî. નાં મદદગારી. Subs. Aiding, helping. Per. ياري

૧૬૦ ૧૫૯ અ-અવરદાર, a-avardâr. વિં વગર હંમેલનું, ગર્ભ-વાળું નહીં. Adj. Not pregnant, not conceived.

૧૬૧ ૧૬૦ અ-અજરૂન, a-ajrun. કિં આજ્ઞાં ના ખોદ—ખણ. V. imper. Don't dig, don't excavate.

૬૫૫

૬૫૬ ૬૫૫ ખાજ, khâj. નાં કાનનો આપડો; ક્રિસ્ત. Subs. The flap of the ear; the Christian cross. Per. خاج

૬૫૭ ૬૫૬ યાચ, yâch. Dâd. એક પ્રત્યય છે જેનો અર્થ “લગતું”

થાયછે. :—જેમકે જ્ઞાન કાએદાને લગતું. An affix denoting *pertaining to*; as જ્ઞાન = pertaining to law.

જ્ઞાન હાજત, hâjat. નાં મોરાદ. Subs. Need, necessity, desire.

જ્ઞાન

જ્ઞાન યાઝાન, yâzân. નાં ઈરાદો—ધારણા કરનાર. Subs. One who makes an intention, one who proposes to himself.

જ્ઞાન અ-સજદા, a-sazdâ. વિં નિરપરાધી, શુનાહ—તકસીર વગરનું, પાક. *Adj. Innocent, guiltless, sinless, pure.

જ્ઞાન યાઝીદાન, yâzîdan. કિં ઈરાદો કરવો, ધારણા કરવી; અકશોસ કરવો; શુલંદ થવું; હાત લંબાવવો, કોટી કરવી. V. To intend, to propose to oneself; to desire, to feel sorrow, to suffer grief, to be exalted—elevated; to stretch out the arms, to embrace. Per. یا زید .

જ્ઞાન અહાઝુન, ahazun. Gloss. કિં અં આએ જમાને. —વખતે, આએ પલે, હમણા. Adv. At this age—time, at this moment, presently.

જ્ઞાન ખાઝાને, khâzanê. નાં પોતાની ઓરતની બેહેન, સાલી. A wife's sister, sister-in-law.

જ્ઞાન ખાઝે, khâzê. વિં ખમીર કીધેલું. Adj. Leavened.

જ્ઞાન યાઝે, yâzê. નાં ધુજરી, ધુજરો. Subs. Trembling, shivering, trepidation, woe, horror.

જેઠ યાજ્ઞી, yâzagi. નાં પુજનાર, ઈજનાર, આરાધના કરનાર, પરસ્તેશ—વખાણ કરનાર. Subs. A worshipper, adorer, one who pays divine honours to, one who praises.

જેઠ

જેઠ અ-અત, a-at. કિં અં એ એમ નહીં, નહીં તો. Adv. I wish you would not, if not.

જેઠ અખત, akht. નાં ઝુંડો. (જેઠ અખતરનો ટુંકો.) Subs. A banner, ensign (contraction of જેઠ akhtar).

જેઠ અખત, akht. નાં એક મ્હોટા જદુગરનું નામ છે. Subs. The name of a great conjuror, called *Akht-Jâdu*.

જેઠ અખત, akht. Gloss. નાં મીસાલ; ઉઠાડવું, ઊઠ્યું; દોસ્ત; નજર, નેગાહ; ઉપર ખેંચવું. વિં ખરાબ; એકમલવું, નજદીક. Subs. Simile; raising, lifting up, getting up; a friend; the eye, a look; pulling up. Adj. Bad, evil; similar, near.

જેઠ અખત, akhta. Dâd. કિં અં તુરત, જલદી; જેમકે જેઠ “અખતચાર” = તુરત ઉપાય કરનાર. Adv. Immediately, quickly; as જેઠ = akhtachâr = one who adopts remedies—measures immediately.

જેઠ અખત, akht. નાં ગલીચાઈ, નજ સાત, કાદવ, કચરો. વિં ધુરં, ખરાબ. Subs. Filthiness, rubbish, refuse. Adj. Bad, wicked, ill. Av. જેઠ

જેઠ અખત, akhta. નાં ભાઈ. Subs. A brother.

જેઠ આખત, âkht. નાં અજમાયશ, તપાસ. કિં તપાસ્યું. Subs. An experiment, experience, trial. V. Made an experiment, experienced.

૧૭૭ ઈશ્ત, isht. નાં મરજી, ઈચ્છા, આહૈશ ; જેમકે, = ૧૭૭૧૭૭૧
સર્વથી સારી મરજી. Subs. Wish, desire, choice,
will ; as ૧૭૭૧૭૭૧ = the best wish. Av. ૧૭૭ = Sans.

इष्टि. Av. Rt. ૧૭ = S. Rt. इष् = to wish.

૧૭૭ ઈહદ, ihêd. એક પ્રત્યય છે કે જે વર્તમાનકાલ ત્રીજા પુરુષ
એકવચનની નિશાની તરીકે વપરાય છે. જેમકે ૧૭૭૧૭૭૧
આસ્તુની હદ = તે જુવેછે. A verbal termination
denoting present tense third person singular ;
as ૧૭૭૧૭૭૧ âstunihêd = he sees.

૧૭૭ ઓખત, ôkht. નાં બહેન. Subs. A sister. Ar. أخت

૧૭૭ ખાદ, khâd. નાં ચીલ, સોરી, ગરૂડપક્ષી. Subs. A
kite, a rapacious bird of the hawk kind, an
eagle. Per. خاد

૧૭૭ ખાદ, khâd. નાં સ્વાદ લેવો તે, ખાવું તે. Subs. Eating,
tasting. Av. Rt. ૧૭૭ = Sans. Rt. स्वाद् = to taste.

૧૭૭ ગશ્ત, gasht. કિં કર્યું, બદલાઈ ગયું. V. Turned
(round), altered. Per. گشت

૧૭૭ દશ્ત, dasht. નાં જંગલ, વેરાંન. Subs. A forest or
wood, a plain without water. Per. دشت

૧૭૭ દસ્ત, જસ્ત, dast, jast. નાં હાથ, ઝેર, કુદરત, કાબુ,
મજબુતી. Subs. Hand, strength, power, restraint,
vigour. Av. ૧૭૭ = Sans. हस्त = Per. دست

૧૭૭ દાદ, dâd. નાં કાપનાર, ભાંજનાર ; જેમકે ૧૭૭૧૭૭૧
અસ્ત-વી-દાદ = હાડકું ભાંજનાર, દેવનું નામ છે. Subs.
One who cuts—breaks ; as ૧૭૭૧૭૭૧ ast-vî-dâd =
one who breaks the bones, name of a Dev.
Av. Rt. ૧૭, ૧૭ = S. Rt. दो, दा = to cut.

૧૭૭ } દિશ્ત, disht. Vand. XVII. નાં દેખાડનાર ; હાથનું

૧૭૭ } આંગળું ; અરધી બીલ્લસ. Subs. That which shows ; a finger ; half a span. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬵

૧૭૭ યજદ, yazad. નાં ઈશ્વરી માનને લાયકનો, ઈજવાને લાયકનો (અસલ અર્થ), ખોદા ; ઈજદ, કરેસ્તો. Subs. Worthy of divine honours—adoration (lit.), God ; an angel. Av. 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀 = Per. ایزد Av. Rt. 𐬵𐬀𐬵𐬀 = to adore.

૧૭૭ યશ્ત, yasht. નાં યશ્ત, આરાધના, બંદગીઓનું નામ છે, જેમકે. “અહુરમજદયશ્ત,” કિં ઈજ્યું. Subs. Yasht, invocation, praise (to celestial spirits), name of certain prayers, as Ahurmazd yasht. V. Invoked. Av. 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀

૧૭૭ યાત, yât. નાં એક યુનાહનું નામ છે કે જેનો વજન એક સો હેંસી (૧૮૦) અસ્તેરનો છે. Subs. The name of a crime whose heaviness is equal to 180 *Astêrs*.

૧૭૭ યાદ, yâd. નાં યાદદાસ્ત, અજબર, યાદ ; જગૃતી, બેદારી ; નકશ, ચિતાર ; દિલમાં નેગાહ રાખવી. Subs. Remembrance, recollection by heart, memory ; the state of being awake, vigilance ; painting, picture ; keeping in the heart. Per. یاد

૧૭૭ શેદ, shéd. એક પ્રત્યય છે કે જે ભવિષ્યકાલ ત્રીજા પુરૂષ એકવચનની નિશાની તરીકે વપરાય છે, જેમકે 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀 “આસ્તુનશેદ = તે જોશે. A verbal termination denoting future tense third person singular ; as 𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀 astunashéd = he will see.

૧૭૭ સખ્ત, sakht. વિં કઠણ, મજબુત, અઘરું, સખત, એસ્સા-

વાહું. Adj. Hard, solid, strong, difficult, firm, violent, intense. Per. سخت

જીવ હખ્ત, hakht. નાં પીર, મરદની જત, ગાંડનું સુરાખ. Subs. The abdomen, the male organ of generation, the anus. Comp. Av. જીવજીવ

જીવ હખ્ત, hakhta. નાં જનાકાર, છીનાલ. Subs. An adulteress.

જીવ હસ્ત, અસ્ત, hast, ast. કિં છે. V. Is. Av. જીવ = Sans. अस्ति = Per. هست, است

જીવ હાત, hât. કિં આજ્ઞાં ઉઠ, ઉભો થા. V. imper. Get up, rise, stand up.

જીવ હાત, hât. Yas. IX. નાં બાજી, દંડ; જેમકે. જીવજીવ ફરાહાત = પોહોલી—કુશાદે—બાજી. Subs. The arm from the shoulder to the elbow; as જીવજીવ farâhât = developed—expanded arm from the shoulder to the elbow.

જીવ હાત, hât. નાં હા, ભાગ. Subs. A chapter, a portion, a section. Av. જીવજીવ

જીવ હાદ, hâd. કિં છે. V. Is. Pâz. જીવ

જીવ હાદ, hâd. બૂં ફૂં યજ્ઞદાંએ રખેલું. Past part. Preserved by God.

જીવ હાદ, hâd. કિં હોતે. M. K. chap. I. Had been, would have been. Pâz. જીવ

જીવ હેખ્ત, હાત, hêkht, hât. Gloss. નાં આઈન, રવેશ; રોનક; આદદાસ્ત, અગૃતી; નકશ, ચિતાર. Subs. Usage, custom; elegance, beauty; memory, wakefulness; painting, picture.

જેઠ હેદ, hêd. ક્રિં હોય. V. May be.

જેઠ અસ્તા, astâ. નાં જરથોસ્તની અવસ્તાની કેતાબો.

Subs. Avastâ, Books of Zoroaster.

જેઠ અહદા, ahadâ. Gram. Das. Pêsh. વિં એક,
૧. Adj. One, 1.

જેઠ એસ્તા, êstâ. Per. Vajar. નાં સેતાએશ, વખાણ.
Subs. Praise, encomium.

જેઠ અહદા-અસરીઆ, ahadâ-asarîâ. Gram.
Das. Pêsh. વિં અગીઆર, ૧૧. Adj. Eleven, 11.

જેઠ અહદા-અસરીન, ahadâ-asarîn. Gram.
Das. Pêsh. સંખ્યાં વિં એકવીસ, ૨૧. Numer.
adj. Twenty-one, 21.

જેઠ યથા-અહુ-વૈરીઓ, yathâ-ahu-vairîô. Nyâ.

Khur. નાં એક બંદગીનું નામ છે. “યથા અહુવૈર્યો.”

Subs. Name of a prayer, *Yathâ Ahu-Vairyô*.

Av. હૈયથા હૈયથા અહુવૈર્યો

જેઠ યશ્તે-ગેહાંન, yashtë-gêhân. નાં ગેહેસારણું.

Subs. Prayer for the dead body before final disposal.

જેઠ યશ્તે-ગાહ, yashtë-gâh. નાં આરાધના કરવાની
જગા. Subs. Place for adoration—invocation.

જેઠ અખ્ત-અએત, akht-aêt. ક્રિં ખરાબ—નઠારૂં છે. V.
Is bad—evil—hurtful.

જેઠ અખ્ત-હેદ, akht-hêd. ક્રિં ખરાબ થાયછે, વિં
ખરાબ, નઠારૂં, બુરૂં. V. Becomes bad—evil. Adj.
Bad, evil, foul, wicked.

મજીવ દશ્તાન, dashtân. નાં ઓરંતની જવાનીનું ચિન્હ-
નિશાની, દસ્તાન. Subs. Menses, menstrual dis-
charge, marks—signs of youth in women. Av.
𐬨𐬀𐬭𐬀𐬔𐬀, Per. دشتان

મજીવ હસ્તાન, hastân. નાં જેઓ હૃદયાત છે તેઓ, હૈયાતી
વાલાઓ. Subs. Those who exist—live, the exist-
ing people. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬔𐬀

મજીવ હાતાન, hâtân. Vîsp. નાં યજ્ઞશ્વેનં હાઓકરદાઓ.
Subs. Chapters of Yaçna. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬔𐬀

મજીવ આસ્તાનીહા, âstânîhâ. નાં આફતો, વધનો.
Subs. Calamities, afflictions, misfortunes, im-
pediments.

મજીવ અ-અતીબુન, a-atîbûn. કિં ના બેસ. V. Don't
sit.

મજીવ આસ્તાને, âstâne. See 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬔𐬀 âstânîha.

મજીવ અયુતાક, ayutâk. નાં એક કકડો—ટુકડો; એકણું.
સાદું. (એ શબ્દ 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬔𐬀 અયોતાકનો બીગડેલો લાગે છે.) Subs.
One piece—part, single, solitary, simple. (This
word seems to be the corrupted form of 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬔𐬀
ayôtâk.) Comp. Per. يکتا

મજીવ ગશતાકે, gashtâkê. વિં ફરતું, હીલતું. Adj.
Turning, moving.

મજીવ ચેહાર તાકે, chêhâr tâkê, dôdô tâkê.
નાં ચાર કડકા—ટુકડા. Subs. Four pieces—divi-
sions; four parts.

મજીવ યશ્તાકે, yashtâke. વિં યજ્ઞશ્વે—આરાધના કરવા

લાયક ; નાં આરાધના કરનાર. Adj. Worthy of adoration—divine homage. Subs. One who performs Yaçna, an adorer of celestial spirits.

ગ્રંથ સેદ-તાકે, sêd-tâkê. નાં સ્ત્રીચેર તુકડા. Subs. Seventy pieces—parts.

જાતક સાતુનેદ, sâtunêd. Nyâ. Atash. કિં તે ચાલે—પોહોચે. V. He may go—pass—reach.

જાતક હખઝેદ, hakhzêd. Vand. XVIII. કિં પાસે અય ; ઉત્પન્ન થાય ; પરીણામ નીપજે. V. May go by ; may be produced ; may result.

જાતક હાતાદ, હસ્તાદ, hâtâd, hastâd. Nyâ. Atash. કિં થાએ, હોએ. V. Be, may it be (benedictive).

જાતક હાદુખત, hâdukht. Dink. નાં એકવીસ તુસ્ક મધે-નાં એક તુસ્કનું નામ છે ; એક બંદગીનું નામ છે. Subs. One of the names of the twenty-one Nosks ; the name of a prayer. Comp. Av. હાદુખત

જાતક હાતામ, hâtâm. Vîsp. નાં હસ્તી—હૈયાતીવાલાઓ ; બીજાઓ, લોકો ; એક કરદાનું નામ, જેમકે. — જાતક હાતામ Subs. Those who are living—existing ; others, people ; the name of a chapter of Yaçna. Av.

જાતક

જાતક આખતાર, âkhtâr. નાં ઉપર ખેંચનાર, બાહર લાવનાર, અજમાવનાર, છાંટનાર, અરાબ કરનાર. Subs. One who pulls up, one who brings forward, one who makes an experiment—trial, one who sprinkles, one who does evil—harm.

૧૪૭૧૫ ઇશ્તાર, ishtâr. Yt. Sîrôz. નાં આહનાર. Subs.
One who wishes—desires. Av. Rt. 𐬨𐬀 = to
desire.

૧૪૭૧૫ ઇશ્તાર, ishtâr. Vand. V. નાં ઉભું રહેનાર ;
જેમકે ૧૪૭૧૫ = ગાડીમાં ઉભો રહેનાર, પેહેલવાન. Subs.
One who stands ; as ૧૪૭૧૫ = one who stands
on the chariot ; a hero.

૧૪૭૧૫ દાશ્તાર, dâshtâr. Yâs. I. નાં રાખનાર ; જેમકે
૧૪૭૧૫ = અકુલ રાખનાર (અસલ અર્થ), પાહાડનું નામ છે.
Subs. A keeper, as ૧૪૭૧૫ = one who possesses
sense (lit.), name of a mountain.

૧૪૭૧૫ યશ્તારાન, yashtârân. Gram. Dr. Spiegel. વિં
ઈન્નવા લાયકના. Adj. Worthy of being invoked—
praised—adored.

૧૪૭૧૫ હક્તી, hakhtî. નાં પીડું. Subs. The abdomen.
Av. 𐬨𐬀 = Sans. सक्थि.

૧૪૭૧૫ હાદે, hâde. Sad. Bund. નાં એક હાં Subs. A
chapter (of Yaçna). Av. 𐬨𐬀

૧૪૭૧૫ આઘ્તેહ, âkhtéh. નાં બાહરે ઐંચવું, ટાંગવું, પોંદો-
ચવું. Subs. Pulling out, suspending, reaching.
Comp. Per. آختن

૧૪૭૧૫ આતશ, âtash. Gloss. નાં આતશ. Subs. Fire.
Av. 𐬨𐬀, Per. آتش

૧૪૭૧૫ યશ્તશ્ને, yashtashnê. નાં ઈન્નવું, ઈન્નણ. Subs.
Act of invoking—praising ; adoration.

અક્ષર-ગાવ્યાન, akhta-gâvyân. નાં એ બોલ
 ૐક્ષર “અખ્તર” નો ટુંકો થયલો છે; ગાવ્યાની જુંડો, કે જે
 પાદશાહ કરેદુને જોહાકની સાથે લડાઈ કીધી તે વખતે “ગાવે
 આહુંગર” નામના લોહારે ચામડાનો બનાવ્યો હતો. Subs.
 (The first part of this word (ક્ષ) is the contrac-
 tion of ૐક્ષર “akhtar.”) The Gâvyânî banner
 —flag, which the blacksmith Gâvê had made
 of leather during the fight between Parêdûn
 and Zohâk.

અક્ષરજદૂ, akhtjâdû. નાં એક ખરાબ માણસનું
 નામ છે, કે જેને અખત જદૂ કહેછે. Subs. Name of a
 wicked man, the name of a notorious magician
 generally called Akht the sorcerer. (See the
 tale of Gôshita Faryân.) Av. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 Pâz.

Per. اخذ جادو

અક્ષતી, âkhtî. વિં ખેંચતું, તાણતું. Adj. Pulling,
 drawing.

અક્ષતી, âkhtî. ભૂં કું ખેંચેલું, ઉપર લાવેલું. નાં દુરી;
 ખેંહેનત, કોશેશ. વિં આધે, છેટે. Past part. Drawn,
 pulled up, brought up. Subs. Distance, trouble,
 endeavour. Adj. Distant, remote. Comp.
 Per. آخر

યાતી, યાઈતી, yâti, yâiti. Dink. નાં ચાલચલણ,
 રીતભાત; પેશો—ધંધો કરનાર, ઉદ્યોગ કરનાર, રોજગાર
 ચલાવનાર, જીંદગીની રીત. Subs. Behaviour, de-
 meanour, manners; a professional man, a man
 of business, a man carrying on some trade,
 course of life. Av. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎, Sans. यात.

અર્થ યાદી, yâdî. નાં નોંધ, યાદદાસ્ત. Subs. Memorandum, remembrancer, *memento*, *souvenir*.
Per. یاد

અર્થ યશ્તે-ગાથ, યશ્તે-ગાસ, yashtë-gâth, yashtë-gâs. નાં ગાથાની આરાધના. Subs. Adoration—praise of the *Gâthâ*.

અર્થ હાતે-ગાથ-ગાસ, hâtê-gâth-gâs. નાં ગાથાનો હા —ભાગ, ગીતાનો ભાગ. Subs. A chapter of the *Gâthâ*, a section of the hymn or religious song in verse.

અર્થ અખ્તે-યાતૂ, akhtë-yâtû. See અર્થ akht-jâdu.

અર્થ દાદ-દીનાઈ, dâd-dînâî. નાં ઈનસાફી મજહૂબ, ઈનસાફી કાયદો, દીનને લગતો ઈનસાફ. Subs. The true religion, a just law, religious justice, justice conformable to religion.

અર્થ દાદે-ગવાહી, dâdê-gavâhî. નાં દીનને લગતી ગવાહી, મહજબી સાક્ષી. Subs. Religious evidence —testimony.* Comp. Per. گواهي + داد

અર્થ યશ્ત-દીનાઈ, yashta-dînâî. નાં કાયદાસરની આરાધના, મહજબી આરાધના, દીનને લગતી આરાધના. Subs. Proper—just adoration, religious adoration—worship.

અર્થ સખ્ત-ગવાહી, sakht-gavâhî. નાં સખ્ત—કઠણ—મજબૂત સાક્ષી. Subs. A powerful witness, strong evidence. Comp. Per. گواهي + سخت

અર્થ સખ્ત-દીનાઈ, sakht-dînâî. નિં કરદા—સખ્ત

ઈનસાફવાણું, મજબુત ઈનસાફી. Adj. Strictly just, rigidly equitable.

સખ્ત-સનેહી, sakht-sanêhî. વિં મજબુત હથિયાર રાખનાર. Adj. Possessing a powerful weapon.

આએ બોલ દીનકર્દ મધે નીચલી એખારતમાં આવ્યો છે. This word occurs in the following sentence in the Dinkard:—

જાજાજી સંપ્રદાય

હાતસ્ત, અખ્તસત, હાતેદ, hâstast, akhtast, hâted.

Gloss. કિં ચાલે, આવે. V. May walk—come.

ગષ્ટીન, gashtîn. નાંકેરાવો. Subs. A circuitous turn, winding, circumference. Per. گشت

ગષ્ટીનાદ, gashtînâd. Yas. XXVIII. કિં (ખોદા કરેને) તે કરે—ચકરાવો લે. V. May he take a circuitous turn, may he take a round.

ગશ્ત-દદ, gasht-dad. કિં કરવું આપે—કરે. V. May give a walk, may take a walk.

યશ્તેદ, yashtêd. કિં ઈજે, આરાધે. V. May invoke—praise—offer divine honour. Av. Rt. یشت, Per. یشت

યસ્તેદ, yastêd. કિં કાયમ રહે, રહે. V. May remain permanent, may last for ever, may continue.

યશ્તેદ, yashtêd. Nêrang. See યશ્તેદ.

અ-અતીતુન, a-atitun. કિં આજ્ઞાં ના બેસ. V. imper. Don't sit.

જાતકશબ્દકોશ યશ્તે-ફરદુમ, yashtê-fardum. નાં પેહુલી યશ્ત, યજ્ઞશ્ત્રેની શરૂવાત. Subs. The first *Yasht*, the beginning of *Yaçna*. જાતક = Av. યજ્ઞશ્ત્રે = first.

જાતકશબ્દકોશ યશ્તે-માનસ્ર-ચ, yashtê-mânsra-cha. નાં યશ્તનાં અવસ્તાબી—પણ. Subs. Even the *Avastâ* of *Yasht*.

જાતકશબ્દકોશ અ-અતીમુન, a-atîmun. કિં ના ભર, ના પુર કર, ના રેડ, ના ગાલ, ના પદ. V. Don't fill up, don't make full, don't pour, don't sift—strain; don't recite.

જાતકશબ્દકોશ ખાતેર, khâtêr. નાં ખાતર, દિલ. Subs. Sake, regard, consideration, the heart, mind. Per.

જાતકશબ્દકોશ હાદેર, hâdêr. Gloss. નાં ફરસંગ, ફરી; ફરીર

જાતકશબ્દકોશ લિં પુષ્કલ, ઘણું; સંગીન દેહનો. Subs. *Farsang* (a league); distance; a mendicant, a Fakir. Adj. Plentiful, abundant; of a firm compact body. Comp. Ar. حاد

જાતકશબ્દકોશ અખ્તિ, akhtî. નાં ખરાબી, અપવિત્રાઈ. Subs. Badness, evil, corruption, impurity, uncleanness.

Comp. Av. અખ્ત

જાતકશબ્દકોશ અખ્તે, akhtê. નાં અખ્ત ગ્રહ. Subs. Akht (name of a well-known sorcerer).

જાતકશબ્દકોશ ગાતુ, gâtû. V. નાં જગા. Subs. A place, a spot, a site. Comp. Pehl. ગત, Av. ગત

જાતકશબ્દકોશ હાક્તી, hakhtî. See જાતકશબ્દકોશ hakhtî.

જણ હખ્તે, *hakhtê*. બૂં કૂં ખેંચીને, ખેંચેલું. Past part.

Having pulled, dragged.

જણ હાતે, *hâtê*. નાં હા, કરદો, ભાગ. Subs. A chapter, a portion, a section. Av. જણ

જણજણ હાતેહાત, *hâtêhât*. નાં દરએક હા—કરદો. Subs. Every chapter.

જણજણ હાદે-હાદે, *hâdê.hâdê*. Dink. See જણજણ *hâtêhât*.

જણજણ હાદુખ્ત, *hâdukht*. નાં જરથુશ્ત સાહેબનાં લાવેલા એકવીસે નુસ્ક મધેના એક નુસ્કનું નામ છે, એકવીસમો નુસ્ક. Subs. The name of one of the twenty-one Nôsk of Zoroaster, the 21st Nôsk called *Hâdôkht*. Av. જણજણજણ

જણજણ હાદોખ્તી, *hâdôkhtî*. વિં હાદોખ્તને લગતું. Adj. Pertaining to the *Hâdôkht* Nôsk.

જણજણ હાદોખ્તેચ, *hâdôkhtêcha*. Nêrang. નાં હાદોખ્તજ. Subs. *Hâdôkht* itself. Av. જણજણજણજણ

જણજણજણ યશ્તે-સતોરદે, *yashtê-satôrdê*. નાં સતુદગર યશ્ત, એક નુસ્કનું નામ. Subs. The *Satûdgar Yasht*, name of a Nôsk. As in જણજણ જણજણજણજણ

જણજણ અસ્તોયાદ, *astôyâd*. નાં મોત, એક દેવનું નામ છે કે જેને અરબીમાં “મલેકુલ મોત” કરી કહ્યું છે. Subs. Death, the angel of Death, called in Arabic *Malêkul-Môt*.

જણજણજણ અખ્તે અદુયાન, *akhtêjâduyân*. નાં અખત નામનો અદુગર. Subs. Akht the sorcerer.

જાણના અખ્તે અદુ, akhtêjâdu. See જાણના akht-jâdu.

જાણના દસ્તે-દશ્ને, dastê-dashnê. નાં જમણો હાથ; અરો કાણુ, અરે એર—કૌવત. Subs. Right hand, proper restraint—strength, right force.

જાણના સાતુનેદ, sâtunêd. કિં તે ચાલે. V. He may go—walk.

જાણના અખ્તન, akhtan. કિં ઉઠાવવું, અર આવવું. V. To raise, to lift up, to be fulfilled.

જાણના આખ્તન, âkhtan. કિં અજમાવવું; ઉપર ખેંચવું, ખેંચવું, ઉપર લાવવું, બાહ્યર ખેંચવું; તલવારને મ્યાનમાંથી બહાર કાઢવી; છાંટવું, અરાબ કરવું. V. To experience, to pull up, to bring up; to pull out, to unsheathe; to sprinkle; to cause evil, to do evil. Per. آختن

જાણના ખજાદન, khajîdan. Per. Vajar. કિં ચાખવું, સ્વાદ લેવો, લેજત લેવી; એકતું થવું. V. To taste, to perceive by means of the tongue, to try the relish—flavour of; to assemble, to meet. Per.

خاجيد

જાણના ખાતુન, khâtun. નાં ઘરની ધણીઆણી, શેઠાણી, બાઈ. Subs. The mistress of a house or family, the female head of a family, a matron. Per.

خاتون

જાણના ગશ્તન, gashtan. Vand. VI. કિં ફરવું, સ્પીયવું; બદલાઈ જવું; થવું. V. To turn; to besprinkle; to be changed; to become. Per. گشتن as in જાણના

જાણના

॥૧૭૭ દાદન, dâdan. ક્રિં આપવું. V. To give, to offer, to bestow. Comp. ॥૧૭૭ Per. ۛۛۛۛ

॥૧૭૭ યશ્તન, yashtan. ક્રિં ઈજવું, આરાધવું, બોલાવવું. V. To invoke, to praise, to offer divine honours, to adore. Av. 𐬯𐬀𐬎𐬎 = Sans. यज् = Per. یشتن

॥૧૭૭ યાદન, yâdan. ક્રિં યાદ રાખવું. V. To remember.

॥૧૭૭ યાદી, yâdî. નાં યાદ, યાદી, નોંધ. Subs. Remembrance, memorandum, a note-book. Per. ۛۛۛۛ

॥૧૭૭ હખ્તન, hakhtan. Vand. VI. and Dâd. ક્રિં સ્પીયવું, છાંટવું; ખેંચવું. V. To sprinkle, to scatter in drops; to pull—draw.

॥૧૭૭ હાતન, hâtan. ક્રિં દેવું, આપવું. V. To give, to let, to allow, to bestow. See ॥૧૭૭ dâdan.

॥૧૭૭ હેતન, hêtan. ક્રિં ઉઠાવવું; ચાવવું; આપવું; ખેંચવું; ઓડવું; મુકવું; મ્યાનમાંથી તલવાર યા ખંજરને ખેંચવું. V. To raise, lift up; to masticate, to grind with the teeth; to give; to pull; to let loose, to leave; to put; to unsheathe a sword or scabbard.

॥૧૭૭ સાતુનાદ, sâtunâd. Dâd. ક્રિં યાય, ચાલે; તે ચાલજે—થજે. V. May become—pass—walk; may he walk, may it become.

॥૧૭૭ અતુનાદી, jâtunâdî. ક્રિં આવતા રેહેજે, આવજે. V. You may come (whenever you like) you are welcome.

॥૧૭૭ સાતુનાદી, sâtunâdî. ક્રિં ચાલતા રેહેજે. અજે. V. You should be going, do go.

અહુક્ટી હાદુખ્તી, hâdukhtî. Sad. Bund. વિં હા-
અહુક્ટી દોષત નુશ્કને લગતું. Adj. Pertaining to
the *Hâdukht Nosh*.

આશ્તન-બુન yashtan-bun. નાં બંદગી—આરા-
ધના કરવાની શરૂઆત. Subs. The beginning of in-
vocation—adoration.

હાતે-નેરંગ, hâtê-nêrang. નાં મંત્ર—અકથનનાં
કરદા—હા. Subs. Verses used in spells or incan-
tations.

આખુનતન, અજીતુનતન, âkhtunatan, ajîtuna-
tan. કિં લપેટવું, ઘડી કરવું. V. To roll up, to
enwrap, to fold up.

સાતુનતન, sâtunatan. કિં ચાલવું, જવું, વર્તવું.
V. To go; to walk, to behave.

ખાતુમ, khâtum. નાં બહેન. Subs. A sister.

નાહદુમ, ન્યાદુમ, nahdum, nyâdum. Sad. Bund.
નાં “ન્યાદુમ” નામનું નુશ્ક. Subs. Name of a Nôsk
called “*Nyâdum*.”

હાદુમ, hâdum. S. L. S. નાં એક નુશ્કને કેહેછે,
કે જેને “હાદુખ્ત” કરી કેહેછે. Subs. Name of a Nôsk
called *Hâdokht*.

ખાતુલે, khâtulê. નાં મક્કર, ઠગાઈ, કાવતરું, નીચઈ.
વિં કાવતરંખોર, દગાબાજ, ઠગારો.. Subs. Cunning,
treachery, machination, trick, vileness. Adj.
Deceitful, perfidious, treacherous. Per. خاتولہ

અખતેમુનીહા, આતમુનીહા, akhtemunîhâ, khâ-

જાતક અખ્ત-જાર, akhta-jâr. નાં ખરાબ પાસખાન, ખરાબ મેગેહખાની કરનાર. Subs. A bad guardian, an unfit keeper—watch.

જાતક અશ્ત-ચાર, ashta-châr. નાં આઠ ઈલાજ-ઉપાય. Subs. Eight remedies. Per. هشت چاره

જાતક આખ્ત-ચાર, âkhta-châr. નાં અજમાવવાનો ઉપાય, ઉપર ખેંચવાનો ઈલાજ કરવો. Subs. Experiment, tentative measure, means for pulling up.

જાતક દસ્ત-જાર, dasta-jâr. નાં નીધેહખાન હાથ, યાને નીધેહખાની કરનારો હાથ, ખંચાવનો સાએઓ, મજબુત પાસખાનીનો કરનાર. Subs. The hand which protects, the protecting hand, the shadow of protection, a powerful watch—guardian.

જાતક દશ્ત-ઝાર, dashta-zâr. નાં જંગલનો પાસખાન. Subs. One who keeps watch over woods—forests.

જાતક યશ્ત-ચાર, yashta-châr. નાં આરાધના કરવાનો ઈલાજ. Subs. The means of invoking—adoring.

જાતક યાદ-ચાર, yâd-châr. નાં યાદદાસ્તનો ઉપાય—ઈલાજ. Subs. The means of remembering.

જાતક અ-અતતુન, a-atatun. કિં ના બિઠ, ના સીવ. V. Don't rise—get up, don't sew.

જાતક ખાતમ, khâtâm. નાં વિઠી, મોહોર સાથની વિઠી, મોહોર. Subs. A ring, a seal-ring, a seal. Per. خاتم

જાતક ખાદમ, khâdam. નાં નોકર, ચાકર, ગોલામ, સેવક, સંબાલનાર. Subs. A servant, a domestic, a

menial, a slave (a term of politeness in letters),
one who takes care. Per. خادم

જિજ્ઞાસુ યશ્તમ, yashtam. કિં મેં આરાધ્યું—ઈજ્યું. V.

I invoked—adored, I offered divine honours.

Per. يشتم; Av. Rt. Sams

જિજ્ઞાસુ અખ્તમાન, ખાતમાન, akhtamân, khâtamân. નાં

બેહેનો (એ શબ્દ જિજ્ઞાસુ “ખાત્યુરાન” નું બગડેલું રૂપ છે).

Subs. Sisters (corruption of જિજ્ઞાસુ khatmôran).

Comp. Ar. اخت

જિજ્ઞાસુ યશ્ત-માંસ્રી, yasht-mânsrî. Dâd. નાં અવ-

સ્તા—મંત્રની આરાધના. Subs. Invocation to the

Avastâ-Mânthra. Comp. Av. yasht + mânsrî

જિજ્ઞાસુ અખ્તમન, ખાતમન, akhtaman, khâtaman. નાં

બેહેન. Subs. A sister. Ar. اخت Pâz. ૧૩, ૧૧૩

જિજ્ઞાસુ અ-અદમુન, a-admun. કિં નજર—નેઘાહ ના કર.

V. Don't observe, don't look—glance on.

જિજ્ઞાસુ અ-અત્મુન, a-atimun. કિં તું ના એ. V. Don't
see.

જિજ્ઞાસુ { અખ્તમુન, ખાતમુન, akhtamun, khâtamun. See

જિજ્ઞાસુ } જિજ્ઞાસુ akhtaman.

જિજ્ઞાસુ અખ્તમન-વ-ઓખ, akhtaman-va-ôkh. નાં બાઈ

અને બેહેન. Subs. Brother and sister. Comp.

Ar. اخت و اخ

જિજ્ઞાસુ અખ્તમુનીહા, ખાતમુનીહા, akhtamunîhâ, khâ-
tamunîhâ. કિં અં બેહેનપણીથી. Adv. With a

sisterly affection—regard.

જાતીય અખતમોર, ખાતમોર, akhtamôr, khâtamôr. See જાતીય akhtaman.

જાતીય ખાત્મર, khâtmar. Bund. નાં બેહેન, દીકરી. Subs. A sister, a daughter.

જાતીય અખતમરાન, akhtmarân. See જાતીય akhtaman.

જાતીય અખતર, akhtar. નાં રાસી. ઘરેહ, બુરજ, નક્ષત્ર; ચુંડો, ધન, વાવટો, નિશાન; નસીબ, બાગ્ય, તાલે, કાલ; ગતી. ગરેદેશ, ચંદ્રની મંજલ; સેતારો; ખલવો; નેકકાલ; Subs. A sign of the zodiac; a planet, constellation; ensign, flag, banner; lot, luck, fortune, an omen, augury; the house or station of the moon; a star; revolution, turning round, motion. Av. 𐬀𐬎𐬎𐬎 Per. اختر

જાતીય અશત્ર, ashtra. Vand. XVII. મારવાનું હથિયાર, ચાલુક, ખંજર:—જેમકે જાતીય Sub. An instrument for striking, a whip, a dagger, a poniard. Comp. Av. 𐬀𐬎𐬎𐬎, Sans. अश्र.

જાતીય ક્ષત્ર, khshathra. નાં રાજ, પાદશાહ, શેહેનશાહ. Subs. A king, a monarch, a ruler, an emperor. Av. 𐬀𐬎𐬎𐬎; Av. Rt. 𐬀𐬎𐬎 = to rule.

જાતીય ખાતેર, khâtêr. નાં દિલ. Subs. The heart, conscience. Per. خاطر

જાતીય યશતે, yashtë. Vand. VIII. comment. નાં એક યજ્ઞને. (જાતીય 'યશતે' નો બગડેલો આકાર.) Subs.

One Yaçna. (Corrupt form of યજ્ઞ) Comp.

Av. યજ્ઞમ, યજ્ઞમ

હાતર, hâtar. નાં એરેમંદ-કૌવતમંદ-મરદ; સુમાર કરનાર; પાછો રખનાર. Subs. A powerful—strong man; one who makes an estimate; one who keeps back.

હાતર, hâtar. વિં ધણું, સર્વથી ધણું. જેમકે:—
હાતર અવજુની હાતર. Adj. Very much, a great deal, excessive; as અવજુનીહાતર.

હાદર, hâdar. નાં કરસંગ. Subs. A league.

અખતરઅનરાન, akhtarân-rân. નાં સેતારાઓની આલનો હીસાબ કાહાડનારાઓ. Subs. Those who make astronomical calculations, astronomers. Corruption of અખતરમારાન akhtarmârân.

અખતરઅન-રોબશમે, akhtarân-rôbashmê. નાં સેતારા-ગરેહોની આલ-ગતી. Subs. The revolution of planets or stars.

ક્ષથ્રી, khshathrî. નાં રાજ્ય, પાદશાહી. જેમકે:—
ક્ષત્રી. Subs. A kingdom, monarchy, principality. Comp. Av. ક્ષત્રી, ક્ષત્રી.

અખતર-શનાશ, akhtar-shanâsh. નાં નજુમી. Subs. An astrologer. Per. اخترشناس

અખતર-ગાવ્યાન, akhtar-gâvyân. નાં ગાવ્યાની ધજ. Subs. The Gâvyânî flag—banner. (See મહાભારત) Per. اخترگایان

અખતર-ચાવશની, akhtar-yâvashnî. નાં સેતારાની પીછાંણત. Subs. The knowledge of the stars. Comp. યાવશ and અખતર from Per. یافتن

અખતરી, akhtarî. વિં સેતારા—ગરેહને લગતું;

અખતર કીધેલું, ખેસાડેલું, પેવસ કીધેલું. Adj. Planetary, belonging to the stars—planets, starry; made an effect—impression; fixed, fastened; made to enter, inserted, driven in. Per. اخترى

અખતરી-ખેરદ, akhtarî-khêrad. નાં સેતારાને લગતો એલમ—વિદ્યા; નંજુમ, એતીશ. Subs. Astrology, astronomy, the knowledge or science of the stars.

અખતરસ્તાન, akhtarastân. નાં ગરેહ—સેતારા—ખુરજ—નક્ષત્રનું મથક; એતીશ તથા નંજુમ શિખવાનું મથક; વાવટો—નીશાન રાખવાનું મથક; જન્મકુંડલી; બલવાનું મથક. Subs. The starry sphere, the planetary system, the diagram representing the aspects of the planets; the place of keeping the banner—flag; the figure drawn of the signs of the zodiac in determining a horoscope; the seat of mutiny, the hotbed of sedition. Per. اخترستان

અખતર-સેતાનીદાર, akhtar-sêtanîdâr. નાં ગરેહ મંડલનો રાખનાર—ધણી, ગરેહનાં મથકનો પાસ-બાન. Subs. Guard—guardian of the planetary system. Comp. યાવશ and અખતર = Sans. स्थान and યાવશ = Per. دار

ઝાસ્તર્વર, astarvar. નાં એક પાહાડનું નામ છે.
Subs. Name of a mountain.

ઝાક્ષ્ટર-માર, akhtar-mâr. નાં રાશીનો વરતારો
કરનાર, જોશી, સેતારે યનાસ. Subs. An astrologer,
an astronomer. Per. اخترشمار

ઝાક્ષ્ટર-માર-અન, akhtar-mârân. નાં Subs.
plu. See ઝાક્ષ્ટર-માર.

ઝાક્ષ્ટર-મરઝ, akhtar-mârz. નાં યુરેજની સરહદ,
સેતારાની હદ. Subs. The boundary of the zodiac;
the limit of a star.

અમ્

અમ્ આખેઝ, âkhêz. Bund. કિં આજ્ઞાં બેઠ. V. im-
per. Get up, rise.

અમ્ યાવ, yâv. હબયાં અં અથવા, યા. Conj. Either,
or.

અમ્ ખેઝેદ, khêzêd. કિં બેઠે. V. May rise—get
up.

અમ્ અહવાર, ahvâr. વિં હેરાંન, સરગરદાન; મેહલુબ.
Adj. Troubled, confounded, wandering; be-
loved.

અમ્ અસ્પારે, aspârê. નાં સૂર્ય અસ્ત પામવાનો વખત.
Subs. The time of sunset.

અમ્ યાફત, yâft. કિં પામ્યું, મેલ્યું, હાંસેલ કર્યું. V.
Obtained, got, acquired. Comp. Per. یافت

અમ્ યાવ-ત, yâv-t. હબયાં અં અથવા તું, યા તું. Conj.
Either—or thou.

૧૧૭૭-૪૮ અ-અપપુન, a-apapun. ક્રિં ના પકાવ—રાંધ. V.
Don't cook.

જુ

જુ અ-અમ, a-am. વિં હું નહીં, હું વગર. Adj. Not I,
beside me. * + જ = Per. ام

જુ અ-અમ a-kham. વિં વાકું ટિકું નહીં, વાલેણું નહીં,
સીધું; જુકું નહીં. Adj. Not crooked—curved,
straight; not untrue, Priv. * + જ = Per. خم =
crooked.

જુ અયામ, ayâm. Dink. નાં દાહાડા, વખત, મોસમ.
Subs. Days, times, seasons. Per. ايام (plu. of
يوم = Peh. ૬૨ = a day).

જુ અહમ, aham. નાં સખત કામ; સાથે—એકકું નહીં;
વધારે મુશ્કેલ, વધારે જરૂર, અસલત, ઈલત. વિં તમામ.
Subs. A hard—difficult work; not in company
with, not conjointly; very urgent—pressing;
innate quality, hereditary temperament. Adj.
Whole, all. Comp. જુ = Per. خيم = Av. ૬૦૦૭

જુ અ-હમ, a-ham. ક્રિં અં નહીંબી, કદાચ. Adv.
Perhaps not, seldom.

જુ આઈએમ, âiêm. નાં See જુ ayâm.

જુ આમ, âm. નાં આલમ, ખલકત, દુનિયાં; આંમ લોકો.
Subs. Common people, the world, mankind,
the whole creation, *tout le monde*.

જુ ખશમ, યશમ, khashma, yashmâ. Dink. નાં ગુસ્સો,
ગજબ, કેહેર, દેહેશત. Subs. Anger, wrath, rage;
fear, terror, dread, awe. Av. ૬૬૫૦, Per. خشم

કુખ ખામ, khâm. વિં કાચું, અધુરું, ખાંભી બરેણું, કોકટ. નાં કમંદ. Adj. Uncooked, unripe, raw ; defective, deficient, wanting, vain. Subs. A noose, a halter, a snare. Per. خام

કુખ ખામ, khâm. નાં ગંધવાણું ગોશત, ખોમારણું શાખ—માંસ- Subs. Unwholesome flesh (of animals), stinking meat. Per. خام

કુખ દહમ, daham. નાં See ૫૦૦૫૦ daham-jâtan.

કુખ દામ, dâm. નાં પૃથ્વી, ધરતી, જમીન, પેદાયશ. Subs. The earth, land or ground ; creation, production. Comp. ૫૦

કુખ દેહમ, dêham. કિં હું આપું, હું આપું છું. V. I may give, I give. Per. دهم

કુખ સહમ, saham. નાં ધારતી, બય ; મરતબો. Subs. Terror, dread ; dignity. Per. سهم

કુખ સામ, sâm. નાં એક નામીયા પેહેલવાંનું નામ છે, કે જે જલનો બાપ થાએછે ; એક મરજનું નામ છે ; એક પાહાડનું નામ ; આતશ, વરસાદની કમાન. Subs. Name of a celebrated hero, father of Zâl ; name of a disease ; name of a mountain ; fire ; the rainbow. Per. سام

કુખ હમ, ham. નાં અસલત, આદત, ટેવ. વિં તમામ, સઘણું. Subs. Innate quality, characteristic, nature. Adj. All, whole.

કુખ હમ, હામ, ham, hâm. શબ્દે અં સાથે ; વિં તમામ, સઘણું ; પુરું, પુખ્ત, બેહદ ; એક, એકદમ, એકહું, આખું. Prep. With, along with. Adj. All, whole, sufficient,

mature, ripe; one, unlimited, entire, altogether, complete. Av. ६૫૭, ૧૭૭, ૫૫૭ = Sans. सन्, सम् =

Per. ૫૫, ૭

૫૫ હમ, ham. વિં સંબંધ રાખનારે, માંહોમાંહે. Adj. Connecting, in relation with, mutual.

૫૫ હીમ, hîm. Vand. XIII. નાં અસલત, આસી અત, અ-વાસ. Subs. Wonted character, innate nature, habit. Av. ૬૭૭ = Per. خیم :—as in ૫૭૭ dush-him = bad nature—quality.

૫૫ હેમ, hêm. સર્વેં તે, તેજ. Pron. That, the same.

૧૫૫ હમેશે, hamêshê. કિં અં સેદા, અથુક, હમેશાં. Adv. Always, ever, perpetually. Per. همیش

૧૫૫ હમ્યાક, hamyâk. નાં દોસ્ત, મિત્ર, બાઈબંધ. Subs. A friend, a brother, a kinsman.

૧૫૫૫ હમ્યાગાન, hamyâgân. નાં દોસ્તો, મિત્રો, બાઈબંધો. Subs. plu. Friends, kinsmen, brethren.

૧૫૫૫ અ-આમાર, a-âmâr. વિં શુમાર—ગણતરી વગરનું. Adj. Numberless, countless. Comp. Per. بی شمار

૧૫૫૫ હમ્યાર, hamyâr. નાં દોસ્ત, બાગીઓ, મદદ કરનાર, અરો દોસ્ત. Subs. A friend, a partner, a helper, a friend in need.

૧૫૫૫૫ હમ્યારાન, hamyârân. નાં દોસ્તો, મદદ કરનારા. Subs. Friends, helpers.

૧૧૫૧૫૫૫૫ અ-હમ-અસ્તુનતન, a-ham-astunatan. કિં

નહીં જોવું—તપાસવું, ગણવું. V. Not to see—inquire after, not to inspect, not to regard—reckon.

૧૪૫૦૪૫ હમ્યાગાન, hamyâgân. See ૧૪૫૦૪૫ hamyâgân.

૪૫૫૦ દહમાન, dahmân. નાં નેક લોકો, બલાઓ; 'દહમ' કરેસ્તાવું નામ. Subs. Good—virtuous people; name of a good spirit called *Daham*. Comp.

Av. 𐬔𐬀𐬨𐬀𐬨, Pehl. 𐭥𐭥𐭥, 𐭥𐭥𐭥

૪૫૫૦ દામાન, dâmân. નાં બેદાયશ, અલકત; દુનિયાંઓ. Subs. Creation, the whole world. Comp. Av.

𐬔𐬀𐬨𐬀𐬨, 𐬔𐬀𐬨𐬀𐬨

૪૫૫૦ વહમાન, vahamân. નાં ફલાણું-ચીનું. Subs. Such a one, such and such a person—thing.

Pâz. 𐬔𐬀𐬨𐬀𐬨

૪૫૫૦ સામાન, sâmân. નાં સામની ઓલાદના, જેઓને કોઈ વખતે “સામાન્યાન” કરીનેબી કેહેછે. અવસ્તા પ્રમાણે સામ એ “કરેસાસ્પ” નો છોકરો હતો. તરતીબ; અસખાબ, સામાન; આરાએશ, શીંગાર; નીશાન, અંદાજે; તરક, હદ; આરામ; શેહેર; સમજ, બુધ્ધિ; ધીરજ; માપ, પ્રમાણ; યુનાહથી પરહેજ રેહેવું; કુદરત, કૌવત, જોર. Subs. Descendants of Sâam, sometimes called Sâamânyân. According to the Avesta, Sâam was the son of Kershâsp. Managing, ordering; goods and chattels, kit; decoration, ornament; a mark; regard, respect; direction, limit; rest; a city; understanding, reason; patience; measure, proportion; abstaining from sin—crime; power, strength, vigour.

Per. 𐬔𐬀𐬨𐬀𐬨

મહાત્મ્ય હમાન, hamân. દર્શક૦ સર્વ૦ તેજ, પેલી:—જેમકે
મહાત્મ્ય Demon. pron. The same, she.

મહાત્મ્ય હમાન-ગાહ, hamân-gâh. ક્રિ૦ અ૦ તેજ વખતે,
ગુરત. Adj. At the same time, instantly. Per.

મહાત્મ્ય દહમાન, dahmân. ના૦ નેકો, બલાઓ, અશો લોકો ;
એક કરેસ્તાનું નામ છે. Subs. Virtuous—honourable
men, pure—righteous persons; the name of
an angel (Dahamân). Comp. Av. *dahmân*

મહાત્મ્ય સામાન, sâmân. See *sâmân*

મહાત્મ્ય હમાન, hamân. વિ૦ સઘલાઓ, બધા. Adj. All,
every one.

મહાત્મ્ય દહમાન-યાતન, dahmân-yâtan. ના૦ દહમ
યનદ નામનો એક કરેસ્તો. Subs. *Daham yazed*.

મહાત્મ્ય અ-હમ-ખુરશને, a-ham-khurashnê. ના૦ સાથે
નહીં ખાવું; જુદું ખાવું. Subs. Not eating together,
eating separately.

મહાત્મ્ય અહમાવદ, હમાવદ, ahmâvard, hamâvard. વિ૦
સખત, કઠણ, નહીં કરડાય—ચવાય તેવું. Adj. Hard,
that cannot be bitten—masticated. Compare
Av. *ahmâvard*

મહાત્મ્ય હમાક, hamâk. વિ૦ તમામ, સઘણું. Adj. All,
whole.

મહાત્મ્ય હમ-અતુ, ham-atu. વિ૦ પુરી—સઘલી શક્તિવાળું. ના૦
પુરતું કૌવત, પુરું બલ. Adj. All-powerful. Subs.
Sufficient strength, adequate vigour.

૧૧૧૧૧૧ અ-આમાદન, a-âmâdan. કિં નહીં બનાવવું, તૈયાર નહીં કરવું. V. Not to make ready—prepare. Priv. ૧ + ૧૧૧૧ = Per. آمادان

૧૧૧૧૧૧ અ-હમ-દીદન, a-ham-dîdan. કિં સઘળું નહીં જોવું, પુરી નેઘાહ નહીં કરવી. V. Not to see all, not to see minutely.

૧૧૧૧૧૧ આમાદન, âmâdan. કિં તૈયાર કરવું, સરંજમ તૈયાર કરવો, શેતાબી કરવી. V. To make ready, to prepare, to equip, to expedite.

૧૧૧૧૧૧ આમિખ્તન, âmikhtan. કિં મેલવવું, આમેજ કરવું; સાથે મળી જવું. V. To mix, to mingle, to be intermixed. Comp. Per. آميختن

૧૧૧૧૧૧ આમ-દીદન, khâm-dîdan. કિં કાચી રીતે નેઘાહ કરવી, અધુરી નજરે જોવું; બારીકીથી ધીઆન નહીં આપવું. V. To see imperfectly—superficially, not to inspect closely. Comp. Per. دیدن + خام

૧૧૧૧૧૧ હમ-દીદન, ham-dîdan. કિં સઘળું જોવું—તપાસવું, પુરી નેઘાહ કરવી. V. To see everything, to inspect minutely.

૧૧૧૧૧૧ હમીદુન, hamîdun. કિં અં તેજ પ્રમાણે, એવીજ રીતે, આએ વખતે, આએ પહે, હમણાંજ. Adv. In the same manner, at this time—moment, just now. Comp. Per. همیدون

૧-૧-૧૧૧૧૧ હમ-આતરે-આશ, ham:âtarê-gâsh. નાં સઘલાં આતશખાનાંઓ. Subs. All fire-temples.

૧૧૧૧૧ અ-આમાર, a-âmâr. વિં શુભાર વગરનું; ગણતરી વગરનું. Adj. Countless, innumerable. Per. بی شمار

અહમર, a-hamar. વિં બેશુમાર, બેહદ. Adj.
Countless, beyond all bounds, unlimited.

હમાર, આમાર, અએમાર, hamâr, âmâr, âêmâr.
નાં શુમાર, ગણત્રી, તોલ. Subs. Estimate, calcula-
tion, reckoning, weight. Av. Rt. હદ = Sans.
Rt. સ્મૃ = Per. شماریدن, شمردن

હામાલ, hâmâl. નાં ભાર ઉંચકનાર, હમાલ. Subs.
A porter, one who carries burdens. Per. حمال

હમારાન, આમારાન, hamârân, âmârân. નાં
શુમાર—ગણત્રી—અંદાજે કરનારા. Subs. Those who
count—calculate, those who form an estimate.

આમારીગાંન, âmârîgân. નાં શુમાર કરનારા.
Subs. Those who count—judge—estimate.

આમારેશન, âmârêshna. નાં શુમાર કરવો,
ગણત્રી કરવી, અડસટો કાઢાડવો. Subs. Counting,
calculating, estimating.

આમારીનીદન, âmârînîdan. કિં શુમાર કરવો,
ગણત્રી કરવી, વજન કરવું, અડસટો કાઢાડવો. V. To
count, to reckon, to weigh, to estimate. Comp.
Per. شماریدن

આમારીદન, âmârîdan. કિં શુમાર કરવો,
ગણત્રી કરવી, અડસટો કાઢાડવો. V. To count, to
calculate, to estimate.

આમારના, âmârînâ. નાં પાક પરવરદેગારનાં નામો-
માંનું એક નામ છે, કે જે સાહેબ આદમીઓનાં સવાબ તથા
શુનાહોનો શુમાર કરનાર છે. Subs. One of the

names of the Supreme Being, the Righteous Judge of men's good and evil actions.

આમરનિદન, âmâr-nîdan. ક્રિ० See

આમર-વજરદન, âmâr-vajârdan. ક્રિ० શુ-
માર કરવો, ગણતરી કરવી, હીસાબ આપવો. V. To count,
to calculate, to compute, to give an account
of. Per. گذاردن + شمار

અ-આમારે, a-âmârê. વિ० તોલ્યા વગરનું, અડ-
સતો કાહાડ્યા વગરનું. Adj. Without being weigh-
ed, not estimated.

અ-આમાર-કશી, a-âmâr-kashî. વિ० શુમાર
નહીં એંચનાર, અડસતો નહીં કાહાડનાર. Adj. One
who does not count—estimate.

અ-આમારગીએ, a-âmârgîê. નાં જેનો શુમાર
નહીં તે, બેહદ્દયણું. Subs. Countlessness, infinity.

અ-આમારગીહા, a-âmârgîhâ. ક્રિ० અં શુ-
માર વગરનું, બેહદ્દ રીતે. Adv. Countlessly, *ad in-*
finitum (L.).

અ-હમારદ, a-hamârd. વિ० નહીં ચવાઈ શકાએ તેવું,
સખ્ત. Adj. That cannot be chewed—masti-
cated, hard. Comp. Pehl. Av. અ-હમારદ

આખમે, આસ્મે, âkhmê, âsmê. નાં ખુશી, શોખ,
મજાહ. Subs. Pleasure, wish, desire, liking,
relish, pleasantness.

ખામી, khâmî. નાં ભુલ, ચુક, ખામી. Subs. Error,
mistake, imperfection, defect.

અહમી હમે, hamê. વિ० તમામ, સઘળું, પુરું. Adj. All, whole, entire. Comp. Av. અહમ, અહમ, Per. અમ.

અહમ્યા અ-હમ્યા, a-hamyâ. વિ० સાથી—સોબતી વગરનું. Adj. Friendless, destitute of companions—associates.

અહમી હમી, hamî. સર્વં આએ; સર્વથી નજદીકની નીશાની. Pron. This ; the nearest mark—sign.

અહમ્યા હમ્યા, hamyâ. નાં દોસ્ત, મિત્ર, સ્નેહી, બંચાવનાર. Subs. A friend, an intimate acquaintance, a well-wisher, a protector, a defender. Comp. Per. હામી

અહમી હામી, hâmi. વિ० મગરૂર, કોઈને ગણકાવે—ગાંઠે નહીં તેવું, સરકશ. Adj. Haughty, arrogant, proud, not caring for anybody.

અહમી હામીહ, hâmih. નાં વીધુનું જેહર. Subs. The venom of a scorpion.

અહમીહા અમીહા, âmihâ. નાં અલકના લોકો, આમ લોકો. Subs. People of the world, the common people.

અહમીહા કામીહા, khâmihâ. નાં ભુલો, ચુકો, ખામીઓ. ક્રિ० અં ખામી બરેલી રીતે, અધુરી રીતે. Subs. Errors, mistakes, imperfections. Adj. In a defective way, imperfectly.

અહમીહા દામીહા, dâmihâ. વિ० પેદાયશ—દુનિયાને લગતા. Adj. Relating to the creation—world (plu.).

અહમીહા અમીહા, âmihâ. નાં અલકનાં લોકો, આએ દુનિયાની ચીજો. Subs. People of the world, things of this world.

ખામીહા, khâmîhâ. નાં See કામીહા khâmîhâ.

હમ-શહા-શીદા, ham-shahâ-shîdâ. નાં સધલા
—તમામ દેવો ; દેવો સાથે. Subs. All *Dêvs*—evil
spirits ; in company with *Dêvs*.

હમ-શાખ, ham-shâkh. વિં શીંગડાં સાથે—
સહીત. Adj. With horns.

હમીહા, hamîhâ. ક્રિં અં હેરાંન—હુખી—
સરખસતે રેહેવાથી. Adv. Being troubled—harass-
ed, being in a wandering state.

હમેશહા, hamêshhâ. ક્રિં અં હમેશાં, અવેદાંન
સુધી. Adv. Always, ever, for ever. Comp.
Per. ہمیشہ

હમ-શાદી, ham-shâdî. નાં એકાએક હપનેલી
ખુશાલી, તમામ—પુરી ખુશી. Subs. Sudden joy, per-
fect satisfaction—gladness. Comp. ફ = Av.
= Per. ہر + ہر = Av. ہر = Per. شادی

હમ-બેહેર, ham-bêhêr. વિં નસીબવાંન, બાએગ-
શાલી ; ખદલા—મોજદ સાથનું. Adj. Having good
luck, fortunate ; gaining a good reward.

હમ-બેહેર, ham-bêhêr. નાં સાહે નસીબ—બાએગ.
વિં ઘણું અજબ. Subs. Good luck—fortune. Adj.
Very wonderful. Per. ہم بہر

અ-હમ-બેહેરે, a-ham-bêhêrê. વિં નસીબવંત—
બાએગશાલી નહીં, બેનસીબ, અભાગીજં. Adj. Unlucky,
not fortunate, ill-starred.

હમ-બેહેરે, ham-bêhêrê. See હમ-બેહેરે ham-bêhêr.

અ-હમ-દેહેશના, a-ham-dêhêshna. નાં સઘલી પેદાયશ નહીં; સાથે નહીં આપવું, એકલું નહીં આપવું, જુદું જુદું આપવું. Subs. Not the whole creation; not giving together, act of giving separately.

આમ-દેહેશના, હમ-દેહેશના, âm-dêhêshna, ham-dêhêshna. નાં સઘલી પેદાયશ; તમામ આપી દેવું. Subs. The whole creation; giving away altogether.

આમ-શિનીદન, âm-shinîdan. કિં લોકોની એબ—નિંદા કરવી. V. To run down people, to backbite men.

આમયાજે, khâmyâzê. નાં અવાચી. Subs. Yawning, yawn.

અ-હમદદેસ્તાન, a-hamdâdêstân. કિં ફરી ના આવ. V. Don't go round about, don't go the round.

અ-હમ-દદેસ્તાની, a-ham-dâdêstânî. વિં એકમલતા વિચારવું નહીં. Adj. Not being of one mind, not agreeing in opinion.

હમ-દદેસ્તાન-બુદન, ham-dâdêstân-budan. એકમલતા થવું, એક વિચારના થવું. V. To be of one mind, to go with, to concur. Contrast Per. همداهستان شدن

અ-આમીખ્તે, a-âmîkhtê. જૂં ફૂં નહીં મેલવેલું, નહીં બેલાયલું, અસલ મુજબ. Past part. Not mixed up, not united, as original. Per. نیامیخته

॥१८८५५ આમ-દાદ, âm-dâd. ક્રિં બૂં દુનિયાં—જગત પેદા કીધી. V. Created the world (past tense).

॥१८८५५ દહમ-જાતન, દહમ-યાતન, દહમ-યજદ. daham-jâtan, daham-yâtan, daham-yazad. નાં See

॥१८૮૫૫

॥१८८५५ દામ-દાદ, dâm-dâd. ક્રિં પેદાયશ પેદા કીધી, ખલકત ખનાવી. નાં એકવીશ નુસ્ક મધેનાં એક નુસ્કનું નામ છે. V. Created the world—people. Subs. Name of one of the twenty-one Nôsk. Comp. Av.

અહમ-અહમ

॥१८८५५ હમ-જાત, ham-zât. વિં પોતાની જાતનો, એકજ કોમનો; સાથે હયાતી ઓગવતો. Adj. Of one's own caste, of one race ; co-existent. Comp. Per.

હમ-હમ

॥१८८५५ હમ-દાદ, ham-dâd. નાં એકસરખો ઈનસાફ. Subs. Even-handed justice. Comp. Av.

અહમ-અહમ + અહમ-અહમ

॥१८८५५ દહમ-જાતન, daham-jâtan. નાં દહમ યજદ નામનો ફરેસ્તો, જે મીનોઈ-જેહાંનનો કોટવાલ છે. જે કોઈ આદમી ગુજરેછે તેનું રવાન ઓથે દિવસે આમદાદ પેહલાં એના સ્વાધીનમાં અથએ; પછી તે રવાનને એ ફરેસ્તો ઈનસાફી દરબારમાં જીલું ફરેછે. Subs. The angel Daham yezed; this angel is the high sheriff of the next world. The soul of him who dies goes into his custody on the dawn of the fourth day, and is afterwards produced by him before the tribunal of justice.

॥१८८५५ સામ-શતન, સામ-શત્ર, sâm-shatan, sâm-shatra.

નાં સામનું શેહેર. Subs. The city of Sâm (lit.).

Comp. Av. $\text{𐬰𐬀𐬎𐬎} + \text{𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎}$

સેહમ-દાદન, sêham-dâdan. કિં બીહીક—ધાસ્તી
—દેહેસત આપવી. V. To strike terror, to frighten,
to affright. Comp. Per. 𐬰𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎

હમ-દાર, ham-dâr. નાં તમામ—સઘણું રાખનાર.
Subs. One who keeps all—everything.

હમ-ચાર, ham-yâr. નાં દોસ્ત, પુરો દોસ્ત; માણસનું
નામ છે. Subs. A friend, an intimate friend;
name of a person.

અહમી, હમી, ahmî, hamî. નાં પુરતાપણું. વિં
તમામ. કિં અં હમેશે. Subs. Sufficiency, com-
pleteness. Adj. All. Adv. Always.

આમી, âmî. વિં આમ-લોકને લગતું, સઘલા લોકોને
લગતું. Adj. Belonging to the common people,
belonging to all.

ખામી, khâmî. વિં ભુલ બરેણું, ચુકવાણું. નાં ચુક, ભુલ,
અધુરાપણું, વગર અજમાએશ વાણું, માહેતગારી વિનાનું. Adj.
Erroneous, faulty, full of mistakes. Subs.
Error, blunder, imperfection, want of experience
—practical knowledge.

દામી, dâmî. વિં પેદાયશને લગતું. Adj. Relating
to the creation.

સામી, sâmî. વિં સામને લગતું. Adj. Relating
to Sâm (a celebrated Persian hero).

સેહમી, sêhmi. વિં દેહેશતનાક, બીહીક—ધાસ્તી
બરેણું. Adj. Dreadful, formidable, fearful. Per.
سهمگین, سهمناک

હમી, hamî. કિં અં તેજ પ્રમાણે, તેમજ, તેવીજ રીતે, તેજ. વિં તમામ, સઘળું; ધીરજવાલો, મગરૂબી વગરનો.

Adj. In like manner, the same, exactly so.

Adv. All, whole; patient, modest. Per. همي

હમી, હમે, hamî, hamê. કિં અં હમેશે. વિં તમામ, સઘળું. Adv. Always. Adj. All, whole. Per. همي

હામી, hāmî. વિં હેરાંન રહેલું, સરગરતે થયલું; રડતું, આંસુ પાડતાં. Adj. Troubled, harassed; weeping, shedding tears. Comp. Per. همي See ૧૫૫ hamin.

દામે-ગેહાન, dâmê-gêhân. નાં દુનિયાંની પેદાયશ. Subs. The creation of the world.

હમ-ગેહાન, હમે-ગેહાન, ham-gêhân, hamê-gêhân. નાં સઘલી દુનિયાં—જગત, તમામ ખલક—પૃથ્વી. Subs. The whole world, the entire creation, the wide world. Comp. Per. هم کيهان

હમસાયાન, hamsâyân. નાં એકજ છાયાં તલે રહેનારા (અસલ અર્થ), પડોસીઓ; ખેશીઓ, સગાંઓ. Subs. Living under the same shade (lit.), neighbours; relations, kinsmen. Comp. Pâz. همسايگان - ૬૫૫, Per. همسايگان

હમેશાન, hamêshân. કિં અં હમેશે, સદા, અથુક. Adv. Always, ever, perpetually, permanently, for ever.

હમેશે, hamêshê. See ૧૫૫ hamêshê.

આમી-દીન, âmî-dîn. નાં સાધારણ લોકોને અનુસરતી દીન. Subs. Religion of the common peo-

ple, religion made suitable to the common people.

ખામીએ-દીન, khâmîê-dîn. નાં દીનની આમી બરેલી હાલત; દીન—કાયદાનું અધુરાપણું; ચુકવાલા—અધુરા કાયદા. Subs. The imperfect state of religion, the imperfection of the law—religion.

હામી-દીન, hamî-dîn. નાં દીનનું—કાયદાનું પુરતાપણું; પુરતા—સંપૂર્ણ કાયદા. Subs. The perfect state of religion—laws; perfect—sufficient laws.

ખામીસ્ત, ખામેસ્ત, khâmîst, khâmêst. વિં પુરે, સઘણું, તમામ. નાં હદ, સીમા, મર્યાદા. શબ્દં અં સિવાય, વગર; સાથે. Adj. Whole, all, entire, complete. Subs. Limit, boundary. Prep. Except, besides, without; together with.

હામીસ્ત, hâîmîst. નાં તમામ લશ્કર; બીજા સઘલા. Subs. The whole army, all others.

અ-હમ-બસ્ત-હોમ્નાદ, a-ham-bast-hômnâd. કિં તેણે સાથે બાંધ્યું નહીં હતે, તેણે સાથે બેડી નાંખ્યું નહીં હતે. V. He would not have bound—joined together.

હમેસ્તાર, hamêstâr. નાં દુશ્મન, શત્રુ, હરીફ. Subs. An enemy, a foe, an antagonist, a rival. Comp. Pehl. *âv. âv. âv. âv.*

હમેસ્તારી, hamêstârî. બાવં નાં દુશ્મની, હરીફાઈ, શત્રુતાઈ, સાંભે થવું તે. Abstr. subs. Enmity, antagonism, rivalry, opposition.

અહમદીના, a-ham-dīnā. વિ० વાજબી ઈનસાફને લગતું નહીં; એકસરખા વિચાર-મરજીવાણું નહીં. Adj. Not pertaining to even-handed justice; not of one accord—mind.

અહમદીના, ham-dīnā. વિ० વાજબી ઈનસાફને લગતું, એકસરખા વિચારનું. Adj. Having even-handed justice, of one accord—mind.

અહમદીન, ham-dīn. વિ० એક દીન—પંથવાણું; એકજ રીત—કાએદાને લગતું. Adj. Having the same religion—persuasion; pertaining to the same custom—law. Comp. Pehl. *av.* *am-din*, Per. *am-din*.

અહમ-સાજાઈ, a-ham-sajâi. વિ० લાયકી સાથનું નહીં. Adj. Devoid of propriety—worth—excellence.

અહમ-સેપાહ, khâm-sêpâh. ના० કાચું લશ્કર, કવાયદ વિનાનું લશ્કર. Subs. An undisciplined—undrilled army. Comp. Per. *am-din + am*.

અહમ-સાજાહ, ham-sajâh, ham-sajâk. વિ० પુરતી રીતે લાયક. Adj. Sufficiently worthy, fully deserving.

અહમ-સેપાહ, ham-sêpâh. ના० ઘણું લશ્કર, તમામ લશ્કર; લશ્કરનો ઝુંડો. Subs. A large army, the whole army; an army's flag—colours.

અહમિસ્ત, khâmîst. See *am-din* khâmîst, khâmîst.

પ્રજ્ઞ આમીન, âmîn. કેવલં અં એમ થાઓ ! ફલો ! આમીન !

Interj. So be it, so let it be ! amen ! Per. آمين

પ્રજ્ઞ હામિન, hâmin. નાં ઉનાલો, ગરમીની મોસમ, રપીથ્વ-
નનો વખત ; તાપ, તડકો, ગરમી. Subs. The time of
summer, the hot season, summer ; the heat of
the sun, warmth, heat.

ગપ્રજ્ઞ આમીનિ, âmîni. નાં સલામતી, આમીનપણું. Subs.
Security, safety. Comp. Per. اميني

ગપ્રજ્ઞ હામિની, hâminî. વિં ઉનાલાને લગતું, ગરમીની
મોસમને લગતું. Adj. Belonging to summer, per-
taining to the hot season. Comp. Pehl. ૫૫ = Av.

૫૬૭, ૫૬૭, Sans. समा, Per. هامين

૧૧૭૫૫૫ અ-હમ-દોબારશ્ન, a-ham-dôbârashna. નાં
સાથે નહીં દોડવું, સાથે દોડીને એકઠું નહીં થવું. Subs.
Not running together. Comp. prohib. * + ૫
= Av. ૫૫ + ૧૧૭૫૫ from Av. Rt. ૧૧૭ = to run.

ગપ્રજ્ઞ હામિની, hâminî. See ગપ્રજ્ઞ hâminî.

૧૧૫૫૫ હામિનિન, hâminin. વિં હામીન—રપીથ્વન—ગર-
મીને લગતું. Adj. Belonging to summer—Rapith-
wan, summerly. Av. ૫૬૭

૧૧૭૫૫૫ અદેમીનીદન, અદમીનીદન, adâmînîdan, admînî-
dan. Dink. કિં આહાવું. V. To wish, to desire,
to love.

૧૧૭૫૫૫ અ-હમ-દવીદન, a-ham-davîdan. કિં સાથે—
એકઠું નહીં દોડવું. V. Not to run together. Prohib.
* + ૫ + ૧૧૭૫ = Per. ૧૧૭ = to run.

॥१७१॥ આમીનીદન, âmînîdan. કિં લોકના વિચારને મલતું થવું; આહવું, ઈચ્છવું; આમીન—મુબારક થવું. V. To agree with the generality of people; to wish, to desire; to be fortunate—propitious.

॥१૭૨॥ આમીનીદન, khâmînîdan. કિં ભુલ કરવી, ચુકવું, ગફલતી કરવી. V. To mistake, to blunder, to err.

॥૧૭૩॥ દામીનીદન, dâmînîdan. કિં પેદા કરવું; અહેર કરવું. V. To create; to make known. Comp. Per. داميدان

॥૧૭૪॥ હમ-દવીદન, ham-davîdan. કિં સાથે—એકઠું દોડવું. V. To run together.

॥૧૭૫॥ હામીનીદન, hâmînîdan. કિં સરગરતે થવું, હેરાન થવું; ગરમીવાણું થવું, ગરમી શરૂ થવી. V. To be wandering, to be harassed—troubled; to be warm, to begin summer.

॥૧૭૬॥ હમ-બુઈ, ham-bui. નાં બધા ગુણો. વિં સ્વભાવિક, જાતી, ખુદરતી. Subs. All the qualities. Adj. Innate, natural, inborn.

॥૧૭૭॥ હામીન, hâmin. નાં See ૧૭૮ hâmin. Comp. Pehl. ૧૭૮ Per. هامين

॥૧૭૮॥ હમ-બોઈ, ham-bôi. વિં એક તરેહનું, એક આદતનું. નાં એક ઓરતનું નામ છે, કે જેણીએ પોતાના બાઈને એહાકના જુલમ ભરેલા બંદથી મરદાંનગી કરી છોડ્યો હતો. Adj. Uniform, of one habit—custom. Subs. Name of a woman, who by her valour released her brother from the heavy chains of Zohâk.

॥૧૭૯॥ હમ-બુનીનીદન, ham-bunînîdan. કિં મૂલ

સાથનું થવું, થડવાનું થવું. V. To be rooted, to take root, to be fixed. Comp. Av. √ , Sans. बुध् , Per. بن .

હામબુનચ હમ-બુઈ-ચ, ham-bui-cha. કિં અં સ્વભાવિકબી, ટેવ સાથનુંબી; એ રવેશે—રીતેબી; એકજ તરેહથીબી. Adv. Even inherent—characteristic; even in this manner—way, even uniformly.

હામબુનચ હમ-બુને-ચ, ham-bunê-cha. કિં અં મૂલ સાથનુંબી, એક થડનું—એક જડનુંબી. Adv. Even with the root, even of the same stem or trunk.

હામબુનચેચ અ-હમબુને-ચે-ચ, a-hambunê-chê-ch. કિં અં જરાકબી નહીં, થોડુંએક પણ નહીં, તદનજ—બીલકુલજ નહીં; કોઈબી જડ—મૂલ સાથનું નહીં. Adv. Not even a little, not even in a small or slight degree; not entirely; even not with the very root.

હામબુનચેચ હમ-બુનેચે-ચ, ham-bunêchê-ch. કિં અં વહી થોડુંક, અને જરાકબી, તદનજ, બીલકુલજ; જડ—મૂલ સાથનુંબી. Adv. Even a little, and' even in a small degree or quantity; altogether, wholly; even with the very root.

હામબુનચ અ-હમ-બુન-ચ, a-ham-buna-cha. વિં શરૂઆત સાથનું નહીં. Adj. Having no beginning.

હામબુનચ હમ-બુન-ચ, ham-buna-cha. વિં પુખ્ત જડમૂલ—બુનિયાદ સાથનું; સાથે મલી ગર્જેલું. Adj. Having a firm root, of good birth—origin; mixed up together.

॥१॥ ॥१॥ અ-હમ-બુદન, a-ham-bûdan. કિં એકહું—એક
ઠેકાણે-સાથે નહીં મલવું—નહીં થવું, સાથે નહીં રેહેવું. V. Not
to congregate in one place, not to meet toge-
ther, not to live together. Prohib. + ॥१॥ =
Av. ॥१॥, Sans. सम् + भू.

॥१॥ ॥१॥ અ-હમ-બુદે, a-ham-budê. કૃં વિં સાથે નહીં
મલેલું; હરીફ વગરનું; પાક—પવિત્ર નહીં તે. Part. adj.
Not congregated in one place; having no rival;
not pure—holy.

॥१॥ ॥१॥ દહમ-બન્દે, daham-bandê. નાં સારો બંદો, નેક
ચાકર. Subs. A good slave, a faithful servant.

॥१॥ ॥१॥ હમ-બુદે, ham-budê. બૂં કૃં તમામ—પુરું થયલું;
સેવટ આવેલું. Past part. Finished, completed;
come to an end.

॥१॥ ॥१॥ અ-હમ-બુદન, a-ham-budan. See ॥१॥ a-ham-
bûdan.

॥१॥ ॥१॥ ખામ-બુદન, khâm-budan. કિં કાચું—અધુરું રે-
હેવું; ખામીવાળું થવું, ગફલત—ચુક બનવી—થવી. V. To
be raw, to remain unripe; to be defective, to
err, to blunder. Comp. Per. ۛ + ۛ

॥१॥ ॥१॥ દહમ-બુદન, daham-budan. કિં અશો—પાક થવું;
નેક બનવું. V. To be pure—holy; to become
virtuous.

॥१॥ ॥१॥ હમ-બુદન, હામે-બુદન, ham-budan; hâm-budan.
કિં એક ઠેકાણે સાથે મલવું, એકહું થવું. V. To con-
gregate in one place, to meet together.

અભિજ્ઞ, âmêz. વિ. સામેલ, બેલેણું. ક્રિ. સામેલ કર.

Adj. Associated with, united in company or in interest, joined. V. Associate thou (imper.).

Comp. Per. بياميز, آميز

હમીજ, hamîz. ના. લાખેસ્તાન, ઊનાલો. Subs. The summer, the hot season.

અભિજ્ઞ, âmîzî. ના. સામેલગીરી, મેલાપણું; મીલનસારી. Subs. Association, correlation, union; mildness, affability, amiability.

અભિજ્ઞ, âmizê. See અભિજ્ઞ

અદમીદ, admîd. ના. ઉમેદ, આશા, બરૂશો. Subs. Hope, expectation with desire, confidence, assurance. Comp. Pehl. امید

અ-ઉમીદાન, a-umidân. વિ. નાઉમેદ, મુરાદ વગરનાઓ. Adj. Hopeless; disappointed (plu.).

આદમીદાન, ઉમીદાન, âdmîdân, umîdân. ના. ઉમેદવારો, ઉમેદ—આશા રાખનારા; એક નામીયા દસ્તુરનું નામ છે, કે જે “આદર કરોબગ કરોબજદાન” ના બાપનો બપાવો થાય છે. Subs. Those that entertain hopes, those who expect; name of an illustrious Dastur, who was the great-grandfather of *Ader Farobag-farokhzûdan*.

અ-ઉમેદીહા, a-umêdîhâ. ક્રિ. અ. નાઉમેદીથી Adv. Hopelessly.

અ-ઉમેદી, a-umêdî. ના. નિરાશા, નાઉમેદી. Subs. Hopelessness, despair. Per. ناامیدی

અભિદી, admîdî. વિ० ઉમેદવાર, આશાવંત. ના० ઉમેદવારી. Adj. Hopeful, confident, supported by hope. Subs. Hopefulness.

અભિદે, ઉમેદ, admîdê, umêd. વિ० (See અભિદી admîdî). ના० આશા, ઉમેદ. મુરાદ. Subs. Hope, expectation with desire, wish.

અ-ઉમિદીનીદન, a-umîdînîdan. ક્રિ० નાઉમેદ —નિરાશ થવું. V. To be disappointed, to despair.

અભિદીનીદન, admîdînîdan. ક્રિ० ઉમેદવાર —આશાવંત થવું. V. To be hopeful, to expect with desire.

સહમિદિનિદન, sahmîdinîdan. ક્રિ० ક્ષીરમંદ —ચિન્તાતુર થવું ; બીહીવું. V. To concern, to be solicitous ; to dread, to fear.

હમિદન, hamîdun. ક્રિ० અં તેજ વખતે ; તેજ જગોએ ; એ રવેશે, એવી રીતે ; હમેશાં. ના० સંબાલ ; કોશેશ ; મદદ. Adv. At that very time ; at that very place ; in this manner, thus ; always. Subs. Care, attention ; endeavour ; assistance. Per.

حميدون

હમીદે, hamîdê. વિ० વખણાયવું ; વખણવા બેગ, કીર્તિવાવું. Adj. Praised ; laudable, glorious. Per.

حميده, حميد

અદમિદ-રોશન, admîd-roshan. ના० ખરી આશા, રોશન ઉમેદ. Subs. True—real hope, a bright prospect.

હમિમાલ, hamimâl. ના० હુશમન, શત્રુ, હરીફ ; લડવું ;

તોહમત, બોહોતાન. Subs. An enemy, a foe; fighting; a false accusation, a fabricated charge.

૫૫૫૫૫ હમિમાલી, hamimâli. નાં હમનખરદી, દુશ્મની, અદાવત; એક ગુનાહતું નામ છે; તોહમત મુકનાર. Subs. Rivalry, enmity, spite, hatred; name of a crime; an accuser.

૫૫૫૫૫ હમેમાલી, hamêmâli. નાં પુરેપુરે નીવેડો આવેલો; પુરેપુરું બનેલું. Subs. That which is wholly decided; that which has resulted or been brought about wholly.

૫૫૫૫૫ હમિમાલેન્દ, hamimâlênd. ક્રિં તેઓ દુશ્મની—હરીક્ષાઈ કરેછે. V. They make enmity—rivalry.

૫૫૫ આમે, khâmê. નાં ઘર; ખાન; કલમ; સીહાઈ; તોડદો. Subs. A house, edifice, mansion; a mine, a quarry; a pen, a writing-reed; ink; a pack, a package. Per. ૫૫૫

૫૫૫ હમુ, hamu. સર્વં આએ, એજ, Pron. This, the same;—as ૫૫૫ hamu-gâs, hamu-gâh.

૫૫૫ હામુ, hâmu. નાં અચરતી, ચમત્કાર, આશ્ચર્યતા. Subs. Wonder, marvel, surprise.

૫૫૫ હામીન, હમો, hâmin, hamô. નાં ઉનાલો, ગરમી, રીધવનનો વખત. Subs. Summer, heat, the hot or dry season. Comp. Pehl. ૫૫૫

૧૧૧૫૫ ૫૫૫ એ-અમ્ના-દીનોદે, ê-amnâ-dînôdê. નાં એક ધધેડી. Subs. A she-ass. Comp. Ar. ૫૫૫; Pehl. ૧૧૧૫ = Av. ૫૫૫ Sans. ધેનુ.

આખમુનાક, âkhmunâk. વિં ખુશી ભોગવનાર, મોજ કરનાર. Adj. Enjoying pleasure, making merry.

અ-હમવાર, a-hamvâr. નાં ઉલટું જનાર, આડું ચાલનાર. વિં નાલાયક, પ્રમાણ વગરનું, બેહુદ. Subs. One who goes in a wrong direction, one who goes astray—in a wrong path. Adj. Unworthy, unsuitable, disproportionate, absurd. Per. ناموار

હમવાર, હામવાર, hamvâr, hâmvâr. નાં રાસ્ત—બરાબર ચાલનાર, સીધો જનાર; હમેશગી; માયા; બીજાઓ સાથે બલમનસાઈથી ચાલવું. વિં બરાબર, પ્રમાણ મુજબ, લાયક; મલેખું. કિં અં હમેશે, કાયમ, સઘલો વખત. Subs. One who goes to the right path, one who walks straight; eternity; lenity, behaving gently or tenderly with others. Adj. Proportionable, suitable, worthy; equal, alike; mixed up, combined. Adv. Always, continually. Per. هموار

હામ્વારે, hâmvârê. કિં અં હમેશાં, સદા. વિં મલેખું; બરાબર, સાદું. Adv. Always, ever. Adj. Mixed up; plain, equal. Comp. Per. هموار

આખમને, આસ્મને, âkhmanê, âsmanê. નાં મરજી, શોખ, મજાહ. Subs. Liking, will, desire, relish, pleasantness.

આખમની, âkhmanî. નાં See ૪૫૫

ખામુશ, khâmush. વિં ચુપ, મુગું, થમ, શાંત, સ્થીર. Adj. Silent, dumb, hushed, mute, quiet, still.

Per. خاموش و خاموش

૫૧૫૭ દામની, dâmanî. નાં બુરખો. Subs. A veil or mantle.

૫૧૫૭ દામ-વેહ, dâm-vêh. નાં બલી પેદાયશ. Subs. Good creation. Contrast Av. دشمن

૫૧૫૭ દામી, દામીએ, dâmî, dâmîê. નાં શેકારી, શેકાર કરનાર. Subs. A hunter, a sportsman.

૫૧૫૭ દુશ્મની, dushmanî. નાં દુશ્મની, અદાવત. Subs. Enmity, spite, hatred, animosity, pique. Per.

دشمنی

૫૧૫૭ હામુઈ, hâmuî. કિં અં એ તરેહથી, એવી રીતે, એ મીસાલે. Adv. In this manner—way, thus.

૫૧૫૭ હામુઈ, hâmuî. નાં અચરતી, અમત્કાર, આશ્ચર્યતા. Subs. Wonder, marvel, surprise.

૫૧૫૭ આમુશી, khâmushî. નાં ચુપકીદી, મુગાપણું. Subs. Silence, taciturnity. Per. خاموشي

૫૧૫૭ હામુઈએ, hamuîê. નાં તે વખતે કરવું. Subs. Doing at that time.

૧૧૫૭ હામુદીન, હામુદીન, hamudîn, hâmuđîn. કિં અં તેજ પ્રમાણે, એ રીતે. Adv. In this manner—way, thus.

૧૧૫૭ આસ્મુન, âsmun. નાં આસ્માન. Subs. The sky, the firmament. Comp. Pehl. اسمان Av. اسمان = Per. آسمان

૧૧૫૭ હામીન, hâmîn. નાં See ૧૧૫૭

૧૧૫૭ હામુન, hâmun. નાં જંગલ, મ્હોટું મેદાન, ખોલ્લી જગા. Subs. An extensive plain, level ground, an

open place, a meadow, an esplanade. Per.

૪૦,૧૬૦ આખુની, âkhumunî. નાં ખુશી, ખુરમી. ^{ہامون} Subs.
Delight, pleasure, gladness, pleasantness.

૪૦,૧૬૦ ખામ-નોશ, khâm-nôsh. નાં કાચો—હલકો દારૂ. Subs.
Raw—undistilled liquor.

૪૦,૧૬૦ આખુનીહા, âkhumunîhâ. કિં અં ખુશીથી, મોજ
મજાહની રીતે. Adv. Willingly, with pleasure—
mirth.

૪૦,૧૬૦ દહમ-વન્દાન, dahm-vandân. નાં સાફ—ભણું—
પામનારાં, નેક હાંસેલ કરનારાં—મેલવનારાં. Subs. Reci-
ipients of goodness, gainers of good.

૪૦,૧૬૦ હામુન્યાન, hâmunyân. નાં નંગલ—સપાટ મેદાન
ઉપર રહેનારા. Subs. Those that inhabit the level
ground—forest.

૪૦,૧૬૦ આદમુનશને, âdmunashnê. નાં પામવું, હાંસેલ કરવું,
નફો, ક્ષાયદો, હાંસેલ. Subs. Gaining, act of obtain-
ing—acquiring, profit, advantage, gain.

૪૦,૧૬૦ અદમુનેદ, admunêd. કિં આશા—ઉમેદ રાખે. V.
May hope, may expect with desire.

૪૦,૧૬૦ હામુન, hamun. કિં અં તેમજ, હમણા, એ રવેશે.
Adv. Just so; now; in this manner.

૪૦,૧૬૦ હામીન, hâmin. નાં See ૪૧૫

૪૦,૧૬૦ હામુન, hâmun. નાં See ૪૧૫ hâmun.

૪૦,૧૬૦ હામીની, હામીને, hâminî, hâminê. નાં ગરમીની
રૂઠુ, ઉનાળો, રપીથવનનો વખત. Subs. The hot season,
summer.

૧૧૧,૧૫૦ હમુન-બુદ, hamùn-bud. ક્રિં હમણા થયું, એ રવેશે
હું. V. Just became—happened, was in this
manner—way.

૧૧૧,૧૫૦ હામિનિદન, hâminîdan. Bund. ક્રિં ગરમી પડવી ;
જવું, ચાલવું. V. To be warm ; to go, to walk.

૧૧૧,૧૫૦ આશમોગ, âshmôgh. નાં અશોઈ—પવિત્રાઈ તોડ-
નાર, આશમોગ. Subs. A destroyer of purity—
truthfulness, *Âshmôgh*. Comp. Pehl. ૧૬૦, ૩૫૦ ;
Av. ૫૬૦, ૬૬૦, Pâz. ૬૬૦

૧૧૧,૧૫૦ આશમોગાન, âshmôgân. Yt. Hôr. નાં પવિત્રાઈ
—અશોઈનો નાશ કરનારા : આશમોગો. Subs. plu.
Destroyers of purity—righteousness ; *Ash-*
môghs. Pâz. ૬૬૦

૧૧૧,૧૫૦ અ-આમુજશને, a-âmujashnê. વિં શિષ્યા વગર,
વગર કેલવણીનું. Adj. Without learning, having
no education.

૧૧૧,૧૫૦ આમોર્ઝશને, âmôrzhashnê. નાં બક્ષવું, માફ કરવું,
જવા દેવું. Subs. Forgiving, pardoning, passing
over, excusing (a fault). Per. آمرزش

૧૧૧,૧૫૦ અ-આમુર્ઝીદે, a-âmurzîdê. વિં નહીં બક્ષાએ—મા-
ફ થાય તેવું ; તકસીરવાર. Adj. Unpardonable, what
cannot be forgiven ; guilty, criminal, culpable.

Priv. + ૧૧૧,૧૫૦ = Per. آمرزیده

૧૧૧,૧૫૦ અહમે, ahmê. વિં કાટી ગયલું, ટુકડા થયલું ; નાકેસ,
અધુરું ; તમામ. Adj. Torn, broken in pieces, de-
fective, imperfect ; all, whole.

૧૫૦ અહમક, ahmak. વિં નાદાન, બેવકુક, અવિચારી. Adj. Ignorant, thoughtless, foolish, inconsiderate, childish. Per. احمق

૧૫૦ આમહ, âmah. નાં જે શમ્સ નાવર નહીં થયલો તે; ઓસ્તો. Subs. One who has not undergone the *Nâver* ceremony; an *Ostâ*.

૧૫૦ ખામે, khâmê. નાં કલમ; સીહાઈ. Subs. A pen, a writing-reed; ink. Per. خامر

૧૫૦ હમે, hamê. વિં તમામ, સઘણું, પુરું. Adj. All, whole, entire, perfect. Comp. Pehl. ૧૫૫, Av. ૫૬૦, ૫૬૦, Per. همه

૧૫૦ ખામે, khâmê. Bund. નાં દુનિયાં; ઘર, મથક, મકાન; રોશનીવાલી દુનિયાં; ઓદાના તખ્તની જગો. Subs. The world; a house, an abode, a dwelling-place; the world of light; the place of the throne of God.

૧૫૦ હમકાર, હામકાર, hamkâr, hâmkâr. નાં સાથે કામ કરનાર, સાથી, એકજ ધંધો—રોજગાર કરનાર. Subs. Working together (lit.), a colleague; following the same profession. Comp. Av. ૫૬૦ + ૫૬૧, Pâz. ૫૬૧-૫૬૦

૧૫૦ હમકેશ્વર, હામકેશ્વર, ham-kêshvar, hâmkêshvar. નાં દુનિયાંના સઘલા મુલકો, બધા ખંડો. Subs. All the regions (of the world), all continents. Av. ૫૬૦ + ૫૬૧ = Per. همه کشور

૧૫૦ ખામે, khâmê. See ૧૫૦

૩૧૧૫ અ-હમકોશ, a-hamkôsh. વિં વગર સાથીનું, વગર

ભાગીયાનું; કાંઈ ચીજ વગરનું. Adj. Having no companion—partner; destitute of anything.

૧૧૫૫ આમ-કોશ, દામ-કોશ, âm-kôsh, dâm-kôsh. નાં
અલકનો નાશ કરનારા, પેદાયશનો નાશ કરનારા. Subs.
One who destroys the people—creation.
Comp. ૫૫ = Ar. م ل ا + ૧૧ = Av. Rt. ૧૧ = to kill.

૧૧૫૫ આમ-ક-ચા, khâm-kanyâ. નાં કાચો—લીલો વાંસ.
Subs. Raw bamboo; green—wet bamboo.

૧૧૫૫ આમ-કોશ, khâm-kôsh. નાં કાચી કોશેશ, અધુરી
મેહેનત. Subs. An abortive attempt, imperfect
pains.

૧૧૫૫ હમ-ગોશે, ham-gôshê. વિં એક જતનું—ટોલાને
લગતું. Adj. Belonging to the same caste—tribe.

૧૧૫૫ આમ-કોસ, âm-kôs. See ૧૧૫૫ âm-kôsh. A
corrupt form of ૧૧૫૫

૧૧૫૫ હમ-કોહ, ham-kôh. નાં તમામ—સઘલા પાહાડ.
Subs. All mountains.

૧૧૫૫ હમ-ગોહર, ham-gôhar. વિં એક જત—જુનિયાદ—
તોખમ—ઓલાદ—પેહેડી—મૂલનું. Adj. Of the same
kind—nature—source—family; of one descent
—origin. Comp. ૫૫ + ૧૧૧ = Per. ૧૧૧

૧૧૫૫ આખમ-ગર, âkhma-gar. નાં મજહ—મોજ કરનાર,
જુશી ભોગવનાર. Subs. One who enjoys pleasure,
one who revels.

૧૧૫૫ અશમ-ગર, યશમ-ગર, khashma-gar, yashma-gar.
નાં યુક્તે થઈ જનાર, ક્રોધ—કેહેર કરનાર. Subs. One

who becomes exasperated ; one who flies into a passion.

૧૫૫ દામ-ગર, dâm-gar. નાં તમામ જગતનો પેદા કરનાર.
Subs. The Creator of the whole world.

૧૫૫ હમ-ઘનશ, ham-ghanash. કિં અં તે પ્રમાણે,
એમ. Adv. In that manner—way, thus.

૧૫૫ આમ-ચ, khâma-cha. કિં અં કાચુંબી, અધુંરૂબી. Adv.
Even raw—unripe—crude, even imperfect.

૧૫૫ અ-હમ-જશને, a-ham-jashnê. વિં ખુશી સાથનું
નહીં, ગમગીન. Adj. Unpleasant, unpleasing,
sorrowful, afflicted.

૧૫૫ આમુજશની, âmu-jashnî. નાં શિખવું. Subs.
Learning, teaching.

૧૫૫ આમ-ચે, khâm-chê. નાં જે કાંઈ કાચું હોય તે.
Subs. That which is raw—unripe.

૧૫૫ અદમત, admat. કિં અં કયાં ? કેમ ? કયું ? ની બ-
ગડેલી શીકલ. Adv. How, where ? which ? Cor-
rupt form of ૧૫૫

૧૫૫ આમત, âmat. Vand. XIII. કિં અં કેવારે ? ત્યારે.
When ? then.

૧૫૫ અ-હમતાક, a-hamtâk. વિં વગર બાગીયા—સાથી
—જોડીયાનું, સરખાવી નહીં શકાએ તેવું. Adj. Having
no partner—colleague, without an equal ; in-
comparable. Per. بی همتا

૧૫૫ હમતાક, hamtâk. નાં બાગીયો, જોડીયો, સાથી, મલવું.
Subs. A co-partner, a colleague, an associate ;
resembling.

સહમ્તાક, sahamtâk. વિં ધાસ્તી બરેહું, બય બરેહું.

Adj. Dreadful, horrible, fearful.

ખશ્મતાર, khashmatâr. વિં એસાવાહું, ધાસ્તી બરેહું, બીહીક બરેહું; કીનો રાખનારૂં. Adj. Angry, wrathful, indignant; dreadful, harbouring revenge in the mind.

ખશ્મદાર-તર, khashma-dâr-tar. વિં વધારે ગુસ્સાવાહું, વધારે દેહશત—ધાસ્તી બરેહું. Adj. More enraged, more dreadful—fearful.

ખશ્મતાર-તર, khashmatâr-tar. વિં વધારે સખ્ત—ગુરુકેલ; વધારે ગુસ્સે થનાર, વધારે કીનો રાખનાર. Adj. More difficult—hard; becoming more angry, breathing revenge in a greater degree.

જામ્તુનતન, jâmtunatan. કિં પહોંચવું; થવું; જવું. V. To reach; to become, to be; to go.

અ-હમ-પતીદન, a-ham-patîdan. કિં એકઠા—સાથે મલી નહીં જવું, એકઠા નહીં રહેવું; સાથે નહીં પડવું. V. Not to join—unite together, not to associate; not to fall together. Prohib. ન + ડ = Av. નહીં + ॥૧૦૧૦ = Av. Rt. પડ = Sans. Rt. પત્ = Per. افتادن = to fall.

અ-અમર, a-amar. વિં ઘણું નહીં તેમ થોડું નહીં. Adj. Neither too much nor too little, moderate, in a limited degree.

અહમર, ahmar. નાં સી આલ અનવર, કોહણું. Subs. A fox, a jackal.

હામ-રાહ, hâm-râh. નાં સાથે મુસાફરી કરનાર,

રસ્તાનો સોબતી, ભોમીયો. Subs. A fellow-traveller, a companion on the road. Per. همراه

હામ-રાહ, hām-râh. See અભિજ્ઞાન

હુશમરશને, હોશમોરશને, hushmarashnê, hôshmô-rashnê. નાં બણવું, પઢાણ. Subs. Reciting, reading, studying. Comp. Pehl. હુશમરશ

હેલુબાન, hêlubân. એ શબ્દ અર્થ “હેલુબાન” નો બગડેલો આકાર છે. A corrupt form of હેલુબાન hêlubân.

શામ્રુતી, shâmrutî. નાં (આટલી) મરતબે—વાર પઢવું. Subs. Reciting—reading so many times:— as બિશમ્રુતી bishâmrutî.

આમરોગ, âmrôg. નાં મરતબો, દબદબો ; કાયદો, નફો ; પુંજ. Subs. Dignity, magnificence, grandeur ; profit, gain ; capital, fund.

હામેલે, hâmelê. વિં હમેલદાર, ગર્ભવંતી. Adj. Pregnant, being with young (as a female). Per. حامله

અ-અમર્ગીએ, a-amargîê. Dink. વિં હમેશગીનું નહીં તે, બેહશતી નહીં તે ; દોજખી, મોત વાળું. Adj. Not eternal, not residing in heaven ; infernal, hellish, mortal, full of death. (Comp. + + both prohib. and ૧૬ = Av. અમર્ગ = Per. گمراه + ૧)

અ-હમર-કુશ, a-hamar-kush. વિં સાથી વગરનું ; કાંઈથી ચીજ વગરનું. Adj. Having no companion—colleague ; without anything.

અ-અમર-ઘનશની, a-amar-ghanashnî. નાં
 બેશુમાર મારવું; અગણીતધણું. Subs. Striking in-
 numerable times; innumerable times. Comp.
 Av. અમર-ઘનશની

હામર, hâmarz. કિં આજ્ઞાં ઊઠ, ઉભોથા. V.
 imper. Get up, rise, stand up.

હામરઝીદન, hâmarzîdan. કિં ઊઠવું, ઊભું થવું. V.
 To get up—rise, to stand up.

હમ-રમ, ham-ram. વિં એકજ અત—ટોલાંને લગવું.
 Adj. Belonging to the same caste—tribe.

હમ-રમે, હામ-રમે, ham-ramê, hâm-ramê. See
 રમે

અ-અર

અ-અર, a-ar. વિં સેવટ નહીં, આખેરી નહીં. કિં અં
 ના નહીં, કદી નહીં, નહીંતો. Adj. Having no end—
 conclusion. Adv. Not at all, never, if not, or
 else.

અગ-ગર, અંઘ્ર, ag-gar, aṅghra. નાં ખરાબ—બુરું
 કરનાર, ઓછું—કમી—કોતાહ કરનાર, હુઆ દેનાર; આબાદી
 ઓછી કરનાર—તોડનાર;—જેમકે જાણ. Subs. An evil-
 doer, a mischief-maker, one who decreases—
 lessens; a tormentor, destroyer—diminisher of
 prosperity. Comp. Av. અગ-ગર Av. Rt. અગ-ગર =
 Sans. Rt. અંહ = to torment.

અ-સર, a-sara. વિં સરદાર—ધણી—શેઠ—મુરબી વ.

ગરનું. Adj. Destitute of a leader—master—owner—patron. Comp. Pehl. *جور*, Av. *جور*

જ્ય અહલ, અષ, ahal, aṣha. નાં સરચાઈ, સત્યતા; અશોઈ, પાકીજગી; વિં બીઠાસપર આવતું; છુટકારો પામતું. Subs. Truth, veracity, integrity; purity, freedom from moral defilement. Adj. Ripening to sweetness; getting release—freedom.

જ્ય અહેલ, ahêl. નાં બુજેરગી, મ્હોટાઈ. Subs. Eminence, greatness.

જ્ય આખુર, ākhur. કિં અં પછી. Adv. Afterwards.

જ્ય } આખેર, આહેર, અપર, ākher, āhêr, apar. કિં અં

જ્ય } પાછું, પછી, છેલ્લે સરવાળે, સેવટે, અંતે; આકેબત; ત્યાર પછી, ત્યારે, હવે, તોએ, તે ઉપરથી, તેથી. શબ્દં અં પછ-વાડે, પીઠે, પુઠે; વિં કમ, ઓછું; છેલ્લું; હલકું, નીચ; દુરનું. Adv. Afterwards, after that, then, now, thereupon, on account; therefore, back, again; last, latest. Prep. Behind, backward. Adj. Less, wanting; last; base, mean; distant, remote. Per. آخر

જ્ય આખેર, ākhêr. વિં સેવટ—આખેરી—છેડો નહીં. Adj. Having no end—conclusion.

જ્ય આહર, āhar. વિં ખરાબ, ખુરં; ઉલટું, પાછું; જોમકે જે- “આહર્મન” યાને ‘બદ્મન’, એટલે બદીની રેહનુંમાઈ કરનાર; ઉલટો—ખરાબ વિચાર રાખનાર. Adj. Bad, evil, wicked, opposite, reverse; as જે- Aharman, i.e. evil mind, a misdirector, an evil thinker.

જ્ય આહાર, āhâr. નાં ખોરાક; સરસ, લાહી, હાર; ઝાલર;

અપવિત્રાર્થ. વિં ગરમ, તાજું. Subs. Food, victuals; glue, paste, starch; a border or fringe of cloth; defilement. Adj. Warm, hot. Per. آهار

જ્ય ઈશર, ishar. વિં આશાન, સેહેલ; થોડું. Adj. Easy, convenient; little.

જ્ય એહેર, હેહેર, êhêr, hêhêr. નાં હેર નસો, સુકકો નસો (નખ, આલ, ઈત્યાદિ). Subs. Uncleanliness—impurity (as hair, nails, &c.). Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 = Pâz. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

જ્ય ખાર, khâr. નાં નેકી, જીખી, કાંટો, કાંટાનું ઝાડ. વિં જીખ, નેક, સાફ, આસાન. Subs. Virtue, goodness; a thorn, a thistle, a bramble. Adj. Good, virtuous, honest; easy, convenient. Per. 𐬬𐬀𐬭𐬀

જ્ય ખાર, khâr. નાં કાંકરી. Subs. A pebble.

જ્ય ખાર, khâr. નાં ચઉદમી રાતનો ચંદ્ર; માથુકનું નખરું; સખત પથ્થર. Subs. The fourteenth day's moon; airs and blandishments of a sweetheart; a stone of extreme hardness. Comp. Per. 𐬬𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

જ્ય ખાર, khâr. નાં એહેન; સીસોલીલું. વિં નીચું, હલકું, સર્વથી ન્હાનું, કમીનું. Subs. A sister; a porcupine. Adj. Contemptible, mean; smallest, servile. Comp. Pehl. 𐬬𐬀𐬭𐬀, Per. 𐬬𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

જ્ય ખાલ, khâl. નાં કાલો તલ, કે જે આદમીઓનાં મોઢાં અથવા શરીર ઉપર હોય છે; મામો; લશ્કરનો વાવટો; ધણી; વિચાર; મ્હોઠાર્થ; વીજલી; ધુરખો; હુશિયારી. Subs. A black mole on the face or some other part of the body; an uncle (on the mother's side); the standard of an army; a lord or master; great-

ness; lightning; a veil; natural aptitude—intelligence. Per. خال

१ **अह-ह, khâhand.** Vand. XIII. किं आहे, प्यार
राजे. V. May love—hold dear:—
२

ખુર, khur. Nêrang. નાં કોઈના શરીર ઉપર હડી
આંગલનો બિંદો જખમ કીધાથી જે ગુનાહ થાયછે તે ગુનાહનું
નામ. Subs. The name of the crime caused by
the infliction of a wound 2½ inches deep on the
body of any person:—as in ગાંધીજીના શરીર ઉપર હડી

કરનાર, gār. એ એક પ્રત્યય છે, જેનો અર્થ “કરનાર”
કરીને થાય છે:—જેમકે કરનાર = ગુનાહ કરનાર, ગુનેહગાર.
A suffix denoting the doer of a thing:—as
કરનાર = one who commits crimes. Comp. Per.
કર in કરનાર, કરનાર, &c.

Subs. A doer, agent; a passage, transit; haste.
Comp. Per. گذار

Comp. Pers. *نابار*
نابار, *nâbar*. ना० भीनो नावरनी जुअ, भोटी जुअ ;
 હરબદનો દરજ્જો. Subs. The *Khûb* of *Mino*
Nâver ; the dignity—rank of a *Herbad* :—as
 in ૧૧૧૧ *જુ* ૧૧૫૫ ગાંધી

یار, yâr. ना० मूढद्वगार, साहेता आपनार; दोस्त, मित्र;
 बराबरीओ. Subs. A helper, one that gives
 assistance, a helpmate; a friend, a companion,
 an associate; an equal. Per. یار

હાર, hazâr. સંખ્યાં વિં હાર, ૧૦૦૦ :— જેમકે
 હાર Numer. adj. One thousand, 1000 :—as
 હાર Comp. Pehl. હાર, Per. هزار

હાર, har. વિં દરેક, સઘલા. નાં કરનાર; ખોદનાર,
 ખણનાર. Adj. Every, all. Subs. A doer; one
 who digs. Comp. Per. હાર

હાર, hâr. નાં ગરદન, ડોકું; હરેક ચીજ; હાર; સિલસિલો;
 મોતી; મોતીનો હાર; આહુતું, પ્યાર રાખવો. Subs. The
 neck, the head; any—every thing; a row,
 series; a pearl; a string of pearls; loving, hold-
 ing dear, setting one's affections on. Per. હાર

હાર, hâr. નાં હાડકાં, હાડ :—જેમકે હાર = હાડમંદ.
 Subs. Bones; frame, structure, make (of a
 man).

હાલ, hâl. નાં કરાર, આરામ, સુખ, નચીન્તાઈ; મનસુ-
 તી; હાલત, રીત, કામ; હાલનો વખત. Subs. Undisturb-
 ed tranquillity, ease, comfort, freedom from
 anxiety; firmness; state, condition, an affair;
 the time present. Comp. Per. હાલ and હાલ

હર, hêr. વિં હલકું, ઉતરતું. Adj. Inferior, in-
 significant, lower.

અહેલીઅ, અશ્ય, ahêlîa, ashya. નાં પાકીજગી,
 પવિત્રાઈ, ચોખ્ખાઈ, સફાઈ. Subs. Holiness, purity,
 cleanness, faultlessness. Comp. Av. અહેલીઅ, અશ્ય

અહેલુબ, અષવ, ahêlub, ashava. વિં અશો,
 પવિત્ર, પાક, નેક, સાર્યું બોલનારું. Adj. Pure, virtuous,

free from moral defilement, faultless, virtuous, truth-speaking. Comp. Pehl. 𐭠𐭣𐭥𐭥 , 𐭠𐭣𐭥 , Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 , Sans. ऋतावन .

𐭠𐭣𐭥 ખારા, khârâ. નાં (See 𐭠𐭣 = khâr.) સખત પથર. Subs. A stone of extreme hardness. Per. 𐭠𐭣𐭥 .

𐭠𐭣𐭥 યારા, yârâ. નાં કુદરત, એર, શક્તિ, તવાનાઈ, કૌવત, બહાદુરી; કુરસત; જખમ. Subs. Strength, power, vigour, physical force, potency, bravery, valour; leisure; a wound. Per. 𐭠𐭣𐭥 .

𐭠𐭣𐭥 સારા, sârâ. વિં ખાલેસ, સ્વચ્છ, બેરબાર વગરનું; મિ-શ્રીત નહીં; મીઠા વાસવાળું. Adj. Pure, guileless, innocent, unmixed, unalloyed; sweet-smelling. Per. 𐭠𐭣𐭥 .

𐭠𐭣𐭥 હેરી, hêrî. વિં સુકકા નસાવાળું—બરેળું. Adj. Full of dry uncleanness (as hair, nails, &c.). Comp. Pehl. 𐭠𐭣𐭥 .

𐭠𐭣𐭥 હેરી, hêrî. See 𐭠𐭣𐭥 hêrî.

𐭠𐭣𐭥 હેહરહા, hêharhâ. નાં હેર નસાઓ, સુકકા નસાઓ. Subs. plu. Dry impure—unclean things (as hair, nails, &c.).

𐭠𐭣𐭥 હેલ-અષ, હેલ-અદશ, hêl-ash, hêl-adash. નાં પવિત્ર શખ્સ. Subs. A pure—holy man.

𐭠𐭣𐭥 હેલહીયે, અષહીયે, hêlhyê, aṣhyê. વિં પાક, પવિત્ર, સાફ. Adj. Pure, holy, faultless, clean.

𐭠𐭣𐭥 હેલાએશ, અષાઈએ, hêlâêsh, aṣhâîê. નાં અ-

શોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ, ચોખ્ખાઈ; સરચાઈ, સત્યતા; બલાઈ; અરશસવંગ; લક્ષ્મી; સવાબ, દીન, એલમ, વિદ્યા; સવાબ, નેકી; 'અષેમ' નામની બંદગી; ખાલેસ નઈઅત; સખાવત; અશોઈ કરનાર. Subs. Purity, cleanness, freedom from defilement; truth, goodness; *Ashis-ranguhî*; wealth; merit arising from virtuous actions; faith, religion; knowledge, science, learning; virtue; the *Ashem* prayer; pure intention—thought; one who practises purity. Comp. Pehl. શ્રીમદ્, Av. શ્રીમદ્

શ્રીમદ્ હેલાએશીનીદાર, *hêlâêshînîdâr*. નાં અશોઈ—નેકી કરનાર. Subs. One who practises purity—virtue.

શ્રીમદ્ હેલાએ, અષાએ, *hêlâê, aṣhâê*. નાં પાકી, સવાબ, અશોઈ. વિં પાક, અશો, પરહેજગાર. Subs. Purity, virtue, freedom from guilt. Adj. Pure, virtuous, pious. See શ્રીમદ્ *hêlâêsh*.

શ્રીમદ્ હેલુબે, *hêlubê*. નાં એક પાક—પરહેજગાર માણસ. Subs. A pure—pious man.

શ્રીમદ્ આહેર-આહેર, *âhêr-âhêr*. કિં અં એકેક પછી—પુઠ, પેદરપે, એક પછી એક. Adj. One after another, one by one, step by step.

શ્રીમદ્ દારાએ, *dârâê*. નાં પરવરદેગાર, પાલનાર. Subs. Providence, nourisher, supporter.

શ્રીમદ્ યારાઈ, *yârâî*. વિં કૌવત—તવાનાઈ—શક્તિવાળું, બહાદુર, દલેર. નાં એર, કૌવત. Adj. Powerful,

strong, robust, brave, courageous. Subs. Strength, vigour. Per. یارای

હરાશ, harâsh. નાં ઓક, ઓકારી, વામીટ ; કલી; અઆદતી; ગરીબાઈ; ખેતર. Subs. Vomit, vomiting; a bud; increase, surplus; poverty; a field. Comp. Per. هراش

હલાએ, અષાએ, અષાય, hêlâê, aṣhâê, aṣhâya. નાં પાકી, સફાઈ, અશોઈ, સલાબ, નેકી. Subs. Purity, cleanness, righteousness, merit arising from virtuous actions, righteousness. Comp. Pehl. هلايه

હલાએશ, hêlâêsh. See હલાએ hêlâê.

અહલાએઈનીદારી, ahêlâêinîdârî. નાં અશોઈના કામો કરવાં. Subs. Practising pure—righteous deeds.

હલાએ, આષાએ, hêlâê, aṣhâê. નાં પાકી, સફાઈ. Subs. Purity, cleanness of heart, rectitude.

હલાએશ, અષાઈએ, hêlâêsh, aṣhâîê. See અષાએ

અહલાએશ-ખારેહ, અષહી-ખારેહ, ahêlâêsh-kharêh, aṣhahî-kharêh. વિં પવિત્ર ચલકાટવાળું. Adj. Of holy brightness. Av. اهلش

અહલાએશ-ખારી, ahêlâêsh-khârî. વિં પવિત્ર ખજાનો રાખનાર. નાં એક પહાડનું નામ છે કે જે ખજાનાનો ભરેલો છે. Adj. Keeping the holy treasure. Subs. Name of a mountain full of treasures.

અહલાએશાન, અશોએયાન, ahêlâêshân, ashôê-yân. નાં અશો—પાક લોકો, પરહેજગારો, સવાબકારો; સવાબો. Subs. Pure—righteous persons, devout men; merits arising from virtuous actions, meritorious acts.

હલાઈ-દેહાનદ, અહલાઈ-શાનદ, અષાએશાનદ, hêlâî-dêhânad, ahêlâî-shânad, aṣhâêshânad. ક્રિં તેઓ પવિત્રાઈ અપાવે. V. They may cause to give purity (to others).

અહલાએશોમંદ, અષાઈઓમંદ, ahêlâêshô-mand, aṣhâîômand. વિં સવાબકાર, પુણ્યવાન, પાકી-વાણું, પવિત્રાઈ—પાકીજગી બરેણું. ક્રિં અશો છે. Adj. Virtuous, righteous, pure, holy. V. Are pure (plu.).

હલાએશ-ખારી, hêlâêsh-khârî. નાં પવિત્રાઈથી નીપજતું સુખ. Subs. Happiness—comfort derived from being pure—righteous.

હલાએશીનીદાર, hêlâêshînîdâr. નાં અશોઈ—સચ્ચાઈ રાખનાર. Subs. One endowed with purity—righteousness.

હલાએશ-સેતાએશની, અષાહી-સેતાએશની, hêlâêsh-sêtâêshnî, aṣhâhî-sêtâêshnî. નાં પવિત્રાઈની તારીફ—વખાણ; 'અષેમ' બંદગીની વખાણ ગાવી. Subs. Praise of righteousness, singing praises of *Asha*. Av. ૧૯૫૨૨-૨૫૫

હલાએશીઅન્દ, hêlâêshîand. ક્રિં તેઓ

સવાબ—પવિત્રાઈ કરે. V. They may do any good work (as worthy of reward); they may practise purity.

હેલાએશીનીદારી, hêlâêshînîdârî. નાં
અશોઈ, પાકીજગી, સચ્ચાઈ, પાપ વગરની હાલત. Subs.
Purity, devoutness, truth, verity, sinlessness.

આરાએશને, ârâêshnê. નાં સણગાર, સણગારવું.
Subs. An ornament, embellishment, adorning.

હેલાએશને, hêlâêshnê. નાં પાક—સાફ કરવું;
અશોઈ કરવી. Subs. Purifying, cleansing from
impurities; practising righteousness.

અહેલાએશની, અષાએશની, ahêlâêshnî, aṣhâ-
êshnî. નાં અશોઈ, પવિત્રાઈ, સચ્ચાઈ; પાક કરવાનું કામ.
Subs. Purity, undefiledness, righteousness;
the act of purifying.

હેલાએશનીનીનદ, અષાએશનીનીનદ, hêlâêshnî-
nînad, aṣhâênînînad. ક્રિં સવાબનાં કામો કરે, અશોઈ
—પાકી—પરહેજગારી કરે. V. May do good works
(as worthy of reward); may practise purity—
righteousness.

હેલાએશનીનીદન, અષાઈએશનીનીદન, hêlâêsh-
nînîdan, aṣhâîênînîdan. ક્રિં અશોઈ કરવી, સવાબ ક
રવો. V. To practise purity, to do any good
work (as worthy of reward).

અહેલાએશ-ચ, અષાઈએ-ચ, ahêlâêsh-cha,
aṣhâîê-cha. નાં પવિત્રાઈખી, અરદી બેહેશતખી, પુણ્યખી.

Subs. Even purity, purity itself; *Ardibêhêsh* itself; even moral or religious merit; also a meritorious act.

હૈલાએશ-પેદાકી, *hêlâêsh-pêdâkî*. વિ० પાક-અશોઈના એહરાનું, સત્યતાના દેખાવનું, અશોઈનાં તોખમ —મૂલનું. Adj. Having a pure—holy face, having a countenance beaming with righteousness, having a source—origin in purity. Comp. Av.

હૈલાએશ + મીઅઝદ

હૈલાએશ-મીઅઝદ, *hêlâêsh-mîazd*. ના० પાક ખોરાક; સોએમેવો. Subs. Pure food—offering; good fruits. કંડાદ = Av.

અહેલાઈએનીદારી, અષાઈએનીદારી, *ahê-lâiênidârî, ašhâiênidârî*. ના० આદમીઓને અશોઈ અને નેક કામ શીખવવું, કોઈને નેક રાહમાં એહરતની રેહનુમાઈ કરવી. Subs. Teaching men to go to the path of purity and virtue; guiding one to the right path of heaven.

હૈલાએસનીદાર, અષાઈનીદાર, *hêlâêsnîdâr, ašhâinîdâr*. ના० અશોઈ કરનાર—રાખનાર. Subs. One who practises righteousness, one who keeps purity.

આહેર-એસ્તીનદ, *âhêr-êstinad*. ક્રિ० ઉલટું જાય, પાછું રહે. V. May go in a contrary direction, may go back, may remain back.

અહરાઈન, *aharâîn*. ના० સુરાખદાર—આંધલાં—કાણાંવાલી રકાબી કે જે પાવ મહેલમાં ક્રિયાના કામમાં આવેછે.

Subs. A dish or plate with holes used in religious ceremonies.

ખાંધા આખેર-આઈન, âkhêr-âîn. નાં છેલ્લી દીન—ધર્મ, પાછલો રેવાળ—રસમ—રીત. Subs. The latter usage—custom, the last religion. Comp. ખાં = Per. = آخر + ین = Per. آئین

ખાંધા આરાઈન, ârâîn. નાં સણગાર, આરાએશ. કિં સણગારે, સમારે. Subs. Decoration, ornament, embellishment. V. May decorate—adorn.

ખાંધા હર-આઈન, har-âîn. કિં અં હરેક તરેહ—રીતે, દરેક રીતે. Adv. Anyhow, anywise, in any way.

ખાંધા હલાઈન, અષાઈન, hêlâîn, aṣhâîn. Nêrang. કિં પાક—પવિત્ર—સાફ કરે. નાં અશોઈ, સત્યતા. V. May purify—consecrate—cleanse. Subs. Purity, righteousness.

ખાંધા અહલાઈનદ, અષાઈનદ, ahêlâînad, aṣhâînad. કિં પાક થાય; પાક—સાફ—પવિત્ર કરે. V. May become pure, may purify—cleanse.

ખાંધા આરાયંદ, ârâyand. કિં તેઓ સમારેછે—સણગારે છે. V. They adorn—decorate. Per. آرايند from آراستن

ખાંધા હલાયંદ, hêlâyand. કિં તેઓ અશો છે. V. They are pure—righteous.

ખાંધા અહલાઈનીદાર, અષાઈનીદાર, અષ-રાઈનીદાર, ahêlâînîdâr, aṣhâînîdâr, aṣh-râînîdâr. નાં અશોઈ

—પરહેજગારી કરનાર ; અશોઈ વધારનાર ; અશોઈનાં કામો કરનાર. Subs. One who practises purity—righteousness ; one who promotes purity—righteousness ; one who practises pure—righteous actions.

અહૈલાઈનીદન, અષાઈનીદન, ahêlâînîdan, aṣhâînîdan. કિં સવાબનાં કામો કરવાં, અશોઈ પવિત્રાઈ કરવી. V. To perform virtuous actions, to practise purity—righteousness, to perform righteous deeds (as worthy of reward).

આરાઈનમ, ârâînām. કિં હું સમારું—સુધારું—સજાગારું. V. I may rectify—mend, I may adorn.

હેલાએઓમ, hêlâêôm. Dink. કિં હું અશો છું. V. I am pure—righteous.

આહેર-આઈન, âhêr-âîn. See અહૈનિદન

હેલાઈયે, hêlâîyê. S. Am. નાં અશોઈ, પાકી. Subs. Purity, righteousness, sinlessness.

યારાન, yârân. નાં દોસ્તો, સોબતીઓ, આશકો, બચાવનાર, મલતીયા. Subs. plu. Friends, comrades, lovers, defenders, followers. Per. یاران

અ-અર-એવ્યાસ્ત, a-ar-êvyâst. Nêrang. કિં તારપછી—સેવટે આસપાસ બાંધ્યું—પેહેર્યું. V. Afterwards girded round ; at last put on.

આહરાન, આરાન, khâharân, khârân. નાં બેહનો. Subs. Sisters.

યારાન, yârân. See યારાન yârân.

આહર-હુફરાશમો-દાદ, âhar-hufarâshmô-dâd. નાં ઉશહેન ગેહેનો વખત, રાત્રે બાર વાગ્યા પછીનો વખત. Subs. The time of the *Ushahîn Gêh*, the time after midnight. Compare Av. -*âhar-hufarâshmô-dâd*.

યારોમન્દ, yârômand. વિં મદદ-કરનારૂં, મદદ વાળું. Adj. Helping, helpful.

એહેર-ઓમન્દ, êhêr-ômand. વિં નસા—આલા-એશ—બરેણું, સુકકા નસાવાળું. Adj. Full of dry impurities (as hair, nails, &c.).

હારોમન્દ, hârômand. વિં હાડવાળું—રાખનારૂં. Adj. Corporeal, material, bodily.

હલાક, halâk. નાં નાશ, હેરાનગતી, પાયમાલી, મોત. Subs. Ruin, distress, privation, destruction, death.

અહેલા-ચ, અમા-ચ, ahêlâ-cha, ašhâ-cha. નાં (એ શબ્દ અહેલાએશ-ચ નો ટુંકો આકાર છે.) અશો-ઈબી, અરદીએહેશત પણ. Subs. (Contracted form of અહેલાએશ-ચ ahêlâêsha-cha.) Even purity, righteousness itself, even *Ardîbêhêsh*t.

આરામ, ârâm. નાં રોશની, ઉજસ; આસાએશ, સુખ, નર્ચીતાઈ, આરામ, ખાખ. Subs. Light, glitter, glare; rest, ease, happiness, joy, repose, sleep. Per. آرام; Av. Rt. *âra-m* = to rest.

આરામ, khârâm. વિ० લેહેજ તદાર, સ્વાદિષ્ટ, સ્વાદદાર.
નાં લાયક ખોરાક. Adj. Tasteful, sapid. Subs.
Proper food. Pâz. سازگار

હરામ, harâm. વિ० હરામ, મના કીધેલું. Adj.
Unlawful, forbidden, prohibited. Per. حرام

આરામી, ârâmî. નાં સુખ, નર્ચીતાર્થ, સંતોષ, તંદ-
રોસ્તી, શાંતપણું. Subs. Happiness, ease, content-
ment, health, tranquillity. Per. آرامی

આરામી-તનુ, ârâmî-tanu. વિ० તનની સુખી
હાલત, તંદરોસ્ત શરીર. Subs. Happy state of the
body; a healthy body.

આરામીદન, ârâmîdan. ક્રિ० આરામ લેવો,
સુખ પામવું, સુખી થવું, સુખ હાંસેલ કરવું; ઠરીઠામ રેહેવું;
તંદરોસ્ત થવું. V. To take repose, to settle, to
acquire—enjoy happiness; to take pleasure, to
delight in; to be happy—healthy. Per. آرامیدن
Av. Rt. آ + م (in آرامیدن, see Vand. V.,
para. 21).

આરામી, ârâmî. વિ० સુખી, રોશનીવાળું. નાં
આશાએશ, સુખી હાલત, શાંતપણું, આરામ, તંદરોસ્તી. Adj.
Happy, full of light. Subs. Rest, happy state,
tranquillity, ease, quiet, health. آرامی

અ-આરામશને, a-ârâmashnê. નાં આશાએશ ન
લેવી, સુખ ન પામવું. Subs. Not taking rest, not
acquiring happiness.

આરામશને, ârâmashnê. નાં આરામ—સુખ

પામવું, આસાએશ લેવી. Subs. Reposing, taking one's ease, recovering one's breath.

આરામીદન, ârâmîdan. See આરામીદન ârâmîdan.

આહરે-મન, અન્ધ-મીનુ, âhrê-man, anghra-mînu.

નાં હરેમન, શેતાન ; અદનકસ ; અદીની રેહુમાઈ કરનાર ; અદ-મન ; અદ અત ; અદીનું મૂલ, આબાદીનો ઘટાડો કરનાર. Subs. *Ahrêman, Satan* ; evil spirit ; the source of wickedness ; evil mind ; a low-born—vicious person ; one who misdirects—misleads ; the invisible evil-doer ; an evil-minded person ; one who decreases prosperity. Comp. Pehl. *âhrêman*, Av. *âhrêman* = Per. *âhrêman*

અહેલુબ, અષો, ahêlub, ašhō. Afr. Gâh. વિં પાક, અષો. Adj. Pure, righteous. Comp. Pehl. *ahêlub*

હેલી, અષી, hêlî, ašhî. નાં લક્ષ્મી ; પચીસમાં રોજનું નામ ; ખોદાની એક શક્તિ. Subs. Wealth, prosperity ; the twenty-fifth day of every month ; one of the powers of God.

આખેરશ, આખેર-શ, âkhêrash, âkhêrsha. કિં અં સેવટે, છેડે, અંતે, પછવાડે, પાછલ, પછી, પાછલ તલક, હવે પછી. Adv. In the end, finally, behind, backward, after, in the rear, till the end, hence. Comp. Per. *âkhêr*

આખેરી, âkhêrî. નાં સમાપ્ત થવું, પુરું થવું, સેવટે બનવું. Subs. Ending, finishing, happening in the end.

- અહરિ, âhêrî. નાં હલકાઈ, નીચાઈ, પસ્તી. Subs. Baseness, meanness, lowness.
- ખારી, khârî. નાં આસાની, સેહેલાઈ; સુખ. Subs. Easiness, facility; happiness.
- ખારશ, khârash. નાં અદેખાઈ, અદાવત; રૂશવાઈ, નીચાઈ. Subs. Envy, spite; ignominy, baseness. Comp. Per. خاري and خوري
- દારશ, dârash. નાં નેઘાહ રાખવી, માહાવજત કરવી; બેહેલ, દરબાર; ધણીનું ચોકસ માપ. Subs. Watching, protecting, preserving; a palace, a court; a certain measure of wheat. Comp. Per. داري
- યારી, yârî. નાં ચારી, દોસ્તી, મદદ. Subs. Friendship, companionship, help, assistance. Per. ياري
- હારશ, hârash. નાં ભય, દર, ધાસ્તી ખાવી, આપમતલબ, ખુદનુમાઈ, ખુદપસંદી. Subs. Fear, dread, apprehension, taking fright; self-interest, self-conceit, self-complacency.
- હારી, hârî. નાં હલાલખોર, દેડ. Subs. A cleaner of jakes, a sweeper, a *halâlcore*.
- અખેર ગાહ, âkhêr-gâh. નાં સગિથી છેલ્લો વખત. Subs. The last or final point of time.
- અખેરીહા, âkherîhâ. ક્રિં અં આખેરીએ, છેલ્લે સરવાલે. Adv. At last, in the end.
- આહેરીહા, âhêrîhâ. ક્રિં અં પછવાડેથી, ફરીને. Adv. From behind; subsequently, once more, a second time.

ખારીહા, khârihâ. ક્રિ० અ० આસાનીથી, સહેલાઈથી.

Adv. With easiness—facility, easily.

યારીહા, yârihâ. ક્રિ० અ० મદદની રીતે. Adv.

By way of help.

અહેલાએશ, અષાએશ, ahêlâêsh, aṣhâêsh.

See અહેલાએશ ahêlâêsh.

ખારીએ, khârîê. ના० આસાની, શાંતપણું. Subs.

Easiness, facility, ease; tranquillity.

યારીએ, yârîê. ના० મદદ, સહાયતા. વિ० મદદ-

ગાર, સહાયકારક. Subs. Assistance, help. Adj.

Helpful, helping.

હાર્શી, hârshî. વિ० બીહીકણ, ધાસ્તી—ડર રાખનાર,

બીહીનાર. Adj. Fearing, apprehending, timid,

timorous.

આરાયંદ, ârâyand. See આરાયંદ

દાર્શીનદ, dârshînad. ક્રિ० નેઘાહ રાખે, માહાવજત

રાખે. V. May keep watch, may preserve—
protect.

હાર્શીનદ, hârshînad. ક્રિ० બીહે, ડરે, ધાસ્તી રાખે.

V. May fear, may be afraid, may dread.

ખારીહેદ, khârîhêd. ક્રિ० પુનમના ચંદ્રની મીશાલનો

થાયછે. V. Assumes the shape of a full moon
or resembles a full moon.

યાર્શેદ, yârshêd. ક્રિ० દોસ્ત—મિત્ર થશે, મદદ—

સાહેતા કરશે. V. Will become a friend—an asso-
ciate—a companion; will assist—help.

૧૭-૭૧૫ ચારીહેદ, yârihêd. ક્રિ० મદદ કરેછે, દોસ્તી કરેછે.

V. Helps, assists, befriends.

૧૭-૭૧૫ આખ્રીયાન, âkhriyân. ના० સરસામાન, પૈસા, દોલત, અસખાબ; ખાંગ, પોકાર, આવાજ. Subs. Furniture, money, wealth, baggage; bawling, a loud cry, sound.

૧૭-૭૧૫ અ-ખુરશની, a-khurashnî. વિ० વગર ખાવે, કાંઈખી ખોરાક લીધા વગર, ભુખ્યું. Adj. Without eating, without taking any food, hungry.

૧૭-૭૧૫ આહેર-દાનેશ, âhêr-dânêsh. ના० સેવટનો વિચાર કરનાર. Subs. One who thinks of the future—end.

૧૭-૭૧૫ આહેર-દાનશની, âhêr-dânashnî. ના० સેવટનો વિચાર, દુર અંદેશો. Subs. Thought of the end—future, forethought, providence.

૧૭-૭૧૫ અખર્યાન, આહેર્યાન, આખેર્યાન, akharyân, âhêryân, âkhêryan. ના० સરસામાન, માલ, અસખાબ, મતા, પોકાર, શોર, આવાજ. Subs. Furniture, baggage, property; a loud cry, uproar, sound.

૧૭-૭૧૫ અહેલીઆન, ahêliân. ના० પાક—અશો લોકો. Subs. Pure—righteous men.

૧૭-૭૧૫ આખેર-દાન, આહેરદાન, âkhêr-dân, âhêrdân. (અવ્યયીભાવ સમાસ) ના० આગલનું જોનારું, સેવટનો વિચાર કરનારું. Subs. One who looks forward, provident; one who thinks of or pries into the future.

૧૭-૭૧૫ ખારશને, ખારીઆન, khârashnê, khâriân. વિ०

કોટાવાણું. નાં આસાની, સેહેલાઈ; કંગાલીઅત. Adj. Thorny. Subs. Easiness, facility; ruin, wretchedness.

ખારશને, khârashnê. નાં ખુજલી; ઢીડ, શરીર ઉપર બેઠેલી ઝીણી કુલ્લી. Subs. Itches, inclination to scratch the skin; eruption on the skin. Comp. Per. خارش

ખોરાક, khârashnê. નાં ખોરાક. Subs. Food, victuals, meal. Comp. Pehl. خوراک, Per. خورش

ખા-રોશને, khâ-rôshnê. નાં કુદરતી રોશની. Subs. Natural light. Av. 𐬕𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀𐬢𐬀𐬨𐬀

યારશને, yârashnê. નાં યારી—મદદ કરવાનું કામ. Subs. Act of helping—assisting.

હેલ્યાન, hêlyân. નાં અશો લોકો, પરહેજગારો. Subs. Pure—righteous persons.

અહરશ-વંગ, અષશ-વંગ, ahrash-vang, aṣhash-vang. નાં અર્શેસ્વંગ ક્રેસ્તો, લક્ષ્મી; પચીસમાં રોજનું નામ, એક માણસનું નામ. Subs. *Ashi-vangûhî*, the name of an angel presiding over wealth; wealth; the 25th day of every month; the name of a man. Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀𐬢𐬀𐬨𐬀

આહેર-અનુનતન, âhêr-jânunatan. ક્રિં કમ—ઓછું થવું, ઘટવું. V. To decrease, to grow less, to abate.

એહર્બદ, êhrbad. નાં આતશકદેહનો જાલવનાર, દરેકદેહનો પંથકી, જોએવાલો. Subs. The guardian of

the fire-temple, the chief priest of the fire-temple, one who offers sandalwood, incense, &c. to the sacred fire. Comp. Pehl. 𐬔𐬀𐬭𐬀, Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀-𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, Per. هرید

ગઝારી, gazarî. વિં નાલાં—નેહરને લગતું. Adj. Pertaining to a rivulet—canal.

સારી, Sârî. નાં માન્દરાનની નજદીકનાં એક શહેરનું નામ છે. Subs. The name of a city near Mâzendrân.

અહલેશ, ahlêsh. વિં અશોં, પવિત્ર, પાક. નાં સવાબ, અશોઈ, નેકી. Adj. Pure, righteous, holy, pious. Subs. Righteousness, purity, virtue.

અહુરેહ, ahurêh. નાં સાહેબ, ધણી. Subs. A lord, master, owner, ruler.

આખેરીએ, âkhêriê. વિં આખેરના ભાગને લગતું, સેવટનું. Adj. Belonging to the latter portion—end.

હારેશને, hârêshnê. નાં અર્શેસ્વંગ ફરેસ્તો. Subs. *Ashi-vanguhî* (name of an angel).

આહરેશ્વંગ, હારેશ્વંગ, âhrêshvang, hârêshvang. નાં ખંદગીનો ખજાનો. See 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 ahrashvang. Subs. The wealth of prayers, the rich store of prayers.

અ-અરેસ, a-arêš. વિં બેઅકકલ, ઠોઠ, બોઠડ, નાચાલાક. Adj. Unwise, senseless, dull, stupid, wanting intelligence, not clever—brisk.

ખાલેસ, khâlêš. વિં નિર્મલ, નીતરેં, સાફ, સ્વચ્છ.

Adj. Void of dirt or impurity, pure, unsullied, guileless.

અભિજ્ઞાન યારીએ, yârîê. નાં મદદ, સહાયતા, યારી. Subs.
Help, assistance, succour.

અખેરસંગીન, âkhêrsangîn. નાં પડતલ જમ્યા.
Subs. Waste—uncultivated land.

આહેરી-ચ, âhêrî-cha. ક્રિં અં છેક અંતે, છેલ્લે
સરવાલે. Adv. Last of all, in the end, at last.

અએરેચપદ, aêrêchpad. નાં એરવદ, ધરમગુરુ.
Subs. A *Herbed*, a religious teacher, a spiritual guide.

આગેરેફત, âgêrêft. નાં એક ગુનાહનું નામ છે.
Subs. Name of a crime.

આહરસ્વદ, âhrasvad. See અહરસ્વદ

અએરી-પત, aêrî-pat. See અએરેચપદ.
Comp. Pehl. અએરી

આગેરેફતે, âgêrêftê. See અગેરેફત

યાર-સજદ, yâr-sazad. ક્રિં દોસ્તને લાયક થાએ.
V. May become worthy of a friend, may be qualified to be a friend.

એહર-ગેતી-ગેથ, êhâr-gêti-gêthya. નાં દુનિ-
યાઈ આલાએશ, દુનિયાંનો સુકો નસો (જેમકે ખાલ નખ.)
Subs. Worldly contamination, dry impurities of the world (as hair, nails, &c.).

ياراستن *yârastan*. કિં શકવું, શક્તિવાન થવું, સારી નીતિ મનમાં ઠસાવવી, હાથચાલાકી કરવી. V. To be able, to be powerful, to inculcate good manners, to perform sleight-of-hand tricks. Per. *يارستن*

کارىگرى *kârîgarî, khârîgarî*. નાં કારીગરી, કુશિલ, હીકમત, કસબ, હોનર. Subs. Skill, art, workmanship, contrivance.

اکھرے-رود *akhrê-rôd*. નાં એક નદીનું નામ છે. Subs. Name of a river.

هلبوب *hêlub*. See *هلبوب*

آهلبوب *ahalbub, hêlbub*. વિં સ્વર્ગવાસી, કૈલાશવાસી, બેહુશી. Adj. Residing in paradise—heaven (used of a deceased person), celestial.

خاالبو *khâlbû*. સંખ્યાં વિં ૪૦, ચાલીસ. Numer. adj. Forty, 40.

خالک *khâlêk*. નાં પેદા કરનાર, તમામ ચીજોનો બનાવનાર. Subs. The Creator, the Maker of all things. Per. *خالق*

آکھیری *âkhêriê*. કિં અં સેવટે, છેલ્લે સરવાલે, અન્તે, પછી. Adv. Last of all, in the end, at last, afterwards.

هلبوب *hêlubê*. વિં પાક, અશો, (એ *هلبوب* નો બગડેલો આકાર છે.) Adj. Pure, righteous (a corrupt form of *هلبوب*)

ખાલીગર, khâligar. નાં અખરચી, રસોઈઓ. Subs.
A cook. Per. خالیکر

અએરેચ, aêrêch. નાં એરચ (પાદશાહ ફરેદુનનો
સહથી ન્હાનો છોકરો.) Subs. Erach (youngest
son of Farêdun, king of Persia). Comp.
Av. 𐬀𐬎𐬎𐬎, 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎 (see Farvardin Yt. para. 131).
Per. ایرج

આખેરીચ, âkhêrich. કિં અં ત્યાર પછી, સેવટેબી,
છેલ્લે સરવાલેબી, તોપણ. Adv. Afterwards, even
in the end—at last, however.

ખારેજ, khârêj. વિં આતેલ, રદ કીધેલું, નકામું; આહા-
રનું. Adj. Rejected, excluded, shut out, useless;
external. Per. خارج

યારીચ, yârîcha. નાં દરેક મદદ, મદદબી. Subs.
Every assistance, even help.

ખરીદ, kharid. કિં ખરીદ કીધું. નાં ખરીદી :—
જેમકે 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 V. He or she bought. Subs.
Buying :—as 𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎

ખાલેદ, khâlêd. નાં માણસનું નામ છે. વિં કાએમ,
અથુકનું. Subs. Name of a person. Adj. Ever-
lasting, perpetual.

ખારીદન, kharîdan. કિં વેચાણું લેવું, ખરીદ કરવું.
V. To purchase, to buy. Comp. Pehl. 𐬎𐬎𐬎,
Per. خریدن

યારીદન, yâridan. કિં મદદ કરવી—આપવી. V.

To help, to give assistance—succour. Comp.

Per. یاری دادن, یاری کردن, یاریدن

૧૧૧૧૧ હેરી-તન, hêri-tan. નાં નસાવાણું તન, મુવેલાનાં શરીરને લાગ્યાથી રીમન થએલો શબ્દ. Subs. A polluted body; one whose body is affected with impurity by coming in contact with a dead body.

૧૧૧૧૧ આહરીમે, આહરેમન, âhrimê, âhrêman. See ૧૧૧૧૧

૧૧૧૧૧ આખેર-ગરેહ, âkhiêr-garêh. નાં છેડેનો ગાંઠ. Subs. The last knot. Comp. Per. گره (a knot).

૧૧૧૧૧ અહરન, ahran. નાં હરેમન. Subs. *Ahrêmen*, evil spirit (abbrev. of ૧૧૧૧૧)

૧૧૧૧૧ ખલુ, khalu. નાં આલુ. Subs. A plum.

૧૧૧૧૧ ખાલુ, khâlu. નાં મામો; અડીએલ ઊંટ; વાજંત. Subs. A maternal uncle; a stubborn camel; a wind musical instrument. Per. خالو

૧૧૧૧૧ હર, haru. નાં ખરાબ—ખુરો પુરુષ. Subs. A bad—depraved person.

૧૧૧૧૧ હાર, hâru. નાં એક જહુગર ઓરતનું નામ છે, કે જે “અંદરશ” ની બાઈડી થાયછે, જેણી દરીઆની વચમાં એક ટાપુમાં રહેતી હતી. Subs. The name of a sorceress, wife of Andarûs, who dwelt in an island situated in the midst of the sea.

૧૧૧૧૧ હલુઈબે, haluibê. નાં એક શહેરનું નામ છે. Subs. Name of a city.

અહેલાએશ, અષાઈએ, અહેલવાએશ, ahêlâêsh, ashâiê, ahêlvâêsh. See હેલાએશ hêlâêsh.

હેરો-ઓમંદ, hêrô-ômand. વિં સુકષ્મ નસા (જેમકે ખાલ, નખ) થી ભરેલું. Adj. Full of dry impurities (as hair, nails).

હર-વાદરંગ, har-vâdrang. નાં દરેક તોરંજ. (લીંચુની જતનું એક ફલ). Subs. Every citron.

અ-સરોબ, a-sarôb. નાં ખરાબ—નાલાયક સચુન—શબ્દ. Subs. An unworthy—bad word. Contrast Av. અસરોબ, અસરોબ, Pehl. અસરોબ

અહરુબ, હારુબ, ahrub, hârub. નાં માફી. કું વિં માફ ડીધેલું, છોડી દીધેલું. Subs. Pardon, remission. Partic. adj. Pardoned, remitted, absolved.

અહેલુબ, યશરુબ, અષો, ahêlub, yashrub, așhô. વિં સાચું બોલનાર, અશો, પાક, પવિત્ર, પુણ્યવાન, પાકીજેહ, બકિતમાન, આજ્ઞ; એઆજ્ઞર; તદન ચુનાહથી વેગલું—ખાતેલ; નાં ખાલેશ—એહેસ્તી લોકો, નેક એખલાસ રાખનારી, રોશન દીલનાંઓ. Adj. Righteous, pious, religious, holy, pure, virtuous; free, independent; innocent, harmless; quite free from guilt. Subs. Those who are pure—righteous—undefiled; those who reside in paradise; those whose hearts are pure; truth-speaking. Av. અષો Sans. ઋતાવન્. Comp. Pehl. અષો

આખેર-વદ, âkhêr-vad. કું અં સેવટ—આખેરશ સુધી. Adv. Till the end, up to the end.

અહલુબા આરોગ, ârôg. નાં અટકાર ; અવાચી ખાવી ; મ્હોટું
ધુવડ. Subs. Belching, after-taste ; yawning ; a
large owl. Comp. Per. اروغ

અહલુબા અહલુબા, અષોઆ, ahêlubâ, așôâ. નાં ઓ તું
અષો ! અરે તું પરહેજગાર ! Subs. O thou pure—
righteous—pious !

અહલુબા અહલુબી, હેલુબી, ahêlubî, hêlubî. નાં અસોઈ,
પાકી, પવિત્રાઈ. Subs. Purity, righteousness,
piety. Comp. Av. ~~અહલુબા~~

અહલુબા અખ્રુશ, અ-અરુશ, akhrush, ~~અ~~charush. નાં
પોકાર, શોર, ઘોંઘાટ, આવાજ. વિં પોકાર—ઘોંઘાટ
વગરતું, સુપ, મુંગું. Subs. Noise, uproar, a loud
cry, voice. Adj. Making no noise—uproar,
silent, mute. Contrast Per. خروش

અહલુબા અરુશ, kharush. See અહલુબા akhrush.

અહલુબા અખિર-નયા, âkhêr-nayâ. નાં વાંસ-ખાંલુનો છેડો.
Subs. The end of the bamboo. Comp. Per. آخر
نای و نونی

અહલુબા યાર-વેહ, yâr-vêh. નાં બલો દોસ્ત, —સાથી. Subs.
A good friend—companion.

અહલુબા હેલુબીની, hêlubînî. વિં પવિત્ર, અસોઈ—પાકી-
જગીને લગતું. Adj. Pure, pertaining to piety—
righteousness.

અહલુબા અહલુબા-આસ, ahelubâs. નાં સોજા —
નીતરો દારૂ, સારો દારૂ. Subs. Pure wine, good
liquor.

અહેલુબાઈ, અહેલુબીએ, અષોઈએ, ahêlubâi, ahêlubîê, ašhōîê. નાં પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, પાકીજગી. Subs. Purity, righteousness, undefiledness, piety.

અહેલુબ-અક, અષો-અક, ahêlub-jâk, ašhō-jâk. વિં પવિત્ર જનમેલો, અષો પેદા થયલો. Adj. Born pure.

અહેલુબાક, અષોયાક, ahêlubâk, ašhōyâk. વિં પવિત્ર થયલો. Adj. Become pure.

અ-અરોશીદન, a-kharôshîdan. કિં નહીં પોકારવું, શોર નહીં કરવો. V. Not to bawl out—shout. Contrast Per. خروشيد

અરોશીદન, kharôshîdan. કિં પોકાર—શોર કરવો. V. To bawl out, to vociferate.

અહેલુબ-ગબ્ના, અહેલુબ-ગબ્રા, ahêlub-gabnâ, ahêlub-gabrâ. નાં અશો—પવિત્ર પુરૂષ—મદદ, જરથુશ્તી મજહબવાલો તે; ગયોમદદ. Subs. A pure—righteous man; one who is in the Zoroastrian religion; Gayôpard. Comp. Av. گاهمرد

હેલુબાની, hêlubânî. વિં અશો લોકોનું, પરહેજગારોને લગતું. Adj. Relating to pure—righteous persons.

અહેલુબાં, યશ્રુબાં, અષોબાં; ahêlubân, yashrubân, ašhōbân. નાં પવિત્ર માણસો, અસા યજ્ઞદાં પરસ્તો, અશો લોકો, પુણ્યવાનો, બેહરતીઓના અને નેક લોકોના રહો, નેક અસલતનાં પુરૂષો, બેહરતીઓ. Subs. The pious—

true Mazdayasnians, righteous persons, the pure, the souls of the righteous who reside in paradise; those whose innate quality is morally good; those who are pure—righteous; those who reside in heaven—paradise.

અહુર્ય હેલુબાન-નેહીદ, hêlubân-nêhîd. ક્રિ० અશો
સોકોએ ગમ આધો, સાર્યા લોકો ચિંતાતુર થયા. V. Pious
men condoled, righteous persons became soli-
citous.

અહુર્ય અહુલુબાન-જકરાંન, અષોબાન-જકરાંન, ahê-
lubân-jakarân, ashôbân-jakarân. ના० અશો મરદો.
Subs. Pure—virtuous—righteous men. અહુર્ય =
Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀; 𐬀𐬵 = Ar. 𐬀𐬵 = male, masculine.

અહુર્ય અહુલુબાન-નાઈરીગાન, ahêlubân-nâîrîgân.
ના० અશો—પવિત્ર ઓરતો. Subs. Pure—virtuous
—righteous women. Comp. Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀

અહુર્ય અહુલુબ-ઓમંદ, અષો-ઓમંદ, ahêlub-ômand,
ashô-ômand. વિ० અશોઈ—પાકી ભરેલું. ક્રિ० તેઓ અ-
શો છે. Adj. Full of purity—piety. V. They
are pure—righteous.

અહુર્ય અ-આલુદી, a-âludî. વિ० નજસાત—ચરકીણ—રી-
ઝની વગરનું. Adj. Free from filth—pollution—
contamination. Contrast Per. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀

અહુર્ય અહુલુઈ, અષોઈ, અહુલુબી, હેલુબી, ahluî, ashôî,
ahêlubî, hêlubî. ના० અશોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ, પાકીજગી.
Subs. Purity, righteousness, undefiledness,
holiness.

જાન્યારી ૧૯૦૭ યારેગી, yârêgî. નાં તવાનાઈ, શક્તિ, જોર. કુરસત,
Subs. Power, strength, vigour; leisure. Comp.
Per. یارا

જાન્યારી ૧૯૦૭ હર્નીઝ, harnîz. નાં વચન—કોલકરાર—સચ્ચન
આપવો. Subs. Giving an oral promise—one's
word.

જાન્યારી ૧૯૦૭ હેર-નસા, hêr-nasâ. નાં સુકો નસો (બાલ, નખ,
ઈત્યાદિ.) Subs. Dry uncleanness (as hair, nails,
&c.). Comp. Pehl. هار ناسا, Pâz. هار ناسا

જાન્યારી ૧૯૦૭ હેર્વદી, hêrvadî. નાં કૌવત, જોર. Subs.
Strength, vigour.

જાન્યારી ૧૯૦૭ હેલોએશ, હેલુબી, hêlôêsh, hêlubî. Dînk. નાં
અશોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ. Subs. Purity, righteous-
ness, freedom from moral defilement. Comp.
Pehl. هلو بى

જાન્યારી ૧૯૦૭ હેર-નસા, hêr-nasâ. See જાન્યારી ૧૯૦૭ hêr-nasâ.

જાન્યારી ૧૯૦૭ હેલોબશીનદ, હેલોબીયન્દ, hêlôbshînad, hêlôbî-
yand. કિં તેઓ પવિત્રાઈ—અશોઈ કરે. V. They
may promote purity—exercise righteousness.

જાન્યારી ૧૯૦૭ હેલુબીએન્દ, hêlubîênd. કિં તેઓ પવિત્ર—
અશો થાએ. V. They may become pure—
righteous.

જાન્યારી ૧૯૦૭ અહેલુબ-દેહેદ, અષો-દેહેદ, ahêlub-dêhêd,
ashô-dêhêd. કિં અશો લોકોને આપે. નાં આશોદાદ,

દક્ષણા. V. May give to the pure—righteous.
Subs. Money or presents given to worthy—
righteous persons.

અહલુબશ્વેદ, ahêlubshêd. ક્રિ० અશો—પવિત્ર—
પરહેજગાર થશે. V. Will become pure—righteous.

અહલુબીહેદ, ahêlubîhêd. ક્રિ० અશોઈવાણું થાય-
છે ; અશો થાયછે. V. Becomes pure—righteous.

અહલુબ-અન, અષો-અન, ahêlub-jân, ashô-jân.
નાં પવિત્ર આત્મા, અશો રૂહ. Subs. Pure—undefiled
soul.

અહલુબશ્ને, ahêlubashnê. નાં પવિત્ર કરવાનું કામ ;
અશોઈ. Subs. Act of purifying, purity, free-
dom from defilement.

અહલુબ્યાન, અષોયાન, ahêlubyân, ashôyân. નાં
અશોઈ રાખનારા, અશો લોકો. Subs. Those who are
morally pure—undefiled ; righteous persons.

અહલુબ-દાદ, અષોએ-દાદ, ahêlub-dâd, ashôê-
dâd. નાં અશો માણસને કાંઈ ચીજ ખોદાની રાહમાં આ-
પવી ; ધર્મ—બક્ષેશખાતું ; અશો પુરૂષની દાદ લેવી ; સાચા—
અશો રાખસની હાજત પુરી પાડવી, અશો માણસને ઈન-
સાક્ક આપવો ; આશોદાદ, દક્ષણા. Subs. Act of giving
something to a righteous man in the name of
God ; a charitable institution—establishment ;
giving protection to a virtuous man, supplying
the wants of a truth-speaking person, giving

justice to a righteous man ; money or presents given to priests. Pâz. 𐬨𐬀𐬭𐬀-𐬨𐬀𐬭𐬀

𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 અહેલુબી, ahêlubî. See 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 ahêlubî.

𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 ખલુજ, khalujî. See 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 khalujî.

𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 અહેલુબીએ, ahêlubîê. વિ. અશોઈ—પવિત્રાઈ વાળું. Adj. Full of purity—righteousness.

𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 અહેલુબીની, અષોઈની, ahêlubînî, ashôînî. વિ. પવિત્ર, અશોઈ રાખનારું; તું પવિત્રને. Adj. Pure, righteous, possessing purity—virtue ; to thee (who art) pure.

𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 અહેલુબીની, ahêlubînî. See 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 ahêlubînî.

𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 અહેલુબીનીદન, અષોઈનીદન, ahêlubînîdan, ashôînîdan. ક્રિ. સવાખનાં કામો કરવાં, આશોઈ—પવિત્રાઈ કરવી. V. To perform righteous—virtuous deeds, to practise virtue—purity—righteousness, to make pure.

𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 હેલુબીન, અષોબીન, hêlubîn, ashôbîn. વિ. અશો, અશોઈ રાખનાર. Adj. Pure, undefiled, possessing purity—righteousness.

𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 અ-હર્વસ્પ, a-harvasp. વિ. તમામ—પુરું નહીં, અધુરું. Adj. Not total—whole ; imperfect.

𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 હર્વસ્પ, harvasp. વિ. તમામ, સઘળું, પુરું. Adj. All, whole, entire. Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀=Per. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 ; comp. Pehl. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

હર્વસ્પ, harvaspa. See હર્વસ્પ harvasp.

હર્વસ્ત, harvast. See હર્વસ્પ harvasp.

અ-ખ્રુસ્તન, a-khrustan. ક્રિ० પોકાર મારી દુર હાંકી નહીં કાઢાડવું, દેડે નહીં કરવું. V. Not to drive away by bawling out, not to chase away. Comp. prohib. + ૧૧૭૫ = Av. Rt. ૫૧૭ = Sans. क्रुश = Per. خروشدن

અ-ખરુસ્તે, a-kharustê. વિ० ગુસ્સા—ક્રોધ વમરનું; પોકાર મારીને નહીં હાંકી કાઢાડેવું. Adj. Free from anger—resentment—indignation; not driven away by bawling out.

અહેલુબન, અષવન, હેલુબ, ahêluban, ashavan, hêlub. વિ० પાક, અશો, દીનદાર; બેહેશ્તી, સ્વર્ગવાસી. Adj. Pious, righteous, one who has given his heart to his own religion; celestial, residing in heaven. Av. ૧૧૭૫, Sans. ऋतावन; comp. Pehl. ૪૭

હારુબ, hârub. ના० માફી, ક્ષમા. Subs. Pardon, forgiveness. See હારુબ hârub.

હેલુબીએ, hêlubîê. વિ० અશોઈથી ભરપૂર. Adj. Full of purity—righteousness.

હેલુબ્વાન, hêlubvân. ના० અશો લોકો. Subs. Pure—righteous persons. Comp. Av. ૧૧૭૫

અહેલુબ-નયા, અશો-નયા, ahêlub-nayâ, ashô-

nayâ. નાં પાક બપાવો—મખાવો ; પવિત્ર વડવો. Subs.
A pious grandfather, a righteous ancestor.
Comp. Av. ॥ ॐ ॥

અહેલુબીએ, અષોઈએ, હેલુબની, ahêlubîê, ashôîê,
hêlubanî. નાં અશોઈ, પવિત્રાઈ. વિં અશો. Subs.
Purity, righteousness, freedom from moral de-
fillement. Adj. Pure, righteous.

હેલુબ-દેહેદ, hêlub-dêhêd. See હેલુબ-
dêhêd, ashô-dêhêd.

અહેલુબેશીનદ, અશોએઈનદ, ahêlubêshînad,
ashôêînad. કિં પવિત્રાઈ—પરહેજગારી—અશોઈ કરે.
V. May practise purity—virtue—righteous-
ness.

હેલુબ-દાદ-બવીહુનસ્તન, hêlub-dâd-
bavîhunastan. કિં આશોદાદ—બીક્ષા ઉપર ગુજરો
કરવો. V. To subsist on money or presents
given away in charity.

હેલુબીની, અષોઈની, hêlubînî, ashôînî. See
અહેલુબીની.

અ-સરોબીનીદન, a-sarôbînîdan. કિં સખુન
—શબ્દ નહીં ઓચરવો, ખરાબ વાણી નહીં બોલવી. V.
Not to utter a word, not to use any foul
language.

હેલુબીનીદન, hêlubînîdan. કિં અશોઈ વધારવી,

પરહેજગારી કરવી. V. To promote purity, to practise righteousness.

પ્રપ્તિય હેલુબન, hēluban. વિં અશો, પાક, પવિત્ર, સાક, સ્વચ્છ. Adj. Pure, righteous, pious, guileless, exceedingly clean.

પ્રપ્તિય હેલુબીયે, hēlubīyē. S. Ras. વિં અશોઈથી ભરેલું. Adj. Full of purity—righteousness.

પ્રપ્તિય અહેલુબે-કશ, અષોએ-કશ, ahēlubê-kash, aṣhōê-kash. નાં અશોઈ—સવાબ કરનાર. Subs. One who practises purity—religious deeds.

પ્રપ્તિય અહેલુબગી, ahēlubgī. નાં અશોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ. Subs. Purity, righteousness, piety.

પ્રપ્તિય હેલુબ-કોશ, hēlub-kôsh. નાં અશોઈના મારગમાં (જવાની) કોશેશ કરનાર; અશોઈનો નાશ કરનાર. Subs. One who endeavours (to go) in the path of purity—truth; one who destroys purity. Comp. Av. $\text{પ્રપ્તિય} + \text{Av. Rt. } \text{જીવ}$ (in $\text{પ્રપ્તિય} \text{ } \text{જીવ}$, see Vend. Farg. 5, para. 34).

પ્રપ્તિય અહેલુબે-કન, ahēlubê-kan. નાં અશોઈ—પવિત્રાઈને મૂલમાંથી ઉખેડી નાખનાર. Subs. One who roots out purity, one who destroys righteousness from its very root. $\text{પ્રપ્તિય} + \text{ન} = \text{Av. Rt. } \text{ન}$ (= to dig).

પ્રપ્તિય અહેલુબે-કુન, અષોઈ-કુન, ahēlubê-kun, aṣhōî-kun. નાં અશોઈ—પવિત્રાઈ કરનાર. કિં પવિત્ર—

સાક્ષ કર. Subs. One who practises purity—promotes righteousness. V. imper. Make pure—undefiled. ૧૧ = Av. Rt. ૧૧ (= to do).

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબે-ગન, અષોએ-ગન, ahêlubê-gan, ashôê-gan. નાં અશો માણસને મારનાર; પવિત્રાર્થ—પાકીજગીને ખરાબ કરનાર. Subs. One who kills a pure—righteous man, one who defiles—violates purity—virtue. ૧૧ = Av. Rt. ૧૧, ૧૧ (= to kill).

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબે-ગુન, અષોએ-ગુન, ahêlubê-gun, ashôê-gun. નાં ઓખો—સફેદ રંગ. Subs. Genuine—white colour. Comp. Pehl. ૧૧ (= colour).

૧૧૧૧૧૧ હેલુબ-ઘાન, hêlub-ghân. નાં અશો—પાક લોકોને મારી નાખનારા; અશો માણસોને દુઃખ દેનારા. Subs. plur. Those that kill pure—righteous persons; those that torment pious men. Comp. Av.

૧૧૧૧૧૧

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબે-તુમી, અષોએ-તુમી, ahêlubê-tumî, ashôê-tumî. વિં ઘણું પવિત્ર, સર્વથી વધારે અશો—પરહેજગાર. Adj. Most pure, most truthful—righteous.

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબ-ગીની, અષો-ગીની, ahêlub-gînî, ashô-gînî. નાં અશોગીની ગુનાહ, અશોને હેરાન કરવાનો તથા મારી નાખવાનો ગુનાહ. Subs. The crime of harassing and killing a pious—righteous man.

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબ-કના-ચ, અષો-કના-ચ, ahêlub-kanâ-

cha, aṣhō-kanâ-cha. નાં દરેક અશો—પવિત્ર પુરુષ.
Subs. Every pious—righteous person.

અહલુબ-ગનીચ, અષો-ગનીચ, ahêlub-ganîcha, aṣhō-ganîcha. નાં બેગુનાહ—અશો માણસને હેરાન કરનાર—મારી નાખનાર; જીલમગાર. Subs. One who harasses—kills an innocent—pious man; a tyrant.

હલુબ-ગેન, hêlub-gên. See the preceding word.

અહલુબ-ઘની, અષો-ઘની, ahêlub-ghanî, aṣhō-ghanî. See હલુબ-ગેન.

અહલુબ-ઘન, અષો-ઘન, ahêlub-ghan, aṣhō-ghan. See હલુબ-ગેન.

અહલુબ-ઝાહક, અહલુબ-ઝાઝાક, અષો-ઝાહક, અષો-ઝાઝાક, ahêlub-zâhak, ahêlub-zîâk, aṣhō-zâhak, aṣhō-zîâk. See અહલુબ-ઝાહક.

અહલુબ-ઝાક, અષો-ઝાક, ahêlub-zâk, aṣhō-zâk. વિં પવિત્ર જનમેલું, અશોઈનો પેદા કરનાર, અશોઈની ઉત્પત્તિ વાળું. Adj. Born pure, one who affects purity, producing—creating purity. Av. અહલુબ-ઝાક.

અહલુબ-તુમ, અષો-તુમ, ahêlub-tum, aṣhō-tum. વિં સર્વથી પવિત્ર, ઘણોજ પરહેજગાર. Adj. Purest (morally); most pious, most undefiled. Comp. Av. અહલુબ-તુમ.

અહેલુબ-તુમી, ahêlub-tumî. See અહેલુબ
ahêlub-tum, ashô-tum.

અહેલુબ-તર, અષો-તર, ahêlub-tar, ashô-tar. વિં
વધારે પાક—પવિત્ર. Adj. Purer, more righteous.
Per. اشوتر; comp. Av. 𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀 (see Yasna, chap.
47, para. 4).

અએરુન, અહરુન, aêrûn, ahrûn. કિં અં આએ
વખતે—ઘડીએ—પલે. Adv. At this time, now, at
this moment.

ખારુન, khârûn. નાં ખાજ અનવર, ચલ્લી, મસ્તીખોર
ઘોડો. Subs. A falcon, a hawk, a hen-sparrow,
a restive horse. Per. خارون

હારુન, hârûn. નાં કાસદ; અચરતી, હેરન, હેરાન;
મુસાના ભાઈનું નામ. Subs. A courier, messenger;
wonder, surprise, amazement; the name of
Moses' brother.

હેલુબ, અષો, hêlub, ashê. Dâd. See અહેલુબ ahêlub.

આસુનશને, âsrunashnê. નાં બાંધણ, બાંધવું; મુકવું.
Subs. Act of binding—tying, act of putting.

હારુનીદન, hârûnîdan. કિં આશ્ચર્ય પામવું, હેરત
રેહેવું; નીચું રેહેવું. V. To be astonished—astound-
ed, to be amazed; to be meek—humble.

અહેલુબે, અષેબે, ahêlubê, ashôê. નો બગ-
ડેલો આકાર. A corrupt form of અહેલુબ ahêlubê.

અહેલુ-વન, અષ-વન, ahêlu-van, aṣha-van. નાં
પવિત્રાઈને તોડનાર, અશોઈનો નાશ કરનાર. Subs. One

who destroys—annihilates purity—righteousness.

ક્રીડા દારૂ, dârû. નાં દવા, ઔષડ. Subs. Medicine, physic, drug.

ક્રીડા શીલુને, shîlunê. Dâd. નાં કાચબો. Subs. A tortoise, crab :—as in ક્રીડા શીલુને કાચબો
કાચબો કાચબો

ક્રીડા આખેર-વઘદાન, આહુર-વઘદાન, âkhêr-vagha-dân, âhêr-vaghadân. નાં માથાનો પાછલો ભાગ, પાછલું માથું. Subs. The back part of the skull, the hind part of the head. ક્રીડા = Per. آخر and
ક્રીડા = Av. અપ્રમુદ

ક્રીડા અલુજ, આલુજ, khalujî, khâlujî. નાં જરદ આલુ, મોટું આલુ. Subs. An apricot, a large plum.

ક્રીડા અલુજ, અલુજ, khaluzî, khâluzî. See ક્રીડા khalujî.

ક્રીડા આરમ, khârûm. નાં આસાની—સુખ આપનાર. વિં આસાએશ ભરેલું, સુખી, નચીત. Subs. That which gives comfort—ease—facility. Adj. Comfortable, happy, easy.

ક્રીડા અશ-રોમ-ગાન, ash-rômangân. સર્વં હમો જેઓ. Pron. We who.

ક્રીડા આહરેમોગાન, âhrêmôgân. See ક્રીડા âhar-môgân.

ક્રીડા આર્વર, khârvar. નાં 'જરેહ કરાંકરદ' નામના દરિ-

આની નજદીક આવેલા એક પાહાડનું નામ. એ ઠેકાણે કેર-
શાસ્પ નામના અણીતા ઈરાની પેહેલવાને “ગંધર્વ” નામના
દેવને મારી નાખ્યો હતો. વિ० કાંઠાદાર. Subs. The
name of a mountain near the Zarêhfarâkêrd
Sea. Here the Dêv Gundharv was killed by
the famous hero Kêrshâsp. Adj. Thorny, full
of thorns. Comp. Per. خار

જાન્ય આલ-વર, khâl-var. વિ० મોહોડાં ઉપર તલ રાખનારું.
Adj. Having a mole on the face. Comp. Per. خال

જાન્ય હાર્વર, hârvar. વિ० હાડમંદ. Adj. Corporeal,
material.

જાન્ય હારૂન, hârûn. ના० મુસા પેગમ્બરનો વડો બાઈ. Subs.
The elder brother of Moses the prophet.

જાન્ય હારૂર, hârûr. ના० એક દેવનું નામ છે, કે જેને કેરશાસ્પે
માર્યો હતો. Subs. The name of a Dêv, whom
Kêrshâsp killed.

જાન્ય હાર્વરે, hârvarê. ના० આએ બોલ કેરશાસ્પની બાબ-
દમાં ‘દાદેસ્તાને દીની’ ના પેહેલા બાબમાં આવેલો છે. This
word occurs in the first chapter of the “Dâ-
dastânê-Dînî,” treating of Kêrshâsp:—

જાન્ય ૧૧૫૫

જાન્ય અહેલે, ahêlê. ના० લોક; માટી અથવા બઈએર;
કુટુંબ; રેહેવાસી; ઘેરનું માણસ. વિ० લાયક, હુશિયાર.
Subs. People; spouse, consort; a family; an
inhabitant, a domestic. Adj. Worthy, fit,
skilful. Comp. Per. اهل

જાન્ય ખારેહ, khârêh. ના० ઓરત, બાએડી, વહુ, ધણીઆંણી.

Subs. A woman, female; a wife; a daughter-in-law; a female owner or ruler, a mistress.

ઝાઝા ખારે, khârê. નાં સખત પથ્થર, વાહાંણનું ડોલ, લાકડી સાથે બાંધેલી ઝાડુ—સાવરણી. Subs. A stone of extreme hardness; a mast of a ship; a broom tied to a stick.

ઝાઝા યારે, yârê. નાં હાથના ચુડા—ચીતલ; શક્તિ, કૌવત; દોસ્તી; જરૂર; કર, જગાત; મદદગાર, દોસ્ત, સાથી, સોબતી. Subs. A glass bangle or wristlet; power, strength; friendship; necessity; tax, toll; a helper, a friend, a companion, an associate. Per. یار

ઝાઝા હલક, halak. નાં ગળું. Subs. The throat.

ઝાઝા હલે, halê. વિં બેહુનું, દેવાનું. Adj. Mad, lunatic, insane.

ઝાઝા હલ-કામગી, અષ-કામગી, hêl-kâmagî, aș-kâmagî. Yas. વિં પવિત્ર આદેશવાળું, પાક મુરાદવાળું. Adj. Of holy wish, of pious desire:—as in

ઝાઝા અહેલુઈ, અષોઈ, ahêluî, așôî. નાં અશોઈ, પરહેજગારી, સચ્ચાઈ. Subs. Purity, piety, truthfulness.

ઝાઝા ગીરીયે, gîrîyê. નાં પકડવું, ધરવું. Subs. Seizing, grasping, holding:—as ઝાઝા દાસ્ટાગીરીયે.

ઝાઝા યાર્ગી, yârgî. નાં મદદ, ચારી, દોસ્તી. Subs. Assistance, help, friendship.

ઝાઝા હાલકી, હાલગી, hâlakî, hâlagî. વિં પસવાડેલું,

મસલેલું. Adj. Moved the hand smoothly and gently ; rubbed.

મસલેલું હાલગીએ, hâlgîê. નાં મસલવું, મોહોર ચઢાવવો, ઘુંટવું. Subs. Rubbing, glazing, polishing, rubbing smoothly in order to polish.

મસલેલું હેલગી, hêlagî. See મસલેલું ahêluî.

ખાલી, khâlî. Nêr. વિં ખાલી ; ખેડયા વગરનું, વસ્યા વગરનું, આલસુ. નાં મોહોડા ઉપરનો તલ ; મામો ; પોશાક ; વાવટો. Adj. Empty, vacant, uncultivated, uninhabited, sluggish. Subs. A mole (on the face) ; a maternal uncle ; garments ; a banner.

ખાંધર-કોસ્તે, âkhêr-kôstê. નાં પાછલી તરફ. Subs. The back side.

એહર-કન, êhar-kan. કિં આજ્ઞાં સુકકો નસો ઉખેડી કાઢાડ. V. imper. Dig up—take out dry impurities (as hair, nails, &c.). Comp. Av. એહર + Av. Rt. કન (= to dig).

ખાર-કુન, khâr-kun. કિં આજ્ઞાં પુવાર—પાયામાલ કર ; ધિક્કારવા એગ કર. V. imper. Ruin, destroy (thou) ; make (him or her) contemptible.

યારે-વન, yârê-van. નાં મદદગારને મારનાર. Subs. One who kills a helper.

ખાર-કુનશને, khâr-kunashnê. નાં પુવાર—પાયામાલ કરવું, સુખવવું. Subs. Ruining, extinguishing.

ખાંધર-કત્રુનમ, âkhêr-katrunam. કિં પાછો રહેવું—ફરું. V. I remain behind, I turn back.

ખ્રે-રોદ, akhrê-rôd. See ખ્રે-રોદ

દો-દો-રઘ-રઘ, dô-dô-ragh-ragh. સંખ્યાં વિં આ-
લીસ લાખ, ૪૦,૦૦,૦૦૦. Numer. adj. Four millions,
4,000,000.

અ-અર-ચ, a-ara-cha. Vand. VIII. સર્વં કોઈ
નહીં. Pron. No one.

આખેરચ, âkhêracha. કિં અં પછવાડે—પાછલ
કેમ—કાંએ? શામાટે પછવાડે? સેવટે, અંતે, આખેરે; તોપણ,
તો, પછી, તે છતાં, કેમકે. વિં સૌથી દુરનું. Adv. Why
in the end—at length? why behind? after all,
in the end; however, indeed, afterwards, not-
withstanding, because. Adj. Remotest.

આહરચ, âharacha. નાં વસંતરતુ બી. Subs.
Even the season of spring.

આહેર-ચ-શ, âhêr-cha-sha. કિં અં પછવાડે-
થીબી તેને, પછી તેણે. Adv. Even afterwards to
him; afterwards he.

આખેર-ચ-મીન, akhêr-cha-mîn. કિં અં પછી,
મોડેથી, ત્યાર પછીબી. Adv. Afterwards, late, even
after that.

આખર-ચરખ, âkhar-charb. નાં રોજની દ્રા-
બી, એશ અશરત. Subs. Plenty of worldly goods,
easy circumstances; pleasure.

દો-દો-રજ, dô-dô-raz. સંખ્યાં વિં ચારસો, ૪૦૦.
Numer. adj. Four hundred, 400.

ઝાકી આખેર-ઝક, âkhêr-zak. કિં અંતેની પછી, તે પછી.

Adv. After him—that. ઝક = آخر; કો = Ar. ذاك (= he, that).

દો-દો-રઝ-એ, એહર-રઝ-એ, dô-dô-raz-ê, chehar-raz-ê. સંખ્યાં વિં આરસો એક, ૪૦૧. Numer. adj. Four hundred and one, 401.

ખાર્ઝમ, khârzam. નાં એક ગોક્ષાનું નામ છે. Subs. The name of a cave.

દો-દો-રઝ-રઘ, dô-dô-raz-ragh. સંખ્યાં વિં આરસો હજાર, આર લાખ, ૪,૦૦,૦૦૦. Numer. adj. Four hundred thousand, 400,000.

અ-ખેરદ, a-khêrad. વિં અકક્લ વગરનો, હેમક. Adj. Deprived of judgment, stupid. Comp. Av. Per. بي خرد

આરદ, ârad. કિં લાવે. V. May bring.

ખેરદ, khêrad. Dînk. નાં અકક્લ, બુદ્ધિ. Subs. Sense, judgment. Comp. Pehl. 𐬨𐬀𐬭𐬀

દારદ, dârad. કિં રાખે. V. May keep.

આબરતાર, âbartâr. નાં મોબેદોના એક પંથનું નામ છે. Subs. The name of one of the orders of Mobeds. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, Pehl. 𐬨𐬀𐬭𐬀 (See Vend. Farg. 5, paras. 57, 58.)

અ-અર્દી, a-ardî. વિં ગુસ્સા—કેહેર વગરનું. Adj. Void of anger—wrath.

અ-ખેરદીતુમ, a-khêradîtum. વિં અંતીશય

नादान—जेवकुङ्क—भूर्ण. Adj. Most senseless, most imprudent—foolish. Contrast Av. ॥ १७१ ॥ १७१ ॥

॥ १७१ ॥ १७१ ॥ आर्तिनश्ने, ârtînashnê. ना० पीसी नाअवुं, घुंटी नाअवुं. दली नाअवुं, भेलवी नाअवुं. Subs. Act of grinding—pounding, reducing to powder, mixing up.

॥ १७१ ॥ १७१ ॥ ऐहरे-दीनश्ने, êhêr-dînashnê. ना० नसानी चीज नाभी देवी. Subs. Throwing any dead matter.

॥ १७१ ॥ १७१ ॥ आर्तिनश्ने, khârtînashnê. Nêr. ना० पीवुं; आवुं, अवडावुं. Subs. Drinking; eating, feeding, furnishing provisions.

॥ १७१ ॥ १७१ ॥ अ-ऐरद, a-khêrad. (See ॥ १७१ ॥ a-khêrad.) वि० अककल—बुद्धि वगरनुं. Adj. Senseless, unwise, foolish, injudicious. (Comp. prohib. ॥ + ॥ = Av. ॥ १७१ ॥ = Pâz. ॥ १७१ ॥ = Sans. क्रतु = Per. ॥ १७१ ॥ ; Av. Rt. ॥ १७१ ॥ = to see, to examine.)

॥ १७१ ॥ १७१ ॥ आरद, ârad. See ॥ १७१ ॥ ârad.

॥ १७१ ॥ १७१ ॥ यारद, yârad. कि० थारी—भदद करे. V. May assist—help.

॥ १७१ ॥ १७१ ॥ हेर-तन, hêr-tan. ना० रीमन तन, तननो हेर नसो. Subs. An impure—polluted body; dry impurities of the body (as hair, nails, &c.).

॥ १७१ ॥ १७१ ॥ अ-अर्तन, a-artan. कि० नही पीसवुं—दलवुं. V. Not to grind, not to reduce to powder in a mill.

॥ १७१ ॥ १७१ ॥ ऐहरे-तन, êhar-tan. ना० अपवित्र तन, नसावावुं

શરીર. Subs. An impure body, a body that has become polluted by coming in contact with any dead matter.

ખાર્પોશ્ત, khârpôsht. નાં સ્ત્રી સોલીંગે, સાહુડી.

Subs. A porcupine. Per. خارپشت

ખાર્પોર, khârpôr. See ખાર્પોશ્ત

ઐગેરફત, âgêraft. નાં એક ગુનાહનું નામ છે. Subs. Name of a crime (âgêrêpta).

હેરપટે, hêrpatê. નાં હેરબદ, એરબદ, ઉસ્તાદ. Subs. A teacher, professor, master, *Herbed*. Av.

હેરપટે = Per. هرپد. Comp. Pehl. هرد

અખેર-મીન, âkhêr-mîn. ક્રિં અં પાછલથી, જ્યાંસુધી, અવારં, મોડેથી. Adv. Afterwards, subsequently, till, late.

આહર-મન, અંગર-મન, âhar-man, aṅgar-man. નાં આબાદાની ઓછી કરનાર—ઘટાડનાર, છુપો નાશ કરનાર, ખરાબ વિચાર કરનાર, માણસોને ઉલટે મારગે ચલાવનાર; હારેમન. Subs. One who decreases prosperity, the invisible destroyer, an evil-thinker; one who misdirects mén; *Ahriman*, Satan. (Comp. હાર = Av. હાર = Pâz. હાર = Per. ար + ան = Av.

હાર = Pâz. હાર = Per. ար

હારમન, hârman. વિં દલેર, મરદાંનગીવાલો, બહાદુર. Adj. Brave, manly, courageous, daring.

હેરેમના, hêrêmanâ. નાં હારેમન્દી, શેતાનનાં કામો. Subs. *Ahrimanism*; Satanic deeds.

આહરમેન-ખુરશને, âhêr-men-khurashnê.

ક્રિ. અ. ખાઈ—જમી રહ્યા પછી. Adv. After eating.

Comp. Per. پس از خوردن

હરેમની, hêremanî. ના. હરેમ-દી. Subs. Devilism, Satanism. Comp. Per. اهرماني

આહરમુદાઈ, âhêr-mudâî. ના. પીઠ પછ-વાડે ગીબત કરવી, પુતકું કરવું, બે મોહોડે બોલવું. Subs. Tale-telling, backbiting, speaking equivocally.

આહરમોગી, અષમોગી, આહરમુઈ, આષમુઈ, âhar-môgî, aṣhamôgî, âharmuî, âṣhmuî. ના. અશોઈને તોડવું, આશમોગી. Subs. Violation of purity—righteousness. Comp. Av. اهرموج Pâz. اهرموج (See Patit Aderbâd.)

હરેમની, hêrêmanî. See હરેમ hêrêmanî.

આહરમોગી, âharmôgî. ના. ગુડી સમજવત. Subs. Misinterpretation, misconstruction. Comp. Pâz. اهرموج, Per. اشموغي

આહરમન, હરેમન, âharman, hêrêman. See હરેમ âharman.

હરેમની, hêrêmanî. See હરેમ hêrêmanî.

હરેમ-દી, hêrêmandî. હરેમની. Subs. Satanism, devilism, *Ahrimanism*.

હરેમનીએ, hêrêmanîê. ના. હરેમન—સેતાન—દેવને લગતું થવાની હાલત. Subs. State of being like *Ahriman*.

૧૧૯૫ આહરમોઘ, આમોઘ, âharmôgh, âshmôgh. નાં અશોઈને તોડનાર, જુહું સમજવનાર, આશમોઘ. Subs. One who violates—defiles purity, one who misinterprets, one who puts a false construction on anything. Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 = Per. آشموغ

૧૧૧૧૯૫ આહરમોઘાન, આષમોઘાન, âharmôgân, âshmôgân. નાં અશોઈ—પવિત્રાઈને તોડનારા, રાસ્તી—સચ્ચાઈનો નાશ કરનારા. Subs. plur. Those who violate purity—moral virtues.

૧૧૧૧૯૫ હારમોઘાન-ચ, hârmôgân-cha. નાં પવિત્રાઈ—સચ્ચાઈનો નાશ કરનારાબી, આશમોઘોબી. Subs. plu. Even destroyers of purity—righteousness, even Âshmoghs.

૫૧૧૯૫ આહરમોગી, આષમોગી, âharmôgî, âshmôgî. નાં ભાવં આશમોગી, આશમોગપણું. Subs. abs. Defilement of purity, violation of moral virtue. Paz. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀, Per. آشموغي

૫૫૧૧૯૫ આહરમોગીહા, આષમોગીહા, âharmôgîhâ, âshmôgîhâ. ક્રિં અં અશોઈ તોડવાથી, હલટી ચાલથી, આશમોગીથી. Adv. In a manner to defile—violate purity—righteousness.

૫૧૧૯૫ હારમોગીએ, hârmôgîê. See ૫૧૧૯૫ âharmôgî.

૧૧૯૫ આહરમોઘ, અષરમોઘ, અષમોઘ, âharmôgh, aṣharmôgh, âṣhamôgh. નાં પવિત્રાઈ—સચ્ચાઈનો નાશ કરનાર, આશમોગ નામનો દેવ; ક્રીતનાખોર, ક્રીતનો ઉઠાવનાર; જુહું બોલનાર; એ આદમીઓ વચ્ચે ઠંટો કરાવનાર; અવસ્તાની

જુઠી માએની સમજવનાર; ફરેખનો દેનાર; આપમતલખીઓ; સુખનપરવર, અહેલ, બોહસીલું; અણીએઈને અસલ મતલખને ઉલટાવનાર; ફરેખ ખાનાર; આશમોધીનાં કામને ટેકો આપનાર; સવાખનાં કામો કરીને તે ઉપર ઈમાન નહીં રાખનાર. Subs. One who destroys purity—righteousness, Âsh-mogh (the name of a Dêv); a rebel, an insurgent; a liar; one who produces disagreement between two persons; a misinterpreter of the Avastâ; a treacherous man; an impostor; a self-interested person; a self-willed man; an ignorant—unlearned man; an obstinate—stubborn person; one who intentionally perverts the meaning; one who is deceived; one who abets evil actions; one who after performing virtuous actions puts no faith in them. Av.
 ۱۰۲۰۶۱۰۰, Per. آشموغ

અશ્મોઘ આહરમોધી, અષરમોધી, અષમોધી, âharmôghî, aṣharmôghî, aṣhamôghî. See અશ્મોઘ âharmôghî.

અશ્મોઘ આહર-મેન-ઝક, આખેર-મેન-ઝક, âhêr-men-zak, akhêr-men-zak. ક્રિ० અં ત્યારપછી, સેવટે, આખેરસ. Adv. In the end, after that, afterwards.

અશ્મોઘ આખેર-રવી, âkhêr-ravî. નાં પાછલ ચાલનાર, પુઠે લાગનાર. Subs. A follower, a dependant, an adherent.

અશ્મોઘ યાર-રસ, yâr-ras. નાં મદદગાર; મુરબ્બી. Subs. A helper, an assistant; a patron.

૪૪૪

૪૪૪ અઈશ, aish. સર્વં આએ, હરેક કોઈ. Pron. This, any, anybody.

૪૪૪ અએશ, aêsh. નાં એક અતનું માપ—બરત, વૈત. Subs. A kind of measure—measurement; a span. Av. *અએશ* (in *હેદાશ-હેદાશ* = Pehl. *અએશ-અએશ*, see Vend. Farg. 19, para. 19).

૪૪૪ અખા, akhâ. નાં અંધારું, તારીફી. Subs. Dark, darkness, obscurity.

૪૪૪ અશ, ash. Nîâ. Khûr. સર્વં તે, જે. Pron. He, who.

૪૪૪ ખાએ, khâê. નાં ઈડું. Subs. An egg. Comp. Per. *خاير*

૪૪૪ ખાહ, khâh. નાં બાઈ. Subs. A brother.

૪૪૪ ગદા, gadâ, gada. નાં એક અતની બીમારી—માંદગી—રોગ; હુઠારો; યુની; લશ્કર; ગુરૂજ, સોટો. Subs. A sort of sickness—disorder—disease; a plunderer; a murderer; an army; a mace of iron, copper, &c., a cudgel. Comp. Av. *ગદ* = Sans. गद्.

૪૪૪ શા, shâ. નાં વાર, વખત, મરતબે. Subs. Time:— as *અશાશાશા* (i.e. one time said—recited).

૪૪૪ સસદો, sas-dô. સંખ્યાં વિં બેઆસી, ૮૨. Numer. adj. Eighty-two, 82:—as *સસદો* *સસદો* *સસદો* *સસદો*

૪૪૪ હખ, hakh. નાં પગનું તલિયું. Subs. The sole. of a foot. Comp. Pehl. *હ*, Av. *હ*

૫૦૦ હોશ, hôsh. Niâ. Ât. નાં અક્કલ, બુદ્ધિ, વકુલ.
Subs. Sense, understanding, intellect. Comp.

Av. 𐬨𐬀, 𐬀𐬨, Per. ܚܘܫ

૫૦૦૦ અખ-અખ, akh-akh. વિં ખુશ ખુશ. Adj. Greatly
pleased—satisfied.

૫૦૦૦ આહી, âhî. કેવલં અવ્યં અકસોસ ! હાય ! અરે !
Interj. Alas ! Oh ! O ! Comp. Per. ھاي

૫૦૦૦ દો-દો-દો-દો, ચહર-ચહર, dô-dô-dô-dô, chahar-
chahar. સંખ્યાં વિં આઠ, ૮. Numer. adj.
Eight, 8.

૫૦૦૦ શાહ, shâh. નાં પાદશાહ, રાજ. Subs. A king,
a monarch. Comp. Per. ٭

૫૦૦૦ હાહા, hâhâ. નાં શોર, પોકાર. Subs. A loud
cry, uproar. Comp. Per. ھاي ھوي

૧૫૦૦૦૦ શાહાન, શીદાઆન, shâhân, shîdâân. Bund. નાં
દેવો, સેતાનો. Subs. Devils, Dêvs, evil spirits.

૧૫૦૦૦૦ અખાનાન, akhânân. નાં દુનિયાંના લોકો. Subs.
The people of the world.

૫૦૦૦૦ ખાહાને, khâhânê. નાં દોસ્તો, બહુ ચાહનારાઓ.
Subs. Friends, well-wishers.

૧૫૦૦૦ અશાન, ashân. સર્વં તેઓ, જેઓ, તેઓ કે જે.
Pron. They, who, they who.

૧૫૦૦૦ અદશાન, adashân. નાં લોકો, બીજાઓ. Subs.
People, others.

૫૦૦૦૦ આશીઆને, âshîânê. નાં પક્ષીનો ગાલો. Subs.
A bird's nest. Per. آشیانہ

૧૪૦૬૫૫૫ દો-દો-અયુજશને, dō-dō-ayūjashnê. નાં ચાર
૨ જોડેલા (ઘોડા—ખલદ.) Four (horses or bul-
locks) yoked together in a carriage. Comp. Av.

અવ્યય-શબ્દકોશ

૧૪૦૬૫૫૫ હાહાવરાન, hâhâvarân. નાં યમન નામનું શેહેર
કે જે અરબસ્તાનમાં આવેલું છે. Subs. Yemen (in
Arabia Felix).

૧૪૦૬૫૫૫ ચહર-ચહર-રઝ, chahar-chahar-raz. સંખ્યાં
વિં આઠસો, ૮૦૦. Numer. adj. Eight hundred,
800.

૧૪૦૬૫૫૫ અદશી, adashî. નાં લોક. સર્વં કોઈએક. Subs.
People. Pron. Somebody, some one.

૧૪૦૬૫૫૫ અ-યાબ, a-yâb. નાં નહીં પામવું—હાંસલ કરવું,
પેદા નહીં કરવું. Subs. Not obtaining—acquiring,
not producing. Comp. Per. نایاب

૧૪૦૬૫૫૫ અક્ષી, akhshî. નાં નબળું નહીં થવું, ઓછું નહીં થવું,
ખસી ન કરવું. Subs. Not becoming weak—less,
not castrating.

૧૪૦૬૫૫૫ ચહર-સે, દો-દો-દો-એ, chahar-sê, dō-dō-dô-ê.
સંખ્યાં વિં સાત, ૭. Numer. adj. Seven, 7.

૧૪૦૬૫૫૫ આહી, âhî. નાં હરણ. Subs. A deer, an
antelope.

૧૪૦૬૫૫૫ ખાહશ, khâhashî. નાં દીનના કામમાં રહીને જર્ઠક
થવું, દીનમાં મશગુલ રહીને નાતવાન થઈ જવું. Subs.
Becoming old—weak by being engaged in
religious works.

૭૫૦૪ અ-આસા, a-āsā. વિ० ઉમેદ વગરનું, આશાભંગ, નીરાશ.

Adj. Hopeless, despondent, despairing.

૭૫૦૫ અઝે-ગાસ, aê-gâs. નાં આઝે ગાથા. Subs. This Gâthâ.

૭૫૦૬ અ-ઝહ, a-jâh. વિ० દબદબા—મરતબા વગરનું. Adj.

Devoid of pomp—dignity.

૭૫૦૭ અ-યાસ, a-yâs. વિ० નેકી—શુભી—બલાર્થ વગરનું.

Adj. Devoid of goodness—virtue—kindness.

૭૫૦૮ દો-દો-ગાહ, dô-dô-gâh. નાં ચાર તખ્ત ; ચાર જગ્યા ;

ચાર ઘેહ. Subs. Four thrones, four seats ; four Gâhs or Gêhs (i.e. four different divisions of the day, which are five in number).

૭૫૦૯ શાહી, shâhî. નાં પાદશાહી, હકુમત. Subs. The

kingly office or dignity, royalty, sway, authority.

૭૫૧૦ હયેયાસ, hayêyâs. નાં ‘અહ્યા યાસા’ નામની ખંદગી.

Subs. Name of the prayer called *Ahyâ yâcâ*.

Comp. Av. અહ્યાયસા અહ્યાયસા

૭૫૧૧ ખાહેશ, khâhêsh. નાં ઈચ્છા, ખાહેશ, મોરાદ.

Subs. Wish, desire, intention.

૭૫૧૨ દો-દો-અદશ, dô-dô-adash. નાં ચાર સખ્શો—

પુરૂષો. Subs. Four persons.

૭૫૧૩ ખાહેશને, khâhêshnê. નાં ઈચ્છા—નઈઅત કરવી.

Subs. Desiring, intending.

૭૫૧૪ અ-યસ્ક, a-yaska. વિ० આખર—દુઃખ વગરનું.

Adj. Free from disease—affliction. Av. અયસકા

અજ્ઞાત અ-આસ્તી, a-khâstî. વિ० આહૈશ—મરજી—ઈરાદા વગરનું. Adj. Having no desire, unintended.

ખજી અ-ખ્ષેનીન, a-khshênîn. વિ० દુર્બલ—નબળું નહીં, જોરાવર, અક્ષી નહીં કીધેલું. Adj. Not emaciated—weak; strong, uncastrated. Comp. Av. અજ્ઞાત

અર્ચક યાયેજ, yâ'yêz. નાં પરસ્તેશ કરનાર. Subs. A worshipper, an adorer.

અર્ચક યાયેજગી, yâ'izagî. નાં પરસ્તેશ—પુજ કરવી. Subs. Adoration, worshipping.

આહીદ, âhîd. ક્રિ० લાયક થાય, ઘટેછે. V. May be fit—worthy, it becomes, it behoves.

કાહૈદ, kâhêd. ક્રિ० ઓછું થાય. V. May lessen—decrease.

ખાહૈદ, khâhêd. ક્રિ० આહૈ, ઈચ્છે, પસંદ કરે. V. May wish—desire, may choose.

દો-દો-દોએ-તાક, dô-dô-dôê-tâk. નાં સાત તાએ, સાત તાએની બરસમ, એબરસમ જે કોઈ નાવર થાય, યાને 'હેરબદી' ના દરજ્જામાં પેહેલવેહેલો દાખલ થાય તેની કીરીઆ-માંજ બાંધવામાં આવેછે. Subs. Seven twigs of *Barsam* bound together (used in the *Nâvar* ceremony).

કાહીદન, kâhîdan. ક્રિ० ઘટવું, કમી—ઓછું થવું V. To lessen; to abate, to diminish. Comp. Per. کاستن and کاستیدن

ખાહીમ, khâhîm. ક્રિ० હમો આહીએ, હમો ઈચ્છીએ છીએ. V. We may desire; we wish.

અશ્વ-દરના, aêsh-darânâ. વિ. અશ્વ-
નાં જેટલું લાંબું. Adj. As long as *Aêsha*. Comp.
Av. 𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀 (See Vend. Farg. 19, para. 19).

સસ્રસ્ર ચહર-સે-રઝ, chahar-sê-raz. સં. વિ. સાતસો,
૭૦૦. Numer. adj. Seven hundred, 700.

અશ્વ, ashân. સર્વં તેઓ. Pron. They.

અ-ખાવ, a-khâv. વિ. વગર ઉંઘ—નિદ્રાનું, જગૃત, સા-
વધ. Adj. Sleepless, awake, vigilant, alive to.
Comp. Pehl. 𐬀𐬀𐬀, Av. 𐬀𐬀𐬀𐬀 (See Vend. Farg.
19, para. 20).

ગશ્વ, gashân. વિ. ફરતું. Adj. Turning, revolv-
ing.

ગેહાન, gêhân. ના. દુનિયાં, જગત, પૃથ્વી. Subs.
The world, the earth. Comp. Pehl. 𐬀𐬀𐬀 Per.
કેહાન

અખાનાન, akhânân. See 𐬀𐬀 gêhân.

દો-અખાન, dâ-akhân. ના. બંધે દુનિયાં. Subs.
Both worlds.

અહાનદ, ahânad. ક્રિ. બાલે. V. May burn.

ખાહંદ, khâhand. ક્રિ. તેઓ ચાહે—ઈચ્છે; તેઓ
પસંદ કરેછે. V. They may wish—desire; they
choose.

ગેહાની, gêhânî. વિ. દુનિઆઈ. Adj. Worldly.

ગેહાને, gêhânê. ના. એક દુનિયાં. Subs. One
world.

११५०० ગઝાન, gāzhân. નાં નાલાંઓ. Subs. Rivulets.

૧૧૫૦૦ ગેહાંન, gēhân. નાં દુનિયાં, પ્રાણી, જીવજંતુ; મુલક.

Subs. The world, a creature, an animal, a country, a region. Comp. Pehl. ૧૫૦૩

૧૧૫૦૦ હાઉન, hâûn. નાં હાવનીમ, કે જેમાં હોમ કુટે છે તે,

છુંદવાની ખાંડણી—ખલ; હાવનધેહ. Subs. A mortar used for ceremonial purposes in pounding the Hôrn, the time of *Hâvan* (from sunrise to midday).

૭૧૫૦૦ અખાંનશ, akhânash. નાં તે દુનિયાં. Subs.

That world, the other world.

૭૧૫૦૦ અખાની, akhânî. વિં દુનિયાંને લગતું, ઘરસંસારને

લગતું. Worldly, earthly, household.

૭૧૫૦૦ આસાની, âsânî. See ૪૫૦૦ âsânî.

૧૧૫૦૦ આહન-વદાખત, âhan-vadâkht. નાં ગરમ લોહું,

પીગલેલી ધાતુ. Subs. Hot iron, melted metal.

Comp. Per. آگ گداخته

૧૧૫૦૦ આહન-વદાખત, âhan-vadâkht. See ૧૧૫૦૦

âhan-vadâkht.

૧૧૫૦૦ અહુરાને, ahurânê. નાં સાહેબ, ધણી, ખોદા. Subs.

A lord, master, owner, God.

૧૧૫૦૦ અ-ખાને, a-khânê. વિં ઘર વગરનું. Adj. House-

less.

૧૧૫૦૦ આઈને, âînê. નાં તરેહ, રીત, રવેશ, બાંત, ક્રિયા. Subs.

Kind, sort, usage, manner, mode, rite :—as in

૧૧૫૦૦ આઈન ડાહ્યા

૧૧૫૦૦ અખાનગુન, akhângun. નાં ‘પુરવરામ,’ એ દાહમ-

ડીની ડાંખલીના કટકાને કહેછે, કે જે પાવ જેહલની ક્રિયામાં તથા હોમ તૈયાર કરવાના કામમાં આવેછે. Subs. A twig of the pomegranate tree, used for ceremonial purposes and in preparing the *Hóm*.

॥१५૦૦૭ અખાનગુન, akhângun. નાં એક જાતનું પાણી. Subs. A kind of water.

॥૧૭૬૫૦૦ આહંજીદન, âhanjîdan. ક્રિં પીવું; ખેંચવું, તાણવું. V. To drink ; to stretch. Comp. Av. Rt. ૧૫૦૦ (in ૧૭૫૦૦, see Vend. Farg. 9, paras. 9 and 10), Per. آهنگیدن

૧૭૧૫૦૦ અએબે-બુદી, aêbê-bûdî. નાં ખોરેહનું ખરાબ થઈ જવું, કીર્તીને અંખ પોહોંચવી. Subs. Effacement of lustre or brightness ; glory sullied.

૧૭૧૫૦૦ અએબે-બુદી, aêbê-bûdî. See ૧૭૧૫૦૦

૧૭૧૫૦૦ અએબે-બુદે, aêbê-budê. વિં એબીઅલ થયવું, એબદાર બનેવું, બીગડેવું. Adj. Deformed, become ugly, spoiled.

॥૧૭૫૭૫૦૦ આશુફીનીદન, âshufînîdan. ક્રિં ઝઘડો ઉઠાવવો, ફેસાદ કરાવવો. V. To raise a tumult, to create a disturbance or quarrel. Comp. Per. آشفتن

॥૭૫૦૦૭ અ-આસાનેહ, a-âsânêh. વિં મુશકેલી ભરેવું, દુખિઆરે, આસાનીવાણું નહીં. Adj. Difficult, distressed, unhappy, not easy.

॥૭૫૦૦૦ આસાનેહ, âsânêh. Vand. III. વિં આસાની, સુખી, મુશકેલી વગરનું. Adj. Easy, happy, having no difficulty.

૧૧૫૫૫ ગઝાગાન, gâzhâgân. નાં નાલાંઓ. Subs.
Rivulets.

૫૫૫ આખેજ, âkhêz. કિં આસાં ઊઠ, ઉભો થા. V.
imper. Get up, rise.

૫૫૫૫ અયાવાનદ, અયાવંદ, ayâvânad, ayâvand. કિં
તેઓ પામે, હાંસેલ કરે. V. They may obtain—
acquire.

૫૫૫૫ આખેજનદ, âkhêzând. કિં તે ઊઠે, ઉભો થાય; તે
ઊઠશે. V. He may get up—rise, he will rise.

૧૫૫૫૫ અયાવીવશને, ayâvîvashnê. નાં હાંસેલીઅત,
પામવું, નફો. Subs. Act of gaining—obtaining,
profit.

૧૫૫૫૫ આખેજીઝશને, âkhêzîzashnê. નાં ઊઠવું, ઊઠા-
વવું. ● Subs. Act of getting up—rising; act of
lifting up—raising up.

૫૫૫ અ-આખેજેદ, a-âkhêzêd. કિં તે નહીં ઊઠે. V.
He may not get up.

૫૫૫ અ-આજેદ, a-âzêd. કિં લોભ નહીં કરે, લોભઈ નહીં
જાએ. V. May not be avaricious; may not be
allured.

૫૫૫ અયાવેદ, ayâvêd. કિં મોરાદ પામે, ઈચ્છા પૂર
આવે. V. May have the desire fulfilled.

૫૫૫ અ-યાવેદ, a-yâvêd. કિં નહીં પામે—હાંસેલ કરે.
V. May not acquire—obtain.

૫૫૫ આખેજેદ, âkhêzêd. કિં ઊઠે, ઉભો થાય. V.
May get up—stand up.

જાવેદ, yâvêd. ક્રિં પામે. May obtain—get.

જાખેઝદન, âkhêzîdan. ક્રિં ઊઠવું. V. To get up, to rise.

જાયાફ, ayâft. નાં મોરાદ, ઈચ્છા, આદેશ. Subs. Desire, wish, inclination, coveting. Comp. Pâz. *પાઝ*

જાએબાદ, aêbâd. નાં યાદ, યાદદારત; અનુબર. Subs. Remembrance, recollection; getting by heart.

જાદાદ, a-dâd. નાં જુલમ, ગેરઈનસાફ, બેદાદી. Subs. Tyranny, injustice, mismanagement.

જાખત, âkht. ક્રિં ખેંચ્યું, તાણ્યું. V. Pulled, stretched. Per. *آخت*

જાશીદ, kashid. ક્રિં ખેંચ્યું, તાણ્યું, લંબાવ્યું. V. Pulled, stretched, prolonged.

જાઝાદ, ghazâd. નાં દુધ. ક્રિં વિં દોહેલું. Subs. Milk. Partic. adj. Milked.

જાગેર્દ, shâgêrd. નાં ચેલો, શિષ્ય. Subs. A disciple, a pupil. Comp. Pehl. *شاگرد*, Per. *شاگرد*

જાહિશ્ત, hisht. ક્રિં છોડી દીધું, લટક્યું, ટપક્યું. V. Left off; hung loose; fell in drops (past tense). Comp. Per. *هشت*

જાહિશ્ત, hêsh. ક્રિં બાહર કાઢ્યું, ખેંચ્યું. V. Drew out, pulled.

જાદાસ્તાન, dâstân. નાં ખ્યાન, વાત, દાસ્તાન. Subs. An account or description, narration.

જાજાજી સીસ્તાન, sistân. નાં એક શહેરનું નામ છે. Subs.
Name of a city.

જાજાજી આહદ-આવોદે, khâhad-âvôrd. ક્રિં લાવશે. V.
Will bring.

જાજાજી આહદ-ઝુફત, khâhad-khuft. ક્રિં સુશે, ઉંઘાશે.
V. Will sleep—go to bed.

જાજાજી હાતામ, hâtâm. નાં હાઓ, કરદાઓ, પ્રકરણો.
Subs. Chapters, sections. Comp. Av. જાજાજી

જાજાજી આહદ-આમીખત, khâhad-âmíkht. ક્રિં મેલ-
વશે. V. Will mix.

જાજાજી આહદ-આમુખત, khâhad-âmukht. ક્રિં શિખ-
શે, શિખવશે. V. Will learn—teach, will be
educated.

જાજાજી આખતાર, âkhtâr. નાં ખેંચનાર, ઉપર લાવનાર.
Subs. One who pulls—drags, one that brings
up—pulls up.

જાજાજી આસ્તાર, khâstâr. નાં આદેશ રાખનાર, માગનાર,
અરજ કરનાર. Subs. One who desires—asks, a
petitioner. Comp. Per. خواستار

જાજાજી દાશતાર, dâstâr. નાં રાખનાર. Subs. One
who keeps. Comp. Pâz. نگاهدار

જાજાજી યશતાર, yashtâr. નાં આરાધના કરનાર, પુંજનાર,
ઈજનાર. Subs. A praiser, one who offers divine
honours, an adorer, a worshipper. Av. જાજાજી
= Sans. यष्टार. Av. Rt. سجد = to worship.

જાજાજી સાખતાર, sâkhtâr. નાં બનાવનાર, કરનાર, તૈયાર

કરનાર. Subs. One who makes—performs—prepares.

હાખતાર, hâkhtâr. નાં એચનાર. Subs. One who pulls—draws. See âkhtâr.

અ-ગશ્તારી, a-gashtârî. વિં નહીં ફરનારૂં. Adj. Not turning—moving round.

અ-યશ્તારી, a-yashtârî. વિં આરાધના નહીં કીધેલું, નહીં વખાણેલું. Adj. Uninvoked, not praised.

આખતારી, âkhtârî. વિં ઉપર લાવનારૂં, એચનારૂં. Adj. Bringing up, pulling up, drawing.

દાશ્તારી, dâshtârî. વિં રાખનારૂં. Adj. Keeping.

યશ્તારી, yashtârî. ઈજનારૂં, આરાધના કરતું, વખાણતું. Adj. Invoking, giving divine honours to, praising.

સાખતારી, sâkhtârî. વિં બનાવનારૂં, કરનારૂં; તૈયાર કરતું. Adj. Forming, modelling, making; preparing.

અએબાદી, aêbâdî. નાં યાદ, નોંધ. Subs. Remembrance, memorandum.

ખાહદ-દાનેસ્ત, khâhad-dânêst. કિં અણશે; જુઝશે. V. Will know—understand; will feel.

ખાહદ-શોસ્ત, khâhad-shôst. ધોશે. V. Will wash.

અએબાદશને, aêbâdashnê. નાં યાદ, યાદદાશત;

રીસાલો, ઓપડી, કેતાબ, પુસ્તક. Subs. Remembrance, memory; an essay, a book.

૧૨૫૬ અ-એબાદશને, a-êbâdashnê. નાં યાદ ન કરવું—રાખવું, ભુલી જવું. Subs. Not remembering, forgetting.

૧૨૫૭ આહદ-યાફત, khâhad-yâft. કિં પામશે, મેલવશે, હાંમેલ કરશે. V. Will obtain—acquire, will be profited.

૧૨૫૮ આહદ-બસ્ત, khâhad-bast. કિં બાંધશે. V. Will bind—tie.

૧૨૫૯ આહદ-દીદ, khâhad-dîd. કિં જોશે. V. Will see—observe.

૧૨૬૦ એશ્તીનદ, khêstînad. કિં ઊઠે, ચાલે; પેહેલ કાઢે, આગલ ચાલે. V. May get up, may walk; may set an example, may proceed:—as in

૧૨૬૧ અશ્તીનદે કિં તમોએ રાખ્યું. V. You kept.

૧૨૬૨ દાશ્તીદ, dashtîd. કિં તમોએ રાખ્યું. V. You kept.

૧૨૬૩ સાખ્તીદ, sâkhtîd. કિં તમોએ બનાવ્યું—તૈયાર કીધું. V. You made—prepared.

૧૨૬૪ હખ્તેદ, hakhtêd. Nêrang. મરદની જૂત, પુરુષનો આલાત. Subs. The male organ.

૧૨૬૫ આહદ-ગરદીદ, khâhad-gardîd. કિં કરશે. V. Will turn—revolve—move round.

૧૨૬૬ આખ્ત, âkht. કિં હાથકાવીઈ, મેઆંનમાંથી તલવાર બહાર કાઢી, પોહોંચ્યું. V. Hung; unsheathed (a sword); reached. Comp. Per. آخت

॥ ૧૯૫૦ ॥ આયાદ, âyâd. કિં આવ્યો ; આવો ; આવજો. V.
Come in, welcome ! good-bye ! do come again :—
as ૧૯૫૦ ૧૯૫૦

૧૯૫૦ ૧૯૫૦ આસ્ત, આહદ, khâst, khâhad. કિં આહયું ; આહેછે.
V. Wished (past tense) ; wishes (pres).

૧૯૫૦ ૧૯૫૦ દાસ્તે, dâstê. ભૂં કું રાખેલું. Past partic.
Kept, having kept. Comp. Pehl. ૧૯૫૦ ૧૯૫૦

૧૯૫૦ ૧૯૫૦ આહદ-નેહાદ, khâhad-nêhâd. કિં મુકશે, રાખશે.
V. Will put—keep.

૧૯૫૦ ૧૯૫૦ હાદુખત, hâdukht. નાં એક નુસ્કનું નામ છે ; એક
બંદગીનું નામ છે, કે જેને હાદુખત હોમાસ્ત કરી કહેછે, Subs.
The name of a Nôsk, name of a prayer called
Hâdukht-Hômâst. Comp. Pehl. ૧૯૫૦ ૧૯૫૦, Av.
૧૯૫૦ ૧૯૫૦

૧૯૫૦ ૧૯૫૦ આખતન, અહખતન, હખતન, હાખતન, âkhthan, ahakhtan,
hakhtan, hâkhtan. કિં ખેંચવું, ખેંચાઈ આવવું ;
લટકાવવું, ખેંચાનમાંથી તલવાર પ્રહાર કાઢવી ; પોહોંચવું. V.
To draw ; to be drawn—pulled up ; to hang,
to unsheath (a sword), to reach. (see ૧૯૫૦ ૧૯૫૦)

૧૯૫૦ ૧૯૫૦ આહેખતન, âhêkhtan. કિં ઈરાદો રાખવો, દરખાસ્ત
કરવી ; કરવાને શક્તિવાન થવું, સંભાલ લેવી, માપવું. V.
To intend, to propose ; to be able to perform ;
to take care of ; to measure. Comp. Per.
آهيختن (see ૧૯૫૦ ૧૯૫૦ âkhthan, ahakhtan).

૧૯૫૦ ૧૯૫૦ દાશ્તન, dâshtan. કિં રાખવું. V. To keep.
Comp. Pehl. ૧૯૫૦ ૧૯૫૦, Per. داشتن

૧૯૫૦ ૧૯૫૦ યશ્તન, yashtan. કિં આરાધવું, ઈજવું, વખાણ

કરવી, માનવું, કબુલ કરવું, મનમાં પઢવું. V. To invoke, to praise, to adore, to worship, to recite in a very low voice. Comp. Pehl. ૧૧૫૦ Av. Rt. ૫૫૦, Sans. यज्ञ Per. یشتن

૧૧૫૫ યાખ્તન, yâkhtan. કિં બહાર ખેંચવું, મ્યાનમાંથી તરવાર બહાર કાઢવી; મારવું; નાખવું; આશકારા કરવું; પુછવું, સવાલ કરવો. V. To pull out, to draw out, to unsheath; to strike; to throw; to make wide, to publish; to ask, to question.

૧૧૫૬ યાસ-તન, yâs-tan. નાં નિરાશ થએલું તન, નિશ્કલ થએલું માણસ. Subs. A broken-down constitution, a disappointed man.

૧૧૫૭ શશ્તન, shashtan. કિં ફેંકવું, નાખવું. V. To throw, to cast.

૧૧૫૮ સાખ્તન, sâkhtan. કિં બનાવવું, કરવું, તૈયાર કરવું. V. To do, to form, to prepare, to model. Per.

૧૧૫૯ હેખ્તન, hékhtan. કિં પાણી સ્પીયવું, નેહર કરવી. V. To sprinkle water; to cut a canal; to water, to irrigate. Av. Rt. ૧૦૭ = Sans. सिच. Comp. Av. ૧૧૫૯-૧૦૭

૧૧૬૦ હેશ્તન, hêshtan. કિં ખેંચવું, તાણવું, છોડીદેવું—ખેલવું. V. To pull, to stretch; to leave off.

૧૧૬૧ હાખ્તી, hakhtî. નાં પીડુ. Subs. The abdomen. Comp. Pehl. ૧૧૫, Av. ૧૧૬૧, Sans. सक्थि.

૧૧૬૨ અએબાદગાર, aêbâdgâr. નાં આદગાર; કેતાબ

ઐપડી, એત, શ્લોક. Subs. Anything given as a memorial ; a book ; a verse, a distich. Pâz. پاز

અંબાદગારી અંબાદગારી, aêbâdgârî. નાં યાદગારી. Subs. A remembrance—token.

દાશ્તે દાશ્તે, dâshte. ભૂં ફૂં રાખેલું. Past partic. Kept. Comp. Per. داشت

ખાહદ-કન્દ ખાહદ-કન્દ, khâhad-kand. કિં ખોદશે. V. Will dig.

ખાહદ-ફરુબોર્દ ખાહદ-ફરુબોર્દ, khâhad-farubôrd. કિં નીચે લઈ જશે. V. Will carry down,

અંશ્મ અંશ્મ, એશ્મ, aêshma, khêshma. નાં ગુસ્સો, ક્રોધ ; ગુસ્સાનો દેવ, સરોશ યજ્ઞનો દુશ્મન. Subs. Anger, wrath ; the evil spirit of anger (the enemy of *Serosh Yazad*). Av. અંશ્મ, Per. خشم ; comp. Pehl. اشم

આઈશ્મ આઈશ્મ, âishm. નાં ચંદ્રમાની રોશની, ચાંદરણી. Subs. The light of the moon.

ખાહમ ખાહમ, khâham. કિં હું યાહુંછું—ઈચ્છુંછું. V. I wish—desire.

અંશ્મે અંશ્મે, khêshmê. See અંશ્મ aêshma, khêshma.

આહામંદ આહામંદ, âhâmand. નાં જીતું બોલનાર, ખોટું બોલું કરનાર ; શક, યુમાન, વિં બદલુનિયાદ, ખત વગરનું. Subs. A liar, one who utters falsehood, a fabricator ; a doubt, a suspicion. Adj. Base, ignoble, low-born.

અ-હમતાક, a-hamtāk. વિં બરાબરીકું નહીં, બાગિયા વગરનું, બેમીસાલ, જેના જેવું બીજું નહીં. Adj. Having no equal, incomparable, having no partner. Comp. Per. بی همتا

હેશમતાક, hêshmatāk. વિં ગુસ્સા બરેલું, ક્રોધા-યમાન. Adj. Angry, wrathful.

અ-આહેર, a-âhêr. કિં અં પછવાડે—પુઠે—પાછલ નહીં; આગલ. Adv. Not backward,—behind; in front. Contrast Pehl. آخر, Per. آخر

અએ-બાર, aê-bâr. કિં અં એક મરતબે, એક વખત —વાર; એકદમ. Adv. Once, one time; at once.

અએબાર, aêbâr. નાં મદદ, સહાયતા, આસરો; ઢેકો; દોસ્ત. Subs. Help, assistance, aid; a friend, a companion.

અખાલ, akhâl. નાં નકામી—નિરૂપયોગી વસ્તુ—ચીજ. Subs. A useless thing, a trifle, a thing rejected. Comp. Per. اخال

આખાલ, âkhâl. નાં એક શહેરનું નામ છે, કે જેને મદીના બી કહેછે. વિં બેકાર, ચાકરી—ધંધા વગરનું. Subs. The name of a city, sometimes used for Medina. Adj. Out of service, unemployed.

આહાર, âhâr. નાં ખોરાક, ખાવાની કાંઈ ચીજ, બેહર રાખનાર કોલાદ; સરસ, લાહી; આબુદગી, નાપાકી. વિં તાવું, ગરમ. Subs. Food, eatables; steel; glue, starch; contamination, defilement. Adj. Hot, warm. Comp. Per. آہار

આહર, âhêr. કિં અં પછી, પાછલ, પછવાડે. Adv.
Afterwards, behind, backward.

આહર, khâhar. નાં બેહેન. Subs. A sister.
Comp. Av. خواهر, Per. خواهر

અહલુબ, ahêlub. See અહીં :—as અહીં
અ-આખેરીએ, a-âkhêriê. વિં સેવટ—છેડા—
આખેરી વગરનું, વગર પરીણામ વાળું. Adj. Endless,
boundless, having no limit, having no result.

અએબારાન, aêbârân. નાં દોસ્તો, મિત્રો, બાઈ-
બંધો, સનેહીઓ. Subs. Friends, companions, as-
sociates, brethren.

હયાર-ઓમન્દ, hayâr-ômand. વિં મદદવાળું,
મદદ કરતો. Adj. Helping, helpful.

અ-આખેરી, a-âkhêrî. કિં અં પછાત નહીં,
હરોલ. Adv. Not backward—behind, in front,
ahead, in the van.

અએબારી, aêbâri. નાં મદદ. Subs. Assist-
ance, help.

આરી, khârî. નાં આસાની, સહેલાઈ, શાન્તી, નીરાંત.
Subs. Ease, facility, easiness, calmness, quiet.

અએબારેશન-તર, aêbârêshna-tar. વિં વ-
ધારે મદદ કરનારું, વધારે જોરાવર. Adj. More help-
ing, more powerful.

અએબારીનેદ, aêbârînéd. કિં મદદ કરેછે, સહાય
યાચે. V. Assists, helps (pres.).

અએબારે, aêbârê. નાં સવારી. Subs. Mounting upon horseback, riding upon.

અયારદેહ, ayârdêh. નાં જંદ અવસ્તા ઉપર શરેહ —ખોલાસો. Subs. A commentary on the *Zend Avesta*.

અ-આહર-મેન, a-âhêr-mên. કિં અં પછી નહીં, હમણા. Adv. Not after, now.

આહરમોક-ચ, હારમોક-ચ, âharmôk-cha, hârmôk-cha. નાં આશમોગખી, અણીએઈને ખરી બાબદને ઉલટાવનારખી. Subs. Even *Ashmôgh*, even he who intentionally perverts facts.

અ, સ, દ, દ

અએ, aê. દર્શીં સર્વં એ, આએ. સંખ્યાં વિં એક, ૧.
Demons. pron. This. Numer. adj. One, 1.

અએ, aê. See દ અએ. કિં અં એટલે કે, યાને તે; કેવલં અં અરે ! ઓ ! અએ ! હા ; ખરેખર. Adv. That is to say, viz., namely. Interj. Ah ! oh ! yes, ay, indeed, certainly. Per. ઇ

અએ, aê. કિં અં ના, નહીં. ઉભયાં અં એકે, તે-પણ, નહીંતર. Adv. No, not. Conj. Although, notwithstanding, yet, or else, otherwise.

અએ, aê. See અ એ.

અગ, ag. નાં બદ નક્સ ; ઘઉં. વિં એકઠું, તમામ ; ખરાબ, ખુરં, ઓછું ; કમી. કિં અં એક બારગી ; એકદમ, એક જઆએ. Subs. An evil passion ; wheat. Adj. Together, entire ; bad, evil ; less, deficient,

falling short of. Adv. From one point of view ; all at once ; in one place.

و અગ, ag. See ۛ ag.

ۛ અગ, ag. See ۛ ag.

ۛ અદ, ad. કિં અં એટલું. Adv. Thus much, so much.

و અદ, ad. કિં અં સુધી, લગણ. સંખ્યાં વિં એક, ૧. Adv. Till, until. Numer. adj. One, 1.

ۛ } અદ, ad. See ۛ ad.

س અબ, ab. નાં પિતા, આપ, મુરબ્બી. Subs. A father, a patron, a benefactor.

س અયુ, યુ, ayu, yu. સંખ્યાં વિં એક, ૧. Numer. adj. One, 1.

س આ, â. Vand. III. શબ્દં અં તરફ, નજદીક, આગલ. Prep. Towards, near, before, close to. Av. ۛ

س આ, â. નાં સત્તરમાં હુસ્પારમ નુસ્કનું નામ. Subs. The name of the seventeenth Nôsk, called *Hôspâram*. Comp. Av. ۛ

ۛ આઈ, અએ, âî, âê. કેવલં અં અએ ! ઓ ! Interj. Ah ! oh ! Av. ۛ, Per. اے

س આબ, âb. નાં પાણી ; આબરૂ ; ઝરો ; રસ, બીનાસ ; ઝલકાટ ; હીરાનું તેજ ; સાફ કીધેલું પોલાદ ; એક તત્વ. Subs. Water ; honour, reputation ; a fountain ; juice, moisture ; splendour ; the water or lustre of a diamond ; polished steel, an element. Av. ۛ Per. آب

૫ દે-દો, dê-dô. સંખ્યાં વિં ૧૨, બાર, બે અને દશ. Numer. adj. Two and ten, twelve, 12.

૫ યસ, yas. નાં ઈજ્જતું, પુજતું, ઈશ્વરી માન આપતું. Subs. Adoring, worshipping, giving divine honours. Comp. Av. ۵۳۳

— ૨-૨-૨, ra-ra-ra. સંખ્યાં વિં સાહઠ, ૬૦. Numer. adj. Sixty, 60.

— લા, lâ. કિં અં ના, નહીં; ۵ નો બગડેલો આકાર. Adv. No, not ; corrupt form of ۵ lâ.

૫ સક, sak. સંખ્યાં વિં પચાસ, ૫૦. Numer. adj. Fifty, 50.

— સે, sê. સંખ્યાં વિં ત્રણ, ૩. Numer. adj. Three, 3.

— હદ, had. વિં હક, વાજબી ; જીનું. નાં કાયદો. Adj. Just, fair, equitable ; old or ancient, of long standing. Subs. Profit, gain.

— અબા, abâ. શબ્દો અં સાથે. Prep. With, together with. Comp. Per. ۱۱, ۱۲

— અયા, ayâ. કેવલં અં અરે ! ઓ ! સંભાલ ! અજબ ! નાં ઝલકાટ, રોશની. Interj. Ah ! oh ! take care ! strange ! wonderful ! Subs. Splendour, light. Per. ۱۱

— અશ, ash. સર્વં તે, તેને ; તેનું ; તેઓ ; તેઓનું. કિં અં ત્યારે. સંખ્યાં વિં એક. Pron. He, she, it ; to him ; his ; they ; theirs. Adv. Then. Numer. adj. One, 1. Comp. Per. ۱۳

— અશ, ash. નાં આસ્માન, આકાશ. Subs. The sky, the firmament.

અશ, ash. વિં ઘણું, બહુ, અતીથય, પુરતું. Adj. Much, excessive ; sufficient. Comp. Av. અશ, અશ, અશ

અશ, asha. નાં પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, પાકીજગી, સચાઈ. Subs. Purity, piety, devoutness, righteousness. Comp. Av. અશ

આદખ, âdakh. વિં નેક, સાફ, દેખામણું, સોહામણું, ઉમદા. Adj. Virtuous, good ; sightly, comely ; noble ; rare. Comp. Per. ادخ

આદા, હયા, ખયા, âdâ, hayâ, khayâ. નાં જીવ, જન, આત્મા ; હથિઆર ; લડાઈ. Subs. Life, vitality, the vivifying principle ; an instrument, weapon ; battle, war. Comp. Av. آء

આબા, âbâ. સર્વં તેને. Pron. To him ; to it.

આશ, âsh. નાં ખોરાક ; શરાબ, દારૂ. Subs. Food, victuals ; vinous or spirituous liquor.

એશ, êsh. નાં આંખ. Subs. The eye. Av. آء = Sans. अक्षि. Av. Rt. آء = To see.

સે-દો, sê-dô. સંખ્યાં વિં ત્રણ અને બે, પાંચ ; ૫. Numer. adj. Three and two, five, 5.

હબા, habâ. વિં બેઅકલી, બેવકુફ, મૂર્ખ. નાં ધુળી ઝીણી રજ. Adj. Senseless, unwise, foolish, stupid. Subs. Very fine particles of dust. Comp. Per. هبا

હશ, hash. વિં આપમતલબી ; જુદનુમાઈ રાખનાર. Adj. Selfish, self-interested ; conceited.

હેશ, hêsh. નાં ડીચલ, કાદવ ; કચરો ; મલમ ; બીગાડ,

જવું. Subs. Mud, dirt, rubbish; ointment; depravity; going. Comp. Per. هیش

મુ અ-બેશ, a-bêsh. વિં ઈઅ—દુશ્મની—નુકસાન—ધિક્કાર વગરનું. Adj. Free from torment—enmity—harm—hatred. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀, 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀, 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀 (in Yasna XXIX. 3), Sans. अद्वेष.

મુ અશા, ashâ. વિં સાદ્, પવિત્ર, ચોખ્ખું. Adj. Clean, clear, pure, holy.

મુ અશા, ashâ. Nêrang. p. 42, l. 4.

મુ આગાહ, âgâh. વિં અબરદાર, હુશિયાર, વોકેદગાર, સાવધ. Adj. Intelligent, knowing, experienced, vigilant. Per. آگا; comp. Av. Rt. 𐬀𐬭 + 𐬀 (in 𐬀𐬭𐬀𐬭, see Vend. Farg. 22, paras. 2, 9, and 15.)

મુ આબહા, âbhâ. નાં પાણીઓ. Subs. Waters.

મુ આયા, âyâ. કેવલં અં અએ! ઓ! અરે! Interj. Ah! oh! Comp. Per. آيا

મુ દો-બેહેર, dô-bêhêr. નાં બે હીસ્સા—ભાગ. Subs. Two shares—portions.

મુ આગાહ, âgâh. See 𐬀𐬭 âgâh.

મુ અઝગેહાંન, azhgêhân. નાં સુસ્ત—આલસુ માણસ. Subs. A lazy—indolent fellow.

મુ અશહબ, ashhab. નાં અમબર. Subs. Ambergris.

મુ અશાએ, ashâê. નાં પવિત્રાર્થ, પરહેજગારી, સદ્કાર્થ, સચ્ચાર્થ, સાદ્ગી. Subs. Purity, cleanliness, righteousness.

અએબાદેશની, aêbâdêshnî. નાં યાદ કરવું.

Subs. Remembering.

અ-શાએસ્ત, a-shâêst. વિં અઘટિત, નાલાયક.

Adj. Unworthy, unbecoming.

અ-શાએસ્તીહા, a-shâêstîha. કિં અં નાલાયક રીતે, અઘટિતપણે, અવિવેકથી. Adv. In an unworthy manner, improperly, not courteously.

Pâz. અશાયસ્ત

અ-શાયસ્તે, a-shâyastê. See અ-શાએસ્ત a-shâêst.

અ-શાએદગી, a-shâêdagî. Pand. Buz. નાં અઘટિતપણું, નાલાયકપણું. Abstr. subs. Unworthiness, impropriety, unfitness. Contrast Per.

شايستگی

અએબાદી, aêbâdî. વિં મદદ—ચારી કરવું; યાદદાસ્ત—નોંધ—પુસ્તકને લગતું. Adj. Helpful, assisting; pertaining to a memorandum, relating to a book.

અએબાદગી, aêbâdagî. See અએબાદી aêbâdî.

અએબાદગી, aêbâdagî. See અએબાદી aêbâdî.

અએબાદગી, aêbâdagî. See અએબાદી aêbâdî.

અએબાસ્તાર, અએબાદીદાર, aêbâstâr, aêbâdî-dâr. નાં યાદી—નોંધ—ઘાદદાસ્ત રાખનાર, યાદ કરનાર, પુસ્તકખાનાની સંભાલ રાખનાર. Subs. One who notes down—enters in an account book, one

who keeps in mind, one who calls to remembrance ; a librarian.

૧૪૫૫૫૫ અશાઈનીદાર, ashâînîdâr. નાં પવિત્રાઈ—અશોઈ કરનાર ; અશોઈ, પરહેજગારી. Subs. One who practises purity—righteousness ; purity, devoutness.

૭૫૫૫૫ અશાએ, ashâê. નાં રવાન ; પવિત્રાઈ ; દાનાઈ ; દીન ; જેમકે ૧૫૫૫૫ ૧૫૫૫૫ = રવાનના ધ્યાને માટે. Subs. Soul ; purity ; faith, religion :—as ૧૫૫૫૫ ૧૫૫૫૫ = for the love of one's soul.

૭૫૫૫૫ અશાએ, ashâê. ફું વિં ચીરીને, ફાડીને. Part. adj. Tearing, rending, splitting.

૭૫૫૫૫ અ-શાએદ, a-shâêd. વિં નાલાયક, અધટિત, નારવા. Adj. Unworthy, unfit, unlawful. Contrast Per. شاید

૭૫૫૫૫ એશાએદ, êshâêd. ફિં ઘટે, યોગ્ય થાય, લાયક થાય. વિં ઘટારત, લાયક, યોગ્ય. V. May become worthy—fit, may deserve. Adj. Worthy, suitable, deserving.

૭૫૫૫૫ અશીનેદ, khashinêd. ફિં રોશન-ઝલકતું કરે. V. May make bright—glittering. Comp. Av. Rt.

૭૫૫૫૫ અ-શાએદે, a-shâêdê. વિં See ૭૫૫૫૫ a-shâêd.

૧૪૫૫૫ અશ-અદમન, ash-adman. સર્વં તેકે—જે—કેઆરે. Pron. He that, he who ; he at what time? (lit.).

૧૪૫૫૫ અશ-દેમન, asha-dêman. નાં તેતું દિલ—અંતઃકરણ. Subs. His heart—conscience.

જાણનાં આશાગેદ, âshâgêrd. નાં એલો, શિષ્ય, શિષ્યાઉ.

Subs. A pupil, a disciple, a tyro.

જાણનાં અશાન, ashân. સર્વં તેઓ; જેઓ. નાં છાંટ.
છંટકાવ. Pron. They; who. Subs. Sprinkling,
watering. Comp. Pehl. ૪૦૦

જાણનાં અશોહશ, ashôhash. Ser. Hâd. નાં પારકી
દીનની તારીફ કરવી. Subs. Praising a foreign creed
or religion.

જાણનાં આગાહનીદન, âgâhnîdan. ક્રિં ખબર કરવી,
વાકેફ—અણીજું કરવું. V. To inform, to make
acquainted with, to warn. Comp. Av. Rt.
આગાહનિદન, Per. آگاهانیدن, آگاه دادن

જાણનાં અઝહન, azhhan. નાં સુસ્ત—આલથુ માણસ, નકારું
આદમી. Subs. An idle—indolent fellow, a
useless person.

જાણનાં અશાન, એશાન, ashân, êshân. See ૪૦૦ ashân.

જાણનાં ઓશાન, ôshân. સર્વં તેઓ, જેઓ. Pron. They,
those who. Comp. Av. ૪૪૫, Per. ایشان, اوشان

જાણનાં શીદાન, shîdân. નાં દેવો, દેવો. Subs. *Dêvs*,
Drujs, evil spirits. Comp. Pehl. ૪૦૦૦

જાણનાં હેશાન, hêshân. નાં છંટકાવ, છાંટવું. Subs.
Sprinkling, watering. Comp. Av. Rt. ૪૦૦?

જાણનાં આશાન્તાર, âshântâr. નાં આશાની—સુખ
ભોગવનાર. Subs. Enjoying happiness—ease.

જાણનાં અશહુફેદ, અશહુવેદ, ashhufêd, ashhuvêd.

કિં ખરાબી—નુકશાન કરે ; ઉકલે. V. May do harm—injury ; may boil, may be heated (as water).

૧૫૫૫ અઈસાક, એસાક, aisâk, êsâk. નાં ઢોરની ઉપર બોજે લાધવો, ઘણો બોજે મુકવો. Subs. Laying burdens on cattle ; loading heavily.

૧૫૫૫ અયાક, ayâk. નાં પ્યાલું ; પાણી પીવાનું કાંઈબી વાસણ ; મરતબો, કીર્તિ ; દયા ; મારગ, રસ્તો. વિં પંકાયલું. Subs. A cup ; any drinking vessel ; dignity, glory ; pity, compassion ; passage, course. Adj. Illustrious. Per. اياغ

૧૫૫૫ અશાક, ઓશાક, ashâk, ôshâk. નાં ચાકર, નોકર, ગોલામ. Subs. A servant, an attendant, a slave.

૧૫૫૫ અ-શાક, a-shâk. વિં મુશકેલી વગરનું ; દુઃખ નહીં દેતું ; પીડા નહીં ખેંચનારું ; શક નહીં લઈ જનારું. Adj. Free from any difficulty ; not distressing ; not labouring under afflictions ; not doubting.

૧૧૧૫૫૫ અશાગેદ, ashâgêrd. See ૧૧૧૫૫૫ âshâgêrd.

૧૧૧૫૫૫ આશાગેદ, âshâgêrd. See ૧૧૧૫૫૫ âshâgêrd.

૧૫૫૫ અએબાદ, aêbâd. નાં યાદ, સ્મરણ ; બીદારી, જાગૃતી ; નકશ, ચિતાર ; દીલમાં ગોખવું ; અજબર ; પુસ્તક. Subs. Memory, remembrance ; wakefulness, vigilance ; painting, a picture ; conning, committing to memory ; a book.

૧૫૫૫ અ-દાદ, a-dâd. વિં એઈનસાક, ગેરવાજબી ; અધર્મી. Adj. Unjust ; unfair, despotic. Av. ادا, Per. ايداد ; comp. Pehl. ادا

અશાત, ashât. નાં મદદ—અંચાવ કરાવવો. To have help rendered ; to have defence made.

અશાદ, ashâd. નાં 'પાજુન' નુસ્કનું અવસ્તાનું નામ, છઠા નુસ્કનું નામ. Subs. The Avasta name of the *Pâjum Nôsk* ; the name of the sixth *Nôsk*.

અ-શાદ, a-shâd. વિં દીલગીર, ગમગીન, નાજુશ. Adj. Sorrowful, sad, displeased. Contrast Per. شادان, شاد

એશાહદ, એશહદ, eshâhad, êshhad. નાં મીઠાસ, ચરબ, દૂધ. Subs. Sweetness, fat, milk.

ગઝાદ, gazhâd. નાં વેહવું, નેહેર. Subs. Flowing, a stream, a canal. Comp. Av. گز

અએબાદી, aêbâdî. નાં યાદગારી, યાદદાસ્ત, નોંધ. Subs. Memento, remembrance, memory, memorandum.

અ-સક્તી, a-sakhtî. નાં કૌવત—શક્તિ વગરની હાલત ; નબળાઈ ; સખ્તિ—ગરીબી વગરની હાલત. Powerlessness, want of physical strength ; weakness ; freedom from hardship—indigence. Contrast Per. سختي

અ-શાદી, a-shâdî. નાં નાજુશી, દલગીરી. Subs. Displeasure, sorrow. Contrast Per. شادي

અએબાદશ્ન, aêbâdashna. નાં યાદ રાખવું ; લડવું ; યોધડી. Subs. Remembering ; fighting ; a book.

અએબાદશ્ની, aêbâdashnî. નાં યાદ દેવડા-

વહું; ખબર કરવી. Subs. Reminding; informing.
See અજાણનાં aêbâdashnî.

જાણનાં અજાણનાં, aêbâdashnê. નાં પત્ર; યાદ, યાદ
કરવું. Subs. A note, a letter; a memorandum,
remembering.

જાણનાં અજાણની, aêbâdi. નાં તકશીલવાર—વિગતવાર
નોંધ. Subs. Detailed notes.

જાણનાં અજાણનાં નશને, aêbâdînashnê. નાં યાદ કરવું.
Subs. Remembering.

જાણનાં અજાણનાં ને, aêbâdînêd. કિં યાદ કરે, ગોખે.
V. May remember, may con, may commit to
memory.

જાણનાં અજાણનાં નીદારી, aêbâdînîdârî. કિં અં
યાદ કરવા તરીકે. Adv. By way of remembering.
Pâz. જાણનાં

જાણનાં અજાણનાં નીદન, aêbâdînîdan. કિં યાદ રાખવું.
V. To remember, to recollect.

જાણનાં અજાણનાં નં, aêbâdînand. કિં તેઓ યાદ
રાખેછે, તેઓ મનમાં લાવેછે. V. They remember—
keep in mind (pres. 3rd plu.).

જાણનાં અજાણનાં ગર, aêbâd-gar. નાં યાદગારી; યાદ
કરનાર, ચેતવણી આપનાર. Subs. A memento, a
remembrancer.

જાણનાં અજાણનાં ગર-જાણનાં, aêbâd-gar-jânunêd.
કિં યાદગાર થાયછે; ચેતવણી આપેછે. V. Becomes
a remembrancer; informs previously, hints
(pres. 3rd sing.).

૧૧૫૫ અએબાદે, aêbâdê. નાં ઓપડી, પત્ર, લેખ, યાદદાશત.

Subs. A book, a letter, a document, a writing; memory.

૧૧૫૬ અઘે-બખ્તે, aghê-bakhtê. નાં બદબખ્તી, કમ-

બખ્તી. Subs. Ill-luck, misfortune. Comp. Av.

અવધાન

૧૧૫૭ અ-શાદ, a-shâd. See ૧૧૫૮ a-shâd.

૧૧૫૯-૧૧૬૦ અએબાદ-દાશ્તાન, aêbâd-dâshtan. ક્રિં

યાદ—અજબર રાખવું, ધ્યાન રાખવું. V. To remember, to learn by heart, to be attentive. Comp.

Per. یادداشت

૧૧૬૧ અએબાદે, aêbâdê. નાં યાદદાશત શક્તિ. Subs.

The faculty of retention.

૧૧૬૨ અશાદે, એશાદે, ashâdê, êshâdê. નાં જુલંદ કરવું;

જોડું નામ કરવું; જુલંદ આવાજે પઢવું. Subs. Exalting; making a great name; praying with a loud—full-toned voice.

૧૧૬૩ અએબાદગાર, aêbâdgâr. See ૧૧૬૪ aêbâdê.

૧૧૬૪ અએબાદગારી, aêbâdgârî. નાં યાદગારી,

યાદદાશત, કેતાબ. - Subs. A memento, a remembrancer, a book.

૧૧૬૫ અએબાદગી, aêbâdgî. See ૧૧૬૬ aêbâdgî.

૧૧૬૬ અએબાદતર, aêbâdtar. વિં વધારે યાદ રાખવા

લાયક. Adj. More worthy to be remembered.

૧૧૬૭ અશાદ-મીનશની, ashâd-mînashnî. નાં

નાજુશ દીલ, ગમગીન વિચાર. Subs. A sorrowful—discontented heart, a sad thought.

અશામ, આશામ, ashâm, âshâm. નાં પીનારો ; થોડું ખાવું—પીવું ; નહીં ખાવું—પીવું. Subs. A drinker ; eating—drinking a little ; not eating—drinking. Comp. Per. (in خون اشام , شراب اشام)

અ-દહમાન, a-dahmân. Vand. XXII. વિં અપવિત્ર, નાપાક ; બલો નહીં. Adj. Unholy, impure ; not good—virtuous. Comp. Av. -પેહ, Pehl.

અદબાર, અએબાર, adbâr, aêbâr. નાં દોસ્ત, મદદ કરનાર. Subs. A friend, a helper :—as in

અએબેહેર, aêbêhêr. નાં એક હિસ્સો ; એક ફાએદો. Subs. One share—portion ; one advantage. Comp. Per. یک بهره

અ-બેહેર, a-bêhêr. વિં હિસ્સા—ભાગ વગરનું, બેન-સીબ. હીણું, માઠું ભાયગનો. Adj. Having no share, unfortunate, ill-starred. Per. بے بهره

અસ્બાર, asbâr. નાં ઘોડેસ્વાર, સવાર. Subs. A cavalier, a horseman. Per. سوار, اسوار

અ-સબાર, a-sabâr. વિં સરદાર—વડા વગર. Adj. Having no leader—chief.

દો-બેહેર, dô-bêhêr. નાં બે હિસ્સા, ભાગ. Subs. Two portions—shares. Comp. Per. دو بهره

અએબારા, aêbârâ. નાં કૌવત, શક્તિ, તવાનાઈ ; પિત્તો ; બહાદુરી ; કુરસદ ; દોસ્ત થવું. Subs. Power, strength, vigour ; a gall-bladder ; bravery ; leisure ; becoming a friend.

અસ્બારાન, asbârân. નાં સવારો, ઘોડેસ્વારનું
લશ્કર. Subs. Cavaliers, troops; horse. Comp.
Per. سواران

અઈબારોમન્દ, aîbârômând. વિં દોસ્તી રાખ-
નાર, ચારી કરનાર. Adj. Keeping friendship,
helping.

અએબારોમન્દી, aêbârômândî. વિં મદદ
કરતું, સહાયતાવાળું. Adj. Helping, helpful.

અએબારોમન્દી, aêbârômândî. નાં મદદ-
ગારી, મદદ. Subs. Helpfulness, assistance.

અએબારી, aêbârî. નાં સવારી, ઘોડેસવારની
દુકડી, આશરો, દોસ્તી. Subs. An equipage, retinue;
a body of troops; protection, support, friend-
ship.

અસ્બારી, asbârî. વિં સેવટ આવેલું. Adj.
Terminated, ended.

અઈબાર-દેહશને-તર, aîbâr-dêhshnê-tar. વિં
વધારે મદદ—કૌવત આપનારું. Adj. Giving more
assistance—support.

અઈબાર-દેહશને, aibâr-dêhshnê. નાં મદદ
કરવી, ચારી આપવી. Subs. Helping, giving as-
sistance.

અએબારીગશની, aêbârîgashnî. નાં કુશ્તી
બાંધવી. Subs. Girding up the *Khushti* round
the waist.

॥ અએબારીસ્તન, aēbârîstan. કિં ચારી—મદદ કરવી. V. To assist, to help.

॥ અએબાર-શમે, aebâr-shamê. નાં નેક નામ, નેક કામ. Subs. A good name, a virtuous deed.

॥ અએબાર-અમતુન, aēbâr-jâmtun. નાં ચારી-એ પોહોચનાર, મદદગાર. Subs. A helper, one who assists.

॥ અઈબારસ્તન, aibârâstan. કિં શકવું; દસ્તદરાજી કરવી, મારામારી કરવી; સારી નીતિની વાત મનમાં ઠસાવવી; સારી કેલવણી આપવી. V. To be able; to quarrel, to fight; to inculcate good morals; to educate well. Comp. Per. یارستن

॥ અઈબારીનાક, aibârînâk. વિં મદદ કરવું. Adj. Helping.

॥ અએબાર-બુદન, aēbâr-budan. કિં મદદ લઈ જવી—કરવી. V. To give assistance.

॥ અ-એહેરેનીદન, a-bêhêrênîdan. કિં બાયગ-શાલી નહીં થવું; કોઈને માઠા બાયગવાણું કરવું. V. Not to be fortunate; to render—make one unlucky—unfortunate.

॥ અએબારીદન, aēbârîdan. કિં મદદગાર થવું. V. To become a helper. Comp. Per. یاریدن, یاری کردن, یاری دادن

॥ અએબાર-બરશની, aēbâr-barashnî. નાં ચારી કરવી, સીકારશ—બલામણ કરવી. Subs. Hold-

ing out a helping hand ; recommending, speaking well of.

અબ્જી અએબારવન્દી, aēbârvandî. વિં મદદ—ચારી મેલવનારું. Adj. Getting help—assistance.

અબ્જી અએબારોમન્દ, aēbârômand. વિં મદદ કરતું, ચારીવાળું. Adj. Assisting, helpful.

અબ્જી અએબારક, aēbâarak. નાં બાથડીના પેટમાં બચ્ચું રહેવાની જગા. Subs. The womb, matrix.

અબ્જી અએબારગી, aēbâragî. See અબ્જી aēbâr-barashnî.

અબ્જી અએબારગી, aēbâragî. See અબ્જી aēbârâ.

અબ્જી આશારકશ, âshârkash. નાં તે ખુશી ભોગવનારું. Subs. He—enjoying pleasure (lit.).

અબ્જી અએબારદ, aēbârad. કિં શકેછે, તેનાથી બનીશકે છે. V. Is able ; is within one's means.

અબ્જી અશિ, ashi. નાં ચીજ, વસ્તુ, ખમીર. Subs. A thing, an article ; leaven.

અબ્જી આદાઈ, âdâi. વિં જન—જીવ—હયાતીને લગતું. Adj. Pertaining to life—existence.

અબ્જી આદી-એ, âdâ-ê. નાં એક જીવ—આત્મા. Subs. One soul. Comp. Av. (in અબ્જી-અબ્જી)

અબ્જી સેશ, sêsh. વિં છ, ૬. Numer. adj. Six, 6.

અબ્જી અ-ગદ, અ-ગાદેહ, a-gada, a-gâdêh. વિં માંદગી—આખર વગરનું. Adj. Free from sickness—dis-ease.

અઝઝી, *azî*. નાં કામ ; કાંઈ ચીજ ; મરવતનો ધણી.

Subs. Doing, a work ; anything ; a faithful—grateful person.

અ-દેહી, અ-દેહેશ, *a-dêhî, a-dêhêsh*. નાં નહીં આપવું. Subs. Not giving.

આદાઈ, *âdâî*. See આદાઈ.

અ-દેહી, *âdêhî*. કિં આસાં તું આપ. V. imper. Give thou.

આદાઈહા, *âdâîhâ*. કિં અં ઇંદગી આપે એવી રીતે. Adv. In such a manner as to give life.

અશગેહાની, *ashgêhânî*. નાં આલસાઈ, સુસ્તી. Subs. Indolence, laziness.

અશગહાનશ, *ashgahânash*. નાં કાહેલી—સુસ્તી કરનાર ; એક દેવનું નામ છે, કે જે શેહરેવર અમશાસ્પંદનો ઉલટો છે. Subs. An idler, a sluggard ; the name of a demon opposed to *Shaharêvar Amshâspand*.

અએબઘહાન, *aêbaghahân*. નાં “એવીઅંઘહન” ; પાવ મેહેલની કિયામાં ખરસમ બાંધવાને માટે અજીરીની પાતરીના ૭ તાર કાઢાડીને તે ૭ તારને સાથે ગુંથવામાં આવેછે તેને “એવીઅંઘહન” કરીને કેહેછે ; કુસ્તી. Subs. The *Aêvyanghahan* ; the seven threads, drawn from a date-tree leaf and twisted together, which are used in higher religious ceremonies in binding the *Barsom*, are called the *Aêvyanghahan* ; *Khushti* ; a sacred girdle worn by a Zoroastrian round the waist.

۱۳۵۵-۵۵ અશગહાન, ashgahân. નાં આજસુ માણસ, નકામો પુરૂષ. Subs. An idle fellow, a useless person.

سرسر શેશ-સે, shêsh-sê. સંખ્યાં વિં છ અને ત્રણ ઈ-આને નવ, ૯. Numer. adj. Six and threc=nine, 9.

۱۳۵-۵-۵۵ અયાશશને, આયાદાશને, ayâshashnê, âyâdâ-shnê. નાં ચારી કરવી; હમશરીક—સાથી થવું; બારી આંખે જોવું. Subs. Assisting, becoming a partner; squinting, looking askance.

۱۳۵-۵۵ س અ-બખશશને, a-bakhshashnê. નાં નહીં બખશવું, માફ નહીં કરવું, જવા નહીં દેવું. Subs. Not bestowing, not pardoning; not passing over—excusing (a fault).

۱۳۵-۵-۵۵ અશી-આશને, ashî-âshnê. નાં આંખના ખુણાથી નેઘાહ કરવી, બારી નજરે જોવું; આંખનું ખુણું. Subs. Seeing obliquely, looking askance; the corner of the eye.

۱۳۵۵۵۵ એશબાશને, êshbâshnê. See ۱۳۵-۵-۵۵ ashîâshnê.

۵۱۳۵-۵۵ અએબગાએશની, aêbagâêshnî. નાં પેહેરણ; પેહેરવું. Subs. A sort of shirt or frock; putting on clothes.

سرسر શેશ-સે-ગરેસ, shêsh-sê-garês. નાં નવ ગાંઠ; નવગર; એ એક બરસનુંમ દેવાનું આલાત છે; એક નવ ગાંઠની લાકડી સાથે ચમચો બાંધવાથી તેને “નવગર” કહે છે, એથી બરસનુંમ લેનારને નેરંગદીન; ખાક—રેતી તથા આવ આપવામાં આવે છે. Subs. Nine knots (lit.); *Navgar*, an instrument used whilst administering the *Barsh-noom*. A stick of nine knots to which a spoon

is tied is called the *Navgar*. The person who undergoes the *Barshnoom* ceremony is made to take the *Nirengdin*, ashes or sand and water with this *Navgar*.

૧૧૧૧૧૧ આદા—ગયોમદ, âdâ-gayôpard. નાં ગયોમ-
રદનો જીવ—આત્મા. Subs. The soul of *Gayôpard*.

૧૧૧૧૧૧ અ-દક્ષેદ, a-dakhshêd. ક્રિં નહીં દેખાડે. V.

May not show. Comp. Av. Rt. ૧૧, Sans. दिश.

૧૧૧૧૧૧ આ-દક્ષેદ, â-dakhshêd. ક્રિં દેખાડે. V. May
show.

૧૧૧૧૧૧ અ-દાદાની, a-dâdânî. વિં ઠેરવેલા કાયદા—રસમ
મુજબ નહીં; નીલાજરૂં. Adj. Not according to
established principles—rules—customs; inde-
cent, indecorous.

૧૧૧૧૧૧ અ-દેહેશની, a-dêhêshnî. વિં વગર આબરૂ—ઈજ્જ-
તનું; વગર હાંસેલતું. Adj. Dishonourable; void of
profit—gain. Contrast Per. دہش

૧૧૧૧૧૧ અશગાનશ, ashgânash. નાં આલસાઈ—સુસ્તીનો
દરજ. Subs. The *daruj* of indolence—sloth.

૧૧૧૧૧૧ એ-દેહેશની, ê-dêhêshnî. જ્ઞાં આએ પેદાએશ—
આબાદાની. Subs. This creation—prosperity.

૧૧૧૧૧૧ અજહેશની, ajahêshnî. નાં સુગલી કરનાર, ચાડીઓ,
નિંદાખોર. Subs. A tell-tale, a slanderer, a
reviler.

૧૧૧૧૧૧ અશગહનીજ, અશગાનીજ, ashgahanîz, ashgânîz.
નાં આલસાઈ, સુસ્તી. Subs. Indolence, laziness,
sloth.

આબાદાનીદન, âbâdânîdan. ક્રિં તારીફ—વખાણ કરવી, દુવા પઢવી—કરવી ; વખણાયણું થવું ; કોઈ જગાને વસવા લાએક કરવી ; આબાદ કરવું. V. To praise, to bless ; to be famous ; to make a place habitable ; to make prosperous—populous. Comp. Per.

آبادان کردن

અઝગાન, azgân. See azêgêhên.

અશ્યાન, આશ્યાન, ashyân, âshyân. નાં પક્ષીનો માળો, ઘરનું છાપરું. Subs. A bird's nest ; the roof of a house.

અશશવંગ, ashashvang. નાં મહીનાના ૨૫ મા રોજનું નામ ; અરશેશવંગ ફરેશ્તો, લક્ષ્મી, દોલત. Subs. The 25th day of every month ; name of an angel ; wealth, riches. Av.

અશી-વાંગ, ashî-vâng. નાં ભલી અશોઈ—પવિત્રાઈ. Subs. Good purity—righteousness.

અએ-આહનજશની, aê-âhanjashnî. કું નાં યાને કાઢીને—બહાર ખેંચીને. Partic. subs. That is drawing—pulling out (lit.).

અ-દક્ષક, a-dakhshak. વિં કાંઈબી ખાસપણાંની નિશાન વગર, આબાદાની વગરનું ; નારાજ. Adj. Having no peculiarity—mark, not thriving—flourishing ; displeased, dissatisfied. Contrast Av.

અ-દક્ષક

અદાશ્ત, adâsht. કિં રાખ્યું, રેહેવા દીધું. V. Kept, allowed to remain (past tense).

અશ્યાદ, ashyâd. કિં ચાલે, અચ. V. May go—walk—move.

જાન્યારી, âshyâd. નાં રોટલી. Subs. Bread.

ગઝાદ, gazhâd. See ગઝાદ gazâd.

અ-દાશ્તાર, a-dâshtâr. નાં નહીં રાખનાર.

Subs. One who does not keep.

અ-દાશ્તન, a-dâshtan. કિં નહીં રાખવું; રાખવાથી
પાછું રેહેવું. Not to keep, to abstain from keeping.

Contrast Per. داشت

ક્ષીઆદનદ, khshîâdanad. કિં તેઓ ખુશી—
મોજમજહુ ભોગવે છે. V. They enjoy pleasure,
they regale themselves.

અશેમ, ashêm. નાં see અશેમ ashêm.

અ-ગાસ, a-gâs. વિં કવખત, તકસરનું નહીં. Adj.

Untimely, unseasonable. Per. بیگانه

અદાસ, adâs. નાં ખુશકી, જમીન, સુકી મીઠી.

Subs. Dry land, ground, dry earth.

આગાહ, âgâh. See આગાહ âgâh.

અગાએશ, agâêsh. નાં ખુરો શખ્સ; દેવ. Subs.

A bad man, a devil; a *Dév*.

અદાઈયે, adâiyê. વિં જીવ—આત્માને લગતું. Adj.

Pertaining to life—soul.

અ-યાસા, a-yâsâ. વિં આશા—ઉમેદ વગેરનું; નામુ-
રાદ થયલો. Adj. Destitute of hope; disappointed.

આદાએશ, âdâêsh. નાં પેલો જીવ; તેનો આત્મા.

Subs. That life; his soul.

આદેહી, âdêhî. વિં આજે ગામ—શેહેરને લગતું. Adj.

Relating to this village—city. Pâz. آباد

અશીશ, khashîsh. નાં જીઆદતી, વૃદ્ધિ, વધારો.
Subs. Increase, growth, augmentation.

અશગેહાની, ashgêhânî નાં કાહેલી, સુસ્તી,
આલસાઈ. Subs. Indolence, sloth, laziness. Pâz.

અશગેહાનીહા

અશગેહાનીહા, ashgêhânihâ. ક્રિં અં આલ-
સાઈથી, સુસ્તપણે, કાહેલીથી. Adv. Lazily, indolently,
sluggishly.

અશગેહાની, ashgêhânî. See અશગેહાની ash-
gêhânî.

અશગેહાની, ashgêhânî. વિં આલસાઈને લગતું.
Adj. Pertaining to indolence—idleness.

આદાઈગાન, âdâigân. નાં આએ શેહેરના લોકો.
Subs. The people of this city.

અદેહેશની, a-dêhêshnî. નાં નહીં આપવું—
પેદા કરવું. Subs. Not giving—creating.

અશગેહની, ashgêhnî. See અશગેહાની ash-
gêhânî.

અદેહેશનીગી, a-dêheshnîgî. See અદેહેશની
adêhêshnî.

આદાઈગાને, âdâigânê. નાં આએ ગામનું—શેહે-
રનું. Adj. Of this village—city.

અદાઈગાને, a-dâigânê. See આદાઈગાને âdâigânê.

આદાહિગાન-ચે, âdahigân-chê. નાં આએ ગામ
—શેહેરના લોકોની. Subs. Even the people of this
village—city.

શેશ-ગામ, shêsh-gâm. નાં છ કદમ—પગલાં.

Subs. Six paces—steps. Comp. Av. شش گام ,

Per. شش گام

આગાહી, âgâhî. નાં વાકેફી, અબરદારી, આગાહી ;

વકુફ. Subs. Skilfulness, expertness, know-

ledge, information. Per. آگاهي

આગાહીદાર, âgâhîdâr. વિં અબર—વાકેફી

—આગાહી—રાખનાર. Adj. Intelligent, knowing,

conversant with. Comp. Per. آگاهدار

અ-દાદેશની, a-dâêshnî. See અ-દેહેશની a-dêhêshnîgî.

અ-દેહેશની, a-dêhêshnî. See અ-દેહેશની a-dêhêshnî.

અયાસશને, ayâsashnê. નાં આવવું. Subs. Coming.

આગાહીદાર, âgâhîdâr. See આગાહીદાર âgâhîdâr.

અએબાદગી, aêbâdagî. See અએબાદગી aêbâdî.

અએબીદીગી, અએબાદગી, aêbîdigî, aêbâdagî. નાં મદદ, ચારી. Subs. Help, succour.

અ-દાદસ્તાન, a-dâdastân. નાં બેદાદી, જુલમ; ના-જુશી; ભાગિઓ નહીં થવું; ક્રોધ; હોકમ; મત; વિચાર. Subs. Injustice, tyranny; displeasure; not entering into partnership; a judicial or religious decree; a command; opinion, judgment.

અયાસેરેમ, ayâsêrêm. નાં ચોથા ગાહઆરવું નામ.

Subs. Name of the 4th Gâhâmbâr. Comp.

Av. 𐬔𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎𐬎

૧૦-૫ અયાસે, અયાસેહ, ayâsê, ayâsêh. નાં આદેશ, ઈચ્છા, શોખ ; શોધ. Subs. Wish, desire, liking, fondness ; search. Comp. Av. Rt. 𐬔𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎𐬎

૧૦-૫ અયાસે, ayâsê. See ૧૦-૪ ayâsê.

૧૧૦-૫૦૦-૫ અએવ્યાસ્ત, aêvyâst. નાં કુસ્તી ; પેહેરણ ; પેહેરનું. Subs. *Kushti* ; the sacred girdle tied by a Zoroastrian round his waist ; a sort of shirt or frock ; putting on clothes. Av. 𐬔𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎𐬎

૧૨૦-૫ અએબેગદ, aêbêgad. See ૧૨૦-૪ aêbêgad.

૧૩૦-૫ આબ-અસ્ત, âb-khast. નાં ખાટો મેવો, ઉતરી ગયલો મેવો. Subs. A sour—insipid fruit.

૧૪૦-૫ અ-દાસ્તાન, a-dâstân. વિં કથા—અયાંન વચરનું. Adj. Having no narration—description. Contrast Per. داستان

૧૫૦-૫ અએબેગદ, aêbêgad. See ૧૨૦-૪ aêbêgad.

૧૬૦-૫ અશેમ, ashêm. નાં એક ખંદગીનું નામ ; શવાખ, પવિત્રાર્થ, નેકી. Subs. Name of a prayer ; righteousness, piety, purity, virtue. Av. 𐬔𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬎

૧૭૦-૫ આદા-ગીર, અયાગીર, adâ-gir, khâyâ-gir. વિં આત્માને પકડનાર. Adj. Laying hold of the soul—life.

૧૮૦-૫ અયાસ્રેમ, અયાથ્રેમ, ayâsrêm, ayâthrêm. See ૧૮૦-૪ ayâsêrêm.

અયાસ્રેમી, ayâsrêmî. વિ० અયાસ્રેમ—ઓથા
ગાહમ્બારને લગતું. Adj. Pertaining to the 4th
Gâhâmbâr (*Ayâthrema*).

અયાસ્રમ, ayâsram. ના० See અયાસ્રેમ, ayâ-
srêm.

આઈન, âîn. ના० રીત, રેવાજ, કાયદો, કાનુન, ક્રિયા ;
રોનક. Subs. A usage, mode, law, canon, rite ;
elegance, grace. Comp. Per. آئين

આઈએન, âîên. ના० લોહું. Subs. Iron.

અશીન, khashîn. ના० સીંહાઈ, કાલો રંગ ; ઉંચો આસ્માની
રંગ. Subs. Ink, black colour ; a rich cerulean
colour. Per. خشین

અશીનાક, khashînâk. વિ० શીઆહી બરેલું. Adj.
Full of darkness (lit.), dark.

અશીનીન, ashinîn. વિ० નાચુશ થયલું. Adj. Dis-
satisfied, displeased.

આહીનીન, âhîmîn. વિ० લોહાનું, લોહાને લગતું. Adj.
Made of iron, pertaining to iron, iron.

આઈનેદ, આઈન-દદ, âînêd, âîn-dad. ક્રિ० રોનક
—શોભા આપે. V. May give beauty, may grace,
may adorn.

અશીનેદ, khashînêd. ક્રિ० રોશન—ઝલકતું કરે. V.
May illumine ; may make bright.

અઝગન, azhgan. See અઝગેહાન, azhgêhân.

અશગુન, ashgun. ક્રિ० અં એ રવેશે—રીતે—પ્રમાણે.

નાં આસ્માની રંગ. Adv. In this manner—way.
Subs. Sky-colour.

૧૫૦૦ અશાન, ashân. સર્વં તેઓ, જેઓ. Pron. They, who.

૧૫૦૦ અશીન, ashîn. વિં આસ્માની ; આસ્માનની માફક. નાં
બાવરચી. Adj. Blue ; like the sky. Subs. A cook.

૧૫૦૦ આઈનશન, âînashna. નાં રોનકદાર કરવું. Subs.
Making elegant—graceful.

૧૫૦૦ અ-દાબુનશને, a-dâbunashnê. નાં નહીં આપવું.
Subs. Not giving.

૧૫૦૦ અશીન-ગુની, ashîn-gûnî. વિં આસ્માની રંગનું.
Adj. Sky-coloured, azure.

૧૫૦૦ સે-અએવક, sê-aêvak. સંખ્યાં વિં ત્રીજે હિસ્સો,
એક તૃતિયાંશ, ૩. Numer. adj. One-third ; a third
part. Comp. Per. سیک

૧૫૦૦ અએ-અએવક-ચ, aê-aêvak-cha. કિં અં આએ
એકબી. Adv. Even this one (lit.).

૧૫૦૦ અશક, ashak. નાં કતરો, આંસું. Subs. A drop,
a tear. Comp. Per. اشک

૧૫૦૦ અશીક, ashîk. વિં નાકૌવત, કંબજેર, નબળું. Adj.
Powerless, weak, feeble.

૧૫૦૦ આદહીગાન, âdahîgân. નાં આએ મકાન—શેહેર
—જેહાનમાં રહેનારાં. Subs. The inhabitants of this
village—city—world.

૧૫૦૦ આશીહે, âshîhê. નાં ઘોડાનો અંખાર. Subs.
The neighing of a horse.

અશીચ, khashîch. વિં લાયક, ઘટતું, સજવાર.

Adj. Worthy, fit, deserving.

અએબેગદ, અએબ-ગદ, aêbêgad, aêb-gad. નાં હેરેમનના નામો મધેનું એક નામ; ગુકશાન કરનાર, ક્રીતને અંગેજ; જતે બદકાર. Subs. One of the names of *Ahriman*; one who does harm; a seditious man; an evil-doer.

અ-શીદ, a-shîd. નાં ખરાબ દવા. વિં બેશરમ; લજ્જા વગરનો; ચલકતું—ખોલ્લું નહીં. Subs. A bad medicine. Adj. Shameless, immodest; not shining—clear. Contrast Per. شید

આઈએદ, âîêd. કિં આવે. V. May come.

આદા-દદ, âdâ-dad. કિં જન આપ્યો—જન પેદા કીધો. V. Gave life; created—animated the soul.

અએબગદી, aêbagadî. નાં દુશ્મની; એબ. Subs. Enmity; blemish, vice.

અ-શીદેહેદ, a-shîdêhêd. કિં નહીં મજબુત—મક્કમ હોએ, નહીં સ્થીર હોએ. V. May not be strong—firm—steady.

અશીદન, khashîdan. કિં આવવું. V. To grind with the teeth, to masticate.

ઓશેદર, ôshêdar. નાં હોશેદર નામનો પેગમબર કે જે હવે પછી થનાર છે. Subs. The prophet to come under the name of *Hoshêdar*.

ક્ષથ્રેમચાએ, khshathrêmchâê. નાં એક નુસ્કનું નામ છે, કે જેને “ન્યાદુમ” કહી કહે છે. Subs. Name of a *Nôsk* called in Pehlvi *Nyâdum*.

tenth day of every month; the eighth month of every year; Scorpio (the eighth sign of the zodiac). Per. آبان

આશો, âshô. નાં શોર, ક્રીતનો, ગબરાટ. Subs. Commotion, tumult, revolt, confusion. Corrupt form of آشوب Comp. Per. آشوب

અશના, આશના, ashnâ, âshnâ. નાં દોસ્ત, સોબતી, ઓલખીજું; તારીફ; તરવું; તરનાર. વિં જહેર, દેખેજું. Subs. A friend, a comrade, an acquaintance; praise; swimming; a swimmer. Adj. Public, manifest, clear. Comp. Per. آشنا

અ-શનાએશની, a-shanâêshnî. નાં નાચુશી, અસુખી હાલત. Subs. Displeasure; an unhappy state.

અ-શનાશને, a-shanâashnê. See અ-શનાઈશી a-shanâîshî.

અ-શનાખત, a-shanâkht. વિં અજાણું, ઓલખાણ વગરનું. Adj. Unknown, unacquainted. Per. ناشناخت

અશનાબ, ashnâb. નાં તરનારો. Subs. A swimmer. Comp. Per. آشنا

અશ્વાશ, ashvâsh. વિં ધોયા વગરનું, મેલું. Adj. Unwashed, dirty.

ખશ્વેશ, khashvêsh. સં વિં ૬, છ. Numer. adj. Six, 6. Comp. Pehl. ۶۰۰, ۶۰۰

અ-શનાશને, a-shanâashnê. See અ-શનાઈશની a-shanâêshnî.

અ-શનાસેદ, a-shanâsêd. કિં નહીં પીછાણે—

ઓલખે. V. May not know—recognize. Comp.

Per. نشناسد

અશવહશ્ત, ashavahasht. નાં ત્રીજા રોજનું અને વરસના બીજા મહીનાનું નામ; સહચી સરસ પવિત્રાર્થ, સહચી ગાંધું બેહેશ્ત; ફરેસ્તાનું નામ છે કે જેને અરદીબેહેશ્ત અમશાસ્પંદ કરી કહેછે. Subs. The third day of every month; the second month of every year; the best purity—righteousness; the highest heaven; name of an angel called *Ardibêhêst Amshâspand*. Av. અશવહશ્ત અશવહશ્ત

અશવહશ્ત, ashavahashta. See અશવહશ્ત ashavahasht.

અશવહશ્તચ, ashavahêstacha. નાં અરદી બેહેશ્તબી. Subs. Even *Ardibêhêst*.

અશ્વેશ-માસાન, khashvêsh-mâsân. નાં છ માસ—મહીના—માહ. Subs. Six months.

અશ્વશ-માનશ્ને, a-shvâsh-mânashnê. નાં ધોયા વગર—સાફ કર્યા વગર રાખવું; મેલું રાખવું. Subs. Keeping unwashed—uncleaned, keeping dirty.

અશ્વશ-માન્દને, ashvâsh-mândanê. See અશ્વશ-માનશ્ને a-shvâsh-mânashnê.

અશ્વશમકશ્ને, ashvâshmakashnê. નાં વસ્ત્ર—કપડાં ચાક કરવાં—ફાડવાં; લુગડાંને ટુકડે ટુકડા કરી જીને દુખ્ને નાખવું; ચાક કરવું; ફાડીને ટુકડા કરવા. Subs. Tearing clothes into pieces; tearing clothes to tatters and throwing them into old *Dakhmas*; tearing to tatters.

ખશ્વશ્મકશ્નૈ, khashvâshmakashnê. નાં
 જુનું દુખું, અસલી—પુરાણી ઘોર—કબરસ્થાન. Subs.
 An old *Dakhma*; an old grave—burial-ground.
 અશ્વશ્મકશ્નૈ, ashvâshmakashnê. See
 અશ્વશ્મકશ્નૈ.

ખશ્વશ-મહીઆન, khashvash-mahîân. નાં
 છ મહીના સુધી—લગણ. Subs. Till six months.
 અશ-વહીશ્ત, aśha-vahîshta. See
 અશવહાશ્ત.

અ-શનાઈનીદારી, a-shanâînîdârî. વિં ના-
 ખુશ કરનારું; દલગીર—શોકાતુર કરે એવું. Adj. Dis-
 pleasing; causing grief—sorrow.

અ-શનાઈનીદન, a-shanâînîdan. કિં નાખુશ
 —દલગીર—ઉદાસ થવું. V. To be displeased, to
 be sorry—sad.

અ-શનાસગી, a-shanâsagî. નાં ઓલખાણ—
 પીછાન લગરની હાલત. Subs. Want of acquaint-
 ance—familiarity.

આશનાઈદ, âshnâîd. કિં ઓલખ્યું, જાણ્યું. V.
 Knew, became acquainted with (past tense).

અ-શનાઈદન, અ-શનાસ્તન, a-shanâîdan, a-sha-
 nâstan. કિં એખ—ગીબત—બદગોઈ ફરવી. V. To
 slander, to backbite, to find fault with.

આશનાઈદન, âshnâîdan. કિં આશકારા—અહેર
 થવું; ઓલખાણ—પીછાન થવી; તરવું. V. To become
 public; to be known far and wide; to be ac-
 quainted with, to form friendship; to swim.

- અશનાન, ઓશનાન, ashnân, ôshnân. નાં એક જાતનું ઘાસ; આર. Subs. A kind of grass; alkali. Comp. Per. اشنان
- અ-દાનાક, a-dânâk. વિં દાનાવ—હુશિયાર નહીં તે, અજ્ઞાન, નાદાન. Adj. Unwise, unintelligent, ignorant, unlearned. Contrast Per. دانا
- આશનાક, âshnâk. See અશના ashnâ. નાં તરવાનો હુ-નર; તરવું. Subs. Art of swimming; swimming.
- આશનાહ, âshnâh. નાં તારીફ કરનાર; પીછાન, ઓલખાણ; તરવું. વિં ઉદ્યોગી, મહેનતુ; અપલ, ચાલાક, ચંચલ; અહેર, આશકારા. Subs. One who praises; acquaintance, familiarity; swimming. Adj. Industrious, active, brisk; public, manifest.
- અ-દાનાગાન, a-dânâgân. નાં નાદાનો, મૂરખો, બેઅકલીઓ. Subs. Ignorant persons, fools, senseless men. Contrast Per. دانایان
- અશોહગાન, ashôhgân. નાં અશો લોકો. Subs. Pious—righteous men.
- આશનાકાન, âshnâkân. નાં અહેર લોકો; દોસ્તો, સોબતીઓ. Subs. The public; friends, comrades. Comp. Per. آشنان
- આશનાકીહેદ, âshnâkîhêd. કિં અહેર કરે, માલુમ પડે. V. May make known, may publish; may come to one's knowledge.
- આશનાક-તર, âshnâk-tar. વિં વધારે અહેર—આશકારા—પ્રખ્યાત. Adj. More public—known—renowned.

અશ્વ, ashvâr. નાં સવાર, ઘોડા ઉપર સવારી કરનાર. Subs. A trooper ; a rider.

અશુદ્ધ, a-shud. વિં ભુખ વગરનું, ધરાયણું. Adj. Having no hunger, satisfied, satiated. Contrast Av. અશુદ્ધ, Sans. ક્ષુધા.

અશો-એ, ashô-ê. નાં એક અશો—પરહેજગાર (પુરુષ). Subs. A pious—righteous (person).

આશુબ, આશોબ, âshûb, âshôb. નાં ક્રીતનો, પોકાર, શોર, ગબરાટ. Subs. Revolt, tumult, uproar, a loud cry, confusion. Per. آشوب

ખશંગ, khashang. નાં હીરામણ; દાહામ, દાઘ; ગરમ લોઢાંથી દઝાડવું; પાહાડની દામન. Subs. A parouquet ; a brand, a scar, a stain ; burning with a hot iron ; the foot or declivity of a mountain. Comp. Per. خشک

આયાની, âyânî. નાં વૃદ્ધિ, વધારો, આવક. Subs. Increase, addition, income.

અશોઈહા, ashôihâ. કિં અં અશોઈ—પવિત્રાઈથી, સચ્ચાઈની રીતે. Adv. Piously, purely, righteously.

અશોદેહશ, âshôdêhash. નાં અશો (માણસ) ને કાંઈ આપવું. Subs. Giving something to a pious—righteous person. Comp. Pâz. અશોદેહશ + હેશ

અશોદેહેશની, ashô-dêhêshnî. નાં પવિત્રપેદા-એશ. Subs. Pure creation.

આબાન-ગાસ, âbân-gâs. નાં દરવરદીન મહીનાના આવાં રોજને કહેછે. Subs. The tenth or Abân

day of the month of Farvardin is called *Abân-gâs*.

અ-દાનશના, a-dânashna. ક્રિ० અ० અંજણપણે, નહીં
—વગર જણવે. Adv. Unknowingly. Comp.
Per. بیدانشی

અ-દાનશની, a-dânashnî. વિ० નહીં જણીવું. Adj.
Not knowing.

અશો-દાદ, ashô-dâd. ના० પવિત્ર—રાસ્ત પુરૂષોને
બક્ષેશ આપવી; વાજબી ઈનસાફ. Subs. Something
given in charity to pious—righteous persons;
fair justice. Pâz. دادر-داده

અશો-દાદહા, ashô-dâdhâ. Plural of અશો-દાદ
âshô-dâd, which see.

અશવશ-મહ્યાન, khashvash-mahyân. See
અશવશ-મહિયાન.

અશોઈ, ashôî. ના० પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, સ્વચ્છતા;
રાસ્તી. Subs. Purity, piety, cleanliness; righte-
ousness.

અશોઈ, અશોઈએ, અશોએશ, ashôî, ashôîê,
અશોએશ, ashôêsh. See અશોઈ.

અ-દાનેશ, â-dânêsh. ના० બેવકુફાઈ, નાદાની, અજ્ઞાન-
પણું. Subs. Foolishness, childishness, ignor-
ance. Comp. Per. بی‌دانش

અયા-બશને, ayânbashnê. વિ० ઉડનારે, પર—પીછા-
વાળું. Adj. Flying, furnished with feathers.

અ-શોએશના, a-shôêshna. ના० નહીં ધોવું. Subs.
Not washing.

જાજાજાજા અ-શનેશને, અ-શોએશને, અ-શુદશને, a-shanêshnê, a-shôêshnê, a-shudashnê. વિં ભુખ વગરનું, ધરાયણું, તૃપ્તિવાણું. Adj. Having no hunger, satisfied, satiated.

જાજાજાજા અ-શોએશને, a-shôêshnê. See જાજાજાજા a-shôêshnâ.

જાજાજાજા અશોઈ-તર, ashôî-tar. વિં વધારે પવિત્ર—સાદ્ —સ્વચ્છ, વધારે રાસ્ત. Adj. More pure—pious, more cleanly, more righteous.

જાજાજા અ-શોસર, a-shôsar. વિં મની—ધાત વગરનું. Adj. Having no *semen virile*. Comp. Av. જાજાજાજાજાજાજા; (in Vend. Farg. 3, paras. 19 and 20).

જાજાજા આશોબ, âshôb. નાં રંજ, સખ્તી, મેહેનત, ગભરાટ. Subs. Pains, hardship, trouble, confusion.

જાજાજા અશોગની, ashôganî. નાં અશો માણસને મારતું. Subs. Striking a pious—righteous man. Comp. Av. જાજાજાજાજાજાજા

જાજાજા અ-શોઈન, અ-દારીન, a-shôîn, a-dârîn. વિં ખરાબ કાંચનું—લાધીનું, ચીકટ મટોડીનું નહીં, ખરાબ શીશાનું. Adj. Made of bad paste—starch; not made of tough clay; made of bad lead.

જાજાજાજા આશોબગાર, âshôbgâr. વિં કંટાલા ભરેણું, સખ્તી—રંજ ભરેણું. Adj. Tedious, full of hardship—pains.

જાજાજાજાજા આશોબકારતર, આશોબ-કારતર, âshôbkârtar, âshôb-kartar. વિં વધારે ચુગલીખોર; વધારે બદગોઈ કરનાર. More slandering—backbiting.

૧૭૧૩ અશનીઝે, ashnîzê. ક્રિ० અ० ઘુટણ સુધી. Adv.

Up to the knees.

૧૭૧૩ અશવેદ, અશુજદ, ashvêd, ashujad. ક્રિ० અરાખ કરે; ચુંટે, વીણે. V. May do harm—evil; to pick up, to cull.

૧૭૧૩ અ-શોએદ, a-shôêd. ક્રિ० નહીં ધોય. V. May not wash. Comp. Per. نشويد

૧૭૧૩ અશોવેદ, ashôvêd. ત્રિ० અરાખ, ખુરે, માફે. Adj. Bad, evil, wrong.

૧૭૧૩ અયાવેદ, ayâvêd. ક્રિ० પામે, હાંસેલ કરે; નફો થાએ. V. May get—acquire; may profit. Comp. Per. يابد

૧૭૧૩ અ-દાન, a-dân. See ૧૭૧૩ a-dânâk.

૧૭૧૩ એશુન, êshun. ક્રિ० અ० એ રવેશે—પ્રમાણે—રીતે. Adv. In this way—manner, thus.

૧૭૧૩ આદખ, âdakh. ત્રિ० સાફ, નેક, ઉમદા, ખુલંદ. Adj. Good, virtuous, honest; noble, exalted. Per. ادخ

૧૭૧૩ આબાન, âbân. See ૧૭૧૩ âbân.

૧૭૧૩ દો-ઝનુ, dô-zhânu. ના० બંધે ઘુટણ. Subs. Both the knees.

૧૭૧૩ હશનુ, hashnu. ના० ઘુટણ. Subs. The knee.

૧૭૧૩ હાવન, hâvan. ના० હાવનીમ. ૧૭૧૩ 'હાવન'નો ખીગડેલો આકાર. Subs. *Hâvarîm*; a corrupt form of ૧૭૧૩ hâvan.

૧૭૧૩ અશોવાન, ashôvân. ના० અશો—પવિત્ર લોકો;

અશ્નરેલાંઓ. Subs. Pure—righteous persons; the deceased.

અશ્નવાકી, અશ્નાકી, ashnavākî, ashanâkî. વિં સાંભલવાને લાયક; ઓલખાણવાળું. Adj. Fit for hearing; acquainted, known.

અશ્વન્દ, ashvand. નાં એક પેહેલવાનનું નામ છે. Subs. Name of a hero.

અશ્નુદ, khashnud. વિં ખુશહાલ, રાજી. Adj. Pleased; satisfied, content. Per. خوشنود

અશ્નવી, ashanvî. કિં તું સાંભલે; તું સાંભલ. V. Thou mayest hear; hear (thou).

અશોની, ashônî. નાં ખુબી, દાનાઈ, પરહેજગારી. Subs. Excellence, wisdom, piety, purity.

અશ્નવશ્ન, ashanvashna. નાં સાંભલવું. Subs. Hearing.

અશ્નવશ્ને, a-shanvashnê. નાં નહીં સાંભલવું—કાન ધરવો, ધ્યાન નહીં આપવું; સાંભલવું. Subs. Not hearing, not lending an ear, not paying attention to; hearing.

અશ્નુદી, khashnudi. નાં ખુશાલી, રાજીપણું. Subs. Delight, satisfaction. Per. خوشنودی

અશ્નુદી, khashnudi. See અશ્નુદ khashnudî.

અશ્નવેદ, આશ્નવેદ, આશ્નુવેદ, ashnavêd, âshnavêd, âshnuyêd. કિં સાંભલે. V. May hear.

અશોજેદ, હેજેદ, ashôjêd, hênchêd. કિં છાંટયું, સીચું, ઝલકયું. V. Sprinkled, watered; glittered. Av. اَشَوَجَش

૧૫૭ અ-શનુદ, a-shanud. કિં નહીં બીહે—ધાસ્તી ખાએ.

V. May not fear—dread.

૧૫૮ અશનુદ, khashnud. કૃં વિં ખુશી—રાજી થયણું.

Partic. adj. Pleased, satisfied. Av. ૧૫૮, ૧૫૮,

Per. خوشنود

૧૫૮ અશનુદી, khashnudî. See ૧૫૮ khashnudî.

૧૫૮ અશનુદે, ashnudê. નાં સાંભલવાની ઈંદ્રી; કાન.

Subs. The organ of hearing; an ear.

૧૧૫૮ અશનુદન, આશનુદન, આશ્રુદન, ashnudan, âshnudan, âshrudan. કિં સાંભલણું, કાન રાખવા—ધરવા.

V. To hear, to lend an ear. Av. Rt. ૧૫૮ = Sans.

Rt. શ્રુ = Per. شنودن

૧૧૫૮ અશનુવંદ, ashnuvand. કિં તેઓ સાંભલે—ધ્યાન

આપે. V. They may hear—lend an ear.

૧૧૫૮ આશનુ-પંદ, âshnu-pand. કિં આજ્ઞાં તું શિખામણ

સાંભલ. V. Heed advice or counsel.

૧૧૫૮ આશોક્ત, âshôft. A. V. કિં મોહીત પડયું, આશક

થઈ પડયું; યુસ્મે થયું, ચીરડાયું. V. Became ena-

moured—captivated; became angry, was pro-

voked. Comp. Per. آشف

૧૫૮ અશ્નુમન, khashnuman. નાં અશનુમન; ખુશનુદી.

Subs. *Khashnuman*; satisfaction. Comp. Av.

૧૫૮

૧૫૮ અગને, અશોગ, aganê, ashôg. નાં ભુખ; ખાવાની

રૂચી. Subs. Hunger; a craving of food by the

stomach.

૧૫૮ અગહને, agahanê. વિં ઘટનારે, ઘટાડનારે. નાં

રાહજન. Adj. Decreasing, making less. Subs.
A highwayman.

૧૪૪૭ અશને, અશનેહ, ashnê, ashnêh. નાં એક જાતના
ઘાસનું નામ છે કે જેને હીંદુસ્થાનીમાં “જહલીરે” કહેછે.
Subs. Name of a grass, called in Hindustânî
Jahalîrê.

૧૪૪૮ અશો, ashô. વિં અશો, પવિત્ર, દીનદાર. Adj. Pious,
pure, righteous, religious. Comp. Pehl. ૪૭

૧૪૪૯ અશોગાન, ashôgân. See ૧૪૪૭૦ ashôvân.

૧૪૪૯૦ અશોગાન, ashôgân. See ૧૪૪૭૦ ashôgân.

૧૪૪૯૧ અશો-દાદ, ashô-dâd. See ૧૪૪૭૦ ashô-dâd.

૧૪૪૯૨ અશોએ, ashôê. See ૪૭ અશોએ, ashô-ê.

૧૪૪૯૩ અશો-ગન, ashô-gan. નાં અશોને મારનાર. Subs.
One who strikes—kills a pious—righteous man.

૧૪૪૯૪ અશો-ગની, ashô-ganî. નાં અશો—રાસ્ત માણસને
મારવાનું કામ. Subs. Act of striking—killing a
pious—righteous man. Av. ૧૪૪૯૫

૧૪૪૯૫ અશોવાન, ashôvân. See ૧૪૪૭૦ ashôvân.

૧૪૪૯૬ અશો-ગની, ashô-ganî. નાં અશો માણસને મારી
નાખવાને—મારવાને મટિ ઠેરવેલી શિક્ષા. Subs. The pun-
ishment reserved for killing a pious—righteous
man.

૧૪૪૯૭ અગાને-જીવશનાન, agânê-zîvashnân. નાં
રાહજન; યુરી રીતે હંદગી” યુજરનારા પુરુષો. Subs.
Highwaymen; those who pass their lives
depravedly—viciously.

અશોઝાશ અશોઝાશ, ashô-zusht. નાં એક પક્ષિનું નામ છે. Subs. Name of a bird. Comp. Av.
 -અશોઝાશ Pehl. અશોઝાશ

અશોઝાશ અશોઝાશ, ashô-ghan. See અશોઝાશ ashô-gan.

અશોઝાશ અશોઝાશ, ashô-ghanî. See અશોઝાશ ashô-ganî.

અશોઝાશ અશોઝાશ, ashôjâ. વિં પવિત્ર—અશો પેદા થયેલો ; તંદરોસ્ત. Adj. Born pure ; healthy.

અશોઝાશ અશોઝાશ, ashôjâê. વિં ઘણું વધારે. Adj. Considerable, much.

અશોઝાશ અશોઝાશ, ashôjâî. કિં છોડીદે. V. Leave off.

અશોઝાશ અશોઝાશ, હે-આશ, હે-આઈ. ashôjâsh, hên-châsh, hênchâî. કિં ધોયે, ખેંચે, છોડે, મસલે, ફેરવે. V. May wash—pull ; may rub—knead, may turn—move round.

અશોઝાશ હેઆઈદાન, hênchâîdan. કિં બીજવું, બીજું કરવું, ધોવું, સ્પીવું ; ખેંચવું, છોડવું, મસલવું ; સીચવું. V. To wet, to moisten, to wash, to water ; to pull, to draw, to leave off, to rub ; to pile, to arrange. Av. Rt. ૧૦ = Sans. Rt. સિચ.

અશોઝાશ અશોઝાશ, ashôjâk. વિં પવિત્ર પેદા થયેલો. Adj. Born pure. Comp. Pehl. -અશોઝાશ ; corrupt form of અશોઝાશ

અશોઝાશ આહ-અકે, âhanjâkê. નાં બાહર કાઢનાર, ખેંચનાર. Subs. One who draws—pulls out.

૫૬૫૦ અશોજે, ashôjê. ભૂં ૫૦ કાહડેલું, ખેંચેલું. Past partic. Drawn—pulled out.

૫૭૬૫ અશોજશન, ashôjashna. નાં ખેંચણ, તણ, ખેંચવાનું કામ. Subs. Importunity; the state of being stretched; scarcity.

૫૮૭૫ હેન્જશની, hênjashnî. નાં ખેંચવું, તણવું. Subs. Pulling forcibly, drawing.

૫૯૮૫ અશોજશને, ashôjashnê. નાં ઉપર ખેંચવું. Subs. Pulling up.

૬૦૯૫ આહન્જશને, âhanjashnê. See ૫૮૭૫ hênjashnê.

૬૨૦૫ અશોજેશ, ashôjêsh. નાં છાંટવું. Subs. Sprinkling.

૬૩૧૫ અશોજનદ, ashôjinad. કિં તે ખેંચે—તાણે, પાણી છાંટે, પાણીનો છંટકાવ કરે. V. He may pull—draw; he may sprinkle water.

૬૪૨૫ અશોજેદ, ashôjêd. કિં અરી કરે, શરૂ કરે; છાંટે. V. May set on foot, may begin; may sprinkle.

૬૫૩૫ હેન્ચેદ, hênchêd. કિં નહવાડે, ધોએ, બરસનુમ આપે—દીએ. V. Have ablution administered; may wash; have *Barashnûm* given.

૬૬૪૫ અશોજદન, આહેન્ચીદન, ashôjîdan, âhênchîdan. See ૬૫૩૫ hênchâîdan.

૬૭૫૫ અશોજનદ, ashôjinad. See ૬૩૧૫ ashôjinad.

૧૯૫૦ અશોજે, ashôjê. See ૧૯૫૦ ashôjâk or ૧૯૫૦ ashôjê.

૧૯૫૦ આહ-જ એ, âhanjîê. ૬૦ એએણું, આહર કોદેણું.
Past partic. Pulled, dragged out.

૧૯૫૦ આહ-જ એ, âhanjîê. See ૧૯૫૦ âhanjîê.

૧૯૫૦ અશોઝશ, ashôzâsh. See ૧૯૫૦ âshôjâsh.

૧૯૫૦ અશોઝેશ્ત, ashôzêsh̄t. નાં યુવડ, એક પક્ષીનું
નામ છે. Subs. An owl; name of a bird. Comp.
Pehl. ૧૯૫૦

૧૯૫૦ અશોઝેદ, ashôzêd. See ૧૯૫૦ ashôzêsh̄t.

૧૯૫૦ અશોઝીદાર, ashôzîdâr. નાં આતશ રોશન નહીં
રાખનાર. Subs. One who does not keep the
sacred fire burning.

૧૯૫૦ અશો-ઝુશ્તાદ, ashô-zushtâd. નાં અશોઈનો
દોસ્ત, રાસ્તી આહનાર—પસંદ કરનાર; એક પક્ષીનું નામ છે.
Subs. A friend to purity; a lover of truth—
justice; name of a bird (of the good creation).
Comp. Av. ૧૯૫૦-૧૯૫૦

૧૯૫૦ અશો-તુમ, ashô-tum. વિં ઘણોજ—અતીશય પવિત્ર.
Adj. Most pious—righteous, purest. Comp.
Av. ૧૯૫૦

૧૯૫૦ દો-શોદે, dô-shôde. નાં બે ભાગ. Two parts.

૧૯૫૦ આશુપ, âshup. નાં દુઃખ, ઈજા, આજ્ઞા. Subs.
Affliction, pain; trouble, torment.

૧૯૫૦ આશોક, âshôf. નાં બલવો, ક્રીતનો, કેસાદ, ટંટો, ગલ-

રાટ, ગડખડાટ; તોફાન; આક્રમ; ઠગારો; નહાસી જનાર.
Subs. Riot, sedition, commotion, quarrel,
confusion, disorder; storm; misfortune; an
impostor; a fugitive. Per. آشوب

જીભ અશનવેદ, ashnavêd. કિં સાંભલે છે, કાન ધરે છે.
V. Hears, lends an ear (pres.).

જીભ આશોકેદ, âshôfêd. કિં ગભરાએ, બેચેન થાએ;
મોહીત પડે. V. May be confused, may become
restless—enamoured.

જીભ આશોકીદન, ashôfidan. કિં ગભરાઈ જવું;
બેચેન થવું; મૂરખ થવું; મોહીત પડવું. V. To be confused
—distracted; to be uneasy; to be foolish; to
be enamoured. Comp. Per. آشفتن

જીભ આશોકત, âshôft. વિં ખરાબ, ખુર, માફ, બદ. Adj.
Bad, evil, ill, wrong, improper.

જીભ આશોકત, âshôft. વિં ગરમ, હુનું. Adj. Warm,
hot.

જીભ આશોકતાર, âshôftâr. નાં ખરાબ કરનાર. Subs.
An evil-doer.

જીભ આશોકતેદ, âshôftêd. કિં ખરાબ કરે. V. May
cause evil, may do harm.

જીભ આશોકતે, âshôftê. વિં દેવાનું થયલું, થેલું, ગભરા-
યેલું. Adj. Distracted, mad, confounded. Per.

જીભ આશુકતન, આશોકતન, âshuftan, âshôftan. કિં
રંજા થવું—કરવું, પરાગંદે કરવું; ગુસ્સે કરવું, છેડવું; હીલાવવું;
હરકત કરવી; બદલવું, ફેરફાર કરવું; ફરક પડવો; વટાવવું,
ખુરદો કરવો. V. To be annoyed—vexed; to

N.C

62
N 30 1/4 1/2

Central Archaeological Library,
NEW DELHI.

Call No. Q 491. 5332
P. G. E. D

Author—

Pahlavi Grammar and
Title English Dictionary
V. 1
Date of Return